sVIOREL ŞERBAN

LOC DE TRĂIT, LOC DE MURIT

Dedicată mentorilor mei.

Omul are nevoie de un vis, ca să suporte realitatea.

Sigmund Freud

1

Ţintuit locului, cu ochii larg deschişi, omul privea îngrozit afară, în noapte, la furtuna apocaliptică ce se stârnise din senin. Fulgere, ca o colcăială de şerpi luminoşi, şfichiuiau continuu cerul, iar, după ele, tunetele cutremurau căsuţa de pe malul lacului. Şi, pe deasupra de toate, un zgomot înfundat, repetat, obsesiv, sugerând pustiul din jur, făcut de izbiturile în zid ale obloanelor de la ferestre, uitate deschise.

Cel ce privea sinistra dezlănţuire de forţe ale tenebrelor se căznea, disperat, să se smulgă de pe podea, cu intenţia să închidă obloanele, dar, oricât se zvârcolea, nu reuşea să se urnească din loc. Însă, cum până şi coşmarurile, ce nu par a se mai isprăvi, au un sfârşit, Tudor Şubaru, medicul de gardă, reveni treptat la realitate, nu tare înfricoşat, însă cu o groază de regrete: că a dormit atât de puţin, că n-are o căsuţă, nici în oraş, şi cu atât mai puţin pe malul vreunui lac, că o nouă zi monotonă stă să înceapă, că… Nu deschise imediat pleoapele, sub care simţea ce trebuie să simtă cel căruia tocmai i-au fost aruncaţi în ochi doi pumni de sticlă pisată, amestecată cu nisip, şi nici nu continuă să asculte hărmălaia înfundată ce înconjura camera de gardă. Se lămurise într-o clipă, tevatura nu era făcută de tunete şi obloane, ci de bufniturile guzganilor flămânzi, ce se luptau între ei pentru resturile de mâncare, rămase, de cu seară, pe undeva, şi de asaltul lor asupra uşii de la morgă, improvizată alături, de unde vreun miros tulburător trebuie să le fi gâdilat nările, întărâtându-i. Zgomotele acestea scârboase nu erau o noutate pentru doctorii clinicii în care ajunsese să lucreze Şubaru, dar asta nu înseamnă că nu-i încerca o repulsie, fie ea şi resemnată, faţă de situaţia în care se găseau.

Dacă tot se trezi, privi limbile fosforescente ale ceasului de la mână şi constată cu regret, cum se şi temuse, că, deşi nu dormise decât trei ceasuri, era timpul să se ridice din pat, ca să-şi scrie raportul. Însă, mai înainte, trebuia să-şi satisfacă o nevoie presantă, iar camera de gardă nu are nici măcar o amărâtă de chiuvetă, atât de folositoare celor ce-şi fac veacul în ea, mulţi ani la rând; şi asta nu doar de azi, de ieri, şi nu numai pe la noi. Tudor Şubaru aflase de curând o glumă, care circula în lumea doctorilor. Se povesteşte că, în urmă cu vreo câţiva ani, ministrul sănătăţii de atunci, un cunoscut profesor, trecut prin ciur şi prin dârmon, fusese plecat într-o vizită oficială prin Vest. La întoarcere, colaboratorii săi l-au aşteptat cu gura căscată, să le spună pe cine mai întâlnise şi ce noutăţi mai aflase. Ministrul, hârşit în de toate, nu era omul să se lase tras de limbă sau luat prin surprindere, aşa că a scăpat cu o glumă de urolog, nu prea elegantă, dar bună ca să-l scoată din încurcătură: „Ce să văd, măi băieţi, ce să aflu, ce credeţi că ăia au stea în frunte? Totul este ca şi pe la noi, doctorii se p „a în chiuvetă şi se iubesc – asta ca să vorbesc elegant – cu asistentele”.

Aşa că, după un periplu neplăcut prin curte, înfofolit cu halatul gros, de stofă, peste cel alb, scăpat de nevoia ce nu suferise amânare, Tudor se întoarse şi se apucă de scris în registrul de rapoarte de gardă.

Atmosfera de la raportul de gardă, la ei în clinică, poate fi una plăcută sau, ceva mai rar, tare împuţită, iar asta depinde, ca în multe alte locuri, de poziţia în care se trezise profesorul, cu faţa în sus sau cu ea la cearşaf. Poţi să intri suficient de bine dispus şi să ieşi boţit rău, chiar şi atunci când te aştepţi mai puţin, sau, din contră, poţi să te destinzi câteva minute şi chiar să afli noutăţi, mai puţine de natură medicală şi mai multe de „fapt divers”, mai ales că profesorul lor, Serafin, este bine informat şi are şi umor, este adevărat, agresiv şi, de regulă, incomod, pentru cei luaţi în vizor, dar umor, totuşi. Aflat la o vârstă critică – merge spre cincizeci şi şapte de ani – şeful este ciclotimic şi, deci, greu previzibil, aşa că, dacă vreunul îl vede pe

coridor, de la distanţă, ar face mai bine să deschidă prima uşă ieşită în cale – de-ar fi ea chiar toaleta – şi să-şi găsească de lucru. Şi lui Tudor i se întâmplase, de câteva ori, să-i spună cât este de deştept, de frumos şi de harnic, iar după o săptămână sau o lună să-l facă să se creadă un nimic. Însă, fiindcă ajunsese să-l cunoască şi el, întrucâtva, pe profesor, în puţinul răstimp petrecut acolo, ştie cât să bage în seamă şi ce să nu pună la inimă, atât din cele bune, cât şi din celelalte. De altfel, bănuieşte că Serafin îşi are deja părerile lui despre fiecare om din clinică, iar ce spune în diverse ocazii depinde de conjunctură, după o logică personală, de mult ştiută de ceilalţi. Una peste alta, un om destul de greu de suportat, uşor de urât, câteodată, dar, paradoxal, nu imposibil de îndrăgit.

De înţeles, acum, că atmosfera din clinică, şi bună şi exact pe dos, este replica întocmai a stării de spirit a profesorului Serafin, însă, aşa cum o fi ea, este înghiţită, cu mai multe sau mai puţine noduri, de medicii lui. Fiecare îşi vede de treburile sale, până când Serafin trece într-o pasă mai bună, care, aceasta, nu este foarte stabilă. Cei mai mulţi nu se supără, considerând că nu este vina lui, ci a geneticii, şi, cum mai spune şi vorbe bune şi mai şi face bine, s-au învăţat cu el şi aproape nimeni nu i se opune. Nici n-ar avea curaj şi nici nu pot pleca la altă clinică, aşa cum le-ar veni câteodată. Ca într-un mariaj, cu bunele şi cu relele lui, cu care te obişnuieşti, aşteptând să se întâmple ceva, nici tu nu ştii ce anume, care să mai netezească relaţia. De regulă, nu vine nimic, iar când apare, totuşi, părţile îşi dau seama că nici aşa nu e mai bine, ori e chiar mai rău. Unii dintre cei ce divorţează şi apoi se recăsătoresc încep să-şi regrete prima pereche şi ori se resemnează, ori divorţează din nou, şi aşa mai departe.

În dimineaţa aceasta, din fericire, profesorul părea absent, nedormit şi fără vervă. Şi, cum nici ceilalţi, apatici şi ei – ca şi când ar fi suferit de sindromul zilei de luni dimineaţa, deşi nu era luni –, nul ascultară pe Şubaru cu cine ştie ce interes, raportul de gardă ieşi scurt, anost, searbăd şi toţi îşi începură ziua cu o îndoielnică tragere de

inimă.

Legăturile lui Tudor Şubaru cu spitalul unde lucra acum începuseră prost, în anul cinci de medicină, când aterizase aici, pentru stagiul de interne, ca toţi colegii lui. La vreo două săptămâni după sosire, timp în care nu se prea arătase interesat de studenţi, Serafin intrase într-una dintre perioadele lui de intoleranţă faţă de oricine şi de orice, accentuată probabil şi din cauză că nu se mai putea readapta, după întoarcerea de la Lyon, unde, vreme de trei luni, lucrase într-o clinică de nefrologie. Iar atunci când era indispus, nimic nu-i plăcea, pufnea şi avea obiceiul, deloc agreabil, să pună întrebări, mai mult sau mai puţin încuietoare doctorilor

— Privind, mai ales, noutăţi de prin revistele pe care tocmai le citise – şi simple, studenţilor, dar ce poate fi simplu pentru un student? La vizita mare trecea de la un bolnav la altul, cu o mină posomorâtă – nu o posomoreală liniştită, ci una ţâfnoasă, prevestitoare de necazuri – lua în mână foaia de observaţie a pacientului, o răsfoia şi, din când în când, mai ales dacă găsea vreo neregulă, începea să-i piseze cu întrebări pe medicul de salon şi pe studentul repartizat la patul cu pricina. Cu toate că asistentul se ocupa de studenţi în aceeaşi măsură ca şi de bolnavi, nu putea să stea după fundul fiecăruia, clipă de clipă, să controleze dacă executa ceea ce el îl învăţase, aşa că profesorului i se iveau ocazii câte îi poftea inima. Şi nu era uşor de mulţumit, fiecare răspuns fiind urmat de acelaşi sâcâitor: „De ce?”, de parcă tocmai atunci îl năpădea o curiozitate maladivă. Rareori îl auzeai să spună şi el că răspunsul e bun, deşi, câteodată, te alegeai cu un

„Mersi, bravo”, când te aşteptai mai puţin, pentru un serviciu neînsemnat. Dacă stai să te gândeşti, n-ar fi rău ce face, dar pentru studenţi aproape niciodată nu se sfârşeşte cu bine, căci, deloc târziu, ci mai degrabă prea de timpuriu, profesorul rămâne fără răspuns şi studentul cu privirea pironită în podea. N-a fost şi cazul lui Tudor, căruia i s-a înfundat înainte de a începe să răspundă. Pe atunci, acesta avea de pătimit lângă o pacientă tânără, cu

o boală de rinichi atât de gravă, cu toate că nu era veche, încât nu mai urina niciun strop, şi asta, nu de câteva ceasuri, ci de vreo zece zile. Nu era vorba de un obstacol în calea preţioasei licori, ci amândoi rinichii puseseră, la iuţeală, de un fel de grevă. Studentul Şubaru, din al cincilea an de medicină, îşi mai amintea ce funcţii au rinichii omului, însă destul de vag, fiindcă trecuseră trei ani, o veşnicie, de când le învăţase şi până să le aplice în clinică. Nici dacă ar face pariu că vor uita ce tociseră în primii doi-trei ani, indiferent despre ce ar fi vorba, studenţii la medicină n-ar reuşi atât de perfect. Ori o fi un blestem, ori învăţământul preclinic este de o desăvârşită prostie. Revenind la Şubaru, tocmai aflase că, atunci când aceste două gigantice boabe de fasole se îmbolnăvesc, amândouă deodată, apa şi o mulţime de „deşeuri toxice” sunt reţinute în corp şi, dacă nimeni nu bagă de seamă, zi de zi, ce se întâmplă, bolnavul o poate păţi, fără cale de întoarcere. Mare lucru doctorilor nu le stă în puteri, numai un rinichi artificial, care să preia misiunea „greviştilor”, ar putea fi salvator. Cum, însă, în clinică, maşinăria aceasta încă nu există, viaţa suferindului depinde mai puţin de puterea medicinei şi mai mult de organism şi de nişte gesturi simple, care să-l ajute să treacă, viu, peste perioada critică, până când rinichii îşi reiau ocupaţia.

Lui Tudor i s-a tras tocmai de la un fleac, zice el, nu cântărise pacienta şi, din această cauză, nu se putea şti dacă greutatea ei rămăsese stabilă, cum trebuia, sau crescuse, ceea ce n-ar fi fost în regulă, ba chiar ar fi putut pune în pericol ceea ce mai rămăsese din sănătatea femeii.

Aşadar, după ce alţi colegi de-ai lui Şubaru o păţiseră – cam toţi o păţeau – i-a venit rândul şi acestuia. Într-o zi, pe la ora zece, profesorul, cu suita sa de medici şi asistente, a intrat în rezervă. Cazul era cel mai greu din clinică şi şeful, iritat deja şi cu o mină preocupată de starea pacientei, care încă nu putea să urineze, s-a aşezat pe un scaun, şi-a pus ochelarii şi a început să cerceteze foaia de observaţie. Şubaru era aproape sigur că, dacă o ia la puricat, nu se poate să nu găsească ceva, fiindcă, într-un

atât de scurt timp, nu apucase să se deprindă cu obiceiurile clinicii şi nu-i intraseră în reflex obligaţiile zilnice.

— Ia să vedem; mai întâi, încă nu urinăm, grăi profesorul, dar cum stăm astăzi cu greutatea... Începu să caute în foaia de evoluţie – lungă cât o zi de post – la locul cuvenit, şi nu-i veni să creadă. Mai căută şi în altă parte, o suci, o învârti şi o flutură aşa, în zeflemea, ca şi când s-ar fi aşteptat să cadă din ea ceva ce el dorea să afle. Dar tot nimic. Ridică o privire întrebătoare spre Weisskopf, asistentul lui Şubaru, inteligent, conştiincios, meticulos şi grijuliu cu toate cele. Acestuia i se înroşiseră obrajii – pe atunci asistenţii încă îşi respectau profesorul – semizeu – şi îşi întorsese deja privirea întrebătoare spre student. Apoi, inchizitorul, la rândul lui, îşi mută ochii reci în aceeaşi direcţie, iar din acel moment, acuzatul nu mai avea vreun dubiu că, în răgazul ce mai rămăsese până la sesiunea de examene, avea să se opintească aşa cum nu i se mai întâmplase, ca să scape de tinicheaua pe care o simţea, zdrăngănind uşor, după el.

— Spune, îl luă la rost profesorul, cu voce joasă, cam prea solemnă, prea liniştită, de ce nu văd trecută greutatea şi de ce n-ai întocmit bilanţul hidric zilnic?

— N-am avut cântar, se auzi răspunsul lui Tudor, destul de clar, de parcă el ar fi avut dreptate şi, în acest caz, eventual, profesorul ar fi trebuit să cântărească bolnava. A fost mutat ieri la etajul trei şi n-a mai venit, părea să-i reproşeze, în continuare, el, o larvă, gigantului.

— Cine să vină? Cântarul? Dar ce, măi băiete, are picioare? Nu are, în schimb tu ai, însă nu ţi le foloseşti.

„Nu este corect, doar un singur cântar la treizeci de bolnavi, nu era să mă apuc de cărat măgăoaia de douăzeci de kilograme, în fiecare zi”, gândi studentul.

— Să te întreb câte ceva, să văd ce ştii. Dar mai bine spune chiar tu, continuă profesorul, bănuind că studentul habar nu are de nimic, din ce capitol să fie întrebarea. Cum lui Tudor îi era totuna, răspunse repede: „Din bolile rinichiului”, nădăjduind să aibă noroc şi să-şi amintească

ceva de prin cursurile de semiologie din anul anterior.

După ce puse întrebarea şi aşteptă vreo douăzeci de secunde sau poate o jumătate de minut, timp în care Tudor se chinuia să facă o frază, profesorul vru să ştie:

„Ai învăţat sau ne prinde noaptea aici?” „Am citit”, fu răspunsul. Chinul luă sfârşit cu o învăţătură bună şi o concluzie deloc măgulitoare:

— Cineva, un mare scriitor, ar fi spus: „Să citeşti e o plăcere, să înveţi înseamnă trudă”, dar se vede că tu nu ştii, încă, ce înseamnă munca. Până una, alta, ţine minte ce îţi spun: eşti întunecat la minte, ca noaptea. Cu ce te ocupi?

Pe Şubaru îl impresionară spusele profesorului şi, cât mai putu, încercă să reţină, atât ce spusese acel scriitor, cât şi chestia cu întunecimea minţii lui.

Cu ce se ocupa? Avea cu ce. De pildă, nici nu îndrăzneşte să se gândească la expresia feţei lui Serafin, mai mult ca sigur mirată şi dezaprobatoare în acelaşi timp, ca şi când ar fi exprimat, mut, întrebarea: „Cine te-a pus?!”, când ar fi aflat că găgăuţă din faţa lui este şi însurat de curând.

O făcuse, devreme, este adevărat, altfel nu se putuse. Era prin anul doi, într-o zi, pe înserate, când stătea, ca şi în alte dăţi, la o masă, în bibliotecă, cu nişte caiete în faţă, încercând, convins şi nu prea, să înveţe. Studenţi şi studente se foiau, într-un liniştit, dar permanent du-te-vino, iar Tudor înregistra, involuntar, această mişcare, care nu-l deranja şi cu care era obişnuit. Ridicând privirea doar pe jumătate, vedea din fiecare – fată, desigur, băieţii nu-l interesau – cam de la brâu în jos şi, dacă nu merita, în secunda următoare scana mai departe sau revenea cu ochii pe caiet. Câteodată, această rutină era întreruptă de vreo siluetă ce îi atrăgea atenţia mai mult decât de obicei şi, atunci, analiza se prelungea.

În acea zi, privirea i-a căzut pe o făptură, ce, privită de dinapoi şi după o observaţie ceva mai îndelungată, i-a provocat un gând în care mijea păcatul, însă nu s-a ruşinat. Era potrivit de înaltă, cu mijloc subţire şi spate uşor

cambrat, continuat, sub talie, cu o rotunjime frumos arcuită, de-a dreptul obraznică, plăcută ochiului, ba, ca s-o spunem până la capăt, tentantă. Nu purta mini, de altfel la modă, şi nicio rochie mulată pe trup, ci una ce doar lăsa să se ghicească ce se ascunde sub ea. Cunoştea fata, erau colegi de an, îi ştia şi numele, dar, deşi se mai întâlniseră pe la cursuri şi seminarii, nu-şi prea vorbiseră. Însă, după cum se înfigea la răspunsuri, Tudor îşi dăduse seama că învăţa, spre deosebire de el, care încă trăgea de timp, aşa cum îşi planificase să procedeze până către începutul lui noiembrie. Şi pe lângă toate acestea, dădea impresia de cuminţenie, cu toate că, dacă te conduci numai după aparenţe, te poţi pârli lesne, cum spunea tatăl lui. Dacă tot i-a plăcut cum arăta din spate, Tudor s-a ridicat şi şi-a făcut de lucru prin apropierea ei, s-o studieze cu atenţie şi din faţă. A salutat-o, ea i-a răspuns zâmbind – mai târziu a băgat de seamă că aşa zâmbea ea, în general, nu lui în mod special – şi el şi-a continuat, cât a putut de discret, plăcuta îndeletnicire. Avea faţa ovală, ce se termina cu o bărbiţă uşor ascuţită, şi obrajii fragezi. Ochii căprui, cu gene lungi păreau inocenţi şi jucăuşi, dându-i un aer de copilă, într-un incitant contrast cu trupul de femeie, împlinit, sănătos, proaspăt şi plin de promisiuni, în mintea tânărului. Părul, şaten închis, era bogat, cu o şuviţă atârnându-i pe frunte şi cu restul împletit într-o coadă, groasă ca pe mână, lăsată pe şira spinării. Pe sub puloverul subţire, purtat peste rochie, se îndreptau înainte, cu tupeu, doi sâni ţâfnoşi, săltăreţi la mers, de tari ce erau, nici mici, nici prea mari, ideali, după părerea lui – deşi nu avea nicio experienţă în domeniu

— Purtând, fiecare, în vârf, ceva, ca un buton de sonerie, ce tocmai aştepta să fie apăsat. Apoi, ca să-şi disimuleze interesul, spera el, a schimbat câteva cuvinte cu cineva din apropiere şi s-a întors la locul lui, simţindu-şi, dintr-odată, gura uscată, de îi tot venea să-şi treacă limba peste buze, ca pisoiul Tom, când priveşte, jinduind, la Jerry, şoricelul ce i se plimba pe sub nas.

Atunci asta a fost tot, însă, după aceea, a continuat

să-i dea târcoale, încât Iulia – aşa o cheamă − s-a cam lămurit ce doreşte el. Într-o sâmbătă, după-amiază, Tudor, roz în obraz, şi-a luat inima în dinţi şi, deşi a fost uşor incoerent şi bâlbâit, fata a priceput că el i-a cerut o întâlnire, pe duminică, să iasă la o plimbare. Iar Iulia, codindu-se doar atât cât se cădea, n-a zis nu, că doar băiatul din faţa ei, bine clădit, mai înalt decât ea atât cât îi şedea bine, cu bărbie hotărâtă, ochi negri, privire directă şi părul de aceeaşi nuanţă, părea interesant.

La prima lor plimbare, era frig şi bătea vântul, iar paltonul, larg şi evazat, ocrotea de privirea lui Tudor ceea ce el ar fi vrut să vadă, lăsând totul la cheremul imaginaţiei sale, de care nu ducea lipsă.

Şi a început o lungă perioadă de plimbări, cu progrese atât de încete, încât lui îi venea uneori să se revolte. Aproape că a trecut toată iarna până au ajuns să se ţină mână în mână, şi iar, nu ştiu cât până când, înfierbântaţi – ea chiar avea o viroză – s-au sărutat prima dată. Au tocit pingele şi au lustruit băncile multor parcuri, au vorbit şi au tot vorbit până ce au obosit, iar băiatul a înţeles că se terminase de tot cu „progresele”. S-au blocat într-un punct, de care n-a mai fost chip să treacă. „Bată-te, să te bată norocul, cu cinstea ta cu tot”, o boscorodea el, reproşându-i fetei, mai ales în sinea lui, cuminţenia, după ce se întorceau de pe străzi. Practica de vară au făcut-o, amândoi, la Oncologie, dar, de fapt, ca mai toţi studenţii, mai mult la ştrand. Tudor ardea, de curios ce era, să o vadă în costum de baie şi, atunci când dorinţa i s-a împlinit, după doar câteva minute a fost nevoit să sară urgent în bazin, să se răcorească. Nu se mai putea trăi aşa şi, totuşi, a mai trecut un an şi ceva până când răbdarea le-a dat peste margini şi au căzut de acord că: „Ori la Sfatul Popular, ori la revedere”. Trecuseră aproape trei ani, adică îi pierduseră, ce mai!

Căsătoria au făcut-o la repezeală, între Crăciun şi Revelion, şi apoi le-a fost al naibii de bine. Lunga aşteptare, plină de dorinţe, a celor doi tineri cu nestăvilite puteri şi nemărginit nesaţ, le-a fost răsplătită, cu vârf şi

îndesat; nu aveau experienţă, dar erau silitori, aşa că au învăţat repede ce era de ştiut.

Ar fi înţeles profesorul, dacă Tudor Şubaru i-ar fi spus ceea ce simţea şi cu ce se ocupa el? Greu de crezut, deşi, la cât de verde arăta, pentru vârsta lui, sigur că maestrul trecuse, şi el, prin multe şi fierbinţi păţanii.

Ei bine, tocmai într-un asemenea nebunesc şi dulce avânt, chiar de a doua zi după vizita cu cântec a profesorului, Tudor n-a avut încotro şi şi-a început penitenţa. Era nevoit să facă ceva, ce i se părea nedrept. Vreme de o lună, cât a mai stat pacienta în spital, la şase fix, îşi părăsea patul cald – sprijinit în trei picioare şi o buturugă, fiindcă un picior nu rezistase şi se rupsese – din cartierul mărginaş, unde îşi găsiseră prima lor cameră închiriată, la şapte ajungea la clinică, urca imediat la etajul trei, unde sălăşluia cântarul, îl umfla în spinare, cobora, pe scări, la etajul întâi, cântarea pacienţii şi apoi îl căra la loc. Între timp, a avut parte de nenumărate vizite şi întrebări, până ce, într-o zi, profesorul i-a zis: „Ai început să te mai luminezi şi, dacă mă uit mai bine, ai făcut şi muşchi”.

Examenul n-a fost atât de greu, pe cât se aşteptase Tudor; evident că a răspuns şi la ciudata întrebare, mereu aceeaşi, pe care cunoscutul dascăl avea obiceiul să le-o pună studenţilor, la vizită, la curs şi chiar la examen. De fiecare dată, omul dorea să afle care este capitala Jamaicăi. De ani buni, toţi studenţii aflau răspunsul de cum călcau pragul clinicii, avertizaţi de cei din ani mai mari şi, conştiincioşi, îl informau, iar şi iar, pe profesor, ce capitală are Jamaica.

Înainte de ultimul an, Tudor şi Iulia au dat şi au luat – cu toate că lui nu i-a ieşit atât de bine, pe cât i-ar fi plăcut – concursul pentru postul de intern, iar după trei ani, deşi ar fi vrut să devină universitar, aşa şef de promoţie şi intern cum fusese, a plecat la un dispensar de ţară, la vreo sută patruzeci de kilometri nord-est de capitală, lăsând-o acasă pe Iulia. S-a ales cu naveta săptămânală şi ochii aţintiţi pe Bucureşti, să prindă de veste, printre primii, dacă se va anunţa vreun concurs.

„Rare, concursurile astea, gândea Tudor, rare şi cu locuri puţine; dar nici atunci când se anunţă, nu este sigur că se vor şi ţine sau că apuci să te prezinţi. Şi de unde buletin de Bucureşti? Nebunia cea mai mare se întâmplă când participi, îl câştigi şi auzi că s-a anulat. Dacă întrebi de ce, ţi se răspunde scurt: „S-a anulat şi gata”. Turcul te bate şi tot el te şi judecă, ce poţi să faci?”

Şubaru încerca să afle ce şi cum, dar, fiindcă nu avea nicio pilă, cât de micuţă, îi era clar că speranţele sale pot fi apreciate doar ca urme fine. Şi, totuşi, printr-un noroc chior, la o şuetă, a aflat că fratele mai mare al unui coleg de an de-al lui ar încerca să intre pe un post de cercetător. „Unde?” s-a interesat. „La clinica…”

„Asta nu poate fi adevărat, ce ghinion! a gândit Tudor. Dar bine, măcar, că ăştia nu cer buletin de Bucureşti. Mi-am mai lustruit eu, oarecum, blazonul, iar Serafin a fost omenos cu Iulia, însă de aici şi până… Dar ce, o să mă mănânce? Nu, n-am ce pierde, ce o fi, o fi”.

Curajul de moment s-a evaporat repede, înlocuit de scepticism; apoi, iar ceva entuziasm, urmat de pesimism, şi tot aşa, până când şi-a luat inima în dinţi şi a trecut pe la clinică.

Când a ajuns, s-a dus mai întâi la Weisskopf, să-i ceară sfatul. Deşi trecuseră patru ani de când cu stagiul, devenit amintire, şi aproape doi de la ultima lor întâlnire, acela l-a întâmpinat deschis, curios să afle ce nevoi îl mai mână acolo pe vechiul student. „Ce mai face Iulia? N-am mai întâlnit-o în ultimul timp”, se interesă Weisskopf, drăguţ.

În paranteză fie spus, fără bravul Weisskopf, profesorului Serafin i-ar fi fost cel mai greu, fiindcă acesta putea face aproape orice: îi pregătea materiale pentru cursuri, pentru lucrările ce urmau a fi publicate, pentru câte o carte, fotografia, alerga încoace şi încolo, başca puncţiile renale percutane, pe care le făcea el, şi numai el. Weisskopf îi era indispensabil. Şi, totuşi, acesta îi suporta maliţiozitatea mai des decât alţii, dar, civilizat cum era, încerca să treacă peste toate. Chiar şi peste o întâmplare,

pe care şeful o repeta când îi era lui Weisskopf lumea mai dragă.

— Freddy, începea sadicul, mai ţii minte restaurantul acela din Galaţi?

— Iaaar? se pregătea Weisskopf să îndure supliciul.

— Ne duseserăm, dom Moisescu, Freddy şi eu, la Galaţi, invitaţi la un simpozion, începe Serafin. Seara, am ieşit la cină, la un restaurant bun şi destul de ieftin, având în vedere oferta. Chelnerul, când ne-a văzut, şi-a dat seama că nu aveam obraz de Galaţi, aşa că îi tot dădea cu plecăciunile şi cu drăgălăşeniile obişnuite. Ne-a adus lista de bucate şi a aşteptat, în poziţie de drepţi, pregătit să ia comanda. Eu şi dom Moisescu ne puseserăm în gând să mâncăm icre negre, că se găseau şi nu erau chiar foarte scumpe, iar lângă ele să bem o sticlă de şampanie franţuzească. Ceea ce am şi cerut, aşteptându-l pe Freddy să termine de studiat lista. Şi el ce-mi face, într-un târziu, zgârcitul, comandă trei crenvurşti şi o sticlă de bere. Auziţi, icre negre alături de crenvurşti! Ha, ha, ha, ce spuneţi de asta?

— Iulia se simte bine, mulţumesc, răspunse Tudor la întrebarea fostului lui asistent şi continuă cu subiectul pentru care venise. Am auzit că se va scoate un post de cercetare, aici în clinică, şi, cum nici nu prea am de ales, m-aş prezenta şi eu la concurs, chit că nu-mi acord prea multe şanse. Ce ziceţi de asta? i s-a adresat Tudor lui Weisskopf.

— Sigur, foarte bine, dar ce spun eu n-are importanţă. Dumneata – aşa se adresa Weisskopf aproape tuturor – ştii cine decide şi eu te sfătuiesc să încerci. Mă gândesc să treci şi pe la dom Moisescu, poate că are şi el vreo idee. În fond, de ce nu?

Lui Dom Moisescu, mâna dreaptă a profesorului, toţi i se adresau cu „dom conferenţiar”, titlu mare şi acesta, deşi, la valoarea lui şi la cei cincizeci de ani împliniţi, era, de multă vreme, doar şef de lucrări. Om mic de stat, brunet, cu sprâncene bogate, cu ochii negri, cam răcoroşi, acoperiţi de ochelari fumurii, educat, cu minte deşteaptă şi

ordonată, ceea ce îl făcea un bun didact, fără apetit pentru câştig – ca şi profesorul, de altfel –, dom Moisescu l-a primit imediat pe Tudor. Cu el susţinuse examenul clinic, o ciroză tipică, pe care luase „doar" un nouă. Se dusese la proba teoretică, puţin temător, fără să ştie că, la Moisescu, nouă la o probă practică deschidea calea lui zece. Important este că asta o ştia profesorul.

Una peste alta, Moisescu era apreciat de aproape toţi cei ce aveau tangenţă cu el, mai puţin, desigur, de unul sau doi colegi. Chiar şi Serafin, de gura căruia nu scăpa nimeni, i se adresa cu „dom Moisescu" sau „dom Nic" şi cu „dumneata", semn al unei stime de care nu se bucura altcineva din clinică; sau, poate, încercase altfel şi nu-i plăcuse replica. Cine ştie? Este drept că nici Moisescu nu încălca ierarhia, iar dacă ar fi făcut-o ar fi avut doar de pierdut; or el, am mai spus, era deştept. Dom Nic era singurul care îl putea contrazice pe şef, sfătuitor al multora şi tampon între profesorul furios şi cei ce călcaseră pe bec – sau nu călcaseră, dar ajunseseră în vizorul celui dintâi –, reuşind să aplaneze conflicte şi să netezească asperităţi. În fine, ca să nu se creadă că este omul perfect, se vorbea că are, bine ascunsă, o doză de ranchiună, poate chiar de răutate, şi că nu stă bine nici cu simţul umorului. O fi fost adevărat sau nu, Tudor nu şi-a propus să afle şi a avut o relaţie foarte bună cu Moisescu, întotdeauna gata să-i dea vreun sfat, când i-l cerea.

— Ia te uită cine vine să mă vadă, îl întâmpină acesta pe Tudor, afişând un zâmbet cam forţat, de om ocupat.

După ce îl salută, cu neprefăcut respect, tânărul îi spuse şi conferenţiarului ce îl durea:

— Este adevărat că se vorbeşte de un asemenea post şi fireşte că poţi încerca. Deşi există un concurent cu şanse mai mari decât ale tale, încercarea moarte n-are, aşa se zice.

Cu toate că pornea cu şansa a doua, Tudor s-a înscris şi a început să se pregătească. Contracandidatul său era preferatul, fiindcă venea de pe postul de asistent la biochimie, iar profesorul îşi dorea pe cineva care să fie

iniţiat deja într-ale laboratorului, mai ales de imunologie. Tudor s-a pus răbdător pe aşteptat, cu atât mai mult cu cât postul fusese blocat. Ce altceva mai bun de făcut avea? O dată şeful de la Personal l-a şi trimis la minister, să încerce să-l deblocheze. După opt ore de aşteptare în faţa cabinetului unui secretar de stat, a plecat acasă tot aşa cum venise. „Normal, dacă aş avea asemenea putere, nu m-aş afla în situaţia în care mă aflu”.

Mai târziu, au pornit, totuşi, concursul, dar dintre cei doi candidaţi s-a înscris doar unul, Şubaru; chimistul ceruse să i se dea şi un apartament, odată cu postul, şi profesorul l-ar fi anunţat: „Dragă, mă confunzi cu şeful Spaţiului Locativ”. După asta, l-a chemat la el pe singurul candidat rămas în cursă, pe care l-a privit serios şi i-a vorbit:

— Vreau să lămurim o chestiune: să nu crezi că te vei propti în clinică şi gata, imediat treci la bolnavi. Îmi eşti simpatic, te-aş ţine şi în sân la mine, însă nici prin cap să nu-ţi treacă saloanele şi pacienţii, fiindcă alte planuri am cu cel ce va ocupa postul”.

„Păi nu dumneavoastră spuneţi că Dumnezeu a creat medicul numai ca să aline suferinţa omului bolnav, nu să învârtă hârtii şi să „aranjeze” statistici?”

Ca şi când Tudor ar fi grăit asta, deşi a tăcut mâlc, profesorul a continuat:

— Lasă, că vă ştiu eu.

„Cu sau fără bolnavi, adevărul este că mă simt atât de uşor, cum nu m-am simţit de multă vreme”.

2

Pentru a înţelege mai bine bucuria lui Tudor, acum când devenea coleg – un fel de-a spune, totuşi – cu Weisskopf şi cu alţii ca el, trebuie povestită păţania Iuliei şi, bineînţeles, indirect, şi a lui, petrecută la vreo jumătate de an după examenul de stat, în urma căruia fuseseră declaraţi medici.

Ce li se întâmplase? Terminaseră facultatea şi erau interni, aveau încă doi ani până la cel mai apropiat concurs, aşa că putea veni primul din cei doi sau trei

moştenitori, pe care hotărâseră să-i aibă, căci, se ştie, medicii îşi planifică viaţa şi chiar şi copiii în funcţie de examene. N-a fost greu, sârguinţa nu le lipsea şi se părea că vor izbândi. Însă n-a fost aşa şi, pentru prima dată, au simţit cât de nedreaptă poate fi viaţa. Mai mult, Iulia s-a pricopsit cu o boală de rinichi, pentru care s-a internat de urgenţă la Fundeni, unde, deşi toată lumea a îndrăgit-o, diagnosticul tot nu i-a fost pus, nici după cinci săptămâni, ceea ce nu era chiar o raritate. La o vreme, internarea n-a mai putut fi prelungită, aşa că Iulia a fost transferată la clinica de nefrologie în care Tudor îşi „ispăşise" stagiul de medicină internă. Ca şi Iulia, de altfel, însă pe ea profesorul n-o cunoştea, fiindcă materia aceasta, atât de importantă, îi fusese predată de conferenţiarul Moisescu. Şi acolo Tudor a petrecut, zilnic, ore întregi, cu Iulia, încercând să nu-i deranjeze pe medici, deşi era conştient că nu întotdeauna reuşea. Se oferise să mai scrie câte o foaie de observaţie sau câte o ieşire din spital şi, în cele aproape două luni, cât Iulia a rămas internată, profesorul şi toţi ceilalţi, înţelegându-i grija, s-au obişnuit cu el, tolerându-l la nesfârşit. Fiindcă nici aici nu s-a ajuns la vreo concluzie, analizele s-au tot repetat, dar rezultatele au ieşit contradictorii – cum se întâmplă frecvent –, încât dilema n-a putut fi lămurită. Ba, mai mult, într-o sâmbătă, laboratorul i-a comunicat Iuliei că ureea din sângele ei este de patru ori mai mare decât valoarea normală. Cine nu ştie ce poate însemna vestea cu pricina, îşi vede liniştit de viaţă, ca şi mai înainte, până ce doctorii îl ajută să se dumerească. Însă, pentru cei doi proaspeţi medici, care ştiau ceva, dar nu aveau atâta experienţă încât să-şi permită a se îndoi de câte o analiză, atunci când este cazul, buletinul de laborator era pe cale să se transforme de îndată în certificat de deces. Iulia s-a şi văzut pe lumea cealaltă şi s-a pus pe plâns, iar Tudor, deşi îi tot spunea că, dacă ar fi aşa de bolnavă, nu ar arăta atât de bine, nu era destul de convingător. În final, până şi el s-a clătinat, a ieşit din salon şi, fiindcă a zăbovit prea mult, Iulia i-a luat urma şi l-a văzut, de departe, rezemând un colţ de coridor,

cu umerii zguduiţi de plâns, scenă ce se întâlneşte destul de des prin spitale.

Povestea poate părea înduioşătoare, dar n-a fost. Până seara, ea i-a spus lui Tudor cu cine să nu se însoare, după ce ea nu va mai fi, şi multe alte nerozii.

Necazul era cu atât mai mare, cu cât laboratorul se închisese şi urma o zi de pauză, duminica. Mintea nu i-a dus într-atâta, încât să-l întrebe pe medicul de gardă de pe secţie dacă ştie să dozeze ureea, sau să trimită sângele la laboratorul altui spital, aşa că parşiva de analiză n-a putut fi repetată până luni dimineaţa, la prima oră. Atunci au aflat că fusese vorba de o greşeală, care, pentru câteva zeci de ore, le schimbase, nu dramatic, ci aproape tragic, viaţa, aşa cum li se mai întâmplase multora şi cum se va întâmpla cât timp vor exista pe lume laboratoare de analize medicale.

Mult mai târziu, când episodul acela aproape că se pierduse într-un colţ al memoriei lui Tudor, Iulia i-a destăinuit acestuia: „… Plânsul tău de atunci, pe care n-am să-l uit vreodată, mi-a spus mai mult decât orice declaraţie de dragoste, şi te-am iubit şi mai mult”.

Ar fi trebuit ca el să ţină minte această confesiune şi să încerce să fie slab din când în când, dar a uitat.

Ca să terminăm, acel impas crease un alt fel de legătură între cei doi şi toată suflarea din clinica aceea, în frunte cu profesorul, şi îndepărtase din capul lui Tudor resentimentul de student, cât mai rămăsese din el; iar acum se aciuase acolo.

Spitalul este adăpostit într-o clădire veche, în apropierea unei cunoscute pieţe de alimente şi de toate cele a Bucureştiului, într-o zonă incertă, mai aproape, totuşi, de centru, decât de periferie. N-ar fi fost nimic rău că este mai lăturalnic, căci bolnavi se găsesc, berechet, nu doar în centru, unde sunt destule spitale, ci şi mai către margine, unde, pe o întindere destul de mare, altul nu mai exista.

Nici că este bătrân n-ar fi pagubă – de vreme ce

Colţea, construit pe la o mie şapte sute şi puţin, sau

Brâncovenescul, ridicat la o mie opt sute treizeci şi ceva, fac, încă, treabă bună –, însă, dacă ar mai trăi, primilor proprietari ai clădirii, nici în ruptul capului nu le-ar veni să creadă ce nobilă menire i se dăduse şi ce avea să devină ea, peste aproape o sută de ani.

Toată construcţia are forma unui dreptunghi, cu una dintre laturile mici la stradă. Nu mai întinsă de douăzeci de metri, faţada este străpunsă, mai întâi, de o poartă îngustă, prin care pot intra doar oameni şi, poate, vreo căruţă sau trăsură din cele mici, iar mai încolo cu trei-patru metri, de o uşă, ce dă, tot din stradă, direct în holul unicei şi improvizatei camere de primire a urgenţelor. Poarta duce într-un hol pavat, ce, la capătul opus, se deschide în curte.

O dată ajuns în capătul apropiat al curţii, lată de numai şase-şapte metri şi lungă de treizeci, vizitatorului îi rămâne libertatea să-şi aleagă calea dorită. Poate să o apuce la dreapta, ca să urce, imediat, în spital, ori la stânga, către o scară cu câteva trepte, folosită de cei ce au treabă la camera de urgenţă, la administraţie sau la singura toaletă de la parter, folosită şi de medicul de gardă (după ce ieşea în curte, mai întâi), toate aşezate uşă în uşă. Mai rămân încă două căi: una, mergând în diagonală, spre stânga, de la poartă la camera de gardă, cu antecamera ei – ce serveşte şi ca vestiar, şi drept sufragerie, medicilor ce mănâncă, pe bani, în spital – şi a doua, înainte, atât spre sala de curs, cât şi spre farmacia din fundul curţii, ce închide dreptunghiul.

În sfârşit, intrusul ar mai putea s-o tulească îndărăt, dacă ceea ce vedea îi displace într-o atât de mare măsură, însă, din nefericire pentru el, aşa ceva nu se întâmplă; dacă are treabă acolo, este nevoit să rămână, altă alegere nu-i stă la îndemână.

După cum arată ansamblul, probabil că doar partea de la stradă, cu trei niveluri, şi cea din dreapta, cu două, fuseseră construite de la început, celelalte două laturi, ce mărginesc dreptunghiul, ambele pleoştite, adăugându-se, pe rând, mai târziu.

S-ar putea ca părţile iniţiale să fi adăpostit birourile unor negustori, poate de grâne, poate de altceva, sau o şcoală ori vreun han, dacă atât poarta, cât şi curtea ar fi fost mai late, dar nu erau.

Pe scurt, privită pe dinafară, nici măcar de departe şi cu atât mai puţin din apropiere, clădirea nu pare a fi ceea ce este de fapt, un spital, iar cine are vreo nevoie de sănătate, dar nu are cunoştinţă de poziţia sa, trece pe lângă ea fără să o ia în seamă.

Curtea, locul în care se întretaie atâtea liliputane căi de circulaţie, este mărginită în lungime, pe lângă zidul din dreapta, de un trotuar îngust – ce duce la farmacie şi la sala de curs –, alături de care se află o pipernicită zonă verde, în care se calcă pe picioare fire de regina nopţii, câteva tufe de crin, două magnolii, nişte trandafiri cam sălbatici şi buruieni. Pe alee, trei bănci din stinghii de lemn, cu vopseaua cojită, servesc ca loc de odihnă câte unui bolnav ajuns într-o stare bună sau medicului de gardă, în pauze. Ceea ce mai rămâne este asfalt, udat, vara, odată cu florile, de furtunul cu apă mânuit de portar.

Dacă cel ce a intrat ar mai înainta câţiva paşi în curte, apoi s-ar întoarce şi şi-ar ridica ochii, privind deasupra intrării, ar putea vedea, la fiecare etaj, de la un capăt la altul, coridoare exterioare închise cu sticlă, străpunse ici şi colo de câte o fereastră şi circulate de personalul spitalului şi de bolnavi, ieşiţi să mai arunce o privire afară. Lift există, însă nu mai funcţionează şi de aceea Şubaru cărase cântarul în vremea studenţiei. De când nu mergea acesta nu a aflat, deşi a întrebat. Nimeni nu ştie, căci nimeni nu-l apucase în funcţiune, deşi se vorbeşte că fusese oprit definitiv, după ce zdrobise ţeasta unui om, înainte de înfiinţarea spitalului. Nici dacă această poveste de groază o fi adevărată, sau doar o scorneală, nimeni n-are habar.

Ziua, unui băştinaş, ce nu apucase niciodată dincolo de graniţă, curtea nu i se pare respingătoare, însă, în nopţile de vară, când ea devine raiul şobolanilor, este de nesuportat. Venite din cartier, în căutare de mâncare,

hulpavele jivine sar, chiţcăie şi se luptă între ele, fără să pătrundă mai adânc înăuntrul spitalului sau în saloane, dar asta nu din bun simţ, fireşte, ci din cauza aglomerării de oameni, de care nu pot trece.

Fără şobolani, această sărăcie cu lustru ar fi putut deveni chiar suportabilă. Însă un vizitator din vest, care văzuse spitale normale, s-ar fi prăbuşit în depresie, dacă ar fi fost obligat să se interneze aici, chiar şi numai pentru o zi sau două. Asemenea oaspeţi, din care Şubaru, la aproape treizeci de ani ai lui, nu văzuse nici picior, nu existau, niciun străin, fie el bolnav sau doctor, nu le călcase, vreodată, pragul.

Pe cât pare de răpănos spitalul, pe dinafară, cel puţin la prima vedere, pe atât cei ce lucrau aici încearcă a-l face suportabil, pe dinăuntru. Sigur, oricât de buni sunt doctorii, şi chiar sunt, saloanele acelea, ori prea mici, în care abia dacă ar avea loc jumătate din bolnavii internaţi în fiecare, ori prea mari, ori de trecere, tot nu ar putea oferi un minim confort.

Coridoarele fără ferestre şi atât de înguste încât abia se pot strecura, unul pe lângă altul, în lumina oarbă a becurilor slabe, doi oameni cu gabarit normal, întregesc, nu prea fericit, o imagine aflată, la ani-lumină depărtare de cea ideală.

Însă, de bună seamă că se poate şi mai rău, iar Şubaru, ca toţi studenţii la medicină, voiajori prin spitale, se convinsese de acest adevăr.

Bolnavii nu crâcnesc, ci se mulţumesc cu ceea ce li se oferă, nu atât de teamă, cât din neştiinţă; fiindcă nu au un termen de comparaţie, nu se miră şi nici nu se gândesc la mai bine. Şi, pe urmă, cei mai mulţi nu locuiesc mai conforabil nici acasă la ei. Aşa că un cinic ar putea spune că spitalul acesta este pe măsura celor mai mulţi dintre bolnavi: înghesuiţi acasă, ca sardelele din cutie, aşijderea şi în camerele de spital.

Părţile bune, căci există şi ele, compensează, cumva, disconfortul: medicii, podelele de mozaic, spălate, pereţii nu tare cojiţi, vopseaua de pe paturi şi de pe noptiere, cu

julituri nu prea întinse, cearşafurile, albe, întregi, fără pete de sânge şi, mai ales, personalul omenos fac suportabilă atmosfera.

A, bine, nici sufragerie rezervată pacienţilor nu există, ceea ce nu e neapărat rău, căci hrana este servită în saloane, unde aceştia o mănâncă la singura masă, pe rând. Iar că nu se află decât o baie la câteva zeci de oameni bolnavi, care zăbovesc aici cu săptămânile, cine să mai ia în seamă şi un asemenea fleac?

Una peste alta, locul seamănă cu spitalul descris de Soljeniţin în „Pavilionul Canceroşilor”, doar că aici se găseşte ceva mai multă speranţă.

Acesta este locul unde Tudor Şubaru urmează să cerceteze, nici el nu ştie, încă, ce.

Cartierul unde se află spitalul este unul istoric, în sens de vechi, mai ales; clădirile îmbătrânite, bisericile şi străzile largi îi dau un aer de linişte, cel puţin în aparenţă. Tudor Şubaru ajunge la spital cu tramvaiul, dar, dacă s-ar trezi cu o jumătate de ceas mai devreme, ar putea să străbată drumul şi pe jos, pe chei, în cea mai mare parte, în patruzeci de minute. Primăvara şi vara, când dimineţile sunt frumoase, chiar şi fără să-şi scurteze somnul, lui Tudor îi face plăcere să o ia la pas întins, mirosind floarea de salcâm, de liliac, de tei şi de ce mai întâlneşte în cale. Uneori, când simte că energia îi prisoseşte, aleargă, până la al treilea pod, prin spaţiile verzi, cu lume puţină, şi apoi o coteşte la stânga, spre spital, la pas, ca să nu dărâme pe cineva în calea lui. Odată, după ce s-a întâlnit cu un coleg de-al Iuliei, acesta a întrebat-o: „Omul tău se pregăteşte pentru olimpiada de anul viitor?”

Spitalul internează oameni dintr-o zonă a capitalei pricopsită, printre primele cu blocuri, ceea ce se simte, deja, în numărul mai mare al bolnavilor care ajung aici, şi al răniţilor şi loviţilor, ultimii din cauză că nici ciupercile după ploaie nu se înmulţesc cum s-au înmulţit cârciumile. Până atunci, în apropierea spitalului erau trei, patru, cu totul – restaurante şi bodegi –, dar, după ce s-au ridicat blocurile, deşi Tudor nu le-a numărat, crede că sunt cel

puţin douăzeci; în orice caz, cârciumile depăşesc, în număr, blocurile.

Aproape în fiecare gardă află un nou nume de bufet şi nu este sâmbătă sau duminică să nu apară cel puţin un turmentat, lovit cu sticla în cap sau puţin crestat de vreun cuţit, mai ales de la bufetul „Bistra”, de pe o stradă paralelă cu strada spitalului. Cum secţie de chirurgie, prin apropiere, nu există, Tudor le dă să aleagă: ori se lasă cusuţi de el, ori pleacă, cu grămada de tovarăşi de chef după ei, doi kilometri mai încolo, la chirurgie. Cei mai mulţi doctori de gardă nici nu-i bagă în seamă, îi expediază urgent, însă lui Tudor nu-i displac experienţele din care are de învăţat. Cu trusa proprie de ace şi pense explorează plaga, să vadă cât este de penetrantă, şi, dacă e superficială şi nu conţine cioburi, anestezia de bază fiind făcută la bufet, mai adaugă doar puţină novocaină şi se pune pe cojocărit, în văicărelile şi înjurăturile beţivului, emise pe toate tonurile, sub toate formele.

De aproape zece ani de zile, deşi nu curge şi nici măcar nu pică miere şi lapte prin Bucureşti, doar cu puţină fereală, se poate vorbi aproape liber, se spun şi se ascultă bancuri cu tâlc, fără să mai păţească cineva ceva. Cel puţin, nu imediat, deşi se notează, pentru mai târziu. Pe litoral îşi permite să meargă aproape orice amator de soare şi de valuri, dacă primeşte bilet de la sindicat sau dacă are ceva bani, iar acolo chiar poate să bea cola ori pepsi, de care este cam lipsă, în rest, pentru că sunt băuturi capitaliste. La concertele Filarmonicii, unde Iulia îl trage după ea şi pe soţul ei, este cald, pe străzi şi prin parcuri, lumină, zi şi noapte, şi siguranţă pentru îndrăgostiţi, de mâncare, pe toate drumurile, portocale, pe săturate, se pot lua cu sacul, lumea îşi cumpără, încă, şunca şi caşcavalul numai cu suta de grame, ca să fie proaspete. Excursiile în ţările „surori” se ţin lanţ, sunt la îndemâna multora, după cum, pe drumurile patriei, maşinile străinilor rulează, în scurte coloane, către litoral sau spre staţiunile de munte, oamenii de rând îşi procură Dacia (greu, dar se poate). Şi culmea, profesorul nu este

membru de partid.

„E bine” gândeşte Tudor Şubaru, uşor de mulţumit, în calitatea lui de tânăr de tip nou, destul de învăţat cu lipsurile. Dar ce te faci că, atunci când este mai prost dispus, devine adeptul gândirii burgheze.

„Este drept că salariile ar putea fi mai mari – unii şi le completează, dar nu şi eu, care sunt om de laborator –, locuinţă nu am, cu toate că s-a pornit a se construi, gratis (pentru clasa muncitoare, însă eu nu fac parte din ea) şi pe bani (pentru cine îşi permite, eu şi Iulia nu ne permitem, aşa că locuim tot în gazdă), paltonul meu, în carouri, făcut dintr-unul vechi, de al lui taică-meu, de dinainte de război, din stofă englezească, dat la întors, dă semne de slăbiciune, iar la maşină nici nu mă gândesc. Da, meditează mai departe Tudor, poate nu este chiar aşa de bine cum mi se pare”. Fireşte că nu zice nimic cu voce tare, ci doar pe dinăuntru.

De curând, şeful îi spusese în treacăt: „Am multe planuri cu tine” şi acum aştepta să afle care sunt planurile acelea.

— Cartea multă strică capul, zice, deocamdată, acesta – cacofonia nu poate fi evitată –, dar voi nu vă aflaţi în pericol, pentru că, supralicita el, vouă vă vine a învăţa, cum îi vine câinelui să lingă sare – o altă vorbă adevărată din popor. Puneţi mâna pe reviste şi citiţi, nu pierdeţi timpul, că nu se mai întoarce. Şi nu numai din reviste franţuzeşti, ci şi din alea americane, nu vă daţi seama că americanii îi depăşesc pe toţi?

Când a auzit asta, Tudor s-a gândit cât de imprudent este Serafin, dar a recunoscut că spusele din urmă sunt adevărate şi că, dacă trebuie, trebuie. În liceu, învăţase opt ani de limbă rusă şi patru de franceză, însă, după cum se vede, nu-i prea folosesc. Nu are nimic de împărţit cu limba „fratelui” mai mare din Est, mai ales că de la liceu trecuseră ani buni şi o uitase aproape de tot. În franceză se mai descurcă, însă niciodată nu-şi aruncase ochii pe un text în engleză.

Fiindcă nu avea, încă, un loc al său, îşi petrecea timp

destul în sala de raport de gardă, ce se găsea la doi metri de uşa profesorului. Acesta, ieşind şi intrând de nenumărate ori pe zi, îl avea în priviri pe cercetător, mai mult decât ar fi dorit amândoi. Azi aşa, mâine aşa, până când s-a aşezat lângă el şi l-a întrebat:

— Ce limbă străină ştii? N-ar fi fost rău să-ţi fi pus întrebarea aceasta înainte de concurs, dar…

— Traduc binişor din franceză, în rest… rusă…

— Uite ce-i, n-am nimic cu tine, dar, dacă săptămâna viitoare nu-mi faci dovada, scrisă, că ţi-ai luat profesor de limba engleză, poţi să te duci încotro vezi cu ochii. Eu, cu şcoala de dinainte de război, şcoală ca lumea, nu glumă, am învăţat doar franţuzeşte şi nu mă simt confortabil că n-o rup nicidecum în engleză. Clar?

— Daaa, i-a răspuns Şubaru, cu grijă, şi pentru că omul avea dreptate, şi ca să nu-l stârnească.

Tudor şi Iulia locuiau atunci la doamna Grecu, într-o singură cameră, la care ajungeau trecând prin odaia de zi a celor ce-i găzduiau. Era a patra sau a cincea locuinţă, după gazda din studenţie, şi după repetatele halte prin spitale. Ajunseseră acolo de nevoie, în iminenţă de a fi evacuaţi din ultima cameră a internului, căci altceva mai bun nu găsiseră. Pe doamna Grecu, o femeie simplă şi cam nevrotică, ce atinsese şaizeci de ani, care drăcuia pe rupte, chiar şi pe soţul ei, şi în loc de bună ziua, Tudor o cunoscuse pe vremea când fusese intern la hematologie, iar ea se nimerise acolo în una din frecventele internări pentru o anemie, nu prea gravă, dar rezistentă la tratament. În fond, şi în ciuda nevricalelor ei, doamna Grecu era cumsecade, de vreme ce se oferise să-i ia la ea pe cei doi tineri doctori. Mă rog, poate se gândise că nu i-ar strica nici ceva bănuţi, însă asta nu-i scădea din merite, fiindcă era destul de săracă, deşi nu voia să lase să se vadă.

Uneori, tânărul mai stătea la taifas, câteva minute, cu doamna Grecu, fiindcă domnul Grecu – un om care părea prost de bun ce era, înrobit de nevastă, de ţigară şi de televizor – făcea cinste taciturnilor din fire. Într-o

asemenea ocazie, a aflat ea că doctoraşului îi trebuie profesor de engleză.

— De ce nu i-ai spus mai de mult lui tanti Grecu a dumitale? Peste drum de noi locuieşte doamna Elena, fostă profesoară de engleză, pensionară, care dă ore în particular. Acum, ştii cum e, nu vrea să se afle, s-o pună la taxe. O mai avea şi alţi elevi, poate că n-o avea liber în orarul ei, dar eu o întreb.

Tanti Grecu ghicise, doamna Elena, care nu numai că predase engleza, o viaţă întreagă, dar fusese şi la perfecţionare în Anglia, era foarte ocupată. Cu toate acestea, a fost amabilă: „Desigur, domnule doctor, încerc să le mai schimb orele elevilor mei şi vă voi face loc, mai ales că staţi peste drum. Şi soţia dumneavoastră vrea? Bine, veniţi împreună, pentru mine e totuna”.

Când a rugat-o să-i dea dovada cerută de căpcăun, ea s-a mirat şi a început să se codească, de frica impozitului, că, zicea ea: „Altceva ce să-mi facă, să-mi ia caii de la bicicletă”?

— E numai pentru el, nu o transmite mai departe.

Şi i-a dat-o.

Acesta a fost începutul şi Tudor era conştient că, până când va ajunge să poată traduce din engleză, pomii vor înflori de câteva ori, însă el spera că nu de prea multe.

„Până una, alta, mă apuc singur de treabă”. Şi s-a apucat, într-adevăr, voiniceşte, însă trebuia să se uite în dicţionar chiar şi la cuvintele de legătură, ca

„And” şi „but”; doar pe „în „şi „no” le-a tradus singur, căci înţelesul lor nu era greu de dibuit. „Am mai auzit eu că unii încercaseră să înveţe o limbă străină, pentru vreun examen, memorând pur şi simplu câte un dicţionar, dar prostia asta mare nu am de gând să o comit”. A pus mâna pe tratatul de nefrologie al lui Blake şi a început cu prima pagină. Procedând cum arătam, în trei ore a tradus pagina aceea. În final, s-a ales cu dureri de mâini – tratatul avea vreo două kilograme, şi el îl manipulase din greu –, de ochi şi de cap. A cântărit, iarăşi, din priviri, cartea, pe faţă şi pe cant, şi a căzut din nou pe gânduri. „Aşa nu merge”, şi-a

spus şi a revenit la buchisirea lucrurilor simple de imunologie şi de nefrologie, din cărţi româneşti şi din reviste franţuzeşti. După şase luni de engleză, cu doamna Elena, şi după primele două volume din cele patru ale foarte cunoscutului manual al lui Eckersley, Tudor a reînceput să traducă din engleză; nu-i era uşor, dar, oricum, era altceva decât prima dată.

Profesorul Serafin îl şi bruftuluia, îl mai lua şi cu binişorul, cu Tudorică, şi îl şi analiza. Probabil că băgase de seamă cum arată, cu ce se îmbracă şi cât de uzaţi îi sunt pantofii, aşa că, într-o zi, s-a aşezat peste masă de el, s-a făcut că se încruntă şi i-a grăit:

— Uite, dragă Şubaru, de curând a trecut un an de când te-am adus la mine şi poate ai crezut că am şi uitat că eşti aici. Mă bucur să văd că te descurci binişor, deşi la început eram sceptic. Ai învăţat ceva engleză, cât ai putut; nu te supăra, dar prea bine n-o să poţi, că eşti şi prea bătrân pentru asta şi nici n-ai unde şi cu cine s-o exersezi. Te-am văzut cu cărţi şi cu reviste în faţă, nădăjduiesc să le fi şi citit, măcar în parte, că nu te uiţi doar la poze, şi mă gândesc că vorbele lui Eminescu ţi se potrivesc: sărac eşti, gol, aşa şi aşa, făr' de adăpost eşti, un adevărat proletar. M-am sfătuit şi cu dom Moisescu şi am hotărât ca, de săptămâna viitoare, să preiei tu rezerva aceea de două paturi, de la etajul unu – eu şi dumnealui te vom superviza direct. Apoi, consider că poţi să te înscrii în tabelul de gărzi şi să faci şi o cerere de asimilare a postului tău de cercetare cu cel de secundar de medicină internă, din reţea – la noi, cercetătorii sunt, de fapt, cerşetori, şi n-aş vrea să mă blestemi mai târziu – şi… am uitat ceva, aaa, da, dar asta mai încolo, să te pregăteşti de admitere la doctorat.

Deodată, în locul profesorului, cu toane şi priviri dure, lui Tudor i se păru că vede o fiinţă diafană, căreia îi crescuseră aripi, din care bătea lin, făcându-i lui un plăcut curent şi care, la câţiva centimetri deasupra capului, avea un cerc luminos. Ochii tânărului tocmai urmăreau capul şefului, cu o privire circulară, iar pe faţă i se aşternuse un

zâmbet cam ciudat, ca al unui suflet ce tocmai urca în rai, când subiectul veneraţiei sale îi observă transa în care picase şi îl apostrofă, cu înţelegere:

— Măi tinere, unde îţi umblă mintea, eu ţi-am bătut în poartă să-ţi spun că tocmai încerc să te fac om şi tu eşti dus de acasă. Vino înapoi!

Şi plecă, dând din cap, lăsându-şi elevul să-şi digere bucuria pe care i-o dăruise.

3

Privind înapoi, Tudor Şubaru a trebuit să accepte că anul şi ceva, de când era în clinică, însemnase pentru el mult mai mult decât cei de dinainte. Când s-a văzut cu post în capitală, i s-a luat o piatră de pe inimă, însă această eliberare era estompată de grija pentru Iulia. Nu atât amintirea, încă recentă, a lunilor ei de boală, îl făcuse să-şi savureze cu moderaţie succesul, cât cumpăna în care se aflase şi se mai afla, încă, viaţa femeii iubite. În urmă cu doi ani, neputinţa de a-i pune un diagnostic îi determinase pe profesor, mai ales, şi mai puţin pe doctorul Weisskopf s-o bănuiască de nevroză – ceea ce n-ar fi fost de mirare, având în vedere prelungirea suferinţei – şi de hospitalism, de dorinţa de a-şi prelungi, fără rost, şederea în spital şi să-i spună: „Drăguţă, nu mai avem ce-ţi face; ori mergi acasă şi mai vedem peste trei luni, ori trebuie să-ţi facem o puncţie renală”. Iulia a acceptat, aproape fără să clipească, puncţia, în ideea că rezultatul va fi unul bun, iar, dacă nu va fi aşa, atunci măcar să poată începe un tratament. Speranţele nu i s-au împlinit, rezultatul a fost neaşteptat de prost, iar remediile inexistente. Cu aceasta, incertitudinea, care a măcinat-o atâtea luni, s-a sfârşit, dar, odată cu ea, viitorul s-a arătat a fi sumbru, de data asta fără nicio îndoială. Ce era de făcut? Nimic. Lacrimi, deznădejde şi, apoi, reacţia contrarie, mai puternică. Iulia s-a adunat şi o încrâncenată luptă (fără exagerare) pentru ce-i mai rămăsese din sănătate a pus stăpânire pe ea.

„Dacă de vindecare nu mai poate fi vorba, i s-a destăinuit soţului ei, voi face tot ce depinde de mine ca să trăiesc cât mai mult. Dar nu vreau să mă târâi prin viaţă,

ca un om bolnav, demn de milă, ci voi încerca să-mi revin, dacă şi Dumnezeu va fi cu mine. Nici prin cap nu-mi trece să te las singur prea devreme”, şi-a terminat declaraţia, cu un zâmbet ce s-a vrut şugubăţ, dar pe care lacrimile ce picurau liniştite, ca boabele de cristal, l-au demascat. De atunci a şi început ceea ce-şi pusese în gând, cu o tenacitate de care nimeni, nici chiar Tudor, n-ar fi crezut-o în stare, dacă nu lua în seamă – şi nu lua, căci încă nu ştia – că şi cel mai plăpând trup al oricărei femei ascunde în el surprinzătoare energii, cu mult peste cele bărbăteşti, ce se eliberează, ca la comandă, când este nevoie de ele. Plimbările au devenit tot mai lungi, deşi se dezvăţase de efort, în lunga şedere la pat, savura mâncarea insipidă, fără urmă de sare, cu atâta aparentă plăcere şi cu seriozitate, de parcă ar fi avut parte numai de minunăţii culinare, înghiţea medicamentele cu efect îndoielnic, ca pe acadele, şi, încet, încet, i-a revenit cheful de amor, ca mai înainte de a se îmbolnăvi, semn sigur că îi era mai bine. S-a apucat şi de învăţat, dar s-a hotărât să nu facă medicină clinică, cum intenţionase, căci o socotea prea obositoare pentru starea ei. S-a înscris la primul post de asistent stagiar ce i-a ieşit din cale, la o disciplină preclinică, mai uşoară, împreună cu alţi doi foşti colegi, cărora le-a suflat locul, deşi nici aceia nu erau răi. Ghinion, însă, imediat postul s-a desfiinţat şi numai înţelegerea decanului a făcut ca Iulia să nu rămână pe dinafară; acesta a „vârsat-o”, cu post cu tot, la catedra profesorului Alfred Moldoveanu.

Pe Tudor, clinica l-a scăpat de noroaiele de la ţară şi de vânturile din Est. La început, mai şi uita cât de mare era norocul ce dăduse peste el şi, de aceea, după un timp, când se întâmpla ca profesorul să-l ia în tărbacă, se supăra, murmurând mărunt din buze. Însă starea aceasta nu-l ţinea mult, revenea la sentimentele cele bune şi recunoştea că, deşi nu era chiar ce-şi dorise, pătrunsese cam prea lesne pe uşa deschisă larg de acesta. De fapt, examenul chiar fusese uşor; Serafin se aflase într-una dintre zilele sale bune şi îl lăsase pe Şubaru, năduşit de emoţie şi supravegheat de Weisskopf, să-şi pregătească în

voie proba clinică. „Măi băieţi, le zisese, mă duc la curs şi pe urmă isprăvim. Formalitate, la drept vorbind, ce să-mi spună mie un examen de douăzeci de minute, după care n-o să ajung să te cunosc mai bine decât acum. Şi apoi, dacă n-o să fiu mulţumit, am eu atâta trecere, încât să te fac să pleci. Însă, ca să fiu sincer, mai degrabă cred că nu mă înşel, luându-te în clinică. Altminteri, de ce te-aş primi?”

Cu timpul, recunoştinţa tânărului faţă de profesor a devenit definitivă şi, în afară de cazurile în care acesta era supermalign, îi suporta toate bâzdâcurile, fără să se consume; ba, câteodată, dar nu prea des, îi era chiar drag, fiindcă îi schimbase viaţa în bine, în mod decisiv şi fără să-i pretindă ceva în schimb. Sigur că Tudor i-a mulţumit profesorului cum s-a priceput, dar acesta, cunoscător al firii omeneşti cum este, i-a zis:

— Las-o baltă cu vorbele mari, nu cred în ele. Nu ştiu de ce, adesea beneficiarii binelui se întorc împotriva binefăcătorilor lor, ca şi când aceştia din urmă ar trebui să le mulţumească celor dintâi că le-au dat voie să-i pricopsească. Am citit, am văzut la alţii şi am avut parte şi eu de asemenea experienţe. Inşi de calitate îndoielnică, asta ca să mă exprim blând, după ce sunt ajutaţi într-un mod sau altul, psihic, nu-şi pot digera situaţia. Le este greu să convieţuiască cu gândul propriilor slăbiciuni şi, progresiv, coc în ei parşiva revoltă: „M-a ajutat, e drept, dar ce, parcă numai pe mine? Şi ce, aşa a vrut el, ca să arate cât este de mare, de tare şi de influent. Dar, dacă n-aş fi avut merite, cum ar fi reuşit? Acum trebuie să muncesc de zece ori mai mult decât înainte, mai degrabă m-a încurcat”. Nu pot trăi până nu-şi dau în petic; pentru ei, recunoştinţa e o grea povară, imposibil de purtat. Dar aşa le trebuie binefăcătorilor, de ce nu-şi văd de treburile lor? Mie îmi plac la nebunie scrierile pline se sevă ale lui Seneca (pe care nu-l respect, fiindcă s-a făcut sluga lui Nero şi a murit prosteşte). Iată ce spune despre chestiunea aceasta: „Sminteala omenească a ajuns până acolo, încât nimic nu este mai primejdios decât să-i dăruieşti unuia mari binefaceri; căci acesta, fiindcă socoteşte că este

ruşinos să nu înapoieze favoarea, vrea să nu mai aibă cui s-o înapoieze… Nu există ură mai distrugătoare, decât cea născută din ruşinea de a fi trădat o binefacere… Şi, totuşi, este mai bine să nu ai parte de recunoştinţă, decât să nu faci bine; chiar şi după o recoltă proastă se cuvine să semeni… Recunoştinţa este o parte a iubirii… şi a prieteniei”. Poate că Seneca exagerează, dar nu foarte mult, aşa că ai grijă, să nu aud că-mi declari recunoştinţă veşnică şi să nu-mi spui că tu n-ai să gândeşti niciodată aşa, îşi încheie Serafin lunga tiradă.

Tânărului doctor i-ar fi plăcut şi mai mult de n-ar fi bântuit prea des moartea, chiar dacă nu ca la hematologie. Tudor o simte, îl preocupă, îl pune pe gânduri, îl face să înţeleagă mai bine versurile lui Vlahuţă, citite lui, pe vremea liceului, de Şubaru-tatăl:

„Nu de moarte mă cutremur, ci de veşnicia ei”, şi să nu se mulţumească nicidecum cu detaşata părere a lui nenea Max cel înţelept: „Sigur că spitalele sunt locuri unde se moare mai des decât în alte părţi; dacă n-ar fi ea şi suferinţa, nici medicină n-ar mai fi existat”.

De aceea, toţi cei de aici, şi mai conştienţi de moarte decât Tudor, nu doar asistă tăcuţi şi neputincioşi, ci sunt preocupaţi să facă mai mult decât se poate acum. Doctorul Weisskopf este primul şi cel mai bun specialist din ţară, poate chiar singurul, în biopsia renală cu acul, ghidat doar de o simplă radiografie, şi, la vremea când i-a venit rândul Iuliei, avea în palmares vreo şapte sute de astfel de manevre. În alte spitale din Bucureşti, tratamentul bolilor renale glomerulare este făcut mai mult sau mai puţin empiric, după criterii clinice, fără puncţie; însă cei ce ţin să procedeze corect, îşi trimit pacienţii către Weisskopf.

Cu un an înainte de a poposi şi Şubaru în clinică, o echipă de medici tineri salvase viaţa primei bolnave cu insuficienţă renală acută – apărută după un avort, provocat cu rădăcină de nalbă –, făcând prima dializă din clinică şi printre primele din ţară.

„Probabil că, gândea Tudor, aşteaptă şi de la mine ceva, dacă tot m-au adus aici”.

Şi iată-l pe Şubaru în prima zi de gardă. Cum nu avea habar ce îl aşteaptă, nici tracul nu-i dădea târcoale; credea, aşa, axiomatic – se amăgea –, că este suficient de bun pentru o asemenea încercare. De când cu promisiunile profesorului, cele ce-l făcuseră să-l vadă pe acesta ca pe un înger, începuse să înveţe urgenţele medicale, înţelegând că, dacă, până atunci, nimeni nu-i ceruse să ia singur hotărâri, în scurt timp va fi obligat să o facă.

Lucrând zilnic o oră, două pe lângă Freddy Weisskopf, încercase să-l copieze pe acesta, cel puţin în ceea ce priveşte stilul ordonat, formularea elegantă şi argumentarea, nu după ureche, ci după carte, a diagnosticului.

Ca peste tot în spitale, şi aici garda începe în jurul orei unu din zi, când ceilalţi medici pleacă, unii până la contravizită, alţii până a doua zi. Dacă Tudor s-ar fi interesat, ori dacă ceilalţi i-ar fi predat cazurile grave, ca să le urmărească mai atent, n-ar fi fost luat ca din oală, când sora Buţiu, o olteancă guralivă, unicul său ajutor de la etajul întâi, a vrut să ştie cu ce să continue perfuzia pacientei aflată în comă diabetică. La auzul catastrofalei veşti, proaspătul medic de gardă, care îşi făcea siesta, liniştit, senin, pe o băncuţă din curte, la soare, era să se înece cu felia de măr tocmai vârâtă în gură.

Coma diabetică, două cuvinte care, din studenţie i-au impus un respect vecin cu groaza, era ultima situaţie pe care ar fi vrut să o întâlnească în prima sa gardă. „Măcar dacă aş fi dat vreodată peste o schemă de tratament care să mă lumineze”, îşi aminti el, imediat, de un of mai vechi. Urcă treptele, preocupat, încercând să găsească, ascunse prin vreo firidă a memoriei lui, cunoştinţele de care avea nevoie, însă, până când a deschis uşa salonului, în afară de insulină – bine că din asta existau soiuri puţine, uşor de ţinut minte – şi de perfuzii, aşa, la modul general, nu i-a venit în cap nimic. Nu era de mirare că pacienta aceea, pe care o vedea pentru prima dată, zăcea în salonul în care, student fiind, el avusese parte de neplăcuta discuţie cu profesorul, căci, fiind singura rezervă, acolo se internau

cazurile cu probleme, urgenţele. Era o septiiagenară, nemişcată, inconştientă, uscată ca iasca, cu pielea ca hârtia creponată, cu ochii duşi în fundul orbitelor, plină de vânătăi, mai ales la locul în care acele perfuziilor îi străpunseseră tegumentul, semn că stătea prost cu venele, o catastrofă pentru medici şi surori.

„Măi, de ce nu-mi vine acum inspiraţia aceea, de care vorbesc unii? Dacă este adevărat că medicina ar fi şi ştiinţă şi artă, cum aş face, chiar azi, să mă folosesc doar de partea ei artistică? Frumos spusă, chestia aceasta cu arta, de cei ce privesc de pe margine, dar mie mi se pare numai o amărâtă figură de stil”.

Despre diabet, de la curs – destul de dezlânat şi ceţos, ca şi cunoştinţele existente despre boală –, rămăsese cu puţine idei. Prima se referea la coma diabetică, descrisă ca o teribilă „furtună metabolică”, un adevărat dezastru. A doua atrăgea atenţia că glicemia creşte sau scade, de la o clipă la alta, schimbătoare ca genul feminin, căreia îi aparţine, sau ca starea de spirit a profesorului Serafin. În fine, trebuia să fie clar că, din numeroase motive, insulina poate scădea glicemia atât de mult, încât creierul, care are nevoie de glucoză ca de oxigen, moare şi, odată cu el, şi bolnavul. Ceea ce reţinuse era adevărat, dar acum îl ajuta prea puţin.

Se uită la ceas – era numai ora două – şi se îngrozi când îşi dădu seama cât mai este până mâine, întrebându-se cum se va descurca în toată această perioadă, care, în imaginaţia lui, prinsese a se dilata fără măsură. Îşi răspunse că asta numai Dumnezeu ştie, şi n-ar fi exclus să-i fi trecut prin minte că, dacă ar fi bănuit ce caz avea să-i iasă în faţă, n-ar fi ezitat să-şi ia o zi liberă sau să schimbe garda cu altcineva.

Tocmai pe când sora Buţiu, cu ochelarii coborâţi către vârful nasului, se căznea să prindă o venă, pe dosul unui picior, Tudor înhăţă foaia de observaţie şi rezultatele analizelor recoltate de dimineaţă, şi se retrase în camera de gardă, să pună, cumva, lucrurile cap la cap şi să mediteze, singur, la ceea ce urma. De întrebat, nu mai

avea pe cine întreba, o carte nu-şi luase cu el, iar telefoane de ajutor, celor mai vârstnici, se jena să dea, ceea ce era o prostie.

Cu toată lipsa lui de experienţă, absolut desăvârşită, într-o jumătate de oră înţelese mai bine în ce situaţie delicată se aflau, şi el, şi, mai ales, bolnava, se uită la schema de perfuzie, lăsată de cel de dinaintea lui şi, la sfârşit, trase câteva concluzii, toate corecte:

„Vasăzică, mai întâi, eu sunt ignorant, bolnava e ca lemnul, iar glicemia a fost ea, acum două ceasuri, cât a fost, dar cât o fi acum, sau cât va fi la noapte? De ce nu avem gardă şi la laborator? Ce bine ar fi fost!”

Căută şi găsi cheia de la laborator, intră, se opri şi aruncă o privire panoramică, să vadă ceva, ce l-ar putea ajuta. Şi avu succes. Pe faianţa albă, ce căptuşea zidul din prima cameră, erau scrise, cu creion dermatograf de culoare neagră, special pentru medicul de gardă, metodele de dozare a ureei şi a glucozei din sânge, iar dedesubt, pe masă, se aflau cei câţiva reactivi necesari. Fugi înapoi, la bolnavă, recoltă sânge de pe acul de perfuzie şi – după ce, mai întâi, scăpă pe jos câteva eprubete, trase, prin pipetă, o gură de reactiv, pe care o scuipă repede, şi se şi pârli la degete –, într-un final glorios, se bucură să afle că glicemia era crescută, însă nu de speriat: „Acum, asta e, se mai linişti cumva, dar câtă insulină ar fi tocmai bine să-i pun în primul flacon de ser fiziologic? Nu multă, asta e sigur, însă ce o însemna mult aici? Hai să începem cu zece unităţi, şi vom mai vedea”.

Resemnat cu gândul că noaptea îi este compromisă, Tudor s-a fâţâit în jurul bolnavei până dimineaţa – o dată a băgat-o şi în comă hipoglicemică, cum procedează adesea novicii, de unde a scos-o cu injecţii de glucoză –, iar răsăritul de soare de la sfârşitul primei gărzi din viaţa lui l-a prins în curte, cu ochii injectaţi, arzându-i ca focul, în aerul curat şi răcoros al dimineţii, tot pe banca de unde fusese smuls, cu optsprezece ore înainte. Prin filme şi prin romane, într-o asemenea situaţie, eroul principal zâmbeşte satisfăcut, radios, luminat la faţă, de lumina lăuntrică a

datoriei împlinite. „Poveşti patetice, când, de fapt, te alegi cu o teribilă oboseală, şi atât. Prea mândru de mine n-am de ce să fiu, deşi, una peste alta, tot e bine că bătrânica a supravieţuit bolii… şi tratamentului meu”, se luă el puţin în zeflemea. Aceasta chiar a scăpat, fără să aibă habar ce tare piatră de încercare fusese pentru un tânăr doctor, care făcuse chiar mai mult decât se pricepuse, ca ea să mai prindă nişte zile, nu prea multe, probabil, şi deloc de invidiat, aşa cum se întrevedeau ele.

Curând, pe Tudor a pus stăpânire un sentiment de jenă, pentru că îi era clar cât de ignorant – imorant, cum pronunţa, deseori, şeful – este încă, faţă de cât ar fi trebuit să ştie. De aceea, s-a ambiţionat să înveţe, adică să poată, să ştie, să facă, să ajungă asemenea celorlalţi.

Nu de mult, imunologia începuse să fie considerată o ştiinţă de viitor. Cei ce începeau să o

„Deguste” erau socotiţi mai deştepţi, încât unii ajunseseră, mai pe nimic, nişte adevăraţi guru, la care alţii cască gura. Tulburările imunologice sunt inculpate, cu frenezie, şi pe drept şi pe nedrept, în producerea multor boli; mai la început, entuziasmul a fost năvalnic, însă rezultatele tratamentelor, mai ales cu cortizon, s-au dovedit decepţionante, ca în zicala cu sacul şi pomul lăudat. Profesorul Serafin face mare caz de noutăţile pe care le citeşte, asta şi cu gândul să scrie o carte, şi îi bâzâie, în continuare, şi pe alţii. Tudor citeşte şi el, iar mintea lui, odihnită în ultimii ani, absoarbe uşor noutăţile.

Încet, încet, pătrunde în tainele rolului complementului serie şi al imunoglobulinelor în unele boli renale, despre care susţinuse şi un referat, lăudat mai mult decât ar fi meritat. S-a dus vorba şi despre el ca despre un imunolog în devenire – ce nici vorbă ca el însuşi să creadă a fi – şi, ca urmare, a fost invitat la clinica de neurologie, în alt capăt al oraşului, de un mare dascăl – cu care dăduse şi examenul în studenţie –, să prezinte acelaşi referat. La sfârşit, profesorul i-a adresat o provocare: „Domnule coleg, aţi vrea să ne faceţi cinstea de a ne expune o prelegere despre rolul proceselor imune în scleroza în plăci?” Tudor

era să se răstoarne, cu scaun cu tot, la auzul apelativului „Domnule coleg”, dar mai ales din cauză că habar nu mai avea de scleroza în plăci – aşa era numită încă – şi, cu atât mai puţin, de modul în care imunologia nu avea de lucru şi încerca să-şi vâre coada şi acolo. Cum nu putea, nu să refuze, căci respectul lui pentru profesor era prea mare, dar nici măcar să ezite, cât de cât, a venit şi răspunsul sinucigaş: „Cum să nu, cu mare plăcere, mă simt foarte onorat”. Astfel încât, în loc să-şi vadă mai departe de ale lui, în luna ce a urmat s-a pus să pregătească subiectul propus de neurolog şi acceptat, cu senzaţia că face un lucru inutil – ceea ce era adevărat – şi cu teama că s-o găsi, printre viitorii ascultători, vreunul mai doct, care să-l provoace la discuţii. Dar noroc că n-a fost cazul şi totul s-a sfârşit cu bine.

Conştient că rătăcise, puţintel, calea ce trebuia să-l conducă la condiţia de cercetător în nefrologie, sau măcar la o postură cât de cât apropiată de aşa ceva, Şubaru se redresă. Uşor sătul de stat în bibliotecă, de cititul steril şi avertizat de profesor că va trebui să devină mai ales om de laborator – dar, după propria dorinţă, şi clinician, adică un fel de struţocămilă –, îşi intensificase strădaniile în direcţia cea mai ceţoasă, laboratorul. Începutul avusese loc în urmă cu vreo trei luni şi, de atunci, mediul acela liniştit îi devenise familiar. Laboratorul spitalului era strâmt, tot spaţiul său limitându-se la patru sau cinci cămăruţe. În prima erau aduse produsele de analizat, de tot felul – sânge, urină, fecale, spută, lichide de puncţie, puroi şi alte spurcăciuni; aici o laborantă mai în vârstă, optimistă din fire şi gureşă, lucra examenul sumar de urină şi, la sfârşitul zilei, tot ea, împreună cu Marta, femeia de serviciu, la fel de imperturbabilă, deşertau resturile şi spălau toată sticlăria folosită, pentru ziua ce urma. Era locul cel mai puturos şi mai greţos, prin care Şubaru trecea în mare grabă, ceea ce făcuse să nici nu bage de seamă că pe perete fuseseră scrise câteva metode de dozare, pentru medicul de gardă. În celelalte trei încăperi, se găsea aparatura, pe lângă care roboteau, ca nişte

automate, doctoriţa, chimista şi laborantele, nu mai multe de cinci sau şase. Fiecare ştia ce are de făcut şi, de aceea, terminau la timp mulţimea de analize cerute; de necrezut, nu se certau şi nu se bârfeau, era linişte şi Şubaru nu l-a auzit vreodată pe profesor – altfel, gură bogată – decât adresându-li-se politicos, celor mai în vârstă, cu madam sau cu doamnă, iar celor tinere, cu simpatie, pe nume. Le respecta şi, mai ales, aprecia importanţa muncii lor.

Când le-a fost prezentat, în noua calitate, de conferenţiarul Moisescu – pentru că, de cunoscut, îl cunoscuseră pe Tudor, când Iulia fusese internată –, l-au primit firesc, de parcă ar fi fost deja unul de-al lor. L-au privit cu civilizat interes, l-au măsurat discret cu privirea – cele vreo două-trei mai tinere –, şi l-au acceptat, ca şi când abia l-ar fi aşteptat. Poate s-or fi gândit că un bărbat tânăr şi atrăgător între atâtea femei mai schimbă monotonul peisaj. Moisescu le-a rugat pe toate, dar mai ales pe chimistă, care era şefă, ca, în toată îngrămădeala aceea, să-i găsească şi noului venit un locşor, cât de mic, unde să înceapă să lucreze, de fapt, să le incomodeze, ceea ce a şi făcut, o vreme. Pe neobservate, i-au eliberat o masă de laborator, faianţată, chiar în dreptul unei ferestre cu privire la stradă, la trotuarul de vizavi, unde se găsea intrarea într-un cinematograf, iar Tudor şi-a făcut o listă cu materialele pe care le credea necesare. Înţelegând că şi el trebuie să-şi justifice, cumva, leafa, în aceeaşi firească tăcere i-au fost puse la îndemână toate cele cerute: pipete de diverse calibre, eprubete, pahare Berzelius, o baie Marie, lampă cu spirt şi altele.

După o săptămână, profesorul, care, de altfel, călca destul de des prin laborator, a apărut, cu o mină normală, a schimbat câteva amabilităţi, dar a aruncat o privire şi spre locul unde se aranjase Tudor. Ordinea de pe masa lui nu i-a displăcut probabil – altfel, nu s-ar fi putut abţine – şi, fără niciun comentariu, cum nu-i era obiceiul, s-a retras spre propriul cabinet.

La drept vorbind, ce-i al lui e-al lui, Şubaru îşi cunoaşte şi lipsurile şi atuurile, iar printre cele din urmă

nu figurează dexteritatea, abilitatea, îndemânarea, iscusinţa mişcărilor fine ale mâinii, calităţi cu care orice medic ar dori să se nască, la superlativ. Nu că, dacă ar fi fost înzestrat cu aceste calităţi, s-ar fi făcut chirurg, fiindcă specialitatea aceasta nu-l interesa, însă i-ar fi plăcut să le aibă. Mâinile lui Tudor pot să execute bine manevre gândite – de parcă mintea îi transferă în degete strictul necesar –, însă nu la fel şi pe cele instantanee, automate. Îşi acceptă, fără probleme, situaţia – alţii nici nu o observă – şi gândeşte că s-ar fi putut întâmpla şi mai rău, să aibă două mâini stângi, dreptaci fiind. Şubaru nu crede nici ceea ce afirmă, împinşi de o nedisimulată invidie, răutăcioşii, cum că, în general, medici ajung oamenii lipsiţi de calităţi: cei ce nu au talente artistice şi literare – dar Cehov, Cronin sau autorul „Cărţii de la San Michele”, Axel Munthe, cel ce a făcut din colită o adevărată celebritate, să fi fost ei doar excepţiile, eşuate în medicină şi realizate în literatură? –, tineri ce nu au nici putere de abstracţie şi înclinaţie spre lucrurile exacte, ca matematicienii, nici ureche muzicală, ca muzicienii, şi nici imaginaţie, ca pictorii? Ei trebuie doar să audă bine – cei ce se fac internişti – şi să-şi mişte repede mâinile, viitori chirurgi. Aşa să fie? îşi lasă, oare, lumea, sănătatea pe mâna unei gloate lipsite de orice calităţi? Să fie omenirea atât de imprudentă, ori ea crede că inteligenţa… dar despre asta nu se vorbeşte.

Pe când fusese, timp de vreo opt luni, intern la obstetrică, Şubaru nu se înghesuise nici să asiste prea multe naşteri, nici să ajute la operaţii, ci, grijuliu, făcea examenul general al femeilor şi scria foi de observaţie şi bilete de ieşire din spital. Putea observa oricine că specialitatea aceea îi era indiferentă, deşi pe ea se băteau o întreagă armată de doctori. Şeful lui direct, un medic primar ce se apropia de şaizeci de ani, fusese, în tinereţe, chirurg de front, iar apoi dobândise atâta rutină, şi în profesie, şi în relaţiile cu oamenii, încât îşi dădea seama fără întârziere cu cine are de-a face. De la o vreme, în „ferestrele” de timp din gărzi, ajunsese să discute cu

internul lui despre multe – cu predilecţie despre femei, mai ales că şeful avea vârsta potrivită pentru a da sfaturi şi se şi aflau în locul cuvenit –, iar către sfârşitul stagiului să-l întrebe pe acesta ce planuri de viitor şi-a făcut.

— Nu-mi voi alege o specialitate „sângeroasă”, i-a răspuns Tudor, pentru că nici nu mă atrage vreuna şi nici nu cred că aş putea face chirurgie, la pretenţiile pe care le am de la mine. Dacă voi putea, mă voi face internist.

— Cred că ai hotărât corect, nu poţi profesa bine o specialitate care nu te atrage. Orice medic trebuie să-şi aleagă, dacă poate, fireşte, specialitatea care îi inspiră pasiune ori îi oferă, cel puţin, plăcerea profesiei, nu regrete că n-a fost în stare de ceea ce şi-a dorit. Este ca în căsnicie: cum poate fi reuşită şi durabilă, dacă, de la început, nu există pasiune?

4

Trecuse mai bine de un an de când locuiau la tanti Grecu şi, cu toate că la început li s-a părut amuzant, în câteva luni distracţia îşi pierduse tot hazul. Războiul de gherilă dintre doamna Grecu şi vecini – şi aceştia destul de ciudaţi şi certăreţi –, în bucătărie sau pe coridor, ambele la comun, observaţiile bolovănoase, din cauză că Tudor şi Iulia se comportau civilizat cu adversarii Grecilor, faptul că doamna Grecu intra pe nepusă masă în camera doctoraşilor, uneori tocmai când Tudor se despuiase sau când erau de-a dreptul înfierbântaţi, toate astea îi făceau să se gândească serios la despărţirea de altcum, binevoitoarea gazdă.

Într-o sâmbătă senină de mai, dătătoare de bucurie, de optimism şi de speranţe, pe la prânz, din clinică apăru colonelul Ştefan Spornic, unul dintre medicii cunoscuţi ai Securităţii capitalei, bombănind, preocupat, grăbit şi agitat. Îl căutase pe profesor şi nu-l găsise. Nici nu avea cum să-l găsească, cine îl vedea pe Serafin plecând putea să-şi fixeze ceasul la ora treisprezece; lucra mai bine acasă. Securistul era cu mâna pe clanţa uşii ce duce din curte în holul spitalului, şi de aici în stradă, când îl zări pe Şubaru, ce tocmai ieşea din toaletă; se cunoscuseră în

cabinetul profesorului, în urmă cu mai bine de un an. Şeful îi chemase pe Tudor şi pe Mănăilă, medic secundar, să le spună să-l ajute pe Spornic să-şi termine teza de doctorat, mai bine zis, să i-o termine ei.

— Băieţi, m-a rugat, disperat, venerabilul profesor Anghelescu, conducătorul tezei, să-l ajutăm, că e şi el presat de alţii, iar omul lui nu este în stare de nimic, dar chiar de nimic. Adică, măi, ca să ştiţi ce vă aşteaptă, trebuie să-i încropiţi lucrarea da capo al fine, unul partea generală, celălalt pe cea specială. Iacă, citiţi şi voi ce a mâzgălit pe foile astea şi lămuriţi-vă. Dar, vă rog, insistă şeful, tăcere de mormânt, să nu se afle.

Tăcere, la naiba, s-a aflat, şi încă repede, tocmai pe filiera lui Spornic.

Deşi nu Serafin era conducătorul de doctorat, tema lucrării, de mare actualitate, despre suferinţa rinichiului în sarcină, era, mai degrabă, una de nefrologie, ceea ce îi făcuse pe profesorul Anghelescu şi pe doctorandul lui să se gândească la Serafin.

— Ce faci pe aici, nea Ştefane, sâmbăta după program? îl luă în primire Şubaru. Dacă, în tandem cu Mănăilă îl dădăcise atâta, măcar se alesese cu satisfacţia, uşor sadică – pentru că ştia că adresantului nu-i face plăcere – să se bată pe burtă cu un securist barosan.

— Aveam o treabă cu profesorul, voiam să vină acasă la mama unui prieten de-al meu, care se chinuie de câteva săptămâni cu o infecţie urinară. Până luni e mult şi nu ştiu de unde să-l mai iau. Auzi, ce treabă ai dumneata acum? îl întreabă Spornic, luminat la chip de ideea ce tocmai îi venise. Ia spune, cum stai cu locuinţa? N-ai? E bine. Om te fac, continuă Spornic, băiatul bolnavei de care îţi spun este şeful Spaţiului Locativ la un sector, nu ştiu la care. Du-te la mamă-sa imediat şi, dacă primeşti locuinţă sau nu, de ea depinde.

„Ba nu e bine deloc, că mă lovesc fund în fund, zilnic, cu tanti Grecu. De aşa bine să ai parte şi tu”, îi ură Tudor în sinea lui securistului, care, cum altfel, locuia într-o vilă primită de la stat. „Şi totuşi, ce noroc îţi poate aduce o

vizită obişnuită la closet!” gândi Şubaru, cu autoironie şi sceptic. Îşi notă adresa pacientei şi, după o oră, suna la uşa unui apartament, într-o casă de stil vechi. Pe drum nu-şi făcu niciun plan de atac, plecase cu ideea că trebuie să se gândească, mai întâi, la boala femeii şi să vadă dacă se poate vorbi liber cu ea. „Simplu, dacă nu e greţoasă şi se mai şi vindecă, şansele de casă există, iar dacă nu, Spornic îl cheamă pe profesor şi gata, trec pe tuşă”.

Îi deschise o femeie simplă, încă în putere, între cincizeci şi şaizeci de ani, şi îl invită înăuntru.

— Îmi telefonă, adineaori, fiu-miu, că astăzi vine la mine un doctor tânăr. Mă bucurai, profesorii mă cam intimidează.

Îl invită să ia loc la masa din sufragerie, faţă în faţă cu ea. Cu privire preocupată, femeia vorbea o limbă oltenească neaoşă, ceea ce lui Tudor i se păru de bun augur. El i s-a prezentat şi discuţia s-a îndreptat direct spre boală. A lăsat-o să-i depene toată povestea, după care ea i-a arătat un buletin de analiză, cu rezultatul sumarului de urină, ce nu spunea nimic, şi, în fine, a scos din sertar medicamentele care îi fuseseră recomandate, două feluri; din ele, dacă a respectat dozele scrise pe cutii, mai degrabă degustase, decât se tratase. La sfârşit, lui Tudor îi fu limpede că infecţia urinară a doamnei Elvira, dacă avusese aşa ceva, fusese amorţită cu cloramfenicol, mai întâi, apoi cu un mai ştiu ce, fiecare, ca doză, la jumătate şi, ca durată, la sfert din ceea ar fi trebuit să fie.

— Domnule doctor, m-am săturat de toate şi nici nu vreau să mă internez, fu foarte clară în opţiuni doamna Elvira, ceea ce pe Tudor îl lăsă indiferent.

— Ah, nici nu se pune problema internării; după cum am reţinut, temperatura a fost uşor crescută, şi asta doar câteva zile, iar acum este normală, v-am percutat la spate, în dreptul rinichilor, şi nu v-a durut, poftă de mâncare aveţi, trebăluiţi prin casă, deci nu sunt motive de internare.

— Da, şi am de hrănit trei bărbaţi: pe bărbatumiu, pe fiu-miu şi pe nepotu-miu de şapte ani, poate o să-i întâlniţi

până mă vindecaţi.

„Să sperăm, măcar pe cel cu Spaţiul”, gândi Tudor, dar, de răspuns, îi răspunse:

— Doamnă, zic să întrerupem antibioticele pentru cinci zile şi apoi să facem o urocultură, sau două, sau trei, dacă va fi nevoie. Eu vă anunţ ce rezultate apar, nici nu trebuie să veniţi la spital. Ce spuneţi de asta?

— Bună idee, domnu’ Şubaru, că şi aşa mi s-a amărât gura de tot, de la fiere, din cauza pastilelor.

S-au înţeles cu privire la urocultură, cum şi când, şi Tudor a plecat, fără să pomenească ceva despre casă. Spre norocul lui, în urina femeii se confirmă prezenţa bacilului coli, sensibil la negram, medicament relativ nou şi foarte eficace, pe care Tudor nu avu încotro şi trebui să i-l procure, din farmacia spitalului, bineînţeles, că nu stătea nimeni să numere câte tablete se scriu pe condică.

Vizitele s-au repetat, tema bolii s-a tot scurtat, până ce a fost clar că doamna Elvira, curioasă şi vorbăreaţă de felul ei, cumsecade şi plină de bun-simţ, deşi destul de hotărâtă, nu mai avea nevoie de doctor, discuţiile fiind orientate, treptat, în toate direcţiile. Încă de la cea de-a doua întâlnire, adresându-i-se la singular, ea a vrut să afle de unde se trage Tudor, ce lucrează părinţii lui, dacă e însurat şi cu cine.

— A, ce bine că şi dumneata eşti, cumva, oltean, i se îndulci şi mai tare privirea, noi suntem din Mehedinţi.

Altă dată a venit rândul ei să-şi povestească viaţa, ceea ce a făcut cu plăcere, pentru că: „Semeni aşa de mult cu fratele meu vitreg, Virgil, mai mare ca mine cu doi ani”, şi-a început spovedania doamna Elvira.

În primul episod, l-a făcut să afle că ea crescuse fără mamă, moartă de tânără, că a avut patru fraţi, toţi vitregi, din cealaltă căsnicie a tatălui, că Mitică – soţul ei –, funcţionar la finanţe, de dinainte de război, de familie bună, din sat de la ei, a luat-o de nevastă încă de boboc, fiindcă a fost frumoasă: „Domnule Şubaru, am fost printre cele şapte frumuseţi ale Severinului”, că nea

Mitică n-a lăsat-o să-şi ia serviciu, şi cât de greu le-a

fost cu un singur salariu – atât de greu că prin anii ’60 şi-a cumpărat maşină de croşetat, de s-a anchilozat croşetând ciorapi, pe care îi vindea – şi câte şi mai câte. Doamna Elvira, o femeie ce suferea de singurătate şi de lipsă de vorbă, i-a pus, în cele din urmă, binefăcătoarea întrebare:

— Dar dumneata, cu doamna, unde locuiţi? Aş vrea să vii odată şi cu ea, s-o cunosc.

— În gazdă, aici, nu departe de dumneavoastră.

— Daaa, în gazdă? se miră femeia şi atât, n-a lungit-o, ca să nu mai vorbim de vreo promisiune. Vezi dumneata, domn Şubaru, că şi noi stăm modest, cu toaleta pe coridor, deşi fiu-miu George lucrează unde lucrează, cred că ştii, dar nu-i place nici lui, şi nici noi nu vrem, să ne dea locuinţă luxoasă, că ar putea. Totuşi, pentru dumneata o să pun o vorbă bună.

Prin iulie, înainte de concediul lor, doamna Elvira l-a anunţat:

— L-am rugat pe George să vă ajute cu locuinţa, dar e greu, căci şi el are nevoie de aprobarea primului secretar. O să încerce, şi când George îmi spune mie că încearcă, chiar fără să promită, am speranţă. Mai ales că dumneata eşti un oltean tânăr şi sărac, cum am fost şi noi. Şi auzi, mamă, nu te feri de George, doar fiindcă e coleg cu Spornic. George a ajuns la Securitate, la Tehnic, când a isprăvit, cu chiu, cu vai, Facultatea de Mecanică. A dat admitere de două ori, a pierdut un an, când s-a însurat cu noră-mea, care mai fusese măritată – aici doamna Elvira se strâmbase –, ne amărâse rău de tot, ce mai! Aşa că, la douăzeci şi opt de ani şi cu un copil – care de atunci stă la mine –, a ales Securitatea.

Unde era să plece? Dar n-a rămas acolo decât vreo cinci-şase ani şi a ieşit cu grad de căpitan la Tehnic; în viaţa lui n-a făcut rău nimănui.

Ascultând atent, Tudor Şubaru se întreba dacă domnul Luca Pulbere a avut dreptate când i-a spus:

„Securist cumsecade nu există, iar din Securitate nu poţi demisiona ca de la aprozar”. Avea el nişte teorii, verificate.

Deocamdată, George, pe care îl întâlnise acasă, la părinţi, la masa de Sfântul Dumitru, ziua tatălui său, îi făcuse lui Tudor – atent la acesta şi la ce-i iese lui însuşi din gură – doar impresia de om scump la vorbă.

„Îl iau pe garanţia mamei lui, n-am de ales, până mă lămuresc” (viitorul avea să-i arate că n-a greşit, zeci de ani de atunci încolo George dovedindu-se un credincios prieten).

În septembrie, doamna Elvira i-a telefonat lui Tudor şi l-a chemat la ei, acasă.

— Fiu-miu zice să te duci mâine, la douăsprezece, la el, la Spaţiu, cred că a reuşit ceva.

Când a ajuns la George cel taciturn, acesta i-a spus doar atât:

— Îţi dau doi inspectori, să mergi cu ei să vezi o locuinţă. Nu este periferică, sunt două camere foarte mari şi bucătărie, doar că are coridorul şi baia în comun cu o familie de oameni în vârstă. „Iar la comun?” se nelinişti Tudor. Ei trebuie să-şi dea acordul, ca să ţi-o pot repartiza. Nu e la un bloc din astea noi, deci n-are încălzire centrală, dar are sobe de teracotă, mari. „Iar cu lemne?” se căină, în continuare, cel fără adăpost.

Au fost primiţi, cu evidentă rezervă, de cei doi bătrâni, însă când aceştia au auzit că vor locui împreună cu o pereche de tineri doctori, s-au muiat şi au semnat.

A doua zi, după ce doamna Elvira i-a dat repartiţia, adusă de George, zicându-i: „Ţi-am spus că băiatul meu e bun?”, Tudor le-a anunţat bucuria şi părinţilor. Acolo, departe, tatăl lui i-a spus, cu emoţie, la telefon: „Lucru mare! Se zice că păsării chioare Dumnezeu îi face cuib. Probabil că e aşa, iar pentru binele făcut tu să-i ţii minte pe oamenii aceia câte zile vei avea”.

Cu adevărat întinsă, locuinţa era situată într-o casă solidă, boierească, la trei kilometri de spitalul lui Tudor; avea o cameră de treizeci şi trei de metri pătraţi şi o alta de douăzeci şi cinci – puteai organiza şi un bal în ele –, bucătăria era la distanţă de şapte, opt, poate zece metri şi, până acolo, trebuia străbătut coridorul, mare şi rece. Baia

era echipată cu o vană veche şi lungă de doi metri şi cu un boiler cu lemne. Una peste alta, apartamentul era într-o stare rezonabilă, doar că şi Tudor şi Iulia, cu toată fireasca lor bucurie, s-au întrebat cum îl vor încălzi şi dacă nu va trebui să-şi împrumute căldura mai ales unul de la altul. Dar calul de dar nu se caută la dinţi.

De la sosirea în clinică, sau în spital – tot una, când cel din urmă adăposteşte doar o clinică –, Şubaru ajunsese să ştie cam tot ce mişcă aici. Nici nu i-a fost prea greu să se dumerească, într-un loc atât de strâmt, în care lucrează cincizeci de oameni, de toate felurile şi cu diverse grade ale mâncărimii de limbă, ce îngrijesc o sută de bolnavi. Cu toată puţina lui pricepere, nu se mira să vadă că, în clinică, bolnavilor li se dă importanţă, că fiecare se străduieşte cât poate, iar certuri, scandaluri şi bârfe nu sunt decât rareori. Nici n-ar putea fi altfel, într-o instituţie mică, cu un şef pretenţios, ca al lor, şi cu asemenea nepotrivire între asistente – aproape toate prea coapte – şi doctori, cei mai mulţi maturaţi şi ei, şi doar vreo trei-patru tinerei.

Gărzile nu sunt nici, toate, foarte grele, nici prea uşoare, gărzi de interne. În unele apar destul de multe cazuri de rezolvat, şi din cele deja internate în clinică, şi nou-venite la urgenţă. Altele sunt mai relaxate, în care doctorul poate să citească, să schimbe impresii cu bolnavii, să stea la aer, pe bancă, în curte, până ce îşi fac apariţia şobolanii, iar apoi să privească la TV, să ardă gazul de pomană, să aibă cine ştie ce alte plăcute îndeletniciri, ori, pur şi simplu, să se culce şi să doarmă până dimineaţa. Uneori, dacă i se nimereşte şi lui asemenea gardă, Tudor Şubaru mai şi iese la stradă, preţ de câteva minute, se aşază pe un taburet, ca în „Tache, Ianche şi Kadîr”, să mai afle noutăţi de la portar şi să privească oamenii, ce trec sau stau aşezaţi la coadă, la cinematograful de peste drum.

Nu numai clinica lui Şubaru, ci şi alte spitale vechi, cel puţin cele prin care a trecut el, au doar o singură cameră de urgenţă – sau cel mult două, una pentru interne, alta pentru chirurgie – şi o sală de aşteptare, în

care se intră din curte sau direct din stradă, ca aici. Doar la Fundeni, construcţie nouă, abia trecută de un deceniu, primirea urgenţelor este mai altfel, fiindcă sunt atâtea clinici, însă şi aici ar putea fi mai bine.

În echipa de gardă intră medicul, asistenta de la urgenţă şi două asistente de pe secţie; în faza de vis frumos au rămas infirmiera de noapte şi brancardierul, măcar unu'. Asta este situaţia, dar, la nevoie, echipa se lărgeşte cu portarul şi cu fochistul. Ultimii doi din echipa „lărgită" au, de cele mai multe ori, greutăţi: primul este ori bătrân, ori bolnav – aşa se aleg portarii –

Iar fochistul, beat, în diverse grade, cu logoree, ori mut, sau de-a dreptul narcotizat. Ultima situaţie îi supără cel mai tare şi pe Şubaru şi pe ceilalţi medici de gardă, fiindcă, dacă apare o mare urgenţă, ce trebuie internată, mai ales la doi sau la trei, n-au încotro şi se înhamă şi ei la cărat pacientul. Câteodată, Tudor se luptă a-l opri pe fochist, beat, dar plin de zel, să participe la o asemenea importantă treabă, de frică să nu scape din mână scaunul pe care stă bolnavul, cum se mai întâmplase, însă fără urmări grave, când de gardă nu se nimerise el.

Asistenta de noapte de la urgenţă este, de fapt, un student la medicină, Pavel, care a absolvit şi şcoala de asistenţi. Asta e şi bine şi rău. Bine este că, uneori, pricepe ceva mai repede cât de gravă este starea unui bolnav nou-apărut, rău – că nu întotdeauna ceea ce crede el este şi adevărat. Tudor are dificultăţi în a-l face să-şi schimbe părerea şi, mai ales, să-l oprească a-şi pune în aplicare vreo originală idee de tratament, deşi i-a spus de nenumărate ori, aşa cum avea să le tot repete, iubitorilor de lucruri făcute „după ureche", că drumul spre iad este pavat cu bune intenţii. Însă băiatul acesta, înalt şi slab, dintre aceia cu burtă scobită, de parcă n-ar mânca niciodată, deşi nu pregetă să pună mâna, când e vorba de efort, se vede că o face cu greu, icneşte la cărat, se opreşte la fiecare întorsătură de scară şi gâfâie, la sfârşit, de parcă ar trebui şi el internat. Poate şi fiindcă pe nasul şi pe pometii obrajilor lui se observă nişte vinişoare, ca şi cum

ar bea cu tragere de inimă – el neagă asta –, iar degetele îi sunt galbene de la ţigările trase, des, cu simţ de răspundere pentru soarta Regiei Tutunului. Nu este prea bine nici că Pavel trăieşte într-o permanentă stare de nesomn – asta se ghiceşte uşor, deşi el nu se plânge –, dar e bine că e arţăgos de felul lui şi se bagă câteodată cu prea mult curaj în focul altercaţiilor, ce se mai ivesc, la poartă sau la urgenţă, cu beţivanii din zonă, veniţi cu plăgi, sau cu ţiganii nemulţumiţi, care nu mai vor să părăsească spitalul. Rău mai este şi că halatul alb, cu care se îmbracă, are, mai mereu, o tentă dubioasă, gălbuie sau gri, semn că n-a mai văzut apa de ceva timp, şi doar cam din trei în trei săptămâni devine ceva mai alb, pentru scurtă vreme.

Una peste alta, încă de la început, Tudor l-a privit pe Pavel cu rezerve, şi cu ele a rămas. L-a acceptat, cum l-au acceptat şi ceilalţi, ce putea să facă? îi este şi milă, trebuie să-şi câştige şi el traiul, că nici bursă nu are. Şi, totuşi, Pavel nici nu este, cu adevărat, periculos. Povestea lui, tristă şi atunci, a devenit tragică, până la urmă. La doi ani după ce a ajuns medic, le-a făcut o vizită în clinică şi a trecut, bucuros, pe la toţi, începând de la profesor. Era îmbrăcat într-un costum frumos, se mai şi îngrăşase, părea vesel. După un an au aflat că Pavel s-a spânzurat.

Dotarea camerei de urgenţă este pe măsura echipei de gardă. Când intri, din holul de la stradă, pe peretele din stânga, imediat lângă uşă, se află canapeaua de consultaţie; vizavi de ea, cam la un metru, o masă şi, alături, dulapul cu medicamente. Electrocardiograf nu există decât la etajul doi, iar butelie de oxigen, când se nimereşte. Ceilalţi doi pereţi sunt ocupaţi de o fereastră, pe care ar putea privi oricine trece pe trotuar (dacă n-ar fi acoperită cu o vopsea albă de ulei), iar opusă ei, uşa prin care ieşi într-un coridor, la capătul căruia te impresionează firma cu „Departamentul de cercetare” al lui Tudor, grupul sanitar, pe stânga, uşa ce dă în curte şi administraţia, pe dreapta. Aici toate sunt ca sardelele în cutie, poate nu atât de ordonate, cât de înghesuite şi, uneori, de rău mirositoare.

La noi, spitalele sunt corcituri, între clinici supraspecializate şi urgenţe de cartier, fiindcă tratează pacienţii „după teritoriu”, adică după domiciliu, sau după loc de muncă; poate de aceea medicii români care părăsesc ţara sunt apreciaţi în Vest, ştiu să facă de toate şi sunt adaptabili. În săptămâna luminată, marţi, Tudor a repus, pentru prima şi ultima dată în viaţa lui, o luxaţie de umăr. Teoretic, aflase din studenţie cum se face, iar acum, încercând să-şi amintească procedura, şi-a dat seama că, pentru a ajuta bărbatul acela, este nevoie de doi inşi, cu putere în ei. Fiind vorba de forţă, Pavel a fost exclus din ecuaţie, însă noroc că fochist de serviciu era nea Petreanu. Acesta, un moldovean mustăcios, de patruzeci şi ceva de ani, musculos, ca piatra, cu un picior mai scurt decât celălalt cu cinci centimetri, din cauza unui accident, şi proprietar al unui pantof ortopedic solid şi al unui nas cât un ditamai cartoful, nu era tare băut, ci doar atât cât să fie bine dispus, dar să înţeleagă ce are de făcut.

— Eu îl iau de cot, cu amândouă mâinile, dumneata vâri genunchiul sau gheata subsuoară; când îţi spun, împingi puternic, iar eu trag în jos. Ai înţeles? Dacă nu acţionăm în acelaşi timp, nu doar că nu-i punem braţul la loc, dar îi putem face rău. Pacientul dădea din cap, în sens afirmativ, el ştia deja.

— Gata, s-a priceput, dom’ doctor, ce dracu’! a răspuns, cât putea el de civilizat, nea Petreanu.

Şi au reuşit, în curtea spitalului, dar nu din prima, ci dintr-a doua tentativă.

— O omor, s-a pornit cel în cauză, e a patra oară că păţesc aşa ceva, trage, ca nebuna, de mâna mea dreaptă, să merg mai repede, că o aşteaptă televizorul, şi mie nu-mi place să mă grăbesc; i-am spus să tragă de stânga, aia e bună, dar nu vrea, sau uită… de tâmpită, murmură el, în final.

— Pe cine omori, domnule?

— Cum pe cine, pe nevastă-mea, e în stradă acum, nici n-am lăsat-o să vină cu mine.

În altă gardă, Tudor a avut noroc de o nouă

delicatesă, o luxaţie de mandibulă, la o bătrână din vecinătatea clinicii.

— Nu e prima dată că i se întâmplă, explica soţul ei, a căscat gura atât de mare, ca să muşte dintr-un măr, de parcă nu mai mâncase în viaţa ei. Şi a rămas cu ea căscată, n-o mai poate închide, cum vedeţi. Data trecută s-a întâmplat în timpul râsului, i-a repus-o domnul doctor Max. Dar, măcar, acuma tace.

— Bine, tanti, ştiu ce este de făcut şi, dacă ai mai păţit, ştii şi dumneata; să ai grijă să nu mă muşti.

I-a introdus cele două degete mari în gură, câte unul pe fiecare jumătate de mandibulă, a apăsat cu putere şi, apoi, imediat, a împins înapoi, iar osul a revenit la locul lui.

De îndată a început să-i reproşeze lui bărbatusău, de ce a spus despre ea ce a spus, când ea nu putea vorbi.

— Ce bine ar fi fost să rămâi ca adineaori, îl mai auzi Tudor pe soţ, răspunzându-i nevestei, ce îşi continua revolta, în surdină, în timp ce se îndepărtau.

Mai înainte cu trei, patru luni, profesorul a bănuit că a dat lovitura, cu un caz extraordinar, dintre acelea care te fac să crezi că boala, pe care n-ai mai întâlnit-o până atunci, există, că bolnavul poate fi vindecat şi că tu, ca doctor, eşti mare.

În clinică, într-un salon de-al lui Weisskopf, se internase o pacientă, într-o criză de hipertensiune arterială, însă nu ca toate crizele. Femeia, tânără, nici patruzeci de ani, bine „învelită”, cum spunea Serafin, adică puţin cam grasă, barmaniţă la birtul dintr-o comună, la treizeci de kilometri de Bucureşti, nu ştiuse să fi avut vreo boală care să explice creşterea tensiunii, aşa că, la început, aceasta a fost etichetată, cum se întâmplă mai totdeauna, ca esenţială, cuvânt ce încearcă să ascundă sub preş, fără să reuşească, ignoranţa medicinei. Asta până când criza s-a repetat în salon, în faţa lui Weisskopf. În afară de un salt teribil al tensiunii, existau semne ce te puneau serios pe calea diagnosticului de feocromocitom, tumoare a glandei suprarenale, aşezate, ca o căciulă, pe polul superior al rinichiului. Tumoare rară – după cum a

citit Tudor Şubaru, în America un medic, din zece, o vede doar o dată în viaţă –, dar posibilă, totuşi. Frica de moarte, durerea de piept, paloarea, durerea insuportabilă de cap, creşterea glicemiei în criză şi, mai pe scurt, cam tot ce se ştie că poate apărea în feocromocitom se iveau şi la bolnava lui Weisskopf.

În timpul crizelor, declanşate de emoţii sau de palparea abdomenului, ori de ciocănirea lombelor, doctorii, în frunte cu profesorul, se strângeau ca la bâlci şi puteau să jure că au pus diagnosticul. Mai mult, insuflaţia de aer în jurul rinichilor – retropneumoperitoneul – confirma existenţa unei tumori în zonă, a cărei extirpare ar fi dus la vindecarea hipertensiunii arteriale, de fapt, singurul lucru ce o interesa pe pacientă. Cine putea s-o opereze? Rectorul facultăţii, desigur, căci trebuia făcut părtaş şi el la gloria unui diagnostic atât de formidabil. La operaţie au asistat Serafin, Moisescu şi Weisskopf şi, când s-au întors în clinică, se putea observa, şi din satelit, cât erau de dezumflaţi. Nimeni n-a mai avut curaj să-i întrebe, ca să nu le provoace un nou dezgust pentru medicină, dar a spus conferenţiarul, neîntrebat, ca să curme penibilul situaţiei: „N-a fost feocromocitom, ci o splină supranumerară”. Bolnava a rămas să-şi ducă mai departe crizele, însă, în fond, nu fusese greşeala nimănui, procedaseră corect, probabil că nicio somitate din lume nu s-ar fi gândit la splina supranumerară.

După ce şocul deziluziei s-a mai atenuat, cazul a fost discutat şi răsdiscutat, zile în şir. Nici chiar unor medici de ispravă ca aceştia, care văzuseră şi dăduseră, ei înşişi, multe asemenea rateuri, nu le venea uşor, totuşi, să accepte, când era vorba de ei, scuza pe care o acordă altora, aceea că medicina seamănă cu un prostovol de prins peşte, cu găuri atât de mari şi de numeroase, încât prin ele scapă şi se pierd prea multe diagnostice şi o groază de bolnavi.

— Şi, totuşi, proba la regitină a fost pozitivă, aşa că poate fi vorba de o hiperplazie cromafină ectopică, cu aceleaşi manifestări ca şi localizarea în suprarenală, a zis

careva, cu voce slabă, ca pentru sine.

Chiar s-ar fi putut, dar cine să mai stea să judece?

După mai bine de cincisprezece ani, Tudor, bărbat matur, cu părul uşor albit la tâmple, destul de schimbat faţă de ce fusese în tinereţe, s-a urcat într-un vagon de clasa întâi al unui tren de noapte, ce avea să îl ducă la Timişoara. În compartiment, lumina chioară a unei plafoniere murdare îi lăsa în semiîntuneric pe cei trei călători, cu Tudor cu tot. La un timp după pornirea trenului, se legase o banală discuţie între ocupanţii compartimentului, când, pe neaşteptate, femeia de pe bancheta opusă l-a întrebat cu voce calmă:

— Domnule, nu cumva aţi fost medic la spitalul – şi i-a pronunţat numele – şi vă aflaţi acolo, pe la începutul anilor „70?

— Ba da, i-a răspuns Tudor mirat.

— Ştiţi ce? Vă mai amintiţi de barmaniţa cu feocromocitomul, care n-a fost, de fapt? Eu sunt aceea.

— Sigur că îmi amintesc, cum să nu, mă bucur să vă revăd.

— Cum vedeţi, trăiesc, nici acum nu-mi prea pot stăpâni tensiunea, deşi folosesc alte medicamente; doar crize nu mai fac, decât foarte rar.

Şi, după o scurtă pauză, a continuat:

— Ştiţi de ce vă ţin minte, pe toţi medicii de atunci? Pentru că nicăieri, şi am mai umblat după aceea prin multe clinici, n-am fost atât de atent îngrijită ca în spitalul acela. Mi-ar plăcea să mai fiu văzută, măcar o dată, de echipa de sufletişti de acolo, dar ştiu că nu mai există.

Apoi, femeia, cu gândurile ei din trecut, n-a mai scos o vorbă. Şi nici Tudor, care trăise, cu totul neaşteptat, unul dintre rarele momente, în care crezuse că merită să fii medic.

5

După ce părăsise stagiul de obstetrică, Tudor Şubaru îl alesese pe cel de interne şi, acolo, şeful clinicii l-a repartizat la hematologie, un compartiment sărăcăcios, în celebrul spital de pe Mircea cel Bătrân, condus, pe rând,

de cei mai mari profesori, nu numai din Bucureşti, ci şi din ţară, acolo unde avea s-o întâlnească şi pe tanti Grecu. Nu erau multe paturi, iar personalul era puţin, aşa că toţi medicii tineri ce treceau pe la hematologie trebuiau să lucreze şi la patul bolnavului, la etajul doi, şi la „munca de jos”, în laboratorul de la demisol. În prima lună, Şubaru a asistat la ceea ce făceau ba unul, ba altul, invitat tot mai des să-şi „arunce un ochi” în microscop, până când doctorul Crep, un priceput hematolog, l-a pus la treabă:

— Cred că te-ai acomodat destul, ai văzut cum se fac puncţiile osoase, ai privit la microscop, cunoşti celulele principale, din sângele periferic şi din măduvă, eşti pregătit pentru prima puncţie medulară, cu mâna ta.

— Dar, dacă nu-mi iese, ori dacă trec prin stern, ce se întâmplă?

— Nu te teme, e greu să treci în partea cealaltă a osului. Voi fi lângă tine, va fi bine, doar să ai grijă să pătrunzi înşurubând uşor acul de puncţie prin os – o să-ţi dai seama când ai trecut prin el –, apoi să-l fixezi, ca să nu-l scoţi când aspiri măduva. După aceea e simplu, întinzi lamele şi gata.

„Da, da. După matale, floare la ureche”, gândi internul.

Ajuns acasă, a mai citit încă o dată tehnica puncţiei, a simulat-o de vreo două ori, cum s-a priceput mai bine, pe o pâine cu coaja tare, şi, a doua zi, deşi destul de emoţionat, s-a descurcat mai uşor decât s-a aşteptat.

— Bravo, frumos, însă trebuie să ştii că, uneori, poate merge mai greu, adică este posibil să nu aspiri nimic, sau să te alegi doar cu sânge periferic. Acum coborâm, să colorezi lamele, tot personal, şi să le începem examinarea, amândoi.

De fapt, Crep avea nevoie de ajutor şi, păstrând proporţiile, îl pusese la microscop, cum sunt aruncaţi în luptă recruţii instruiţi în grabă, când s-au isprăvit rezervele, ori ca atunci când vrei să-l înveţi să înoate pe unul care se ţine deja, cu chiu, cu vai, deasupra apei: îi explici scurt şi imediat îi dai brânci, cu ochii pe el, să nu se

înece. Mai târziu, Tudor şi-a dat seama că atunci îşi întâlnise primul maestru, căci, după încă o lună de dădăceală, Crep l-a lăsat singur, să citească lamele, să întocmească formulele, el examinând lama, preţ de un minut-două, ca să-şi dea seama dacă pe buletinul de analiză, pe care i-l întindea internul, era descrisă realitatea. Un an şi jumătate după aceea, Tudor Şubaru a citit lame câte trei-patru ore pe zi, a punctat vreo două sute de sternuri şi de oase iliace, şi a pus diagnostice, cele mai multe fără leac. Când a părăsit hematologia şi pe doctorul Crep nu realiza ce lucruri importante învăţase. Pentru prima dată în viaţă, deprinsese ceva temeinic, însă văzuse atâţia oameni de toate vârstele, de la adolescenţi la vârstnici, murindu-i sub ochi, încât şi-a zis că specialitatea aceea este prea deprimantă ca să i se potrivească.

La despărţire, pe care Tudor nu o regreta, Crep i-a spus:

— Aş vrea să te reţin la catedră, însă, din păcate, nu am atâta influenţă. Îmi dau seama că te-am pus la multă muncă, dar nu în zadar, asta o să-ţi folosească şi ţie, cândva.

— Îmi pare şi rău şi bine că plec, fusese Tudor sincer. Prea multe decese pe aici, o mare parte din hematologie mi se pare o îngustă prăpastie între frumuseţea diagnosticului şi tragedia, atât de apropiată. Cu cât este mai frumos diagnosticul, cu atât mai grabnică moartea. Totuşi, ce am văzut în secţie şi la microscop îmi va prinde bine. Din moment ce dumneavoastră mi-aţi spus, şi eu vă cred, că interniştii nu pot ţine minte hematologia, tocmai fiindcă n-au privit printr-un microscop şi nu cunosc morfologia sângelui, înseamnă că eu ies din acest stagiu cu un mare folos. Vă sunt recunoscător că aţi încercat să mă reţineţi aici, dar poate că este mai bine că nu s-a găsit un post şi pentru mine.

La urma urmei, atmosfera din laboratorul de la nefrologie, unde Tudor eşuase – acesta este cuvântul potrivit, fiindcă nu aşa ceva îşi dorise –, îi era cunoscută de la hematologie, încât nu se simţea stingher. Profilul fiind

cu totul altul, a început cu începutul, cu pipetatul apei distilate, cu grija să nu-i ajungă în gură, niciun strop. Cu pipetele cele mai mici şi apoi cu unele din ce în ce mai groase, exersa, în văzul tuturor sau singur, astfel încât, de la un timp, să fii şi vrut, n-ar mai fi aspirat apa în gură; apa, care pe viitor va fi sânge, urină sau altceva, scârbos şi infectat, ori acizi sau baze, corozive.

Uşor deprimat, Tudor începuse a se întreba:

„Asta înseamnă să fii cercetător, ce-o să ajung eu să descopăr, cu ceea ce văd pe masa aceasta?”

— Cercetătorule, l-a auzit într-o zi pe profesor, vino la mine.

Acesta l-a urmat, în cabinet, şeful i-a arătat scaunul şi s-au aşezat amândoi.

— Ştii că se cercetează acum mărimea câtorva proteine urinare, a continuat şeful, prin metoda imunodifuziunii radiare, în gel de agarozã, cu antiseruri specifice, se calculează indicele de selectivitate al proteinelor şi, în funcţie de rezultat, se apreciază severitatea leziunilor glomerulare. Poţi să introduci această metodă şi la noi în clinică? Te întreb fiindcă ştiu că ne lipsesc aproape toate materialele şi, în plus, trebuie să concentrezi urina.

— Teoretic, ştiu despre ce este vorba, urină am mai concentrat, însă avem nevoie de un răgaz, ca să fac rost de cele necesare. Dintre ele, mai greu de procurat sunt antiserurile specifice, care se importă, dacă nu cumva or zăcea nefolosite pe la vreun depozit de reactivi. De plăci standardizate cu gel de agarozã, tot de import şi ele, nu putem face rost, însă le putem improviza, iar micropipete acum nu avem niciuna.

Spre satisfacţia lui, Tudor primise în sfârşit o misiune, care, cu puţină indulgenţă, putea fi considerată chiar o cercetare.

Surpriza plăcută a fost că, în nicio lună, a împrumutat o micropipetă de la laboratorul de imunologie al doctorului Noica, a obţinut câte douăzeci de fiole cu diverse seruri antiproteine, toate foarte scumpe, şi s-a

putut apuca de lucru. Lăsând la o parte amănuntele, cu îndemânarea „reperată” destul de bine prin exerciţiu, Şubaru a reuşit primul lucru credibil şi util din cariera lui de om de ştiinţă, „sovietic”, cum avea obiceiul să adauge, în băşcălie, profesorul, cu nonşalanţa inconştientului, fără să se gândească ce spune. Era ştiută gura lui mare, dar, cum era un om important, de care mulţi aveau nevoie, iar perioada niţel mai bună, nu fusese întrebat, deocamdată, ce înţelege prin „savant sovietic”.

Clinica aceasta de medicină internă fusese compartimentată în funcţie de specificul patologiei, însă nu totul este chiar ca la carte.

La etajul întâi se internează pacienţii cu boli renale, febleţea profesorului, indiferent de starea lor – mai bună sau mai rea –, şi, după ce a fost procurat şi rinichiul artificial, trei camere le-au fost destinate celor cu boli acute şi grave, mai ales femeilor tinere cu insuficienţă renală acută, apărută după avorturi, pe care şi le provoacă fie singure, fie lăsându-se pradă unor specimene eu, dar, frecvent, fără legătură cu medicina, care le hăcuiesc pe unde apucă. Cele trei camere seamănă a compartiment de terapie intensivă, o specialitate dintre cele tinere, cu puţini specialişti recunoscuţi ca atare, din care, în clinica lui Tudor, nu exista niciunul.

La etajul al doilea, dotat cu un electrocardiograf şi o butelie de oxigen, se află capitolul diverse – babele cardiace ale lui Max, cum le alintă profesorul – şi salonul lui Şubaru, iar la cel de-al treilea, patologia digestivă şi respiratorie, de la ulcere şi pneumonii, până la insuficienţe respiratorii grave, cu bolnavi ce abia îşi mai trag sufletul, de-a dreptul asfixiaţi, puţin înainte de sau chiar în comă, instalată din cauza bogăţiei de bioxid de carbon şi a lipsei de oxigen din creier. Se află internate şi cancere, însă nu cazuri cunoscute – care sunt îndreptate, de peste tot, către Oncologie, primitivă şi ea, săraca –, ci acelea descoperite în clinică. Majoritatea sunt localizate la plămâni şi la stomac, ultimele etichetate, luni la rând, ca ulcere vechi. „Ce bine ar fi să ne putem uita şi noi înăuntru cu un

gastroscop, cum se procedează în Japonia, patria cancerului gastric”, se lamentează Nicu Marcu, gastroenterologul. Tudor auzise că, la Fundeni şi la Cluj, ar exista un asemenea gastroscop, însă se ajunge greu acolo, nu oricine este admis să înveţe cum se lucrează cu ele.

Din gărzi şi practicând „braconajul” prin clinică, Şubaru şi-a însuşit convingerea că nimic nu poate fi mai îngrozitor pe lume decât senzaţia de lipsă de aer, în forma ei gravă şi fără leac, şi durerea bolnavilor de cancer, amândouă umilitoare, aducând omul în stare să-şi dorească moartea. Ceea ce, de regulă, se şi întâmplă în scurt timp. Condamnaţilor de acest gen, Lumea Cealaltă, cu toată teama pe care o induce oricui, li se pare izbăvitoare, iar tânărul medic, ce auzise, nu o dată, asemenea declaraţii, a ajuns curând să creadă că suferinţa de dinaintea morţii trebuie să fie mai chinuitoare decât însăşi moartea.

Lipsa liftului este asemănată, de toţi cei ce lucrează în spital, cu o nemeritată pedeapsă, cu care, însă, erau obligaţi să se obişnuiască. Veşnicia acestei situaţii le intrase, tuturor, în minte, într-o asemenea măsură, încât, dacă într-o bună zi s-ar anunţa că liftul a pornit-o, nimeni n-ar crede sau, dacă, totuşi, s-ar convinge de realitatea veştii, ar pune-o, ca însemnătate, înaintea vizitei primului om pe lună, ce avusese loc nu de mult.

Nu numai pentru cine este obişnuit să mai şi gândească, ci chiar şi pentru un debil mintal, câteodată situaţia este incredibilă. Cardiacii şi respiratorii ce trebuie să ajungă la etajele doi şi trei, şi reuşesc această ispravă, pe scări, cu picioarele lor, fără să moară, oricât de încet ar merge, pot fi socotiţi a avea o speranţă de viaţă bună, căci, de fapt, îndeplinesc o silnică probă de efort.

Ceilalţi, cei mai gravi, sunt căraţi, cum spuneam, fie pe scaun, fie pe braţe, până la patul lor, de portar şi de fochist, cărora li se adăugă, noaptea, în gărzi, Pavel sau medicul. Evident, drumul invers al cadavrelor este parcurs în acelaşi mod, într-o pătură, pe post de hamac.

De când începuse gărzile, Tudor căra şi el, înjurând

pe cei ce nu schimbau liftul:

— Ăştia nu se deosebesc prea mult de cei ce au lansat sinistra şi perfida lozincă „Arbeit macht frei”, vedea-i-aş aici, în locul nenorociţilor ăstora, ori măcar într-al meu.

Telefonul fusese primit de dimineaţă, dar

Şubaru nu fusese avertizat – se obişnuise deja cu aşa ceva – când şi-a luat garda în primire. Doctorul de salon uitase să-i lase vorbă că, după-amiază, de undeva de pe lângă Galaţi, urma să sosească o femeie cu septicemie şi insuficienţă renală acută, apărute după un avort provocat. Fiindcă Tudor mai văzuse asemenea bolnave, nu se sperie, cu atât mai mult cu cât în clinică fusese adus, de curând, un rinichi artificial; ca aceasta, însă, nu apucase să întâlnească niciuna! Este tare, tare galbenă, pur şi simplu un galben curat, fără tentă verzuie. Când un om are icter, culoarea lui este asemănată cu galbenul şofranului; ei bine, la bolnava lui Tudor, şofranul rămăsese în urmă şi altă comparaţie din natură lui nu-i venea în minte atunci.

Poate că doctorii mai bătrâni şi mai experimentaţi întâlniseră pacienţi şi mai galbeni, mai cu seamă în urmă cu două-trei decenii, pe când hepatita acută era încă epidemică, ceea ce înseamnă că bolnavii se internau „în haită”, cu zecile într-o zi, în acelaşi spital în care se întâlneau şi oameni cu oricare altă boală. Şeful povesteşte câte şi mai câte, dintr-un asemenea spital, unde fusese „deportat”, laolaltă cu alţi colegi, să dea o mână de ajutor medicilor de acolo, care nu mai făceau faţă. Nici acum cazurile de hepatită nu sunt rare, ci tot frecvente, însă nu chiar ca atunci, şi, pe lângă asta, se duc la secţiile de hepatită din spitalele de infecţioase.

Deosebirea între acei oameni şi femeia trimisă de la Galaţi este doar una, dar capitală: dintre hepatici, majoritatea se vindecau, mai mult fără tratament, fiindcă boala le era dată de un virus mai omenos decât altele, introdus pe calea fecal-orală – scârboasă, dacă stai să te gândeşti ce înseamnă ea –, pe când o nenorocită sau un nenorocit în stare de şoc septic rareori se lecuiau.

Următoarea constatare care îl întorsese pe dos pe Tudor a fost faptul că femeia aceasta tânără, de nici treizeci şi doi de ani, a intrat în salon vorbind, şi de atunci vorbeşte întruna, grăbit, dar constant, coerent şi tonic, nu chinuit. Şubaru şi sora de gardă o ascultă şi se miră cum un om care are să moară în câteva ceasuri găseşte puteri să se transforme într-un perpetuum mobile logoreic. Vorbeşte despre copiii lăsaţi acasă şi despre cum îşi provocase, cu un fus, avortul – îi trecuse orice teamă de procurori –, în urmă cu numai cinci zile, despre soţul care o părăsise, de fapt despre orice îi trece prin minte. Nici măcar nu se opreşte să-şi tragă sufletul, vorbeşte la foc automat, intercalând, din când în când, în şirul interminabil de cuvinte, aceeaşi întrebare: „O să mor?” urmată de acelaşi răspuns: „Am să mor, sigur că mor”. Însă nu se roagă. Sora de lângă Tudor e lividă, deşi nu mai are grija avortului, datorită vârstei, în timp ce Şubaru sintetizează: „Are toate trăsăturile şocului: tensiunea arterială prăbuşită, de când a venit, nu mai urinează deloc, tegumentele, galbene, sunt reci şi transpirate. Dacă tensiunea nu mai creşte de ore bune, asta înseamnă şoc ireversibil, dar cum de continuă să turuie, ca în prima fază?”

În Salvare, perfuzia mersese în permanenţă, pentru a putea fi injectate antibioticele şi noradrenalina, că altceva nici nu există. În zadar însă.

Privind-o, plin de milă şi revoltat de ceea a ajuns să se întâmple „în zilele noastre atât de luminoase”, tânărul, rămas singur cu pacienta, simte, aproape fizic, moartea plutind în aerul camerei. Medicul nu făcuse nimic, asistase, tăcut, nemişcat, neputincios, penibil, cum adversarul îl învinge fără drept de apel.

La ora nouăsprezece – fusese internată la şaptesprezece şi treizeci de minute –, ca şi când peste vorbăria ei căzuse o ghilotină, femeia a tăcut pentru totdeauna, fără să mai schiţeze vreun gest prevestitor.

Prins între bolnavi şi laborator, Tudor Şubaru se gândea doar rareori la salariu; i-ar fi trebuit bani mai

mulţi, dar de unde, căci leafa nu creşte la cerere. Era atât de mică, încât aproape că nici cu lupa nu se vedea: o mie cinci sute de lei, ceea ce însemna că, dacă nu s-ar fi uitat îndelung în portofel, atunci când plecau la cumpărături, nici vorbă să le fi ajuns întreaga lună, chiar dacă şi Iulia mai câştiga tot pe atât.

Amândoi mai aveau, încă, haine din studenţie, în stare a fi purtate fără ruşine, aşa că nu-şi cumpărau decât completări, primăvara şi toamna. Se mulţumeau cu puţin, căci, de când Iulia avusese nevoie de medicamente, trăiau cu teama că vremuri din acelea s-ar putea să mai vină, aşa că făceau asemenea economii, încât, de obicei, dacă cineva le-ar fi cerut împrumut cinci lei, n-ar fi primit şi s-ar fi supărat degeaba, veşnic le bătea vântul prin pungă. Sau cine ar crede că, într-o seară, dorind să-şi cumpere o chiflă graham n-au putut aduna, din toate buzunarele, şaizeci de bani?

Cei ce stabileau salariile credeau, probabil, că foamea sporeşte agerimea minţii.

Leafa, ca leafa, cel mai important lucru, care îi făcea să uite de altele, era starea Iuliei. Se refăcuse, era, iarăşi, tonică, rumeneala din obraji îi revenise, ca şi mai înainte de boală, şi, într-o seară, a venit acasă revoltată

— Că un tânăr, călare pe o bicicletă, o ciupise de fund.

„Cred că se preface indignată, însă, oricum, e de bine”, gândi Tudor.

Într-o zi, i se arătă şi semnul că va deveni clinician. Soţul uneia dintre cele două paciente pe care le îngrijea în salonul lui sosi, la tanti Grecu, cu un coş de cartofi şi cu o găină, jertfită pe altarul medicinei. Era pentru prima oară şi Tudor, jenat, cum rareori i se va mai întâmpla, a răsuflat uşurat că omul nu l-a găsit acasă. Tanti Grecu, însă, s-a bucurat peste măsură, închipuindu-şi, probabil, că a dat norocul şi peste ea şi că de acum înainte va uita drumul către piaţă şi prăvălii. Ei, n-a fost aşa, dar datoria flămândului este să viseze la grămezi de codri.

Ilse zace în rezerva de lângă camera în care lucrează,

zi şi noapte – cu întreruperile necesare pentru pregătirea dializei următoare –, singurul rinichi artificial al clinicii, adus aici, ca printr-o minune, din magazia altui spital, unde fusese depozitat fiindcă nimeni nu reuşise să-l pună în funcţiune. Moisescu aflase, întâmplător, de el şi insistase pe lângă profesor, să-şi pună în joc toată trecerea, pentru a-l transfera.

— Ce să fac cu un aparat defect? i-a replicat Serafin. Dacă ceilalţi n-au fost în stare să-l repare, crezi că noi vom fi? Nu cunosc niciun inginer, ori tehnician, care să mai fi făcut aşa ceva. Poate ştii dumneata.

— Strică să încercăm? Nu avem nimic de pierdut. Dacă nu vom putea, asta e, dar, dacă, totuşi, reuşim, nu vom mai sta cu braţele încrucişate ca acum, de atât de multe ori.

— Bine, dom'le, bine, baţi la o uşă larg deschisă, o să încerc şi sper să şi pot. Iar asta nu doar ca să nu-l supăr pe Voltaire, deşi părerea mea este că n-are dreptate când zice că oamenii, aşa ca noi, sunt vinovaţi pentru tot binele pe care nu l-au făcut. Afirmaţia e valabilă doar pentru cei ce puteau face binele, ştiau că pot şi nu l-au făcut, nu şi pentru restul.

L-au adus fără nicio piedică, fiindcă ceilalţi abia au apucat să-l dea, să scape de rablă. Doar liniştea conferenţiarului Moisescu s-a spulberat, sub presiunea zilnică a profesorului, cu repetată lui întrebare: „Mai e mult?”

Secundar în clinică era, pe atunci şi unul Mănăilă, care, şi el, primise o locuinţă, după ce îl ajutase pe Spornic, iar interni, apăruţi la vreo câteva luni după el, Bogdan şi Udroiu, acesta din urmă om matur, în vârstă de peste patruzeci de ani, care terminase târziu facultatea, întreruptă, mai bine de cincisprezece ani, din motiv de puşcărie politică, urmată de anularea dreptului de a-şi încheia studiile. Mănăilă, care avea o „mână bună” şi un comportament de hipertiroidian, împreună cu internii, cu un inginer şi un tehnician, toţi vegheaţi de Moisescu, au reuşit să pună în funcţiune rinichiul artificial şi să facă

prima dializă, cu un an înainte de sosirea în clinică a lui Tudor Şubaru. Iar, de atunci, cu mici sincope, arătarea bănuită a fi tocmai bună de aruncat îi oprise pe câţiva bolnavi, chiar când ei se pregăteau să păşească peste Stix.

Ilse era nemţoaică, avea şaptesprezece ani şi de mai bine de două luni trăgea cu dinţii de viaţă. La ea, boala a început ca o bronşită, brusc apărută, ce nu părea să fie altceva decât o virozăoarecare, când, dintr-odată a urinat sânge curat. În săptămână următoare, fata n-a mai putut să urineze deloc şi s-a instalat uremia. Vizita zilnică a profesorului şi a suitei lui de doctori începea la patul în care stătea isteaţa Ilse, legată de o perfuzie.

— Domnule profesor, întreba ea stins, mai mult cu ochii, ce ziceţi, mă vindec eu? Astăzi nu-mi mai este atât de rău ca ieri, repeta ea, de fiecare dată. Nici dacă ştiu că mor de sete, nu gust un strop de apă.

Profesorul ieşea tăcut, după ce o asigura că se va face bine şi, uneori, comenta, mai mult pentru el:

— Afurisită boală şi glomerulonefrita asta subacută – pe dracu', subacută – ori rapid progresivă, ori cum s-o mai numi.

Ilse a trecut prin zeci de dialize, prin multe frisoane după dialize, printr-o grămadă de alte mizerii şi, mai ales, prin deznădejde, în zilele în care rinichiul artificial se defecta.

Până când, într-o dimineaţă, bucuria ei şi a multor altora, borcănaşul de colectat urina, rămas mereu gol, s-a întors cu două, trei linguri din preţioasa licoare: zorii revenirii rinichilor la sentimente mai bune se arătau.

La vremea când fata se îmbolnăvise, trecuseră doi ani de când familia ei făcuse cerere de emigrare în Germania Federală, însă refuzurile se ţinuseră lanţ. În cele din urmă, cam după şase săptămâni de la primul borcănaş cu urină al lui Ilse, s-a obţinut aprobarea. Probabil că boala fetei şi nenumăratele audienţe ale părinţilor, pe la uşile ministerelor, groaza din ochii lor şi teancul de certificate medicale adunate i-au înduplecat pe cei ce trebuiau să-şi pună semnătura în josul hârtiei salvatoare. Sau poate că

nu asta, poate că atunci venise şi rândul cererii lor.

Când Ilse a plecat, nu mai era în pericol de moarte, dar nici vorbă să se fi vindecat. Speranţele ei erau mari, aflase că, acolo unde mergea, transplantul de rinichi nu era doar o închipuire. La trecerea căruciorului, care, în ziua atât de dorită, o ducea pe Ilse spre maşină, oamenii ce se nimeriseră în calea ei îi zâmbeau, uşuraţi şi ei că, măcar din când în când, câte un condamnat la moarte sigură pleacă viu.

Deşi Tudor asistase, mai de la distanţă, la drama trăită de Ilse, ştiuse tot ce i se întâmplase, îi mângâiase, în câte o gardă, mâna palidă şi o încurajase. Asta, poate, şi cu gândul la zilele în care suferise şi el, alături de Iulia, cu aceeaşi teamă în suflet, însă cu mai mult noroc.

6

Cei mai vechi se obişnuiseră destul de repede cu figura lui Tudor Şubaru, zi de zi printre ei. Privit, la început, cu mirare, ca un pui de cuc, având în vedere postul lui, neobişnuit în clinică (se întrebau cu ce se va ocupa el, de fapt), l-au tolerat apoi, cu un amestec de simpatie şi ironie – „Ce mai lucrează astăzi domnul cercetător?” – şi, în final, „bătrânii” l-au adoptat. Aceştia păstrau, totuşi, nu aerul de superioritate, ci o anumită distanţă – firească, la urma urmei, şi acceptată de Tudor –, conştienţi de vârsta lor şi poate de postura de patricieni, justificată, fără îndoială, de calitatea de medici buni şi, la unii, şi de vreun neştiut complex.

Aprecierea, sau mai degrabă toleranţa, atâta câtă era, Tudor o datora nu doar bunăvoinţei, ci şi faptului că începuse să se dovedească greu de frânt de profesor, în înclinaţia acestuia spre ironii, şi mai potrivite şi mai nepotrivite, iar adesea chiar peste măsură de neplăcute.

Doctorul Vasiliu are aproape patruzeci şi cinci de ani, este, încă, bărbat bine, subţire şi înalt, inteligent, conştient de calităţile sale, uşor distant, printre cei mai bine puşi la curent cu noutăţile medicale şi cult, în general. Are şi umor şi prestanţă, dar este şi vanitos, cel mai vanitos dintre toţi. Când spune câte ceva interesant, ceea ce se

întâmplă frecvent, îşi roteşte privirea, de la unul la altul, de parcă i-ar îndemna să-l admire. Tudor avusese de-a face cu doctorul Vasiliu în studenţie, fiindcă trecuse şi pe la saloanele sale, însă, pentru scurt timp, fiindcă nu mai era asistent. Atunci nu-l plăcuse, însă cu timpul s-a trezit că îl apreciază şi îl respectă; până şi profesorul îl ia numai rareori şi cât poate el de fin peste picior. Iar Vasiliu se roşeşte imediat şi îi răspunde la obiect, civilizat, însă serios. De fapt, el are tot ce i se cere unui post de conferenţiar şi poate chiar de profesor, însă un ghinion îl trăsese pe linie moartă, în reţea. Pe la treizeci şi şapte de ani, când era asistent universitar, avusese o idilă cu o asistentă medicală, mai tânără şi foarte frumoasă, după cum se spune, căci Tudor nu o ştie. Ghinionul a fost – altfel, care doctor, nu neapărat frumos, este ferit de tentaţii? – că, într-o plimbare cu maşina, au avut un accident destul de grav, pe seama căruia s-a făcut mare vâlvă, şi Vasiliu a fost obligat de morala proletară, atât de sfântă, să abandoneze învăţământul. Responsabilii cu morala ar fi trecut totul cu vederea, că şi ei, aproape toţi, aveau încurcături de acest gen, mai mult sau mai puţin cunoscute, însă, cum femeiuşca aceea se alesese cu nişte plăgi urâte la faţă şi avusese nevoie de îngrijiri medicale, nu au putut muşamaliza tevatura iscată. Unde mai pui că era şi puţin cam măritată, iar soţul s-a simţit lezat, aşa că Vasiliu n-a avut încotro şi şi-a luat şi el partea de pedeapsă. Dacă ar fi fost posibil, şi-ar fi repudiat, fără ezitare, acest episod, dar, cum zice George Sand, nu poţi rupe o filă din viaţa ta, poţi numai să arunci toată cartea în foc. Orice plăcere se plăteşte, într-un fel sau altul.

Însă, ce-i al lui, e-al lui, arată şi se poartă ca un om ales. Plus că, de la el, Tudor a auzit pentru prima dată, expresia „boală lanthanică”, noţiune care i-a cam lăsat mască şi pe profesor, şi pe Moisescu, ca să nu mai vorbim de restul. Niciunul nu l-a descusut imediat pe Vasiliu, toţi cei prezenţi la acea vizită mare s-au făcut că au înţeles, însă sigur că, la fel ca Tudor, au dat fuga la dicţionarul englez-român. A doua zi, la raport, profesorul Serafin l-a

întrebat nonşalant:

— Ia zi, dragă Iancule – numele mic al lui Vasiliu

— De ce crezi că pacienta din salonul tău are o colagenoză lanthanică, adică subclinică, latentă?

„Acuma ştim toţi, dar ieri?” gândi Tudor, cu respect, cum altfel?

La urma urmelor, Vasiliu a trebuit să se resemneze cu statutul de ex-cadru didactic, pe care probabil că l-a regretat toată viaţa, alegându-se cu cele de pieton – îi plăcea să meargă pe jos, să-şi menţină condiţia fizică –, de cuceritor asiduu şi de medic respectat, poziţii care, cel puţin în cazul lui, se armonizau de minune. Şi atunci, cum să nu-l respecte unii ca Şubaru şi, mai ales, cum să nu-i suporte ironia cu cercetarea, care mai era spusă şi cu înţelegere?

Între timp, şi statutul cercetătorului se mai întremase. La doi ani după obţinerea postului, la îndemnul profesorului, Tudor a comunicat, într-un simpozion, la Buzău, prima lucrare, încropită de capul lui şi verificată de conferenţiarul Moisescu. Era vorba de infecţia urinară asimptomatică din cursul sarcinii, subiect devenit important acum, că decretul făcuse să plouă cu gravide.

Întinderea compartimentului de hemodializă la etajul întâi a înghiţit, în scurt timp, şi rezerva de două paturi a lui Şubaru, care, din acest motiv, a fost avansat: de la două paturi la cinci şi de la etajul unu, la doi. Ba a mai primit şi o încăpere, la parter, lângă registratură şi camera de urgenţă, mai aproape de şobolani, botezată:

„Departament de cercetare”, un nume total aiurea, prea pompos pentru ce era, în fond.

În ea, Tudor şi-a mutat toată agoniseala de sus, din laboratorul clincii, adică ustensilele de concentrat urina, aparatul de imunoelectroforeză – improvizat la un atelier de mase plastice –, sticlăria, reactivii şi un frigider.

Mesele de lemn, cu tăblia nu prea dreaptă, aveau să-i facă lui Tudor necazuri, la turnarea agarului fierbinte, pe lamele de sticlă necesare imunoelectroforezei şi pe plăcile, tot de sticlă, pentru dozările de proteine, prin

imunodifuziune radiară, fiindcă, după solidificare, gelul, care trebuie să aibă o grosime absolut uniformă, ar fi putut ieşi inegal, iar asta ar fi falsificat rezultatele.

Spaţiu are mai mult aici, aşa că nu mai încurcă pe nimeni şi nici alţii nu-l deranjează pe el, poate să-şi prelungească programul cât doreşte şi, între noi fie vorba, să şi-l şi scurteze, să încuie uşa pe dinăuntru, ca să citească, să lucreze sau să facă gimnastică.

„Invenţie” mondială, prin atributul de unicameral, departamentul de cercetare se află alături de grupul sanitar al parterului, în care sunt îmbăiaţi şi chiar despăducheaţi, la internare, bolnavii, şi unde îşi fac nevoile toţi medicii de gardă şi personalul de la administraţie.

Safteaua camerei aceleia Tudor a făcut-o, pe neprogramate, cu Mamule. Plăvanul acesta, asistent stagiar, se distinge prin gabaritul ieşit din comun de mare şi prin numărul patruzeci şi şapte la pantofi. Mamule, semnificând ceea ce a mai rămas din numele lui, Manole, după ce i l-a stâlcit o nepoţică debutantă într-ale vorbirii, venise în clinică cu doar un an înaintea lui Şubaru şi se pusese pe treabă, şi în saloane şi în laborator, pe tăcute, într-un domeniu în care i se alăturase şi Tudor, fără ca asta să-l indispună pe mai vechiul său coleg.

În general, Mamule este un tip bine crescut, nu doar la propriu, ci şi la figurat, dar nu vorbeşte mult şi nici explicit, iar uneori râde în loc să răspundă, aşa că fiecare este lăsat să creadă ce vrea. În paranteză spus, nu doar Tudor, ci şi ceilalţi cred că numele de Mamule i se potriveşte colegului lui mai bine decât Manole. Ceva are el în cap, iar acel ceva este o ambiţie ieşită din comun, ideal mascată, de genul: „Ziceţi voi ce vreţi, eu am drumul meu”, că doar aşa se explică de ce trece drept un tânăr de treabă, poate prea cumsecade, deşi, de fapt, când îl ia gura pe dinainte, se dovedeşte un tip orgolios, inflexibil şi încăpăţânat, care ştie bine ce doreşte în viaţă. Nu pare să se supere la nicio observaţie a şefului, oricât de dură ar fi ea. De câte ori nu se minunează Tudor, la raportul de gardă, de râsul fals lui Mamule, tare, hăhăit, de se

zgâlţâie, cât e de mare, când profesorul îi spune direct, în faţa a douăzeci de doctori, tineri şi bătrâni: „Măi Mamule, dar tâmpit – ori idiot sau prost, după caz – mai poţi fi”. Fiindcă, totuşi, nu e nici tâmpit, nici idiot, şi nici chiar prost, Tudor se revoltă la insultele aduse de profesor malacului pe post de preş. Dar, dacă Mamule însuşi suportă cu veselie „laudele”, de ce s-ar amesteca Tudor, în eventualitatea, improbabilă, că ar avea curajul?

Revenind la inaugurare, Mamule s-a dus să vadă ce reuşise Tudor, sau cine ştie ce-o fi vrut, secretos şi tăcut cum s-a născut. Ceilalţi plecaseră din clinică, ori se pregăteau să plece, deci întâmplarea a avut loc pe la amiază. Dintr-un dulap, cercetătorul a scos o sticlă cu ţuică, din care nu gustase până atunci, şi şi-a îmbiat musafirul, căruia, nici lui, alcoolul nu-i era prieten.

Mamule a făcut ceva ifose şi a întrebat de mâncare.

— N-am decât nişte prune, dacă vrei.

Şi s-au pus pe băut tărie şi pe mâncat prune – combinaţie sigură pentru o beţie de pomină –, mai strâmbând din nas, mai plescăind din limbă, până au terminat sticla.

A doua zi, Mamule nu părea să se resimtă deloc; era destul de vioi şi nici măcar n-a pomenit de ziua de dinainte, deşi numai el ştie dacă s-a îmbătat sau nu. Tudor a plecat din clinică fără greutate, înainte ca tot alcoolul băut să-i invadeze creierul, s-a urcat cu bine în troleibuz, dar, la coborâre, a călcat puţin în gol şi a fost gata-gata s-o ia de-a berbeleacul. Până la tanti Grecu avea de mers doar două sute de metri, pe care i-a făcut, însă nu şi-a mai amintit cum. Iulia ajunsese deja acasă, iar bărbăţelul ei atât a apucat să-i ceară: „Ligheanul!” Şi a căzut lat.

Beat mai fusese el, dar niciodată într-un asemenea hal. Ultima dată i se întâmplase cu trei ani în urmă, la circă, în ziua din săptămână în care mergea să consulte la punctul sanitar din satul vecin. Ca de fiecare dată, a plecat pe jos, la cinci dimineaţă, împreună cu Sandu, felcerul, argeşean strămutat în zonă, bărbat copt şi rezistent la de toate, inclusiv la băutură, deşi nu era beţivan patentat.

S-a ocupat, ca de obicei, de vreo douăzeci de bolnavi, mai mult bătrâni, a măsurat o mulţime de tensiuni, a vizitat, acasă, doi copii cu traheobronşite, terminând treaba pe la trei după-amiază. Se alesese cu ceva mărunţiş şi cu ţuică. Cu mâncare nu-i rugase nimeni, aşa că erau morţi de flămânzi.

— Dom’ doctor, i-a zis Sandu, iarna ziua e mică, e târziu, eu zic s-o tăiem peste deal, că aşa scurtăm drumul, chit că bate mai tare vântul. Aşa au făcut, însă vântul venea din faţă, făcându-i să se opintească la mers, desfăcându-le poalele paltoanelor, iar căciulile, dacă nu le-ar fi ţinut cu mâinile, le-ar fi zburat de pe cap.

— Am greşit, a grăit Sandu, după un timp, am îngheţat. Hai să luăm o gură de ţuică, să ne încălzim puţin.

— Eu nu pot, nemâncat cum sunt, dă cu mine de pământ, n-am rezistenţă.

Însă Sandu a luat şi i-a întins sticla şi şefului lui. Şi a tras şi acesta. Şi iar Sandu, şi iar Tudor, până când a ajuns la gazdă, la coana Florica, femeie cu principii. După ce doctorul şi-a revenit din beţie, coana Florica i-a poruncit:

— Şezi pe scaun. Dom’ doctor, dumneata nu te lua după Sandu, că burta ăstuia-i tăbăcită de băutură şi nici doctor nu-i, lumea îl ştie, nu are ce pierde. Dacă se mai întâmplă încă o dată, eu nu te mai ţin la mine şi te şi spun doamnei dumitale. M-ai înţeles?

— Da, a cârâit doctorul, dar acum slăbeşte-mă cu morala şi freacă-mă cu nişte oţet, că mor de dureri de cap.

Nu că s-ar speti muncind, că nu este cazul, însă lui Tudor nici nu-i mai este aşa uşor, ca mai an. După raportul de gardă, dă o scurtă raită în salon, să vadă dacă s-a întâmplat ceva peste noapte, dacă s-a recoltat sânge pentru analize, şi dacă asistenta ştie la ce investigaţii să mai bântuie cu bolnavii.

După aceea, coboară la „departamentul” lui, întrerupe curentul de la imunoelectroforeză, pune lamele şi plăcile la uscat, acoperindu-le cu hârtie de filtru, pregăteşte diluţii, scoate urmele de la concentrat, colorează lame şi plăci, măsoară cu rigla diametre atât de

mici, că de abia le vede – noroc că are ochi buni –, interpretează imunoelectroforeze, scrie şi trimite buletinele de analiză şi, în final, face curăţenie pe mese, înainte de a pregăti totul pentru o nouă serie de dozări.

Urcă, apoi, iarăşi, la bolnavi, îi examinează pe cei noi, dacă există, consemnează evoluţia celor vechi în foile de observaţie şi se apucă de injecţiile intravenoase, căci curge cu insuficienţe cardiace, inimi obosite, greu de remontat.

Profesorul dictase ca studenţii şi secundarii, cu mâna lor, nu surorile, să facă injecţiile. „Ca să nu asistaţi, la vară, cum vă mor bunicii ori părinţii, pentru că nu sunteţi în stare să le faceţi o injecţie intravenoasă ce i-ar putea salva”.

Şubaru, asimilat acum cu un secundar de interne, mai făcuse câteva intravenoase şi în studenţie, tot numai în clinica aceasta, însă mai are probleme cu dibuitul venelor de la antebraţ, mai ales la bătrâni sau la bolnavi cu edeme la braţe. Fiindcă, de văzut, rareori se văd, venele trebuie găsite pe pipăite, cu răbdare, pe îndelete. Îşi ia taburetul, se aşază cât mai comod şi, cum salonul este întunecos, aprinde becurile – chioare, ca aproape în orice spital – şi se pune pe căutat. Din toată această pregătire se înţelege că injecţiile încă îl mai timorează, mai ales că, nu foarte rar, venele se „sparg”, înainte ca el să termine injectarea combinaţiei dintre digoxin, sau strofantină şi miofilin. Una peste alta, lui Tudor Şubaru nu-i convine ce este pus să facă: nu ştie că în Vest, treaba aceasta este numai obligaţia medicului, nu a surorii, ca la noi.

Totuşi, în câteva săptămâni, ajunsese să aibă doar un număr mic de eşecuri, căci răbdarea şi jena, de pe vremea când era nevoit să ceară ajutorul vreunei sore cu vechime, i-au compensat stângăcia, făcându-l să nu renunţe niciodată.

Pentru că în clinică se internează cazuri atât de variate, adesea Tudor are de a face cu unele boli pentru prima oară în scurta lui carieră de medic şi, de aceea, după-amiezile, citeşte şi medicină internă, mai ales că şi

examenul de specialitate nu mai este ceva ipotetic şi foarte îndepărtat, ci se apropie în viteză. Şi, totuşi, încă doar citeşte, nu învaţă.

Max, care îşi are saloanele tot la etajul doi, dincolo de salonul lui Tudor, îl ajută ori de câte ori i-o cere, luându-i, din acest punct de vedere, locul lui Weisskopf, pe vremea când era la etajul unu. Însă, îndrăgostit de munca didactică, şi nici aşa de presat de treburi ca acesta, nea Max nu-l serveşte direct, pe tavă, când îi dă vreo lămurire, ci îl atrage în discuţii logice, care conduc la concluzii sugestive pentru diagnostic. Aşa crede că îl ajută mai cu folos, dar probabil că doreşte să se lămurească ce ştie Tudor şi dacă mintea lui e bună de ceva (dacă tot a ajuns la ei în clinică). Max are şi el peste patruzeci şi cinci de ani, este asistent, deşi ar trebui să fie academician, şi în capul lui, totul este atât de organizat, încât la orice întrebare răspunde repede, limpede şi scurt, ca orice neamţ.

Îi place să facă lucruri utile, practice, chiar dacă nu-i intră în atribuţii, mai degrabă treburi de secretară, de pildă el aranjează, de ani de zile, orarul întregii facultăţi, de parcă n-ar avea nimic mai bun de realizat. În schimb, îi repugnă să se ocupe de ceva fără sens sau fără valoare, după părerea lui. Nu scrie articole ştiinţifice, conştient de banalitatea lor, şi nimeni n-are ce să-i facă, fiindcă, spre deosebire de Mamule, nu vrea să promoveze. Nu-i vorbă, i-a şi cam trecut vremea. Ca şi lui Weisskopf sau lui Vasiliu, sau altora, toţi buni, cărora li se potriveşte ceea ce spusese odată Sergiu Puican: „În învăţământ, când vine vorba de promovare, eşti considerat ori prea tânăr, ori prea bătrân”. Şi nici n-ar avea unde, posturi fiind puţine şi candidaţi mulţi, cam de-o vârstă. Teza de doctorat, despre tulburările biologice în insuficienţa renală acută, Max a întocmit-o, dar n-a mai vrut să şi-o susţină. Numai insistenţele lui Serafin l-au făcut să o termine, însă a pus-o pe un dulap şi acolo s-a aşternut praful pe ea. În final, i-a spus profesorului clar şi răspicat: „E depăşită, nu vreau să mă fac de râs şi nici nu-mi foloseşte la nimic”.

Max nici nu avea nevoie de teză, ca să fie socotit doctorul şi cadrul didactic cel mai deştept din facultate; ba mai este şi lector la marxism-leninism, până şi aşa ceva îi intră în cap. Profesorul apelează la el, după toţi ceilalţi, chiar şi în materie de noutăţi în cardiologie sau în orice chestiune controversată. De obicei, Max îi satisface curiozitatea, dar se întâmplă şi să spună: „Nu ştiu”, iar şeful îl laudă, în felul lui, fie cu

„Max dixit”, fie cu „Dacă nici Max nu ştie, înseamnă că nu se poate şti”. În ambele cazuri, Max se roşeşte, ca un flăcău, de plăcere sau din contră.

Când probabil i se păruse că are cu cine să stea de vorbă, Max îi ţinuse o dată şi o predică lui Tudor:

— Ca să ai cât mai puţine eşecuri, trebuie să te gândeşti la mai multe boli ce pot avea acuzele bolnavului pe care îl ai de lămurit, iar pentru asta trebuie să ştii teorie. Ideile puţine şi fixe şi medicina făcută după ureche sunt slăbiciunile interniştilor mărunţi. Şi, desigur, experienţa redusă, dar experienţa nu vine decât cu timpul, căci în medicină nu se pot arde etapele, ca în matematică, muzică sau mai ştiu eu în ce altceva”.

Cam pe atunci, a făcut Tudor prima greşeală, dintre cele ce se ţin minte toată viaţa. Era într-o zi de iunie, când, în salonul lui, se internă o bătrânică, destul de vioaie, puţintică la trup, cu mari dureri abdominale, mai ales în partea dreaptă. Trimise pacienta să i se facă o electrocardiogramă – ştia şi el că durerea din infarctul cu o anumită localizare poate să iradieze în abdomen şi să semene cu o durere biliară, gastrică sau pancreatică – şi-i spuse surorii să o pregătească pentru colecistografie, bănuind, mai degrabă, o litiază biliară. Apoi se luă cu treburi prin laborator şi plecă acasă, fără să se uite pe electrocardiogramă.

A doua zi, pe la douăsprezece, după ce urcase scările, venind de la radiologie, bolnava s-a lungit pe pat şi a murit. Când a privit electrocardiograma, lui Tudor îi venea să-şi dea cu capul de pereţi: de pe hârtie se hlizea la el, a batjocură, un infarct miocardic acut în peretele

inferior al inimii, cât toate zilele. Dacă şi-ar fi aruncat şi doar un ochi pe electrocardiogramă, poate că bolnava ar fi supravieţuit. I s-a plâns lui nenea Max, dar acesta l-a încurajat:

— Toţi am făcut asemenea greşeli în tinereţe, şi mai facem şi acum, însă mai rar. De ce ai fi tu o excepţie? Necăjeşte-te, că ai şi de ce, dar, îţi repet, nu uita că în spitale, prin definiţie, se moare mai frecvent decât la concertele Filarmonicii, ca să-ţi dau doar un exemplu.

Cum toţi oamenii au şi părţi mai obscure sau controversate, ori scăpări, ori fac lucruri inexplicabile, ori greşite, nici Max nu e o excepţie. Celibatar tomnatic, dar convins, s-a îndrăgostit de o asistentă, care „s-a nimerit" să-i stea zi de zi alături, la locul de muncă. Junã – cu aproape douăzeci de ani mai tânără –, se pare că şi ea avea ceva special pentru Max, căci era încă bărbat arătos. Plus mintea, care pe unele femei chiar le impresionează. Ei bine, n-a luat-o, din cauza mămicii lui, se zice, aşa că fata s-a înfuriat şi s-a măritat cu un inginer. Abia atunci Max s-a trezit, a divorţat-o şi, în fine, s-au căsătorit. De ce n-o fi luat-o de la început probabil că nici el nu ştie. Nenea Max, cel ce-i spune lui Tudor Şubaru câte şi mai câte, tocmai el îi arată, fără să vrea, că doctorii de prin spitale, oricât de deştepţi ar fi, au momente în care conexiunile din creier se prăjesc şi, până nu se refac, acesta nu mai funcţionează cum ar trebui.

7

Fireşte că, de vreme ce spitalul are o singură poartă, numai pe acolo se şi intră, se şi iese. Nu doar medicii şi restul oamenilor ce muncesc în clinică, ci oricine are vreo nevoie aici, pe poarta aceea trebuie să treacă. Şi bolnavii trimişi pentru internare, cu excepţia urgenţelor, tot prin faţa portarilor trec. În cursul dimineţii, aceştia sunt greu de clintit din hotărârea lor de a păzi bine poarta, fiindcă până şi ei şi-au dat seama ce ar însemna să permită intrarea liberă oricui doreşte acest lucru. Coridoarele şi scările sunt atât de înguste, încât aproape orice intrus ar accentua înghesuiala şi fojgăiala bolnavilor, a personalului

şi a studenţilor.

Ca să nu aibă de-a face mereu cu vizitatorii, portarul încuie poarta şi discută cu cei din stradă doar printr-o foarte vioaie ferestruică. Aflată la nivelul ochilor, ea se deschide scurt, la un ciocănit, şi se închide brusc, în nasul celui de afară, aproape turtindui-l uneori, când buclucaşa fereastră consideră discuţia terminată.

Dacă cineva nu reuşeşte să dea de doctorul de care are trebuinţă, când acesta vine, n-are încotro decât să-i aţină calea la plecare, deşi aşteptarea îi poate pune răbdarea la încercare. Şi? Eşti bolnav sau rudă de bolnav, fii calm!

A crede că nu există excepţii de la stricta şi, pentru unii, neplăcuta rânduială ar fi o greşeală. Pacienţii planificaţi pentru controale medicale şi medicii din afara clinicii, veniţi cu cine ştie ce treburi, nu sunt lăsaţi să aştepte. Şi cum ar putea-o face, desigur, şefii de la Partid, Securitate şi Miliţie, în vizită sau în inspecţie? Granguri bolnavi vin rareori, pentru că ei au la dispoziţie serviciile medicale speciale, separate de ale oamenilor de rând, iar când, totuşi, vreunul are nevoie de un doctor „civil”, apoi îţi dai seama din timp, după cum se mişcă toţi cei ce se pregătesc de eveniment.

Dacă se întâmplă ca portarul să ajungă faţă în faţă cu un om ca toţi oamenii, care caută un medic anume – un pacient trimis, în mod expres, acelui medic, ori o rubedenie, indiferent a cui ar fi ea, de la profesor până la femeia de serviciu –, cerberul îl opreşte înainte de a ajunge în spital, îl ascultă şi cheamă la poartă persoana, prin sistemul „din gură în gură”, mofturi ca telefoanele de interior lipsind cu desăvârşire.

Una peste alta, Tudor bănuieşte că, din păcate pentru ei, portarii nu prea ştiu ce este şpaga din cursul dimineţii şi, în mare parte, nici cea de după amiaza. De dedulcit, se mai dedulcesc, de la vreun aparţinător întârziat, care vrea să-şi viziteze neapărat şi grabnic bolnavul lui, dar rareori, şi atunci sărăcăcios, căci în acest spital bucuriile sunt rare şi mici, de genul „Bine că n-a fost

mai rău”. După ce doctorii pleacă, portarul se mai poate alege cu un corn, cu un măr sau cu câţiva lei, de la vreunul din cei internaţi, care o zbugheşte la alimentara din colţ să-şi cumpere de mâncare. De aceea, atunci când sunt pedepsiţi, portarii de la obstetrică şi ginecologie sunt trimişi la reeducare aici.

Pe Tudor Şubaru, nou printre medici, cu pacienţi puţini, până atunci nu-l aşteptase mai nimeni la plecare, după cum nici nu fusese căutat în spital decât arareori. Ceea ce era bine, şi nu prea.

— Domnule doctor Şubaru, se auzi el strigat, odată, de o voce străină, care venea din spate şi din dreapta, o clipă, vă rog.

Neobişnuit cu aşa ceva, dar necăjit şi cu barba mare, de doliu, obosit şi, în plus, uşor iritat, după ce o mare parte a dimineţii pipetase, cu grijă, să nu tragă în gură urină şi sulfat de cupru, în concluzie, aflat într-o dispoziţie cum nu se poate mai proastă, cel strigat continuă să meargă, cu speranţa că va fi lăsat în pace. Dar nu se întâmplă aşa şi vocea nu se lăsă până ce posesorul ei nu ajunse în dreptul lui Şubaru şi îi intră în câmpul vizual. Atunci, doctoraşul îşi încetini mersul, cu gândul să-i spună omului să-l caute a doua zi la spital. Ceea ce şi făcu.

— Aceasta era şi rugămintea mea, domnule doctor, mulţumirile mele, îi răspunse, repede, bărbatul necunoscut. Numele meu este Luca Pulbere şi am un atelier de geamuri, chiar în curtea aceasta, aproape vecină cu spitalul dumneavoastră. Adică sunt geamgiu. Sigur, vă voi căuta mâine, la ora la care doriţi.

Ascultându-l şi privindu-l, în acelaşi timp, cu mai multă atenţie, Tudor fu surprins să constate totala discordanţă dintre persoana din faţa lui şi meseria de geamgiu. Limbajul neobişnuit de civilizat şi de cursiv, obrazul proaspăt ras şi îmbrăcămintea decentă îl situau pe interlocutor deasupra condiţiei declarate, cea de mic meseriaş; doar plasturele de pe un deget putea să aibă legătură cu sticla. Deşi se spune că nu haina îl face pe om, mai adevărat este că ea contează, cel puţin la prima

vedere, care uneori este cea mai importantă sau chiar singura.

Geamgiul Pulbere purta un sacou gri, pantaloni de aceeaşi culoare, dar cu o nuanţă mai deschisă, cămaşă albă şi cravată. Trecut de cincizeci de ani – cincizeci şi şase, după cum avea să afle Tudor –, bărbatul era bine clădit, poate doar un pic prea bine hrănit. Avea un cap destul de mare, acoperit cu o claie de păr − o raritate la o asemenea vârstă −, uniform grizonant, cu firul des, drept şi aspru, rebel, în bătaia curentului uşor. Privirea lui exprima isteţime, iar faţa era plăcută, cu toate că ici şi colo se observau nişte semne asemănătoare ciupitului de vărsat.

Pe scurt, în câteva zeci de secunde, străinul îi făcuse lui Şubaru o impresie bună şi tânărul simţi pentru foarte recentul său interlocutor o surprinzătoare şi inexplicabilă apropiere. Poate că vârsta, care, în general, îi impunea lui Tudor, poate privirea, ce i s-o fi părut asemănătoare cu a tatălui său, sau poate altceva să-i fi indus această senzaţie.

Stabiliră ora întâlnirii şi se despărţiră. A doua zi, la sosire, Tudor nu uită să-i lase vorbă portarului să-l anunţe de vizita geamgiului.

— Domnul Pulbere? întrebă portarul, cu simpatie în glas. Îl ştiu, umblă cu Trabantul lui pe la sate, pune geamuri şi îi aduce aici pe mulţi dintre cei ce se plâng de vreo boală.

La ora fixată, Pulbere se prezentă la întâlnire şi

Tudor îl invită la el, în „departamentul” de la parter, primit nu de mult. Îmbrăcat ca şi ieri, la fel de protocolar, îi spuse ce dorea. De fapt, nu cerea nimic pentru sine, ci îl ruga pe Tudor să se ocupe, în mod special, de o pacientă ce era internată atunci la el, soţia unuia dintre cei doi muncitori pe care îi avea în atelierul de geamuri.

— Nu i-am găsit boli grave, fierea nu-i lucrează cum ar trebui, tensiunea este puţin mai mare, are lipsă de calciu, o simplă spasmofilie (dar ce femeie la menopauză nu are această boală?) şi, pe deasupra, niţică depresie. Fireşte, toate la un loc contează.

— Eu nu ştiu ce are, dar nu mă mir de depresia ei. Nu sunt medic, şi sigur că ea s-a ruşinat să vi se destăinuie, însă la bază tuturor necazurilor ei stă faptul că… vă rog să mă iertaţi… nu ştiu cum să mă exprim. La doar patruzeci şi şapte de ani câţi are, soţul ei nu mai este capabil să-şi îndeplinească obligaţiile, sau, mă rog, atribuţiile de bărbat, iar asta femeii îi amărăşte viaţa, fiindcă este şi prea cuminte. Înţelegeţi ce vreau să spun.

„Dacă gândul îi zboară zilnic la ce crede geamgiul, n-o pot ajuta, problema ei nu are decât o singură rezolvare, conform principiului de drept latin, valabil în medicină: „Sublata causa, tollitur efectus”, trase concluzia Şubaru.

— Şi, dacă nu e prea mare rugămintea mea, i-ar prinde bine o pensie de boală, la comisie s-a şi vorbit deja, nu vă faceţi probleme. Desigur, eu voi recompensa efortul dumneavoastră, îşi termină Pulbere dizertaţia.

Orice medic auzea deseori o asemenea dorinţă, la mare preţ, ca şi certificatele medicale prelungite.

— Nu vă pot promite nimic, asta numai profesorul o poate decide, îi răspunse Şubaru, mirat în continuare de stilul lui Pulbere.

— Atunci, vom merge şi la dumnealui, eu şi soţul femeii, să-i explicăm că avem de-a face cu o suferindă. Domnule doctor, nu este neapărată nevoie să fii aproape mort, ca să ai dreptul la o pensie.

Pulbere s-a dus, într-adevăr, la Serafin, care, după ce l-a întrebat şi pe Tudor, a aprobat, fiindcă uneori putea fi mai mult decât normal.

Şi aşa a intrat în viaţa lui Tudor şi a spitalului acest om, despre care profesorul l-a întrebat:

— Nu cumva omul tău este medic sau are ceva studii de medicină, că prea pare familiarizat cu limbajul medical?

— Habar n-am, nu-i omul meu, ieri l-am cunoscut, i-a răspuns acesta.

S-ar fi putut ca pe domnul Pulbere, Tudor să-l mai fi văzut şi înainte, dar să nu-l fi luat în seamă, însă mai degrabă nu-l întâlnise, cu toată apropierea dintre spital şi atelierul acestuia. Geamgiul este mai mult pe drumuri,

după comenzi de lucrări, iar munca îl ţine înăuntru, aşa că pot trece şi câte trei zile la rând, fără ca el să apară prin zonă. Impresia lui Tudor avea să fie aceea că domnul Pulbere nu se omoară cu treaba decât atunci când are de terminat vreo comandă mare şi urgentă. În rest, lucrează oamenii lui, un văr şi soţul femeii pentru care intervenise la spital, sau nici ei, când comenzile lipsesc, situaţie în care el îşi reia alte îndeletniciri, plăcute minţii sale. Mai mult de atât, în aceste pauze îi rămâne timp să cunoască noi oameni interesanţi, cu care să schimbe idei sau pe care să-i studieze. Cunoaşte o mulţime de medici – mai ales aceştia îi sunt pe plac, şi, dintre ei, preferă psihiatrii –, avocaţi şi profesori. Pe tineri îi impresionează de îndată, însă comunică cel mai bine cu oamenii de modă veche, cu aceleaşi experienţe ca şi el. Tudor şi-a dat repede seama că domnul Pulbere nu poate suferi comunismul şi pe comunişti, în general, nu pe unii anume, şi nici Securitatea şi Miliţia. Treaba lui, dacă nu-i înghite, însă mai rău este că înjură la ei, pe rupte, şi nu între patru ochi, ci fără nicio fereală, mai ales la telefon, plăcerea sa. Observaţia lui Tudor, că tocmai atunci ar putea asculta cine nu trebuie, îi declanşează o nouă rafală de înjurături, mai spurcate decât cele de dinainte.

După ce pensia femeii pentru care îl agăţase pe Tudor se rezolvase, domnul Pulbere nu s-a dat la fund, ci îl mai caută, din când în când, fără niciun interes, că doar internarea vreunei sărăntoace, protejată de-a lui, din care se alege, ca şi doctorul, cu mai nimic, nu poate fi socotit interes, pentru unul cu situaţia lui. Tudor avea să constate că Luca nu bea decât vinuri bune – alese după soi şi după podgoria din care provin –, soiuri încercate, pe care îi place să le cupajeze după gusturile lui.

La puţină vreme după ce l-a cunoscut, Tudor credea că domnul Pulbere caută tovărăşia oamenilor fiindcă se simte singur.

— Nevasta mă ţine numai în şuturi, a ajuns, destul de repede, să i se destăinuie lui Tudor, şi asta din gelozie, o nebună, iar fiică-mea îi ia partea mamei. De facto, spune

el, suntem despărţiţi, nu mai locuim împreună de mai bine de cinci ani şi de atunci am o prietenă, una singură, care nici nu locuieşte cu mine. Ce era să fac? Fiică-mea, cu toate că, la faţă, seamănă cu mine – până şi tenul meu mizerabil l-a moştenit –, n-a mai luat nimic altceva.

Pe urmă, s-a convins că nu doar de singurătate era atât de sociabil, ci şi fiindcă îl interesau oamenii.

Când domnul Pulbere a ieşit în calea lui Tudor, acesta era în doliu, de trei săptămâni, într-o stare de spirit înnegurată, şi începea să se pregătească pentru comemorarea de şase săptămâni a morţii tatălui său. Pulbere, curios, dar şi serviabil de felul său, l-a întrebat dacă poate să-l ajute cu ceva şi s-a oferit să-l ducă, la timpul potrivit, la ţară, cu Trabantul.

— Mă descurc şi cu trenul, i-a răspuns Tudor, deşi ideea i-a surâs.

— Pentru mine, timpul nu contează şi nici efortul nu este cine ştie ce; ba, pe lângă asta, dacă aţi accepta să vă însoţesc, mi-aţi face o favoare. Am avea timp să mai vorbim, aş avea privilegiul să cunosc o zonă pe care n-am vizitat-o până acum şi nişte obiceiuri noi pentru mine. Mi-ar prinde bine.

Într-o vineri, pe la zece, s-au urcat amândoi în Trabant şi au pornit-o la drum. Pe Tudor, profesorul Serafin l-ar fi învoit şi o săptămână, că aşa e el, ieftin la făină, uneori surprinzător de culant, trăsătură proprie spiritelor superioare, după cum se spune. Pe urmă, mai ştie că nimeni nu este de neînlocuit. Odată a şi spus-o: „Toate merg înainte şi fără noi, cum merge şi fără mulţimea celor ce zac în cimitire, consideraţi indispensabili la vremea lor”.

Domnul Pulbere încerca să converseze, ca întotdeauna, însă tânărul de lângă el doar asculta şi dădea din cap, aprobându-l.

— Trabantul este cea mai bună maşină pentru săraci, consumă puţin şi poate prinde şi viteză; este adevărat că pârâie şi scoate fum, însă asta e treaba celor ce stau în afara ei, nu înăuntru. V-aş recomanda şi dumneavoastră

unul.

Când s-a uitat la ceas şi a văzut ce viteză aveau, chiar şi pe şoseaua spre Piteşti, Tudor n-a fost prea vesel. „Şi dacă mi-l faci cadou, mai bine mă lipsesc. Noroc că ziua este, încă, destul de mare, altfel ne-ar apuca întunericul”. Imperturbabil, domnul Pulbere conducea cu grijă, vorbind, însă cu măsură, cu întreruperi destul de lungi, înţelegând ce trebuia să simtă Tudor, care se îndrepta spre casa unde, pentru întâia oară în viaţă, nu-l mai întâmpina tatăl lui.

— Sunt tare curios să văd cum staţi cu credinţa, ori mai degrabă cu ritualurile şi tradiţiile. În nicio religie cultul morţilor nu este atât de important, ca la noi, la ortodocşi. Parastasurile şi pomenile nu prea au legătură cu credinţa; alţii, mai deştepţi, le-au redus până aproape de desfiinţare. Nu vreau să vă supăr, trecu el la altceva; deşi nu este momentul să vă spun, nu cred în ele. Aţi citit Biblia?

— Din păcate, nu. Nici nu am una, deşi acum m-ar interesa. Cât despre tradiţii şi ritualuri, pur şi simplu, să le luăm aşa cum le-am primit şi să le continue cine doreşte.

— Nu-i bine că n-aţi citit Biblia. Şi Noul Testament este interesant, însă, din Vechiul, o istorie a evreilor, înveţi şi îţi explici multe din cele ce se întâmplă în ziua de astăzi, căci acele principii practice, bune ori rele, sunt valabile încă. Eu nu sunt prea credincios, iar de vreo douăzeci de ani, încerc să cuget şi să fac bine, dar asta nu ca să-mi dreg relaţiile cu Dumnezeu, ci fiindcă mi se pare firesc să procedez aşa.

Între Piteşti şi Vâlcea, au oprit, într-o poieniţă de lângă şosea, să mănânce câte un sandviş şi un măr şi să se odihnească, mai ales că pe domnul Pulbere spondiloza şi coxartroza îl cam înţepeniseră. După ce şi-au mai rumegat gândurile, în tăcere, cel mai vârstnic dintre ei îşi drese glasul şi reveni cu o surpriză, fără legătură cu ceea ce vorbiseră până atunci:

— Domnule doctor, exagerând puţin, am aproape dublul vârstei dumneavoastră şi mi-ar plăcea să-mi ziceţi nea Luca. Mie, Luca mi se pare un nume la fel de bun ca şi

altele, deşi soţia mea, în dragostea ei, zice că nu mi se potriveşte nicidecum numele acestui apostol, ci mai nimerit ar fi Iuda. Pot să vă spun pe numele de botez?

— Sigur, de ce nu? răspunse Tudor fără grabă, gândind că n-are nicio importanţă.

Acasă au ajuns după-masă, când pregătirile pentru a doua zi începuseră. Tudor se opri în drum, privind îndelung spre casa rămasă fără stăpân, şi apoi se ocupă de domnul Pulbere, care era mai musafir decât el. Băgaţi în seamă, şi nu prea, se amestecară printre cei mai bine de douăzeci de inşi, ce forfoteau la gătit şi la aranjat mesele, ca pentru mai mult de o sută de oameni. Început de octombrie, zi însorită şi caldă, acea sâmbătă, în care cei doi s-au trezit în zăngănit de oale, Tudor în atmosfera cunoscută, domnul Pulbere, adaptat rapid.

— Inutil, l-a auzit tânărul, rostind ca pentru sine. Preotul, un bărbat de aproape cincizeci de ani, cu obrazul ras, ceea ce îi dădea un aer de mirean – doar hainele preoţeşti îl deconspirau –, a venit din satul vecin, către prânz.

Cimitirul de la ei este cocoţat în vârful unui deal, pe care urcă numai căruţele ce duc morţii. În afară de tractoare, Tudor încă nu văzuse o maşină căţărându-se până acolo şi nici nu credea că aşa ceva ar fi posibil. Dar Trabantul avea să-i doboare această convingere, chiar în ziua aceea.

Acasă, slujba a început la ora unu, când agitaţia din curte încă nu se stinsese, şi n-a fost lungă. Oamenii, mai mult femei şi copii, se aşezaseră în dreptul scaunelor, însă prea aproape de mese, şi preotul i-a îndepărtat cam răstit, ca să-i facă lui loc să treacă pe acolo. A mai întrerupt slujba de două ori, să se răţoiască la nişte femei mai vorbăreţe, aşa cum majurul se adresează unor soldaţi, şi apoi totul a decurs în zgomote de farfurii, furculiţe şi pahare. Judecând după graba cu care se schimbau şi se umpleau, domnul profesor Şubaru, tatăl, trebuie să fi fost tare flămând şi însetat.

Duminică, după micul dejun, au pornit-o înapoi, spre

Bucureşti. Domnul Pulbere a ţinut să-şi împărtăşească impresiile:

— Dacă faci abstracţie de ceea ce spuneam la venire, alaltăieri, cred că poţi fi mulţumit de eveniment, cu toate că preotul m-a indispus cu observaţiile lui. Şi înfometată mai este lumea pe aici, parcă nici în arestul miliţiei n-am mai văzut aşa ceva.

— Nu, nu-i chiar aşa, le luă Tudor apărarea, cam neconvingător, oamenilor ce veniseră la parastas, cei mai mulţi au de mâncare, însă, la pomană, ca la pomană, bun şi gratis. Dar de unde ştiţi cum este în arestul miliţiei?

Pulbere tăcu o vreme.

— Nu-mi prea face plăcere să-mi amintesc anii aceia, deşi a trecut destul de mult timp de atunci, reluă el, pe neanunţate; a fost teribil, la un moment dat am crezut că nu mai scap viu. Hai să-ţi fac un rezumat. Prin ’52, eram economist la Agricultură, la Capitală, îmi făceam bine treaba şi de aia Partidul a considerat că eu eram tocmai bun să-mi dea pe cap parcul de maşini, ce se găsea într-o stare falimentară. De ce m-or fi ales chiar pe mine, care nici membru de partid nu eram, nici azi nu ştiu. Probabil că nimeni nu-l vrusese mai înainte. Am încercat să refuz, fiindcă ştiam că, dacă nu reuşeam să mă descurc, mă putea mânca puşcăria, dar nu mi-a mers. Măi nene, auzisem că, dacă puneau ochii pe unu, îl distrugeau, fabricau câte în lună şi în stele. Gândul ăsta m-a făcut să primesc, nici prin cap nu-ţi trece câte minuni face frica. M-am pus să caut cauzele dezastrului – e drept că mi s-a dat şi putere deplină – şi le-am găsit, că era suspect de uşor, orice nerod le putea dibui. Tractoarele, proaste din fabricaţie, se defectau repede, iar piesele de schimb erau permise, dar numai după un număr de kilometri stabilit, la care, însă, ele nu puteau ajunge. Cum altă soluţie nu aveau, oamenii luau piese bune de la tractoarele defecte şi le puneau la altele, pe care le făceau să funcţioneze. Însă, aşa, fireşte, numărul celor scoase definitiv din folosinţă a crescut, până au sufocat întreprinderea. Am explicat despre ce era vorba, la partid şi securiştilor (eu cred că

ştiau de mult), apoi, sub acoperirea lor tacită, am cumpărat piese de schimb pentru tractoarele ce mai puteau fi reparate, iar pe cele mai vechi le-am casat.

După aceea, situaţia s-a redresat, atât cât tractoarele să le iasă din cap şi am crezut că am scăpat. Da' de unde, am fost avansat la IRMT, o întreprindere regională de maşini de transport, de fapt un lanţ de – cum să-ţi spun, ca să înţelegi – SMT-uri şi Autobaze, cu sute de maşini de toate tipurile. Asta era în cincizeci şi cinci, Stalin murise de doi ani, era ceva mai bine în România, de când cu Hruşciov; IRMT-ul avea maşini noi şi cumpăram întruna, începea nebunia cu mecanizarea agriculturii. Am primit, poziţia era înaltă, mă credeam tare şi mare şi Michiduţă m-a împins la asta. Mi-am luat treaba în serios şi am început să fac ordine, să verific achiziţiile, încadrările de personal, salariile, tot, ceea ce a început să-i deranjeze pe mulţi oameni cu greutate; mai întâi pe ocolite, apoi direct, am fost atenţionat s-o las mai moale. Însă n-am ascultat şi, într-o zi, m-am trezit cu o echipă de control de cincizeci de oameni, auzi tu câţi? Pentru fiecare autobază câte unul sau doi, care ştiau ce au de făcut. După o lună am fost arestat, sub învinuirea de a fi furat cincizeci de camioane noi-nouţe; ai dracului, parcă se vorbiseră între ei, câte unul pentru fiecare controlor.

Am râs şi le-am spus, încă de la începutul anchetei: „Domnilor, camionul nu-i cutie de chibrituri, să plec cu el în geantă, ori în buzunar". M-au băgat în arestul miliţiei şi am stat cinci luni; când am intrat aveam o sută zece kilograme – că mâncasem aşa cum zice nevastă-mea, ca porcul; în paranteză fie spus, acum îmi este greaţă de cum arătam atunci –, iar la ieşire, cu douăzeci şi trei mai puţin. N-ai idee ce sănătos poate să fie arestul, din punctul ăsta de vedere.

Mi-au adus un costum de haine, cămaşă şi cravată, ca să mă poată plimba, ca pe urs, la sediul central, la procuratură, la reconstituiri inventate, aşa că n-am dus lipsă de activitate. Bătaie n-am prea mâncat, în afară de palme peste obraz, când anchetatorului nu-i plăceau

răspunsurile mele. Avocat nu mi-am luat, le-am spus că mă apăr singur, la ce să-l mai amestec pe altul, şi neştiutor şi dezinteresat şi, poate, şi turnător. Nu aveam emoţii, nu-mi era ruşine, mă ştiam nevinovat şi, aşa cum bănuiam, mi-au dat drumul. N-am crezut că am scăpat, dar, în aşteptare să mă înhaţe din nou, mi-am găsit un alt serviciu. După câteva luni, iar m-au arestat şi scenariul s-a tot repetat, timp de şapte ani, până în ’62. Am fost arestat de douăsprezece ori, am stat în arest trei ani şi jumătate, n-am fost niciodată judecat, fireşte, nici condamnat, aşa cum citisem în

„Procesul” lui Kafka. În timpul acesta am lucrat, la negru, expertize de tot soiul, ca să avem din ce trăi. Ajunsesem într-o stare de stres pe care tu n-ai cum s-o înţelegi; dragul meu, urcam scările pe picioare, câte etaje doream, câte era nevoie, însă nu le puteam coborî decât pe fund, din treaptă în treaptă, tot atâtea câte urcasem. Nu mi-am revenit decât în ’64, după ce am văzut că Dej s-a îndepărtat de ruşi. M-am jurat să nu mai lucrez la stat, în viaţa mea, şi aşa am ajuns geamgiu, cu atelierul meu.

O jumătate de oră îi fusese suficientă pentru a-şi povesti epopeea celor şapte ani, care îl transformaseră definitiv.

— Părerea mea, dacă vrei s-o ştii, asta este: „Dă-i în mă-sa, i-am învins, sau, în orice caz, nu m-au învins nici ei pe mine, meci nul, eventual. Acuma ştii de ce urăsc comunismul şi nu-mi este teamă s-o strig în gura mare, mi-am căpătat acest drept. De omorât, nu mă omoară, că nu mai sunt vremurile acelea, deşi nu sunt foarte sigur că nu se mai pot întoarce, iar restul ştiu cum este, nu mai pot avea surprize din partea lor”.

Lui Tudor i se cam făcuse frică să asculte.

8

Povestea mătuşii Iuliei – de fapt mătuşa tatălui ei, un fel de stră-mătuşă, dacă se poate spune şi aşa – merită a fi ştiută, nu numai fiindcă de pe urma ei Iulia s-a ales cu ce s-a ales, ci şi pentru că ultimele luni din viaţa tatălui lui Tudor se leagă de ea. Tanti Reta, aşa o chema, trăise în

Sibiu, împreună cu singura ei fiică, frizeriţă, care murise tânără, la puţin timp după război. Rămasă fără rost şi fără sprijin, tanti Reta se chinuia cu un trai de pe o zi pe alta, până când în mintea ei de femeie în putere – avea cincizeci de ani – a mijit gândul unei afaceri, un birt modest, dar cu vad bun, pentru pieţarii dornici de o ciorbă ieftină. Era în ’47—48, confuzie generală, şi ea se întreba ce nume să-i dea birtului, să şi sune bine şi să şi atragă clienţi; până la urmă l-a numit „Bucătărie Populară”, aşa cum i-a fost sugerat într-un vis, zicea ea. Inspirată denumire, şi în pas cu vremurile. Dacă Republica putea fi Populară, birtul ei de ce să nu fie?

Din asta a câştigat ceva bani, destui cât să-şi poată cumpăra o căsuţă, în centru şi la un preţ bun, doar că era ocupată de o întreprindere de biscuiţi a statului. În câţiva ani, isteaţă, harnică şi răzbătătoare, tanti Reta a reuşit să-şi elibereze o cameră şi bucătăria şi să pună piciorul în mica ei avuţie.

Anii au trecut, ea s-a îmbolnăvit de diabet, tensiunea i-a crescut, încheieturile s-au „gripat” şi puterea a luat-o la vale, aşa că, puţin după o mie nouă sute şaizeci, şi-a lichidat birtul. Cum pensie nu avea, trăia din ce agonisise şi din închirierea odăii unor şcolăriţe sărace şi cuminţi. Niciuna dintre rudele ei nu s-a oferit să o ajute, deşi ştiau că se mutase să locuiască în bucătărie şi, har Domnului, cei patru nepoţi, copii ai fraţilor ei, ar fi putut să-i sară în sprijin, nu doar să aştepte ca tanti Reta să-şi dea obştescul sfârşit, ca s-o moştenească. Nu ştiau, deşi ar fi trebuit, că nu era

„Consult”, cum zicea Luca Pulbere, să te pui cu bătrâna; în final, mintea ei, bună încă, le-a copt-o, îndreptându-şi privirea mai departe, la fiica unuia dintre nepoţi, pe care acesta o părăsise pe când era în leagăn. Acea fiică era Iulia lui Tudor. Tanti Reta i-a întrebat pe amândoi dacă vor s-o ajute, cu puţin de tot, să trăiască, în schimbul testamentului asupra casei. De fapt, ea voia nu atât să se asigure pe sine, cât să-i lase agoniseala Iuliei, pe care o iubea cel mai mult, încă de pe când fetiţa săracă, ce

fusese, îşi petrecea vacanţele la Sibiu. Sigur că tinerii, amândoi, au fost de acord, oricât ar mai fi trăit tanti Reta.

Însă, grijulie şi cumsecade ca întotdeauna, mătuşa a închis ochii după nici doi ani şi Iulia s-a văzut proprietăreasă. Asta se întâmpla cam în timpul în care ei îşi aranjau locuinţa primită de la George, băiatul doamnei Elvira. Avusese o singură dorinţă, comună tuturor diabeticilor: „Când veţi vedea că nu mai am scăpare, să-mi daţi pâine, multă pâine, să mă satur, măcar atunci”. Cum însă a paralizat şi a murit în câteva ceasuri, ultima dorinţă nu i-a putut fi îndeplinită.

După moartea mătuşii sale, Iulia trebuia să vândă casa primită moştenire de la ea; ce era să facă, dacă, din păcate, era tocmai la Sibiu, nu în Bucureşti? Pentru asta, îi trebuia un negociator, care să stea mai mult timp acolo, să găsească amatori şi să aibă inteligenţa să se descurce, într-o chestiune despre care se ştie că este grea şi enervantă. Singurul care ar putea duce la sfârşit misiunea, deşi fusese profesor şi nu samsar de case, s-au gândit Tudor şi Iulia că ar fi domnul Şubaru-senior. Rugat, acesta a acceptat imediat să meargă la Sibiu, dar nu singur, ci cu doamna Şubaru. Au făcut-o şi n-a fost deloc uşor, cum se şi aşteptaseră, cu atât mai mult, cu cât căsuţa nu era decât în parte liberă; domnul Şubaru, asistat de soţia lui, se tocmea cu potenţialii clienţi, fiecare cu obiecţiile lui, multe întemeiate, iar când avea noutăţi, i le comunica Iuliei. La sfârşitul primei luni a fost clar să s-a ajuns la un preţ, peste care nu se mai putea sălta, mai ales că interesul cumpărătorilor era în vizibilă scădere.

La momentul potrivit, Iulia, însoţită de Tudor, a plecat la Sibiu, să semneze contractul şi să intre în posesia banilor, optzeci şi cinci de mii de lei, adică vreo cincizeci de salarii de-ale ei – nici mulţi, dar nici foarte puţini –, şi să-i pună la CEC, urmând să hotărască la ce îi vor folosi, fiindcă aproape toate le lipseau.

Domnul Şubaru, obosit, a fost eliberat din funcţie şi a plecat acasă, bucuros că reuşise să dea o mână de ajutor, cum fusese obişnuit toată viaţa.

După două luni, în care au mai ţinut legătura cu părinţii lui – însă n-au răspuns, mai mult din comoditate, invitaţiei de a sărbători împreună Paştele –, într-o dimineaţă, o telegramă scurtă l-a făcut pe Tudor să simtă cum îi cade cerul în cap. Ea anunţa moartea neaşteptată a domnului Şubaru şi îl chema acasă. Avea să afle că murise într-o seară liniştită, pe banca de sub teiul lor din curte, fără ca înainte de asta să se fi plâns de ceva. Avusese şaizeci şi patru de ani.

Paul Şubaru predase o viaţă limba română, la ţară, şi se pensionase de patru ani. Îl iubise pe Tudor, aşa cum şi alţi părinţi îşi iubesc copiii, îmbinând dragostea nemărginită cu exigenţa şi cu grija ca vlăstarul lui să n-o apuce pe căi greşite. Tudor fusese conştient de toate acestea şi, la rândul lui, îl iubea şi i se simţea dator, pentru tot ce-l făcuse să simtă şi să ajungă. Avere nu-i dăduse, fiindcă nu avusese, însă îi dăruise lucruri cu mult mai importante şi, de aceea, băiatul a vrut să-l facă să fie mândru de el şi a izbândit, chiar fără mari eforturi, căci nu fusese nevoit să le depună. Dovada că a reuşit să-l mulţumească pe deplin a fost o confesiune a tatălui, către mamă, auzită, fără să vrea, din cameră vecină, şi de Tudor: „Este om, are caracter, parcă a ştiut ce-mi doresc de la el. Îmi seamănă, prin toate”. Iar ea, bucuroasă, n-a luat în seamă că fusese scoasă din discuţie.

În vacanţa de vară, lungă, lungă pentru Tudor, doar cu romane, radio cu tranzistori şi dor – nici nu se gândea la vreun sejur pe Litoral, din lipsă de bani –, Paul Şubaru, care avea, din naştere, un ascuţit spirit de observaţie, nu putea să nu bage de seamă tocmai faptul că poştaşul aducea, la intervale regulate, o scrisoare adresată băiatului. Plin de discreţie, dar contând pe faptul că mama nu va răbda prea mult până nu-şi va întreba fiul de unde vin scrisorile, Paul a aşteptat momentul. Care n-a întârziat, aflând ei de la Tudor tot ceea ce voiau să ştie şi, fiindcă le-a arătat şi o fotografie a Iuliei, au văzut, atât cât se putea, cum arăta fata.

Când s-a pus problema căsătoriei, şi Tudor, şi Iulia şi-

au anunţat părinţii. Le era teamă să nu li se spună că sunt prea cruzi pentru aşa ceva, că n-au terminat facultatea şi că nu au locuinţă şi, de altfel, de niciunele, chestiuni pe care le ştiau deja, când au hotărât ce au hotărât. Pe când mama Iuliei, o femeie simplă, văduvă muncită şi amărâtă, a încercat să o oprească pe aceasta – însă i-a fost, de îndată, limpede că nu va reuşi –, Paul Şubaru le-a scris o mică scrisoare, adresată, de fapt, Iuliei, în numele lui şi al soţiei lui. Iat-o: „Iulia, din rândurile scrise, m-am convins de dragostea ta pentru Tudor, ca şi de dorinţa de a fi împreună cu el, pentru toată viaţa. Cum, de câtva timp, ştim că şi el te iubeşte, noi suntem alături de idealurile voastre şi sperăm din inimă să trăiţi fericiţi, tu şi fiul nostru. Sperăm să ne vedem curând, în Bucureşti. Îţi dorim mult bine. Semnătura”. Atât, sinceră, fără patetism şi fără vorbe în plus.

Scrisoarea i-a transmis Iuliei esenţa gândurilor lor, şi lui Tudor, binecuvântarea.

Iar acum, barba crescută şi neagră a lui Tudor şi, pentru cine îl cunoştea, ochii întunecaţi şi rămaşi fără licărul obişnuit sugerau celor din afară, ca domnul Pulbere, tragedia. Nimeni nu putea şti, însă, că adevăratul prăpăd era înăuntru. La douăzeci şi nouă de ani, Tudor, maturizat de mult, nu mai era dependent de părinţi; de fapt, fusese învăţat să se descurce singur, cu mijloacele pe care el i le putuseră pune la îndemână, vegheat de departe, şi nu supravegheat de ei. Cu toate acestea, nu ajunsese atât de copt şi de independent, sufleteşte vorbind, încât să suporte moartea tatălui, fără să simtă că i se ia, pe nedrept, o mare parte din viaţa de până atunci şi din anii ce vor veni şi că, în lipsa acestei părţi, mult timp se va simţi frustrat, neterminat şi vulnerabil. Ar mai fi avut nevoie de dragostea lui, de sfaturile, de privirea lui, mai grăitoare decât cuvintele, şi de siguranţa pe care i-o dădea faptul că îl ştia acolo, la locul lui, bucurându-se sau întristându-se pentru a-i săi.

Deşi aşa este firesc, ca părinţii să depună armele înaintea copiilor lor, Tudor nu se gândise, încă, la moartea

lor şi, mai ales, a tatălui lui, nici măcar teoretic; îşi făcea planuri de viitor, îi părea atât de tare, de atent la toate, încât fiului nici nu-i trecuse prin cap să asocieze această imagine cu moartea. Golul lăsat în el de tatăl dispărut atât de neaşteptat era pe măsura plinului pe care îl reprezentase până atunci şi de a cărui imensitate Tudor devenise conştient cu totul abia acum.

Odată, mult mai târziu, Iulia şi-a întrebat soţul:

— Acum, când ştiu ce fel de om a fost tatăl tău, care a devenit şi al meu, după ce l-am cunoscut vreme de şapte ani, după ce l-am îndrăgit şi eu, iar el m-a înţeles pe mine, ca pe o fiică, nu ca pe o intrusă în familia voastră, spune-mi sincer, dacă atunci, la căsătorie, s-ar fi opus, l-ai fi ascultat?

Pentru că şi el îşi pusese întrebarea acesta şi se gândise bine, Tudor i-a răspuns repede, dar cinstit:

— Nu ştiu ce aş fi făcut.

Însă el nu se opusese, ci, între Crăciun şi Anul Nou, luase drumul capitalei, încărcat cu merinde şi cu o damigeană cu vin. L-au aşteptat în Gara de Nord, la un tren de seară, şi, fiindcă nu coborâse multă lume, l-au văzut de departe, de la capătul peronului. Nu i-au ieşit în cale, ci l-au aşteptat să vină, Tudor, fără emoţii, ci doar înduioşat de revedere – de ce se văd oamenii atât de rar cu cei mai dragi lor? –, Iulia, în uşoară trepidaţie. Ajuns în faţa tinerilor, Paul Şubaru nu şi-a lăsat jos bagajele şi n-a sărit la îmbrăţişări, ci a privit-o direct pe Iulia, nu foarte mult timp, cât să devină stânjenitor, ci doar cât să-şi dea seama ce-i spun ochii ei şi dacă îi susţin privirea sau se pleacă.

Iar Iulia, care, în aparenta ei fragilitate, nu se pierde cu firea oricând, i-a susţinut-o, nu avea nimic de ascuns. O dată testul – pe care doar Tudor l-a înţeles – depăşit, s-au îmbrăţişat şi au pornit-o spre hotelul unde îi rezervaseră tatălui o cameră. El şi-a desfăcut bagajul, din care a scos şi surprizele, stofa pentru un costum de gabardin albastru lui Tudor, ultima cumpărată de părinţi, şi un fular frumos, scump, Iuliei.

La hotel, au mâncat din ce adusese tatăl, au băut câte un pahar de vin şi l-au lăsat să se odihnească, obosit cum era, după drum. A doua zi, pe la zece, când s-au întâlnit din nou, Paul Şubaru era şi mai bine dispus, însă Tudor a aflat mai târziu, de la mama lui, motivul. Se trezise la ora şase şi plecase spre căminul de la Medicină, unde locuia Iulia, în mulţimea de fete şi de băieţi, iar la şapte s-a postat în holul mare, unde, vreme de aproape un ceas, a privit fetele care se perindau spre şi dinspre cantină. Era interesat să-i găsească un loc Iuliei, în clasamentul pe care îl întocmea cu ochii, să-şi dea seama dacă, din punct de vedere estetic, fiul lui alesese pe cineva din partea de sus a ierarhiei. Fusese mulţumit şi de aceea devenise mai vorbăreţ decât de obicei şi trecuse la planurile de după căsătorie, ca şi făcută, din punctul lui de vedere.

— Teoretic, în medicină, aproape orice este posibil – mai ales în rău –, dar aşa ceva, eu unul, nici n-am mai văzut, până astăzi, şi nici n-am auzit. Ca o banală rosătură de pantof, cum se întâlnesc cu milioanele, să omoare un bărbat tânăr şi sănătos, într-o săptămână, este de necrezut. Ce germene teribil s-o fi întâlnit cu o rezistenţă atât de prăbuşită, ca să se întâmple o asemenea catastrofă? Dă-o încolo de medicină! termină profesorul Serafin.

Dezolat şi mirat, făcu o scurtă pauză, de parcă nu-i venea să creadă ceea ce se întâmplase.

— Măi, săracul om, continuă el, în mod automat, ceva mai moale, întorcându-şi privirea spre medicul de gardă, care îşi începuse raportul cu acest deces, de altfel singurul din ziua precedentă. Şi întrebă:

— Ia spune, Sergiule, cum s-a întâmplat?

— Prea multe nu sunt de spus, pentru că în momentul morţii eram la etajul doi. S-a stopat, scuze, a făcut stop cardio-respirator. Sora, aflată în camera vecină, s-a auzit strigată de colegul de rezervă al lui Neţea, decedatul, şi când a ajuns la patul lui – chestiune de secunde – acesta nu mai respira. Am auzit agitaţia şi, în mai puţin de un minut, am coborât şi eu şi am constatat că nici bătăi cardiace nu

mai avea, braţele îi erau flasce, căzute în lateral, iar capul, într-o parte. I-am făcut masaj cardiac extern, i-am injectat adrenalină intracardiac, de două ori, şi atropină în perfuzia care îi mergea, dar rezultatul se vede.

Cazul fusese, într-adevăr, ieşit din comun. Un profesor de liceu, de vreo treizeci şi cinci de ani, slab şi înalt, cu domiciliul în Bucureşti şi cu postul la o şcoală de undeva, între Buzău şi Focşani – mai aproape de Focşani –, făcea naveta, cu trenul, de şase ani de zile, săptămânal.

Cu exact zece zile înainte de a muri, profesorul a pornit-o, ca de obicei, duminica, după prânz, din Bucureşti, însă, de data aceasta, încălţat cu pantofi noi, din piele, buni, nu foarte scumpi, dar nici ieftini, două sute zece lei perechea. Cu toate că n-a avut mult de mers, un pantof i-a făcut o julitură la călcâi, în dreptul tendonului lui Achile. Cum alţi pantofi, la gazda unde locuia în cursul săptămânii, nu mai avea, a continuat să-i poarte pe cei noi şi rosătura s-a mai adâncit, dar nu prea mult, şi s-a înroşit. Vineri, în trenul de întoarcere, a început să aibă friguri, apoi temperatura i-a crescut şi a transpirat. Sâmbătă nu s-a mai ridicat din pat şi, fiindcă era slăbit şi singur, a chemat salvarea, care l-a transportat – altceva în plus nici nu prea putea face – la spitalul lui Serafin. Şubaru nu-şi aminteşte ce medic a fost atunci de gardă, însă, spre „cinstea” lui, acesta l-a întrebat pe pacient dacă urinează şi când a făcut-o ultima oară.

— Ce să urinez… Ultima dată cred că asta s-a întâmplat alaltăieri, dar, vă spun, nici n-am băut, a răspuns bolnavul, cu voce stinsă.

O foarte meritată ocazie de a-şi da cu capul de pereţi, cea mai meritată, chiar mai bună decât cea ratată de Tudor Şubaru, când a uitat să examineze electrocardiograma bolnavei care, în scurt timp, a murit, este aceea în care un medic internist, de orice specialitate ar fi el, sare peste un diagnostic din domeniul său, umplându-se de ruşine (cuvânt blând). De pildă, un cardiolog pe care îl păcăleşte un infarct miocardic, ori un ftiziolog ce trece pe lângă o tuberculoză pulmonară, ca ce

să mai vorbim de un specialist în diabet, care uită să măsoare glicemia, indiferent ce plângere l-a mânat pe bolnav la el, rămânând să-i pună diagnosticul un dermatolog sau un ginecolog.

În cazul profesorului mort deja, de la răspunsul acesta simplu, cum că n-a mai urinat de zeci de ore, şi până la diagnostic n-a mai rămas niciun pas: insuficienţă renală acută produsă de o septicemie, cu poartă de intrare, rosătura de pantof. Antibiotice, imediat, dializă a doua zi şi tot aşa, până când moartea i-a întrerupt ghinionistului profesor şi naveta, dar şi viaţa.

Cel ce fusese de gardă în noapte decesului, Sergiu Puican, este şi el un tip special, cum sunt aproape toţi medicii mai vechi din clinică, sau poate chiar mai mult decât ei. Băiat de colonel, ce luptase în război, şi spre răsărit şi spre vest, Sergiu, cam de aceeaşi vârstă cu doctorul Weisskopf, fusese şef de promoţie, unul dintre cei patru – alături de Max, Weisskopf şi Şubaru – pe care Serafin îi adunase în jurul lui şi cu care, când era în bună dispoziţie, se făcea, în sinea lui şi către alţii. Nu cu mult în urmă, în timpul unui examen de sfârşit de an, la medicină internă combinată cu ftiziologia, al studenţilor din anul cinci, pe canapeaua din cabinetul profesorului se nimerise să se afle înghesuiţi unul în altul, ca să asculte răspunsurile studenţilor, toţi cei patru; nu de drag sau că nu aveau ce lucra, ci fiindcă şeful îşi obliga asistenţii să asiste, adică să-şi facă treaba lor de asistenţi. Trei dintre ei, sigur se plictiseau, aşa că, din când în când, se fofilau afară, cu precauţie, însă cel mai tânăr ştia câte mai are de învăţat şi, deşi nu era asistent, rămăsese ţintuit acolo.

În pauza dintre doi studenţi, profesorul s-a ridicat de pe scaun, să se dezmorţească, şi-a privit proprietatea – şefii de promoţie – şi, brusc, l-a pălit mândria:

— Domnule conferenţiar – de fapt, a recurs la termenul de alint, inventat de el, cel de confidenţial, pe care, cu Nic Moisescu, nu-l prea folosea – i s-a adresat el ftiziologului, un tip cumsecade, în care clinică din Bucureşti ai mai văzut patru şefi de promoţie strânşi, unul

în altul, pe o canapea învechită, într-o dărăpănătură de spital ca acesta? Mai ştii pe cineva care are o densitate atât de mare de celebrităţi locale? Vezi, aşa se face o selecţie adevărată.

Sergiu Puican îi fusese asistent Iuliei şi de la ea Tudor aflase cât de bun şi de preocupat de studenţii săi este şi ce cursuri grozave ţine, atunci când i se face o asemenea cinste. De fapt, după caietul ei de cursuri învăţase şi Tudor pentru examenul cu profesorul, fiindcă ale acestuia erau cam frugale, pe când cele ţinute de Moisescu şi de asistenţi erau chiar complete. Şi totuşi, deşi îl apreciază, profesorul îi cam freacă ridichea, însă întotdeauna fără succes, fiindcă, asemenea lui Max, Sergiu iubeşte clinica şi bolnavii, la fel de mult ca pe studenţi, de care se ocupă pe îndelete, lăsând cu totul la o parte cercetarea, de care i se fâlfâie şi lui. Nici nefrologia nu-l pasionează –, ci medicina internă, în general, pe care o ştie până la amănunte – şi de aceea nu este unul dintre colaboratorii preţioşi ai lui Serafin, cum sunt Moisescu şi Weisskopf.

Pentru că îşi cunoaşte poziţia faţă de epicentru, Sergiu caută, constant, să se situeze pe o orbită cât mai îndepărtată. Şi, cu toate astea, nu poate să evite vizitele şefului, înainte de care transpiră, de i se umezeşte cămaşa, din axilă până la cot, şi fumează câteva ţigări, una după alta, într-un loc ascuns sau, într-un acces de bravură, chiar patrulând pe coridor. De altfel, când teritoriul dializei s-a tot întins, Sergiu a fost mutat de la etajul unu, cel cu nefrologia, la trei, împreună cu Nicu Marcu, gastroenterologul, şi cu Adlerescu, preocupat de cardiologie. Sergiu s-a bucurat, căci acolo, la distanţă de ochii profesorului, putea să-şi vadă de ale lui şi să fumeze în voie. Ca să fie clar cu totul, deşi etajul trei nu era un loc de surghiun, profesorul urca, cel mult o dată pe săptămână să vadă pacienţii, şi atunci fără plăcere şi mai în grabă.

Sergiu, divorţat acum, nu este un tip solitar, dar nici foarte sociabil; are câţiva prieteni, toţi bărbaţi, din afara clinicii, spune bancuri cu tentă sexuală şi comunică mai

mult cu asistentele, dintre care se spune că una îi este cum nu se poate mai apropiată, deşi e măritată. Unii sunt convinşi de legătură, alţii nu-şi pot imagina cum un cap atât de grozav poate accepta o femeie grasă, nu fără niciun farmec, ci de-a dreptul urâtă, rea de gură, ca o ţaţă, şi care, pe deasupra, îi mai şi toacă banii.

Tudor Şubaru nu are, încă, o opinie, pentru că nu văzuse nimic care să-l facă sigur de aşa ceva; şi, la urma urmei, ce ar fi atât de ciudat şi de inexplicabil în această relaţie?

Nicu Marcu, căruia îi fusese student, îl ia din când în când la rost: „Ce-i cu tine, măi Sergiule, umbli cu aceeaşi pereche de pantofi de ani de zile şi cu pantaloni lustruiţi în e... r, ce poate să-ţi facă, măi băiatule, pocitania asta, de ai ajuns lefter? Ori pui bani deoparte? Ţţţţ!” „Pun, pe dracu’, ar fi bine!” răspunde, constant, Sergiu.

O dată, când o doamnă în vârstă l-a chestionat pe tema relaţiei lui amoroase, i-a oferit explicaţia:

„Capul meu are două jumătăţi, una deşteaptă şi alta proastă. Probabil că aceasta din urmă este dominantă când spun bancuri fără perdea şi când e vorba de femei”. Pe Iulia o preocupă, totuşi, relaţia fostului asistent cu asistenta şi nu pierde ocazia să-i atragă atenţia soţului ei: „Fiecare medic are cel puţin o asistentă lângă el, dar ea se află acolo ca să-şi facă meseria de bază, nu pe cea mai veche din lume, aşa că...”. Tudor se face că nu înţelege avertismentul mascat, crede că lui n-o să i se întâmple.

Profesorul Serafin este un studios, pe care, când intri la el în cabinet, îl găseşti, de obicei, traducând din franţuzeşte sau scriind la vreun articol sau la cartea lui. Şi totuşi, nemulţumit, spune despre sine că a fost şi a rămas un tocilar. În faţa unei asemenea declaraţii, Tudor Şubaru zâmbeşte, bănuindu-l de falsă modestie şi de niţel alint.

De fapt, nu numai Şubaru nu crede asta, dar cei mai mulţi medici, mai ales din afară clinicii, îl consideră o eminenţă cenuşie, doctă, plină de prestanţă şi temută, pentru spiritul lui vioi, acid şi neiertător şi pentru ciclotimia sa.

Colaboratorii lui Serafin care nu se ocupă de nefrologie, cei de la etajul doi sau trei, ţin cont de tot ce spune acesta, însă nu-l prea au la suflet. Ca şi Sergiu, Nicu Marcu este unul dintre ei. Acesta din urmă are patruzeci şi opt de ani, deci este puţin mai bătrân decât Max, dar cu vreo patru sau cinci ani mai tânăr decât Nic Moisescu şi cu zece decât profesorul. Este doctor în medicină, cu o teză din gastroenterologie, terminată în urmă cu câţiva ani, la Griviţa Roşie; asta se întâmpla pe când locurile la doctorat erau foarte puţine, iar examenul de marxism şi nota la social contau enorm, chiar decisiv, la toţi candidaţii. Numai el şi Moisescu veniseră de la început în clinică, odată cu profesorul, restul apăruseră pe parcurs. Nicu Marcu făcuse mai întâi teologia şi apoi medicina şi se orientase spre gastroenterologie, pentru că, îi spusese el lui Şubaru:

„Tinere, mai există şi altceva în medicina internă, în afară de bolile rinichiului, care nici nu sunt prea frecvente”. Cu aşa idei, nu trecuse mult până când Marcu ajunsese în opoziţie cu Serafin, mai ales că nici cu Nic Moisescu nu se înghiţea, acesta fiind socotit omul profesorului. În semiopoziţie se mai află, crede Şubaru, Adlerescu şi încă unul, nou, cu un an mai tânăr decât Sergiu.

Marcu citeşte gastroenterologie, tânjeşte după gastroscop şi încearcă să impună noutăţile şi la ei, deocamdată pe cele din hepatitele cronice, după ce acestea au fost împărţite, pentru prima dată, în agresive şi persistente. De când Tudor a fost mutat la etajul doi, se întâlneşte mai des cu Marcu, iar acesta, cu aproape douăzeci de ani mai în vârstă, a început să-l bage în seamă. În nevoia lui de a se mai destăinui cuiva mai mare, Tudor s-a apropiat de Marcu şi a prins încredere în el.

— Măi Tudore, îi spune acesta, când îl vede mai înnourat, lasă-l în pace pe nebunul ăsta de profesor, nu pune totul la suflet. Eşti tânăr, lucrurile se mai schimbă, nu eşti bătut în cuie aici, şi nici el. Deocamdată, fă-te util şi să vezi că va fi bine, încheie el. Marcu, şef de lucrări ca şi Moisescu, ajunsese să fie aproape independent, iar acum

vrea să ajungă conferenţiar. Este conştient că nu poate trece peste Moisescu, dar, spune el: „Unde scrie că nu pot fi doi conferenţiari? Nu scrie nicăieri”. Şi, totuşi, Moisescu a promovat primul, aşa cum se aştepta toată lumea, inclusiv Nicu Marcu, şi abia apoi el, asta şi fiindcă n-a vrut să forţeze lucrurile. Cum era vechi membru de partid, încă din studenţie, şi mai avea şi alte atuuri, ar fi putut s-o facă, însă, pentru că, după avansarea lui Moisescu, nici profesorul nu s-a mai opus, a muiat şi el tonul şi a ajuns conferenţiar.

Pe Marcu, un om bun cu el, Tudor îl simte cel mai aproape şi nu trece o zi să nu-l caute, doar ca să-l întâlnească. Şi, culmea, tocmai pe el i-a fost teamă că îl va pierde, când l-a văzut zvârcolindu-se de durere de piept – un preinfarct – pe patul din camera de gardă. Un norocos, a scăpat.

Marcu i-a mai dat şi alte poveţe:

— Trebuie să-ţi justifici postul, prin ceva la vedere. Pregăteşte una sau două comunicări pentru şedinţele USSM, e bine ca lumea să înceapă să te cunoască. N-ai unde, altundeva, numai la USSM, dar e bine şi aşa. Congrese naţionale nu prea sunt, şi cele ce se ţin sunt timide, suntem rămaşi în urmă.

— Aş avea ceva rezultate şi acum, din ceea ce am lucrat, aş putea să le public.

— Mai bine arată-i-le lui Moisescu şi roagă-l să te ajute. Iar eu te iau colaborator la un referat despre hepatite, pe care vreau să-l public, mai uiţi puţin şi de necazul cu tatăl tău.

Acesta a fost începutul unui interes pentru comunicări, care, după ce a ştiut mai bine ce are de făcut, l-au acaparat pe Tudor Şubaru şi l-au făcut, într-adevăr, să crească şi în ochii profesorului şi ai altora. Prima lucrare, susţinută la Buzău, fusese doar avanpremiera şi au urmat altele, cinci într-un an, toate prezentând rezultatele analizei proteinuriei şi a indicelui de selectivitate al acesteia în diverse boli de rinichi.

Marcu îl învăţase de bine, Moisescu a fost interesat,

profesorul a aprobat, până ce, văzând că Tudor sare peste cal, i-a spus: „Mai lasă proteinuria, că devii redundant, şi apucă-te de complementul serie şi de imunofluorescenţa renală, cu Weisskopf”.

Ocazia ce avea să le ridice, lui Tudor şi altora, cota de popularitate, avea să fie simpozionul despre glomerulonefritele cronice, ţinut în luna mai a anului ce a urmat morţii lui Paul Şubaru.

9

Cu toate că nu pare dezinteresat de studenţi, profesorul Serafin nici nu se omoară cu firea din cauza lor. La cursuri prezintă mai întâi un bolnav, timp de o oră, după care brodează pe cele văzute ceva teorie. Nu ţine cursuri contra cronometru, da capo al fine, de la definiţie la tratament, cu toate amănuntele, pentru că, dacă ar proceda aşa, nu i-ar ajunge timpul pentru prezentarea cazurilor, parte în care probabil că el crede cel mai mult. Tudor bănuieşte că, după zecile de ani de activitate, s-a cam săturat de studenţi şi că, ajuns pe turnanta de dinaintea pensionării, rutina zilnică îl plictiseşte şi îl oboseşte.

Deşi cele câteva manuale apărute în anii din urmă sunt prea stufoase şi nu le apreciază, profesorul alesese varianta cu învăţarea teoriei din ele sau de pe unde şi cum s-o pricepe fiecare.

Şubaru îl auzise pe careva dintre profesorii lui cu experienţă că studentul începe să citească un capitol sau un curs, cu tot elanul, şi chiar reuşeşte să înveţe prima parte: definiţia, mecanismele de producere a bolilor, atât cât se ştie, şi poate şi ceva din diagnosticul clinic. După aceea, mintea lui începe să obosească şi, chiar dacă nu închide cartea, ci îi dă înainte, nu mai are suficientă atenţie şi ţinere de minte, ca să înţeleagă şi să reţină, cu amănunte, părţile cele mai importante. Când este vorba să uite, apoi atunci pe acestea din urmă, pe care le învăţase când nu mai putuse să se concentreze, şi le şterge din memorie mai întâi. Aşa se face că, la farmacologie, învaţă structura chimică, culoarea pulberii, punctele de fierbere,

de topire şi de sublimare şi uită la ce foloseşte medicamentul şi ce doze sunt indicate, ca să nu mai vorbim de efectele adverse sau de durata tratamentului, iar la medicină internă, diagnosticul şi terapia – adică esenţa – i se volatilizează primele din cap. Studentului obişnuit, mediocru, îi este, deci, totuna ce uită, pentru că nu stă să se gândească la însemnătatea lucrurilor. Asta este lege.

Deşi expunerea cazurilor l-a interesat, lui Tudor cursurile lui Serafin nu-i fuseseră chiar pe plac, tocmai fiindcă teoria din ele era prea scurtă şi trunchiată, pentru unul care se afla întâia oară în faţa ei. Noroc că Moisescu, cel ce-i predase Iuliei, folosea stilul clasic, cu cursuri de la A la Z, şi astfel a avut şi el după ce toci, de s-a mirat şi Serafin, la examen, de unde o fi citit atâtea lucruri pe care nu şi le recunoştea.

Pe de altă parte, Tudor mai auzise, nu-şi mai aminteşte de la cine, un lucru demn de ţinut minte:

— Facultatea nu are menirea să scoată doctori care să ştie de toate, să fim serioşi, cei mai mulţi studenţi nu sunt maşini de memorat şi de judecat, iar elite sunt puţine. Ceea ce este obligată să facă, dar nu prea reuşeşte, este să-i înveţe să gândească şi, la nevoie, unde să citească, atunci când sunt în faţa unui bolnav a cărui suferinţă nu le este cunoscută.

Probabil că Serafin, crescut în alte timpuri, crede în elite, în personalităţi, idee la mare preţ în tinereţea sa şi pe care nimeni nu i-o mai poate schimba. Limbut şi nestăpânit, cum îi este firea, îşi şi declară deschis părerea, de parcă nu ştie pe ce lume trăieşte:

— Max, tu care le ştii pe toate şi mai eşti şi lector la marxism, ce părere ai? Numai masele, gloata contează, elitele nu există?

Max se roşeşte şi încearcă s-o scalde, cum că şi personalităţile, dar şi masele sunt importante, asta ca să orienteze discuţia încotro trebuie şi să taie macaroana vreunui eventual răuvoitor, ca să nu zicem turnător. Altfel, Max, cu mintea lui, era conştient că face parte din elita

adevărată, chiar dacă, ruşinat de vocabularul de ocazie, declară, uneori, că se p „a pe pseudoştiinţă şi pe propriul lui doctorat, act fiziologic ce-i reuşeşte de minune.

— Bine, măi Max, dacă tu spui, aşa o fi, pare a se trezi, scurt, la realitate Serafin, dar eu tot continui să cred că o ţară merge înainte prin, hai să spun, sfertul acela din oamenii ei de frunte, chiar dacă restul e indispensabil, ca să tragă la căruţa mânată de elite, dă el iar cu bâta în baltă.

Cu câţiva ani mai înainte, poate că asemenea gafe ar fi fost suficiente pentru ca profesorul să aibă niscai necazuri şi să treacă din elită în gloată; chiar şi acum ar avea de dat ceva explicaţii, însă adevărul este că toţi cei ce şi-au câştigat meritul de a avea păreri proprii în clinica aceea cred că şi el. Vorbind de dreptul de a-şi da cu părerea, atunci când Serafin este surprins de vreo opinie mai îndrăzneaţă, ce trădează şi inteligenţă şi informare la zi şi puţină originalitate, uneori neortodoxă, a vreunuia dintre tinerii colaboratori, acesta ridică din sprâncene, uşor intrigat, dar oarecum mândru, şi-l întreabă: „Ai deja păreri personale, asta nu este rău, dar te şi poate costa. În general, ideile noi aduc necazuri celui ce le aruncă în lume. Chiar dacă sunt bune, ele tot îi pot da bătăi de cap”. Şi îşi revenea la starea lui obişnuită, continuând:

„Apropo, ştii gluma aceea, cu turcul?” Dacă cel întrebat îi răspunde cu un, atunci i-o povesteşte: „Ascultă, odată, pe o luncă, probabil prin Dobrogea, unui turc ce îşi păştea animalele i-a venit să… defece – profesorul nu vorbea urât şi nu înjura, decât rareori – înţelegi? Cum mai era lume pe acolo, iar turcul cel ruşinos n-a zărit niciun tufăriş, s-a tot sucit, s-a tot învârtit, până când era gata-gata să se scape în şalvari. Atunci s-a aruncat în mijlocul bălţii din apropiere, destul de adâncă, unde erau adăpate oile, şi s-a uşurat. Când îi era mulţumirea mai mare, turcul simte ceva, chiar în creştetul capului şi sub nas, iar acel ceva nu avea chiar miros de bujori, sau de trandafiri, ci era puturos rău. Şi turcului nu-i place asta şi gândeşte: Ia te uită, afurisitul, abia l-am făcut şi mi s-a şi urcat în cap!

Pricepi tâlcul?” îşi încheia Serafin spusele. Deşi poate nu-i convine, cel ce ascultă râde, căci gluma, cu finalul ei surprinzător, nu este chiar proastă.

Altă dată, la un raport de gardă, cam pe vremea în care Şubaru şi Mănăilă lucrau la teza lui Spornic, se iscase o discuţie civilizată, ca de obicei, arbitrată de profesor, despre prognosticul îmbolnăvirii rinichiului în cursul sarcinii, denumită de unii nefropatie gravidică primară, iar de alţii toxemie gravidică sau hipertensiune arterială de sarcină. Tineretul căsca gura, cum se întâmpla de regulă, când cei mai vârstnici şi mai docţi – în cazul acela, Weisskopf şi Vasiliu, ultimii combatanţi

— Îşi susţineau opiniile. Primul susţinea că nefropatia gravidică primară se vindecă în aproape toate cazurile, în decurs de un an după naşterea fătului, iar celălalt, că aproape niciodată nu poţi fi sigur de asta şi că femeia trebuie ţinută sub observaţie chiar şi zece ani de zile.

Într-o scurtă pauză a dialogului dintre cei doi, Mamule a zis ceva, în fond un lucru de bun simţ, şi anume că, probabil, adevărul este undeva la mijloc. Atunci, Serafin s-a întors spre el şi i-a zis uşor sfătos, dar şi ironic: „Mamule, când armăsarii se bat, măgarii să stea deoparte”. Acesta s-a făcut că ia observaţia ca pe un fel de laudă şi a chicotit fals („Bună chestie!”), iar Şubaru s-a felicitat că tăcuse şi s-a ales cu învăţătura.

Colaboratorii ştiu pretenţiile, mari, ale profesorului, de la sine înţelese, ca şi pericolul care-i paşte, în public, mai ales, dacă nu pot face faţă unei discuţii. Mai mult, îi şi stimulează, însă lasă perfecţionarea fiecăruia dintre ei în propria grijă. De aceea, nici şedinţe de prezentări de caz, de referate şi recenzii nu se prea ţin. La raportul de gardă, nu se comentează, decât rareori, deciziile luate în gărzi, indiferent dacă acestea se lasă cu decese sau nu. Cine doreşte să ştie şi părerea altora, o află în discuţii directe, dar lui Tudor Şubaru i-ar fi plăcut să i se confirme pe loc dacă a făcut bine ce-a făcut sau dimpotrivă, să i se spună că mai trebuia întreprins şi altceva, ori, pur şi simplu, că a comis o nerozie.

Din studenţie, Tudor se alesese cu mai mult decât majoritatea colegilor lui şi, totuşi, nu cu destul ca să facă faţă într-o clinică atât de bună, ceea ce primele gărzi i-au confirmat cu vârf şi îndesat. Şi acum, când i se apropia examenul de specialitate, ceea ce nu ştie i se pare a fi încă enorm, pe lângă ceea ce ştie, iar concluzia îl indispune. În toţi anii din urmă, în paralel cu laboratorul, încercase să recupereze şi din medicina internă, dar nu prea intensiv, aşa că reuşise ceva, dar nu cât avusese în plan.

Laboratorul devenise, de mult, prima preocupare a lui Tudor, iar acum, după cele două luni petrecute pe lângă doctorul Noica, de la Institutul de Medicină Internă, cel mai bun imunolog din ţară, nu doar din Bucureşti, se şi pricepe mai bine. Furase de la acesta mici chiţibuşuri, care îl conduc şi pe el la rezultate mai exacte, cu toate că metodele folosite la diversele dozări sunt destul de aproximative.

Bolnavii trebuie văzuţi, simpozionul se apropie, iar gărzile, deşi nu sunt foarte dese, i se par obositoare.

— Tudore, aduci ghinion, ori mi se pare mie? l-a luat puţin în răspăr profesorul, înainte de ultimul raport.

„Stai să vezi astăzi, până acuma am fost blând”, ar fi vrut să-i răspundă tânărul, care zise doar atât:

— Nu ştiu, s-ar putea, deşi luna trecută toţi pacienţii au scăpat de mine, şi cei internaţi, şi cei de la urgenţă.

Isprăvise o gardă foarte aglomerată, cu peripeţii şi, de data aceasta, îşi începuse raportul cu urgenţele şi lăsase mortul, care nici nu era al lui, pentru final.

Pe la patru după-amiaza intrase în camera de urgenţă, pe picioarele ei, şi într-o stare care, la prima vedere, putea fi socotită bună, o femeie, cam pe la cincizeci de ani, îmbrăcată într-o rochie de stambă. Scundă şi grasă – n-a cântărit-o, la urgenţă nu există măruţişuri, cum ar fi un cântar, însă mai încolo, când a ridicat-o în braţe, a socotit că trebuie să fi tras spre chintal –, smeadă la faţă, destul de timorată, femeia se plângea de cefalee. Tudor a descusut-o, fără grabă, de una, de alta şi, deşi se dovedea destul de lentă în gândire, i-a încropit un istoric,

din care se putea deduce să fusese împinsă spre spital numai de durerea de cap. O întrebase şi de tensiunea arterială, dar bolnava îi răspunsese: „Nu ştiu ce e aia”. Când i-a măsurat-o, mercurul era gata-gata să ţâşnească afară din manometru, de s-a minunat cum de femeii nu i se rupsese vreo arteră în creier, cum de nu făcuse edem pulmonar sau cine ştie mai ce. Tudor, care nu mai întâlnise asemenea cifre ale tensiunii arteriale, a intrat în panică. S-a repezit la „departamentul” lui şi şi-a adus propriul aparat, să-l verifice pe cel de la urgenţă. Nu era nicio eroare, tensiunea se dovedea mai mare decât era tensiometrul în stare să înregistreze.

Din dulapul de la urgenţă ştia ce poate folosi, doar fiole de novurit, diuretic cu acţiune rapidă şi raunervil; guanetidină nu se găsea, iar hipazinul şi hiposerpilul nu aveau căutare în asemenea cazuri, citise despre furosemid, un diuretic utilizat în străinătate, ca unul dintre cele mai folositoare din întreaga istorie a medicinei, dar ei trebuiau să mai aştepte ca să-l vadă, cum mai aveau de aşteptat şi pentru clonidină, cunoscută de vreo patru, cinci ani; abia dacă se întâlniseră cu propranololul, medicament ce urma să facă istorie, deschizând drumul betablocantelor în cardiologie. Dar, oricum, niciunul dintre acestea nu i-ar fi folosit în asemenea crize hipertensive, decât sub formă injectabilă.

Preocupaţi şi indispuşi de bicisnicia tratamentului hipertensiunii arteriale, ce devenea tot mai frecventă şi mai gravă, profesorul şi ceilalţi seniori, care trăiseră şi perioade, mai scurte sau mai lungi, ale absenţei totale a medicamentelor contra acesteia, urmăreau în reviste orice noutate şi, unii mai sceptici, alţii mai optimişti, după cum era firea fiecăruia, discutau, chiar şi dimineaţa, la raport. Aşa au aflat şi cei tineri, care nu aveau încă experienţă, dar sufereau de optimism, că se sfârşise „moda”, cum zice Serafin, nu prea glorioasă, a rezerpinei şi guanetidinei şi începuse era şaizecistelor, propranololul, furosemidul şi clonidina, iar la orizont se ivise nifedipina. Pe Tudor Şubaru îl interesa şi anecdotica descoperirilor, pe care o

transmitea mai departe. De pildă, îl amuzase împrejurarea apariţiei clonidinei, ca urmare a faptului că o firmă de produse farmaceutice dorise să sintetizeze nişte picături care urmau să desfunde nasurile înfundate de răceală. Primul pacient (o femeie) ce le-a folosit s-a ales cu nasul desfundat, dar şi cu prăbuşirea tensiunii arteriale. De aici, până la clonidină, o substanţă înrudită, care să scadă tensiunea şi să nu mai usuce chiar atât de tare nasul şi gura, n-a mai fost mult.

Tudor avea să înveţe în acea zi de gardă mai mult decât din zece cărţi. Deocamdată, i-a dat bolnavei ceea ce a avut, adică novuritul şi raunervilul, câte o fiolă, şi, aşteptându-le efectul, îi măsura tensiunea din sfert în sfert de oră, fără să înregistreze vreo schimbare în bine. Abia după aproape un ceas s-a slobozit diureza, însă nici după trei vizite la toaletă tensiunea n-a dat semne de îmblânzire. „Moare şi asta, cu mine alături”, a gândit Tudor, în limbajul „de criză”, dar mut, al medicilor de gardă, prinşi în colţul ringului. „Hai, ca acum două secole, să-i slobozesc nişte sânge”. Aşa a făcut, dar, nici după mai bine de două ore, tensiunea nu ajunsese mult mai jos, faţă de ceea ce ar fi fost bine să se întâmple. Cum era periculos să-i repete diureticul, din cauza mercurului din el, i-a mai ars o fiolă de raunervil. Din două riscuri – hemoragie cerebrală sau prăbuşirea tensiunii – l-a ales pe al doilea, fără să bănuiască ce dramatice vor deveni orele următoare. Pe când se întorcea de la toaletă, pacienta s-a prelins, moale şi lac de sudoare rece, în braţele asistentei care o însoţea, conducând-o. Aceasta a lăsat-o pe parchet, de unde Tudor a săltat-o de subsuori şi a târât-o până la canapeaua de consultaţie. În minutele în care lipsise din cabinet, bolnava aproape că rămăsese fără tensiune, din cauza efectelor, cumulate în timp, ale medicamentelor injectate. I-a pus o perfuzie cu noradrenalină şi a stat lângă ea până dimineaţă, deşi pe la miezul nopţii îşi mai revenise. „Dar ce să fi făcut, să fi aşteptat să paralizeze?” La raport, ca de obicei, nimeni n-a comentat rezumatul acestei adevărate saga; ori păţiseră şi alţii la fel şi nu-i mai interesa, ori, pur

şi simplu, văzuseră şi auziseră destule, ca să-i mai impresioneze ceva.

La sfârşit a anunţat şi cele două decese, căci două fuseseră. Prima murise o tânără de nouăsprezece ani, cu lupus eritematos diseminat, cu evoluţie acută, internată cu aproape două luni în urmă. Boala însăşi, prednisonul şi imunosupresoarele i-au prăbuşit sărmanei fete imunitatea, şi de aici i s-au tras septicemia cu focare multiple şi moartea, survenită tocmai când îşi evacua puroiul, dintr-un abces pulmonar gigant, de care ştiau cu toţii, dar care nu putuse fi operat, din cauza stării grave.

Anunţul decesului a făcut ca liniştea să se prelungească şi să se adâncească, fiindcă, deşi aşteptat, modul în care el se produsese fusese neobişnuit. Numai profesorul a întrebat, mai mult de ochii lumii:

— A aspirat puroiul în căile respiratorii?

— Nu, a răspuns Tudor, mă aflam lângă ea, când s-a întâmplat. „E prea mult, ăsta chiar mă crede idiot”. Şi continuă el:

— Al doilea deces este, de fapt, o sinucidere.

— Din camera de gardă am auzit o bufnitură înfundată, dar m-am gândit că femeia de serviciu sau portarul au trântit de beton un sac cu rufe, cum se obişnuieşte, chiar şi noaptea sau dis-de-dimineaţă, când ajunge aici maşina ce le cară. M-am uitat la ceas, era ora cinci. N-au mai trecut decât două-trei minute, până când portarul, speriat, m-a strigat să ies repede afară.

— Cum se poate, domnule? Aşa ceva se întâmplă pentru prima dată, se minună, pe drept cuvânt, profesorul, în timp ce toţi ceilalţi participanţi la raportul de gardă ascultau cu atenţie, cum li se întâmplă rareori.

— Când am ajuns în curte, a continuat Tudor, l-am văzut pe Voinea, pacientul cu insuficienţă renală cronică, lăţit, cu faţa în jos, pe beton. La geamuri ieşiseră deja câţiva bolnavi, să ia o gură de aer mai proaspăt, aşa că l-au văzut când era în zbor şi, apoi, jos. Fereastra de la etajul trei, de unde s-a aruncat în gol, era deschisă, însă nu era nimeni pe coridor.

Profesorul îl ştia bine pe cel ce îşi pusese capăt zilelor şi îl cunoscuseră şi ceilalţi medici, în gărzi. Era un bărbat de treizeci şi trei de ani, cu glomerulonefrită cronică în stadiul de uremie, fără nicio şansă. De trei luni, de când nu urina aproape deloc, era supus dializelor, la interval de două zile, dar suferinţa lui trebuie să fi fost îngrozitoare.

— Cum ştiţi, continuă Tudor, în urmă cu şase luni, ne-a fost trimis de la un spital mic, de la Zimnicea, mi se pare, şi a fost internat de mai multe ori, până ce a devenit aproape anuric, iar creatinina i-a ajuns până la nouă şi potasiul la şapte. Voinea o trăgea aşa de câteva săptămâni, însă în ultima vreme pruritul îl scosese din minţi, îl mânca pielea, se scărpina zi şi noapte, făcuse nişte leziuni de grataj suprainfectate, groaznice, iar picioarele i se mişcau automat, şi în somn; fenobarbitalul, plegomazinul şi cloralhidratul nu-l mai ajutau. Acum trei nopţi abia a ieşit dintr-un edem pulmonar acut, pentru că rinichiul artificial pe care îl avem nu scoate lichidul în exces; asta e!

— Măi, săracul, lansă profesorul formula lui de căinare pe care o folosea de obicei. Cum s-o fi putut târî de la etajul unu la trei, ca să se arunce de acolo, când în ultimele săptămâni nici n-a părăsit patul? Mai pe la început a fost nevastă-sa la mine, amărâtă rău, nici nu ştia cât de grav bolnav este bărbatul ei. Au trei copii, ultimii doi mici de tot, decreţei. Au venit legistul şi miliţia?

— Încă nu, îi răspunse Tudor, însă vin curând.

— Nu-i puteam prevedea intenţia şi, apoi, pentru el, poate că este mai bine. Cât se mai putea chinui aşa? Dializa cronică la noi abia se pune pe picioare. Şi de transplant de rinichi, când va avea parte unul ca el? Ascultaţi-mă bine, este prima sinucidere, voi veţi mai vedea multe, termină profesorul.

Simpozionul despre glomerulonefritele cronice a fost şi bun şi de bun gust. Este drept că toată suflarea iubitoare de nefrologie din clinică a fost cuprinsă, aproape pe nesimţite, de febra pregătirii lucrărilor şi referatelor ce urmau a fi prezentate, iar pentru Serafin, interesat ca

niciodată în ultima vreme, întâlnirea aceasta, urmată de tratatul de nefrologie la care lucra, aveau să însemne încununarea operei sale de nefrolog. A lui fusese ideea, el, împreună cu dom Moisescu şi, poate, cu Weisskopf întocmiseră programul şi stabiliseră autorii şi ordinea lor, la fiecare lucrare, el supraveghea pregătirile şi dădea toate indicaţiile. Invitaţiile, scrise de Nic Moisescu, cu scrisul lui mic, cam târşâit, şi bătute la maşină, cu panglică nouă, de doamna Niţă – dactilografa şi un fel de secretară a profesorului –, au încăput pe mâna doctorimii tinere, care a alergat cu ele la toate clinicile de interne şi de urologie din oraş.

Lucrările au avut loc într-o zi de miercuri, în amfiteatrul de la Colţea, împrumutat anume pentru acest nemaipomenit eveniment, anunţat cu mare pompă şi aşteptat cu o curiozitate cum nu se mai întâlnise până atunci la întrunirile medicale. Serafin, omul din vârful piramidei, lucra şi la conferinţele lui, ca şi Moisescu, care mai şi controla alcătuirea lucrărilor altora, iar Weisskopf muncea la prepararea imaginilor de morfologie renală, fără de care toată vorbăria ar fi rămas în aer.

Profesorul a găsit de cuviinţă ca Tudor Şubaru să prezinte două lucrări, una în programul de dimineaţă, despre rolul prognostic al indicelui de selectivitate al proteinuriei, şi a doua, despre complementul serie în bolile de rinichi, pentru după-amiază. Teme de care şi el se cam plictisise.

Tânăra echipa de la hemodializă şi-a prezentat, în premieră, rezultatele, iar mândrul Iancu Vasiliu a vorbit despre tratamentul hipertensiunii arteriale de origine renală.

Max a participat cu sfaturi, iar Nicu Marcu şi Sergiu Puican, cu tot etajul trei, au privit, bucuroşi cu toţii că nu fuseseră obligaţi să muncească la „prostia de simpozion de nefrologie”, care lor le era indiferentă.

Interniştii din oraş s-au bulucit ca la spectacol, pregătiţi să asiste la momentul de glorie al lui Serafin şi al doctorilor mai vechi ai acestuia – consideraţi printre cei

mai deştepţi din capitală – şi la lansarea tinerelor „Achiziţii”; ori, mai ştii, la un mare eşec, cu aruncarea tuturor în anonimat, ceea ce iarăşi ar fi fost interesant şi chiar plăcut, pentru unii. La ora nouă, nu mai aveai unde să arunci un ac în amfiteatrul acela, ticsit de atâta lume.

După cum au decurs lucrurile, simpozionul a fost, de la început şi până la sfârşit, o întrunire de o asemenea ţinută, cum nu se mai văzuse. Serafin a fost în formă de zile mari, ca nefrolog – cu o strălucită actualizare a datelor despre bolile glomerulare acute şi cronice – şi în vervă, în calitate de amfitrion. Până şi glumele sale, unele neştiute de auditoriu, au fost ceva mai sărate şi mai puţin ofensive. Cu două zile înainte îl tachinase pe Tudor, amenințându-l:

— Ce-ai zice, dacă ţi-aş pune o întrebare la discuţiile de după lucrarea ta?

— Cel mai bine pentru mine ar fi să mă întrebaţi ce capitală are Jamaica, profită de ocazie cercetătorul.

— Nerecunoscătorule, i-a întors-o, uşor contrariat, dar benign, profesorul, care, în altă situaţie, l-ar fi taxat mai aspru, poate amintindu-i de păţania turcului.

Ieşirea în prim-planul lumii medicale bune din Bucureşti a tinerilor lui Serafin le-a adus tot felul de aprecieri măgulitoare, ce le vizau şi capul şi alte cele, iar şefului felicitări, ceea ce l-a făcut ca, preţ de o clipă, să se simtă, iarăşi, mulţumit de aceştia. Numai că ei, care îl cunoşteau, ştiau că o să-i treacă tot atât de repede şi de neaşteptat precum îi venise.

În timpul prânzului, toţi s-au împrăştiat, să înfulece, în viteză, ceva, ca să se poată întoarce, pentru sesiunea de după-amiază.

Seara, pe la şase, totul s-a terminat şi fiecare a luat-o spre casa lui. Nimeni nu le-a oferit nici măcar o grisină, ori un pişcot.

Până la treizeci de ani, Tudor fusese scutit de obsesii şi fobii, cum au alţi oameni, chiar şi la vârsta tinereţii. Nu suferea nici de mania persecuţiei, deşi i se mai întâmplase să nu-i meargă totul din plin, din cauza altora. Îşi căuta şi

partea lui de vină şi şi-o găsea, o accepta şi încerca să ia măsuri, ca să nu se mai repete; dacă reuşea, bine; dacă nu, continua cum se pricepea.

Totuşi, unele lucruri nu i-au plăcut şi l-au chinuit. Unul era învăţatul zilnic din liceu, nu efortul, ci obligaţia de a învăţa, fie că avea, fie că nu avea dispoziţie pentru asta. Tudor este un om ordonat şi ştie care îi sunt îndatoririle, numai că se revoltă dacă i se impune ceva. Şi la facultate a trebuit să înveţe şi a făcut-o bine, chiar foarte bine, dar numai după planurile lui. De aceea, el a simţit trecerea de la liceu la universitate ca pe eliberarea de o corvoadă.

Curând, avea să-şi dea seama că viaţa este ca un liceu ce nu se mai isprăveşte. Şi dacă ar fi vorba doar de învăţat, ar fi floare la ureche; însă prea eşti obligat să faci aproape numai ceea ce impune eforturi, tot ce nu-ţi convine sau, şi mai rău, să înfrunţi drame sau tragedii, ca să ajungi, în final, la o concluzie tristă, aceea că în viaţă plăcerile şi bucuriile adevărate sunt scurte pauze, precum cele pentru tras aer în piept, când urci dealul.

Cu asemenea gânduri, deloc vesele, Tudor îşi îndrepta atenţia spre examenul de specialitate, care îl indispunea de-a binelea, la gândul că n-are să se poată prezenta cum ar fi vrut, după cei trei ani în care îşi dăduse seama ce înseamnă doctorii ca lumea.

Şi, totuşi, dorinţa de a fi mulţumit de sine, ceea ce i se părea cel mai important lucru, orgoliul de a nu da ocazia nimănui să se îndoiască de el, ba chiar gândul că, la întoarcere, seniorii or să-i arunce o privire de măsurată apreciere: „Ia te uită de ce este în stare tânărul lup!” îl determinaseră pe Tudor să-şi înceapă pregătirea subiectelor, cu doi ani mai înainte. Îşi făcuse cel de-al doilea rând de conspecte, după cele de la concursul de internat, dar, ca şi atunci, greşise şi acum, considerând demn de pus pe hârtie tot ce citea, „comiţând”, astfel, nişte subiecte gigante.

Iar acum venise vremea să le şi înveţe, concomitent cu lucrul în laborator şi în salon (ce îi ocupa toată

dimineaţa), cu pauzele impuse de gărzi şi cu nevoia de a mai citi şi altceva, mai urgent. Bănuieşte că pe Serafin nu-l interesează ce rezultat o să aibă el, Tudor, la specialitate şi nici n-o să-l întrebe de note, nu se coboară el până acolo şi nu crede prea mult în examene. Poate că nici n-ar fi ştiut prin ce urmează să treacă cercetătorul, dacă acesta n-ar fi trebuit să-l roage să-l lase să mai lipsească de la spital, în ultimele două luni.

Şi, ce-i al lui, e-al lui, profesorului, care, uneori, întreba de el şi de cinci ori pe zi, i s-a părut atât de firească cererea lui Şubaru, încât i-a răspuns în doar câteva cuvinte: „Bine, aşa să faci”.

Ce a urmat poate fi uşor intuit: cinci ore de somn din douăzeci şi patru, cinci kilograme în plus, extrasistole, gânduri negre, jurăminte că, la primariat, n-o să mai lase greul pe ultimele săptămâni, iar în seara dinainte: „Ducă-se pe pustii de examen, asta e”.

Teza a dat-o în amfiteatrul de la Brâncovenesc şi comisia, leneşă, ca să nu aibă mult de corectat, a tot fracturat leucemiile, subiectul mare extras, până la tratamentul leucemiei granulocitare cronice, o nenorocită de eschilă, de două-trei pagini, în cartea de hematologie a lui Popescu. Mare foială şi nedumerire, ce puteai scrie timp de trei ore la un asemenea subiect? În ce-l priveşte pe Tudor, era momentul ca spusele conferenţiarului Crep să se adeverească: acum îi prindea bine stagiul de la hematologie şi se ivise o ocazie, cum nu se putea mai bună, să se facă remarcat.

Cazul clinic i s-a părut simplu şi, când s-a tras linie, s-a văzut pe locul doi, între toţi tinerii internişti ai acelei serii, nu doar din capitală, ci din ţară.

A doua zi s-a dus la clinică, nu de alta, dar poate că îl dăduseră dispărut. Se supraestima, nimeni nu l-a întrebat de notă, ci numai de subiecte şi cazuri. „Nota chiar nu contează, sau se jenează să mă întrebe?” s-a mirat Tudor. Felicitările, cu uşoare bătăi pe spinare, le-a primit abia după trei luni, când a sosit hârtia de confirmare. „Ai naibii, ce oameni greu de mulţumit”, i-a trecut prin cap lui Tudor.

Poate că tanti Reta ar fi strâmbat din nas, dacă ar fi aflat ce s-a ales de banii luaţi pe biata ei căsuţă, însă Tudor a mizat pe faptul că vestea n-avea cum să-i mai ajungă la ureche. Este adevărat că, în locul ei, a strâmbat puţin Iulia, dar bărbatu-său s-a făcut că nu observă şi, în ianuarie, a cumpărat o Dacia 1100, galbenă, la care, pe banii lor, n-ar fi putut ajunge nici în douăzeci de ani. A parcat-o în zăpadă şi a aşteptat să vină aprilie, când, cu pile, fusese programat să înceapă şofatul, la o şcoală de şoferi din apropierea spitalului. Între timp, prietenul lui, Luca Pulbere, care nu se poticnea de nimicuri, cum ar fi şi lipsa carnetului de şofer, l-a scos la poligonul situat lângă un mare stadion, să exerseze conducerea şi parcarea. Nea Luca este un curajos: „Nu-i băga în seamă pe curcanr, dacă ne opresc, nu te speria, eşti cu mine. Cobori de la volan, te miri şi negi că ai fi fost tu, n-are importanţă că te-au văzut, spui că eu conduceam. Un nu poate fi rectificat uşor într-un da acceptat, pe când invers este mult mai greu. Dacă ai recunoscut ceva, eşti pierdut. Nu-ţi place, nu? Nici mie, te asigur. Nu-mi place minciuna, din principiu nu o accept. Totuşi, există şi adevăruri pe care nimeni nu mai dă nici doi bani, şi adevăruri sterile, ce nu fac nici rău, nici bine. Ba, sunt sigur că nu eu o spun primul, unele adevăruri fac mai mult rău decât o minciună, diplomatică – Diplomaţia şi Justiţia (aceasta, paradoxal), reginele minciunii şi compromisului! – sau, altfel spus, câteodată (rar!) o minciună, benignă” (mai ales dintre cele prin omisiune), dacă nu aduce prejudicii altora, poate fi, ca urmări, mai convenabilă decât unele adevăruri. Deşi tot minciună rămâne. Pe de altă parte mă întreb mereu şi încă nu găsesc răspuns: este absolut necesar ca orice adevăr să fie spus? Nu ştiu. Dar, despre minciună se pot scrie tomuri interminabile!” Şi mai este nea Luca şi un foarte bun pedagog, de vreme ce, după cinci sau şase ore de exerciţii pe maşina şcolii, când lui Tudor i se părea că toate maşinile de pe drum se îndreaptă direct spre el, i-a spus: „Conduci deja bine, ai tot ce-ţi trebuie ca să devii un foarte bun şofer. Dar, măi, nu mai privi la botul maşinii, ci mai

departe, privirea trebuie să-ţi bată de la un kilometru până la douăzeci de metri”. Nici atunci când, la poligon, n-a putut frâna, ca să oprească

„Bolidul” ce rula cu douăzeci de kilometri pe oră, de l-a lovit în spate pe un alt ageamiu, nu şi-a schimbat părerea. „Se mai întâmplă, nu-i nicio tragedie, deşi, măi, măi, frâna este acolo ca s-o apeşi cu nădejde, ca pe o femeie, nu doar s-o mângâi, că altfel te trădează”. Şi a trecut să-l liniştească pe proprietar, care s-a nimerit a fi un om calm.

În iulie, s-a pregătit şi mai intens de examen, cu nea Luca tot pe post de psiholog:

— Ascultă-mă bine, când ţi-am vândut eu baliverne, ca să-ţi vând şi acum? Lasă-i în pace pe cei de dinaintea ta dacă pică; majoritatea oamenilor conduc prost, pe când tu ai talent, iei din prima încercare. Puţină atenţie şi gata!

Tudor a luat examenul şi, când s-a anunţat rezultatul, adică imediat, l-a privit întrebător pe Luca, în sens de: „Şi acuma, ce fac?”

— Ce te uiţi la mine, urcă-te la volan şi pleacă acasă. Ai făcut-o şi pe asta, ai patalama, provizorie, deocamdată, ai dreptul să conduci, străzile sunt libere, lumea a ieşit în afara oraşului, doar e duminică, n-ai cum să nu te descurci. Deşi am auzit că, pe vremuri, la Sulina existau doar două maşini de piaţă şi, cu toate acestea, au realizat performanţa de a se ciocni între ele. Ee, o fi tot o poveste şi asta! Nu uita, totuşi, că nu eşti chiar singur pe şosea.

S-ar putea crede că, dacă a ajuns specialist de boli interne, Tudor va termina cu laboratorul, sau, dacă nu, va fi obligat, să-şi ia şi specialitatea de medic de laborator, ceea ce şi el ar dori, dacă ar fi posibil. Dar nu este, şi asta mai întâi din cauză că nu există sistemul cu asemenea două specialităţi, şi, chiar de-ar fi, probabil că medicinei interne i s-ar putea asocia o ramură mai mică a acesteia, ca nefrologia, hematologia, gastroenterologia sau cardiologia, nu laboratorul.

Aşa nespecialist cum este şi, totodată, cel mai prost plătit dintre toţi, cercetătorul doreşte să schimbe ceva, şi

chiar reuşeşte, în parte din proprie miaţivă, în parte la dorinţa profesorului Serafin. Şi acesta a vrut ca dozarea complementului serie, printr-o metodă ce fusese iniţiată la Colentina, de fapt la „Lupu”, să fie preluată, de la o laborantă, de Tudor Şubaru.

Dacă el credea că până atunci avusese mult de pipetat, atunci se înşelase. Metoda aceasta, bazată pe hemoliza hematiilor de berbec, deşi, poate, cam primitivă, este un progres. Sângele animalului, ce soseşte cu o precizie aproape matematică, într-o anumită zi, la ora opt, de la o fermă de oi, este prelucrat timp de cinci ceasuri. Ziua aceea, una singură pe săptămână, în care intră în laborator la opt dimineaţa şi iese la unu, cu buzele umflate, de atâta pipetat, de parcă tot timpul ar fi cântat la trompetă, iar după aceea îşi vede şi pacienţii, îi este cu totul antipatică lui Tudor. Numai faptul că ceilalţi, în frunte cu Serafin, au nevoie de rezultat, ca să poată spune dacă o boală este activă, din punct de vedere imunologic – iar dacă este, mai au un argument în plus să înceapă un tratament cu imunosupresoare –, îl mai face pe Tudor să nu crâcnească.

Adevărul este că, uneori, se simte mai mult decât folositor, pe bucăţica lui, se simte indispensabil, ceea ce îi oferă şi o mică bucurie, simţăminte suficiente să-l facă să digere mai uşor neplăcerile. De fapt, şi în ochii celorlalţi a depăşit etapa de novice, de om a cărui lipsă nu se bagă în seamă; acum are nişte atuuri, fiindcă face şi ceea ce alţii nu pot să facă.

Şi pacienţii, care, în general, nu prea au încredere în medicii tineri, îl caută mai des. La ei în clinică nu s-a auzit ca vreun doctor să ceară bani bolnavilor, aşa cum se spune că se întâmplă pe la alte spitale, dar, dacă li se dă, sigur că nu fac nazuri, fiindcă, pur şi simplu, nu-şi permit luxul acesta, pe care, poate, şi l-ar dori. Chiar şi în jurământul lui Hipocrate scrie să nu iei mai mult decât face munca ta, iar ei nu primesc nici pe departe cât merită munca lor. Toţi sunt săraci, maşină au numai profesorul – un Fiat 1300 – şi Adlerescu, un Renault 10. Şi Tudor, dar a lui nu se pune la

socoteală, fiind de căpătat. Max, Weisskopf, Adlerescu, Sergiu şi Mamule, bucureşteni, locuiesc împreună cu părinţii, Nicu Marcu, într-un apartament de bloc, de două camere, Mănăilă şi Şubaru abia au primit, cu pilele securistului, locuinţe de la Sfat, iar ultimii doi veniţi, la dializă, Tudor nu ştie pe unde or sta. Dacă există vreun doctor, în tot Bucureştiul, care să refuze darul unui bolnav, ar fi bun de conservat, pentru posteritate, însă nu este niciun pericol să se consume prea mult formol. Continuând ideea, abia de curând, pentru prima oară în viaţă, mănâncă şi Tudor atâta carne câtă şi-a dorit întotdeauna.

— Tudore, tu meriţi mai mult, îi spune mereu, Luca, dar în ţara asta, cu atâţia oameni de rahat, se trăieşte ca în spitalul vostru, ca într-o puşcărie, doar că zidurile nu se văd. Însă există şi n-ai nicio şansă să treci dincolo de ele. Tu nu-ţi pui probleme serioase, numai fiindcă eşti tânăr, ai ce mânca, iubeşti pe rupte şi nu gândeşti încă. Tot din cauza tinereţii, şi eu m-am simţit bine, şi în timpul dictaturii lui Carol al II-lea, şi în timpul războiului, că pe front n-am fost. Aveam vârsta ta de acum şi eram la fel de… optimist, era să spun nesimţit, şi nu vreau să te supăr. Asta e, suntem într-o închisoare şi, pentru cei mai mulţi, eu nu văd o cale de evadare. Poate pentru nemţi, ori pentru evrei, dar pentru noi, românii, sigur nu.

— Ascultă, nea Luca, nu-ţi este teamă că te torn?

— Când e vorba de om, nimic nu mă mai miră cu adevărat, dar, ca să-ţi răspund la întrebare, de tine nu-mi este frică, te-am luat pe garanţie şi pe riscul meu. Dar, şi dacă ai face-o, ce-ar mai conta, la trecutul meu?

10

Nu numai în scurta vreme în care fusese cineva, ci şi mai înainte, şi după aceea, Luca Pulbere îşi probase talentul, mai degrabă înnăscut şi mai puţin cultivat, de a-şi face prieteni şi cunoştinţe plăcute şi folositoare. Superinteligent cum era, şi cu înclinaţie spre cuviincioasă purtare, omul acesta, ajuns atât de apropiat lui Tudor, rămăsese, încă, o enigmă pentru el. Când şi unde învăţase atâtea, nu doar despre viaţă, ci şi despre lucruri exacte şi

practice, Tudor nu reuşise să afle. Nea Luca era în stare să demonteze, până la ultimul şurub, un motor de maşină şi să-l refacă, fără să-i rămână nicio piuliţă, niciun şurub şi nicio şaibă, oricât de neînsemnate ar părea ele; când stătea de vorbă cu un mecanic auto, îl uimea pe acesta cu ştiinţa lui. Cunoştea legile ca un avocat, iar pe medici îi surprinsese cu limbajul său, deşi, cu bun simţ iarăşi cum era, întreba, nu dădea verdicte. Şi, totuşi, niciodată, absolut niciodată nu i-a pomenit lui Tudor de copilărie şi de şcoală, nici măcar în treacăt, ca să nu mai vorbim de vreo amintire sau de vreo păţanie de la vreun examen din facultate, foarte probabilă pentru cineva cu atâtea cunoştinţe şi deprinderi. Iar Tudor s-a jenat să-l întrebe, fiindcă Luca îi spusese că avusese o slujbă de economist şi nu voia să-l indispună, iar de întrebat pe altcineva s-a ferit, de teamă să nu primească vreun răspuns decepţionant, despre un personaj pe care îl aprecia atât de mult. Nu că facultatea l-ar fi ridicat şi mai mult în ochii lui, că şi aşa îl situase destul de sus, era doar curios, atâta tot.

Când l-a întrebat de unde crede că-i vine numele de Pulbere, a ridicat din umeri:

— Şi eu m-am întrebat; poate că este predestinat, viaţa mea a fost făcută, în parte, pulbere, ori careva dintre ai mei obişnuia să se îmbete des, de se făcea pulbere, ori, glumi el, încerc să transform în praf ceea ce crezi tu despre viaţă acum. Cine ştie?

Pentru Tudor n-a mai fost nicio surpriză să vadă că acesta are la degetul mic şi o parte din Direcţia Finanţelor capitalei. Acolo, de la portar la secretare şi inspectori, toţi îl ştiu, şi chiar şeful cel mare, un fel de Zeus cu burtă, îl bagă în seamă. Când nevoia îl împinge într-acolo, cu de-ale meşteşugului său, Luca nici nu se arată agitat şi încruntat, nici temător ca aproape toţi ceilalţi oameni, ci calm şi binevoitor, însă şi asta cu măsură, să nu pară slugarnic. Salută politicos, ca pe vremuri, persoana de dincolo de ghişeu – de obicei o doamnă, iritată încă de dimineaţă –, într-un mod atât de firesc, încât figura acesteia, acră de ţi se strepezeşte privirea, cedează, a mirare mai întâi, şi

apoi, admiţând că e recuperabilă, chiar a zâmbet. Dacă, stând la coadă, se nimereşte să asculte discuţia contradictorie a cuiva cu funcţionara, o dată ajuns în dreptul geamului, Luca se preface că n-a auzit nimic şi se prezintă în stilul tipic lui, civilizat, plăcut şi, când crede că este cazul, plin de promisiuni nerostite, gata să-i ţâşnească din gură. Iar de cumva, atent la tot ce se întâmplă împrejurul lui, cum este, observă că mesei de dincolo de ghişeu i se mişcă un picior, de stă să cadă, face ce face şi întreabă mirat:

— Îmi cer iertare, nu e treaba mea, dar cum se poate, nimeni nu vede cât de şubredă este masa dumneavoastră?

— Eee, i se răspunde, hârbul ăsta este de dinainte de război, cui să-i pese?

— Dacă nu aveţi nimic împotrivă şi nu se supără nimeni pe aici, aş aduce eu un tâmplar, chiar mâine.

Şi pleacă, îşi amână chestiunea pentru care venise, până a doua zi, când pune totul la punct în birou, nu doar masa. Aşa află şi şeful serviciului şi doreşte să-l cunoască şi să-l întrebe, de fapt, ce căutase el acolo ieri.

— O problemă de rutină, răspunde, întinzându-i acestuia hârtia, însă, desigur, depinde de bunăvoinţa dumneavoastră.

De rutină sau nu, în noile condiţii, se rezolvă ca prin minune.

Nea Luca ştie nu doar să-şi facă legături, ci să le şi întreţină, şi mai este şi altruist, îşi pune pilele lui şi la dispoziţia unora dintre oamenii pe care îi îndrăgeşte: pe domnul inspector, mare mâncău şi băutor, îl face să-l servească pe Tudor, căruia i-l aduce pe bătrânul avocat Anton, un prieten mai vechi, ca să-l trateze, iar pe acesta din urmă îl trimite la înaintare când Poliş, reparatorul de maşini de încălzit, are nevoie de el, astfel încât nimeni nu pierde nimic, ci dimpotrivă. Luca i-a servit o pilă şi lui Tudor. Când domnul Şubaru senior trăia, îi promisese unui nepot că va vorbi cu fiul său, doctorul, să-l ajute să-şi facă băiatul popă.

— Eu ştiu, tată, dacă pot să rezolv o chestiune ca

asta? Nu cunosc pe nimeni, cel puţin deocamdată.

Chiar aşa era, Tudor, un şoarece de spital, habar n-avea cum să-l facă să intre la Seminarul Teologic – unde se înghesuiau şi câte zece pe un loc – pe berbecuţul de ţăran, de paisprezece ani, care nu era deprins mai deloc cu învăţătura.

— Mă gândesc, deşi nu este acelaşi lucru, termina tatăl, că, dacă ai reuşit tu, în vremurile astea, să primeşti locuinţă şi post în Bucureşti, poate că o să izbândeşti şi acum. Dar mai vorbim, sănătoşi să fim, că ăsta micul mai are un an până termină şcoala din comună.

Însă Paul Şubaru a murit şi, la trei luni, l-a urmat şi nepotul lui, tatăl băiatului ce trebuia făcut preot. În situaţia aceasta, lui Tudor i-a fost clar că obligaţia aceea de suflet a căzut pe capul lui şi că trebuia să întreprindă chiar şi imposibilul ca rugămintea tatălui să se împlinească.

Şubaru cel tânăr pe cine altcineva putea să consulte decât pe Luca Pulbere, sfetnicul lui, gândind că, dacă el nu găseşte cheia, atunci n-avea cine.

Luca l-a ascultat şi, aşa cum se aştepta, i-a răspuns:

— Tudore, putem să-l băgăm la orice şcoală, de ce tocmai la Seminar?

— Ştiu că nu vă plac popii, dar tatăl meu şi tatăl copilului aşa au dorit, mama tot insistă, copilul vrea şi el, afon nu este, nu pot să mai schimb nimic. Ce să facă el cu liceul, ori cu profesionala, decât să ajungă la baros, fiindcă la facultate nu-l prea văd. Dacă reuşim, poate află Cineva, acolo sus, şi ne mai iartă din păcate, o luă Tudor mai uşurel.

— Tu nu prea ai până acum, iar mie nu-mi pasă de păcatele mele. Dar, dacă asta îţi este hotărârea, să-mi aminteşti când se apropie momentul. Am un bun prieten, din cei vechi, la Finanţe, care îl cunoaşte bine pe contabilul şef de la Culte, iar ăsta îl are în buzunarul mic pe directorul Seminarului, fiindcă, dacă nu-l ascultă, nu mai primeşte bani. Înţelegi? Iar copilul să ia nişte ore, să nu fie mut de tot. Se face!

Au trecut cele câteva luni care mai rămăseseră, candidatul a terminat clasa a şaptea şi aştepta, acolo la ţară, semnalul izbăvitor. Prin iulie, mama lui Tudor, profesoară şi ea, la pensie, l-a luat de mână pe flăcăul amărât şi slab, l-a urcat în tren – prima dată în viaţa lui

— Şi au plecat la Bucureşti.

Fosta profesoară şi-a luat rolul în serios şi s-a pus pe capul copilului cu explicatul şi cu ascultatul. Însă fără prea mare succes; ori elevul era flămând şi trebuia să mănânce, ori era prea sătul – era vremea prunelor şi băiatul, cam subnutrit, dădea gata o pălărie de găluşte aproape în fiecare zi, „de pomana lui Unchiu'" –, ori, în fine, îl apuca nostalgia, chiar în mijlocul lecţiei şi se oprea din povestit: „Ia uite, Tanti, ce verde şi înflorat este în curte, ca la noi acasă". Cum lucrurile nu păreau să se mişte din loc, Tanti a trecut la represalii. „Fire-ai tu să fii de prost, adică mă vezi pe mine, o biată femeie bătrână, cu ochelarii pe nas, învăţând odată cu tine, ori mai degrabă în locul tău, şi ţie îţi umblă mintea la cai verzi pe pereţi. Stai să vezi". Şi punea mâna pe mătura cu coada lungă, încercând să-l ajungă cu ea, tocmai sus pe divan, lângă perete, ca să-l altoiască. Scena se repeta aproape zilnic, ea nervoasă, el râzând cam strâmb: „Auuu, gata, Tanti, nu mai da!"

Pe la începutul lui septembrie, a venit, în fine, şi admiterea. Ca să nu trebuiască să străbată zilnic tot Bucureştiul, cum el nu se putea ţine după cei doi rătăciţi, Tudor le-a făcut rost de o gazdă în apropierea Seminarului, până ce avea să se termine examenul.

Cu mult timp mai înainte, se aranjase treaba. Tudor cu nea Luca i-au invitat, cu mare pompă, pe cei doi finanţişti, la restaurant, la un adevărat festin, unde s-a discutat totul.

— Vreau să fiu sincer cu dumneavoastră, i s-a destăinuit Tudor contabilului de la Culte, copilul nu ştie prea multe, aşa că, în îmbulzeala de la Seminar, singur n-ar putea reuşi.

— Sunt convins, i-a răspuns omul – de altfel de ispravă – dar să se străduiască puţin, restul cade în grija

lui Dumnezeu. Mă impresionează ceea ce încercaţi să faceţi; la preoţime, pe care o cunosc bine, de când trăiesc pe lângă ea, mai mult decât orice contează înclinaţia – i se zice har – spre profesia aceasta; or fi unii mai deştepţi, nu zic nu, dar mulţi stau cu gândul numai la colaci şi la colivă, iar eu îi prefer pe cei ca băiatul acesta sărac. Să mergeţi într-o zi la Seminar, în vizită, veţi fi bine primiţi.

Tudor, împreună cu Iulia i-au urmat sfatul, chiar într-o zi de examen, şi au găsit-o pe mamă tremurând, cu cartea în mână, prin curte, de li s-a făcut milă de ea. Sus, la etaj, în sala de oaspeţi, li s-a aranjat o primire, de parcă ar fi venit mitropolitul, cu bucate fine şi vin bisericesc, din cel ales, nu din cel de vânzare.

Examenul a decurs cum era de aşteptat, iar doamna Şubaru s-a bucurat, ca şi cum ar fi câştigat o Dacia la CEC, mai făcând şi haz de candidat:

„Închipuieşte-ţi, chiar el mi-a spus că, în loc să răspundă că nu ştiu cine trăise ca în sânul lui Avram, a zis ca în sânul Evei, de abia s-a abţinut comisia să nu hohotească de râs”.

Se vede că, deşi nu părea, profesorul Serafin ţinea minte şi promisiunile plăcute, altfel nu se poate înţelege cum, tot la un raport de gardă, pe nepusă masă, s-a făcut auzit:

— Mai sunt patru neînscrişi la doctorat: Sergiu, Bogdan, Udroiu – cei doi de la dializă – şi Şubaru. A mai rămas o lună până în octombrie, când se ţine colocviul, înscrieţi-vă. Doctoratul ăsta nu vă aduce cine ştie ce folos – la voi nu se pune problema vreunei promovări –, însă fără el nu prea puteţi rămâne în clinică.

Fireşte că toţi patru au luat invitaţia aceasta şi explicaţiile ce o completaseră ca pe eufemismul unui ordin şi au urmat calea indicată, deşi Sergiu a făcut-o à contre coeur. Colocviul a fost o glumă, subiectele tezelor chiar atunci s-au stabilit şi, în final, docentul din Serafin le-a spus cu ton blând, dar concis:

— Măi băieţi, deşi doctoratul nu mai este ce a fost, nici nu vă voi permite să vă bateţi joc de el, căci, dacă

începeţi să faceţi asta, vă bateţi joc de mine, ceea ce eu, unul, nu vă sfătuiesc.

Cum tocmai atunci fusese avansat la gradul de conferenţiar şi Nicu Marcu, acesta i-a invitat pe toţi medicii din clinică la o cină, într-un restaurant bun – mai pitit, şi cu lăutari –, al cărui şef îi era pacient. N-a lipsit nimeni şi, vreme de cinci ceasuri, s-au simţit bine şi aproape toţi sau şi pilit. La plecare, profesorul, căruia o băutură bună nu-i displăcea, era bine dispus, aşa că l-a luat de braţ pe Tudor şi i-a grăit, uşor sentimental:

— Nici să nu te gândeşti că sunt zăpăcit de tot, ori sclerozat, căci nu sunt, dar îţi spun ceva, ce mâine nu mai recunosc, dar ce trebuie să ţii minte, fiindcă nu ştiu dacă mă mai prinzi vreodată în forma de acum. Eu vă cunosc pe toţi, mai bine decât credeţi şi chiar decât vă cunoaşteţi voi şi nu am a mă plânge prea tare de niciunul. Însă, dintre toţi cei care au fost strânşi azi în jurul mesei, numai tu o să-ţi termini teza în trei ani, aşa cum trebuie, fiindcă ai şi minte, şi simţul datoriei. Toţi ai noştri sunt deştepţi, dar fiecare are un defect, care o să-l împiedice să fie cineva. Cu siguranţă, imbecilul – pronunţat „embesilul” – de Mamule o să-i depăşească, pentru că are ambiţia aceea fără margini, care îl face să treacă peste toţi ceilalţi.

Bineînţeles că, în cele câteva zeci de secunde, în care profesorul i s-a confesat, Tudor a zâmbit în întuneric, căci nu credea o iotă din profeţiile şefului, iar, în final, s-a revoltat puţin, pentru că iar îl făcuse mai mult decât bou pe Mamule, pe care el îl aprecia încă.

Din ziua aceea şi până la examenul de morfopatologie – disciplină străină precum chineza – n-au trecut decât trei luni, timp suficient ca profesorul să sară, iarăşi, pentru a nu ştiu câta oară, într-o fază, nu doar proastă, ci şi periculoasă, cum mai avusese destule. Este adevărat că, prinşi cu de toate, cu amintirea chermezei de colocviu, proaspătă, şi cu siguranţa că, oricât ar şti, tot îi va încurca, „băieţii” nu s-au prea sinchisit să pună mâna pe carte.

În ziua hotărâtă, pe la ora zece, Tudor şi-a luat Dacia 1100 şi a plecat după profesorul Teodorescu, şeful catedrei

de anatomie patologică, un gentleman, burduf de carte, academician, să i-l aducă lui Serafin, cu care era şi prieten.

— Ia spune, în ce toane este prietenul meu azi? Tudor i l-a descris cât a putut el de voalat, dar

Teodorescu a înţeles, probabil, şi l-a asigurat că nu le pregătise subiecte grele.

„Mai bine ni le spuneai alde matale, până acum”, gândi Tudor şi-şi văzu de volan. Lui i-a căzut structura amiloidului, însă, cum din ce ştia el din studenţie nu mai rămăsese nimic, a început cu generalităţi de etiopatogenie, ce aveau legătură cu medicina internă, a turuit testul cu Roşu de Congo, pe care îl folosea la pacienţi, dar la morfologie a greşit în totalitate, fiindcă a ţinut-o tot cu structura amorfă, când, de fapt, nu de mult, se stabilise că era sigur fibrilară.

Teodorescu n-a făcut caz, fiindcă nu se aştepta la mai mult, însă Serafin se schimonosise în toate felurile. Tudor n-a fost foarte atent la ceilalţi, dar şi ei s-au aflat cam în aceeaşi situaţie. În final, tocmai pentru că fuseseră siguri de ce avea să se întâmple şi erau pregătiţi să îndure orice, deşi şeful le-a tras un perdaf urât de tot, nu s-au prea ofilit.

— Vă dăm notă de trecere, opt adică, la insistenţele domnului profesor Teodorescu – ziceţi-i sărut-mâna –, altfel vă aduceam aici până nu mai ştiaţi cum vă cheamă. Să vedem la celelalte două examene, poate v-aţi hotărât să nu mai faceţi doctoratul.

Şi uite aşa, lui Sergiu, i s-a ivit ocazia, pe care abia o aştepta, să se retragă definitiv şi irevocabil de la doctorat, cum nu se mai auzise prin împrejurimi.

Din garda aceea de pomină, Tudor Şubaru n-avea să mai uite edemul pulmonar acut. De temut, da, rămăsese să se teamă şi mai departe, şi mai mult decât până atunci. Doctorii văd destule, dar se lasă rareori atât de impresionaţi, încât să ţină minte ani în şir, sau toată viaţa, eşecuri îngrozitoare, ori izbânzi strălucite şi, mai ales, suferinzi.

În facultate, ca să te întâlneşti „pe viu” cu edemul pulmonar acut, trebuie să ai noroc, fiindcă cele mai multe

cazuri nu ajung la spital ziua, ci în toi de noapte, când studenţii, mă rog, majoritatea lor, dorm sau ar trebui să doarmă. Cu toate că trecuse prin trei clinici de interne, dintre care una cu profil de cardiologie, în care s-ar fi putut ivi măcar un edem pulmonar acut, lui Tudor primul pacient, o femeie, aflată în starea aceasta, absolut terifiantă, i-a ieşit în cale la câteva luni după ce Serafin l-a luat în clinica lui. Bolnava aceea l-a făcut să-şi dea seama, pentru prima oară, că oamenii care respiră ca peştele pe uscat îndură cea mai mare suferinţă a fiinţei umane. Încă tânără, între treizeci şi cinci şi patruzeci de ani, subţirică, blondă artificială, avea faţa şi buzele albastre ca cerneala, iar ochii, spălăciţi, inteligenţi, larg deschişi, aproape îi ieşeau din orbite. Era nefiresc de liniştită, dacă aveai în vedere că mai avea de făcut un foarte mic pas până la moarte, ceea ce ea ştia, căci nu se găsea pentru prima oară în această situaţie. Însă, fie se resemnase cu gândul că poate muri în orice clipă, fie spera că va scăpa, totuşi, ca şi altă dată, fie, pur şi simplu, ceea ce era şi mai probabil, nu mai putea face vreo mişcare fără ca respiraţia să nu-i devină aproape imposibilă. Răsufla repede şi chinuit, de parcă urcase muntele, iar din piept se auzea, de fiecare dată când încerca să tragă aerul, un zgomot asemănător cu clocotul supei ce fierbe într-un ceaun. Căci asta şi avea în trahee, un fel de clăbuc spumos, care, după ce îi invadase plămânii, îi astupase aproape în întregime şi bronşiile, ajungându-i până în gură, de unde se scurgea, aproape fără efort de tuse, în tăviţa din faţa ei. Prin cămaşa subţire ce-i acoperea pieptul costeliv, se zăreau bătăile repezi şi neregulate ale unei inimi înfrânte.

Avusese, totuşi, un dram de noroc, fiindcă, dimineaţa pe la unsprezece, când apăruse ea, îl găsise pe Max acolo, aşa cum se întâmpla adesea, de parcă ar fi aşteptat să-i pice vreo urgenţă. Când Tudor a pătruns în cabinet, fluturând în mână o electrocardiogramă, căutându-l cu ea chiar pe Max, a văzut-o pe bolnavă aşezată pe canapeaua de consultaţie, rezemată de perete, în nas cu tubul de la „bomba” de oxigen, chinuindu-se să respire. La masa de

vizavi, stătea Max, pândind-o atent, după ce îi injectase morfina şi novuritul, aşteptând, cu maseterii contractaţi, ca ele să-şi arate efectul, înainte ca bolnava să cedeze definitiv. Acesta i-a făcut semn tânărului să tacă şi să se aşeze pe scaunul de lângă el, şoptindu-i:

— Stenoză mitrală strânsă, veche. Tensiunea arterială scăzută nu-mi permite încă să o sângerez, şi nici să-i dau nitroglicerină, dar, dacă nu începe să se amelioreze în cincisprezece minute de acum încolo, va trebui să le încercăm şi pe acestea.

Captivat de gravitatea situaţiei, inedită pentru el, Tudor a rămas locului, să vadă ce avea să se mai întâmple, contemplând pe furiş scena ce ar fi putut fi transpusă pe o pânză, poate cu titlul „Doctor la pândă”.

Şi a fost de văzut, căci, la un moment dat, clocotul din torace, singurul zgomot ce se mai auzise, s-a estompat încet, abia perceptibil; în douăzeci de minute, respiraţia femeii a devenit mai uşoară şi mai calmă, iar expresia ochilor ei, recunoscătoare.

Întâmplarea aceasta avusese loc în urmă cu aproape trei ani, iar de atunci, şi până în noaptea de gardă de care vorbim, Tudor mai asistase la câteva, aproape identice. Forţat de examenul de specialitate, tocise, printre alte situaţii pe urgenţă, şi edemul pulmonar acut, învăţase cum să-l trateze, în general şi în funcţie de cauzele ce-l produc, dar, singur, pe cont propriu, nu avusese de-a face cu un asemenea bolnav.

Garda începuse promiţător, ca şi altele. Îşi luase prânzul, primise vizita lui nea Luca, vorbiseră de una, de alta, spre seară trecuse prin toate saloanele clinicii, cinase cu poftă şi se întreba dacă n-ar fi bine să meargă la culcare, când l-a auzit pe portar, intempestiv ca de obicei, în asemenea ocazii, tunând în curte: „Domnu’ doctor, urgenţă mare”. La „urgenţă mare”, nu şi la alte apeluri, dacă se găsea în clinică, indiferent cine era el, medicul cobora scările nu ca oamenii, ci aproape alerga, ţinându-se de balustradă, căci portarii văzuseră şi căraseră suficient de multe urgenţe, ca să-şi dea seama când e groasă de tot.

Într-un minut, Tudor a împins, precipitat, uşa de la urgenţă şi a avut parte de un tablou identic cu al femeii cu edem pulmonar acut, văzut în urmă cu trei ani şi pe care nu-l uitase. Numai că, aşezat exact în acelaşi loc ca şi aceea, rezemat de acelaşi perete şi respirând greu, se afla un bărbat pistruiat, mai degrabă tânăr, albăstrui la faţă şi cu aceeaşi bolboroseală în piept. Singura diferenţă era transpiraţia rece, ce-i năclăise tot părul de pe cap şi de pe piept, şi-i izvora, parcă, pe obraji şi pe mâini. Se afla în stare de şoc cardiogen. Omul a mărturisit scurt că nu se ştie bolnav de inimă, dar că avusese, pe la prânz, o arsură în piept, iar de o oră îi era atât de rău. „Pare să fie infarct, gândi Tudor, deşi este cam tânăr, dar ce altceva să-l arunce în şoc? Nu poate fi vorba să-l duc la etajul doi, pentru electrocardiogramă, aşa că mă port cu el ca şi când ar avea infarct”. Şi aşa s-a şi purtat, dar tensiunea n-a crescut, clocotul din piept nu s-a redus şi s-a văzut şi el, ca şi Max, data trecută, pe acelaşi scaun, cu Pavel, vajnicul lui ajutor, agitându-se pe lângă perfuzie, pândind bolnavul, care n-a avut noroc şi a murit după trei ore. L-a acoperit cu cearşaful şi, dacă i-ar fi dat prin minte, s-ar fi rugat să nu mai apară şi altă urgenţă, căci n-ar mai fi avut unde s-o aşeze.

Nici n-a apucat bine să termine de acoperit decedatul şi în stradă a frânat o altă „Salvare”. Când a văzut că şoferul trage de mânerul tărgii, a fost convins că nu va fi bine nici pe mai departe, însă, cu siguranţă, nu s-a gândit că apare un alt edem pulmonar acut. Şi, totuşi, asta a fost.

— Lăsaţi targa în hol, le-a ordonat salvariştilor. N-am unde să-l mai pun şi pe ăsta, a adăugat Tudor, înfundat, ca să nu audă pacientul.

— Nu putem, n-avem altă targă, au răspuns ei, derutaţi.

— Atunci, luaţi-l cu targă cu tot şi duceţi-l la cea mai apropiată clinică de cardiologie, ori faceţi ce ştiţi cu el. Priviţi aici, hai, hai, şi i-a tras în cabinet, închizând o clipă uşa, ca să-l vadă pe cel de sub cearşaf. Vedeţi?

Salvariştii au lăsat targa şi au plecat.

Examinat şi tratat din genunchi, cel de pe targă, un beţivan cu o insuficienţă cardiacă veche, a supravieţuit, în acea noapte, bolii şi tratamentului.

La raportul de gardă, nimeni nu părea să audă ce spunea Şubaru; pentru ei însemna, de multe ori, déjà vu, deja connu.

Doar profesorul rosti automat: „Amărâtul”.

„Ce l-a apucat, de mă compătimeşte? s-a mirat Tudor, privind în stânga şi în dreapta. Probabil că arăt mizerabil”.

— Nu tu, decedatul, l-a lămurit, înţelegător, Serafin. Ce, ai luat-o razna? Rămâneţi pe loc, conferenţiarii şi Max, să discutăm despre spitalul cel nou, schimbă el vorba.

În urmă cu trei ani se auzise că, undeva, în apropierea Cheiului începuse să se construiască un spital nou şi că, atunci când va fi gata, aveau să se mute şi ei acolo, evadând din cursa aceea ca de şobolani, dacă nu cumva se va găsi altcineva să le sufle locul.

— Uite cum stau lucrurile, le atrăsese atenţia profesorul, după vreun an, când avusese voie, pentru prima oară, să vorbească deschis. Având în vedere şi luând în considerare mai multe argumente, la Judeţ am fost trecuţi, de la început, pe lista clinicilor care vor merge în noua clădire, însă, după cum am aflat deja, au început presiunile pe la Partid. Se înfiinţează secţii noi, unii ies de pe listă, alţii intră, nu este zi în care să nu se modifice ceva. În încă doi ani de aici încolo se pot întâmpla multe, aşa că, domnule Marcu, fiindcă eşti omul Partidului, îl ştii şi pe al mare, ai legăturile tale acolo, ar fi bine să te preocupe chestiunea aceasta. Mie îmi pasă, însă, la urma urmei, mă apropii de pensie, pe voi ar trebui să vă intereseze mai mult decât pe mine, îşi încheiase el scurta declaraţie.

Spitalul Nou avea douăsprezece etaje şi acolo urmau să funcţioneze zece clinici medicale şi chirurgicale, pe lângă o clinică de ATI şi de laborator. La parter avea să existe şi o policlinică, cu o sumedenie de cabinete, dintre care unele aparţineau de clinicile universitare.

Deşi viitorul părea ireal de frumos, scepticii declarau

ba că măgăoaia nu are spaţii de învăţământ potrivite, pentru niciuna dintre clinici, ba că amfiteatrul, unde trebuiau ţinute cursurile, pe lângă faptul că este doar unul, mai e şi mic, ba că bolnavii vor sta înghesuiţi, ba câte şi mai câte. Alţii nu prea luau în seamă aceste cârcoteli şi abia aşteptau mutarea, siguri că odată cu ea, vor începe o altă viaţă.

Ceea ce nu ştiau era dacă viaţa aceea avea să fie mai bună sau mai rea; optimiştii mizau pe prima eventualitate, realiştii pe cealaltă.

11

Între timp, clepsidra îşi continua menirea ei, împuţinând zilele clinicii, ce avea să dispară curând. Oamenii îşi vedeau de ocupaţia lor zilnică, în virtutea inerţiei, ca şi când nimic nu urma să se întâmple, fără a se gândi – Tudor şi ceilalţi de seama lui – că lasă în urmă o bucăţică din viaţa lor, de care, odată şi odată, ar putea să îşi aducă aminte cu nostalgie, dacă nu chiar cu părere de rău. Totuşi, atmosfera cam băltea, toţi aşteptau să se întâmple ce trebuia să se întâmple, să plece, să termine. Ce să termine, nu-şi mai continuau ideea, căci, dacă şi-ar fi continuat-o, la capătul ei ar fi văzut că nu isprăvesc nimic şi că, după săptămânile de acomodare, îşi vor relua rutina.

Fiindcă nu ştiu ce-i aşteaptă, nici nu se pot concentra asupra viitorului apropiat, iar de proiecte, nici vorbă. Numai Serafin munceşte la tratatul lui de nefrologie, alături de Nic Moisescu, de Weisskopf şi de încă vreo doi, trei.

Deocamdată, bătrânii clinicii repartizează medicilor saloanele în noua clinică, iar şoarecii de laborator – printre care şi Tudor – pun pe liste aparatele şi mobilierul pe care trebuie să şi le ducă, fiecare cu ce poate, dincolo, unde nu-i întâmpină decât zidurile. Cei ce înfiinţaseră hărăbaia se mulţumiseră doar cu ele, deşi era imposibil să nu le fi trecut prin minte şi dotările, pe care, însă, nu reuşiseră să le obţină.

Clinica lui Serafin şi doctorii ei urmează să se cocoţeze la etajul şapte, iar laboratorul să rămână la

primul. Pentru nişte oameni care, ani la rând, se întâlniseră zi de zi, aceasta este o noutate nu tocmai plăcută, ce îi poate duce cu gândul la micile plăceri ale unei perioade tihnite, totuşi, şi, eventual, la micile petreceri aranjate la zilele unora dintre medici şi ale personalului din laborator, cu profesorul Serafin în capul mesei, destins, plăcut, cu umor, uşor grizat în final şi, tocmai de aceea, plin de bunăvoinţă.

La o adică, cine chibzuia mai bine nu putea să nu realizeze că mulţimea de clinici, mutate sau nouănfiinţate, se vor simţi, fiecare, ca un micuţ stat în statul condus de un director ce n-avusese de-a face, până atunci, decât cu constructori şi cu medicina aşa-zisă socială. O adunătură selectă, de personalităţi şi de fel de fel de alţi oameni, care, o vreme, nu prea avea şanse să funcţioneze onorabil.

Laboratorul, în care clincile urmau să-şi pună la un loc aparatele, multe dintre ele depăşite şi uzate, trebuia să asigure investigaţiile unui mamut clinic, cu peste o mie de pacienţi, ce se voia a fi un mare progres al medicinei bucureştene şi chiar naţionale. Se întâmpla ca în căsătoria dintre doi calici, care cred că, unindu-se, devin mai puţin săraci, când, de fapt, din două sărăcii mici nu poate ieşi decât tot o sărăcie, însă una mai mare.

Dacă medicii lui Serafin, ce urmau să se mute în acea înaltă huidumă, ar fi meditat mai serios, ceea ce nici nu era cazul, ar fi ezitat, ba chiar ar fi refuzat (dacă s-ar fi putut) să meargă într-o măgăoaie, unde singura certitudine era gloata de bolnavi.

Însă nici vorbă despre toate acestea, ei doreau să plece şi pace, oriunde, crezând că mai rău decât de unde veneau nu putea fi.

Tudor Şubaru continua să se întrebe în ce colţ de laborator va ajunge cu ustensilele lui şi bănuia că nu-i va fi simplu să facă naveta de-atâtea ori pe zi între clinică şi laborator. Cu toate astea, însă, una peste alta, era nerăbdător şi curios, ca şi ceilalţi, şi nu regreta schimbarea.

Altfel, lui Tudor Şubaru îi merge binişor şi el chiar

crede asta, cu toată morala lui Luca Pulbere, care, în unele privinţe, îl consideră un necopt.

Ca medic, după cinci ani, era cu totul altcineva faţă de începuturi, nu mulţumit, dar mai încrezător în sine.

Şi cu părţile esenţiale ale vieţii, în comparaţie cu trecutul nu foarte îndepărtat, era în relaţii mai cordiale. Nici vorbă să fie prosper – fiindcă ştie că n-are cum să fie, atât de repede –, deşi nu i-ar strica nişte pantofi fără tendinţe galopante de a face trotuarul sau o pereche de pantaloni mai puţin transparenţi într-un anumit loc esenţial.

În starea aceasta de spirit, în care nici el nu mai avea chef de treabă, într-o gardă, prin iulie, Luca Pulbere, a cărui minte iscoditoare nu avea odihnă, nu numai că i-a lămurit lui Tudor amănuntele unei poveşti cunoscute în ultima vreme de toată ţara, şi reală şi hilară şi, în fine, demnă de mirare în acelaşi timp, dar i-a făcut şi o propunere de reţinut.

— Tinere domn, avem posibilitatea să facem o plimbare, şi plăcută, şi profitabilă, doar că e cam departe, tocmai la Oradea şi la Băile Felix.

— Lasă-mă, că oboseşti şi numai privind harta, domnule, ce să căutăm tocmai acolo, nu mă atrage nicidecum.

— Nu te pripi să refuzi, permite-mi să-ţi explic. Ţi l-am adus la clinică, în urmă cu vreo doi ani, pe doctorul Pomici. Îţi aminteşti, cred, că era în vremurile lui rele, când îl dăduseră afară din serviciu şi venise la Minister, să-şi caute dreptatea lui. Acum a ajuns, cum ştii, cineva, este inventatorul Pomicilului. Dă-mi cinci minute, nu mai mult, pentru istorioara lui, în variantă scurtă.

Ascultă-mă, Pomici ăsta – apropo, e român ardelean, deşi numele nu pare – îmi este, cumva, apropiat, de peste zece ani. L-am cunoscut pe la mijlocul anilor ’50, când el abia terminase Medicina, puţin după vârsta de patruzeci şi cinci de ani, cu nota cinci pe linie (chiar el se mândrea că nu avusese niciun şase măcar). Cum, la o asemenea vârstă nu se mai pusese problema vreunei specializări, apucase

ca medic la o fabrică din Timişoara, unde eu mă dusesem într-o detaşare de câteva luni (îmi era încă bine). Pomici făcuse războiul cu grad de căpitan şi, chipurile, pe front, după cum spunea el, un neamţ îi dăduse reţeta unei alifii care calma durerea. După ce s-a întors, s-a apucat să producă şi el alifia asta, cică din spânz – leac vechi pentru porci –, dar eu nu ştiu dacă ăsta o fi adevărul. Pe urmă, a dizolvat substanţa, a pus-o în flacoane goale de penicilină şi, cum se convinsese pe propria piele că nu dăunează, de atunci o foloseşte la om, contra oricărei dureri, în infiltraţii locale, din creştet până în tălpi (în cel mai propriu sens).

La poartă la el căruţele şi maşinile nu se mai terminau, iar asta era bine, atât pentru bolnavi, se pare, cât şi pentru Pomici. Din nefericire, avea perioade lungi în care trăgea la măsea de zvânta, „ca multe genii", după spusele lui.

Au venit peste el şi miliţia economică, pentru medicină ilegală, şi securitatea – ăştia voiau reţeta –, dar, ardelean ciufut rău şi căpos cum este, nu le-a dat-o. Bine, eu nici acum nu ştiu dacă avea ce să le dea, dar asta e altceva. Când au văzut că n-o scot la capăt, l-au lăsat în pace, însă a fost pus pe liber, din cauză că umbla numai turmentat şi că lipsea zile, uneori şi săptămâni, din cabinet.

A tras mâţa de coadă până când un poet gras l-a ochit, ca şi pe alţi „vindecători" miraculoşi, şi a început să-i facă reclamă. Omul meu a fost scos de la naftalină, a fost înţărcat de la tărie, a trecut la costum şi cravată, i s-a dat spaţiu într-o policlinică şi acum, lumea vine la el ca la Petrache Lupu de la Maglavit. Oricum, ce ştiu este că şirurile de maşini şi de căruţe cu bolnavi, sosiţi pe picioarele lor, sau căraţi în braţe şi chiar pe târgi, nu se mai termină, din zori şi până în noapte. Şi-a mai luat şi ajutoare, ca să se descurce, dar tot îi e greu. Mulţi se vor pricopsi, deşi ţăranul de doctor e un zgârcit cum n-ai mai văzut.

Trebuie să spun că l-am rugat să-mi dea câteva sticluţe de Pomicil, pentru mine, iar el mi-a trimis o

cantitate suficientă să tratez un batalion; valabilitatea medicamentului lui Pomici este infinită, nu are termen de expirare, ceva nemaiîntâlnit.

Tudor ascultase neîncrezător şi, cum ştia că nea Luca nu-i un prost, îl întrebă:

— Dumneavoastră credeţi toată chestiunea asta?

— Ei, cum să cred tot ce spune el, nici vorbă! Însă de faptul că Pomicilul reduce durerea sunt sigur, m-am supus şi eu, o dată, acelor maestrului (pune şi tu nişte ghilimele).

— Totuşi, ceva nu este în regulă în treaba asta, dacă nici acum nu se cunoaşte compoziţia soluţiei. Poate că nu-i vorba decât de un amestec de medicamente banale.

— Poate, răspunse Pulbere, deşi s-a cercetat şi nu s-au găsit nici novocainã, nici alcool. Pe de altă parte, ţi-am spus că nici eu nu înghit orice, mai ales că îi ştiu bine casă, din pivniţă şi până în pod, şi nicăieri nu găseşti vreo instalaţie capabilă să producă, nu un medicament, dar nici măcar rachiu, pentru folosinţă proprie, că şi pe acesta îl cumpără.

— Păi şi atunci? Unde prelucrează spânzul şi cum sterilizează soluţia?

— Pomici zice că nu trebuie sterilizată, fiindcă are şi proprietăţi antibiotice, îşi probă din nou Pulbere, cu un zâmbet ironic, cunoştinţele medicale. Culmea este că, deşi acum are toate avizele de folosire a Pomicilului la om şi îl înfiolează la o întreprindere importantă de medicamente din ţărişoara asta, ăia de la fabrică nu ştiu ce anume ambalează, fiindcă el le trimite soluţia în damigene. Să nu-ţi faci cruce? La momentul oportun, termină Luca, vom discuta şi despre călătoria la Oradea. Deocamdată amânăm, fiindcă am de lucru cu geamurile; mai pe toamnă, mă gândeam eu s-o punem în practică.

Şi atunci asta a fost tot.

Pe la sfârşitul lui septembrie, Luca Pulbere a revenit cu propunerea:

— Cred că, dacă vrem să mergem la Bihor, va trebui s-o facem curând. M-am interesat, avem un rapid de dimineaţă, ne urcăm în el vineri, să vedem şi noi ţara

noastră scumpă, şi seara ajungem. Maşina nu intră în discuţie, e prea departe.

— Şi, după ce coborâm, ce program avem?

— Plăcut. Tragem la Felix, reţin eu locuri la un hotel, Nufărul, micuţ, dar frumos, relativ ieftin şi plin de turişti, mai ales nordici. Mâncăm, ne distrăm, dormim şi, a doua zi dimineaţă, ne apucăm, adică tu, de tratat cu Pomicil, acasă la un nepot de-al nevesti-mii, unde se vor aduna pacienţii. Lui Pomici i-am cerut avizul, că aşa se cade (lucru ce, mai târziu, s-a dovedit a fi fost foarte înţelept). Bani nu pretindem, Doamne fereşte, dar se va strânge destul ca să ne acoperim cheltuielile, să-i lăsăm nepotului ăstuia ceva (are trei copii) şi să-ţi rămână şi ţie măcar o mie, poate chiar două, de lei; mie nu-mi trebuie nimic. La auzul cifrei, Tudor a ciulit urechile, era vorba de salariul lui pe o lună.

S-a lăsat convins şi au trecut la aplicarea planului lui Pulbere. Au prins o zi de toamnă însorită, trenul mai degrabă liber, comod, ce mai, a fost mai plăcut decât s-au aşteptat, deşi mai spre sfârşitul drumului se plictisiseră.

În această primă vizită s-a întâmplat exact aşa cum prezisese optimistul de domnul Pulbere.

— Ţi-am spus, a fost bine, s-a lăudat omul, la întoarcere, dar, pentru vârsta mea, cam prea obositor. Mai venim împreună peste două săptămâni, când s-au planificat şefii Cooperativei de Consum din Oradea. După tratament mergem cu ei la Mand – e acolo un local, chiar la şosea –, la o masă aleasă, iar după aceea ne întoarcem la tren, la Oradea. Barosanii de la

Cooperativă s-au oferit să ne trimită la Bucureşti, cu o maşină, un butoi cu peşte viu, din crescătoria de la Cefa. Ne punem pe mâncat peşte, deşi nu ştiu cum o să-l păstrăm în viaţă. Poate mai dăm şi la alţii, depinde de cât de mare o fi butoiul.

După cele două săptămâni s-au dus iarăşi la Oradea şi totul a decurs la fel de bine ca şi prima oară, iar la câteva zile a sosit şi peştele, viu şi mare, însă asta le-a dat ceva bătaie de cap. Tudor şi-a pus partea lui – vreo treizeci de bucăţi, de cel puţin jumătate de kilogram fiecare – în

vana din baie, unde, după tot drumul acela lung, frumoasele vietăţi s-au înviorat şi s-au pornit să înoate, de mai mare dragul. Au mâncat ei, au dat şi vecinilor, şi rudelor, însă şi aşa, peştele nu s-a terminat, nici în trei săptămâni. Doi ani după aceea Tudor n-a mai vrut nici să audă de peşte, nicidecum să mai şi mănânce.

Între timp a venit iarna şi plăcutele excursii au încetat. Nu însă şi legătura cu foştii pacienţi, dintre care unii chiar se amelioraseră, pentru perioade mai scurte sau mai lungi. Aşa se face că aceştia doreau să repete cura, ba mai apăruseră şi alţi amatori. Deci Pomicilul avea efect anestezic local, nu doar de scurtă durată, ci, câteodată, chiar persistent.

Prin martie, la Oradea pregătirile erau terminate şi aşteptau doctorul. Probabil că s-a şi făcut multă tevatură şi, desigur, pe lângă pacienţi, ziua exactă a vizitei a fost aflată şi de multă altă lume. Tudor s-a dus singur, de această dată, fără nea Luca Pulbere, chinuit de un puseu de coxartroză şi care, oricum, zisese că nu mai merge.

Totul părea să se desfăşoare conform celor stabilite, însă, cum sâmbătă n-a putut să trateze toţi bolnavii strânşi, a rămas până duminică dimineaţa, pentru o nouă şedinţă de terapie.

La ora zece ajunsese acasă la una dintre paciente, care avea mai mult spaţiu, unde se adunaseră vreo zece, douăsprezece persoane şi se apucase de lucru. După o oră, în cameră au năvălit, pe neaşteptate, exact ca în filme, o haită de patru miliţieni, adică un colonel, un maior şi alţi doi ofiţeri, toţi de la Economic, în civil, şi a început un calvar, ce avea să dureze două zile.

— Cine eşti, unde lucrezi, cu ce drept faci tratamente private, la o asemenea distanţă de Bucureşti? a fost prima rafală de întrebări.

Tudor, palid, aproape ca un mort, din cauza şocului – deşi nu avusese de-a face, până atunci, decât cu cei de la circulaţie, destul de binevoitori cu medicii, avea faţă de miliţieni şi o frică disimulată, dar şi o antipatie organică, de agresivi şi primitivi ce erau cei mai mulţi –, le-a dat pe

loc răspunsurile, dar, cum nu avea la el nicio legimitaţie care să-i confirme calitatea de medic, gorilele, şi aşa pornite, nu l-au crezut. În cinci minute, l-au şi ridicat şi l-au dus la Miliţie, cu toate vociferările violente ale gazdei, urmaşă a unei familii de boieri din zonă, fostă deportată în Bărăgan, o femeie de şaizeci de ani, aprigă, fără teamă şi, după cum se vedea de la o poştă, deloc iubitoare de tot ce puţea a comunism.

La Miliţie, l-au lăsat într-o cameră aproape goală, cam vreun ceas – să-l fiarbă în suc propriu –, timp în care mintea bietului băiat, trecut numai prin şcoli şi spitale, fără nici cea mai vagă idee de lege, fusese năpădită de o ruşine uriaşă, la gândul că zeci, poate sute de oameni, în frunte cu Serafin, vor comenta reţinerea lui. Întâmplarea devenise pentru el una de importanţă apocaliptică.

Când ofiţerii au reapărut, l-a luat în primire colonelul:

— Dacă nu eşti medic, aşa am ne-ai informat, te mănâncă puşcăria.

— Iar dacă se confirmă că ai primit mită, nici nu vreau să mă gândesc câţi ani o să iei, l-a prelucrat, în continuare, şi maiorul.

Sadici nenorociţi!

— V-am spus că sunt medic şi ar trebui să vă convingeţi de asta printr-un simplu telefon.

— Aşa zici tu, cum zic toţi escrocii, e plină lumea de voi.

Apoi l-au trimis să aştepte afară, într-un coridor larg, unde, spre norocul lui, era şi un W.C. A intrat acolo, a făcut cocoloş vreo trei hârtii de o sută de lei şi, deşi bănuia că apa n-o să-l ducă la vale, l-a aruncat în scoică. „Dar, şi admiţând că ar merge, dacă pun ăştia să se cerceteze canalul şi dau peste bani?” se chinuia Tudor, care nu mai gândea logic.

Atunci, n-a avut încotro şi, ca o ultimă măsură, a încercat să mănânce, cu o grabă disperată, banii de hârtie. Gura şi gâtul îi erau uscate, timp nu ştia cât mai avea până-l vor chema înapoi, iar sutele, soioase, lucioase, tari,

scârboase, nu se lăsau mestecate şi, nicidecum, înghiţite. Cu chiu cu vai, a înghiţit cinci bucăţi, a şasea a scuipat-o în scoică, fiindcă începuseră să-l strige. Restul le-a pus la loc, în buzunar, ce-o fi, o fi.

— Auzi, tovărăşelule, astăzi este duminică şi arestul este plin-ochi, au continuat să-l tortureze, aşa că o să te lăsăm să pleci, însă nu cumva să părăseşti Oradea, că te aducem legat, de data asta. Mâine, la ora opt, te prezinţi aici, cu dovezi că eşti doctor şi că ai folosit Pomicilul cu aprobarea lui Pomici.

De aici încolo, n-a mai fost aşa de greu. Boiereasa aceea de ispravă, doamna Mihăilă, care nu a contenit să-i înjure – în lipsă, desigur –, a dat, în sfârşit, de un avocat, care i-a confirmat că n-au ce să-i pună în cârcă lui Tudor. A petrecut noaptea la oamenii aceştia, ce se purtau ca nişte părinţi – domnul Mihăilă era cam ca nea Grecu de cumsecade –, dar n-a prea dormit, deşi se simţea istovit. Ceva mai târziu, tot ei au aflat că ticăloşia fusese pusă la cale de un turnător, doctorul Naghiu, care locuia în aceeaşi casă cu nepotul doamnei Pulbere.

În după-amiaza aceea, la Bucureşti, pe o ploaie câinoasă, Iulia, îngrozită, l-a căutat pe Luca Pulbere, acesta a luat legătura cu Pomici, la Timişoara, care, luni dimineaţa, la prima oră, s-a dus la miliţia locală, unde a predat un document olograf, cum că-l ştia pe Tudor şi că acesta lucrase cu permisiunea sa. Şi aşa s-au convins şi miliţienii de la Oradea că tânărul era cu adevărat cine le spusese că este.

Marţi, când a ajuns la clinică, stors de vlagă, nimeni – nici Serafin, căruia îi ceruse învoire pentru sâmbătă – nu l-a întrebat unde a fost luni. Uşor contrariat, lui Tudor i-a trecut vag prin cap: „Ăştia nici n-au observat că am lipsit. Chiar aşa de neînsemnat sunt eu?” Cu toate astea, viaţa lui a redevenit rozã, mult mai rozã decât înainte cu o săptămână.

Tudor a trecut atunci printr-una dintre cele mai înfricoşătoare experienţe ale vieţii lui, care l-a făcut, când s-a mai liniştit, să se întrebe pentru prima oară:

„Dacă mie, care am simţit groaza asta, doar pentru o zi, îmi venea să mă omor, ce au simţit, oare, cei de la Canal sau din puşcării?” Şi s-a cutremurat.

Atunci s-a gândit că poate Luca Pulbere are dreptate când îi spune că nu mai merită să trăieşti într-o ţară ca asta. După vreo două săptămâni, a crezut că se cuvine să i se destăinuie Iuliei, care şi până atunci îl dojenise destul.

— Ţi-ai pierdut minţile? l-a luat ea în primire, să-ţi fie învăţătură, ai devenit o raritate, primul om, cunoscut de mine, care mănâncă bani, un argirofag. Deşi nu eşti singurul, probabil, bănuiesc ce frică şi ce ruşine trebuie să fi pus stăpânire pe sufletul tău, dacă ai fost în stare de aşa ceva. Însă, până la urmă, nici nu eşti atât de curat; ce-ai căutat de atâtea ori acolo? Credeai că te vei pricopsi? Uite că nu, şi să mulţumeşti lui Dumnezeu că ai scăpat uşor. De aici încolo, o să fiu cu ochii pe tine şi mai mult decât până acum, să mai stai pe aici, pe lângă casă, şi s-o mai răreşti şi cu domnul Pulbere.

Aşa a făcut Tudor cunoştinţă, în premieră, cu severele măsuri pe care Iulia, organ domestic de justiţie, avea de gând să i le aplice.

Ameninţările ei n-ar fi însemnat nimic, dacă nu s-ar fi ţinut de promisiune. Dar s-a ţinut, iar ăsta a fost doar începutul.

La întâi aprilie, după câteva zile de agitaţie, alaiul clinicii se strecurase, printre toate celelalte alaiuri, la locul său, în spitalul cel nou de dincolo de chei, numit pompos „de urgenţă”.

Împreună cu toţi, Tudor, atent şi curios, fără să-i treacă prin cap că partea cea mai plăcută şi mai lipsită de griji din viaţa lui de medic se terminase.

12

După strămutare urmaşe o perioadă de vânzoleală şi aşezare. Deşi nu s-ar spune că adaptarea fusese anevoioasă, cei mai mulţi se aşteptaseră la altceva.

Spitalul, ca o cutie de chibrituri culcată pe o parte, cu faţa către oraş, orientată chiar spre nord, şi cu dosul spre sud, fusese proiectat cum nu se poate mai nefericit.

Dimineaţa, când, firesc, era plin de lumea aflată la lucru, saloanele de la nord erau înnegurate şi reci, mai bine de şapte luni din an. Tot aşa, camerele de gardă ale medicilor şi asistentelor şi toate toaletele, ce apucaseră, fără nicio excepţie, pe partea proastă.

Opuse acestora, dincolo de coridorul cu două laturi ce se întâlneau în depărtare, camerele, dispuse în şir indian, erau mai însorite şi mai călduroase, uneori cu trei-patru grade, însă, ca un făcut, nici măcar una nu avea toaletă sau baie. Aşa încât pacienţii nu erau mulţumiţi, nici cei de la sud, nici cei de la nord.

Ferestrele, pe măsură ce lemnul din care erau făcute se usca, erau tot mai binevoitoare cu vântul, mai ales că, în concordanţă cu legile lui Murphy, acesta bătea, de regulă, dinspre nord, aerisind toaletele şi înfrigurând dosurile vremelnicilor ocupanţi.

Doctorii nu pătimeau nici mai mult, nici mai puţin decât pacienţii, fiindcă, în afară de profesor şi de conferenţiar, nimeni nu-şi avea un cabinet propriu, lucrau pe unde apucau, dar mai cu seamă în saloane şi, mai rar, în camerele de gardă, care, ziua, rămâneau neocupate. De comentat, se comenta, doar ca să se constate situaţia, cu alte cuvinte, în zadar, pentru că treaba mare, cum s-ar putea zice, era gata făcută.

De altfel, se discuta că spitalul fusese proiectat pentru nu ştiu ce judeţ şi mutat degrabă în Bucureşti, ceea ce poate explica lipsa spaţiilor de învăţământ, acolo unde acesta trebuia să fie preocupare de căpătâi. Când plecaseră de la vechile clinici, universitarii visaseră la amfiteatre spaţioase, cu acustică de filarmonică şi găsiseră unul singur pentru toţi; la săli de demonstraţii bine dotate şi se treziseră în nişte încăperi goale, înguste (una pe etaj). Fireşte că erau descumpăniţi, sau măcar ar fi trebuit să fie.

La început, profesorul Serafin nu se arătase nici mulţumit, nici nemulţumit, mutarea îl lăsase mai degrabă indiferent. Asta era impresia lui Tudor, care credea că, pentru cei de vârsta şefului, schimbarea venise târziu. Profesorul i se păruse neobişnuit, nu de apatic, dar, în

orice caz, de lipsit de interes, ca să nu vorbim de entuziasm. Cabinetul lui, ca al tuturor şefilor de clinici, de jos şi până la ultimul nivel, era înghesuit între trei lifturi, două laterale şi unul în faţă, care, deşi erau noi, huruiau şi trepidau din greu, ceea ce îl enerva. Uneori, ieşea din cabinet şi rezema caloriferul din hol, dând impresia că îşi căuta liniştea, lăsată în urmă. Pe care, după cum se vedea clar, nu şi-o găsise încă.

Din fericire, salonul de bolnavi repartizat lui Tudor se afla de partea mai zâmbitoare a clincii, dar, în afară de soare, când se nimerea să fie, alte merite nu avea. La laborator primise un spaţiu mult mai mic decât fusese „departamentul de cercetare unicameral" pe care îl părăsise şi nu mai putea să lucreze aproape nimic, cu excepţia complementului serie, o dată pe săptămână. Analizele, pe care laboratorul central avea obligaţia să le facă, se înmulţiseră (pe măsura preocupărilor atâtor clinici cu profiluri diferite), însă, în aceeaşi măsură, investigaţiile specifice se reduseseră. Bineînţeles că nu mai putea fi vorba de imunoelectroforeza urinară, de indicele de selectivitate, de dozări de imunoglobuline şi de alte câteva, ce le aduseseră o oarecare faimă, nu cu mult timp în urmă.

Nici măcar pe Mamule Tudor nu-l mai vedea prin laborator, fiindcă nu mai avea un locşor al său; în schimb, se apucase cu şi mai mult sârg de scris articole la reviste.

Din ce în ce mai puţin satisfăcut cu situaţia lui din clinica, pe atât de lungă, pe cât de înghesuită fusese cea veche, Tudor simţea că nu mai are ce lucra şi i se părea că devine tot mai puţin folositor, în comparaţie nu doar cu ceea ce făcuse mai înainte, ci şi cu ceilalţi din generaţia lui. Măcar asistenţii se îngrijeau de studenţi, în vreme ce el mai şi şoma, dacă partea de laborator îi fusese grav ciuntită.

Apoi, profesorul se scuturase de liniştea ce părea să-l domine – şi care, ce e drept, nici nu i se potrivea –, ieşise brusc din melancolia mutării şi îşi revenise la starea anterioară, doar că umorul său se afla într-o şi mai mare suferinţă decât înainte; atmosfera se întuneca mai mult şi

mai de durată, iar colaboratorii, tineri şi mai puţin tineri, începuseră iarăşi a-l ocoli.

Conferenţiarul Nicu Marcu, care apucase în cealaltă parte a clincii, în raport cu holul, îl mai chema uneori la el pe Tudor, ca să comenteze ce se întâmplă.

După un timp, acesta i-a spus:

— Tudore, a venit vremea să-ţi termini teza de doctorat şi să pleci. Văd că apar alţi oameni în clinică, pe posturi didactice, toţi mai tineri decât tine, tu rămâi tot pe ultimul loc. A fost suficient de bine la început, dar, după aproape şase ani, deşi ţi-au apărut câteva fire albe la tâmple, baţi pasul pe loc. Alte clinici stau mult mai rău la capitolul medici decât noi, la ei se scot posturi, au nevoie de tineri oarecum formaţi, interesează-te, n-ar mai trebui să arzi mult gaz pe aici. Te paşte plafonarea, l-a îmbuns serios Marcu. O să fac şi eu investigaţii, am deja ceva în vedere.

— Să mai vedem, m-am şi învăţat aici, mai este şi doctoratul, n-aş vrea să-l irit cumva, pe profesor.

— Asta e, faci cum vrei. Însă lipsa n-o să ţi-o simtă, fiindcă, în general, cred că el nu poate simţi lipsa cuiva.

Tudor, uşor dezorientat, nu-şi dădea bine seama ce vreme sosise pentru el. Uşor apatic şi ieşit din ritm, începu, totuşi, să se întrebe ce avea de făcut.

Timp liber, şi în gărzi, şi în afara lor, destul, tineret mult, sute de specialişti, de secundari, asistente, studenţi şi studente, toţi înotând în feromoni, endorfine, foliculină şi testosteron. În primul an, curiozitatea stârnită de acestea dăduse naştere la un permanent pelerinaj între etaje şi la trânteli de uşi, la ore tainice din noapte. Se întâmpla ceva.

Tudor, cu tot fizicul lui plăcut ochiului, îndelung şi insistent privit uneori, n-a intrat în jocul ce se încinsese. În ciuda a ceea ce se zicea (că e un fraier), el era foarte mulţumit cu ceea ce avea acasă.

Dacă, în ceea ce îl priveşte pe Tudor Şubaru, asta era situaţia, după perioada de mare fierbinţeală, babilonia începutului spitalului se potolise cumva (deşi nu se aşezase

întru totul) şi, cu timpul, aproape fiecare ins se orientase şi ştia, cât de cât, ce anume are de făcut.

La sfârşitul celei dintâi săptămâni, îi venise rândul şi lui Tudor la prima sa gardă. Cum, la Urgenţă, nu era încadrat niciun medic, aici lucrau, prin rotaţie, medicii de gardă de pe secţia considerată, în ziua respectivă, de serviciu la primirea urgenţelor. Fiecare clinică cu profil medical avea câte un medic de gardă, pe când cele chirurgicale îşi organizaseră echipe operatorii, cu primar, specialist şi secundari. Serviciul de gardă de la Urgenţă avea, ai săi, doar o asistentă, la interne, un secundar şi un asistent, la chirurgie, cărora li se adăugau doi brancardieri şi două infirmiere, ce deserveau şi internele şi chirurgia. Toţi noi şi uşor dezorientaţi, oameni orbecăind şi adesea negăsind ce caută, circuite nesigure, lifturi circulând în ritm de vals, iată impresia oricărui om ce cunoştea viaţa de spital. În concluzie, lui Tudor, obişnuit cu orice fel de gărzi, organizarea aceasta i s-a părut o glumă. Cu excepţia marilor urgenţe, medicale ori chirurgicale, când se proceda cât se putea de rapid, în rest, la sosire, bolnavul era luat în primire, examinat şi, apoi, dacă era cazul, trimis, însoţit de o infirmieră, sau de brancardier, la radiologie, de unde se întorcea, după vreo jumătate de oră. Rezultatele analizelor de sânge veneau, în respectul exagerat al principiului „Graba strică treaba”, într-o oră sau două –, când glicemia, de pildă, nici gând să mai fie cea din momentul recoltării – şi apoi era chemat şi medicul de gardă de la clinica de care se decidea, în final, că aparţine pacientul. Venea şi el, ziua într-o dispoziţie acceptabilă, iar noaptea, prost dispus, cu ochii cârpiţi şi cu gulerul de la pijama ridicat şi atunci se lua, în fine, hotărârea: internare (în ce clinică, se stabilea, de obicei, după târguieli între medici), tratament şi aşteptare, în aşa-zisul staţionar, timp de câteva ore, sau ambulanţă şi trambalarea la alt spital din oraş, ori acasă. Destul de simplu, nu? După ceea ce se petrecea, n-ai fi avut impresia că te aflai într-un spital de urgenţă, unde, după părerea lui Tudor, evenimentele ar fi trebuit să se desfăşoare cu

viteză, nu la fel, ori chiar mai încet decât la vechea lui clinică. Este drept că accidentele colective de muncă sunt rare, cele de circulaţie aşijderea, că, în jurul spitalului nou, blocuri abia se construiesc şi că birtul cel mai apropiat se află, stingher, dincolo de râu, la o respectabilă distanţă, dar, chiar şi aşa, situaţia se dovedea a fi neaşteptat de liniştită.

Suma sumarum, dacă, după doi ani, cineva l-ar fi întrebat pe Tudor Şubaru unde a fost mai bine, dincolo sau aici, acesta s-ar fi gândit bine înainte de a răspunde. Sigur, totul părea mai aerisit – la propriu, chiar era –, însă, nu se ştie cum, între timp, şoriceii, de data aceasta, nu fraţii lor mai mari, răzbiseră până la ultimul etaj. Şobolanii nu se mai luptau pe coridoare, dar prin curte şi prin alte cotloane ale spitalului mişunau în voie. La cât gunoi se strânsese, la câte conducte calde şi comode pentru ei erau şi la ce miros emana bogata morgă de la subsol, nu era de mirare. În apropierea camerelor de gardă, după ora şase, zgomotele scârboaselor vietăţi fuseseră înlocuite, pe post de deşteptător, de T-urile grăbitelor femei de serviciu, hocheistele (cum li se zicea), ce spălau mozaicul cenuşiu şi care nu ratau nicio lovitură în uşă, trezindu-i pe medici înainte de vreme.

Dacă cineva dintre cei ce lucrau în spital (chiar dacă nu primise ceea ce se aştepta) se apucă să-şi spună părerea, găseşte şi părţi bune, care îl determină să facă uitat că nici aici bolnavii nu se pot îmbăia când trebuie, ci doar atunci când duşurile nu sunt defecte ori n-au fost „Luate”, că toaletele, cu sau fără capace, sunt amplasate unde sunt, că, în saloane, lumina e chioară sau de-a binelea oarbă şi că aproape tot ce se strică nu se repară, iar ce se înlocuieşte (becurile, de pildă), „se ia”, în scurt timp, mai ales de bolnavi, ca suveniruri, la externare.

Bine este, mai ales, că aici se aciuase o mare parte din crema medicilor, veniţi cu valul de prin vechile spitale. Chirurgi, internişti, neurologi, diabetologi, anestezişti, oameni de laborator şi din alte ramuri, toţi de primă mână, găseşti oricând ai nevoie, consulturile între specialităţi nu

mai sunt o problemă de turism medical, ca mai înainte, iar din când în când, la Terapie Intensivă, mai scapă câte un suferind, care, altfel, ar fi murit cu zile. Este şi asta ceva, şi anume, este esenţialul.

Rău nu este că, deocamdată, nu sunt prea mulţi bolnavi, că medicamente, tot cele de dinainte, se găsesc în farmacia de la parter şi că, dacă un doctor ori o asistentă are nevoie, pentru sine, de tetraciclină sau de o aspirină, nu-şi bate capul să o cumpere, ci o scrie pe condica secţiei; normal, nu?

— În sfârşit, scăpaţi din hruba asta şi numai voi ştiţi ce speranţe aveţi, îşi dăduse cu părerea Luca Pulbere, înainte de mutare. Toţi meritaţi ceva mai bun, îmi ştii părerea, de fapt toţi meritäm, însă ţie, care mă cunoşti într-atât, încât să nu mă crezi un cârcotaş, pot să-ţi mai spun încă o dată: în comunism nu te poţi aştepta la ceva ca lumea, pentru că plapuma lui e mică şi, de aia, când vrea să-şi acopere capul îşi descoperă picioarele sau zona de la rădăcina lor. Dacă iei în seamă vorbele mele, nu rişti să ai deziluzii.

— Nu reuşiţi să mă indispuneţi, parcă prea vedeţi lucrurile în negru, eu sper în continuare, îi răspunse Tudor.

— Da, doctore, e treaba ta, dar, după ce ai înghiţit la Oradea banii cu care puteai să-ţi iei două perechi de pantofi de lux – ceea ce nici chiar eu n-am fost obligat să fac în atâtea aresturi –, măcar şi numai de aceea ar trebui să vezi comunismul aşa cum este. Dar să lăsăm asta. Mie îmi pare rău că plecaţi, cu voi mă simţeam mai în siguranţă, dar nici cei trei kilometri de aici până acolo nu mă sperie într-atâta, încât să nu vin să mai pălăvrăgim, ca şi până acum.

Ceea ce s-a şi întâmplat curând, mai ales că Luca, amator de noutăţi, era curios să vadă, să compare, să… cine ştie ce mai dorea, şi, de ce nu, să-şi mute rarii pacienţi după prietenii lui. Mai mult, geamgiul ştia deja că, în scurt timp, va avea ocazia să-şi facă noi cunoştinţe şi să-şi îmbogăţească „eul”, cum îi mai plăcea să spună, cu o altă specialitate medicală.

Dacă cineva a sperat, cumva, că incubatorul de şobolani – fostul spital al lui Tudor, abandonat acum – avea să apuce pe o altă cale decât cea a „slujirii sănătăţii” unei alte părţi importante dintre bucureşteni, ei bine, s-a înşelat. De această dată, a ajuns clinică de psihiatrie, iar menirea lui a devenit şi mai moţată, numărul pacienţilor ce ţin de acest domeniu fiind cu mult mai mare decât cel suferinzilor de boli interne, chiar şi lăsând la o parte că lumea e plină de nebuni mascaţi, mulţi dintre aceştia cu funcţii publice.

Pentru Luca Pulbere, trebuie să fi fost mană cerească să aibă de-a face cu doctori cu imaginaţia liberă, cu alte teme de conversaţie, mai palpitante decât ale interniştilor, ce păreau dominaţi de şabloane, dacă nu chiar de platitudine. Dar poate că omul nu gândea aşa, pentru că interniştii îi erau dragi.

Tudor Şubaru aflase, din poveştile lui Luca, despre apropierea de noile lui cunoştinţe, însă nu ştia prea multe amănunte. Dacă nu l-ar fi cunoscut atât de bine, ar fi putut crede că prietenul lui nu va găsi nicio punte de legătură, dar chiar niciuna, cu psihiatrii, şi s-ar fi necăjit; însă, cum îl ştia, nu-şi făcuse griji pentru el.

Din sporovăiala lor, la fel de plăcută, dar mai scurtă, când Luca îl vizita, prin gărzi, Tudor a dedus că acesta ajunsese să se înţeleagă bine cu noii vecini şi că trecuse într-o fază superioară, abstractă, filosofică a medicinei (asta era o supoziţie). Legase, între timp, o relaţie absolut incredibilă cu însuşi celebrul Teofil, profesorul de psihiatrie, care îi fusese dascăl şi lui Tudor, în ultimul an de facultate. Atunci, pe viitorul absolvent şi cercetător pusese stăpânire, pentru prima dată, îndoiala că s-ar putea să fie mai prost sau, hai să spunem, mai puţin inteligent decât se credea el. Acest dubiu, generat de faptul că nu pricepea absolut nimic din cursurile maestrului, durase cât semestrul, şi îl amărâse. Spirit superior, profesorul nu dădea doi bani nici pe ceea ce înţelegeau studenţii şi nici pe răspunsurile lor la examen (un dialog între surzi), aşa că îi răsplătea aproape pe toţi cu nota maximă. O atât de

mare bucurie nu putea duce la alt deznodământ decât la acela de a-l considera un semizeu neînţeles de ei, de bătuţi în cap ce erau, şi de a-l ţine minte după ce terminaseră facultatea, ca pe unul de la care nu se aleseseră cu niciun dram de învăţătură.

De fapt, Tudor avusese un coleg, ce părea normal şi care (el singur) îl pricepuse atât de bine pe filosoful psihiatru (probabil şi invers), încât, la douăzeci şi cinci de ani, numai în urma câtorva discuţii generale, acesta îl primise la doctorat. Ăsta, colegul, împreună cu magistrul (dar se vorbea că mai ales tânărul) scriseseră, fără bibliografie, două sau trei volume, foarte lăudate de specialişti ca şi ei, pe tema trionticii, termen al cărui conţinut se subînţelege (ori nu?). Doru Descu, colegul lui Tudor, a ajuns doctor în psihiatrie la douăzeci şi opt de ani, dar, ghinionist, odată cu asta a devenit şomer de lux, căci, deşi doctoratul se echivala cu titlul de medic primar, lui nu i se putea aplica legea, fiindcă primari puteau ajunge doar specialiştii, ceea ce el nu era, cum nu fusese nici medic secundar de psihiatrie.

Evident că, în România, rar se mai întâlniseră doctori în medicină la o asemenea vârstă, iar în cazul lui Doru se confirma, cum nu se poate mai clar, cum ţi se pot trage belele de la prea multă minte, mai ales când deşteptăciunea, devenită defect, dă piept cu opusul ei. Abia câţiva ani mai târziu, Descu a devenit specialist şi apoi primar în psihiatrie, dar, din păcate, pe calea obişnuită, bătătorită de toată mediocritatea.

Revenind la maestru, altfel un faimos reprezentant al psihiatrilor români – dintre care o parte probabil că l-au şi descifrat –, lui nea Luca nu i-a fost greu să-l agaţe, mai ales că, de un timp, amândoi vieţuiau singuri cuc. Marele profesor tocmai divorţase de a doua nevastă, cu vreo treizeci de ani mai tânără, care îi luase tot, chiar şi chitara, de o valoare colosală, ca să nu mai vorbim de apartament, lăsându-l pe drumuri (adică nu tocmai, căci se mutase în cabinetul de la clinică). Nici lui mintea nu-i prea fusese de folos.

Şi totuşi, Tudor n-a înţeles, nici în ruptul capului, cum de puteau tăifăsui nopţi întregi despre triontică (relaţia „eu – tu – el” şi multe alte înţelesuri), lângă o friptură şi o sticlă (sau două) de vin bun, acasă la nea Pulbere, micul meseriaş, chiar aşa citit cum îl bănuia a fi, şi o somitate în psihiatrie, ce părea venită de pe altă lume. Şi până atunci Tudor tratase cu respect o parte din mintea lui Pulbere, dar, de când cu triontica, preţuirea lui aproape că… dar, de fapt, nu mai ştia nici el ce să creadă.

Mutarea lui Tudor şi „trădarea” cu psihiatrii nu aveau şanse să strice prietenia dintre tânăr şi bătrân, cu toate că se vedeau tot mai rar; tocmai de aceea şi credeau amândoi că prietenia nu se vede şi nu se vorbeşte. Se mai auzeau la telefon, ocazii cu care nea Luca îşi tot îmbogăţea şi îşi perfecţiona înjurăturile la adresa celor ce le ascultau, eventual, convorbirile, declanşându-i noi angoase lui Tudor.

— Ţi-am găsit un loc cum n-ai mai visat, însă deocamdată îl ţinem secret. Nici n-o să-ţi vină să crezi când vei afla. Vrei să ţi-l spun sau mai aştepţi? îl luă deoparte Marcu.

— Ei, sigur că vreau, o să-mi ţin gura, am tot interesul, nu?

— Măi, băiete, rectorul te vrea asistentul lui! La asta sigur nu te aşteptai!

— Aiurea, cred că nici nu-mi ştie numele. De abia şi-a înfiinţat clinica şi, cum este şi cardiolog, o vrea să şi-o profileze pe gustul lui, or eu…

— Îl interesează şi cardiologia, însă de la el ştiu că intenţionează să facă medicină internă, că, zice el, „pute pământul de cardiologi înarmaţi doar cu stetoscopul şi tensiometrul”. Problema e că, până la toamnă, când vor fi concursuri, te ia cu postul de cercetător cu tot. La doar cei câţiva oameni pe care îi are, gândeşte-te, ce şansă, şi acum, dar mai ales în perspectivă.

După discuţia aceea, Tudor s-a gândit serios să plece. Tot amânând răspunsul, pe care rectorul îl aştepta, a trecut o lună de zile, sau poate mai mult, perioadă după

care acesta i-a transmis să-i facă o vizită.

— Ai avut timp să te decizi, vrei să vii la mine sau nu?

— Vin, i-a răspuns Tudor scurt.

Luarea hotărârii l-a făcut să grăbească ritmul în care începuse să-şi scrie teza de doctorat, ce trata, bineînţeles, un subiect de nefrologie, terapia modernă a bolilor glomerulare.

Urma să mai aştepte până în apropierea sesiunii de concursuri din toamnă, când avea şi Serafin o problemă de rezolvat: o rudă foarte apropiată şi dragă lui, care ocupa un post de preparator, dorea să se transfere, de la clinica rectorului, la o specialitate mai mică şi cu perspective de promovare ca unse. Acesta, însă, nu putea să-şi atingă ţelul decât dacă Serafin îi dădea rectorului pe cineva, la schimb.

La momentul potrivit, a avut loc discuţia între rector şi Serafin, la finalul căreia s-a ajuns şi la întrebarea rectorului.

— Pe cine îmi daţi, dintre cei tineri?

— Păi, asta este, că n-o să vrea nimeni să plece de aici; clinica este una de vârf, nu că n-ar fi şi a ta (rectorul îi fusese şi el discipol lui Serafin), cu toţii se simt bine – o exagerare, desigur –, ei ştiu că îmi sunt dragi (o altă exagerare) şi de aceea mă şi jenez să-l întreb pe vreunul, zău aşa.

— Ştiu şi eu? mimă rectorul o dilemă şi, după o scurtă pauză, bine regizată, întrebă: ce-ar fi să-l tatonaţi pe Tudor Şubaru?

— Aa, n-o să vrea nici el.

— După câte am văzut, este mai apropiat de Nicu Marcu, să ne sfătuim şi cu el, fu de părere rectorul. Trebuie să-mi găsiţi un om, altă cale nu este.

Au trimis după Marcu, cel ce negociase de la început cu rectorul şi care, „surprins” nevoie mare, a acceptat „neplăcuta” sarcină să-l întrebe pe Tudor. Chiar a doua zi (lucrurile se precipitau), acesta s-a trezit chemat la profesorul Serafin, care, uşor jenat, l-a luat cu

„Tudorică, dragă” şi i-a spus despre ce era vorba.

— Adică să plec de lângă dumneavoastră, acum, după atâţia ani, în care am realizat şi eu câte ceva? se miră el aproape natural; primul meu gând este să refuz, însă lăsaţi-mă să vă dau răspunsul peste vreo două-trei zile, să văd, să mă mai gândesc.

— Bine, Tudorică, cum vrei tu aşa va fi, dar nu uita că, deşi la rector, ciorba nu are atâtea bucături ca aici, el este un tip mult mai dificil decât mine şi, deci, îţi poate fi şi mai bine, dar şi mai rău; gândeşte-te, nu vreau să mă blastămi (aşa pronunţa el cuvântul). Pleci, dacă vrei, dacă nu, nu. Să nu-mi reproşezi că nu te-am avertizat.

După ce s-a mai gândit, Tudor a ajuns la concluzia că Serafin încercase să fie corect, cu tot interesul lui, dar că toţi „actorii" fuseseră farisei, dacă nu chiar mici cutre.

La termen, aşa cum promisese, se înfiinţă la viitorul lui fost profesor şi grăi:

— Între timp, am aflat mai multe şi nu vreau să vă provoc greutăţi. Mi-aţi făcut mult bine (asta era realitatea) şi, deşi mă despart cu greu de toţi din clinică (adevărat) şi de dumneavoastră (ceea ce, în ultima vreme, era parţial adevărat), am hotărât să vă ascult şi să plec. Rămân, însă, două treburi nerezolvate: cine dozează, în continuare, complementul serie şi teza mea de doctorat.

— Mai întâi, se îmbăţoşă puţin Serafin, nu tu îmi faci mie un serviciu, ci tot eu ţie, până la urmă. Şi apoi, e simplu: un an de zile de acum înainte, o zi pe săptămână, tu continui să-mi faci analiza asta de laborator, iar eu îţi voi accepta teza, când va fi gata. Nu-i socoteală cinstită?

„Ptiu, bou mai sunt uneori! se biciui Tudor, după ce auzi soluţia lui Serafin. Iată cu ce m-am ales. Nu puteam vorbi doar de teză?"

— Ba da, numai să îi spuneţi lui... şi făcu semn cu degetul în jos, referindu-se la rector, i-a răspuns, cu glas tare, viitorul fost cercetător al profesorului. Când să plec?

— Când vrei, dar ţine bine minte, nicăieri nu-ţi va fi mai bine decât ţi-a fost la mine în clinică. „Ei, asta-i acum!" Când îţi va fi greu, vino să mă vizitezi, să vorbim, sau, dacă vei voi, poţi reveni de tot. „Tu l as voulu, George Dandin",

îşi declamă el citatul preferat din Molière, ca şi când nu s-ar fi bucurat. Acum, gata, du-te, să nu te mai văd. Şi ascultă încă o dată, nu mi-am schimbat părerea, deşi tu nu mă crezi, o să ajungi departe şi mă bucur de pe acum, fiindcă atunci s-ar putea să nu mai fiu pe aproape, încercă iar şeful să fie patetic. Părea sincer.

„Ăsta cu sentimentalismul lui mă face să mă simt ca şi cum l-aş trăda; probabil că aşa simte şi el, în ce mă priveşte, deşi amândoi ştim că nu-i adevărat. Ce naiba, nu cumva semănăm?” se surprinse Tudor gândind când închise pe dinafară uşa maestrului său, simţind, totuşi, că ceva din el va aparţine, şi de aci încolo, oamenilor acelora, lângă care trăise câţiva ani buni.

Peste o săptămână, s-a mutat cu două etaje mai jos.

13

Cu schimbarea aceasta, viaţa lui Tudor Şubaru s-a complicat atât de tare, cât până atunci nici nu şi-ar fi putut închipui că este posibil. Acomodarea în clinica lui Daniel Gherman, profesor şi rector, pe deasupra, s-a sfârşit înainte de a începe, trecerea la noul ritm fiind aproape instantanee. Profesorul, păstorul întregii clinici, avea în grijă, ca orice medic de rând, trei saloane, de care se ocupa zilnic; la ele l-a plantat pe Şubaru, să facă treabă, să se convingă ce-i poate capul (toţi procedează astfel cu nouveniţii), să-i imprime viteza dorită, într-o clinică unde lucrau doar patru doctori, să-l înveţe, cât se poate de rapid, „bucătăria locală”.

După cum îşi dădu seama, în doar câteva zile, răbdarea nu era calitatea forte a lui Gherman, care părea să se ghideze după cunoscutul şi mereu actualul principiu: „(cel puţin) un picior în dos, un pas înainte”, aşa încât nu fu de ici, de colo pentru Tudor Şubaru să treacă, într-o săptămână, de la cinci la cincisprezece bolnavi, de la un ritm de vals sau swing, la unul de shake sau twist şi la un şef nerăbdător. Nu putea fi deloc uşor, pentru cineva obişnuit să lucreze după zicala „festina lente”, atât de plăcută, deprinsă la nefrologie, unde pacienţii zăboveau cu săptămânile, să sară din viteza întâi direct în ultima (nu

merge nici la maşini).

Şubaru nu era, însă, omul gata să abandoneze şi, cum avea o vârtoasă experienţă cu Serafin, s-a apucat să-i dovedească şefului că poate să facă orice: să pună diagnostice rapide (cum pretindea acesta) şi, în acelaşi timp, exacte şi frumoase, să vindece bolnavii în şapte zile, cum, iarăşi, îi plăcea şefului, să completeze foi de observaţie model, să compună bilete de ieşire logice şi documentate, cum învăţase de la Weisskopf, iar, pe deasupra, să se ocupe, zilnic, şi de studenţi, ceva nou, dar interesant.

Cum nu avea niciun ajutor, Tudor robotea şi scria aproape tot timpul, fără vreun semn de satisfacţie din partea lui Gherman. Acesta, un bărbat arătos şi el, cu puţin peste cincizeci de ani, suplu, cu trăsături armonioase ale feţei, cu păr uşor buclat şi cu ochelari ce-i veneau bine, cu succes la femei, se zice, pe care Tudor i-l descria lui Nicu Marcu ca pe „un tip cu nervii mereu întinşi, încruntat şi nemulţumit, încărcat negativ, un chiţibuşar, care observă şi contorizează totul, însă nu comentează decât greşelile. Mulţumiri? Nici cât de la Serafin. Ce mai, un om tare greu de suportat!”

După primele trei luni, în care muncise ca arareori mai înainte, Tudor nu se alesese decât cu nervi, cu o frumuseţe de bătătură pe degetul mijlociu (de la pix) şi cu o asemenea dispoziţie, încât singurul gând cei veni fu unul pe măsură: „Numai Scaraoţchi mi-a putut face vânt încoace”.

La toate cele zise, Nicu Marcu, tot numai grimase, îi răspundea:

— Îl cunosc, măi băiete, nu mă mir. Mai aşteaptă, noul tău şef nu-i prost deloc, îi eşti deja util şi îi vei deveni indispensabil, lucrurile se vor schimba. Plata? Totul în viaţă se face cu preţul consumului de nervi – iar Gherman este un neurofag de clasă – şi, câteodată, cu al ruinării sănătăţii, ceea ce unuia de piatră, ca tine, nu i se poate întâmpla. O să se lămurească şi că eşti om de caracter, o să fie mai bine. Învaţă, şi ţine minte: dacă vei urca

vreodată în vârful unei piramide, să nu faci nici ca el, nici ca Serafin şi nici ca mine, că sunt prea indulgent. Vă cunosc pe amândoi, şi el a fost ca tine, s-ar putea să ajungeţi, cândva, prieteni, idee, care acum ţi se pare o aberaţie. Ai răbdare!

Abia apoi şi-a primit şi noul venit saloanele, unul de bărbaţi şi celălalt, de femei.

Unde mai pui că, specialişti puţini fiind, iar secundari, doar de sămânţă, unu sau doi pe toată secţia, lui Tudor îi venea rândul la gardă din trei în trei zile, că, în fiecare joi, dis-de-dimineaţă, coboară la laborator să-i dozeze lui Serafin complementul serie, zi în care îşi vede bolnavii după-amiaza, pentru că „ferestre” nu sunt de găsit.

Fostul şef nu-l bate la cap cu teza, dar nici nu este nevoie, fiindcă Tudor ştie că, deşi n-a ajuns în criză de timp, avea să ajungă, dacă nu ridică strocul. Dar l-a ridicat, consultându-se din când în când cu Nic Moisescu şi, la câte două luni interval, cu Serafin însuşi, de la care se alege cu încurajări şi, de fiecare dată, cu gluma standard: „O să fie foarte bună, vei avea un succes epocal”. Cu doza sa de înţelepciune, acesta ştie ce înseamnă doctoratul în ziua de astăzi şi, de aceea, nu face caz de el. Chiar şi aşa, pregătirea lucrării îi ia timp şi îi dă griji, lui, celui ce, până de curând, se îmbăiase în ceea ce acum i se părea a fi fost o deplină şi nemărginită libertate.

„Importanţă să mi se dea am vrut, iacă, mi se dă”, constată Tudor, căruia nu-i venea să creadă că mai are încă multe de făcut şi chiar de învăţat. Aici, raportul de gardă este un nedorit prilej de a-şi pune la încercare ştiinţa de carte, căci, oricât de adevărat, de elegant, de rotund şi de frumos formulează el diagnosticul de externare, Gherman cere lămuriri, nu doar de la noul venit, ci şi celor mai vechi. Diagnosticul de externare şi indicaţiile terapeutice se citesc pe loc, se discută, se comentează, se fac modificări, dacă este cazul (şi, de regulă, este) şi se pun întrebări de tot felul, iar când răspunsul nu i se pare suficient de clar şi de credibil,

profesorul cere dovezi. „Vă rog să-mi aduceţi bibliografie”. Şi, cum cartea nu este întotdeauna de partea lui Tudor, acesta are un sentiment greu de desluşit, un amestec de ciudă pe şef şi de nemulţumire faţă de sine, căci îşi dă seama că, uneori, îl „fură”.

Impresia artistică, bazată pe (credea el) suficiente cunoştinţe şi experienţă, însă nu destule, după cum tot el constată în faţa tratatelor. De la început s-a simţit pus sub presiune şi constrâns, ceea ce venea în conflict cu firea lui, devenită cu timpul mai încrezătoare şi mai nesupusă decât fusese înainte cu câţiva ani. Ce e drept, e drept, raportul de gardă este, totuşi, o mică şcoală.

Încă din primele zile, surprizele de tot felul se ţinuseră lanţ. Odată, intrând într-un salon, să caute o soră, Tudor dăduse acolo peste profesor, care îi aruncase o surprinzătoare privire de gheaţă. Peste cinci minute, când se reîntâlniseră pe coridor, avea să afle şi explicaţia:

— La noi în clinică se bate la uşă, când se intră într-un salon.

Aşa ceva nu numai că nu mai auzise până atunci, dar nici măcar nu-i trecuse prin minte. „Am dat-o dracului, dea binelea”, se minună Tudor perplex, rămas pe gânduri. „Zău, aşa e la voi?” mârâi creierul lui.

Dar, în vară, un fost coleg, fugit în vest, revenit în vizită, îl lămurise, amuzat:

— Normal, are dreptate, nu dai buzna în salon, noi batem şi aşteptăm răspunsul. Dacă intrăm, iar pacientul este doar pe jumătate îmbrăcat, ne scuzăm şi părăsim salonul, până când omul se pune la punct.

— Tot în această clinică, continuase Gherman, ne conducem după un dublu dicton: „Măria Sa bolnavul, Măria Sa studentul”; vă spun toate acestea ca să vă uşurez tranziţia.

După câteva luni, Tudor – ca şi aproape toţi cei ce lucrau acolo, fiecare la vremea lui – a ajuns să ciocănească (reflex), nu doar la toate uşile din clinică, nu numai când intra, ci şi când ieşea, dar chiar şi la el acasă, până şi la propria toaletă, şi asta la fel, nu numai la intrare, ci o dată

chiar şi la ieşire, ceea ce lui însuşi i-a declanşat o criză de râs năuc, care a pus-o pe gânduri şi pe Iulia („Ce era înăuntru, gaz ilariant?” l-a întrebat ea).

De abia la sfârşitul celui de-al doilea an, când, cu chiu, cu vai, învăţase toate tertipurile şi nu prea mai avea neplăceri, numai atunci şi doar o dată, nu s-a mai putut abţine.

Fusese un raport de gardă concis, grav, încordat

— Cum erau aproape toate –, după care rămăseseră doar ei doi, să „inventarieze”, urmărind foaia de observaţie, un caz complicat. Gherman, un tip inteligent, cu puţină încredere în oameni, exigent cu sine şi nemulţumit, probabil, cu medicina pe care o ştiau medicii, în general, şi poate şi el – lua cu prudenţă orice afirmaţie a altora –, tocmai parcursese prima pagină, rubrică cu rubrică, şi trecuse mai departe, când, deodată, i s-a părut că descoperise o prostie ordinară. Într-o fracţiune de secundă, a şi sfâşiat foaia, însă doar pe jumătate, fiindcă, reprocesând în cap ceea ce citise, s-a oprit tot atât de brusc şi a bâiguit: „Scuzaţi-mă”. Fusese prea târziu, Tudor îi luase deja foaia din mână, o pusese între copertele ei de carton şi o izbise cu putere de masă. Atunci i-a şi spus profesorului, palid şi el, deşi tânărului nu-i trecuse nici măcar o clipă prin minte să i-o trântească în cap, că părăseşte clinica:

— M-am săturat, chiar mă mut îndărăt, cu post cu tot, rostise, livid, Tudor, ale cărui gesturi şi priviri probabil că spuneau cu mult mai mult decât orice cuvânt.

Apoi, nu şi-au mai vorbit, Tudor nu l-a mai salutat decât o dată (salut fără răspuns), dar n-a făcut niciun alt demers; nici măcar lui Nicu Marcu nu i-a spus.

După trei săptămâni, profesorul l-a reţinut, tot în sala de rapoarte de gardă, şi, în timp ce Tudor, sigur că totul s-a terminat, căuta în minte următoarea lui zi de gardă, ca să-şi ia catrafusele de prin dulapuri, acesta i-a spus aparent calm:

— Nu consider că este bine să plecaţi din clinică, dar, dacă doriţi cu adevărat, ca rector, vă aprob cererea.

Amândoi am greşit, dar vă daţi seama că un alt şef în locul meu n-ar mai sta de vorbă cu dumneavoastră. Nici eu nu ştiu de ce fac acest pas („ei, nu!”), când v-aş putea da afară. Cred, însă, că vom găsi calea de înţelegere. Gândiţi-vă, aştept răspunsul mâine, o noapte de răgaz în plus nu strică. Oricum, îmi voi da seama şi singur ce intenţii aveţi.

Nu mai trebuie spus că pe Tudor reacţia rectorului l-a luat prin surprindere. Nu se aşteptase la o propunere de pace şi nici după aceea nu s-a gândit că, de azi încolo, Gherman va deveni un blajin, bun de pus la rană. Însă întâlnirea a fost suficientă ca să-l determine să reevalueze situaţia, atât cât putea, cu mintea încă necoaptă într-ale cunoaşterii de oameni, punând în balanţă şi bunele, nu doar relele şefului.

Şi cum nemulţumirea se iscase din oboseală, analiza lui de aici şi porni: „Ce facem noi, atât de puţini câţi suntem, seamănă cumva, păstrând proporţia, cu truda lui Sisif; o tot luăm de la capăt, cu aceeaşi resemnare, căci altă cale nu avem. Omul ăsta şi-a făcut şi el o clinică, pe care şi-a dorit-o, şi crede că toată suflarea este cu ochii critici pe ea. Îi este frică să nu se spună că nu merge ca lumea, înţeleg, dar ce l-ar costa s-o lase ceva mai moale, acum, când avem nişte reflexe, atât de adânc întipărite, că nici să vrem n-am mai putea trage pe dreapta? Nu l-ar costa nimic, dar nu poate, pur şi simplu. E şi pretenţios, de parcă el le-ar şti pe toate, ceea ce nu poate fi adevărat. Pe de altă parte, cu destui nervi, m-a făcut să citesc şi mă simt mai confortabil cu ce ştiu. Ca să nu mai vorbim că nici rector nu-i tocmai uşor să fii, să tot dai raportul oricui te ia la întrebări, de la minister, până la primul secretar şi Securitate. Pentru toate, ar avea ceva scuze, însă tonul face muzica. Aşa s-a născut şi nu se mai poate schimba. Să rămân, ori ar fi mai bine să-l las în plata Domnului, fără să mă mai uit îndărăt, cât timp e în toane mai bune?”

În cele din urmă, a rămas, cu hotărârea să-şi asume viitorul, dacă o fi posibil, acolo, lângă Gherman.

Atunci a fost şi prima şi ultima cumpănă. Şi tot atunci, şi-a pus în gând să încerce să nu-l mai taxeze atât

de categoric pe acesta şi să se obişnuiască, indiferent ce ar mai fi spus – de vreme ce nu putea să-l schimbe –, cu atât mai mult cu cât, adesea, spusele lui au un sens, chiar nedestăinuit, nu sunt toate absurde.

„Bunăoară, m-am convins că, dacă rulajul bolnavilor este mai mare, cu atât mai bine ne merge, şi clinicii, şi doctorilor”.

Fireşte că profesorul Gherman a continuat să fie el însuşi, dar, de la acel incident grav, cu o nuanţă de duritate în minus. O mică schimbare, suficientă ca Tudor să-şi poată trage răsuflarea, din când în când. Atmosfera rămânea tot nesuferită, dar puţin mai suportabilă, ca într-un banc cu un om sărac, care avea o familie cu şapte suflete, înghesuite într-o singură cameră. Amărâtul s-a dus la rabin, să-i ceară un sfat, o soluţie, căci credea că mai rău de atât nu se poate. Sfătuitorul a ascultat atent şi, după o îndelungată chibzuinţă, l-a întrebat:

— Capră ai?

— Dacă am capră? Cum să n-am capră? O ţin afară, în curte.

— Atunci bag-o în cameră la voi şi vino din nou peste o lună.

Omul, mirat nevoie mare, aşa a făcut, iar la termen, a revenit:

— Ei, ai adus capra în casă?

— Dacă am adus capra în casă? Da, aşa cum ai spus.

— Şi e mai bine?

— Să fie mai bine? Nici vorbă!

— Nu? Dar câine ai?

— Câine? Am, dar nădăjduiesc că nu vrei să-l mut din cuşca lui, în casă.

— Ba da, aşa să faci şi revino peste o lună.

Apoi, mânat de sfătuitor, a mai băgat în cameră cocoşul, cu câteva găini după el.

Luna următoare, săracul a venit, iar rabinul l-a întrebat iarăşi care mai este situaţia.

— Cum să fie? E şi mai rea, câinele latră, fiindcă nici

lui nu-i place, toate jivinele se încaieră mereu, se face o hărmălaie de neînchipuit. Îmi vine să-mi fac felul, nu altceva.

— Adică, vreţi să vă sinucideţi, tu şi ai tăi? Nu, asta nu, i-a răspuns rabinul, mai bine scoate afară capra şi treci pe la mine peste o săptămână să-mi spui cum este.

— Dacă este ceva mai bine? Da, este ceva mai bine, s-a lăudat omul după şapte zile.

— Ei, fie, acum, din trei în trei zile, scoate câinele, cocoşul şi găinile şi întoarce-te la sfârşit.

În fine, săracul a revenit la rabin şi i-a spus:

— Acum ne simţim cu mult mai bine, mă gândesc cum să-ţi mulţumesc pentru sfaturile tale, nu ştiu ce m-aş fi făcut fără ele.

Acelaşi lucru părea să i se întâmple şi lui Şubaru. Unde mai pui că, într-o dimineaţă, atent ca de obicei, Gherman l-a mai prins cu o mică eroare. În timp ce Tudor citea diagnosticul de externare al unui pacient, iar profesorul răsfoia, una după alta, filele foii de observaţie, acesta l-a oprit, surprinzător de gentil pentru el:

— Staţi puţin, vă rog, văd că aţi trecut cu vederea creşterea transaminazelor, ce e cu ele?

— N-am ştiut să le interpretez, i-a răspuns, sincer, Şubaru.

Bine intenţionat, Gherman i-a servit în continuare o lecţie utilă:

— Asta ni se poate întâmpla adesea; multe date patologice, clinice sau de laborator, scapă priceperii noastre, ceea ce nu înseamnă că ele nu există şi că le putem ascunde sub obroc, ca şi când n-ar fi. E dăunător pentru bolnav şi nici etic nu este. Vă rog să-l trimiteţi la un hepatolog.

Încă o mână întinsă, prinsă de Tudor.

Aşadar, la sfârşitul şederii lui în clinica lui Serafin, credea că mai rău nu se poate, dar s-a convins că se putuse, iar acum se simţea cam ca săracul, după ce scosese afară doar capra. Şi tot ca acel sărac, peste ani avea să-i mulţumească lui Gherman pentru ceea ce îl silise

să facă.

În răstimp, şi-a văzut de teza de doctorat, pe care a terminat-o cu două luni înainte de încheierea celor trei ani de la admitere. Dar, când să înceapă demersurile pentru susţinere, de sus, aproape de sus de tot, a venit vestea că aşa ceva nu se mai poate, că deocamdată se amână, până la noi ordine.

Probabil că se depăşise planul şi se umpluse ţara de doctori în medicină şi în de toate şi, cum nu puteau fi (încă) eutanasiaţi, împuţinarea lor trebuia realizată altfel.

— Şi dacă o susţineam acum, tot nu-i băteam recordul de tinereţe unui fost coleg de-al meu, Doru Descu, i-a spus Tudor profesorului Serafin; sper să nu se depună prea mult praf pe ea până o susţin, ca pe a lui nea Max.

— Ai răbdare, musiu, căci, după cum zice cronicarul, omul este sub vremi, nu invers, Dar am mai văzut dintr-astea, popreala n-o să ţină niciun an, că mai sunt şi alţii în această situaţie, mai co „şi decât tine.

Într-adevăr, dacă s-ar mai fi prelungit două luni, s-ar fi împlinit anul, cum prorocise Serafin.

Din comisie, au făcut parte, în afara conducătorului ştiinţific, profesorul Maxim şi Nic Moisescu, iar preşedinte a fost însuşi Daniel Gherman, acum cu gânduri ceva mai bune. Comisie de cinci stele. Toţi membrii ei erau cunoscuţi şi foarte apreciaţi în lumea medicală bucureşteană, dar Maxim, pe care Tudor nu-l întâlnise până atunci (invers, nici nu se punea problema), l-a impresionat cel mai mult. Nu prin ceea ce spusese despre lucrare, pe care o lăudase destul, ci pentru că se purtase ca un înţelept, care ştie să-i dea atenţie şi unuia mai mic, să-l facă să se simtă important câteodată; într-un cuvânt, aristocrat. Dacă o fi fost aşa întotdeauna, chiar şi cu colaboratorii lui, Tudor nu ştia şi nici n-avea de gând să caute să afle, ca să nu-şi facă sânge rău.

După vreo săptămână, a primit prin poştă câteva rânduri de la Maxim, în care acesta îi spunea cât de onorat fusese şi îi mulţumea că îi dăduse posibilitatea de a face parte dintr-o comisie atât de selectă, ce audiase o teză atât

de valoroasă şi de originală, ce-l îndreptăţea pe autor (adică, pe el, pe Tudor) să se considere nu coleg cu el – „că şi aşa eraţi” –, ci un om de ştiinţă. I-a arătat scrisoarea lui Nic Moisescu, prieten cu Maxim, şi l-a întrebat: „Îşi bate joc sau vorbeşte serios?”

— Nu, nu, e serios, e un mare gentleman, i-a răspuns Nic.

Din nefericire, Maxim a mai trăit puţin timp după aceea. Ca orice om, avusese şi el un viciu, tutunul, iar acesta l-a dat gata.

Serafin avusese dreptate la cheful de admitere, în urmă cu trei ani, Tudor Şubaru devenise cel dintâi doctor în medicină, dintre cei se intraseră deodată în pregătire. Din păcate, Paul Şubaru, tatăl lui, n-a mai apucat ziua să se mândrească, încă o dată, cu fiul său, deşi n-ar fi avut atunci decât şaizeci şi nouă de ani. Doamna Şubaru, modestă, s-a jenat să se amestece „între atâtea capete luminate”, aşa că doar nea Luca Pulbere, prietenul lui Tudor, aşezat în rândul al treilea, salutând cu deferenţă profesorii şi doctorii cunoscuţi, l-a felicitat, exagerând în stilul său:

— Ai fost strălucitor, ca întotdeauna, ce n-aş da să te văd, peste ani, la catedra aceea (şi a arătat-o), unde vei ajunge cu siguranţă, cu sau fără mine de faţă.

Dintre toate laudele, aceasta, venită din partea lui nea Luca, îi făcea cel mai bine, poate fiindcă era cea mai sinceră, chiar şi aşa umflată cum era. De parcă îmbărbătarea lui i-ar fi suficientă lui Tudor ca să devină profesor, aşa cum fusese să ajungă şofer.

O dată doctoratul terminat, luase sfârşit, aproape definitiv, şi legătura lui Tudor cu profesorul Serafin.

În despărţiri, distanţa nu contează, tot despărţiri se cheamă.

Acestuia îi apăruse, cu succes, cartea vieţii sale, primul tratat de nefrologie modernă, primit cu mare aviditate de specialiştii din toată ţara. Între timp, ajunsese la aproape şaizeci şi patru de ani, celebra sa vervă şi energie se mai potoliseră şi devenise şi mai sentimental.

Cât a mai stat la catedră, a încercat să se menţină la nivelul lui şi a reuşit, deşi oboseala şi lehamitea nu doar i se bănuiau, ci le şi mărturisea. Întruna dintre ultimele vizite de dinainte de retragere, pe care Tudor simţea nevoia să i le facă, de drag şi din recunoştinţă pentru ce-i dăduse, ca maestru, îi spusese acestuia:

— Tudorică, simt că a sosit şi pentru mine clipa cântecului de lebădă. Cine spune că omul rămâne creator până la senectute se înşală sau chiar minte cu bună ştiinţă. Fiecare îşi dă seama când i-a secat izvorul, când a spus ceea ce – mult sau puţin – a avut de spus în profesia lui. Pentru majoritatea medicilor de vârf, eu cred că şaizeci şi cinci de ani este graniţa. Asta, cu indulgenţă, în ceea ce îi priveşte pe unii, şi poate, cu severitate, pe foarte puţini. Cine insistă şi după ce creierul îi transmite mesajul, greşeşte, aşa cum greşeşte şi artistul de excepţie care continuă să cânte când vocea lui nu mai este ce a fost. De cele mai multe ori, artistul se retrage, iar omul de ştiinţă ar trebui să procedeze la fel.

Alţii abia atunci se cred tocmai buni să devină academicieni, iar unii chiar devin.

14

Tudor Şubaru rămăsese, pentru al treilea an de când migrase la rector, tot cercetător, iar vina, dacă s-ar putea vorbi de aşa ceva, îi aparţinea. Relaţiile cu şeful său se stabilizaseră, ştia fiecare la ce se poate aştepta de la celălalt, distanţa dintre ei se păstra constantă (şi încă mare), cum se spune, exista un modus vivendi acceptabil. În primul şi în cel de-al doilea an, rectorul nu putuse scoate la concurs un post de asistent, din lipsă de normă didactică, însă în cel de-al treilea, când a început să curgă puhoiul de studenţi străini, l-a anunţat pe Tudor să se pregătească de concursul din toamnă. Spre surprinderea lui, profesorul n-a citit pe faţa subalternului expresia la care s-a aşteptat şi a dat, întrebător, din cap:

— Ce s-a întâmplat?

— Domnule profesor, m-am gândit să merg pe linia cercetării. Aş mai avea puţin de tras şi aş îndeplini condiţii

de cercetător gradul II. Ce ziceţi?

— Ce să zic? Cu puţină întârziere, eu v-am scos postul, pentru care aţi şi venit la mine în clinică şi, de aci înainte, ca şi până acum, hotărârea vă aparţine (şeful nu se adresa nimănui, dar absolut nimănui, altfel decât foarte protocolar, deşi în alt mod decât Weisskopf). Însă postul va fi anunţat şi, dacă altcineva îl ocupă, iar speranţa cu cercetarea nu vă iese, veţi avea o problemă.

Postul s-a scos, Tudor nu s-a înscris, însă nu s-a înscris nici altcineva şi, deci, nu s-a ocupat. Anul următor, rectorul l-a chemat la el, la Rectorat şi l-a întrebat ce mai are de gând:

— Ca şi anul trecut, i-a răspuns cercetătorul.

— Bine, dar am şi eu ceva de spus. Ştiaţi de la început că duc lipsă de cadre didactice şi, în aceşti ani, mi-aţi dat impresia că activitatea cu studenţii vă satisface. Pe de altă parte, Institutul are un Centru de Medicină Experimentală, înfiinţat de predecesorul meu, unde se fac nişte lucruri frumoase. Centrul n-are un şef, aşa că, dacă doriţi să mergeţi pe cercetare, vă numesc pe acest post, dar va trebui să renunţaţi la clinică şi la bolnavi. Slavă Domnului, există destule animale, vă veţi putea dezvolta creator („Băşcălie, nu?”). Totuşi, din păcate, oricât ne-am chinui, noi nu prea putem împinge ştiinţa înainte, cel mult o mutăm, mai la stânga sau mai la dreapta. Pe orice cale o apucaţi, eu vă ajut.

Tudor a înţeles clar mesajul apăsat, fără să mai fie nevoie să i se repete şi, de a doua zi, s-a apucat să-şi facă dosarul de înscriere pe postul pe care nu-l mai prea dorea. Ajunsese clinician şi asta voia să rămână.

Dând mărunt din buze şi uneori chiar scrâşnind din măsele, învăţase multă medicină internă, ca orice om când este obligat, şi, cum, în patru ani, şi profesorul Gherman îşi cam epuizase întrebările cu surprize, nu numai că rapoartele de gardă nu mai erau de speriat, dar, uneori, lui Tudor chiar îi plăceau (asta, cu o doză de masochism şi de cabotinism). Probabil că stagiarii şi rezidenţii comentau prin spital, altfel profesorul Serafin nu i-ar fi spus, odată,

când s-a dus să-l viziteze:

— Se vorbeşte că ai ajuns între primii doi tineri internişti din spital. Ţi-am zis eu?

„Păi, dacă eraţi atât de sigur, de ce m-aţi lăsat să plec?” îl luă la rost, pe muţeşte, Tudor, ca pe un părinte. De fapt, de curând, Tudor se pusese pe o tocealã sistematică, pentru că de doi ani se reluaseră concursurile de medic primar şi avea de gând să nu rateze. Pe pile nu putea conta, deşi sistemul funcţiona.

Cum nu-i plăcea nici lui ca studenţii să ardă gazul de pomană prin stagii (ca să nu mai vorbim de marota profesorului, cu „Măria Sa studentul”), îşi verifica teoria învăţată, abătându-şi-o şi asupra acestora.

Rectorul, care băga de seamă orice, i-a spus odată:

— Mai puţină teorie, mai multe prezentări de caz!

Teoria o facem la curs.

„Ce să spun!” i-a răspuns Tudor în gând, părând că se îndoieşte de cursurile şefului. Ceea ce nu era chiar fair.

Profesorul Serafin nu-şi obliga asistenţii să-l asiste la cursuri, în afară de Weisskopf, care-i pregătea diapozitivele. La examenele studenţilor, da, îi plăcea să-i aibă aproape, gândindu-se, probabil, că e o bună şcoală pentru cei ce vor ajunge în postura de examinator, că, de învăţat, cu asemenea ocazii, nu era cazul; poate doar începătorii, cum fusese şi Tudor odată, să-şi reamintească ce uitaseră din facultate.

Aici, la Daniel Gherman, lucrurile se schimbaseră. Medicii erau invitaţi în mod special, ca să nu spunem obligaţi, obicei util numai pentru secundari şi stagiari, care învăţau câte ceva. Asistenţii nu mai aveau nimic de câştigat; vedeau cum trebuie ţinut un curs, sau, cârcotaşii, cum nu trebuie predat cursul. Profesorul era bine intenţionat, altfel nu s-ar fi expus unor critici sigure din partea unora ca Şubaru. Mai la urmă, acesta însuşi a recunoscut că i-au prins bine cursurile, cu toate că întotdeauna picau prost în program, când treaba în clinică ori nu începuse, ori nu fusese isprăvită.

Concursul de primariat s-a desfăşurat, cam pe şest,

vreo trei ani la rând, iar Tudor Şubaru s-ar fi putut prezenta la ultimele două ediţii. Dacă ar fi fost mulţumit de el şi dacă primele ediţii nu s-ar fi soldat cu ciudăţenii, care îl făcuseră să se teamă de un eşec, s-ar fi înscris mai devreme. Ce fel de ciudăţenii? Reuşiseră şi din cei socotiţi buni, dar şi dintre catastrofe, şi din Bucureşti, şi din ultimul amărât de spital de ţară, iar de picat, picaseră şi de câte trei ori UMF-işti consideraţi chiar foarte docţi. Cică unii dintre ei încercaseră să dea lecţii comisiilor, altora li se puseseră contrapile, sau cel puţin aşa spuneau aceştia, când reveneau la matca lor. Unora li s-a întâmplat să aibă de-a face chiar şi cu absurdităţi: odată, ultimul reuşit s-a nimerit să aibă nouă, iar primul căzut, opt şi nouăzeci şi nouă (deşi, matematic, asta însemna tot nouă).

Aşa că Tudor şi-a mai amânat încercarea cu un an; la începutul acestuia parcursese toată medicina internă în şase luni, după conspecte făcute în anii anteriori, apoi în două luni, pentru ca, în final, să o răsfoiască toată, în două-trei zile, numai ca să nu uite ce ştia deja.

Cu exact zece zile înainte de concurs, într-o dimineaţă (pe când se pregătea să facă a nu ştiu câta prezentare de caz), a auzit la ştiri, că acesta s-a anulat. Şi anulat avea să rămână până în ’90.

I se furase şansa de a încerca să obţină un titlu ce-i dădea drepturi la care, altfel, n-avea cum ajunge.

„Ce mai contează un an sau doi, la vârsta mea?” se consolă, Tudor, până la urmă; naivul, nu un an, ci zece a trebuit să aştepte.

A înjurat (pe cine trebuia), s-a lamentat, şi-a reproşat că nu s-a prezentat în anul anterior, dar în zadar. S-a ales cu un paradox: un concurs ce nu fusese susţinut îi adusese foloase mai mari decât toate celelalte, trecute cu brio. Pregătirea acestuia l-a făcut să creadă, el însuşi, că a ajuns să stăpânească medicina internă; niciun diagnostic nu-l mai deranja, oricât de rară ar fi fost boala. Nu mai existau întrebări dificile, se simţea în stare să predea un curs de la început, la sfârşit, de la traheobronşită la boala Behcet, fără notiţe. Perioada aceea avea să-l deosebească, pentru

tot restul vieţii, de medicii obişnuiţi şi, în scurt timp, avea să fie recunoscut, inclusiv de către rector, ca unul dintre cei mai valoroşi internişti din capitală.

Vestea morţii lui Freddy Weisskopf a căzut ca un trăsnet (cuvânt atât de tocit, dar care aici chiar se potriveşte întru totul) asupra spitalului: „De necrezut” şi „imposibil” erau reacţiile imediate ale celor ce îl cunoscuseră bine pe Freddy.

Lui Tudor, care avusese cu Weismann o relaţie specială, aflarea veştii i-a luat, pur şi simplu, piuitul. De mult timp, adică de când nu-l mai vedea zilnic, întâlnirile cu acesta îi provocau o mică bucurie şi a observat că şi mentorului său îi făceau plăcere. Şi cum să nu impresioneze un întreg spital, mai ales că era vorba de un vârf, de un consacrat, în fine, de cineva?

În ultimii ani, cărările lui Tudor se întretăiaseră, de nenumărate ori cu ale lui Freddy, aşa cum se întâmplase şi cu ceilalţi foşti colegi, întâlniri necăutate, marcate de grabă. Însă, în zilele în care se nimereau să fie amândoi de gardă, fiecare la clinica lui, Tudor îl căuta negreşit şi, dacă Weisskopf nu era ocupat (ziua cea mai liniştită era, de multe ori, duminica), tăifăsuiau câte o jumătate de oră sau mai mult. Despre orice, dar mai ales despre clinică, în general despre lucruri plăcute, căci necazurile Iuliei rămăseseră doar amintire.

Chiar în clipa în care a aflat că Weisskopf a murit, Tudor a simţit că acesta o să-i lipsească, de parcă pierduse o rudă, pe care nu numai că o preţuise la superlativ, ci o şi îndrăgise.

Ca un făcut, în acea ultimă zi a lui Freddy stătuseră unul lângă altul la o şedinţă a direcţiunii, fiecare în calitate de surogat al şefului lui. Plictisitoare şi găunoasă, ca o şedinţă de partid, pierderea de timp ţinuse aproape o oră şi jumătate şi nu adusese nimic, nici nou, nici bun. Au fost atenţi la început, dar, mai apoi, Tudor, mai ales, s-a plictisit şi l-a provocat pe Freddy la vorbă. Amabil, acesta îi răspundea, dar, mai cu minte fiind, îl atingea pe mână, făcându-i semn spre catedră, din când în când. S-au

despărţit, fără ca Tudor să rămână cu nici cea mai vagă impresie că ceva n-ar fi în regulă cu mai marele său prieten.

Şi totuşi, după nici jumătate de ceas, Freddy Weisskopf zăcea, mort, în faţa spitalului, căzut de la etajul opt. Se aruncase pe fereastra cabinetului în care măiestrise atâtea puncţii renale.

De ce a făcut-o, dacă a făcut-o (a existat o asemenea dilemă), nimeni, nici Tudor, n-a ştiut, nici nu avea să ştie şi nici nu mai avea importanţă.

Dintre toţi cei pe care îi cunoscuse până atunci, Freddy Weisskopf a rămas în memoria lui Tudor ca omul de valoare, cel mai civilizat şi sensibil, în vorbă şi în purtare, cel pe care nu-l auzise vreodată ridicând glasul la cineva, cel ce nu era în stare să curme o convorbire, nici când stătea ca pe jar.

Cu moartea lui Freddy a început decăderea acelei mari clinici.

— Ocupaţi-vă de bolnavi, staţi de vorbă mai mult cu ei, explicaţi-le ce suferinţe au şi cu ce medicamente îi trataţi, îmbărbătaţi-i, nu vă purtaţi cu ei ca şi când ar fi nişte maşinării stricate şi neînsufleţite, căci nu sunt. Şi, ca să înţelegeţi mai bine, purtaţi-vă cu ei aşa cum aţi dori să se poarte un medic cu o rudă foarte apropiată a dumneavoastră, ca să nu spun cu dumneavoastră chiar.

Acesta este un îndemn al profesorului Gherman, repetat, cu diverse prilejuri, către medicii săi, pe care şi Tudor Şubaru îl auzise de atâtea ori. Aţi ascultat ceva mai frumos, prin spitale, decât un asemenea îndemn? Greu de crezut, şi totuşi el nu avea, în mintea subalternilor răsunetul cuvenit, căci acestora li se părea că mesajul era îmbrăcat în straie nepotrivite; după grai şi privire nu semăna a sfat, ci a poruncă şi a mustrare („Voi nu faceţi asta”!). Or, cui îi plac poruncile şi mustrările, mai ales când cineva consideră că nu le merită sau că i se potrivesc cu mult mai puţin decât altora? Dar, oare, să nu li se fi potrivit, chiar deloc, colaboratorilor lui Gherman?

Îndemnul acesta stârnea şi în Tudor exact asemenea

reacţii. Însă, cum era corect din fire şi cum îşi pusese în cap să nu-şi mai nedreptăţească şeful, nu putea să nu recunoască adevărul spuselor acestuia şi să nu-i acorde circumstanţe atenuante. „Nu ştie altfel, deşi ce bine ar suna din gura lui şi cum i-ar fi acceptate aceleaşi sfaturi, în alt mod ambalate”.

La cei treizeci şi cinci de ani, de care de abia trecuse, ca şi cei mai mulţi oameni de-o vârstă cu el, Tudor nu apucase să mediteze la spirit, la suflet. Preocupat de studierea trupului, mai ales a celui bolnav, de parcă omul ar însemna doar carne şi nimic altceva, îndoctrinat cu materialism, un profan ce mergea, când şi când, cu teamă la biserică, fără vreo preocupare spirituală, ca majoritatea celor din aceeaşi generaţie (cu excepţia lui Doru Descu, desigur), nu-şi pusese niciodată probleme existenţiale profunde. Dacă ar fi fost întrebat câte ceva despre aceste delicate subiecte, cu siguranţă că n-ar fi reuşit să lege două propoziţii. Auzise de cuvântul metafizică, însă habar nu avea ce sensuri are.

De când se străduia să-i îngrijească, atât cât putea el de bine, pe cei ce-i apucau pe mână, lui Tudor Şubaru îi părea rău de unii, dacă era cazul, însă nu se gândise la simţirile bolnavilor grav decât o dată, atunci când a murit însuşi tatăl său. Văzuse şi aici câţiva care se aruncaseră pe fereastră şi, totuşi, nu ajunsese cu studiul la capitolul „suflet”.

Asta, până într-o zi, după care a văzut lucrurile altfel.

În clinica lui Gherman, deşi predomină cardiacii, se internează tot felul de suferinzi, ca de altfel şi în cea a lui Serafin, profilată pe maladii renale. Aici, ca şi acolo, apucă şi mulţi diabetici, care, se ştie, sunt predispuşi la îmbolnăvirea inimii şi a arterelor, din creştetul capului până în vârful picioarelor. Aşa se face că şi în salonul lui Tudor s-a internat un asemenea pacient, al cărui picior fusese mâncat, pe jumătate, de o gangrenă. Omul, în fiecare zi proaspăt ras şi cu mustaţa neagră, aranjată, avea şaizeci şi trei de ani, aproape câţi avusese şi Paul Şubaru, când a murit. Putea să nu fie sau, mai degrabă, să fie ceea

ce se cheamă un intelectual, însă asta, pentru Tudor, nu avea vreo importanţă; îmbrăcămintea lui era decentă şi poate că pijamaua îi era chiar nouă, cum se întâmplă adesea când oamenii se internează în spital. Ceea ce surprindea imediat erau ochii întunecaţi şi trişti, când îşi privea piciorul negru ca tăciunele, şi faptul că nu se văita, nu întreba nimic, cum fac alţii, de parcă n-ar fi vrut să afle vestea rea, de care părea să depindă hotărârea lui. Dorea să o tot amâne!

Când, după două săptămâni, profesorul şi Tudor s-au aşezat, unul pe pat şi celălalt pe un scaun, semn că voiau să stea de vorbă, în ochii condamnatului s-a putut citi că ştie ce urmează:

— Amputaţia piciorului meu?

Profesorul a dat afirmativ din cap şi a glăsuit:

decide.

— La ce nivel se va face amputaţia, chirurgul va

— Adică, s-ar putea să trebuiască… şi a făcut cu mâna semnul tăierii peste fluierul piciorului. Asta n-o să accept, în ruptul capului, mai bine mort, decât… Aş vrea să plec acasă, dacă se poate.

Fireşte că doctorii l-au luat cu blândeţe, au încercat să-l convingă de lipsa unei alternative şi că, altfel, viaţa îi este pusă în pericol. Au chemat profesorul de la chirurgie, dar acesta, deşi avertizat de dificultatea cazului, a fost mai categoric în ce priveşte amputaţia („de la gambă sau de la coapsă?” se întreba, în minte, chirurgul, probabil).

Pacientul, căzut din nou în obişnuita lui stare de profundă tristeţe şi tăcere, a rezistat trei zile tentativelor de convingere ale medicilor şi ale familiei. Apoi, cu lacrimi în ochi, a zis scurt:

— Bine, aşa să fie. Hotărâse.

La ora prânzului s-a transferat, iar la patru după-amiaza a fost găsit mort, spânzurat, în baia rezervei de spital, care i se făcuse privilegiul a i se oferi, ca bonus.

Când a acceptat transferul, asta hotărâse.

De aci înainte, Tudor Şubaru, mai atent la fiecare bolnav, a învăţat să ia în seamă şi altceva decât trupul, ca

să-şi dea seama până unde are voie să insiste, atunci când îi propune ceva dureros sau riscant. De regulă, de aci încolo, la jumătatea drumului, avea să lase mereu de la el. Însă, niciodată, nici după ani, n-a putut să ştie când proceda corect şi când nu.

De la strămutarea în noul spital trecuseră atâţia ani câte degete are o mână. La sfârşitul unei zile de marţi

— Ziua lui obişnuită de gardă –, obosit de permanentul du-te-vino şi cu ochii ceţoşi de atâta scris, Tudor îşi pironi privirea într-un punct fix de pe peretele gros şi rămase aşa, cu capul aproape gol, frecându-şi palmele şi trosnindu-şi articulaţiile mâinii drepte, înţepenite.

„Ceva se întâmplă, de avem tot mai mult de lucru? Vremea n-o pierd, nu sunt un contemplativ şi, chiar de-aş fi, n-aş avea ce contempla. Cei de lângă mine, la fel, a apărut şi un preparator nou – acum nu mai sunt chiar cel din urmă –, dar, şi aşa, de abia poţi smulge o vorbă de la ei, la un ceas o dată”.

Era pentru prima dată când peste Tudor dăduse o preocupare ce depăşea zona bolnavilor şi studenţilor; fusese cine să gândească la altele, şi la Serafin, şi aici, el fusese începător şi auzise de atâtea ori bancul cu turcul, de-i pierise cheful să-şi mai dea cu părerea. Într-una din zilele următoare a trecut prin faţa uşii cabinetului de diabet din policlinică şi şi-a adus aminte că avusese intenţia să se intereseze la ei cum este. Intră şi întrebă ce tendinţă are numărul pacienţilor lor:

— Ah, creşte, cam cu o mie de fişe pe an.

În propria lui clinică i se confirmă că numărul internărilor s-a înmulţit cu o sută în fiecare an. „Bine, îşi zise, da’ aşa ca la noi, cu Gherman în viteză, la nimeni”. În final, însă, îşi consultă şi şeful, dar acesta, grăbit, încercă să-l expedieze urgent:

— Bineînţeles, nicio mirare.

— Păi, dacă-i aşa, ori s-a înmulţit populaţia care apelează la spitalul ăsta, ori oamenii se îmbolnăvesc mai uşor, ori au apărut boli noi, ce se întâmplă?

Profesorul Gherman se opri mirat şi-l chestionă:

— Dar de când vă puneţi asemenea probleme, într-adevăr interesante? Bine, toate supoziţiile dumneavoastră sunt reale, o să mai discutăm pe tema aceasta.

„Interesante, auzi la el! Uite, de acum mi le pun, că doar pe mine mă dor mâinile de atâta scris”, bodogăni Tudor, privind în urma şefului.

Adevărat că dincolo de spital se construise un cartier întreg, cu aproape zece mii de suflete, iar internările nu mai picurau, ci curgeau. Afecţiuni noi, puţine, dar se vorbeşte tot mai mult, şi asta cu dovezi, că peste tot, nu numai la noi, unele capitole de patologie au luat-o razna. Hipertensiunea arterială, bolile inimii, diabetul şi cancerul fac nişte salturi atât de mari, încât în toate secţiile de medicină internă ocupă peste trei sferturi din paturi.

Gărzile nu mai sunt lejere, cele mai multe, rare sunt nopţile în care Tudor Şubaru nu orbecăie pe coridoare, prin leneşe şi somnoroase lifturi şi pe la

„Urgenţă”. „O, tempora!” îşi regretă el gărzile ceva mai omeneşti de la clinica de început. În saloane, în dreptul multor paturi, becurile lipsesc, să „prinzi” o venă, noaptea, e un chin, gurile de oxigen se defectează tot mai des şi nimic nu se repară, iar infirmieră de noapte, niciuna şi, la fel ca în urmă cu ani, Tudor ajută la căratul bolnavilor; la Urgenţă, aceeaşi atmosferă crepusculară, niciun aparat nou, ca şi la laborator, iar filmele radiologice parcă încep să nu mai ajungă. Toate acestea începuseră să-i dea, în liniştea asurzitoare a nopţilor, ce părea să-i spargă timpanul, senzaţia de singurătate şi de inutilitate, în acele cazuri pe care ar fi trebuit să le rezolve şi nu avea cu ce.

Medicamente, cu deosebire cele noi, puţine. Ulcerului, mai ales celui duodenal, i se opune acum o armă pe măsură, cimetidina (celebrul, deja, Tagamet), tocmai apărută, cu efecte extraordinare – sau aşa pare –, deşi bărbaţii nu sunt prea mulţumiţi de un neplăcut efect, cu adevărat advers.

Tudor Şubaru s-a maturizat (părul îi albeşte înainte de vreme) şi, probabil, din cauza aceasta, priveşte mai

atent şi mai profund lucrurile, le ia în serios şi, nemulţumit, se întreabă ce o mai urma. Pe măsură ce ştie mai multe, este tot mai nemulţumit de medicină, iar eşecurile îl indispun şi îl revoltă.

„Este drept că şi medicina a rămas modestă”, i se amestecă gândurile. Clinica, radiologia şi electrocardiograful ajută cât pot. Dar cât pot?”

Într-o gardă, a internat o femeie de cincizeci şi cinci de ani, căreia, până atunci, sănătatea nu-i pricinuise neplăceri; singurul simptom era o „durere la inimă, ce merge în umărul stâng”. Tensiunea arterială normală, radiografia toracică în limitele vârstei (fixaţie a radiologilor), electrocardiograma fără semne de lichid în pericard sau de suferinţă miocardică evidentă, toate dădeau impresia că n-ar fi vorba de ceva grav.

A ajuns în clinică pe propriile picioare, a fost tratată, totuşi, ca un infarct acut, în primele lui ore, iar ea începe să se simtă mai bine. După o jumătate de oră, s-a dus să urineze şi şi-a dat duhul în mai puţin de un minut, fără să zică nici pâs. La necropsie, surpriză, peretele aortei rupt în pericard, cu tamponadă. Nici tatăl profesorilor de cardiologie nu i-ar fi pus diagnosticul, deşi poate vreunul s-ar fi gândit.

Şi atunci, cum să nu fie deziluzionat şi umilit de medicină?

15

Dacă Tudor Şubaru ar fi luat în considerare numai ultimele luni, ar fi putut zice că relaţiile lui cu şeful s-au dres şi mai vizibil. Nu că ar fi devenit apropiaţi deja, dar erau semne că, în mintea lui, Gherman l-a ridicat în rang. Îl pricopsise cu un secundar bun, care, deşi nu scria suficient de ordonat, a preluat o parte din corvezile zilnice, dar, în compensaţie, ca să nu se culce pe o ureche, profesorul a găsit un alt motiv de discuţii, de şicane, cum le considera Tudor.

— Vă rog să-mi aduceţi un rezumat al activităţii dumneavoastră ştiinţifice din perioada de până acum, că, iată, mergeţisprezece ani de când lucraţi în Medicină.

— Sigur, răspunde Tudor Şubaru, însă n-am încă o listă pregătită, îmi trebuie ceva timp. „Auzi la el, rezumat!”

N-a fost prea greu s-o încropească, întrebându-i pe alţii, căci până atunci nu publicase mai nimic de capul lui, ci făcuse parte din câte un colectiv (ce cuvânt şi ăsta!). Întâi, i-a luat pe rând pe cei ce l-ar fi putut trece şi pe el spre coada şirului de autori. S-a dus la conferenţiarul Crep de la Colentina, să vadă dacă o apărea pe vreo lucrare de la hematologie şi a fost surprins să vadă pe cât de multe îl trecuse, drăguţul de el. Apoi, la fosta clinică, Nic Mănescu i-a dat lista sa şi, cum conferenţiarul, ca şi Weisskopf, figura pe toate lucrările lui Serafin, pe fostul maestru nu l-a mai deranjat. Mai culese câteva titluri de la Nicu Marcu, le numerotă şi fruntea i se descreţi de ceea ce constată.

— Nu staţi rău, începu Gherman a doua zi discuţia („Ei, bravo!”), dar nici foarte bine, dacă avem în vedere pretenţiile noastre, ale mele şi ale dumneavoastră (Nu, zău!”). O sută şi ceva de lucrări şi o colaborare la un tratat, la o primă vedere spun ceva, dar, ridică el tonul, dacă ne uităm câte din ele sunt comunicări, câte aţi publicat ca prim autor, sau in extenso, şi în ce reviste, atunci ne dăm seama în ce direcţie avem de lucrat.

— Îmi acordaţi câteva momente, să-mi spun şi eu părerea? îl întrebă Tudor.

— Spuneţi!

— Aveţi dreptate. Însă, şi nu ca o scuză, mă gândesc că nu se face ca un medic ca mine, care abia s-a dumerit cum este chestia cu medicina (o morulă, cel mult o gastrulă de doctor), dacă are un pic de decenţă, să se apuce de scris. Eu am crezut de cuviinţă să public doar ceea ce lucram, şi asta numai când m-am luminat cât de cât şi m-am simţit în stare. N-ar fi părut o dovadă de superficialitate (unii ar zice de tupeu sau chiar de de obrăznicie) să copiez de prin reviste, cum fac mulţi? Ce să transmiţi altora, când tu însuţi n-ai experienţă? Nici măcar o compilaţie bună nu eşti în stare să încropeşti. Şi aşa, cu doctoratul am cam pus căruţa înaintea cailor, însă asta a fost conjunctura şi, fiind vorba de o temă în care, de bine,

de rău, mă documentasem, şi de bolnavi supravegheaţi de mine, a mers.

— Chiar dacă e adevărat, tot se putea mai mult, mai ales de când sunteţi în clinica aceasta.

— Cu ajutorul dumneavoastră, sper, de acum încolo, îl pişcă uşor Tudor pe profesor.

De atunci, adio tihnă; periodic, dar constant, şeful, iritat de cine ştie cine sau ce, îl interpela:

— Cu ce aţi mişcat înainte cercetarea în clinică, în ultima săptămână? Ce aţi mai citit nou? Ce aţi mai publicat?

Îi venea a-i reaminti ce zisese el însuşi, că în ţara asta ştiinţa nu putea fi împinsă înainte, ori să-i întoarcă întrebarea, dar înghiţea în sec.

„Ca să scap de gura lui, va trebui să mă apuc o dată de scris, să-l satur de cărţi, de lucrări, de referate şi de cazuri clinice, pe care nici dracul nu le citeşte!”

Mare maestru în sistemul „una caldă, una rece”, prin aprilie, anul următor, profesorul Gherman îl chemă la el pe Şubaru şi-i dădu şi prima veste, probabil caldă, cu toate că de la el te puteai aştepta la orice dedesubt:

— S-au strâns studenţi mai mulţi în ultimii ani, în special străini, seriile s-au înmulţit, m-am gândit că, de la toamnă, decât să cedăm vreuna altor clinici, mai bine vă dau dumneavoastră una, să predaţi cursul, chiar dacă sunteţi numai asistent.

Tudor era conştient că, dându-i o serie, ca să predea toată medicina internă, mai întâi la anul patru şi apoi şi la cinci, profesorul îi făcea un avans, iar privirea lui chiar asta şi spunea („Ca să nu te mai plângi că sunt un măgar şi te pun să faci doar munca de jos, ia şi puţină frişcă”). Este adevărat că Tudor îl mai înlocuise pe rector, când era ocupat, la câteva cursuri, alegându-se, la început, cu observaţii destul de corecte. Se convinsese că asistentul nu e bâlbâit, că îşi pregăteşte cursul, că explică ce este de explicat, că nu se pierde în prea multe amănunte inutile, că dictează clar, ca studenţii să aibă după ce învăţa (cursul scris se cam învechise), şi mai văzuse, vulpe bătrână cum

era, că tânărului îi fac plăcere două lucruri: să-şi etaleze cunoştinţele (chiar dacă uneori scapă hăţurile şi dă prea multe nume proprii) şi să fie lăudat. „Aha, e şi puţin cabotin, dar, într-o anumită doză, cabotinismul debutantului poate fi folositor. O să-i treacă, o să se sature”.

Şubaru ar fi desluşit clar sensul cuvântului cabotin, desigur, de aceea Gherman nu-i destăinuise gândul lui.

Ca orice subaltern care se respectă, dacă i se dă o însărcinare, mai înainte de a o duce la îndeplinire, Tudor o gândeşte şi o critică pe dinăuntru, evident, însă are grijă să nu depăşească perioada de graţie. Când are, însă, de făcut ceva, ce crede el că merită, nu stă mult pe gânduri până să treacă de la vorbă la faptă. De această dată, s-a apucat, încă din zilele următoare discuţiei, să-şi pregătească cursurile, încât luna august, când a plecat pe litoral, l-a găsit cu ele gata, aranjate în teanc, pe masă, şi cu diapozitivele cu figuri în cutiile lor. Mai avea nevoie doar de câteva scheme pentru retroproiector, pe care avea să le facă în ziua de dinaintea fiecărui curs.

La întâi octombrie a început primul şi, de aceea, cel mai greu, dar şi cel mai frumos an al său ca

„Profesor”; fusese apreciat de studenţi – în seria aceea dintâi s-au nimerit aproape numai români – şi lăudat de secundarii şi stagiarii care asistaseră, din curiozitate, apoi din interes, la cursuri.

Ei, la examen s-a dovedit poate prea pretenţios, după gustul multor studenţi, dar, cu una sau două excepţii

— În care greşise, fiind prea drastic –, cu, şi mai ales, fără plăcere, aceştia au recunoscut că a fost destul de corect.

Însă şi studenţii l-au impresionat pe surogatul de profesor. Unul sau doi din serie au dat răspunsuri aşa cum le-ar fi dat el însuşi în studenţie şi pe aceştia avea să-i ţină minte ani de zile; restul s-au repartizat după curba lui Gauss. Cinci nu dăduse, din principiu, iar şase şi şapte, foarte puţin, încă de pe atunci credea că doctor de nota cinci sau chiar de şapte n-ar trebui să existe. Mai bine

trântise aproape o treime dintre toţi, mai ales dintre cei ce era clar că nu învăţaseră, dar nu pentru că n-ar fi avut creier. Se observase şi se comenta deja că la Şubaru iei mai uşor un opt decât un cinci, ceea ce i-a avertizat pe cei din anii următori. Se comporta ca un fost şef de promoţie, de parcă ar fi vrut ca toţi studenţii să fie aşa, ceea ce era imposibil.

În sfârşit, ajunsese să facă o muncă ce îl stimula şi pentru care era dispus să se străduiască, până când o să se placă el însuşi, iar asta avea să fie cel mai greu.

Din salba de medici din fosta lui matcă, condusă acum de un Serafin din ce în ce mai depresiv şi melancolic, dispăru, în curând, încă un galben, Max.

Max era încă cel mai şi cel mai, din multe puncte de vedere, şi în clinică şi oriunde era nevoie de capul lui. Considerat un fel de profesor fără portofoliu (ca miniştrii), rămăsese tot ce fusese, dar anii trecuseră şi peste el. Probabil, ori mai mult ca sigur, Max îşi compusese, după placul lui, un scenariu, pe care l-a urmat întocmai, până la un punct. Tudor şi alţii dintre cei ce trăiseră lângă el nu se mai gândiseră că, neamţ fiind, totuşi, Max va emigra într-acolo, după ce ajunsese la aproape cincizeci şi cinci de ani. El spusese mereu că rămâne, şi-l crezuseră, fiindcă nu putea fi, chiar Max, atât de dezorientat, încât, dacă ar fi avut de gând, să nu plece cu mult mai devreme, când era încă tânăr. Dar probabil că abia acum se preocupa şi de viitor, iar viitorul nu i s-a părut potrivit.

Ajunsese la un punct al scenariului, de unde l-a rescris.

Ca pentru oricine altcineva care anunţa oficial că stă să plece – adică aproape de momentul sosirii paşaportului –, i s-a organizat şi lui Max o şedinţă de excludere din partid. De cele mai multe ori, cu acele ocazii se juca un vodevil, în care câţiva „actori”, dinainte desemnaţi, cuvântau şi-l criticau pe cel în cauză de-i mergeau fulgii. De regulă, cel criticat fusese avertizat, punct cu punct, de ceea ce urmează, ca să nu se consume, şi doar rarisim câte un ranchiunos, cu care avusese ceva de împărţit, îl

beştelea de-adevăratelea, depăşindu-şi rolul.

Oricum ar fi fost, cei ce urmau să părăsească ţara se aflau în dificultate, pentru că celor mai mulţi dintre ei le părea rău să-şi lase în urmă cea mai frumoasă parte din viaţă, prietenii şi amintirile de neînlocuit. Tudor auzise şi văzuse destui din cei ce spuneau că abia aşteaptă s-o şteargă cât pot de repede din nenorocita asta de ţară; însă pe unii dintre ei îi reîntâlnise în Bucureşti şi prin spital, după un an sau doi sau cinci; se vedea că îşi schimbaseră părerea.

La Max, şedinţa de excludere, cu „inculpatul" de faţă (ar fi putut lipsi, dar nu era el omul acela), s-a transformat într-un fel de ceremonie festivă, după care ar fi trebuit ori să fie făcut cetăţean de onoare al capitalei, ori să fie decorat, ceva de genul ăsta. Membrii de partid vârstnici i-au lăudat, unul inteligenţa şi talentul didactic, altul corectitudinea şi mai nu ştiu ce, iar cei tineri, incluzându-l şi pe Tudor, i-au mulţumit pentru cât de multe învăţaseră de la un medic excelent ca el şi aşa mai departe. La sfârşitul şedinţei s-au trezit că nimeni, nici chiar secretarul de partid, nu-i făcuse nici cea mai neînsemnată observaţie.

Dintre toţi, Max a fost cel mai amărât. Emoţionat de atâtea laude, roşu la faţă de căldura celor spuse despre el, s-a ridicat şi le-a mulţumit tuturor. În ochi avea lacrimi.

A fost unica şedinţă de partid în care cel exclus a primit aplauze la scenă deschisă şi nimeni nu s-a îndoit că ele fuseseră sincere.

Într-o seară, Tudor a primit un telefon de la Luca Pulbere, cu care nu se întâlnise de câteva săptămâni. După vorbă, bătrânul său prieten nu părea în apele lui, iar Tudor a vrut să se convingă:

— Da, domnule doctor, îşi întări acesta vocea, să pară mai optimistă, ai băgat bine de seamă. Nu e cine ştie ce, o oboseală, un fel de lene, ce mă ţine pe lângă casă. Poate că ar fi cazul, mă gândesc, să vând atelierul şi să mă retrag. Dar mă întreb ce o să fac după aceea, o să mor de plictiseală.

— Altceva? Alte simptome? se interesă Tudor.

— Altceva nimic, poate ceva edeme la gambe, dar ştiu că nu mai am o circulaţie prea bună în picioare. Ah, am fost la dispensarul de lângă atelierul meu şi mi-au găsit o tensiune ceva mai mare, dar eu zic că şaisprezece cu zece, la vârsta mea, merge, nu? Mi-au indicat să mănânc fără sare, atâta.

— Haideţi încoace, domnule, nu ne-am întâlnit de atâta timp. Ce ziceţi?

— Bine, vin, însă sunt mândru de mine, cred că mi-am şi pus diagnosticul: a obosit motorul; când ai prima gardă, atunci ne întâlnim.

— Necazul e că asta se va întâmpla abia săptămâna viitoare pe la mijloc, e prea departe. Dacă n-aveţi altceva important de făcut, atunci mâine, pe la douăsprezece, când sunt mai liber, cred că ar fi cel mai bine.

La prima vedere, nea Luca era tot cel pe care îl ştia, nu avea o dispnee evidentă şi era la fel de volubil ca întotdeauna, aşa că Tudor nu se grăbi să facă pe doctorul. Vorbiră mai cu seamă despre ce se mai întâmplase prin zona fostei clinici, despre psihiatri, vecinii lui, despre cum mergeau treburile în spitalul unde se aflau, despre multe altele, o adevărată revistă a noutăţilor, şi despre Neli, de un an de zile noua lui tovarăşă de viaţă. Neli era profesoară, ieşită la pensie, o adevărată doamnă, după vorbă, cum văzuse Tudor, şi după port – cum îi povestise nea Luca. Îl îngrijea atât de bine cât îi permitea el, şi-i menaja nervii, tot în aceeaşi măsură.

După ce au pus ţara la cale, timp în care l-a şi observat, Tudor a încuiat camera de gardă şi l-a luat la puricat pe nea Luca, mai grijuliu decât ar fi procedat, de pildă, cu primul secretar al judeţului sau cu un mare şef de la Securitate, dacă, prin absurd, aceştia ar fi apelat la el. N-ar fi vrut să greşească, tocmai de astă dată.

Oricărui doctor, uneori şi unuia foarte bun, îi mai şi scapă diagnosticul, oricât de burduf de carte ar fi, şi, cu această idee în minte, îşi şi iartă unele erori. Însă medicul – chiar tânăr fiind sau matur „modest” – n-ar trebui să-şi ierte niciodată ratarea unui diagnostic obişnuit, din cauza

indolenţei, a indiferenţei – Cehov spunea despre aceasta că este paralizia sufletului –, a temporizării şi a uitării, într-un cuvânt, a superficialităţii, a lacunelor din anamneză sau din examenul fizic, situaţii în care, dacă pacientul o sfârşeşte rău, îi vine să-şi dea cu capul de pereţi; de regulă, însă, nu-şi dă, ci, eventual, îşi şterge doar o pălmuţă peste obraz şi îşi adresează o invectivă, de genul: idiotule, nesimţitule, animalule etc. Nici ignoranţa strigătoare la cer nu este de scuzat; lipsa unor cunoştinţe elementare n-ar trebui să intre în discuţie, dar intră, ceea ce este de neconceput. Lista se încheie cu erorile de diagnostic la propriile rude, pe care medicul ar face mai bine dacă le-ar da în grija unor colegi de încredere, aceiaşi la care ar apela şi pentru el însuşi la nevoie.

De fapt, Şubaru le spune studenţilor că există unele profesii în care orice eroare poate să ucidă sau măcar să provoace suferinţă şi, de aceea, ele se deosebesc de altele. Gesturile obişnuite, normale ale unui pilot, de pildă, sau ale unui chirurg, ba chiar şi ale unui internist sau ale oricărui medic aflat în faţa marilor urgenţe, cu doar puţină exagerare, pot fi socotite eroice, fiindcă orice decizie greşită atrage după sine tragedii. Departe de Şubaru gândul de a nesocoti însemnătatea altor ocupaţii, dar el crede că nu greşeşte când se întreabă: „Moare cineva sau are mult de suferit, dacă, de pildă, o soprană scapă un falset într-un mic fragment dintr-o arie? Sigur, nu”.

Tudor, aşa tânăr cum este, avusese timp să facă greşeli şi să cunoască şi gafele altora. În afară de bătrânica de la început, la care confundase infarctul cu pietrele din fiere, îşi mai aminteşte de un caz, pentru care, dacă Gherman l-ar fi dat afară, n-ar fi protestat. Transferase o pacientă, tot cu litiază biliară – de data aceasta de-adevăratelea –, la chirurgie, pentru colecistectomie; risc operator prea mare nu avea şi îşi purta fără probleme un diabet uşor, tratat doar cu regim. Deşi la fiecare transfer între clinici, Gherman punea placa despre grija pentru sufletul bolnavului (o făcuse şi acum), Tudor a uitat cu totul de pacientă. N-o vizitase niciodată,

nu-i mai verificase glicemia, nimeni (nici el) nu-i indicase insulina, când, în a doua sau a treia zi după operaţie, a fost chemat la patul acesteia pentru o glicemie de peste şapte sute.

A avut noroc (el) că era de gardă. Cu gândul la ceea ce va auzi de la profesor, şi-a zis „uitucule" şi a fugit, sperând că o fi fost o greşeală de laborator. Nu era, mirosea a acetonă ca la manichiuristă, până dincolo de uşă, pe coridor, iar de arătat, bolnava arăta cum este descrisă în carte coma diabetică. A făcut ceea ce trebuia şi, până a doua zi de dimineaţă, a „scos-o".

— Diagnosticul pe care vi l-aţi pus este corect, îl asigură Tudor pe nea Luca. Într-adevăr, aveţi o insuficienţă cardiacă moderată, însă n-ar fi cine ştie ce motiv de îngrijorare, dacă nu s-ar însoţi şi cu o fibrilaţie atrială. Avem nevoie de câteva analize, iar ca să nu umblaţi prea mult pe drumuri, prin policlinică, cel mai bine ar fi să vă internaţi. Vreţi să discutăm mai multe acum?

— Nu, se mulţumi să zică nea Luca; ştiu ce înseamnă insuficienţa cardiacă şi fibrilaţia atrială, nu sunt boli de doi lei, dar nu mă sperie, nu mă tem de moarte, după cum ţi-am mai spus.

Apoi scoase dintr-o pungă o carte cu coperte tari şi i-o arăta lui Tudor:

— Este o cardiologie, veche de zeci de ani, după care mi-am pus diagnosticul. Cred că n-ar fi rău s-o răsfoieşti şi tu, să ai un termen de comparaţie pentru cărţile scrise în ultima vreme. Dacă trebuie să mă internez, o fac! Pe urmă, te rog să-mi spui direct cum stăm de fapt.

Internarea n-a durat decât trei zile; de mai multe nici nu fusese nevoie şi, de altfel, cu greu l-ar mai fi putut ţine pe nea Luca.

— Cunosc oameni care o duc, de mai bine de douăzeci de ani, cu mai mult decât aveţi dumneavoastră. Şi ca să previn întrebarea ce urmează: da, alţii trăiesc mai puţin.

— Vom vedea, dar ce e de făcut?

— Aţi spus că vreţi să vă pensionaţi, ceea ce este o

idee bună; esenţa regimului este sarea; şi, desigur, sunt necesare câteva medicamente. Nu e cine ştie ce, nu? Şi Tudor îi dădu reţeta.

— Digoxin, am câteva cunoştinţe care îl iau, într-adevăr, de mulţi ani, comentă Luca, citind reţeta.

— Da, cred că descoperirea digitalei a fost unul dintre cele mai mari succese ale medicinei şi, în acelaşi timp, nu a costat nimic. Ca să-l ducă niţel cu vorba, se apucă să-i spună cum, cu aproape două secole în urmă, o femeie cu hidropizie (acum termenul acesta nu se mai foloseşte), o stare cu edeme în aproape tot corpul, disperată, povăţuită de cine ştie cine, s-a tratat cu foile uscate şi pisate ale unei plante, degeţelul roşu; în scurt timp, s-a pus pe urinat, până s-a dezumflat de tot. N-a ţinut secret miracolul şi s-a adresat medicului, un oarecare – până atunci – Withering, care a crezut-o şi a tratat câţiva asemenea pacienţi, cu acelaşi rezultat. După cinci ani strânsese deja peste o sută şaizeci de cazuri, pe care le-a comunicat confraţilor şi le-a publicat, susţinând că produsul fortifică miocardul şi elimină astfel lichidele reţinute în corp. De atunci, Withering n-a mai fost un nume oarecare, iar degeţelul roşu (digitalis purpurea) a devenit faimos.

— Povestea digitalicelor, trecută şi în cartea asta veche, preluă nea Luca ideea, are multe tâlcuri. Primul ar fi că întâmplarea pusă la îndemâna unor oameni cu har, care aud când li se spune sau văd când privesc, poate duce la mari descoperiri; istoria penicilinei nu se aseamănă cu aceasta? Şi câte or mai fi? Alt tâlc, după părerea mea – deşi ştiu că nu eşti de acord –, este acela că plantele sunt un izvor de sănătate.

— Ba nu neg asta întru totul. Eu spun doar că plantele ar trebui folosite cu cap, ca măsuri ajutătoare, nu în locul medicamentelor verificate de medicină, şi mă supăr când nu se întâmplă aşa. Am văzut prea multe necazuri, după indicaţii prosteşti, date de „vindecători” inconştienţi. Am mai discutat: cum să înlocuieşti citostaticele cu nişte buruieni, în cancere? Sau cum să-i

opreşti injecţiile cu insulină unui tânăr cu diabet dependent de insulină? Astea sunt mari greşeli şi ar trebui pedepsite cumva.

— Da, da, sigur, aşa o fi, dar mai văd aici şi alte… trombostop, de ce?

— Aveţi un cheag undeva în inimă şi trombostopul face ca el… dar nu mai intru în amănunte. Bine că l-a văzut ecocardiograful, altfel n-am fi aflat. Medicamentul, un anticoagulant, poate fi periculos şi de aceea trebuie să luăm măsuri. Ştiu, este neplăcut să te tot împungi pentru analize, dar gândiţi-vă că alţii, chiar mai tineri, suportă. Ce putem face?

— Este adevărat, dar…

Cu mintea lui, n-a fost greu ca nea Luca să citească şi să înţeleagă, aproape ca un doctor, cum trebuie să se trateze şi la ce poate să se aştepte de la medicamentele cu posibile efecte neplăcute sau grave. Neli i-a organizat acasă un dulăpior, cu cutiuţele aranjate ca într-o farmacie, iar indicelui Quick i s-a supus, în săptămânile următoare, fără să protesteze.

— Ştii ce? Respect tot tratamentul, cum ai spus şi nu te mai deranjez decât aşa, ca mai înainte. Există un laborator bunicel în policlinică, la doi paşi de mine, discutăm amândoi doar rezultatul şi doza de trombostop. În altă ordine de idei, mai am o propunere, ar trebui să mergem la… Era un semn că îşi revenise la forma obişnuită.

— Vă rog să mai amânăm, că am… îi luă Tudor vorba.

— Treabă, da, ştiu, însă cred că n-ai uitat încă păţania cu Oradea. Hai, că n-a fost atât de rău. Lasă, mai vorbim, încheie Luca, deocamdată.

— Mă bucur să ştiu că aveţi cu cine discuta – mă refer la urmaşii noştri, psihiatrii – despre lucruri interesante, care vă şi plac. Ce mai aveţi pe tapet? îl întrebă Tudor pe Luca Pulbere, într-una din vizitele acestuia, acum ceva mai rare.

— Nici n-o să-ţi vină să crezi că ultima dată am luat în primire moartea… Te miri, după ce am declarat de

atâtea ori că nu mă tem de ea. Bănuieşti, probabil, că nu vorbim despre propria noastră moarte, ci în general.

Am primit o carte de la bătrânul avocat Table, pe care îl cunosc de mulţi ani, scrisă în urmă cu vreo patruzeci de ani, de Georges Barbarin, un francez cu mintea limpede şi condei vioi. Se cheamă „Cartea morţii uşoare” şi pare mai degrabă o carte de medicină, ce îşi propune să convingă cititorii că frica de moarte nu este justificată, iar pentru asta aduce fel de fel de mărturii. Are un iz optimist, dar, până la urmă, cine ştie, poate ajută.

— Nu mă prea interesează, pentru moment... îi răspunse Tudor.

— Eram aproape sigur că asta vei spune, însă nu trebuie să ajungi senil ca să-ţi pui nişte întrebări. Poate citeşti şi tu cartea, dar fie că reuşeşti, fie că nu, te anunţ că profesorul Teofil are de gând să discute despre moarte, într-una dintre obişnuitele şedinţe cu psihiatrii lui, la care, după cum ştii, pot avea acces şi unii oameni din afara clinicii (lui Tudor i se păru a ghici, în glasul prietenului său, o umbră de mândrie). Poate treci şi tu pe acolo.

— Poate... Mă anunţaţi când, şi vedem, fu de acord Tudor, mai mult ca să scape.

Şedinţa s-a ţinut într-o după-amiază de mijloc de mai şi a participat şi Tudor, care nu era o figură cu totul nouă pe acolo. În urmă cu unul şi cu doi ani, fusese invitat de colegul lui, Doru Descu, o dată la schizofrenia în literatură şi altă dată la nevrozele în muzica clasică. S-au adunat cam treizeci de oameni, medici şi nemedici, cu nea Luca de faţă, evident.

— Aţi aflat că astăzi vom discuta un subiect ce nu mai are nevoie de prezentare şi care preocupă omenirea, de când este ea, începu profesorul Teofil. Nici măcar medicii, mai ales cei tineri, nu ştiu despre moarte mai multe decât restul oamenilor, pentru că facultatea nu-i pregăteşte, lăsându-i să o perceapă fiecare cum o putea, când vor ajunge să o cunoască la modul cel mai direct posibil. Vă provoc, pe aceia dintre dumneavoastră, care au citit ceva interesant, să ia parte la discuţii.

Până atunci, să încercăm a da o definiţie morţii şi apoi să vedem dacă frica de moarte, apanaj al speciei umane, este justificată sau nu; dacă vom mai avea timp, vom mai discuta şi altceva. M-ar interesa părerea celor din afara psihiatriei, în primul rând.

Ca întotdeauna în asemenea situaţii, s-a lăsat liniştea câteva zeci de secunde. Tudor, mai mult din obligaţie, ca să-i pună capăt, decât din convingere, o întrerupse:

— Cred că ar trebui să delimităm două noţiuni, viaţa şi moartea, dacă putem. Medical vorbind, moartea în sine este definită prin încetarea funcţiilor creierului, ceea ce se poate produce prin agresiune directă ori prin influenţe definitiv nefaste, pornite din altă parte a trupului, mai ales de la inimă şi de la respiraţie.

— Corect, dar, revenind la relaţia viaţă – moarte, ce ar fi de spus? reluă Teofil ideea. Tăcerea dumneavoastră prelungită este justificată de nesiguranţa răspunsului. Un biolog, Varigny, încercând să definească moartea, îşi răspunde: „Nu se ştie deloc. Nu este viaţă, aşa cum o cunoaştem, iată tot ce putem spune; cât despre ce este, nu putem afirma nimic”, iar Fourchardière, un laic, o matematizează: „Moartea este viaţa cu semnul minus, ca în algebră”. Barbarin însuşi spune cam acelaşi lucru: „Moartea e absenţa vieţii, cum întunericul este absenţa luminii, liniştea, absenţa zgomotelor”.

— Atunci, intră în vorbă Nestorescu, conferenţiarul lui Teofil, poate mai aproape de adevăr se situează axioma lui Larousse, cum că „moartea este încetarea vieţii”. Însă nu ştim prea bine nici ce e viaţa!

— Ca să ne alegem cu o concluzie, încheie Teofil, din punct de vedere fizic, conform unei logici simple, putem admite că moartea nu este viaţă, ci absenţa vieţii, căreia îi pune capăt. Am spus de la început că vom discuta despre moarte numai din punct de vedere medical şi filosofic şi nu din unghiul religiei creştine, conform căreia lucrurile sunt stabilite. Acum, ar mai fi o întrebare: este moartea doar un moment, un tablou scurt, ori un fenomen, cu început, şi cu un sfârşit îndepărtat în timp? Cu alte cuvinte, cât durează

actul morţii în sine? Eu sunt de părere că este o secţionare a vieţii, cu durată extrem de scurtă – secunde –, însă unii afirmă că omul începe să moară imediat după ce se naşte, ceea ce, biologic şi filosofic, este adevărat. Seneca era convins că „murim în fiecare zi, în fiecare zi ni se smulge o parte de viaţă şi, chiar când suntem în creştere, viaţa tot scade… chiar ziua aceasta, pe care o trăim acum, o împărţim cu moartea. Aşa cum clepsidra nu se goleşte odată cu ultimul strop, ci treptat, mai înainte, tot aşa ceasul cel de pe urmă, care pune capăt vieţii noastre, nu ne aduce, el singur, moartea, ci singur o împlineşte: atunci am ajuns la ea, dar am venit de mult timp spre ea… Vreau să spun că te duci spre moarte chiar din momentul în care te-ai născut”. Ba, chiar şi fizic este adevărat, continuă Teofil. Heraclit a spus: panta rhei – totul curge –, ca esenţă a transformismului. Omul crede că se scaldă în aceeaşi apă, şi acum şi în clipa următoare, când, în realitate, doar albia şi numele râului rămân aceleaşi, însă apa este mereu alta; cea din clipa trecută s-a dus şi a venit una nouă. Priviţi acum un om, ajuns la maturitate, orice vârstă ar avea, şi priviţi-l peste un an, ca să nu mai vorbim peste zece ani. Ca şi râul, poartă acelaşi nume, ştim că este el, dar nici la suprafaţă şi nici în intimitatea lui structurală nu mai este acelaşi: de ce i s-a încreţit pielea de pe faţă, de ce i s-a albit părul, de ce se mişcă mai lent? Pentru că, în esenţă, este altul: calapoadele după care se primeneşte trupul lui, ca să nu devină gelatinos sau sfărâmicios, sunt aceleaşi, iar produsele scoase de pe ele sunt identice şi, totuşi, altele, mai puţin rezistente. Acesta este drumul început de la naştere şi, chiar dacă schimbările dintâi, din copilărie, sunt considerate necesare şi bune, până la urmă reprezintă trepte spre bătrâneţe şi spre moartea ce îi pune capăt. Bolile terminate cu moarte parazitează această cale, grăbind sfârşitul, iar sinuciderea şi accidentele, fiindcă intervin brutal, contra firii, opresc calea, dar nu infirmă regula.

Teofil se apucase de ţinut un curs, pe care, de data aceasta, Tudor îl înţelegea.

Când s-a uitat la ceas, şi-a dat seama că venise ora să plece la contravizită. Îl salută din cap pe profesor, îi făcu semn, discret, cu mâna, lui nea Luca şi ieşi.

Ei doi n-au mai reluat niciodată discuţia despre moarte.

16

Pentru Tudor Şubaru, schimbarea la faţă din decembrie a fost o surpriză şi, ca majoritatea proştilor de români, a crezut că Raiul va coborî, instantaneu, peste ei, ca să-i fericească pe toţi, mai puţin pe cei ce îşi pierduseră viaţa, şi pe familiile lor. Tudor e de partea celor care spun că vreo câteva zile – adică şapte la Timişoara şi două la Bucureşti – s-a început o revoluţie, manipulată, violată şi confiscată de cei mai tari şi mai învăţaţi cu puterea şi degenerată într-o democraţie cum numai noi puteam încropi. A fost revoluţie, zice el, căci s-a schimbat rânduiala, dar manevra a semănat cu întorsul clătitei în tigaie: faţa de jos a ajuns deasupra, însă clătită a rămas aceeaşi.

Mai departe, se ştie ce a urmat: Nici măcar cum prevăzuse un cunoscător, tare înjurat pe tema celor douăzeci de ani, până ce am fi ajuns în rând cu lumea; care, cu adevărat a greşit, dar invers, cei douăzeci de ani devenind „nici în vecii vecilor”.

De politică, dacă aşa s-o fi chemat toată ţigănia asta, ce nu se mai termina, Şubaru nu s-a sinchisit. Totuşi, a votat mereu, de parcă ar fi crezut ceea ce zisese Abraham Lincoln, cum că votul este mai puternic decât glonţul. A luat-o de bună, dar, cu timpul, prin cap i-a trecut gândul că, atunci când Lincoln făcuse această afirmaţie, era viu. Probabil că, în clipa fatală, dacă ar mai fi avut timp să mediteze, s-ar fi răzgândit. În cazul lui, glonţul a fost mai tare; ori poate că el a fost excepţia care a confirmat regula. Acum, Tudor crede că tot glonţul e mai puternic.

După ce a tot aşteptat să fie bine, a înţeles că, indiferent pe cine vota, tot rău ieşea, şi, dacă a văzut aşa, nu s-a mai obosit să voteze.

Primul gând savurat de mintea lui Tudor

Şubaru, după căderea dictaturii, întâmplare care, la început, parcă nu i se părea a fi adevărată, a fost libertatea. Poate că altor oameni le venise în cap, mai întâi, pâinea sau cotletul, cele ce le lipsiseră cel mai mult, dar pe Şubaru, care avusese şi pâine şi cotlet, şi cozonac – şi, de nu le-ar fi avut, tot aşa ar fi simţit – l-a furat imaginaţia şi a început să aibă o vedenie, înfăţişând zborul unei păsări spre cerul senin, simbolizând eliberarea. La vârsta lui, poate că ar fi trebuit să fie mai puţin romantic şi să nu viseze cai verzi pe pereţi. Libertate, să ce? Pierre Bezuhov se întreabă, retoric: la ce este bună libertatea, dacă nu ştii ce să faci cu ea. La noi, unii au făcut cu ea şi în numele ei ce au vrut şi ce vor şi le-a mers. Tolstoi, săracul, ar fi rămas cu gura căscată, dacă ar fi fost contemporan cu aceştia.

Şubaru nu fusese niciodată un rebel cu fapta, ci mai mult în spirit, adică pe dinăuntru, şi, câteodată, în vorbe. Adevărul este că lui nu-i trecuse prin cap să se revolte. De ce să se amestece în lucruri ce îi depăşesc posibilităţile, dacă nimeni nu se legase de el şi nici nu văzuse pe alţii din mediul lui cârtind? Era ceea ce era, un analist platonic şi apatic, precum aproape toţi românii. Totuşi, până la urmă, interdicţia de a gândi cum vrea despre ce mişcă în jurul său, de a spune ceea ce voia, dacă ar fi avut chef s-o facă, de a umbla prin lume şi de a cunoaşte, nu doar l-a deranjat, ci, câteodată şi pentru scurtă vreme, chiar l-a înfuriat. Una peste alta, doctorul Şubaru nici nu avusese stofă de dizident – foarte rară la noi – şi nici după ’90 n-a ieşit să strige, să critice, să arate cu degetul sau cu sulul de hârtie igienică. Însă de meditat, medita, simplu, moromeţian:

„Băi, dacă m-am născut cu darul gândirii şi al vorbirii şi cu nişte drepturi, de ce să vină oricine şi să mi le ia, că aşa vrea el? La Filarmonică şi la Operă mă duc des? Nu, doar că, dacă doresc s-o fac, sunt liber, nu mă opreşte nimeni. Şi atunci, de ce să nu fie tot aşa cu gânditul şi cu vorbitul?”

De vorbit, nu se putea vorbi, la spital, din prudenţă,

acasă, de teamă, fiindcă auzise că telefoanele puteau fi ascultate şi când şedeau, cuminţi, în furcă. Securitatea era peste tot şi Tudor de-abia îşi permitea să asculte Europa Liberă, în orele de întuneric, atât de dese, pe care era obligat să le suporte.

Apoi, dar tot în legătură cu libertatea, Tudor încerca să-şi închipuie ce-ar fi zis Luca Pulbere, prietenul lui, dacă ar mai fi trăit. El, care, oricum, fusese mai liber decât alţii, chiar şi în arest, probabil că mai întâi ar fi vărsat o lacrimă şi s-ar fi simţit frustrat că nu mai are pe cine şi de ce să înjure. Destul de repede, când ar fi văzut ce cacealma luase, şi-ar fi actualizat repertoriul de sudalme, însă fără cine ştie ce bucurie, căci dispăruse pericolul ce plutise totuşi, acela că ar fi putut fi auzit şi luat la întrebări. Şi, în final, s-ar fi plictisit de toţi şi de toate, ca mai toată lumea, căzută în democraţia originală, precum muştele în lapte.

Fireşte că, trezit şi el, Şubaru, încercat de ani de zile de o senzaţie de insuficientă utilitate, fiindcă ajunsese să ştie din ce în ce mai multe şi să nu facă atât cât ar fi putut, reîncepuse să spere. Se închipuia participând curând, voios, mândru de ţara lui, prezentând lucrări la mari congrese şi călătorind pe unde până atunci doar gândise că i-ar plăcea. Era sigur că patria îl va susţine, îi va mulţumi şi îl va lăuda.

Sărmană minte, ce imaginaţie şi apoi ce de noi deziluzii! Ţara l-a lăsat să plece: „Du-te, băiete, dacă ai cu ce, dar pe mine nu mă priveşte asta”.

Pentru medicină, deceniul nouă însemnase un dezastru. Cuprinsă de moleşeală, obişnuită şi cu teroarea, şi cu presiunile duse până la absurd, breasla medicală continua să tacă prelung. Prin ’86, Tudor Şubaru asistase la o şedinţă, ţinută în amfiteatrul spitalului, în prezenţa tovarăşei Bâtlan, în care directorul Direcţiei Sanitare îl ridicase în picioare pe profesorul de pediatrie cel mai stimat din capitală, căruia îi fusese şi student şi intern, care îi îngrijise copilul şi la a cărui masă se înfruptase de câteva ori, întrebându-l, răstit, de ce este negativ, încă, sporul demografic. Lăsând la o parte aberaţia „spor

negativ” – o licenţă a statisticienilor –, atmosfera era atât de tensionată, încât nu se putea imagina niciun răspuns serios şi cinstit, şi niciunul în doi peri. Renumitul profesor, un timid de stil vechi, s-a ridicat, cu obrajii împurpuraţi, mai degrabă de ruşinea celui ce i se adresase, a tăcut şi, când i s-a ordonat, s-a aşezat, însă întâmplarea a făcut înconjurul spitalelor din Bucureşti.

Lumea medicală, înfricoşată, dar nu prea, n-a cunoscut nici măcar un singur caz de protest. Câte o arestare, ici şi colo, pentru luare de mită, a unor crăpceni, nu a balenelor, venea să-i facă pe doctori să-şi bage, şi mai adânc, capul în nisip.

Îngheţarea aproape totală a concursurilor, de la secundariat la primariat, mai ales a celui dintâi, completase apatia generală a fatidicului deceniu. Generaţii întregi pierdeau ani mulţi, blocate, tocmai la vârsta cea mai potrivită pentru învăţătură, iar răul n-a putut fi reparat nici în următoarele două decenii. La reluare, cine a mai apucat a ajuns specialist, mulţi către patruzeci de ani; de unde timp să se mai perfecţioneze şi, eventual, să mai facă şi performanţă un asemenea specialist în chirurgie, de pildă? Cei ce pătrunseseră în sistem, dacă nu pe uşa din spate, atunci pe una colaterală – universitarii –, erau prea puţini şi populau doar câteva centre, restul ţării rămânând văduvit de specialişti. Se acumulase o baltă mare de medici generalişti, din care doar câte unul mai reuşea să străpungă barajul.

Nu trebuie să fii din cale afară de perspicace, ca să-ţi dai seama de ce, după douăzeci de ani, speranţele să apară medici la fel de buni ca aceia ce părăseau sistemul, din motive naturale, rămăseseră deşarte. Tot mai mulţi specialişti, aflaţi pe cale să îmbătrânească, se gândeau, mai puţin în glumă şi mai mult în serios, ce medici să-şi aleagă dacă se vor îmbolnăvi. Însuşi Tudor Şubaru avea să-l întrebe acest lucru pe profesorul Caloianu, prieten de-al lui, mai vârstnic cu doi ani şi chirurg de încredere: „Bătrâne, dacă ar trebui să-mi recomanzi, la nevoie, un chirurg din generaţii mai tinere, la cine m-ai trimite?”

Acesta a căzut pe gânduri, nu i-a fost chiar uşor să rostească două, trei nume.

Ultimele modele demne de imitat de un medic dispăreau pe capete, iar ceea ce se întâmpla în medicină trebuie să se fi întâmplat în toată ştiinţa şi cultura română. „Norocul meu a fost că am prins, încă în putere, câţiva maeştri, care, deşi, cronologic vorbind, nu făceau parte din prima linie de modele, se formaseră înainte de război. Cei de dinaintea lor, veniţi modele gata făcute, s-au epuizat în deceniul şapte; generaţia lui Serafin, a doua linie, cea care, la terminarea războiului, mai avea binişor până la patruzeci de ani, s-a dus la jumătatea anilor ’80. Şi în comunism s-au mai ivit modele, dar nu generaţii, ci inşi, şi aceştia mult mai rari. Dintre ei, cei ce nu crezuseră în comunism – majoritatea –, dar îl folosiseră ca să devină medici şi profesori importanţi, au fost mai veritabili decât cei

„Făcuţi” pentru că practicau din convingere comunismul. Trebuie să mă socotesc privilegiat, deşi nu mi-am pus în cap să devin niciun Crep, niciun Moisescu, niciun Gherman şi niciun Serafin; când mă analizez, cred că de la fiecare am „furat” câte ceva, mai mult, probabil, de la ultimii doi, fiindcă, după câte văd, apucăturile mele, bune şi rele, mai ales cu ale lor se aseamănă. Iar nevoia de modele a tinerilor rămâne; ei caută, chiar şi inconştient, şi nu prea găsesc”.

Cine a apucat timpurile, ştie că, în deceniul nouă, cel fără de speranţă, doctorii se căzneau să nu intre în vizorul Puterii, să pară – mulţi şi reuşeau, sau chiar asta erau – nişte anonimi, şi cei tineri şi cei ajunşi la maturitate. Dar cine avea vreo speranţă pe vremea aceea?

Şi totuşi, trebuie recunoscut că medicii se luau în serios, când era vorba de făcut medicină. Pentru ei, cu aparatura de diagnostic învechită, cu criză de filme radiologice, cu avertismente repetate, de a face economie la medicamente, bombănind în sinea lor şi înjurând, actul medical era esenţa şi, aşa cum este firesc, îşi făceau treaba pe care o aveau de făcut. Şefii de secţie transmiteau

ordine contradictorii, venite de sus, de genul: „Să se evite polipragmazia, să nu se scrie mai mult de trei, patru medicamente unui pacient… dar, dacă este cazul, se poate depăşi această prevedere”. Şubaru şi ceilalţi se făceau că nu aud şi continuau să prescrie, ca şi mai înainte, orice găseau de cuviinţă, din ce aveau la îndemână, căci nu se pomenise ca vreun politruc din afară să ia în mână foile de observaţie şi să se amestece în medicină.

Fiindcă ajunsese nu doar să simtă nevoia, ci să-i facă plăcere, Tudor se refugiase de-a binelea în medicină, citea mult, publicase articole şi chiar şi două cărţi – încât, în fine, profesorul Gherman era mulţumit

— Şi ţinea cursuri cât putea de bine; iar toate probabil că îi răpeau timpul în care ar fi putut să resimtă prea puternic presiunea psihică. De chivernisit, până şi Tudor Şubaru reuşise, în cele din urmă. Nu că, în fine, s-ar fi îmbogăţit, însă o ducea bine, cum n-o dusese de când era medic, şi cum nu avea să-i mai meargă niciodată după aceea. El şi Iulia nu locuiau în cine ştie ce căsoaie, ci tot într-un apartament – e drept, unul spaţios – pe care şi-l cumpăraseră; nici nu strânsese valută sau aur – niciodată nu năzuise la aşa ceva – însă ajunsese în confort material, fără a se hămesi şi a se deda la năravuri ce puteau să-i provoace insomnii.

Dacă, prin toamna lui ’89, cineva i-ar fi prezis că în următoarea jumătate de an va avea primariatul, că va deveni adjunct de profesor şi că o să-şi ia şi primul zbor în străinătate, ar fi crezut că acela e nebun. La începutul lui ’90, în lumea lui Şubaru, de la toropeală şi rutină s-a trecut într-o agitaţie şi o fierbinţeală necunoscute până atunci. O depeşă de la Minister reactivase o lege mai veche, ce dădea dreptul celor ce aveau titlul de doctor în medicină, ca Şubaru, şi aşteptaseră în zadar atâta vreme, să devină primari. Deşi târziu, a devenit şi el, dar pentru întârziere n-avea cui să-i ceară anii pierduţi; venise, în fine, apă şi la moara lui. La întrebarea dacă merita să se ridice dintr-odată până către vârful ierarhiei din clinică, răspunsul celor mai mulţi era afirmativ; chiar şi profesorul Gherman

l-a susţinut cu convingere. Când a fost vorba să fie acceptat pe o listă scurtă, a celor promovaţi în mod excepţional, n-a putut fi refuzat, fiindcă, până la momentul de mult timp aşteptat, îşi construise – graţie, în mare măsură, „şicanelor” lui Gherman – ceea ce atunci se chema dosar beton.

În anul următor, în primăvară, Şubaru şi-a dobândit, printr-un concurs dur, de data asta, primariatul în cea de-a doua specialitate şi, după câteva zile, a făcut şi acea dintâi călătorie în străinătate, invitat la o conferinţă medicală, ţinută într-un mic paradis, Montreux, aflat în altul mai mare, Elveţia. Când s-a trezit, a doua zi, în hotelul Hilton, la douăzeci de paşi de apa lacului Leman, cu piciorul afundat în mocheta groasă, în acea dimineaţă de martie, cu un răsărit de soare neverosimil de frumos, Tudor, deşi puţin stingher, s-a simţit mulţumit şi important, nu un impostor. Atunci, mai ales într-o seară dintre cele trei petrecute în Montreux, a văzut ce înseamnă eleganţa în tot, cum nu mai întâlnise până atunci. Se anunţase o somptuoasă recepţie, însă, deşi era însoţit de oamenii companiei care îl invitase – cu experienţă, nu ca el –, Tudor nu aflase la ce trebuie să se aştepte. Abia când au ajuns în sala principală, au văzut, cu toţii, mese mari, rotunde, ornate fără cusur, cu steguleţele fiecărei ţări participante pe ele; te puteai şi inhiba, însă Tudor Şubaru s-a simţit grozav. Ospătari foindu-se în jurul fiecăruia, mâncare nu foarte multă şi poate nici atât de gustoasă ca la noi, însă simandicoasă. Atunci a avut parte, pentru prima dată, de friptură de potârniche, despre care citise prin romane, şi de garnitura ei, alcătuită din unsprezece feluri de frunze verzi (dintre care lipsea crăiasa, regina, vedeta festinurilor autohtone, salata verde). La sfârşitul mesei nu era nici sătul, nici flămând, nici treaz, nici ameţit, ci îl cotropise o stare de confort, cum nu mai avusese. A doua zi, la prânz, de la Montreux a pornit-o prin Vevey, spre La Gruyère, sălaşul vestitului caşcaval, din care s-a ospătat prima oară; fondue, ce bucurie a papilelor lui gustative. Intrase, târziu de tot, printre cei aleşi, într-o altă lume, pe care, după cum

spusese Luca Pulbere, o merită şi unde Şubaru-tatăl dorise să ajungă.

După câţiva ani de mare deranj între ei, se pare că Şubaru şi Gherman hotărâseră – ori poate că asta s-a întâmplat fără să hotărască nimic – să îngroape securea războiului de gherilă în miniatură, pe care îl prelungiseră prea mult. Niciunul nu mai credea că are toată dreptatea de partea lui şi, după şaisprezece ani, destui pentru doi inşi care nu aveau nimic de împărţit, au lăsat tot ce era neplăcut din trecutul lor la o parte. Aşa, în treacăt, ca să aibă ultimul cuvânt, profesorul s-a arătat nedreptăţit de relaţia mai afectuoasă a lui Tudor cu Nicu Marcu, decât cu el şi i-a spus-o în felul său:

„Vedeţi că, dacă s-ar pune problema să fiţi lăsat din braţe, nu ştiu de la care dintre noi doi aţi aluneca mai repede”. O întâmplare de mai înainte a fost, probabil, un neaşteptat pretext în pacificarea lor. Într-o zi, pe la zece, din salon, Tudor a auzit zarvă şi strigăte ce veneau de undeva, de pe coridor, de la douăzeci-treizeci de metri de el. A ieşit la timp ca să vadă că un bărbat încă tânăr îl apucase de cravată pe Gherman şi încerca să-l zgâlţâie, iar un altul, aflat lângă cel dintâi, îl lătra cu fel de fel de ocări. Şi altă dată s-ar fi amestecat, însă acum Tudor n-a ezitat să intre în gâlceavă şi să-l ajute pe profesor să iasă din clinci.

Pe vremea aceea, ca oricând, şi ca şi astăzi, unii dintre nebunii care circulă printre noi, pe stradă, ajung, inevitabil, şi prin spitale, unde nu stau prea mult pe gânduri când e vorba de a pune gheara în gâtul oricui le iese în cale. Ăştia doi – mici şi afurisiţi, cum se spune – care se legaseră de Gherman, fiii unei bătrâne ce tocmai decedase, veniseră să-i poruncească acestuia să le-o dea repede acasă, fără să fie autopsiată. Cum profesorul îi refuzase – ce-i drept, câteodată acesta ştia să refuze pe un ton ce putea stârni reacţii adverse – iar smintiţii îşi înecaseră, mai înainte, amarul în tărie, scânteia a scăpărat uşor.

Poate că împăcarea lor venise pentru că ajunseseră să se preţuiască, ori fiindcă lui Tudor îi lipsea Luca

Pulbere. Sau Şubaru se maturizase ori profesorul Gherman începuse să îmbătrânească şi se mai muiase şi el, cine ştie? Mai probabil este, însă, că toate la un loc, îi făcuseră să se simtă mai confortabil împreună decât înainte, chiar mai bine decât se simţiseră vreodată la serviciu.

Mai era o chestiune care îi apropiase, iar ei îşi dăduseră seama de asta: încrederea; în toţi anii aceia, în care, la drept vorbind, nu s-au prea agreat, nu se vorbiseră de rău, ireconciliabil. Fireşte că fiecare dintre ei ştia asta şi dacă nici în faţa unor declaraţii ca acestea n-ar fi avut încredere unul în altul, atunci când? „Cum adică, se mirau unii, Şubaru să spună despre Gherman că este cinstit, când aproape toată suflarea ia bani de la studenţi şi de la bolnavi, iar dacă ăsta aşa declară, aşa o fi, că se cunoaşte că nu-l înghite”; sau: „Dacă mă voi îmbolnăvi, mai încolo, am să mă duc la Şubaru să mă îngrijească, am mare încredere în el…” Erau afirmaţii ce te puteau face să iei decizia potrivită. Ei doi crezuseră, odată, că se deosebesc, când, de fapt, în profunzime, se asemănau, căci erau făcuţi din acelaşi material, poate nu nespus de frumos, dar sigur, durabil.

Una peste alta, ce mai tura-vura, au devenit din ce în ce mai apropiaţi, până când s-au împrietenit cu adevărat, ceea ce lui Tudor Şubaru, mai înainte, când i-o prezisese Nicu Marcu, i s-a părut o absurditate.

Ce binefacere colosală – o vorbă preferată a lui Gherman – să comunici fără autocenzură şi ce idei interesante poţi prelua de la celălalt, gata finisate, digerate şi frumos împachetate, când ai încredere!

Profesorul se pensionase – mai degrabă fusese pensionat – curând după decembrie ’89, într-o condiţie fizică şi intelectuală de-a dreptul formidabilă. Agitaţia, ca stare aproape obişnuită în urmă cu doar cinci sau zece ani, dispăruse, ca prin farmec, după retragere, şi, deşi se simţise puţin frustrat, intrase într-o perioadă de linişte, pe care fostul lui colaborator nici măcar nu i-ar fi putut-o bănui pe vremuri. Cei doi, el şi Tudor Şubaru, simt nevoia să se întâlnească săptămânal şi, dacă se întâmplă ca fostul

profesor să lipsească, urmaşul său îi simte lipsa.

Şi de data aceasta, ca de fiecare dată când se văd, prima întrebare a profesorului Gherman, dornic să mai afle noutăţi, fusese aceasta: „Ei, ce se mai aude?”; Şubaru se apucase să-i povestească de un caz de cancer pulmonar, descoperit întâmplător, la un examen radiologic de rutină, şi de aici începuse să se plângă iarăşi, de medicină.

— Văd că dumneavoastră sunteţi decepţionat de nivelul la care a ajuns sau, mai degrabă, la care a rămas medicina; eu sunt de acord, însă fără să fac din asta o tragedie, îi răspunse profesorul Gherman lui Tudor Şubaru, care îi luase locul la şefia catedrei. Nu cred să mă fi auzit vreodată spunând altceva, doar că sunt şi mai tolerant, şi mai sceptic, în acelaşi timp, când afirm că niciodată medicina nu va fi suficient de bună, de eficientă, de înaintată, încât rezultatele ei să răspundă pretenţiilor noastre şi aşteptărilor pacienţilor.

— Nu ştiu dacă aşa va fi mereu, însă, în cazul în care prezumpţia dumneavoastră se va adeveri, ce rost mai au toate căutările, toate eforturile şi cheltuielile? Pentru ce toate astea dacă, fatalmente, suntem condamnaţi să batem pasul pe loc?

— Progrese au loc mereu, iar înmulţirea populaţiei planetei din ultima jumătate de veac stă mărturie a faptului că nu trebuie să fim anxioşi. Este adevărat că, mai înainte, s-au făcut descoperiri epocale

— Cum le place unora să spună – şi mă gândesc la descoperirea antibioticelor şi, ceva mai înainte, a insulinei, însă şi noi, cei de mai târziu, am trăit să vedem multe. Gândiţi-vă la vindecarea unor leucemii şi cancere, la cardiologia intervenţională – după părerea mea, cel mai important succes al medicinei în ultimele decenii –, la transplantul de organe, la atâtea medicamente noi, la redescoperirea aspirinei, ca panaceu important în cardiologie, la descoperirile în imagistică, domeniu în care radiologia a trecut în urma tomografiei computerizate şi a rezonanţei magnetice nucleare, pe post de bunică a acestora, şi la câte şi mai câte.

Tudor chiar îşi aduse aminte de discuţia privitoare la ecografe, la tomografe şi la altele, din urmă cu câteva săptămâni, în care cel tânăr dintre ei doi se arătase nemulţumit, pentru a nu ştiu câta oară, de ecografia abdomenului.

— Metoda asta a devenit, la un moment dat, o adevărată obsesie a medicilor – avizi să şi-o treacă în palmares – şi a laicilor, dornici să li „se facă”, dacă nu de altceva, atunci măcar fiindcă „nu strică s-o am şi eu”. Sigur că este un de netăgăduit progres, aplicabil aproape tuturor organelor, vedeţi, însă, cu nişte excepţii esenţiale: creierul şi intestinul. Că ecografia a preluat primul loc în imagistică, devenind mai populară decât „razele” de pe vremuri, e bine. Doar că ecografiştii s-au înmulţit şi, odată cu asta, şi eşecurile, căci nu este destul să ai un ecograf, mai trebuie să şi ştii ce să faci cu el. De aceea, după entuziasmul de început, a urmat reculul, odată cu adevărul că ecografia abdominală nu „vede” chiar tot, iar în final, exagerarea defectelor ei, fiind asemănată cu

„Cititul în cafea”. Gata, gata să fie compromisă, ecografia s-a menţinut şi după decenii, are şi merite, cu o condiţie, să n-ai pretenţii ieşite din comun de la ea.

— Poate că s-ar fi menţinut în rolul de

„Primadonă”, dacă, la niciun deceniu după ce fusese inventat, n-ar fi apărut şi la noi tomograful computerizat şi, aproape imediat, rezonanţa magnetică nucleară, ambele mai precise, în general, şi o mană cerească pentru neurochirurgi, continuă Gherman ideea.

— Sigur că aşa este, fu de acord Şubaru, fără asemenea aparatură ar fi mult mai rău, însă, pe de altă parte, mă întreb dacă înmulţirea oamenilor este un lucru chiar atât de bun. Lăsând la o parte asta, chiar dacă medicina a progresat, pe ici, pe colo, nu a făcut descoperiri de genul celor în stare să-i schimbe istoria. Este adevărat că a prelungit puţin durata de viaţă, dar n-a redus prea mult suferinţa oamenilor. Ca să nu mai vorbim că eu nu cunosc nicio boală sigur vindecabilă. Nu mai ştiu în ce roman, a cărui acţiune se petrece în urmă cu şapte

decenii, sau poate cu mai mult, decanul unei facultăţi de medicină le spunea absolvenţilor că el ştie douăzeci şi şase de boli care se vindecă. Poate avea dreptate, deşi am mari îndoieli, însă, oricum, vă rog să-mi arătaţi dumneavoastră doar cinci boli care se vindecă sigur, în zilele noastre; ca să fiu sincer, m-aş mulţumi şi numai cu un exemplu.

— O să mă gândesc la asta, dar mie mi se pare şi mai grav faptul că medicina, care, prin definiţie, ar trebui să mai şi prevină îmbolnăvirile, să-l ajute pe om să-şi păstreze sănătatea, din punctul acesta de vedere chiar că a bătut pasul pe loc. Mă întreb, de la descoperirea vaccinurilor şi până astăzi, ce s-a mai întâmplat? Nici măcar cariile dentare nu pot fi prevenite, ca să nu mai vorbim de cancere, de diabet, devenit epidemic, ori de bolile psihice ale omului modern? Ce face medicina, săraca, decât să se opintească să le trateze şi să nu prea reuşească? Am mai discutat noi, totul decurge de parcă progresele ar atrage după sine noi boli şi alte reacţii contrarii, îşi încheie profesorul Gherman tirada.

17

Clinica de obârşie a lui Tudor nu mai era ce fusese odată, de parcă nu-i priise strămutarea în spitalul cel nou.

Doctorul Weisskopf şi Max dispăruseră de acolo şi făcuseră primele breşe. Profesorul Serafin s-a retras la aproape şaptezeci de ani, la capătul unei perioade în care parcă n-a mai fost el; devenise depresiv, uneori prea patetic, nu mai părea leul cunoscut de Tudor, care ajunsese să-l regrete pe Serafin al lui, cel falnic, schimbător şi rău de gură. Când i-a venit timpul, s-a pensionat, dar, ceea ce nu i-a plăcut lui Şubaru a fost anonimatul, şi nedrept şi trist, în care s-a întâmplat evenimentul. E adevărat, lumea medicală se primeneşte, căci totul este trecător, însă Şubaru crede că s-ar fi cuvenit ca retragerea unui mare profesor, precum Serafin, să fie cumva semnalată. De fapt, acea lume parcă e bolnavă de nerăbdare când vine vorba de oameni văzuţi în acelaşi loc – într-un spital, de pildă – timp de zeci de ani; cu mult mai înainte de vreme, unii se întreabă, dacă nu cumva se şi

interesează: „L-am văzut pe Popescu; Matusalem ăsta chiar că este de mult în spital, oare când s-o pensiona?” S-au plictisit cu el şi vor să-l vadă plecat o dată, numai aşa, ca să se modifice peisajul, doar de dragul schimbării. Numai că pe Serafin nu l-a interesat ce cred şi ce vor alţii, s-a pensionat fără regrete, că şi aşa îi spusese, nu o dată, lui Şubaru că se săturase. După pensionare, fostul maestru a trăit mai bine de zece ani, şi bunicei şi răi de tot, la sfârşit, în care, un timp, a mai primit vizitatori, rari şi numai dintre cei foarte apropiaţi. Tudor a preferat să-l ţină minte aşa cum îl ştiuse şi nu l-a mai văzut decât la înmormântare, într-o iarnă, pe un ger pătrunzător.

Nic Moisescu a murit prin ’85, înaintea lui Serafin, după cum îşi aminteşte Tudor Şubaru, la şaizeci şi nouă de ani, cum avea să moară şi Luca Pulbere, doar că nu noaptea. Ieşise şi el la pensie şi-şi făcuse un program plăcut, cu plimbări, citit, discuţii cu prietenii, cu un ceas de odihnă după-amiaza, şi concerte, dar tot mai rar, căci sălile ajunseseră la temperatura frigiderului. Într-o zi, după masa de prânz, s-a întins, îmbrăcat, cum venise din oraş, pe canapeaua din salon, după ce i-a destăinuit femeii de serviciu că nu este în apele lui. Puţin mai târziu, când aceasta a vrut să-l întrebe dacă mai are nevoie de ceva, murise. Pentru Tudor, plecat în concediu şi, deci, absent la înmormântare, Nic Moisescu avea să rămână cel dintotdeauna, fără cusur.

Cu un an înaintea lui, pierise Sergiu Puican şi, dintre toate poveştile celor pe care Tudor i-a cunoscut în acei ani, drama lui Sergiu a fost nu ca în filme, nu doar incredibilă, ci de-a dreptul fantastică. După ce renunţase la doctorat, Sergiu şi-a văzut mai departe de bolnavi şi de studenţi, în acelaşi ireproşabil mod. De profesor, căruia dinţii i se mai tociseră, nu-i mai păsa tot atât ca înainte, avea aceiaşi prieteni, cu care îşi omora timpul liber, ce, se pare, îi prisosea, şi (poate) aceeaşi ibovnică. Şi fuma îngrozitor de mult, de parcă ar fi dorit să se sinucidă, ceea ce nu era cazul.

Locuia în apropierea spitalului, într-un bloc nou, la

etajul patru, deasupra unei farmacii, într-un apartament prea mare, împreună doar cu tatăl său, octogenar. Fiindcă se plictisea acasă, după cum aflase Tudor, Sergiu avea obiceiul să vină, după-amiaza, la Urgenţa spitalului – îl şi întâlnise de câteva ori –, să stea la taclale cu cine se găsea pe acolo, medici şi asistente, infirmiere, dacă, bineînţeles, aceştia erau liberi. Sporovăiau, cu el moderator, căci mintea sa depozitase multe, şi bune, dar şi balast, pe care, probabil, îl deversa în acele întâlniri; râdeau şi fumau, mai ales el.

Într-o dimineaţă, pe la cinci, Sergiu s-a trezit cu o durere teribilă în piept, exact aşa cum le-o descrisese de sute de ori studenţilor. Şi-a sculat tatăl, şi-a adunat, într-o sacoşă, câteva lucruri, necesare unui bolnav internat, şi amândoi, de braţ, au luat-o spre spitalul aflat peste drum. Chiar în momentul în care a ajuns la urgenţă i-a spus primului întâlnit: „Am infarct, duceţi-mă la coronarieni şi faceţi după aceea formalităţile de internare”. În primele minute s-a instalat un bloc atrioventricular complet, dar, într-o oră, echipa, sosită de acasă, îi şi pusese un stimulator ventricular.

Până la ora nouă, tot spitalul aflase ce păţise Sergiu, un doctor „popular” şi simpatizat, de-al casei, însă, fireşte, se stabilise să nu fie vizitat, pentru a fi ferit de agitaţie. Tudor l-a văzut după patru zile, când starea lui se ameliorase; atunci a aflat că Sergiu continua să fumeze, pe furiş, ziua, dar mai ales noaptea, când primprejur nu se mai găsea nimeni să-l „toarne”.

Medicina este plină de nenumărate cutume, bune ori dăunătoare, ambele categorii practicate cu convingerea că fac bine, deşi de unele doar Dumnezeu ştie ce efecte au. Oricum ar fi, vine o vreme când, una după alta, idei ce păreau veşnice, sunt dislocate şi aruncate la coş de altele contrarii. Lui Tudor îi era cât se poate de clar că, aşa cum ipotezele, teoriile şi terapiile vin şi trec, tot aşa şi Sergiu a căzut pradă unei relativ noi atitudini, în ceea ce priveşte folosirea heparinei. Dacă, până de curând, acest medicament fusese literă de lege în protocolul terapeutic

al infarctului miocardic – mai ales în lipsa tromboliticelor, ce dizolvă cheagul format în coronare –, în ultimii ani începuse să se spună că ea ar predispune la tulburări de ritm, unele grave, posibil mortale. Aşa că, punând în balanţă cele două opinii, cineva a hotărât că lui Sergiu ar fi mai bine să nu i se administreze heparină. După şapte zile de la instalarea stimulatorului cardiac, adică tocmai când era de aşteptat, un tromb mare, format la locul unde cateterul stimulatorului „julise" endocardul ventricular, a migrat în plămân; curând, tensiunea arterială s-a prăbuşit şi Sergiu, chinuit de durere, a început să expectoreze sânge curat. Rezidentul de gardă de la coronarieni – singurul medic în acea zi – lipsea, chemat la un alt caz, dar, şi dacă ar fi fost acolo, n-ar mai fi putut face nimic, nu doar el, ci nici vreun corifeu al cardiologiei mondiale. Asistentele au relatat că Sergiu şi-a condus, el însuşi, tratamentul, mai ales cel adresat durerii şi şocului cardiogen, până ce şi-a pierdut definitiv cunoştinţa. Avusese numai cincizeci şi doi de ani.

Viaţa şi moartea lui Sergiu Puican, ce tragic destin!

Din vechea clinică mai rămăseseră Nicu Marcu şi cei din generaţia lui Tudor. Şi, uite aşa, în faţa lui

Mamule – nici el prea tânăr acum – se făcuse tot atât de liber, ca pe o tablă de şah de pe care piesele au fost măturate de mâna violentă a unui nebun.

Când s-a crezut în stare să-şi pună întrebări ce priveau trecutul său şi al celor printre care trăise şi să-şi permită a emite judecăţi de valoare – dar numai după ce a simţit că şi-a câştigat dreptul acesta –, un timp, pe Tudor Şubaru l-a muncit o dilemă: fuseseră unii dintre cei de la care învăţase atâtea nişte nerealizaţi, poate chiar nişte rataţi, sau nu?

Ce a simţit fiecare despre sine Tudor n-are de unde să ştie, fiindcă n-a discutat niciodată cu ei, dar părerea sa este că se căzniseră să-şi îndepliniseră menirea; fuseseră şi dascăli, şi oameni, şi medici adevăraţi, pregătiţi, ca puţini alţii, să-şi îngrijească semenii, cu o firească, pentru ei, seriozitate şi cu multă înţelegere, ceea ce le conferea o

aură specială şi binemeritată. O făcuseră la superlativ şi probabil că fuseseră mulţumiţi de ei. Vremurile şi, unora, propriile gene nu le-au permis şi mai mult, iar ei, nobili, s-au împăcat cu atât, deşi ar fi putut să se realizeze mai bine. Tudor crede că nici doctorul Crep, hematologul, nici Moisescu şi nici chiar Weisskopf n-au murit de inimă rea că n-au devenit profesori, numai că, dacă ar fi trăit să vadă ce fel de inşi au ajuns la un asemenea înalt rang, mai târziu, cu siguranţă că s-ar fi crucit.

Iar dacă, printr-o minune, vreunul i-ar deschide uşa cabinetului său de profesor, fostul cercetător s-ar ridica în picioare şi s-ar pleca în faţa lui, aşa cum a făcut-o odată, în faţa lui nea Max, venit în vizită din Germania, dornic să-l întâlnească şi pe el. Ar face-o şi fiindcă simte că, în el, cel de acum, se găseşte câte ceva din fiecare dintre ei.

Singurul cu care mai poate sta, la o parolă, despre trecut, în afară de profesorul Gherman, este Nicu Marcu, pentru viaţa căruia se temuse un sfert de veac. Paradoxurile şi surprizele medicinei sunt fără sfârşit: operat pe coronare, cu trei by-passuri, acum trecut de optzeci şi cinci de ani şi încă activ, omul care „ar fi trebuit” să moară înaintea multora, le supravieţuieşte, după aproape patru decenii de la prima criză de angină pectorală; pe el progresele medicinei l-au ajutat.

„Poftim, faceţi prognosticuri, dacă vă dă mâna”, îşi aminteşte Şubaru cum se pornise, într-o dimineaţă, la raportul de gardă, Serafin, când venise vorba despre aşa ceva. El povestea că, mai în tinereţe, avusese în grijă, ca pe mulţi alţii la fel, un pacient cu un sindrom nefrotic sever, căruia de luni de zile nu-i dăduse de capăt şi pe care, după multe săptămâni, îl externase, cu gândul nerostit că nu mai avea nicio şansă. După aproape zece ani, în tramvai, un om l-a salutat, dar Serafin fireşte că nu l-a mai recunoscut.

— Nu mă mai cunoaşteţi, domnule profesor, e mult de atunci, eu sunt pacientul cu sindrom nefrotic, căruia i-aţi dat drumul, să moară acasă. N-am mai luat niciun medicament, dar, încet, încet, am înviat din morţi.

Nicu Marcu mai trece din când în când pe la Tudor. A fost o surpriză pentru acesta să-l audă, odată, într-o discuţie, fără legătură directă cu vremurile de mult trecute: „Tudore dragă, ce doctori şi ce oameni a avut spitalul ăla al nostru, aşa mic şi nenorocit cum a fost, când mă gândesc, mă trec lacrimile de mândrie. Iar Serafin, ce valoare, şi cât s-a zbătut pentru medicină; a fost un om al noului, cum rareori am întâlnit, Dumnezeu să-l odihnească. Este adevărat că nu l-am prea înghiţit, şi nici el pe mine, dar trebuie să-i recunosc meritele şi o fac din toată inima. Dacă o să-l întâlnesc Dincolo, o să-i spun şi personal”.

Nici clinica al cărei şef Tudor Şubaru ajunsese, după optsprezece ani de muncă în ea, nu stătea mai bine cu creierele. Primul plecase ultimul venit, în urmă cu zece ani, promovat şef de lucrări la gastroenterologie, unde îşi găsise locul, următorul se pensionase cu puţin înainte de plecarea profesorului Gherman.

— O să vină vreo câţiva ani grei, prevăzuse acesta, în ’90; posturi vor fi, dar cu cine să le ocupăm? Mă gândesc şi nu-mi vine în minte niciun medic format deja, nu sunt tineri specialişti de încredere. Nu mai prea are cine să trateze bolnavii şi nici cine să vadă de studenţi; să încercăm să găsim nişte secundari mai răsăriţi din ultimul an, pentru posturile de asistenţi, şi câţiva absolvenţi proaspeţi, din cei buni, să-i luăm preparatori. Şi a început o poveste ca aceea cu zece negri mititei.

De găsit, mai mult i-au găsit amatorii pe ei şi, de voie sau de nevoie, i-au luat, la grămadă, asistenţi tineri şi preparatori, deşi Tudor Şubaru bănuia că, până să aibă încredere în ei, mai va. Cu unii o nimeriseră, cu alţii nu, fiindcă nici el, nici profesorul Gherman nu-i cunoscuseră, îi acceptaseră ca să nu rămână clinica goală, urmând să se cearnă singuri.

Prin ’95, trei dintre ei confirmaseră şi ajunseseră specialişti cu perspective, alţi doi deveniseră tot specialişti, dar nu erau nici pe departe ce-i trebuia noului profesor.

Dintre cei buni, doi au plecat cu burse în Statele

Unite, pentru zece luni, şi nu s-au mai întors, iar unei ciudate din categoria a doua, Şubaru i-a făcut vânt într-o altă clinică, rămânând iarăşi cam pe drojdie.

A venit rândul celei de-a doua serii de concursuri, căci până şi Şubaru fusese obligat să se întoarcă la munca de jos, să facă stagii cu studenţii. Povestea s-a repetat, dacă nu cumva a fost şi mai rău. Au intrat un şef de promoţie, bolnav de o boală cronică, transferat după doi ani altundeva, căci nu i-a plăcut în clinică – iar Şubaru nu s-a opus, ci, din contra, l-a lăudat viitorului şef, numai să-l vadă dus unde îl mâna dorinţa –, o fâţă prefăcută, pe care a îndemnat-o să plece în Germania, atunci când a fost întrebat dacă nu poate „livra", unui mic spital, una bucată medic cunoscător de limbă germană. Şi, în fine, fiica unui prieten de-al lui Caloianu, chirurgul, care terminase cu medie mare facultatea şi care îi fusese recomandată cu (prea multă) căldură lui Şubaru. Asta, o speriată, ce nu putea umbla prin clinică decât alergând ca la cutremur, maltratată, se pare, de părinţii ei, încă din copilărie, a dispărut, cu loteria vizelor, după ce a devenit specialistă de interne.

Ce să mai fi făcut Şubaru? A organizat a treia rundă de concursuri şi, în doi ani, a băgat în clinică alţi şase asistenţi şi preparatori. Învăţat minte de această dată, mai întâi i-a studiat atent – aproape toţi erau rezidenţi în clinică – şi i-a luat după criterii sui-generis: să nu fie proşti sau bâlbâiţi, să cunoască bine limba engleză şi să ştie să lucreze, aproape ca nişte maeştri, pe computer. Aşa a mai brodit-o: dintre ei, doar o fătucă a plecat la doctorat în Franţa şi nu s-a mai întors.

De fapt, poate că profesorul Gherman, mai întâi, şi apoi Şubaru au greşit, alegându-şi oamenii după criterii învechite, cum ar fi concursurile clasice. Aşa sar explica de ce au muncit atâta – mai ales Tudor – ca să-şi înjghebeze un grup mic de medici, cât o echipă de handbal, în vreme ce alţi şefi, care au adoptat la iuţeală regulile jocului „modern", au scos posturi cu toptanul, şi-au selecţionat jucătorii înainte de a da „probă de joc" şi au făcut loturi ca

la fotbal, inclusiv cu rezerve.

Că în medicină nu-i ca la fotbal n-a interesat pe nimeni.

La socoteala pe care a făcut-o de curând, în doisprezece ani Tudor Şubaru a format cu mult peste o duzină de specialişti, din care a „exportat” şi a transferat aproape jumătate; în cele din urmă, în clinică au rămas opt, cu el cu tot. Puţin, aşa cum prevăzuse, mai ales că nu luase în calcul şi exodul spre vest. Cu toate că ceea ce a păţit cu tineretul i-a depăşit cele mai pesimiste aşteptări, Şubaru vede că lucrurile merg mai bine decât în majoritatea clinicilor din spital şi ceea ce se face la el seamănă a medicină mai mult decât în alte părţi. Iar asta o observă şi pacienţii şi rezidenţii şi chiar şi studenţii, ceea ce îi face plăcere.

Curând, au învăţat cu toţii să pună şi diagnosticul de HIV.

La vremea când în clinica profesorului Şubaru a apărut primul caz de SIDA, eveniment ce s-a întâmplat după aproape cincisprezece ani de când fusese semnalată boala, testul HIV nu mai era o noutate şi nu doar internistul din clinică, ci aproape orice medic avea în minte diagnosticul acesta, mai ales la bolnavii tineri, cărora n-au reuşit să le dea de rost.

Pacientul, un tânăr în vârstă de douăzeci şi doi de ani, a fost totuşi o mare surpriză şi a creat o nedorită emoţie tuturor. Fusese internat în gardă cu tabloul unei pneumonii, cu febră înaltă, cu nimic clinic ce ar fi putut să te facă să te gândeşti, în primul rând, la SIDA. Dimineaţa, imediat după raportul de gardă, l-a examinat şi Şubaru, căruia i s-a părut că, totuşi, starea generală a pacientului este mai gravă decât s-ar fi căzut. Trecuse vremea când ar fi „sărit” peste diagnosticul de infecţie cu HIV, aşa că înainte de prânz a avut confirmarea, iar după încă o oră, bolnavul îşi luase deja locul în compartimentul special de la Boli Infecţioase. Mai târziu, s-a interesat şi a aflat că tânărul murise printr-o infecţie pulmonară rezistentă la tratament. Emoţia extraordinară abia a urmat, fiindcă în

gardă, la recoltarea sângelui pentru analize, asistenta se înţepase, probabil superficial, cu acul tocmai scos din pielea pacientului. Din fericire, imprudenta, dar norocoasa fată s-a ales doar cu teama teribilă, lesne de înţeles şi… a emigrat în Germania.

Şubaru zice că SIDA sau AIDS – denumită după ţărmul Canalului Mânecii pe care te afli când vorbeşti despre ea – a apărut pentru ca medicina să nu aibă parte de linişte, iar cercetarea să nu ducă lipsă de subiecte grave. Ca să fim corecţi, pe el, boala aceasta, care a făcut să frisoneze – doar de frică, la început, apoi şi la propriu

— Milioane de oameni, nu l-a interesat. Fireşte că aproape niciun număr din revistele medicale importante de la începutul deceniului nouă nu omitea tema, însă, deşi la noi articolele erau citite cu suficientă curiozitate, provocau mai degrabă mirare decât grijă. „De se să ne intereseze o boală atât de rară şi de îndepărtată, aflată tocmai la homosexualii din America? Ce, musca Ţeţe şi boala somnului avem? Treaba lor!” (Numai infecţioniştii, mai mult ca sigur, făceau excepţie.)

Ei, cine a gândit aşa, s-a înşelat. Nu trecuseră decât câţiva ani, din 1981, de la primii homosexuali morţi de AIDS, când s-a aflat că şi în Bucureşti au apărut nişte cazuri de bolnavi al căror sistem imunitar ar fi fost făcut praf, dar oficial nu s-a suflat o vorbă.

De abia în ’90 a izbucnit scandalul copiilor infectaţi cu HIV prin folosirea, la mai mulţi pacienţi, a seringilor nesterilizate, sau prin transfuzii de sânge şi produse derivate din el.

Populaţia de peste tot începuse să se teamă, mai ales după moartea actorului Rock Hudson, în ’85, prima victimă celebră a HIV, cel ce a deschis lista, pe care s-au mai înscris Anthony Perkins, Dack Rambo (Jock Ewing, din serialul Dallas), şi ei actori, adolescentul, devenit celebru ca simbol al luptei pentru drepturile pacienţilor cu AIDS, Ryan White şi mulţi alţii.

La un an de la moartea lui Perkins, Ronald Reagan a pronunţat public cuvântul AIDS, atenţionând o societate

înfricoşată (ce îşi repudia bolnavii cu HIV) că prevenirea acestei infecţii este singura cale de scăpare. Încă un an mai târziu, prinţesa Diana a fost văzută de presă strângând, cu mâna neprotejată de mănuşi, mâinile unor tineri cu HIV, dorind astfel să schimbe percepţia oamenilor despre aceşti mari ghinionişti. Povestea baschetbalistului Magic Johnson, care, depistat cu HIV încă din ’91, trăieşte şi astăzi, a insuflat un nejustificat optimism şi confuzie, în legătură cu durata de viaţă a celor infectaţi. Adevărul este că se poate trăi şi foarte puţin şi foarte mult, dar, când e vorba de AIDS, timpul devine o noţiune mai relativă decât de obicei.

Ce s-a mai întâmplat după aceea? În anul decernării premiului Nobel, pe lume trăiau şaizeci de milioane de oameni infectaţi; după ce douăzeci şi cinci de alte milioane muriseră. Tristă aniversare!

Tudor Şubaru s-a lăsat convins de mult de grozăvia acestei boli, care înainte îi era aproape indiferentă; nu devenise vreun specialist, ci doar un medic avizat, iar din istoria ei reţinuse şi anecdotica serioasă.

Când a fost vorba să se lămurească originea AIDS, povestea a mers pe două cărări, una furnizată de teoria conspiraţiei şi alta de cercetare, ambele cu semne de întrebare.

Cu şapte ani înainte de cumpăna dintre milenii, Alan Cantwell Jr., medic, istoric şi homosexual, publicase o carte, în care imagina o conspiraţie împotriva homosexualilor şi a negrilor, prin care „ei” (care ei?) au iniţiat un genocid al acestor două comunităţi indezirabile, injectându-le un virus produs prin inginerie genetică.

Omul, interesat, fără îndoială, punea o serie de întrebări, la care nu s-a răspuns încă şi la care poate că nu se va răspunde niciodată. De pildă, de ce epidemia de AIDS a debutat la sfârşitul anilor ’70 şi începutul anilor ’80, în acelaşi timp cu experimentul privind vaccinul contra virusului hepatic B? Cu acea ocazie, au fost testate eşantioane de sânge provenite de la mai mult de o mie de bărbaţi, cuprinşi în studiul privind hepatita B, şi de la

peste zece mii de homosexuali albi. Nu cumva atunci, în 1978, cu prilejul recoltării sângelui, virusul suspectat a fi HIV le-a fost injectat homosexualilor şi negrilor?

Şi o altă întrebare, tot retorică: de ce epidemia de AIDS, în Africa, începe concomitent cu programul Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii de vaccinare antivariolică din anii ’70? Nu cumva şi acelor oameni li s-a introdus HIV?

Cantwell îşi mai sprijină teoria pe încă o dilemă: cum să fi fost posibil ca o epidemie apărută la negrii heterosexuali din Africa să se transforme într-o boală a albilor homosexuali din America, unde, într-adevăr, AIDS a apărut, pentru prima dată, în mod exclusiv, la tineri, albi, sănătoşi şi gay.

Fiecare poate crede ce vrea. Aproape orice este posibil – teoretic –, iar conspiraţia cea mai bună este aceea ce nu poate fi descoperită, cum declarase, într-un inspirat film, un personaj întruchipat de Mel Gibson.

Dar să vedem şi calea cealaltă. Un grup internaţional de cercetători de la Universitatea Alabama din Birmingham (SUA), condus de Beatrice Hahn, au anunţat, cu un an înainte de trecerea în mileniul trei, că au descoperit locul de pornire al HIV. După aceştia, originea lui s-ar afla în vestul Africii Centrale, rezervorul fiind două subspecii, denumite troglodites (nu, nu e vorba de o categorie de homo politicus, ci de cimpanzei), ce trăiesc exact în zona unde fuseseră depistate toate cele trei grupe de HIV-1 cunoscute la om.

Calea de transmitere la om trebuie să fi fost sângele cimpanzeilor, vânaţi pentru hrană, din ce în ce mai frecvent, din cauza sărăciei extreme.

Pentru aceste rude ale sale, mai periculos decât HIV, faţă de care sistemul lor imunitar este rezistent, pare să fie omul, cel ce, pentru asta, plăteşte un greu tribut.

În natură, în societate şi în viaţă, uneori, când câştigi, pierzi, şi invers.

— Ce părere aveţi de controversele privind ultimul premiu Nobel în medicină, cel acordat pentru descoperirea

virusului HIV? deschise discuţia profesorul Gherman, în maşina care îi ducea de la Bucureşti spre Sinaia, unde urma să înceapă congresul anual de medicină internă.

— De ani de zile ştiam că Montagnier a fost socotit singurul autor al descoperirii, însă văd că m-am înşelat; nu numai că nu este singurul, dar nici măcar cel mai important, îi răspunse Şubaru, uşor contrariat.

— Nu vedeţi că istoria se repetă, aidoma celei de la descoperirea insulinei, cu Montagnier în poziţia lui Banting? Noroc că, în cazul HIV, cercetătorul în rol principal n-a fost omis şi, fiind vorba de o doamnă, nici nu s-au luat la bătaie pentru bani, cum au făcut canadienii. Continuând analogia, în locul lui Chermann, cel nedreptăţit anul trecut, pot fi puşi Best şi Collip, din echipa insulinei, ca să nu mai vorbim de Paulescu. Bine că Termin şi Baltimore, cei ce descriseseră cu mai bine de zece ani în urmă o enzimă fără de care mai mult ca sigur HIV-ul n-ar mai fi fost descoperit, luaseră Nobelul, altfel nu se ştie ce tevatură s-ar fi iscat.

— Aşa este, dar asemenea controverse au mai fost de multe ori. Oscarul acesta pentru ştiinţă, fiind o alegere cu o doză mare de subiectivism, ar fi foarte greu să nu apară discuţii şi contestări, încheie Şubaru.

— Povestea descoperirii HIV este veche şi de aceea atribuirea premiului Nobel abia după douăzeci şi cinci de ani este surprinzătoare. Mie mi s-a părut prea lungă şi n-am avut răbdare s-o citesc în întregime, se lamentă Gherman.

— Atunci, să vă fac un rezumat. După ce, în ’81, cum ştim, fuseseră diagnosticate primele cazuri de „gay syndrome”, începu Tudor Şubaru, în anul următor a apărut şi în Franţa o suferinţă asemănătoare, necunoscută până atunci. După părerea mea, ideea lui Rozenbaum – medicul de la spitalul Bichat, care s-a gândit că are de-a face cu un virus nou, şi de la care a pornit cercetarea – este la fel de preţioasă şi de originală ca şi descoperirea în sine. Fără clinicieni, descoperirile din medicină nici n-ar putea exista sau ar fi cu mult mai rare. Însăşi Françoise Barré-Sinoussi,

în interviul de după atribuirea premiului Nobel, a spus că din echipele de cercetare în domeniul bolilor infecţioase trebuie să facă parte, pe lângă virusologi şi microbiologi, şi clinicieni, toţi lucrând în spitale şi în ştiinţele fundamentale.

Acest Rozenbaum i s-a adresat lui Luc Montagnier, şeful laboratorului de oncologie virală de la Institutul Pasteur din Paris, căruia i-a trimis prima biopsie a unui ganglion limfatic recoltat de la un pacient. Montagnier îl primeşte şi pasează sarcina cercetării profesorului Chermann şi doctoriţei Barré-Sinoussi, cea care a observat prima că, într-adevăr, în cultura preparată de ea a crescut ceea ce s-a dovedit a fi HIV. Ea şi Chermann au continuat munca, au împrumutat un reactiv de la un celebru cercetător din America, Gallo, cel ce identificase, cu aproape zece ani în urmă, primul retrovirus, de care era sigur că producea AIDS (din păcate pentru el, Gallo s-a înşelat). După ce au fost siguri că ei au descoperit adevăratul agent al cumplitei boli, ca să nu le-o ia alţii înainte, cercetătorii francezi au publicat urgent noutatea în prestigioasa revistă Science, în mai ’83, botezându-l HIV, în engleză, sau VIN, în franceză. Atenţie, în şirul de doisprezece autori ai articolului, Luc Montagnier – altfel, cercetător foarte cunoscut şi, cum ziceam, şeful laboratorului unde se lucrase – apare ultimul, imediat după Rozenbaum, fiindcă, într-adevăr, nu participase direct la descoperire.

Vestea descoperirii HIV a iscat de îndată o gâlceavă franco-americană, în care Gallo i-a acuzat pe francezi de minciună şi chiar de furt de ştiinţă. Conflictul a fost stins tocmai la nivelul şefilor de stat, Chirac şi Reagan, printr-un compromis, fireşte – arma preferată a diplomaţilor –, ceea ce l-a înfuriat la culme pe Chermann, care nici n-a vrut să semneze hârtia prin care se stipulau merite egale, pentru ambele tabere, franceză şi americană.

— Am citit şi eu că, alături de Françoise Barré-Sinoussi, cel ce a primit premiul Nobel a fost Luc Mantagnier, iar Chermann a fost „uitat”; mi se pare că

regulamentul nu permite un număr mai mare de trei laureaţi pentru un singur premiu –, al treilea fiind un german, pentru o altă descoperire, a continuat Gherman.

— Aşa este, însă aproape imediat marile ziare franceze l-au contestat pe Montagnier, reafirmând adevărul, foarte cunoscut în Franţa, conform căruia Françoise Barré-Sinoussi, cu ajutorul lui Chermann, a descoperit virusul, pe când Montagnier, ca şef, n-a făcut altceva decât să dea nişte avize.

— Şi uite aşa, cel din urmă a ajuns cel dintâi! De ce şi cum? se interesă Gherman.

— Aproape că nici nu mai contează, motive omeneşti, nu biblice. Montagnier a fost şi principalul adept al compromisului cu americanii, mergând până acolo încât a afirmat că dacă se discută despre cine a rămas pe dinafară, acela ar fi Gallo, şi nu Chermann, omul lui. Deh!

De la un personaj ca Montagnier, lumea lui spune că s-ar fi aşteptat la mai mult.

18

Luca Pulbere a murit la două luni după ce împlinise şaptezeci şi trei de ani. O dusese, cu insuficienţă cardiacă şi fibrilaţie, aproape zece ani după ce fusese diagnosticat şi Tudor Şubaru îi prezisese că poate trăi chiar mai mult de două decenii. Anii s-au scurs fără ca, din fericire, nea Luca să se lupte din greu cu dispneea, mai ales că doamna Neli adusese în viaţa lui, pentru prima dată, ordinea şi tihna. Cu vreo două săptămâni mai înainte de sfârşit, însă nevoia de aer se accentuase relativ brusc şi Tudor a constatat că Luca devenise tahicardic, mai neliniştit şi pesimist. „Embolii pulmonare repetate? Probabil, şi nu prea văd ce s-ar mai putea face”.

În săptămâna următoare, domnul Pulbere a murit în somn; sfârşitul fusese aşa cum şi-l dorise, o moarte ideală. Dimineaţa, doamna Neli i-a telefonat lui Tudor şi i-a dat vestea. Surpriză n-a fost – deşi moartea venise oarecum pe neaşteptate –, dar Tudor l-a regretat, cum de foarte puţine ori mai regretase pe cineva. În acele din urmă zile, Luca îi spusese că nu doreşte să se facă mult zgomot când va muri

– ceea ce era convins că se va întâmpla curând –, nu voia anunţ la ziare, nici trei popi, nici pomeni: „Să vină numai prietenii mei, care vor primi vestea din gură în gură. Tu – în tine am încredere cu privire la chestiunea asta – să veghezi să se împlinească aşa cum ţi-am spus acum”.

Înmormântarea a fost una obişnuită, însă, deşi nu se făcuse niciun fel de publicitate, trebuie să fi asistat aproape o sută de cunoscuţi şi prieteni, majoritatea bărbaţi, şi toţi înlăcrimaţi.

Tudor fusese unul dintre discipolii învăţăturilor lui Luca Pulbere, cum acela mai avusese încă doi, trei, nu mulţi. Unul dintre ei, reparatorul de cuptoare de încălzit şi de frigidere, avea darul de a-l imita pe dascăl, când acesta le spunea câte ceva ce trebuia ţinut minte, sau când le făcea câte o părintească observaţie; semăna atât de bine cu Luca, încât se puneau pe râs. Dar asta s-a întâmplat numai după câţiva ani de la moartea lui.

Cu ce s-a ales Tudor din prietenia cu Luca Pulbere? Cu multe, însă în primul rând cu o amintire caldă, cum până la propria bătrâneţe nu avea să mai întâlnească, printre cei ce nu făceau parte din copilăria lui sau din spitale. Nu se bătuseră pe burtă, cum se spune, legăturile lor fuseseră cinstite, civilizate, afectuoase, profunde; Luca nu-l dezamăgise, nici măcar o dată, şi, se înţelege, nici invers! mai mult ca sigur, întâlnirea dintre cei doi bărbaţi cu vârste atât de diferite avusese loc când Tudor simţea în subconştient nevoia tatălui, mort prea devreme, iar cel vârstnic regretul de a nu fi avut un fiu reuşit şi ascultător, căruia să-i predea lecţiile învăţate mai mult pe propria-i piele. Că nu în zadar îl apreciase atât de mult pe Luca Pulbere Tudor şi-a dat seama şi după o scurtă discuţie cu medicul cardiolog, un profesor universitar, pe care Tudor îl atrăsese în îngrijirea prietenului său, în ultimii şase-şapte ani de viaţă ai acestuia. Se întâmpla la mulţi ani după moartea lui, când, pe nepusă masă, acesta i s-a destăinuit lui Tudor: „Prietenul tău, ştii tu care, Pulbere parcă, ce om, a fost unul dintre cei ce m-au învăţat să gândesc”.

Niciun sfat nu fusese de rău. Dacă Tudor ar fi stat să-

şi amintească învăţăturile lui Luca Pulbere şi să le noteze, probabil că ar fi avut mult de scris. Dar n-a făcut-o, deşi toate erau îndemnuri bune şi practice, precum acesta: „Ai grijă să nu vorbeşti pe nimeni de rău, căci niciodată nu ştii cu cine stai de vorbă, iar pe urmă ai să te întrebi de unde primeşti o lovitură la c. r”. Aici mai făcea şi câte o consideraţie generală, cu aplicaţie expresă: „Unele persoane şi unele naţii – şi dădea exemple – sunt mai iertătoare, însă altele nu uită şi nu iartă nimic, niciodată”. De la Luca Pulbere citire, această povaţă l-a făcut pe Tudor să se abţină de nenumărate ori, chiar când era gata, gata să slobozească din gură vreun porumbel nu tocmai pacifist. Şi câte şi mai câte…

În ultimul an, Tudor primise de la Luca o fotografie fidelă, de mărimea unei cărţi poştale, dominată de capul lui mare, acoperit cu claia de păr şi, mai ales, de privirea deschisă, caldă, destinsă, ce iradiază siguranţă şi inteligenţă, exact aşa cum a fost. Nu că ar fi presimţit ceva, sau poate da; oricum, când i-a întins-o, părea că îndeplineşte un fapt divers.

Dintr-un singur punct de vedere, curiozitatea lui Tudor referitoare la Luca Pulbere rămăsese nesatisfăcută, până la urmă: nu aflase ce studii avusese, dar s-a obişnuit cu mica lui frustrare. După vreo trei ani de la moartea lui Luca, timp în care el îi rămăsese prezent, de parcă ar mai fi trăit – deşi doar o dată pe an, de ziua lui, nu mai des, îi aprindea o lumânare –, Tudor s-a ciocnit, cu totul întâmplător, chiar în mijlocul trotuarului, de doamna Neli. De mirare că a recunoscut-o, pentru că o întâlnise doar de câteva ori, când trăia Luca, iar după aceea, niciodată; cum şi ea a dat semne că îl recunoaşte, s-au oprit amândoi. Rămasă singură şi purtându-şi cu destulă semeţie anii ce trecuseră peste ea, doamna Neli se dovedi dornică să vorbească despre domnul Pulbere cu un om care îi fusese apropiat. După câteva minute, au stabilit ca el să-i facă o vizită, curând, ocazie pe care doctorul o aşteptase mereu. Ceea ce s-a şi întâmplat, chiar în apartamentul în care Luca trăise în ultimii ani ai vieţii.

Buchetul de trandafiri şi pachetul de cafea pe care Tudor i le adusese, atenţii de convenienţă, trecură dintr-o mână în alta, cu un mulţumesc cât se poate de firesc din partea ei.

— Ca să fiu sinceră, deschise Neli discuţia, mă aşteptam să mă căutaţi de multă vreme, deşi înainte ne-am văzut atât de puţin. Cred că n-aţi făcut-o fiindcă bănuiaţi că îl cunoscusem pe Luca doar cu puţin timp înainte de moarte, ceea ce nu este adevărat. Nici nu ştiţi, probabil, că am apucat să ne şi căsătorim, deşi eu n-am acordat atenţie acestei formalităţi.

— Am greşit, am tot amânat, apoi mi-a fost jenă să mai vin şi, mai mult ca sigur, dacă întâmplarea n-ar fi făcut să ne întâlnim zilele trecute, situaţia ar fi rămas la fel. Mărturisesc, însă, că mi-am dorit mult să mai aflu câte ceva din ceea ce nu ştiu despre domnul Pulbere, lucruri care îmi lipsesc cumva.

— Cum ar fi? Întrebaţi-mă şi o să vă răspund, pentru că, poate iarăşi surprinzător pentru dumneavoastră, îl cunoşteam de când eu eram mică de tot, iar el, cu unsprezece ani mai mare şi prieten cu fratele meu, venea adesea la noi în casă.

— La drept vorbind, continuă Tudor, nu mi-a prea făcut destăinuiri de dinainte de a-l cunoaşte, în afară de faptul că ar fi avut, la un moment dat, o funcţie de conducere şi nenumărate arestări. Am făcut diverse supoziţii, şi înainte şi după moartea lui, dar n-am ajuns la nicio concluzie.

— Aşa este, nu pomenea despre primii douăzeci de ani din viaţă, pentru că fuseseră grei. Venise pe lume pe la mijlocul primului război mondial, la Budapesta – unde tatăl său, jurist, se afla cu serviciul, în slujba unor industriaşi –, ceea ce explică de ce vorbea bine limba maghiară (avusese o bonă unguroaică). Pe la şase ani, au revenit în ţară, el, părinţii şi fratele mai mic, dar mama lui a murit imediat şi, după ceva timp, tatăl s-a recăsătorit. Nu ştiu altceva, decât că nu s-a înţeles cu mama vitregă şi că, o dată plecat la şcoală, nu s-a mai întors acasă şi n-a mai păstrat legătura

decât cu fratele lui. Primele două clase le-a făcut undeva în Banat, în limba maghiară, dar tatăl său i-a luat şi profesori de germană şi de franceză, aşa că, poate nu ştiţi, vorbea binişor şi citea mult în aceste două limbi; se descurca şi în sârbă, mai ales că, pe atunci, în Timişoara, copiii învăţau sau exersau toate limbile deodată, pe stradă, la joacă.

— De studii ştiţi ceva?

— Nu prea multe, căci, cum spuneam, evita să povestească. Ştiu că a terminat liceul comercial din Timişoara şi a făcut şi unul sau doi ani de facultate (nu mi-a spus care). Apoi, fiindcă nu avea din ce trăi, s-a angajat într-o muncă de birou, la nişte comercianţi evrei. A venit războiul şi gata, n-am mai auzit de el, până târziu, când ne-am revăzut, aici în Bucureşti.

— Nu s-ar spune că i-a mers prea bine până la război şi cred că a rămas cu nişte frustrări şi complexe de pe vremea aceea.

— Frustrări multe, complexe deloc; era conştient de mintea lui foarte bună. Imediat după război şi-a găsit o slujbă de funcţionar pe la finanţe şi, cum lăsase facultatea şi nu-i plăcea să piardă timpul, s-a pornit să citească şi ce trebuie şi ce nu trebuie, iar pe deasupra, s-a apucat să înveţe diverse meserii, pe care nu le-a practicat, deşi dovedea talent în toate.

— Din câte înţeleg, nu m-am înşelat când l-am apreciat a fi destul de cult.

— N-aţi greşit, însă nu cultura a fost punctul lui forte – a fost doar un autodidact, îi confirmă doamna Neli vechea impresie –, ci inteligenţa, absolut cu totul ieşită din comun şi caracterul, corect şi cinstit, i-au fost însuşirile frumoase. Şcoala vieţii l-a ajutat; după ce a trecut şi prin ceea ce v-a povestit el, a devenit un înţelept; îmi spunea că înţelepciunea izvorăşte din frustrări şi din multă scârbă, materii prime pe care le achiziţionase din beşug. Sunt sigură că a regretat toată viaţa că nu s-a fructificat pe sine însuşi, cum ar fi trebuit şi cum i-ar fi plăcut. Eu, dimpotrivă, pot spune că am cunoscut puţini oameni de calibrul lui şi, deşi nu s-a născut şi n-a trăit unde şi când

trebuia – ceea ce gândea şi el –, l-am considerat valoros. Cu comunismul nu s-a obişnuit niciodată, asta o ştiţi, şi de aceea s-a jurat să nu mai lucreze la stat, iar când un prieten de-al lui, un evreu, i-a oferit spre cumpărare atelierul de sticlărie, n-a stat pe gânduri.

— Nu-mi dau seama dacă se cade, dar pentru că l-am preţuit atât de mult, nu pot să nu întreb: s-a născut la Budapesta, a vorbit şi a înţeles bine cinci limbi, a lucrat la evrei, un altul i-a dat atelierul, era înţelept ca un rabin bătrân, nu cumva a fost evreu?

— Nu mă mir de întrebare, dacă nu l-aş fi cunoscut atât de bine, poate m-aş fi întrebat şi eu. Nu, a fost român, şi ortodox din naştere, însă mai degrabă liber cugetător. Are asta vreo importanţă?

— Absolut deloc, niciuna, aşa cum l-am cunoscut, ar fi făcut cinste oricărei naţii, grăi Tudor, cu glasul în surdină.

Discuţia se cam sfârşise şi Tudor a simţit asta. Doamna Neli îi mai spuse:

— În ultimii ani, Luca a fost un om trist şi adesea singur şi fără bani. Însă acest din urmă lucru nu l-ar fi recunoscut vreodată, din orgoliu. Nimeni n-ar fi crezut – bănuiesc că nici dumneavoastră nu v-aţi dat seama –, dar acesta a fost adevărul. Divorţase şi rămăsese sărac, veniseră acasă, în lipsa lui, rudele cele mai apropiate şi-i luaseră tot, tot, lăsaseră doar pereţii goi. Apoi vânduse casă, pe care o moştenise de la o mătuşă, unde l-aţi vizitat o dată sau de două ori, şi cumpărase apartamentul acesta, în care se întâlnea cu profesorul Teofil, cu Doru Descu şi cu alţi camarazi de vorbă, care îl mai scăpau de singurătate. Nu mai avea pe nimeni, doar pe dumneavoastră şi pe ei. Aşa l-am găsit eu.

Iarăşi tăcere şi Neli termină:

— A fost mândru de dumneavoastră şi v-a iubit, asta n-o bănuiesc, el mi-a spus-o.

Apoi cotrobăi într-un sertar şi scoase un caiet ca de şcoală, cu coperţi albastre.

— Imediat după moartea lui Luca, am dat peste nişte

însemnări de-ale sale; la cele mai multe am renunţat, însă la acestea nu, fiindcă par să fi fost făcute cu multă chibzuinţă. Este vorba despre moarte; drept să vă spun, nu le-am citit, nu mă pasionează subiectul. Vă interesează?

— A, am avut noi preocuparea asta, la un moment dat, dar nu m-am gândit că o luase în serios. Chiar că sunt curios să văd cum a continuat-o el, căci eu m-am lăsat.

Tudor a mulţumit, a salutat şi a plecat, cu gândul să nu mai aştepte trei ani ca să-i facă o nouă vizită doamnei Neli, deşi nu era sigur că se va ţine de cuvânt.

Aflase cam tot ce-l interesase despre bătrânul lui prieten şi era mulţumit.

Întors acasă de la întrevederea cu tanti Neli, Tudor a aşezat caietul lui Luca Pulbere într-un loc ferit de riscul de a fi aruncat, odată cu alte hârtii inutile şi, o vreme, nu s-a mai uitat la el. Moartea altor oameni, la care trebuise să asiste în atâţia ani de profesie, îl deranja încă, dar sensibilitatea lui se mai tocise. Aşa cum recunoscuse în finalul vizitei la doamna Neli, subiectul îl preocupase, pentru scurt timp, însă îl abandonase, pur şi simplu îşi pierduse interesul.

Cu toate acestea, Tudor nu uitase de eseul lui Luca Pulbere, şi asta nu numai ca o datorie, ci şi din curiozitate: oare ce-o fi scris înţeleptul sticlar şi cum s-a mai înţeles cu moartea, pe care zicea că o sfidează?

La o sumară introspecţie, pe Tudor, ajuns la o coaptă maturitate, moartea nu-l înfricoşa, însă nici nu-i era cu totul indiferentă. Nici n-ar fi putut fi altfel, doar lucra zece ore pe zi în mijlocul unui soi de mizerie omenească – dintre cele multe –, locul unde moartea amuşina în voie.

Adevărul este că lui Tudor Şubaru îi lipsea timpul, însă nici nu şi-ar fi dorit atâta cât avusese odată, la început, pe vremea când era la Serafin. La vârsta şi la răspunderile de acum, să aibă timp de „spart”, i s-ar fi părut un semn şi mai grav al propriei inutilităţi, senzaţie care şi aşa îl urmărea.

S-a apucat, totuşi, de citit; pagini liniate, scris citeţ, cu litere mai degrabă inegale, uşor tremurate, semn al

neliniştii cu care Luca fusese dotat de la natură şi căreia Tudor îi fusese martor ani de zile. La o primă privire, fraza i se păru limpede, ca şi mintea autorului, iar nivelul ideilor, conform aşteptărilor. Doar câte o greşeală de ortografie îl trăda.

După primele câteva pagini, parcă prea ordonate pentru domnul Pulbere, Tudor bănui că acesta scrisese ce scrisese cu gândul că s-ar putea să fie citite cândva. De altfel, nu pentru asta scrie, cine scrie?

Ca să nu piardă timpul, prietenul său îşi mărturisise de la început intenţia: să pledeze pentru lipsa de motive a temerii de moarte şi să-şi argumenteze pledoaria cu idei proprii şi cu ale unor oameni, mai mult sau mai puţin faimoşi. Se vedea apetitul, cu greu înfrânat, pentru diverse citate care îi fuseseră pe plac, însă acest lucru era scuzabil; cu un asemenea subiect era şi greu să fii original.

Şi iată ce scrisese Luca Pulbere:

Aşa am declarat mereu, nu-mi este frică de moarte. Într-adevăr, nu-mi este; însă de gândit la ea, tot mă gândesc, fiindcă, aşa cum a spus Molière: „Murim o singură dată şi pentru atâta timp!”. Şi pentru veşnicie, ceea ce îl înfricoşa pe Eminescu şi îl cutremura pe Vlahuţă.

Dacă aş avea cu cine să vorbesc despre moarte, câteodată aş vorbi, însă mie mi-a fost greu să găsesc pe cineva.

Pe tineri, subiectul nu-i preocupă, fiindcă nu-i priveşte, zic ei. Aş băga mâna în foc că, dacă aş întreba câteva zeci de medici de-ai noştri, care au asistat la moartea multor pacienţi de-ai lor, ce anume pot spune despre sfârşitul fizic al omului, unii s-ar mira, ca de cine ştie ce prostie, alţii ar rămâne descumpăniţi, dovedind că nu se gândiseră niciodată la asta, iar alţii ar ridica, pur şi simplu, din umăr, ca semn că nu-i interesează. Cu un timp în urmă, şi tânărul meu prieten, Tudor, s-ar fi plasat, undeva, printre ei, iar asta nu i s-ar fi părut o problemă; poate că, pentru el, nici nu este, încă.

Bătrânii nu vor să intre în amănunte filosofice ori medicale, de teamă, că şi aşa sunt bântuiţi, dacă nu de

spaima de moarte, măcar de gândul ei, iar cu bolnavii grav, chiar că nu se face, lor duhovnicul fiindu-le mai potrivit. Până la urmă am găsit un interlocutor: acea carte scrisă de Barbarin, împrumutată mie de profesorul Teofil, pe care îl auzisem citând-o şi din ale cărei povestiri m-am inspirat.

Când, totuşi, am reuşit să leg câteva vorbe, cu oameni simpli, ca mine, n-am văzut niciunul căruia moartea să-i fie indiferentă. Cei mai mulţi se schimbă la faţă, vocea le devine răguşită, moale şi nesigură şi privesc într-o parte, de parcă le-ar fi frică să nu-i audă însăşi moartea şi să se răzbune pe loc. Un filosof scria că moartea este cu atât mai de temut, cu cât ne temem mai mult de ea, iar eu cred că aşa şi este.

„Gândeşte-te la cine voieşti: tineri, bătrâni, oameni maturi, îi vei găsi deopotrivă de înfricoşaţi”, observase şi Seneca domnia spaimei de moarte. Chiar şi eu cred că e de înţeles, însă numai până când devine obsesie şi transformă „orice bucurie în putregai”, după cum a mărturisit un scriitor francez.

Cu toate că n-ar fi exclus ca unii să se mire, nu mă pot stăpâni să nu afirm că anticii, în general – nu doar filosofii –, pe care noi îi judecăm, în mod superficial, pot spune absurd, chiar idiot, şi îi găsim nişte primitivi, numai pentru că au trăit acum mii de ani, ne erau superiori. De acord, nu aveau cinematografe, televizor – ca să-i tâmpească – şi automobil, dar aveau teatru, construiau minunăţii şi, mai ales, gândeau. Acum cine mai gândeşte?

Ce îi preocupa? Dar ce nu-i interesa? Raţiunea, iubirea şi ura, virtutea şi ticăloşia, adevărul şi minciuna, binefacerea şi recunoştinţa ori lipsa ei, curajul şi laşitatea, cumpătarea şi lăcomia, tinereţea şi bătrâneţea, bogăţia şi sărăcia, fericirea şi nenorocirea, înălţarea şi decăderea, prietenia şi duşmănia, mânia şi înţelegerea, atomii şi mişcarea lor, oamenii şi zeii. Totul, adică totul despre viaţă şi despre moarte, pe unii mai ales aceasta din urmă.

„Să mori de frica morţii este o neghiobie. Moartea trebuie cu atât mai puţin să inspire teamă, cu cât datorită ei nimic altceva nu mai poate inspira teamă. Gândeşte-te în

fiecare zi cum să părăseşti cu sufletul împăcat viaţa… de care (oamenii) se agaţă, cum se agaţă de stânci colţuroase cei pe care îi ia şuvoiul. Cei mai mulţi se zbat, nefericiţi, între frica de moarte şi chinurile vieţii: nu vor să trăiască, nu ştiu să moară… Un singur lanţ ne ţine legaţi: iubirea de viaţă; nu trebuie să o înăbuşim, ci să o micşorăm pentru ca… să fim pregătiţi să facem pasul, de îndată ce trebuie făcut. Să fii senin în faţa morţii şi să nu cedezi, dacă puterile te-au părăsit… Nu este nimic dureros în moarte, după cum nu este nici după ea", îl asigură Seneca pe Lucilius, mai tânărul său prieten, într-una dintre epistole. Tot el, într-o altă scrisoare, îl citează pe Bassus, istoric celebru atunci, care gândea: „Să te temi de moarte este la fel de prostesc ca a te teme de bătrâneţe. Dacă unul nu vrea să moară, nu vrea trăiască: viaţa ne-a fost dată cu condiţia morţii. De aceea e o sminteală să te temi: ne temem numai de întâmplările îndoielnice, pe cele sigure le aşteptăm. Aşadar, moartea este într-atât ceva de dincolo de suferinţă, încât este şi dincolo de teama de orice suferinţă".

Nu era prost deloc Bassus ăsta, contemporan cu Iisus Hristos.

Un alt geniu, Epicur, exclamă: „Toţi ies din viaţă, de parcă abia ar fi intrat. Gândeşte-te la moarte, e lucru de seamă să înveţi să mori… Moartea nu e nimic pentru noi, nici durere, nici plăcere. Nimeni nu iese din viaţă altfel decât s-a născut".

Frica, în general, e şi rea, dar e şi bună câteodată. Omul s-a învăţat cu ea, deşi, de multe ori, obiectul fricii este necunoscutul. Cu toată inteligenţa lui, se teme de întuneric, de ceea ce se ascunde după colţ şi, în fond, de tot ceea ce nu cunoaşte. Iar din punct de vedere strict fizic, moartea pare a fi o necunoscută absolută, cel puţin prin ceea ce îi urmează. Credinţa oferă explicaţia, foarte mulţi muritori o acceptă, dar nu toţi; destui se îndoiesc, parţial sau în totalitate. Oamenii se îmbărbătează, constatând că nici la naştere n-au ştiut de unde vin, ba mai mult, nu-şi amintesc să fi simţit vreo durere, vreun

disconfort. De ce n-ar fi la fel şi cu moartea?

Eu cred că frica de moarte mai izvorăşte şi din regretul de a părăsi ceea ce este bun în viaţă: iubirea, fiinţele dragi, florile din grădină, iarba verde de primăvară, averea, faima, strălucirea, înfăptuirile, multe sau puţine, câte sunt, lucrul început şi rămas neterminat, ori din părerea de rău pe care o încearcă omul, la gândul că nu va apuca să vadă ce va fi lumea peste o sută de ani. Până la urmă, tot ce ne înconjoară, bun sau rău, ne inspiră teama de moarte. Aproape niciun om nu este mulţumit cu viaţa lui şi aproape toţi au dreptate. Bogaţi şi săraci, frumoşi şi urâţi, buni şi răi, credincioşi şi necredincioşi îşi găsesc destule motive să se considere, într-o oarecare măsură, nemulţumiţi şi nedreptăţiţi de viaţă. Propria îmbolnăvire, boala şi moartea celor dragi, zbaterea continuă pentru hrana zilnică, agresivitatea, răutatea şi invidia celorlalţi – că viaţa e o luptă nu e o doar figură de stil – şi câte şi mai câte lucruri făcute împotriva voinţei proprii, de nevoie sau din obligaţie, îi împing pe oameni să crâcnească împotriva vieţii lor. Şi, totuşi, când vine vorba să o piardă murind, se răzgândesc, aşa că, dacă ar fi după ei, n-ar accepta nici în ruptul capului, ceea ce înseamnă că ea, viaţa, nu este chiar atât de rea, ci, din contră, că merită să fie nu numai străbătută, ci şi prelungită.

Undeva am găsit scris, continua bătrânul prieten, că n-ar trebui să ne fie mai greu să murim decât îi este călătorului să-şi lase jos, povara, pe drum. La urma urmei, înfricoşătoarea faimă a morţii, din imaginaţia omului, a transformat-o în Moarte, Ucigaşa. Pictorii, sculptorii, muzicienii, poeţii i-au dat spirit şi chip – un schelet înarmat cu o coasă – deşi evident că nu le are.

Aşa că n-ar fi rău, dacă putem – eu s-ar părea că pot –, să luăm de bună spusa lui Epictet: „Groaznică e numai părerea noastră despre moarte, părere ce ne face să considerăm că moartea e groaznică”. Şi acum cât amar de ani a spus asta, Epictet?

În fond, se poate afirma că nu suntem în stare să ne imaginăm propria moarte; nu ştim când va veni şi ce ne-o

va provoca. În schimb, mai înspăimântătoare ni se pare moartea celorlalţi, ale cărei faze se derulează, ca la teatru, prin faţa ochilor noştri.

Cei ce asistă la zbaterea muribunzilor sunt impresionanţi, teribil, de risipa de mişcări, convulsii, presupuse chinuri, de aparenta rezistenţă pe care aceştia ar opune-o morţii. Mototolirea, cu mâna, a cearşafului de pe pat, ce pare disperată, nu înseamnă că suferindul se pregăteşte să-şi apuce valiza şi să plece, ci este un gest mecanic. Dar, ca de obicei, aprecierile oamenilor se agaţă mai mult de aparenţe decât de realitate.

Dintotdeauna, instinctual şi fără niciun alt argument, în afara impresiei făcute de agonici, oamenii au pus semnul egalităţii între suferinţa de dinainte de moarte şi clipa morţii (doar o clipă) izbăvitoare. Ei cred că agonia înseamnă un chin, uneori înfiorător, pe care muribundul l-ar simţi până în momentul când inima i se opreşte şi el devine inert şi, ca atare, au decis că moartea, prin ea însăşi, este dureroasă, atroce, insuportabilă, deci rea şi demnă de a fi temută.

Cu siguranţă că oamenii care au vegheat agonici

— Acum aflu că agonie înseamnă luptă în greacă – au interpretat manifestările acesteia, ororile văzute, prin prisma simţurilor lor normale, crezând că, în timpul zbaterilor din cursul luptei dintre viaţă şi sfârşitul ei, muribunzii resimt aceeaşi suferinţă ca şi ei, martorii. Greşit, căci în cursul agoniei – care se poate întinde de la câteva minute, la ore sau săptămâni – oamenii aceia nu erau morţi, erau încă vii.

Este cunoscută suferinţa, devenită clasică, a medicului care în urma unei boli ajunge el însuşi până în pragul morţii, povesteşte tot Barbarin. Fiind perfect conştient, s-a străduit, din curiozitate profesională, să-şi urmărească, clipă de clipă, fazele propriei agonii, să-şi noteze slăbirea facultăţilor senzoriale, care au dispărut, una după alta, simţul tactil mai întâi, apoi vederea, apoi gustul, apoi mirosul. Singur auzul mai persista, aşa cum se poate constata frecvent, nu diminuat, ci sporit, până într-

atât, încât muribundul, în izolarea lui patologică, se străduia să identifice toate zgomotele. În acest moment, el nu încerca nicio senzaţie dezagreabilă, ci dimpotrivă. Ceea ce îi mai rămăsese ca sensibilitate în corp îi dădea impresia unei stări plăcute, a unei afundări... În acel moment, muribundul „repera" toate incidentele sonore ale anturajului său: un du-te-vino, zgomotele plânsului, batiste, murmure, uşi deschise, sertare de mobilier închise. Ai lui îl considerau deja în comă şi ultimele cuvinte ale confraţilor săi nu lăsau loc nici unei îndoieli. În acel moment, agonicul a fost frapat de un zgomot din ce în ce mai puternic. Era un soi de horcăit răguşit şi ritmic, care semăna cu sforăitul unui beţiv şi cu suflul unei locomotive. După ce s-a însănătoşit, a povestit că acest zgomot nu-i era necunoscut. Îl mai auzise deja, de nenumărate ori, poate că în alte condiţii şi, fără îndoială, sub altă formă. Creştea în stridenţă şi în volum, până la umplerea spaţiului din jurul său. Deodată, el înţelese că e propriul său horcăit, pe care auzul exacerbat îl amplifica peste măsură. Abia a avut timp să se mire, că a şi adormit, pierzându-şi cunoştinţa". Apoi s-a vindecat, n-a murit.

Horcăitul, gemetele nu sunt semne de suferinţă extremă, nu. Eu însumi, când am fost internat în spital, am asistat la scene care, cuiva avizat, i s-ar fi părut scene de agonie: bărbaţi graşi, mai ales ei, cu feţe transpirate şi albastre, în lumina slabă din salon, cu respiraţie horcăitoare, inegală, sacadată, cu pauze de zeci de secunde, însoţită, câteodată, de tresăriri din umeri, de mişcări de braţe. Dimineaţa, le-am povestit ce făcuseră şi i-am întrebat ce simţiseră; toţi mi-au spus că au dormit foarte bine.

Şi cine n-a văzut copii sănătoşi, gemând şi zvârcolindu-se în somn, găsiţi la trezire cu picioarele unde le fusese capul la culcare? Şi nu sunt ei perfect sănătoşi?

Când cineva spune despre o suferinţă că este mai rea decât moartea, se înţelege că aceasta din urmă este socotită culmea suferinţei. Puţini au argumente împotrivă şi, totuşi, oameni demni de încredere, medici care şi-au

notat observaţii asupra sutelor de muribunzi, ba chiar doctori reveniţi la viaţă după o boală aproape mortală, scriitori, filosofi, alţi intelectuali de seamă, întorşi de pe fâşia de graniţă dintre viaţă şi moarte, au mărturisit că niciodată nu s-au simţit mai bine, mai plăcut, mai liniştiţi, mai odihniţi decât în ceasurile sau în zilele în care cei din jur îi credeau ca şi morţi şi le pregăteau înmormântarea. Unii înţelegeau aproape tot ce se discuta, reproducând apoi idei şi convorbiri întregi, iar asta, chiar când, pentru ceilalţi, erau socotiţi definitiv pierduţi.

Un mare doctor, William Osler, a spus, după ce studiase, prin multe clinici, cinci sute de muribunzi, că marea majoritate nu manifestă nimic, în niciun fel. Moartea este pentru ei ca o naştere, un somn şi o uitare. Un altul, doctorul Goodhart, pe vremea când era intern la un mare spital, ajunsese să declare că moartea nu are nimic înspăimântător pentru bolnav: „Vălul dintre cele două lumi nu este decât un nor pe care îl traversezi, fără ca măcar să-ţi dai seama de acest lucru”.

Sau de ce nu l-aş crede pe Robert W. MacKenna, şi el observator atent al multor muribunzi, când declară, perfect convins de importanţa spuselor sale:

„Conform experienţei mele, indiferent de gradul în care atât bărbatul, cât şi femeia se pot teme de moarte în plină vigoare a sănătăţii, când se apropie clipa, teama se transformă, aproape invariabil, în linişte şi ei fac faţă sfârşitului cu calm şi seninătate sufletească”.

În „Times”, în urmă cu aproape un secol, se relata cum profesorul Cook-Wilson, ce asista la groaznica agonie a tatălui său, îi ruga pe medici să facă ceva pentru ca suferinţele, pe care se părea că acesta le îndură, să se sfârşească. Deşi medicii îl asigurau că tatăl este inconştient şi nu resimte crizele, fiul nu le dădea crezare, cu atât mai mult cu cât acea stare se prelungea de câteva ore. La sfârşit, tatăl s-a calmat, a deschis ochii şi a declarat că a petrecut o noapte excelentă.

„Să învăţăm deci să privim moartea aşa cum este ea însăşi, despuiată de spaimele imaginaţiei. Să gonim, mai

întâi, tot ceea ce o precede şi nu face parte din ea. Noi îi imputăm chinurile ultimei boli şi acest lucru nu e drept... Ele aparţin vieţii şi nu morţii... Uităm cu uşurinţă cele mai crude suferinţe, dacă după ele ne redobândim sănătatea, iar prima rază de soare a convalescenţei şterge cele mai insuportabile amintiri ale camerei de suferinţă. Dar de îndată ce vine moartea, ea este copleşită cu tot răul făcut înaintea ei. Nu scapă nicio lacrimă, fără să-i fie reproşată, niciun strigăt de durere care să nu devină un strigăt de acuzare. Numai ea singură poartă povara greşelilor naturii sau ale ignoranţei ştiinţei, care au prelungit, în mod inutil, chinurile, în numele cărora este blestemată, pentru faptul de a le fi pus capăt", îmi sare în ajutor şi Maeterlinck, în stăpânirea fricii de moarte.

Aşadar, nu este obligatoriu ca suferinţa să se sfârşească în moarte; uneori chinurile sunt mai atroce în cazuri în care omul se vindecă. Moartea te aşteaptă chiar şi după vindecare; dacă te vindeci, nu vei fi scăpat de moarte, ci de boală, logică simplă şi adevărată.

Mă şi mir cât de bine au înţeles unii scriitori şi filosofi chestiuni aflate la graniţa cu medicina.

Luca Pulbere a continuat să strângă, pe zeci de pagini, argumentele altora pentru susţinerea teoriei morţii uşoare. Toate semănau între ele, păreau plauzibile şi Tudor le-a citit ca pe nişte întâmplări bune de povestit. Când le-a terminat, deşi, parcă, îl încerca pe el însuşi o abia simţită uşurare, a revenit la întrebările şi la îndoielile de dinainte; iar asta, fără să cadă pradă vreunei depresii, fiindcă poseda, bine înfiptă în cap, ideea obligaţiei de a muri (şi pe „dacă trebuie, trebuie"). Poate de aceea şi finalul însemnărilor lui Luca Pulbere i-a plăcut:

— Sigur, teama de moarte, de care omul nu poate scăpa, este exagerată cu mult, pentru că moartea este confundată cu suferinţa. Înţeleg şi regretele după ceea ce lasă omul în urmă, şi orice alt argument, însă resping tirania gândului morţii şi groaza permanentă şi obsesivă – era să spun animalică, numai că animalele nu-şi pun asemenea întrebări – ce transformă viaţa în chin.

De suferinţă mă tem, de moarte nu. Poate că şi de bătrâneţe ar trebui să ne temem, căci ea duce întotdeauna la moarte, însă cine nu vrea să îmbătrânească nu are decât alternativa, deloc convenabilă, să moară mai înainte.

Luca nu fusese original şi poate că nici Seneca şi nici Epicur şi nici alţii din acele timpuri, ori din vremuri mai apropiate, n-au fost, şi nu sunt originali: asemenea gânduri mai existaseră şi înaintea lor, există şi după ei.

Însă lui Tudor, prins într-o zi fastă, cuvintele lor înţelepte i-au prins bine. „Poate că moartea este uşoară, nu este nevoie să pui degetul pe cărbunele înroşit ca să ştii că arde. Este suficient să ajungi doar în apropierea lui şi, atunci, de ce n-ar fi aşa şi cu moartea? îşi zise Tudor şi închise caietul lui nea Luca. Cine nu crede, trebuie să aştepte să se convingă”.

Scepticii vin cu un contraargument de bun simţ: nimeni dintre cei „întorşi” nu şi-a definitivat experienţa morţii, n-a fost mort de-a binelea, iar acest adevăr, de care nu putem să nu ţinem seama, poate discredita ideea că moartea este uşoară. Însă, cu acelaşi argument, se poate nega şi reversul: „Dar cei ce spun că moartea este chinuitoare, de unde ştiu, căci nici ei n-au fost morţi?” Şi atunci, de ce n-am lua de bună prima variantă?

Şi, totuşi, are dreptate cineva, nu ştiu cine, când spune: „Nu este mare lucru să fii mort, totul este să mori”.

Cinste lui, toată filosofia vieţii şi a morţii, în câteva cuvinte.

19

Îndemnul lui Dante, adresat celor ce pătrund în infern, de a-şi lăsa la intrare orice speranţă, se potriveşte mai ales bolnavilor ce intră într-un spital, ca să rămână acolo un timp; în această situaţie, ei dau speranţa pe frică. Niciun om bolnav şi nicio fiinţă căreia el îi este drag nu deschid uşa spitalului unde sunt trimişi decât cu teamă, mai ales dacă ajung acolo pentru prima oară. Teama de boală, când diagnosticul este cunoscut şi grav, îl chinuie pe cel suferind şi, câteodată, mai ales când este vorba de cancer, îl îngrozeşte şi îl paralizează. Chiar şi numai

bănuiala unui diagnostic echivalent cu mari suferinţe sau cu moartea, îl macină pe bolnav aproape la fel de mult. Frica de răul necunoscut, dar posibil iremediabil, dăinuie până ce suspiciunea este infirmată – când boala, dacă se descoperă una, nu este atât de gravă, precum s-a crezut, iar omul răsuflă uşurat –, ori înteţită, din cauza unei neplăcute sau chiar dureroase certitudini.

Suferinţa sufletească, provocată de boala gravă, posibil incurabilă, a propriului copil, este fără egal şi fără remediu. Cu toate relele imaginabile omul se poate obişnui, chiar şi cu gândul propriei morţi – destul de rar, totuşi, s-o recunoaştem –, însă cu pierderea copilului, niciodată, căci, odată cu asta, îşi pierde speranţa, iar viitorul rămâne fără rost. Urmează teama pentru pierderea, cu mare probabilitate şi în scurt timp, a propriei vieţi; doar în cazuri nefireşti, ordinea aceasta se poate inversa.

Fiindcă, în spital, omul bolnav intră cu inima cel puţin îndoită, dacă nu cu ea chircită sau de-a dreptul frântă, în ochii lumii spaţiul acesta simbolizează mai degrabă un rău decât un bine. Deşi cei mai mulţi suferinzi îşi găsesc aici alinarea – ceea ce ar trebui să echivaleze cu speranţa –, fiindcă, pe de altă parte, tot aici se moare, iar multe dintre veştile aflate sunt neplăcute, sau, pur şi simplu, fără soluţii şi greu de acceptat, spitalul rămâne unul dintre cele mai antipatice locuri ce pot exista. O nedreptate!

Frica de boală, de „înţepături”, de operaţii, de medici şi de „aşteptările” lor, de portar, de asistenţi, de brancardieri, de fapt, de orice mişcă sau nu mişcă într-un spital îi determină pe cei ce ar avea nevoie de acesta să-l ocolească sau să întârzie atât de mult, încât, atunci când se hotărăsc, totuşi, să vină, pentru unii este prea târziu.

Dintre toate bolile cunoscute, câteva îi produc omului – ca individ şi ca mulţime – cea mai mare teamă posibilă, fobii şi obsesii, aproape imposibil de înfrânt prin raţiune. Cirozofobia – teama extremă de ciroza hepatică –, obsesia „colesterolului”, fobia de uremie şi altele, toate faimoase în

deceniile anterioare, au mai pălit (parţial nejustificat), deşi progresele medicinei din ultimul timp nu sunt atât de categorice, încât să schimbe cursul bolilor cunoscute şi să facă faţă unora recente. „Mintea colectivă” se înşală, mai ales în cazul cirozei, căci, printre cauzele ei, pe lângă alcoolism, în plină eflorescenţă încă, s-au adăugat noi virusuri hepatice, mai frecvente şi mai agresive ca niciodată, şi chiar producătoare de cancer.

Frica de SIDA nu pare chinuitoare, fiindcă, tot în subconştientul colectiv, s-a insinuat – după cum am mai spus-o – ideea că, pe la noi boala este rară, deci foarte puţin probabilă şi că poate fi prevenită, aserţiuni false, în cea mai mare parte, de vreme ce un remediu vindecător nu există, iar vaccinul anti HIV se lasă cam de mult aşteptat.

Aşadar, multe boli au produs o teamă care, pe drept sau pe nedrept, persistă, ori s-a atenuat, însă dintre toate, una singură a fost şi continuă a fi însoţită de o spaimă suverană, cancerul.

Într-una dintre zile, profesorul Gherman, în stare mereu ireproşabilă, scoase o listuţă, pe care îşi notase ce ar fi vrut să discute neapărat, dar începu ca de obicei:

— Ce mai este nou?

— Nimic, dar e mai bine aşa. Gherman ridică mirat din sprâncene:

— Da, e bine aşa, repetă Şubaru, fiindcă nu ştiu cum se face, însă astăzi, mai des ca altă dată, ce e nou este mai degrabă rău.

Fostul şef trecu la subiect:

— Mă cam doare genunchiul drept şi asta cam de mult timp, începu el.

— Sper că nu vă temeţi de altceva, decât la o gonartroză. Acum e plin de alifii şi de geluri, prin farmacii.

— M-am uns, dar nu simt nicio ameliorare; am luat şi diclofenac oral şi, totuşi, în câte o noapte nu pot dormi din cauza durerii.

— Sunt sigur că nu aveţi cancer, dacă la el vă e gândul. Cineva, nu ştiu cine, spunea (gluma, intrată în folclorul medical românesc, a fost pusă pe seama multora,

încât uneori am impresia că ar fi opera mea):

„Dacă ai trecut de cincizeci de ani şi n-ai nicio durere, zi după zi, probabil că ai murit şi nu ţi-ai dat seama”. De ce nu faceţi o radiografie, ca să vă liniştiţi?

— Asta cu muritul de la mine o ştiţi, dar nu eu am imaginat-o. Iar radiografie am făcut, nu se vede nimic. Şi, totuşi, ştiţi foarte bine, când o durere e persistentă, iar în rest, toate normale…

— Şi mie îmi trece prin cap, uneori, recunoscu Tudor Şubaru, de ce să mint, sunt în rând cu restul lumii.

— E firesc; nefiresc este să nu-ţi fie frică de ceva rău, iar cancerul fiind un rău, frica de el este de înţeles

— Un silogism simplu –, nu numai pentru orice om, ci şi pentru medici, că şi ei sunt oameni, îl scuză profesorul Gherman şi pe Şubaru.

— Deşi, în ultimii zeci de ani, vindecarea unor cancere nu mai este o utopie sau o deşartă nădejde, teama oamenilor de a se îmbolnăvi de cancer n-a slăbit deloc, căci între boala aceasta şi moarte se pune, încă, semnul egalităţii. Exagerat câteodată, îndreptăţit de prea multe ori, continuă cu gravitate Şubaru. Gândul cancerului nu este un fenomen individual, ci unul general, ca şi frica de moarte, şi puţini nu se tem de această boală.

— O adiere de teamă, ca a noastră, este şi normală şi folositoare, ca o stare de veghe, cred eu, îi preluă ideea profesorul Gherman, pe când cancerofobia, frica de neînvins, în lipsa cancerului, ca orice exagerare în sens negativ, cufundă omul într-o suferinţă psihică inutilă. Bine că este rară şi de mai scurtă durată decât ipohondria.

— Aşa e, când e vorba de cancer, orice este de înţeles; cazurile tot mai multe, durerea atroce, adesea de nesuportat, terapia agresivă, invalidantă, înjositoare, suferinţa sufletească a bolnavilor şi a celor apropiaţi şi, mai ales, moartea, toate înving optimismul moderat al rezultatelor tratamentului şi explică de ce, la unii, gândul obişnuit devine cancerofobie, obsesie, fu, iarăşi, didactic, mai mult pentru sine, ca un exerciţiu de gândire, Şubaru. Revenind la medici, fiind mai avizaţi, la orice suferinţă

proprie, au în vedere mai uşor cancerul, fie că recunosc acest adevăr, fie că nu. De vreo câteva ori am trecut chiar eu prin episoade de care nu mai vreau să-mi amintesc, fiindcă nu mi-au plăcut deloc. Vi le-am destăinuit de mult.

Trecuseră ani de când nu se mai socotea imun la orice şi credea că lui nu i se poate întâmpla nimic rău. Între timp, devenise un tip grijuliu, poate uşor exagerat când e vorba de investigaţii, fiindcă în păţăniile prin care trecuse – între ele, câteva operaţii importante – se dovedise ghinionist, cum numai medicii şi ţiganii pot fi (o vorbă de prin spitale). Iar ca să nu se mai ardă, începuse să sufle şi în iaurt, cum se spune.

Odată, pe când tuşea de trei luni, aproape zilnic, uneori chinuitor, dureros, obositor, câteodată şi cu sughiţ, intrase la idei. Însă, fiindcă în rest se simţea bine, n-a luat în serios cancerul bronhopulmonar. Într-o sâmbătă, în timpul unei plimbări alerte, ce-i făcuse plăcere de când se ştia, paşii l-au purtat şi prin faţa spitalului său şi, cum tuşise destul şi în dimineaţa aceea, şi-a zis că, dacă tot este acolo, să treacă şi pe la radiologie, pentru o radiografie toracică. De siguranţă, să fie, că nu strică (?!).

Aşa a făcut, şi surpriză: s-a văzut un nodul, în plămânul drept, o imagine ce, pe ultima radiografie, veche de doi ani, nu apărea.

Ideea de cancer i s-a înşurubat în minte, însă verificarea tomografică, devenită obligatorie acum, nu putea avea loc decât luni, peste cel puţin patruzeci de ore; în gărzi, tomograful nu funcţiona, căci nu existau filme. A luat-o, cu radiografie cu tot, spre casa profesorului de radiologie, deşi ştia că nici acesta n-o să-i spună altceva; evident că de acolo a plecat şi mai năuc. Intrase în bulgărele, ce avea să tot crească, al fricii de cancer, aşa că au urmat aproape două zile în care şi-a făcut destule gânduri cenuşii, de care a scăpat abia luni, după tomografia computerizată.

Mult mai târziu, după ce în faringe îi crescuse un chist cât o cireaşă, Şubaru şi-a pus singur diagnosticul. O raritate, o manifestare necunoscută până atunci şi

incredibilă, a unei boli destul de frecvente, guta. La operaţie, din chist s-a scurs o magmă, asemănătoare cu cea conţinută de totul gutos, pe care o mai văzuse la alţi bolnavi. La insistenţele lui, laboratorul a căutat şi a găsit urat de sodiu, ceea ce i-a confirmat suspiciunea de gută. După operaţie, a mai tuşit câteva luni, însă mai rar, apoi a început tratamentul de scădere a acidului uric şi, după alte trei luni, tusea a dispărut şi nu a mai revenit, fiindcă uratul de sodiu ce-i infiltrase faringele fusese îndepărtat. Cazul lui ar fi meritat să fie publicat, însă ORL-istul ce l-a operat a ezitat, ca semn că nici acum nu crede ce îi spune Şubaru, fiindcă, zice el, nici n-a auzit de o asemenea boală şi nici în tratatele lui nu scrie despre aşa ceva.

Altă dată, într-o perioadă în care îl supăra constant hipocondrul drept, într-o zi, pe la prânz, s-a întâmplat să treacă prin faţă uşii profesorului de gastroenterologie, ce practica de mult explorarea aceea, despre care ajunsese şi el, Tudor, să considere că seamănă cu cititul în cafea. De colecist, Şubaru

„Scăpase” în urmă cu vreo câţiva ani şi bănuia că trebuie să fie vorba de un sindrom aderenţial postoperatoriu. Şi, cu toate astea, şi-a zis: „Dacă tot sunt aici, ce-ar fi să mă vadă, rapid, colegul meu”?

Acesta, mult mai tânăr, îl primise cu respect, închisese uşa pe dinăuntru, îl unsese cu gelul obişnuit şi, la treabă. Îl întoarce pe stânga, pe dreapta, îl pune să inspire puternic şi iar o ia de la început şi nu mai termină cu privitul.

— Ia zi, ce vezi, de durează atâta? n-a mai răbdat Şubaru.

— Nu cine ştie ce, dar, în segmentul şase, posterior, pare să fie o zonă cu altă densitate decât restul parenchimului.

— Ştii că am o steatoză hepatică, nu?

— Da, dar acolo nu seamănă cu steatoza.

— Să tragem o concluzie, se grăbi Şubaru: cam la cât apreciezi riscul de a fi cancer?

— Ei, la ce vă gândiţi şi dumneavoastră! Nu pot să

apreciez exact, dar oricum, mai nimic, sub cinci procente. Totuşi, o verificare CT sau RMN ar fi necesară, zilele următoare, nu e nicio urgenţă.

— Fiule, cinci la sută e mult; bună ziua îţi dădui, belea îmi căpătai, aşa că mă duc chiar acum la CT, scap de cuiul pe care tocmai mi l-ai înfipt în cap, nu mai aştept. Până la ora trei după-amiaza şi-a făcut CT, însă, cum acolo n-au avut substanţă de contrast, s-a iradiat în zadar şi, la patru, s-a dus şi la RMN; abia acolo s-a lămurit: nu avea nimic. Ecografie, ecografie!

Mai înainte şi după aceste păţanii, se investigase cu rost, spune el, în multe direcţii; îşi făcuse şi gastroscopii, şi o colonoscopie şi chiar şi o coronarografie, ca să nu mai vorbim de nenumăratele electrocardiograme, până când Iulia l-a apostrofat fără milă:

„Bun, ai avut şi nişte motive să te analizezi atâta, dar dacă nu te opreşti, n-ai să mori de vreo boală, ci la vreo investigaţie. Mai termină, o dată, omule!”

— Dom’ profesor, vestea bună este că n-avem cancer, niciunul dintre noi, îl încurajă Tudor Şubaru pe Gherman.

— Şi cea proastă? fu curios acesta.

— Că putem să ne pricopsim în viitor, însă, până atunci, să vorbim şi de lucruri mai vesele.

Nimic nu-i face pe medici mai sensibili la necazurile oamenilor ca propria lor suferinţă, nimic nu-i face mai înţelegători pentru problemele lor, decât asemănarea cu experienţele proprii. Până la un punct, odată cu trecerea anilor – pe la cincizeci, crede Tudor – medicii devin mai pricepuţi, mai rapizi în diagnostic şi în decizii grele, iar unii ajung chiar foarte buni (intră în discuţie doar cei ce au fost cel puţin buni). De ce este aşa, e mai uşor de constatat şi de înţeles decât de explicat, dar este adevărat. Fără îndoială, adună cunoştinţe, experienţă, răbdare, greşeli din care învaţă, capacitatea de „prelucrare” rapidă li se hipertrofiază şi, pe măsură ce devin mai „bogaţi” în ani, scapă şi de o parte din ideile fixe. Către şaizeci de ani, aflaţi încă pe creasta dealului, întâi insesizabil, apoi din ce în ce mai evident, mai ales la chirurgi, urmează coborârea.

Elanul, forţa fizică şi creativitatea scad şi medicul continuă să trăiască încă mulţi ani, profesional vorbind, mai ales din ceea ce a acumulat până atunci, plus ceva noutăţi.

Însă, pe deasupra, unii, nu toţi, dacă sunt normali la minte şi n-au nicio patimă grea, de genul îmbogăţirii cu orice preţ, câştigă în bunătate şi în blândeţe faţă de sufletul bolnavilor.

Şi totuşi, câţi oncologi înţeleg prin ce epopee trece un bolnav de cancer, câţi cardiologi nu doar înregistrează dispneea, ci se şi întreabă la ce s-o fi gândit omul cu insuficienţă cardiacă severă din faţa lui, candidat la o moarte apropiată, şi câţi diabetologi, ce îngrijesc bolnavi orbi sau uremici, meditează la ceea ce au ajuns aceştia şi nu le mai reproşează, cu oarecare asprime chiar: „Vezi unde ai ajuns, dacă nu m-ai ascultat când ţi-am indicat să…?” Sigur, nimeni nu pretinde ca medicul să plângă cu, ori pentru fiecare pacient, însă bine ar fi dacă am fi mai omenoşi. Când se înfuria, profesorul Gherman spunea, de la el, sau poate citise undeva, n-are importanţă, că unii medici au fost făcuţi zei – consideraţi de către lume, adică – înainte de a fi oameni şi că, deşi nu i-a fost uşor cu medicina, dacă ar fi să mai înceapă viaţa, încă o dată, tot medic s-ar face, ca să nu fie la cheremul unora dintre confraţi. Deşi în spusele lui există şi o doză de exagerare, nu zicea rău, în ele este şi mult adevăr.

În cele două zile, cu totul, în care îşi închipuise că ar putea avea cancer, Tudor Şubaru intuise, doar într-o măsură infimă, firește, ce poate simţi bolnavul veritabil. Simţirile omului bolnav de cancer? Nimeni nu le ştie, niciun medic, nicio rudă şi nici vreun alt om, care îşi închipuie că înţelege orice. De fapt, cineva din afară le bănuieşte doar şi este departe, departe de adevăr! Şi cum ar putea fi altfel, dacă nu este el cel ce îşi vede moartea cu ochii? Tudor Şubaru a pus diagnosticul de cancer atâtor oameni, dar n-a încercat să intre în mintea lor, să-i întrebe ce simt. El, personal, s-a ferit să-i dea cuiva vestea aceasta, cu adevărat cumplită, privindu-l în ochi; a decis că aşa e mai bine, să o dea familiei. Psihologii şi psihiatrii cred,

totuşi, că bolnavii au dreptul să-şi afle primii, diagnosticul şi, în multe ţări, medicii aşa şi procedează, căci, spun ei, s-ar fi dovedit că trupul celor ce îşi cunosc mai repede suferinţa este mai pregătit să lupte pentru prelungirea vieţii şi chiar pentru vindecare. Cineva se întreba: de ce are dreptul să-şi ştie boala omul cu gripă sau cu orice altă infecţie, ori cu multe alte boli ce pot fi şi mortale, chiar dacă mai rar, şi de ce să nu aibă acest drept şi cel cu cancer? De ce să nu i se explice, fără întârziere şi amănunţit, ce fel de formă de cancer are, ce tratament poate urma şi ce efecte, folositoare sau dimpotrivă, au metodele acelea? De ce să nu aibă şi el dreptul să-şi aleagă, în cunoştinţă de cauză, calea, să poată decide pentru viaţa sau pentru moartea sa? De ce să nu-şi pregătească şi el corpul pentru o asemenea luptă cruntă şi decisivă?

Uşor de zis, mai greu de făcut. Şubaru este doar unul dintre doctorii supuşi obiceiului împământenit la noi, acela ca ei să dezvăluie diagnosticul unui membru al familiei, şi nu pacientului, privindu-l în ochi. Bună sau rea, conduita aceasta nu este dăunătoare, cu o condiţie: aceea ca medicul să facă tot ce trebuie ca tratamentul să nu întârzie. Chestiune de cultură a locului, ce se potriveşte inimii românului, după cum în alte zări există obiceiul ca omului să i se declare verde, în faţă: „Da, aveţi un cancer şi cu el mai puteţi trăi trei luni (sau trei ani sau treizeci de ani)”.

Cine ştie cum ar fi mai bine să se procedeze? Pentru sărmanul bolnav, care nici nu poate să aleagă dacă vrea să i se spună sau nu, lucrurile sunt cât se poate de limpezi: ar fi preferat de o mie de ori să nu fi aflat. Şi, totuşi, trebuie să ştie, cât mai curând. Vestea îl năuceşte, îl îngrozeşte – chiar şi dacă mai înainte avea o bănuială –, îl face să pice din picioare sau să arate ca şi când ar sta să cadă şi asta fiindcă, odată cu acea ştire, cineva îi răpeşte şi ultima incertitudine şi cea din urmă rază de speranţă. În această situaţie, una este dorinţa, de a evita sau de a întârzia, cât poate, aflarea adevărului, şi altul îi este interesul, de a şti

cât mai repede, ca să aibă timp să se dezmeticească şi, cu toată apăsarea sufletească, să o ia pe drumul greu al încercării de vindecare, la capătul căruia se poate găsi izbânda, incertitudinea (care nu dispare, nici chiar la unul considerat vindecat, ca Lance Armstrong) sau moartea.

Cineva, o cunoştinţă, pe care Tudor Şubaru şi-a permis s-o întrebe, la şase ani după ce fusese operată, iradiată şi tratată cu citostatice, pentru un cancer de sân, ce a simţit în prima clipă, i-a răspuns: „Domnule doctor, am simţit de toate: furie, nedreptate, oboseală, tristeţe, dorinţa de a ceda, frustrare, toate dominate de o teribilă frică de moarte. Nimic nu mă mai privea, nu mai aveam nimic în comun cu nimeni. Da, dacă mă gândesc bine, aveam impresia că trecusem într-o altă lume, paralelă şi fără vreo posibilitate de întâlnire cu lumea din care veneam. Aşa este, asta simt toţi cei aflaţi în situaţia în care am fost şi eu: trăiesc în altă lume, lumea lor, ce se îndreaptă spre un se ştie unde, spre nicăieri, ori spre moarte, pe care nimeni nu şi-o doreşte”.

Şubaru a înţeles-o, căci probase cât de fulgerător se poate instala frica de cancer, cu acea „altă lume”, izolată, pustiită, groaznică, în care interesul pentru orice altceva dispare şi izolarea devine totală.

Chiar şi după ce trec de ceea ce este mai greu şi se socotesc scăpaţi, puţini oameni mai suportă să-şi spună povestea, să şi-o mai retrăiască în vreun fel, chiar şi în vis.

Margot a fost o excepţie. Ajunsese medic anestezist şi emigrase, cu familia, la München. Colegă de facultate cu Tudor Şubaru, plăcută, frumuşică şi zâmbitoare, zglobie, romantică şi naivă, se iubise şi, repede după absolvire, se căsătorise cu un coleg de grupă, dragostea vieţii ei. Căsătoria, binecuvântată cu un băieţel, s-a destrămat după câţiva ani şi ea a ales să plece, lăsând în urmă o dragoste care avea să dăinuie mereu, ca în romane, până la moarte. Tudor n-a mai văzut pe altcineva, care să fi părăsit de bunăvoie ţara aceasta, nici român, nici neamţ ca ea, nici de altă naţie, şi să-i ducă dorul cât i l-a dus Margot, pe nimeni care să dorească să-şi păstreze, cu atâta convingere,

legăturile din tinereţe cu colegi din ţară sau din diasporă, sau să nu lipsească de la aniversările acelea obişnuite ale absolvirii, pe care se mai fac a le uita chiar şi bucureştenii. Şi asta datorită (ori din cauza?) unei dragoste unice şi nefericite.

Cine a cunoscut-o bine, crede că Margot ar fi meritat mai mult de la viaţă, dar n-a fost să fie aşa. În urmă cu zece ani, şi-a diagnosticat singură un nodul la sânul drept (da, tot la sân, regele cancerelor femeii!). Operată bine – doar era medic într-un mare spital din München – şi apoi tratată cu cele mai moderne medicamente, după reguli şi protocoale noi, Margot s-a refăcut şi a revenit la forma ei dintotdeauna, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

Numai că, după cinci ani, în care se analiza periodic, ca la carte, un afurisit de pui al cancerului vechi a început să scoată capul: un singur indicator, un marker, nu mai era în regulă, nimic de palpat sau de văzut. Ochii lui Margot s-au întunecat din nou, deşi nu lăsa să se vadă, deşi voia să fie tot ea, cea veche; pe mulţi i-a păcălit, chiar şi pe Tudor Şubaru l-a înşelat. Iarăşi citostatice, dintre cele mai noi şi puternice, iarăşi perucă şi disperare şi, la urma urmei, măduvă osoasă pustie, septicemie şi moarte.

La ultima întâlnire, cu doar doi ani în urmă, după ce a râs şi a dansat, a băut şi s-a simţit de minune, Margot a adresat o rugăminte insistentă colegilor: „Vă rog, să fixăm următoarea noastră revedere peste doi ani, nu peste cinci ani, ar fi prea mult, peste doi ani vreau să ne vedem”. Toată lumea i-a făcut pe plac, dar evenimentul n-a mai putut să aibă loc; fără Margot îşi pierduse din farmec şi s-ar putea să se mai amâne, căci trebuie curaj ca să-i suporţi lipsa.

Într-una dintre zilele încă bune, Margot i-a divulgat lui Tudor Şubaru câteva dintre gândurile ei de căpătâi:

— Tudore, tu ştii ce este adâncul pustiu al unui suflet şi de aceea cu tine am curajul să discut orice. Eu nu ştiu cât răgaz mai am, dar presimt că nu destul, ca să aştept şi să mai prind vreo minune din partea cercetării în cancer. Caut informaţii care să-mi dea şi mie o boare de speranţă

şi nu găsesc nimic.

Nici cât se mai cercetează nu ştiu, mai ales la americani. Între noi fie vorba, în ei ne este şi nădejdea aceasta, deşartă poate (ca multe altele); or mai avea bani, ca înainte, sau patima războaielor i-a sărăcit? Realitatea este că nu s-au mai făcut descoperiri serioase, căci, dacă s-ar fi făcut, oricât ar fi de secretoşi cercetătorii, tot ar fi fost timpul să mai scoată câte ceva la iveală. Ţi se pare ciudat? Mie, nu! Nu ţi se pare ca un blestem aruncat asupra omului, ca bolii acesteia, cu adevărat cea mai înspăimântătoare, să nu i se găsească un leac mai bun decât cele de acum?

— Şi eu mă mir şi îmi vine să cred că aşa trebuie să fie. Însă nici toată speranţa nu ne-o putem pierde, uite apar noi…

— Lasă-mă, Tudore, în prea puţine cazuri din cele trecute de început se reuşeşte vindecarea – asta vorbim între noi, nu cu pacienţii, pe care trebuie să-i încurajăm

— Şi de aia te întreb: ce speranţe să-ţi dea o boală cunoscută de mai bine de cinci-şase mii de ani, căreia Hipocrate i-a descoperit esenţa şi i-a dat numele, acela de rac, în urmă cu trei mii cinci sute de ani, dar rămasă şi acum, după atâta amar de timp, cu aceiaşi cleşti năprasnici?

Tudor Şubaru i-a spus la telefon, doar cu două săptămâni înainte de moartea ei, ceea ce gândea:

„Margot, eşti un erou!” „Zici tu? Dacă spui tu!” Şi a încercat să râdă, chinuit, de data asta. „Numai că, Tudore, ca mine sunt prea mulţi şi, din păcate, întotdeauna, chiar şi la război, eroii mor cei dintâi. Un coleg de aici, anestezist şi el, mi-a spus o dată, când eram sănătoasă, vorbind de un pacient, care nu avea pe nimeni: Bine pentru cei mai mulţi oameni este că trăiesc împreună cu rudele, cu prietenii, cu alţi semeni. Însă de murit, fiecare moare singur, însoţit numai de gândurile şi de temerile lui, ca şi omul acesta”.

A fost ultima dată când a auzit-o.

În drumul de întoarcere de la Montreux, unde vizita fusese prea scurtă, după gustul lui Tudor, el şi însoţitorii lui au făcut escală la Viena, unde au fost găzduiţi la un hotel de patru stele, ce purta numele uneia dintre împărătesele Austro-Ungariei; nu-şi mai aminteşte numele, însă acest amănunt nu are importanţă. Elegant şi acela, dar după ce trecuse pe la un Hilton, un altul, atât de curând, era greu să-l mai surprindă. În schimb, Viena, pe care abia aşteptase s-o viziteze, avea cu ce să impresioneze pe oricine, ca să nu mai discutăm de cineva atât de puţin umblat ca Şubaru, cu toate că se apropia de cincizeci de ani. De fapt, unul dintre puţinele sale regrete este că, pentru generaţia lui, uşa coliviei în care trăise se deschisese prea târziu, cam odată cu primele semne de artroză. La Viena, în ziua sosirii au prânzit la un restaurant din turnul rotitor, ce oferă vizitatorilor o splendidă panoramă a oraşului, iar seara au fost la operă. Câţi români se puteau lăuda că au văzut un spectacol la Opera din Viena, ea însăşi un spectacol? Nu prea mulţi, în orice caz. A doua zi au colindat Centrul, au vizitat cele două muzee vecine, de peste drum de intrarea pe cărarea ce duce în spatele Hofburgului, au căscat gura la Stefansdom şi, nu departe, la mimii şi cântăreţii în aer liber, în plină stradă, ce fac parte din peisajul obişnuit al celebrului oraş. Iar când au obosit, au luat-o spre Primărie – Tudor admiră caleştile cu cai, cocoţate deasupra ei – şi spre piaţa, ca un târg, de dincolo de ea, ca să înfulece un prânz întârziat, cu mâncăruri de-ale locului. Seara s-au dus la un vin ales, la Grinzig, prilej pentru Tudor să-şi amintească de Eminescu, ai cărui paşi călcaseră pe aceleaşi cărări, întrebându-se ce-o fi simţit el acolo, singur şi suferind.

Ei bine, Tudor Şubaru avea să ţină minte toată viaţa călătoria aceea, nu doar pentru că fusese prima, ci şi fiindcă îi delectase privirile cu locuri celebre, pe care dorise să le viziteze şi care îl bucuraseră.

Se întâmplase în martie, iar în iunie urma să aibă loc congresul mondial de la Washington, la care fusese invitat să participe, de o altă importantă companie de

medicamente.

Şubaru îşi făcea probleme şi avea de ce, fiindcă, dacă vine vorba de America, experienţa unui voiaj cât o aruncătură de băţ, până în centrul Europei, nu contează, mai ales că a fost şi însoţit, mai de-a dreptul zis, condus ca un copil. Apoi, îl preocupa engleza lui debilă, învăţată cu doamna Elena, atât cât putuse, şi rămasă nefolosită ani şi ani, ascunsă în străfundul memoriei, unde ruginise într-atât, încât Tudor nu era sigur dacă va putea fi recondiţionată, deşi, ca să mai recupereze ceva, o luase cu asalt, împreună cu o profesoară, timp de douăzeci de ore.

De data aceasta, scenariul prevedea să plece singur. Omul firmei îi adusese biletul de avion, hârtiile de rezervare a hotelului din Washington şi ceva bani, pentru cheltuielile drumului, şi plecase îndoit, deşi Tudor i-a dat asigurări să nu-şi facă griji. Însă tocmai uşurinţa cu care a făcut-o, adăugată la anemica engleză vorbită, i-au întărit misitului convingerea că invitatul său nu ştie ce-l aşteaptă şi că, s-ar putea să nu-l mai vadă niciodată. Gândurile acestea i le-a mărturisit uşurat, abia după un an, când ajunseseră să se înţeleagă şi prin cuvinte, nu mai mult prin semne. Fiindcă nu-l cunoscuse îndeajuns, nu-i venea să creadă cât de mult îşi redusese, într-un an, handicapul de limbă, cel mai frustrant dintre toate, pentru cineva ce pleacă în lumea largă.

Avionul nu-l ducea direct la Washington, ci prin New York, iar dacă asta era situaţia, convins că nu-şi va ierta toată viaţă să fi fost în America şi să nu fi vizitat acest… ziceţi-i cum vreţi – pentru că este de toate la un loc, cu bune şi cu rele –, călătorul de ocazie s-a hotărât să nu rateze ocazia.

Tudor Şubaru plănuise să-şi înceapă aventura americană cu şapte zile înainte de deschiderea congresului, însă şederea la New York trebuia să se consume pe spezele lui. Îi mai trebuiau ori „resurse” financiare, ori, şi mai convenabil, din toate punctele de vedere, nişte români pe acolo, care să-l găzduiască, ceea ce era esenţial, şi, dacă vor putea, să-l plimbe cât de cât,

ca să viziteze oraşul, că doar de aia se oprea la New York. Pe când se interesa cum să-şi aranjeze situaţia, Tudor a avut norocul să fie recomandat unui pastor baptist, revenit în ţară cu misiuni şi aflat în căutarea unui medic. În timp ce îl analiza pe acesta, aflat într-o criză prelungită de ulcer duodenal – ceea ce a durat vreo două zile –, cei doi şi-au împărtăşit obişnuitele banalităţi, printre care s-au strecurat şi ceva proiecte pentru viitorul apropiat, incluzând, firește, şi vizita la New York. După ce l-a informat că America e în criză, pastorul Mihai s-a oferit să-l ajute, aşa cum Şubaru se şi aştepta, dar mai ales spera. N-au fost vorbe în vânt, căci la capătul setului de întâlniri s-a dovedit că acesta nu stătuse în zadar: l-a predat, pentru cinci zile, unei familii de enoriaşi de-ai săi din New York, cu care aranjase totul, exceptând primirea la aeroport, căci ai casei erau ocupaţi chiar când el urma să aterizeze. Fiindcă pe acolo programul de lucru nu se schimbă, sub tot felul de pretexte, cum se schimbă ciorapii, ca să ajungă la oamenii aceia trebuia să ia un taxi.

Cine s-a aflat în faţa unei călătorii la mare distanţă ştie ce întrebări şi-a pus şi ce îndoieli a avut şi îşi aminteşte, mai mult ca sigur, toată viaţa, ceasul în care a pus piciorul la destinaţie. Acela ştie că povestirea lui Tudor Şubaru, de la întoarcere, a fost adevărată, vorbă cu vorbă.

Până la Amsterdam, în avionul TAROM-ului, printre români, s-a aflat în apele sale, însă începând de acolo a rămas să se descurce, pentru prima oară, singur, doar cu engleza lui şchioapă. S-a îmbarcat în cel mai mare avion ce exista, căscând gura – prudent, ca să nu se observe – la hala dinăuntru, cu etaj, şi s-a aşezat, uşor stingherit şi înarmat cu răbdare. Frică de avion? Atunci nu cine ştie ce, însă, după aceea. când aeroporturile îi deveniseră tot mai familiare, ca şi când s-ar fi plimbat pe Magheru, aproape de fiecare dată s-a gândit dacă nu cumva… Accidentul de avion de la Baloteşti, de mai târziu, în care a pierit şi un bun prieten de-al lui, şi care l-a înfricoşat de-a binelea, l-a prins pe Tudor Şubaru la Atena. Dacă a doua zi ar fi avut o alternativă, fie ea şi o Dacie, ar fi ales-o fără să ezite, în

locul avionului, iar când a mai dat cu ochii şi de stewardesele Taromului, palide ca moartea, îi venea s-o ia la sănătoasă înapoi, pe scări. Atunci probabil că s-a temut mai mult decât la oricare dintre celelalte câteva sute de decolări şi de aterizări pe care le-a ispăşit

— Se poate spune aşa – în viaţa lui.

A decolat, deci, de la Amsterdam, pe ploaie, la ora unu din zi, şi, deşi ştia de diferenţa de fus orar, nu şi-a putut stăpâni surprinderea ca, la sosire, după şapte ore de zbor, la New York să fie cam cinci după-amiază şi un soare strălucitor.

Pe pământ, Tudor a redevenit omul cu griji de la plecare, iar dezorientarea lui, deşi se căznea să o ascundă, se vedea, mai ales dacă privitorul era un hoţoman de taximetrist de New York, care, în paranteză fie zis, oricât ar fi el de şmecher, n-o să reuşească să-i ajungă din urmă pe pungaşii de la Gara de Nord şi din spatele gărilor oricărui oraş mai mare de la noi. Până când a ajuns în staţie, încet şi cu băgare de seamă, toate taximetrele galbene o luaseră din loc şi, fiindcă avea bănuiala că celelalte, negre, mari şi arătoase, suspect de numeroase, trebuie să fie mai scumpe, se pregătea să aştepte. Dar a putut? Care mai de care din haita de amabili bandiţi cu maşini s-a repezit spre cei întârziaţi, la fel de căzuţi din lună ca şi Tudor, veniţi din Lumea Veche.

N-a avut nicio şansă să scape. Un haidamac cu faţa creolă i-a înhăţat bagajul, i-a deschis portiera şi, amabil din cale afară, l-a împins uşurel şi pe el înăuntru. Tudor s-a lăsat în voia acestuia („Fie ce-o fi!”), cu ochii pe aparatul de taxat, mai mult decât la drumul plin cu maşini ce vâjâiau în viteză, la stânga şi la dreapta lui. Cu toate că distanţa de la aeroportul Kennedy la Queens, unde trebuia să ajungă, nu i s-a părut prea lungă, a avut timp să afle că prietenosul şofer venise din Georgia în urmă cu opt ani („În definitiv, se întreba Tudor, în timp ce îl asculta, Georgia asta e în Europa sau în Asia?”), că fusese prin Moldova, unde văzuse femei frumoase şi mâncase mămăligă, şi alte câteva fleacuri.

Însă, de când a intrat în zona românilor pe care îi căuta şi până la adresa lor, taxa s-a dublat, pe seama unor târcoale pe străduţele din jurul cvartalului, căci simpaticul ipochimen nu zărise, zicea el, numărul casei, nici la prima şi nici la a doua tură. Ce era să facă, să fie mai fraier decât toţi taximetriştii din lume şi să nu folosească trucul acesta cu ocolitul, cu care Tudor s-a mai întâlnit în Pireu, în Roma – unde îşi făceau veacul cei mai nesimţiţi dintre toţi – şi chiar şi în Amsterdam? De plătit, a plătit treizeci de dolari, de patru ori mai mult decât avea să-l coste acelaşi drum, la întoarcere, cu un taxi galben. Nu i-a convenit, dar se aşteptase la asta şi măcar s-a văzut teafăr la sfârşitul primei etape a călătoriei.

Queensul este plin de români, majoritatea cu situaţie modestă, după cum se dumerise repede Tudor Şubaru. Cei la care ajunsese el, o familie de ardeleni cumsecade, baptişti, cum ziceam, locuiau în condiţii mai bune decât ceea ce urma să vadă la alţii, însă nici pe departe de invidiat, ceea ce l-a făcut să le aprecieze şi mai mult omenia de a-l fi primit în casa lor şi să-i îndrăgească de-a dreptul. De fapt, la începutul anilor ’90, America era într-o adevărată recesiune, cum îi spusese şi pastorul, şi de aceea Ştefan, capul familiei, şi amândoi băieţii lui erau şomeri de câteva luni, după ce firma de construcţii a celui mai mare dintre fii dăduse faliment.

Dar, deşi îngânduraţi, zbătându-se şi alergând mult să-şi caute de lucru, şi-au făcut timp să-l şi plimbe puţin pe Tudor, să-l prezinte altor români, acasă la ei, şi chiar să-l ajute să-şi cumpere bilet de avion către Washington şi înapoi, desigur, de la o agenţie ţinută de o româncă. Isaia, cel mai tânăr dintre băieţi, încă neînsurat, l-a lăsat în faţa muzeului Metropolitan, unde Şubaru a stat ore întregi, zăbovind în saloanele impresioniştilor, mulţi şi buni, delectându-se şi încercând să-l înţeleagă şi să-l aprecieze pe Cézanne.

Tot Isaia l-a urcat pe turnurile gemene, lângă care s-a şi fotografiat şi de deasupra cărora s-a minunat de toată imensitatea metropolei aceleia. Altă dată, Ştefan l-a adus

pe cheiul de unde se vede Statuia Libertăţii, la care Tudor n-a mai ajuns, fiindcă vaporul tocmai plecase. De acolo a luat-o pe jos spre Broadway şi spre prăvăliile chinezeşti, cu de toate cele, rămânând uimit de bijuteriile din aur ce acopereau în totalitate pereţii, luându-i ochii. Atunci, la întoarcerea cu tramvaiul, în vagonul aproape gol, a admirat – în viaţă, nu pe ecrane –, cu mirare, cea mai frumoasă pereche de negri tineri – ea şi el –, liniştiţi şi îmbrăcaţi atât de elegant, încât s-a întrebat ce-or fi căutând ei într-un tramvai, şi nu într-o limuzină ultimul răcnet.

La aeroport, pentru zborul către Washington, la congresul de care Tudor nu uitase, a fost condus de băiatul cel mare; zilele din New York îl făcuseră ceva mai încrezător şi mai puţin stingher, deşi nu în suficientă măsură.

Întâlnirea cu bărbatul care îi dăduse instrucţiunile de dinainte de plecare s-a produs la hotel, a doua zi după sosire. Mai distant decât ar fi dorit Tudor şi decât şi-l închipuise după întâlnirea prietenoasă de acasă, omul, mult mai preocupat acum de organizare, se dovedea a fi, de fapt, un profesionist, care îşi îndeplinea obligaţiile, corect şi civilizat, ca un nordic, ce şi era, fără tendinţe româneşti, s-ar putea spune, de a fi mai apropiat de invitaţi decât îi impune slujba.

În cea dintâi seară, Tudor a coborât în holul hotelului – o rotondă, unde, pentru zece dolari, te puteai servi cu orice doreai. Ceea ce lui nu i-a fost lesne, începând cu portiţa de intrare în ţarcul acela, pe care a căutat-o multişor, şi până la manevrarea maşinii de taxat, căreia trebuia să-i laşi plata.

Despre Washington ştia şi mai puţin decât despre New York şi când, după ani, încerca să-şi rememoreze vizita aceea, a putut să-şi amintească de muzeul din apropiere de Washington Convention Center, unde s-au ţinut lucrările congresului –, ceea ce i-a confirmat că, într-adevăr, America are o istorie scurtă şi puţin cunoscută lumii –, ori despre un lucru pe care îl ştiuse, dar pe care îl

uitase, anume că oraşul capitală a Americii este, în cea mai mare parte, un oraş de negri. Lui, cel trăit într-o ţară unde întâlnise oameni de culoare mai mult în filme, i s-a părut interesant să vadă, de pe trotuar, de la doar doi metri distanţă, stând în aşteptare la semafor, pe străzile cu cinci benzi de circulaţie, maşini conduse de bărbaţi şi de femei, toţi negri, însă dichisiţi şi plăcuţi ochiului, contrar unei păreri preconcepute, cum că toţi aceştia…

S-a mai ales Tudor cu un prânz pe malul Potomacului, oferit de nu ştiu ce companie tuturor invitaţilor, servit de o negresă ce fusese la studii în Basarabia, despre care le-a vorbit frumos, iar într-o altă zi, cu o cină în cartierul chinezesc, unde au fost duşi cu taximetrele, după ce li s-a atras în mod serios atenţia să nu se depărteze de maşini, căci poate fi periculos. Atunci, greul mâncărurilor l-au dus fructele de mare, din care n-a gustat – nici atunci, nici altă dată – astâmpărându-şi foamea, mai către sfârşit, cu beef şi orez fiert, pe care ar fi trebuit să-l ducă la gură cu celebrele beţişoare (a ales furculiţa).

Altă dată, Tudor şi încă vreo zece români au fost invitaţi tot la o cină, înainte de care au avut parte de un „apetitiv” special: tocmai când să intre în restaurant, au asistat la o urmărire, cât se poate de reală, a unui bărbat tânăr, ce alerga de mânca pământul, fugărit de un poliţist la fel de fără burtă, în vacarmul maşinilor cu claxoane ale poliţiei, şi terminată cu un placaj, ca la rugby, şi cu celebra scenă de prindere a cătuşelor. În acea seară a mâncat, pentru întâia şi pentru cea din urmă oară în viaţa lui, o jumătate de langustă opărită, din care tăia cu greu, de aţoasă ce era, bucăţi potrivite, pe care le înmuia în sosuri, cu grijă, ca să nu-şi păteze hainele. Plăcerea nu i-a fost pe măsura ostenelii.

Într-o dimineaţă au fost conduşi, cu autocarul, în Mount Vernon, să viziteze casa lui George Washington, ceea ce lui Tudor Şubaru i-a făcut plăcere; gospodărie de om important, cu o casă mai degrabă modestă, faţă de ceea ce te-ai fi aşteptat să vezi, cu multe acareturi, ateliere

şi locuinţe pentru servitori. Interesant, în aer plutea iz de istorie.

Însă cea mai grozavă experienţă, nu culinar privind-o, a fost cea oferită de organizatorii congresului unui număr de – ţineţi-vă bine – cinci mii de oameni, nu pe un izlaz ori pe un teren de fotbal, ci chiar în gara din Washington. De când a aflat unde urma să aibă loc evenimentul, curiozitatea însoţită de o uşoară îndoială nu i-au mai dat pace lui Tudor, păcătosul lui de subconştient păţit asociind cuvântul „gară”, de oriunde ar fi ea – poate să fie şi de pe lună –, cu putoarea insuportabilă din orice gară de la noi. Adevărul este că toţi cei ce au intrat acolo, nu numai români, au fost impresionaţi de mărimea neobişnuită a sălii aceleia şi de frumuseţea ei, de aranjamentele florale, de aspectul nenumăratelor baruri cu băutură şi cu mâncare şi de muzică. Din ceea ce a mâncat, nu-şi aduce aminte decât de nişte crocante aripi de pui şi de fructe, multe şi absolut fără niciun gust, încât, dacă ţi le-ar fi băgat cineva în gură fără să le vezi, n-ai fi ştiut ce mesteci. Cozi au fost doar la început, din cauza nerăbdării omului, de oriunde ar veni el, de a merge înainte, cât de repede, când e vorba de plăcinte, chiar şi atunci când este sigur că nu-l paşte riscul să rămână flămând.

Cine nu ştie că, aproape pentru orice european, America este tentantă? Şi surprinzătoare, indiferent despre ce este vorba: ţară, drumuri, clădiri, spaţii în general şi oameni tineri uluitor de graşi, ca nişte căpiţe de fân. O dată, Tudor a luat micul dejun într-o hală aproape pătrată, cu suprafaţa de cel puţin un hectar, plină cu mese mari şi rotunde, iar pe margini cu o mulţime de locuri, unde câte un om, negru de regulă, pregătea nenumărate omlete, turnând în tigăi o zeamă galbenă, dintr-un cub de carton. Nici tu coadă, nici riscul de a atinge pe cineva, locuri la masă câte doreai… dar nu şi pâinea ce se cere într-o asemenea companie; în locul ei, nişte mai degrabă prăjituri, care au stricat tot farmecul omletei, şi aşa redus, la vederea emulsiei de ouă, pe care Tudor o întâlnea pentru prima dată. Atunci nu ştia, încă, să ceară french

bread ori european bread, dar, după câte şi-a dat seama, ocolind sala, putea să tot întrebe, că şi aşa n-ar fi primit, căci nu exista.

Evident că din planul lui Tudor nu putea lipsi vizita la Casa Albă, pe dinafară, fireşte. Când a ajuns acolo, pe pajişte nu se vedea nicio mişcare; mai întâi a privit-o îndelung şi sistematic, printre drugii gardului, aşteptând să vadă ceva sau pe cineva, dar n-a avut noroc. Apoi i-a dat ocol prin stânga, încercând să-şi închipuie ce se ascunde în clădire, însă n-a zărit prea mult; camerele de supraveghere de după gard, dese, l-au intimidat puţin, dar putea să fie liniştit, căci, dacă cineva l-o fi urmărit atunci, şi-a dat seama imediat că e un gură-cască, cum probabil se văd mulţi, în fiecare zi. Ca impresie finală, Tudor a rămas uşor dezamăgit, deşi nu avusese pretenţia să fie aşteptat şi omenit în vreun fel.

Punctul culminant a fost vizita la lucrările Congresului Statelor Unite, unde se intră fără restricţii deosebite, deşi nici chiar ca la tine acasă. Ca orice alt doritor, a putut urmări de la balcon lucrările înaltei instituţii, dar ghinionul lui a fost acela că aleşii naţiei americane tocmai luaseră o pauză şi se fâţâiau de colo până colo, sporovăind între ei, ca nişte elevi aflaţi în recreaţie, doar că erau mai calmi.

În paranteză fie zis, dintre toţi, l-a recunoscut pe Edward Kennedy, de fapt singurul a cărui figură o cunoştea din ziare şi de la TV, care i s-a părut cam prea roşcovan în obraji (Bacchus?). Apeciat uneori, luat în tărbacă alteori, că doar era om şi el, Şubaru îl simpatiza doar fiindcă era ultimul supravieţuitor dintre băieţii

Kennedy. Nu avea de unde să ştie că, peste ani, va deveni un fel de erou printre parlamentarii ţării lui, şi asta numai pentru că şi-a făcut datoria. Ar putea fi o pildă şi pentru parlamentarii noştri, cu toate că lui Şubaru îi vine greu să creadă că se poate prinde ceva de ei, mai ales când e vorba de muncă şi de cinste.

Escapadele de la lucrările congresului, în Washington, au fost rare, totuşi, dacă, din cele cinci zile, a

„sărit” peste una singură, şi aceea din bucăţi. Curiozitatea de a vedea ce înseamnă un congres gigant, de la care nu lipseşte niciunul dintre monştrii sacri şi dorinţa de a-şi da seama pe unde se situează ştiinţa lui de carte l-au ţinut în sălile de lucrări. Obositor, pe ici, pe colo, plictisitor, dar interesant şi folositor.

De fapt, cu timpul, Şubaru s-a convins că la congrese nu te duci să înveţi – cine are de învăţat rămâne s-o facă tot din cărţi şi din reviste –, ci să spui ce ai de spus – cine are ceva interesant de comunicat –, să-i asculţi pe alţii, să afli noutăţile din cercetare şi, în fine, în funcţie decât înţelegi, dacă eşti corect cu tine însuţi, să-ţi găseşti locul ce ţi se cuvine.

În mulţimea celor ce bântuie pe la congrese, cu rost şi fără rost, se găsesc habotnicii – cei ce audiază atât de multe lucrări câte le permite tot timpul lor, exploatat fără milă, intrând primii şi plecând printre ultimii – nărav rar nu doar la noi –, chibzuiţii, ca Şubaru –, care audiază ce-i interesează, dar, bănuind că nu vor mai ajunge niciodată prin acele locuri, vizitează ce trebuie văzut neapărat –, şi un număr, aparent infinit, de împătimiţi ai turismului ştiinţific, amatori, aproape în exclusivitate, de excursii, cumpărături, mese şi vizite. Ah, şi de pânda la standurile companiilor, aşteptând să se „bage” o umbrelă, o şepcuţă, o păpuşă, un tricou sau un te miri mai ce. Cine are curiozitatea să privească, într-un aeroport, plecarea congresiştilor (nu congresmeni!), va vedea atâtea umbrele pe metru pătrat, încât ai crede că ori vin de la ori se îndreaptă, toţi deodată, spre cine ştie ce zonă în care se apropie sezonul ploilor. Pe măsură ce se separă liniile aeriene, îţi dai seama cam unde va ploua mai abitir (la noi s-ar părea că plouă întruna).

Şi totuşi, oricum ar fi, Tudor nu se îndoieşte că fără congrese nu se poate, chiar dacă unii exagerează, ajungând să trăiască, săptămâni şi luni întregi dintr-un an, în „deplăsări”, numai la slujbă nu; noroc că nu-i întreabă nimeni pe unde hălăduiesc şi de ce. Revenind la lucruri serioase, nu e niciun secret că nimeni nu aleargă de colo

până colo pe cont propriu, iar de-ar trebui s-o facă, cei fără bani şi chiar dintre cei cu dare de mână, de pe oriunde ar fi ei, ar rămâne acasă, ceea ce, iarăşi, n-ar fi bine. După cum ştie oricine, congresele sunt stipendiate, nu numai la noi, ci peste tot în lumea aceasta mare. Însă cine îşi închipuie că, primind o sponsorizare, devii, în mod automat, sluga unei anume companii, se înşală (în general, fiindcă sunt şi multe excepţii), şi asta pentru simplul motiv că este (aproape) imposibil. Fiecare dintre medici ajunge, în timp, să se îndatoreze atâtor firme concurente între ele, încât să şi vrea, i-ar fi greu să le mulţumească pe toate. Fireşte că sponsorii ştiu asta, dar celor ce le merge bine nu le pasă, iar ceilalţi… treaba lor.

Este bine, totuşi, că, de pe urma celor ce mai apucă şi prin sălile de lucrări, beneficiază şi niscai pacienţi, ceea ce pansează conştiinţe şi justifică (atât cât justifică) participările, cu bulucul, la congrese. Cât o mai ţine şi asta.

Această cea dintâi vizită în America a lui Tudor Şubaru s-a terminat tot la New York! La întoarcerea din Washington, într-o zi de duminică, la aeroport a fost aşteptat de Ştefan şi de Isaia, şi mai amabili decât înainte. Luni, ultima zi, a rezervat-o cumpărăturilor, într-un cunoscut cartier comercial din Manhattan, cu preţuri pentru buzunarele mici. În zona aceea, o altă faţă a Americii era la ea acasă: gunoaie aruncate pe trotuare şi la marginea străzii, încât în unele locuri piciorul intra până la gambă, şi prăvălii una lângă alta, în care erai rugat sau tras de mânecă să intri, ca în Turcia.

După o vreme, când, sătul de atâta umblet, Tudor s-a oprit şi i-a zis lui Ştefan: „Aici nu mai intrăm”, o voce clară, fără accent, a vânzătorului, l-a contrazis: „Adică, de ce tocmai la noi să nu veniţi?” În cele din urmă, a cumpărat ce căuta dintr-un alt loc, unde a auzit iarăşi româneşte, chiar de la patroană, ai cărei bunici – evrei – imigraseră la începutul secolului şi care îi învăţaseră până şi pe nepoţi limba ţării de unde plecaseră ai lor, vorbită la nevoie, aşa cum şi-o mai aminteau.

Fusese în America – visul multor pământeni –, unde avea să mai revină de câteva ori în anii ce au urmat şi, ca orice om cu un rost în lume, se întorcea bucuros la casa lui, pe care o iubea. I se părea că nu trecuseră doar zece zile de când plecase, ci o veşnicie.

Seneca spunea că omul îşi iubeşte ţara, nu pentru că e mare (ori bogată, ori civilizată, ori grijulie cu fiii ei, ceea ce nu era cazul, ar adăuga Şubaru), ci fiindcă e a lui. Norocul filosofului a fost că n-a apucat să vadă cum defineşte patriotismul un român pe nume Croitorescu, prin gura genialilor săi doi limbrici (tată şi fiu); poate că marele antic ar fi înţeles de ce Moiceanu, editorul şi filosoful, îl tot ridică în slăvi pe scatopornograf, autorul cărţii cu titlul oftalmologic

„Chiorâtor, aripa mijlocie”.

Au urmat şi alte călătorii – nu aşa multe ca ale altora – folositoare, care îl fac pe Tudor Şubaru să se simtă acum un (mai) om al lumii decât înainte, ceea ce îi micşorează ceva din nemărginita lehamite, pe care o simte tot mai apăsătoare, cu gândul la ceea ce se întâmplă în jurul lui.

Cu timpul, Tudor Şubaru a început să-şi răărească peregrinările şi în ultimii ani nici nu s-a mai lăsat dus de alţii şi a refuzat destule invitaţii. Apoi, nici nu-l mai ţin balamale, ca înainte, nici nu-l mai atrag atâta alte locuri, căci îşi dă seama că, oricât ar mai cutreiera, nu poate vedea tot pământul, deşi ar vrea el. Acum mai participă doar la congrese mondiale şi europene, ceea ce îi permite să fie la curent cu ce se întâmplă în medicina internă. Congresele şi revistele îl fac să fie convins de criza în care se află cercetarea medicală, ceea ce nu i-ar fi trecut prin minte pe vremea când a vizitat întâia dată America. După părerea lui, împărtăşită şi de mulţi „grei”, cu care stă de vorbă, ştiinţele fundamentale n-o mai ajută, aşa că se revine către cercetarea clinică, ceea ce este un alt semn de stagnare. În diabet, de pildă, în ultimul sfert al secolului trecut, ipotezele ce împleteau imunologia cu genetica au făcut furori şi entuziaştii sperau că se va putea pune la punct prevenirea bolii, cel puţin a unei părţi din ea. Cum

nu s-a reuşit, teoriile acestea au fost aproape părăsite, chiar şi de „părinţii” lor, pe care Şubaru i-a întâlnit şi care i-au confirmat impresia; iar în locul rămas gol n-a fost pus nimic. Schimbul generaţiilor de cercetători, îmbinat cu gestaţia prea lungă a altora noi, pe fondul subţierii fondurilor (acolo unde erau bani pentru cercetare, că de unde nu-i…) au declanşat şi menţin impasul din cercetare.

Când le vorbeşte şi altora despre acest subiect, interlocutorii îl privesc destul de fix, îşi încreţesc fruntea, a mirare şi a început de negare, după care par a privi în gol, gândind, probabil: „Dar dacă aşa o fi?”

Odată l-a întrebat şi pe profesorul Gherman ce părere are.

— Nu mai am o vedere exactă asupra cercetării în lume, i-a răspuns el.

— Dar în ţărişoara noastră?

— Cercetare medicală de vârf la noi? glumiţi! Cu cine şi cu ce?

Şi la început şi mai târziu, pe Şubaru l-au interesat oamenii întâlniţi pe la congrese: cei mai mulţi necunoscuţi, alţii ştiuţi din vedere şi câţiva cărora le-a strâns mâna. Savanţi cunoscuţi şi oameni de tot felul.

În primii ani trăia cu impresii nedesluşite, induse de complexele de inferioritate de atunci: ba că toţi străinii sunt reci, ba că sunt drăguţi şi amabili din cale-afară, dacă nu chiar prietenoşi. De fapt, aşa şi este, unii sunt distanţi, alţii mai sociabili, cum e lumea în general; câte unul te salută zâmbind (hello!), de parcă te-ar cunoaşte, cu alţii ieri ai stat de vorbă minute bune, iar astăzi se uită la tine ca prin sticlă; nu-i interesezi, cum, dacă eşti cinstit, nici ei nu te preocupă pe tine. Totul este chestiune de convenienţă, de educaţie, de civilizaţie, de reflex, până la urmă.

Ce fel de oameni a cunoscut? Unii i s-au părut grozavi, dar a avut şi surprize. O dată, după un prânz, Tudor a asistat la o scenă pe care înainte nu şi-ar fi imaginat-o; oameni de bază pe la congrese mari, strânşi într-un mic grup, vorbeau şi râdeau, cu gura până la

urechi, de li se vedeau plombele, cu scobitori înfipte între dinţi, ori căscând, ori scărpinându-se asiduu în partea din trup cu care şezuseră pe scaun, fără ca niciunul dintre ei să se sinchisească, încât s-a întrebat:

„Cum de au ajuns ăştia acolo sus şi cum de merg atât de bine treburile în ţara lor, dacă până şi elitele fac ce fac ei?” I-a trebuit timp să înţeleagă, fără să-i spună cineva, de ce merg: la ei sistemul funcţionează, chiar dacă are şi zone mai slabe; în sistem, fiecare om este pus la locul ce i se potriveşte, iar dacă o verigă se uzează, sistemul o înlocuieşte fără să stea pe gânduri.

„Asta e românul, gândeşte Şubaru, nu este mai prost decât alţii – dar nici mai deştept, cum îi place să se creadă –, însă, la noi, de când lumea, sistemul este prost, strâmb, putred şi putrid, cu prea multe verigi puse în alte locuri decât ar trebui. Iar când să elimine una, tot angrenajul scârţâie, se opune, se complace aşa cum este. Din punctul unde a ajuns, bolnav şi neruşinat, sistemul nu mai poate fi îmbunătăţit, ci ar trebui înlocuit cu totul. Dar, veşnica noastră poveste, nu are cine s-o facă sau cine ar putea, nu vrea”.

Epilog

„Nu eşti înfrânt atunci când sângeri şi nici când ochii-n lacrimi ţi-s Adevăratele înfrângeri

Sunt renunţările la vis

Radu Gyr

Oamenii, indiferent cât de mulţumiţi ar fi de viaţa lor, au destule momente de cumpănă, în care se întreabă dacă se poate şi mai rău de atât. Puţini îşi răspund negativ, în sensul că mai rău nu se poate, şi rămân la această părere, însă cei mai mulţi îşi schimbă, din timp în timp, opinia, până ajung să creadă că întotdeauna este loc de mai rău. Nici Tudor Şubaru nu făcuse excepţie de la regulă, însă ajunsese târziu la această neîndoielnică şi deprimantă concluzie; nu este un apologet al răului şi niciun prăpăstios, dar, cu mâna pe inimă, poate convinge oricând şi pe oricine de acest adevăr.

În primul lui spital, fiindcă era novice, crezuse că e

rău de tot, în al cel de-al doilea, mai întâi a avut impresia că lucrurile s-au mai îndreptat, dar mai târziu, şi la Serafin, şi la Gherman, putea spune, fără putinţă de tăgadă, că e mai rău decât în urmă cu două decenii. După „89 a trăit cu iluzia că va fi bine şi de aceea n-a vrut să admită a fi mai rău, cum era, de fapt, însă, în ultimii ani, a găsit un superlativ foarte exact: „Atât de rău ca acum n-a fost niciodată, în ultima jumătate de veac”. Asta îi e convingerea din zilele noastre, nu în ce-l priveşte personal, ci referindu-se la ce se întâmplă mai cu seamă în sănătate şi în educaţie, domenii pe care a ajuns să le cunoască la perfecţie. Dezastrul a devenit de necomparat, nici chiar cu deceniul nouă, pe care îl crezuse de neegalat, şi inimaginabil în democraţie. „Că e rău, n-ar fi o nenorocire, pentru că suntem obişnuiţi, dar acum răul ar putea fi definit ca tentativă de genocid, pe cale de glorioasă izbândă”, îşi zice Şubaru.

— Domnule profesor, să nu vă supăraţi pe mine, dar trebuie să vă spun că iarăşi nu avem spirt medicinal, nici din acela albastru, aproape ca cerneala, care pătează, îl anunţă asistenta şefă.

— Dacă l-aţi băut iar, dumneata cu asistentele dumitale, cum să mai fie, îi răspunse Şubaru, însă femeia nu-i mai luă în seamă gluma, mereu repetată, mai ales că era şi slabă, şi amară, ci continuă:

— Necazul este că nici vată, leucoplast şi faşă nu mai există. Ah, şi nici detergent n-am primit de trei luni, aprovizionarea zice că magazia spitalului e goală, noroc că am făcut economie şi mai avem oleacă.

Dialogul avusese loc, pentru prima oară, pe graniţa dintre milenii, după zece ani din cei ce puteau fi uitaţi fără păreri de rău, căci nimic nu e mai jalnic decât să speri în zadar, cu deosebire în democraţie.

Şi totuşi, Şubaru se înşela, în parte, pre vremea când le spunea colaboratorilor lui că s-a ales deja praful de sănătate; pulverizarea adevărată este abia acum în plin avânt, praful de tot urmând să se aleagă în scurt timp, dacă nu se întâmplă o minune. La câţi miniştri – aproape

douăzeci – se perindaseră pe la Ministerul Sănătăţii în anii aceştia din urmă, cu toţii soldaţi umili ai partidelor, la ce putere li se dăduse şi la câtă pricepere avuseseră, nici nu avea cum să fie altfel.

Când Winston Churchill a zis că democraţia e cea mai proastă formă de guvernare, cu excepţia tuturor celorlalte încercate în istorie, era el mulţumit de democraţie? Nu, însă, dacă ar fi cunoscut democraţia noastră, poate că şi-ar fi întrerupt panseul la jumătate.

Profesorul Gherman se nimerise în vizită şi găsi prilejul să-l sâcâie:

— Domnule profesor Şubaru – aşa i se adresa când voia să-l ia, părinteşte, la rost –, am trecut prin clinică şi am constatat că pute, domnule, în dreptul uşilor de la toalete, ceea ce mai înainte nu se întâmpla.

— Ştiu că pute, dar nu cine ştie ce, peste puţin timp duhoarea poate deveni şi mai tare. Şi eu ce-ar trebui să fac, să stau toată ziua în WC-uri şi să le frec? Le-aş freca, dar n-avem detergent decât trei zile dintr-o lună. Mai înainte, înjuram, în gând, dar acum, când poţi să înjuri în gura mare, constaţi că merită atât de mulţi, încât ocara devine impersonală şi îşi pierde rostul.

— Nu e bine, dar măcar am şi eu o bucurie. Vă aduceţi aminte ce mi-aţi răspuns când v-am întrebat dacă aţi intrat în toaleta bolnavilor, aceea aflată uşă în uşă cu salonul dumneavoastră?

Sigur că Tudor nu uitase ce-i răspunsese, nici atunci, nici altă dată, dar astea se întâmplau în primele luni după ce, între Serafin şi Gherman, îl alesese pe cel de-al doilea. Când cu vizita la toaletă, îi răspunsese că nu aceasta e treaba sa şi că atribuţiile îi sunt cu totul diferite.

Într-o altă altă zi, din holul clinicii, profesorul, nerăbdător ca întotdeauna, îi făcuse semn cu mâna – ura strigătele de pe coridoare, ca în codru sau ca pe tarla –, să vină până la el, ceea ce, fireşte, Tudor a şi făcut, însă într-un ritm doar ceva mai grăbit decât de obicei.

— Nu prea aveţi condiţie fizică, i-a zis, uşor iritat, şeful, deşi tocmai de asta nu ducea lipsă.

— În clinică lucrez cu capul, iar la stadion, cu picioarele, i-a răspuns, cât a putut de umil, Tudor.

— Revenind, continuă să-l tachineze Gherman, ce mult se schimbă oamenii: va să zică, acum v-aţi lărgit atribuţiile, în toate direcţiile.

— Ce să fac, deşi n-aş fi crezut vreodată, am ajuns exact ca dumneavoastră: îmi îndemn colaboratorii să se poarte frumos cu bolnavii, să citească mai mult, să scrie, inspectez toalete, sting becurile ce ard şi ziua prin sălile medicilor, strâng tampoane de vată „uitate” pe jos, îi beştelesc pe fumători şi câte şi mai câte. Probabil că ispăşesc „urările” pe care mi le-aţi făcut atunci.

Gherman, care se distrase tot timpul, îşi revine:

— Serios, atunci nu aveam chiar atâtea lipsuri; văd că urina se scurge din pisoar pe podea, că rezervoarele de la WC-uri sunt defecte şi nici vorbă de capace, că duşurile nu funcţionează. Ceva trebuie făcut, totuşi.

— Ştiu, dar cum? De când v-aţi pensionat, am tot strâns bani, de la câte un bolnav cu vreo mică afacere, de la medicii clinicii, am mai dat şi de la mine şi am tot reparat, dar nici asta nu poate continua la infinit. Am cerşit detergenţi de la fabrică, hârtie de scris, calculator şi toner de la facultate; îmi ajunge, e mai rău decât pe vremea comuniştilor, mai rău de atât nu se poate, sfârşi Şubaru, scârbit.

— Ba se poate, îi reaminteşte profesorul Gherman ce cred ei doi.

— Aşa e, dar măcar dacă medicina de astăzi ar fi mult mai deşteaptă, în compensaţie, însă nu e cazul: ce nu se ştie cântăreşte mai greu decât ceea ce se ştie şi nici nu putem fi siguri că ceea ce ştim e adevărat, în cea mai mare parte.

— Tudore, când ai timp să ne vedem câteva minute? Aş vrea să-mi fac nişte analize de laborator, îi telefonă Nicu Marcu lui Şubaru.

— Ce întrebare! Pentru dumneavoastră, uşa mea e întotdeauna deschisă, ca şi sufletul. Oricând doriţi, la orice oră din zi – ori din noapte –, ferească Dumnezeu.

— Hoţomanule, hai că vin săptămâna asta. A venit peste două zile, într-o joi.

— Arătaţi splendid, îl lăudă Tudor Şubaru pe ultimul reprezentat din vechea gardă, vechiul lui sfetnic de taină.

— Aşa mă şi simt, îi răspunse nea Nicu, privindu-l mai lung pe Tudor. Măi băiete, ai îmbătrânit şi tu, şi erai doar un copil!

— Mulţumesc, dispus ca de obicei să-i dăruiţi omului o bucurie, i-o întoarse, cu un zâmbet, Tudor, făcând aluzie la stilul direct al lui Marcu.

— Hai, măi, lasă, tu ştii cât ţin eu la tine. Dar să trec la subiect: mă p. Şi mai des noaptea şi mi-ar trebui un examen sumar de urină şi o ecografie de prostată şi de vezică, înainte şi după micţiune. Poţi aranja tu asta, pentru mine?

— Pot, dar mai greu.

— Cum aşa? Nu mai sunt urologi buni în spitalul ăsta? Ce vorbeşti?

— Nu ei sunt problema, ci examenul sumar de urină, pe care laboratorul nostru nu-l mai face de vreo două luni; nu are reactivi şi nici bani, ca să cumpere.

— Nu-ţi bate joc de mine, Tudore! Chiar în halul ăsta sunteţi? Şi ce încă nu se mai poate face?

— Am pierde mai puţin timp dacă v-aş spune ce se mai poate; revenind la examenul de urină, la dumneavoastră ne interesează doar sedimentul urinar, iar un microscop încă mai există, aşa că se rezolvă.

— Da, dar aş vrea un set întreg de analize; uite aici lista.

— Bine, aici facem o parte, iar restul la un laborator privat, pe gratis, fiindcă patronul e un coleg de-al meu. A, dar ştiu că le vreţi aproape pe toate.

— Apropo, ştii întâmplarea cu profesorul Harry Marconi, neurologul, prietenul tău, şi cu o bolnavă care îi cerea toate analizele? Ce umor avea omul ăla!

— Pe asta poate că n-o ştiu, dar de el îmi amintesc cu nostalgie de multe ori; mi-a fost asistent şi am rămas apropiaţi zeci de ani.

— Hai să ţi-o spun. Ţii minte că el făcea vizita într-un ritm foarte alert şi că nu-i prea plăcea să se lungească la vorbă cu pacienţii; cei ce voiau să-i ceară ceva, mai degrabă alergau după el. Într-o zi, o femeie internată cu o zi în urmă, despre care el îşi dăduse seama că e mai mult nevrotică decât suferindă neurologic, l-a luat la prelucrat: „Vă rog să-mi faceţi toate analizele”.

„Bine, dragă, îi răspunse Harry, şi urmă – luând toată suita prin surprindere –, ţi le fac pe toate, în afară de necropsie”; speriată că rămâne neanalizată, bolnava a început să-l roage: „Ba, vă rog mult să mi-o faceţi şi pe aia”. Ce râsete au urmat, îţi închipui.

— O fi adevărat sau n-o fi, însă eu, unul, atâtea am auzit de la el, încât mai degrabă cred că da, răspunde Tudor, zâmbind; snoava asta ar fi mai potrivită în zilele noastre, când o necropsie este mai uşor de realizat decât un examen de urină.

— Sinistră treabă, Tudore. Mă şi întreb, ce i-o interesa pe conducători, dacă sănătatea îi lasă indiferenţi, de parcă ei şi ai lor ar fi nemuritori. Ce o să mai urmeze?

— Dacă numai sănătatea nu i-ar preocupa, ar mai fi o speranţă, însă aproape toţi conducătorii, politicieni fireşte, în general, nu sunt preocupaţi de altceva în afară de propria lor prosperitate. Ce o să urmeze? Nimic bun, asta o să urmeze. Ţara asta nu are un viitor roz, ceea ce nu e de mirare; domnule profesor Marcu, când a avut ea viitor? Într-un acces de juvenilă iubire de patrie, Eminescu a făcut o entuziastă urare, o ştiţi, ca la trecutul mare, ţara să aibă şi un mare viitor; însă, cum vedem, urarea şi speranţa lui nu s-au împlinit, cel puţin până acum. Vi se pare că prezentul – adică trecutul de mâine – are ceva măreţ în el, ori măcar normal, ca să prevestească un viitor cel puţin suportabil?

Dacă stăm să judecăm, la noi singura certitudine dintotdeauna a fost un prezent cu probleme, ca şi cel de astăzi. Dacă nu avem prezent, cum să avem un viitor? Poate vreo minune să schimbe ce e de schimbat, mai ales oamenii – adică totul –, ca să avem şi viitor. Altfel să fim

sănătoşi! Şi asta, cine are noroc, pentru că medicinei îi cântăm deja prohodul, iar de minuni adevărate n-am mai auzit. N-avem viitor, domnule profesor, ce e aşa greu de înţeles? Şi ştiţi ceva? Nu numai noi nu avem viitor. Întrebaţi oriunde în lumea largă şi veţi vedea că, una peste alta, prea puţini oameni sunt optimişti. Cu atâtea atacuri armate asupra şcolilor

— Şi asta în ţări „călăuzitoare” – şi cu atâţia copii morţi, ce viitor să existe? Şi poate nu vă aşteptaţi la ce vă spun acum: pentru toate astea îmi pare al dracului de rău.

— Mi se pare că debordezi de optimism, tinere. Hai, că m-ai bine dispus şi tu, încheie nea Nicu Marcu. Îţi convine să începem mâine analizele mele?

Asistenta şefă deschise iar uşa cabinetului şi intră, fluturând o coală de hârtie:

— Iar aveţi şedinţă cu managerul spitalului, poimâine; să nu uitaţi să vă duceţi, aici scrie că nu se admit absenţe şi nici înlocuitori, e musai să participaţi personal.

— Bine, pari atât de veselă, de parcă vii să mă anunţi că ţi s-a mărit leafa. O să mă duc, ce pot face!?

Şi de data aceasta, şefilor de clinici, ce se adunau, încet, încet, li se citeau pe faţă entuziasmul şi optimismul, în timp ce se întrebau ce rost mai are toată piesa de prost gust, pe care o joacă toţi, când ştiu bine că toate şedinţele astea, lunare, trimestriale şi anuale nu aduc nimic nou, ca să nu mai vorbim de ceva bun, ci sunt doar pierdere de vreme.

Managerul, profesor şi el, altfel un tip aparent de treabă, era pus la costum şi cravată, de parcă ar fi sperat că ţinuta lui festivă va creşte bugetul spitalului.

Fiindcă tot îl avea în faţa ochilor, Tudor Şubaru îşi aminti de o mai veche preocupare de-a lui, din ultimele două decenii, şi anume: ce-o fi în capul celor care, în ciuda lipsei de bani din ţară (aşa ni se spune), se luptă pentru posturile de şefi, pe diverse trepte ale sistemului. „Mai înainte, câtă vreme s-au mai rulat nişte fonduri, pentru mai mici sau mai mari investiţii, da, unora le-o fi mers bine.

Trăgeau spuza pe turta lor, ba chiar şi câte o „atenţie, acolo, le putea ieşi, dacă nu erau din cale-afară de fricoşi sau, mai ştii, de cinstiţi.

Cu ei, cu şefii de orice rang, de la cei mari şi până la şefuleţi (oare o mai exista şi alt diminutiv de la şef?), trebuie să fie una din două: ori firea lor le impune să se caţere, ori îi ispiteşte chiverniseala sau, mai degrabă, amândouă, căci e greu de crezut că o sfântă dorinţă de bine îi mână chiar pe toţi. De ce doresc să ajungă acolo şi, mai ales, de ce le sunt pândite scaunele, de alţii, care aşteaptă la rând, gata să li le tragă de sub şezut celor dintâi, la cel mai mic semn de neatenţie sau de „debilitate politică?” Şubaru zice că nu are răspuns şi se întreabă de ce o fi el atât de prost, încât să nu ştie ce se întâmplă. Sigur că se preface, fiindcă, în general, e bine informat, dar chiar şi aşa, tot se întreabă sincer: „Bă, ce dracu’ se pune atât de dulce în postul ăla de director, încât profesorul de chirurgie dă sala de operaţie pentru el?” Explicaţia pe care şi-o oferă se bazează pe o concepţie de necontestat, după părerea lui Şubaru: „Asta este, lumea iubeşte averea; nu e o surpriză pentru nimeni, aşa e făcută ea, lumea, însă ca să te îmbogăţeşti cu adevărat eşti nevoit să faci ceva necurat: să iei şi ceea ce nu ţi se cuvine, adică să şterpeleşti de undeva, atât cât poţi. Cei ce fac averi mai cu obraz „iau’ mai puţin, însă, pentru averi fabuloase e necesar jaful la nivel naţional. Acum nu se mai fură cu leul, cu paporniţa sau cu stânjenul, ci cu flota şi cu rafinăria, cu banca şi cu fabrica, cu muntele, cu pădurea lui cu tot şi cu mai cine ştie ce alte asemenea nemaivăzute unităţi de măsură. Cine fură? Cum, cine fură? Nu despre politicieni se zice că acel unul cinstit din zece îi compromite pe ceilalţi? Nu despre ei se discută atâta şi niciodată de bine? De ne-am conduce după ultimele alegeri, dacă politicienii ar dispărea mâine, cel mult unul din patru români le-ar înregistra lipsa. Ba, cei mulţi s-ar bucura: „Bine că s-au dus. Mai şi mint cu neruşinare. Pe ce mă bazez? Pe aproape tot ce le iese din gură şi pe declaraţiile lor de avere. Ne cred idioţi, iar noi meritǎm”. Dar, dacă aceasta

este părerea generală, de ce îi alege norodul, iarăşi şi iarăşi? În ciuda cui? Masochism colectiv? Prostie? Foarte posibil, de ce nu? Probabil că de Gaulle la „clasa politică” (auzi, clasă!) a făcut aluzie când a zis: „Cu cât cunosc mai bine oamenii, cu atât mai mult îndrăgesc câinii”. Sau poate s-o fi referit la cei trimişi de Dumnezeu în lume, să împartă dreptatea. Aceştia fac grevă şi, fluturând şantajul, pe care îl pedepsesc la alţii, cer nişte salarii în afara oricărei logici şi a bunului simţ. Auzi? Spor de surmenaj vor, ca şi când numai munca lor surmenează, a altora fiind doar o dulce distracţie. Şi mai pretind şi un alt spor, miraculos, se vede, de are puterea să-i ferească de ispita şpăgii. Culmea cinismului şi a tupeului, ca şi cum n-ar şti că de boala şpăgii nimeni nu-i poate scăpa pe cei de care s-a lipit. Şi acum mă întreb, ce ar face şeful sindicatului lor, dacă oamenii cu bisturiul ar intra în grevă când lui tocmai i-a crescut un buboi în fund? Noroc că ăştia...” şi aici Şubaru începu să surâdă, închipuindu-şi, parcă, un bisturiu ascuţit înfipt într-un falnic furuncul de pe dospita parte sedentară a şefului (sau şefei) sindicatului magistraţilor, anestezistul fiind, şi el, plecat la grevă.

După ce dădu o raită, cu privirea aproape indiferentă, prin amfiteatru, acelaşi de la început, ajuns acum o ruină, managerul lui Şubaru trecu direct la subiect, declanşând calculatorul cu tabele şi grafice:

— Dorim să vă arătăm care a fost situaţia financiară a spitalului şi a secţiilor, în anul trecut („Aşa, taică, spune-ne, că noi suntem picaţi din lună!” gândi Şubaru). După un sfert de ceas, trecu la comentarii, care, pe scurt, au fost acestea:

— Spitalul a avut datorii mari şi cu ele pornim la drum anul în curs. Cele mai multe fonduri s-au dus pe salarii – peste optzeci la sută – şi doar cinci la sută pe medicamente şi materiale sanitare. Necazul şi noutatea

— „Asta da, noutate”, îl îngână tacit Şubaru – sunt că, anul acesta, personalul s-a mai înmulţit, iar bugetul este şi mai mic, aşa că pe salarii vor merge nouăzeci de procente din el. Banii vor fi împărţiţi pe secţii, iar

dumneavoastră, şefii, după ce semnăm un contract între noi, va trebui să luaţi măsuri pentru buna lui gestionare („S-o crezi tu!”). Adevărul este, însă, că nu ştiu cum ne vom descurca, fiindcă mai departe de septembrie nu cred că rezistăm cu banii aceştia. Cine doreşte să spună ceva sau să facă propuneri?

Nimeni nu avea chef de vorbă, lucrurile erau cât se poate de clare; era şi prea de dimineaţă, perioadă nepotrivită pentru vorbărie goală şi, oricât ar părea de improbabil, oamenii se gândeau la treburile care îi aşteptau. Mai mult, începură să murmure a plecare şi bâlciul s-ar fi spart, dacă unul dintre decanii de vârstă ai spitalului, mai vigil decât ceilalţi, n-ar fi făcut un fel de rezumat original:

— Melodia aceasta, a banilor, o fredonăm de ani de zile, însă situaţia a devenit din ce în ce mai rea. Cauza este ştiută de noi toţi şi recunoscută şi de miniştrii trecuţi pe la Sănătate. Numai că, deşi ştie toată suflarea de sărăcia sistemului, se dă tare în continuare cu „Să facem şi să dregem”. Nu se poate îndrepta nimic, dacă nu creşte bugetul, iar în lipsa măsurii acesteia, o să tot pierdem timpul prin şedinţe, în loc să ne vedem de bolnavi. Să obligăm oamenii să-şi plătească spitalul? N-aveţi decât, însă câţi îşi pot permite lucrul acesta? Cât priveşte rectificarea de buget, despre care aţi vorbit, domnule manager, ţineţi cont că asta nu înseamnă doar creştere, ci şi scădere. O să vedeţi că se poate şi mai rău. Mai au profesioniştii vreun rol în sănătate, ţine cineva cont de părerea lor?

— Şi dumneavoastră ce aţi dori? Să stăm cu mâinile în sân, vru să ştie directorul.

— Păi, şi aşa stăm; cu mai puţin de o zecime pentru medicină şi restul pentru salarii, spitalul nu mai e instituţie medicală, s-a transformat în fabrică de şuruburi sau de şaibe. Existăm ca să fie de lucru pentru nişte oameni (care, şi ei, au dreptul să trăiască), dar ceea ce facem noi are tot mai puţină legătură cu medicina. Aţi auzit cum au procedat nemţii şi mai ştiu eu cine? Grevă, de la portar la director.

Însă noi ne comportăm ca şi când am fi cu musca pe căciulă, vulnerabili şi chiar şantajabili, ceea ce o fi cazul unora, dar nu al tuturor medicilor. La urma urmei, mai comit o inepţie: ce s-ar întâmpla dacă toţi directorii de spitale şi-ar depune demisia, iar alţi amatori nu s-ar mai găsi?

Managerul rămăsese inert şi impasibil, cu ochi inexpresivi, ca de peşte mort, de parcă n-ar fi auzit, gândind, probabil, că omul din faţa lui deliregază, iar acesta termină, dând din mână, a zădărnicie: „Dau din gură şi eu, să mă aflu în treabă. Orbului degeaba îi spui că s-a făcut ziuă”.

— Astăzi îmi ajunge, ori baliverne ori utopii, îi zise Şubaru celui de lângă el, după care se ridică şi părăsi, alene, sala.

De data aceasta, profesorul Gherman intră în cabinetul lui Tudor Şubaru, şchiopătând, prost dispus, încercănat şi şifonat la faţă, ca un om care n-a dormit.

— Ce vi s-a întâmplat?

— Nu se vede? Genunchiul mă chinuie de trei zile, însă de data asta chiar nimic nu mă mai alină, ca niciodată mai înainte.

— Probabil că vi s-a agravat şi mai tare artroza, cred că la asta vă gândiţi, ca să nu mai reluăm vechea discuţie. Zău, nu cred că există vreun osteosarcom cu evoluţie atât de lungă, îl încurajă Şubaru pe fostul lui şef.

— Nici eu nu cred. M-am gândit, totuşi, să-mi fac un RMN.

— Cum să nu? Să vă dea medicul de familie un bilet de trimitere şi gata.

— L-am şi obţinut, mi l-a adus acasă Gigi Alexandrescu, la care sunt înscris. Domnule, se învioră Gherman, ăsta era supărat din cauza bugetului repartizat medicinei primare, care ar fi devenit atât de mic, încât nu se mai vede nici cu lupa. Doctorul Alexandrescu spune că, dacă nu se revine, se scufundă şi sectorul lor, ceea ce ar fi grav.

— N-ar trebui să ne mai mire nimic în ziua de azi, îl

temperă Şubaru. La Rochefoucauld, mi se pare, zicea că singurul lucru de care ar trebui să ne mai mirăm este că putem, încă, să ne mirăm. Nu vă mai consumaţi, medicina de familie este învăţată cu greul, aşa că se va adapta şi va găsi calea să reziste; ştiţi, ca şi mine, că toţi cei ce muncesc în domeniul acesta, împreună cu familiile lor, trebuie să trăiască, iar asta îi face să se descurce, nu să abandoneze. O să mai crească puţin şi bugetul, după ce sindicatele mai ies la târguieli, cine ştie? Oricum ar fi, „familiştii” se descurcă.

— Mă intrigă faptul că, după aproape douăzeci de ani, în loc să fie mai bine, e mai rău, continuă profesorul Gherman, uitând de genunchiul său. Nici intrarea în ceea ce se cheamă, cu atâta emfază, „marea familie europeană”, nu ne-a ajutat.

— Pe noi este şi greu să ne ajute cineva, îi luă Şubaru, vorba din gură; Europa ne cunoaşte, ştie cum am intrat şi, zgârcită cum este, nu se grăbeşte cu banii; ba chiar când ne mai „aruncă” vreo ciozvârtă, e cu ochii pe noi, fiindcă românul are obiceiul să facă ce-i place lui, nu ce trebuie. Ştiţi vreun sector ori vreo instituţie care funcţionează normal, chiar dacă nu chiar ca la alţii? Cred că niciuna, iar Coana Europa ştie de ce suntem în stare şi nu dezleagă baierele pungii prea uşor. Are ea dreptate să procedeze aşa? Are. Pe lângă asta, cine să ne facă proiecte, ca să-i luăm banii, nişte experţi doar cu numele? Doar Dumnezeu dacă ne-ar putea ajuta, deşi parcă îl văd şi pe el privind în jos, gânditor: „Pe ăştia, bolnavi de toate relele Pământului şi îndărătnici cum sunt, chiar şi Mie îmi este greu să-i vindec. Dar nu-i nicio pagubă, că Mi se pare că nu merită”.

— Până una-alta, lansă profesorul Gherman o întrebare retorică, îi interesează pe politicieni, care decid totul, sănătatea?

— V-aţi înţeles cu nea Nicu Marcu, asta îl preocupă pe el. La noi? Ştiţi bine că nu. Cu oarecare cinism, putem presupune că sănătatea nu mai este interesantă, în general, nici la nivel global: omenirea s-a înmulţit,

resursele se epuizează, mediul devine irespirabil şi ultrapoluat. Realitatea susţine ideea că sănătatea planetei trece printr-o pasă proastă: sisteme sanitare neperformante, asigurări medicale zgârcite, chiar în ţări mari şi bogate, acolo unde, în urmă cu două-trei decenii, lucrurile stăteau aproape ca în poveşti

—Vezi Germania –, migraţia medicilor spre zone ceva mai omenoase cu ei, reculul cercetării medicale şi acum şi criza financiară, toate sunt semne de rău augur. Că la noi e mai grav decât la alţii, e de înţeles, când n-a fost?

— Adică, vreţi să spuneţi că nu prea sunt speranţe de mai bine, în curând?

— Da, aşa cred; or fi speranţe, dar mai încolo, iar asta nu pentru că eu vreau să spun, ci aşa văd lucrurile, cu părere de rău. Ar fi mai bine să învăţăm a ne descurca singuri şi să nu mai întindem mâna spre alţii, cum ne stă în fire, fiindcă nicăieri nu mai este ce a fost. Lumea toată este în disconfort.

— Noi doi am mai vorbit despre Uniunea Europeană, şi înainte de a fi admişi în ea, şi după aceea şi ne-am dovedit eurosceptici. Vă aduceţi aminte? întrebă retoric Gherman. Ajunseserăm la două concluzii: prima, că, decât să rămâi pe dinafară, e mai bine înăuntru şi a doua, că Europa ne primeşte, deşi nu meritărm, fiindcă are interes, nu că este o societate de binefacere. S-a schimbat ceva?

— În principiu, nu, doar că mă aşteptam ca această făcătură să funcţioneze mai bine; dar nici asta nu este chiar o surpriză. Idee trăsnită, cum a părut multora, de la început, o plăsmuire împotriva firii omeneşti, un conglomerat de ţări, fiecare cu interesele şi cu pasiunile ei naţionale (anesteziate de nevoie, pentru aderare, dar mereu prezente), cu regrete şi nostalgii ale unor vremuri de mărire, ce la un moment dat pot degenera în dorinţa de revanşă, UE va ţine câtva timp, însă nu va fi prea durabilă, nu are cum.

— Cam aşa gândesc şi eu, continuă Gherman ideea. De fapt, nici n-ar trebui să mă intereseze, ce, mai apuc eu

să văd ce s-o întâmpla? Nici măcar n-o să-mi pot verifica teoria, n-o să am timpul necesar. Totuşi, ca să termin, Europa nu poate avea decât două căi: una biblică, liniştită, în care ţările vor fi egale în bunăstare, ceea ce va genera o atmosferă ca în rai – eventualitate cu totul absurdă –, şi alta, aproape sigură, în care naţiile bogate se vor mai îmbogăţi, iar cele sărace vor rămâne cu fundul gol, căci, după un alt precept, tot biblic, cine are, i se va da, cine nu are, şi ce are i se va lua. Probabil că noi ne vom găsi în ultima categorie, ca o mănoasă şi pitorească provincie a Europei, cu Dracula, arome de sarmale, mititei şi cozonaci, cum inspirat zicea foarte de curând un istoric. Şi cine ştie, cu haite de câini vagabonzi gonind copiii pe maidane?

— Şi eu mizez pe varianta aceasta, zise Şubaru, pentru că ţine seama de istorie, în sensul că nicio asemenea adunătură (nu cred că greşesc) de naţii – fie ea şi imperiu – nu au avut şi nu au nimic altceva în comun în afară de interese – schimbătoare, din nefericire – şi de frică. Şi mai ţineţi cont şi de firea omului – oamenii tind să-şi smulgă unul altuia ce au – şi de instinctul de proprietate, ce vine, ca tărie, imediat după cele de conservare şi de înmulţire. Cândva, sărăcia va exacerba naţionalismul, iar Bunica Europă-Al-Naibii-De-unită va face implozie şi se va dezintegra. Uitaţi-vă ce se întâmplă în Statele Unite, sudiştii ar vrea iar secesiune, istoria se repetă. Părerea mea este că Uniunea Europeană va dura cu mult mai puţin, e prea pestriţă. Dar, în fond, ce înseamnă pentru istorie câteva zeci de ani sau, hai să zicem, o sută?

— Domnule, dar pesimist mai sunteţi.

— Nu, este doar un exerciţiu de gândire, ce se poate dovedi greşit, ceea ce noi doi nu vom afla, din păcate.

— În orice caz, genunchiul meu se simte mai bine şi chiar şi eu, poate că nici nu-mi mai fac RMN-ul.

— Păi, ce ziceam de firea omului? Europa Unită are o gravă indigestie, sănătatea românilor este aproape înmormântată, genunchiul vă doare, dar dumneavoastră vă simţiţi bine, glumi Şubaru.

În ultima vreme, pe Tudor Şubaru nu-l mai

mulţumeşte aproape nimeni şi nimic, cu toate că – aşa crede el – a devenit din cale afară de îngăduitor cu lumea de alături. Nici de sine nu este încântat şi se întreabă dacă nu cumva abia acum îi ies la iveală cine ştie ce frustrări, ascunse în adâncurile sale şi scăpate de sub control. „Ce se întâmplă, ori lumea s-a schimbat, ori eu chiar nu numai că am ajuns o combinaţie dintre Serafin şi Gherman, şi ceva în plus?”

— Ce mai faci, tinere, îl iscodeşte Nicu Marcu, venit după rezultatele analizelor lui.

— Nici eu nu mai ştiu, parcă nu mai merge nimic, totul se desfăşoară sub semnul lui „Lasă, că se poate şi aşa”. Multe lucruri nu le mai înţeleg, iar pe altele le pricep, dar nu le accept.

— E şi normal, Tudore; în tinereţe ai pornit-o, probabil, cu gândul să schimbi lumea? Păi, nu zice Molière că una dintre neroziile noastre cele mai mari este credinţa că putem face o lume mai bună? Tu nu-ţi dai seama că lumea în care trăieşti astăzi, e altfel, însă în niciun caz mai bună? Alte generaţii, mulţi dintre oamenii tăi ţi-ar putea fi copii, la ce te aştepţi?

— Nu mă aştept la nimic, doar că mă simt tot mai însingurat şi anacronic, iar asta mă indispune, căci nu cred că e doar vina mea.

— Poate că ar trebui să o laşi mai moale cu pretenţiile cu care eram obişnuiţi.

— Păi, nu doar că am renunţat la pretenţiile acelea, dar de mult m-am muiat de tot; pentru cei din jurul meu asta nu se vede, fiindcă ei nu ştiu ce însemna altă dată… Mă deranjează, totuşi, dezorientarea tinerilor, care nu poate deosebi esenţele de amăgirile şi de amănuntele vieţii şi ale profesiei, au uitat să citească sau au devenit cititori de coperţi, şi mănâncă la fastfood-uri, cu plăcere! Şi nu-mi convine că nu mai văd decât arareori internişti foarte buni, la patruzeci de ani, că nu mai sunt şcoli de medicină… şi încă o grămadă de alte chestiuni nu-mi plac. S-or fi schimbat timpurile, dar, ca oricând, medicina presupune trudă – nu plezirism –, înţelegere, spirit superior şi

civilizaţie. Vi se pare firesc să năvălească peste mine, aici, în cabinet, de o sută de ori pe zi, oricine crede că treaba lui nu suferă amânare? Eu îmi amintesc că dumneavoastră, ditamai conferenţiarul ce eraţi, ajungeaţi în faţa uşii lui Serafin de vreo două ori pe săptămână şi atunci băteaţi în ea şi aşteptaţi să iasă cel de dinainte, ca să intraţi. Acum uşa îmi este deschisă cu botul pantofului (aproape), concomitent cu o bătaie grăbită în ea, şi cel ce vrea să-mi vorbească rămâne ţintuit acolo, deşi sunt în plină discuţie cu altcineva sau vorbesc la telefon ori scriu, ori pur şi simplu stau, şi nu pleacă până nu-i spun eu. Cum să nu mă indispună asta?

— Tudore, ce poţi face? Mă întâlnesc şi eu cu oameni, cei mai mulţi dintre ei tineri, care mă salută şi îmi întind mâna, intempestiv, mai-mai să-mi scoată ochii, când ar trebui să aştepte să le-o întind eu pe a mea, că sunt mai bătrân, cel puţin de asta. Ce să fac, să le spun cum ar trebui să se poarte? Sigur că aşa ar fi bine, le-aş face un serviciu, dar pe urmă mă întreb: de ce, dacă mulţi tot nu vor înţelege buna mea intenţie? Când au simţit la fel, tânărul şi bătrânul? Niciodată. Ei percep totul diferit: verdele ierbii şi al frunzei tinere de primăvară, mirosul de flori de bujor, de tei, ori de salcâm, sau al pâinii abia scoase din cuptor. Razele soarelui de dimineaţă, care pe tânăr îl înviorează, pe vârstnic îl indispun: „Sunt frumoase, dar cam reci, şi apoi, ce se va alege de ele până-n seara?” Şi atunci, cum vrei să gândească tinerii la fel ca mine sau chiar ca tine?

— Ia uite, cât lirism, mereu plin de surprize. Ah, bine că mi-am amintit să vă întreb ceva: poate un profesor (orice şef, în general) să fie prieten cu colaboratorii lui?

— Ce-ţi veni? Prietenia?! mai degrabă un concept teoretic, atât de pretenţios şi atât de rar întâlnit în viaţă, încât te şi îndoieşti că ar fi altceva decât dorinţă şi iluzie.

— Aşa credeţi? Descurajant, deşi este drept că acest cuvânt, folosit mai ales când nu trebuie, s-a bagatelizat. Totuşi, n-ar fi exclus să existe şi prietenii adevărate.

— Nici nu neg, însă nu vezi că atunci vine vorba se

recurge la aceleaşi străvechi pilde de prietenii ideale, din vremurile de demult şi, chiar şi acelea par să fie mituri. M-ai întrebat dacă un şef poate să-şi facă prieteni dintre colaboratori, continuă Marcu, iar eu îţi răspund că n-am văzut aşa ceva. Nu cred că se pot lega prietenii între oameni care trăiesc împreună zi de zi, ani în şir, nici dacă ei sunt egali.

De ce? Omul greşeşte mult. Iar greşeala atrage după ea observaţii, discuţii şi resentimente, care se acumulează. Apoi, orgoliile, deosebirile de personalitate, diferenţele de vârstă, de temperament şi de educaţie fac restul. Totuşi, apropieri, de mai scurtă sau mai lungă durată, se fac şi se desfac, însă acestea ţin de interese şi de slăbiciuni de toate felurile. Să ştii că, de obicei, şeful este mai apreciat de colaboratori după ce se pensionează (probabil că e mai rău fără rău). Apopo, te-ai gândit că ţi s-a apropiat ceasul retragerii?

— O să vină în curând şi vremea să mă retrag, reveni Tudor – tuturor celor de dinainte mea v-a venit, există şi dreptul la odihnă, nu doar la muncă –, că şi aşa am ajuns să fac multe lucruri à contre coeur. Credeţi că o să-mi convină vreodată că un şapte sau chiar un opt pe care îl dau astăzi studenţilor mei nu valorează nici cât un cinci de-al lui Serafin, de-al lui Gherman ori de-al meu, de acum douăzeci de ani, sau chiar de-al dumneavoastră, oricât de cumsecade aţi fost, şi aţi fost, slavă Domnului!

— Ai dreptate, prea s-au coborât pretenţiile, însă ţine cont şi de faptul că niciodată n-au existat doar premianţi şi că, totuşi, ţara a supravieţuit prin cei doi sau trei din zece, cei ce contează, nuferii lui Blaga de pe lacurile cu noroi în adânc (mie nu-mi place „noroi la fund”, cum a zis poetul!).

— Şi a mers bine? Vă place unde suntem?

— Nu, nu te pot contrazice. Pe de altă parte, că nu te mai mulţumeşte aproape nimic, înţeleg – eşti un perfecţionist din fire – dar, la urma urmei, ce mai vrei? Faci parte din două Academii, fii şi tu mai îngăduitor, cu tine şi cu ceilalţi. Te-ai gândit că eşti singurul din toată clinica noastră de început care a ajuns atât de sus? Eşti

considerat un învingător, şi încă unul cu idealuri. Ştii că, pentru toate astea, stârneşti invidii?

— Nu mai pot eu de asta! Invidia e teribil de omenească, iar eu, cu toată modestia (recunoscută mai ales de mine), zâmbi Şubaru, nu pot decât să repet vorbele lui Mecena, cel ce a spus că înălţimea însăşi face să fie lovite de trăsnet culmile.

— Tudore, tare aş vrea să fie mai bine şi la noi, deşi nici eu, nici tu şi nici prietenul nostru Gherman n-o să apucăm vremurile acelea, reveni Nicu Marcu pe neaşteptate la ideea lor fixă.

— Iarăşi? Domnule profesor, cum ziceţi, ce ne mai priveşte asta pe noi, bătrânii? Poate că o să fie şi bine, cândva; sper să n-am eu dreptate, când spun că niciodată.

În timp ce îl asculta îngândurat, Nicu Marcu ciuli urechea la nişte zgomote, ce veneau din toaleta cabinetului lui Şubaru şi pe care acesta nu le mai lua în seamă, ori, de timpuriu uşor hipoacuzic, nu le mai percepea.

— Ce se aude de dincolo? Parcă ar fi nişte şoareci.

— Ei şi sunt, uneori le place să ronţăie cărţile scrise de mine, măcar ştiu sigur că folosesc şi ele cuiva. Sunt gingaşi şi drăguţi, nu ca şobolanii, şi ne-am împrietenit, deşi câteodată se obrăznicesc prea mult, iar atunci mă supăr pe ei.

— Ce, măi Tudore, aici ai ajuns, am ajuns de unde am pornit?! îşi duse Nicu Marcu mâna la gură, a mare mirare.

— Şi ce este asta atât de extraordinar? Ce, ni se întâmplă pentru prima dată? Şi n-am ajuns tot acolo de unde am plecat, ci mai jos. Aveam şobolani, acum avem nişte amărâţi de şoricei. A, că în politică s-a întâmplat invers, în ultimii douăzeci de ani, asta e altceva!

Tudor Şubaru îl conduse până la lift – „Auzi-l şi pe ăsta: învingător cu idealuri! Şmecher simpatic ce eşti, nene Marcule! Idealist, eu? Mi-ar fi drag mie să fiu aşa, dar n-am norocul acesta. De unde loc pentru idealuri în minţi şi suflete obosite şi adesea pervertite de medicină? Să mai am idealuri, eu, cel mâncat de atâtea decepţii şi

însingurat cum mă ştiu? Iar despre alţii, ce să mai spun, când ei stau şi mai rău decât mine?”

La întoarcere se răţoi cu grijă la soră şefă:

— Şefa, iar s-au înmulţit amicii mei; spune-i femeii de serviciu să le mai pună nişte „dulciuri”.

— Domnule profesor, nu avem decât otravă din aceea roşie, şi veche pe deasupra, care parcă îi îngraşă, în loc să-i stârpească.

— Atunci ia o sticlă de ţuică şi du-te la magazie, să-ţi dea una mai tare, până nu mă rod şi pe mine.

Apoi murmură acru:

„O mulţime de smintiţi, cuprinşi de un optimism nerod, repetă la infinit neghiobia că, în ciuda tuturor nenorocirilor, speranţa moare ultima, când de fapt, ar trebui să fie trişti că până şi speranţa, care n-ar trebui să piară niciodată, moare.

Iar ca să nu mai fie atât de încrezători, le dau o veste cu adevărat proastă: speranţa a murit. Dacă îi mai aude cineva, ar fi bine să le spună şi lor, dar nu sunt sigur că vor înţelege”.

Intră în cabinet şi trase uşa după el.

—SFÂRŞIT–

VIOREL ŞERBAN

LOC DE TRĂIT, LOC DE MURIT

Dedicată mentorilor mei.

Omul are nevoie de un vis, ca să suporte realitatea.

Sigmund Freud

1

Ţintuit locului, cu ochii larg deschişi, omul privea îngrozit afară, în noapte, la furtuna apocaliptică ce se stârnise din senin. Fulgere, ca o colcăială de şerpi luminoşi, şfichiuiau continuu cerul, iar, după ele, tunetele cutremurau căsuţa de pe malul lacului. Şi, pe deasupra de toate, un zgomot înfundat, repetat, obsesiv, sugerând pustiul din jur, făcut de izbiturile în zid ale obloanelor de la ferestre, uitate deschise.

Cel ce privea sinistra dezlănţuire de forţe ale

tenebrelor se căznea, disperat, să se smulgă de pe podea, cu intenţia să închidă obloanele, dar, oricât se zvârcolea, nu reuşea să se urnească din loc. Însă, cum până şi coşmarurile, ce nu par a se mai isprăvi, au un sfârşit, Tudor Şubaru, medicul de gardă, reveni treptat la realitate, nu tare înfricoşat, însă cu o groază de regrete: că a dormit atât de puţin, că n-are o căsuţă, nici în oraş, şi cu atât mai puţin pe malul vreunui lac, că o nouă zi monotonă stă să înceapă, că… Nu deschise imediat pleoapele, sub care simţea ce trebuie să simtă cel căruia tocmai i-au fost aruncaţi în ochi doi pumni de sticlă pisată, amestecată cu nisip, şi nici nu continuă să asculte hărmălaia înfundată ce înconjura camera de gardă. Se lămurise într-o clipă, tevatura nu era făcută de tunete şi obloane, ci de bufniturile guzganilor flămânzi, ce se luptau între ei pentru resturile de mâncare, rămase, de cu seară, pe undeva, şi de asaltul lor asupra uşii de la morgă, improvizată alături, de unde vreun miros tulburător trebuie să le fi gâdilat nările, întărâtându-i. Zgomotele acestea scârboase nu erau o noutate pentru doctorii clinicii în care ajunsese să lucreze Şubaru, dar asta nu înseamnă că nu-i încerca o repulsie, fie ea şi resemnată, faţă de situaţia în care se găseau.

Dacă tot se trezi, privi limbile fosforescente ale ceasului de la mână şi constată cu regret, cum se şi temuse, că, deşi nu dormise decât trei ceasuri, era timpul să se ridice din pat, ca să-şi scrie raportul. Însă, mai înainte, trebuia să-şi satisfacă o nevoie presantă, iar camera de gardă nu are nici măcar o amărâtă de chiuvetă, atât de folositoare celor ce-şi fac veacul în ea, mulţi ani la rând; şi asta nu doar de azi, de ieri, şi nu numai pe la noi. Tudor Şubaru aflase de curând o glumă, care circula în lumea doctorilor. Se povesteşte că, în urmă cu vreo câţiva ani, ministrul sănătăţii de atunci, un cunoscut profesor, trecut prin ciur şi prin dârmon, fusese plecat într-o vizită oficială prin Vest. La întoarcere, colaboratorii săi l-au aşteptat cu gura căscată, să le spună pe cine mai întâlnise şi ce noutăţi mai aflase. Ministrul, hârşit în de toate, nu

era omul să se lase tras de limbă sau luat prin surprindere, aşa că a scăpat cu o glumă de urolog, nu prea elegantă, dar bună ca să-l scoată din încurcătură: „Ce să văd, măi băieţi, ce să aflu, ce credeţi că ăia au stea în frunte? Totul este ca şi pe la noi, doctorii se p „a în chiuvetă şi se iubesc – asta ca să vorbesc elegant – cu asistentele”.

Aşa că, după un periplu neplăcut prin curte, înfofolit cu halatul gros, de stofă, peste cel alb, scăpat de nevoia ce nu suferise amânare, Tudor se întoarse şi se apucă de scris în registrul de rapoarte de gardă.

Atmosfera de la raportul de gardă, la ei în clinică, poate fi una plăcută sau, ceva mai rar, tare împuţită, iar asta depinde, ca în multe alte locuri, de poziţia în care se trezise profesorul, cu faţa în sus sau cu ea la cearşaf. Poţi să intri suficient de bine dispus şi să ieşi boţit rău, chiar şi atunci când te aştepţi mai puţin, sau, din contră, poţi să te destinzi câteva minute şi chiar să afli noutăţi, mai puţine de natură medicală şi mai multe de „fapt divers”, mai ales că profesorul lor, Serafin, este bine informat şi are şi umor, este adevărat, agresiv şi, de regulă, incomod, pentru cei luaţi în vizor, dar umor, totuşi. Aflat la o vârstă critică – merge spre cincizeci şi şapte de ani – şeful este ciclotimic şi, deci, greu previzibil, aşa că, dacă vreunul îl vede pe coridor, de la distanţă, ar face mai bine să deschidă prima uşă ieşită în cale – de-ar fi ea chiar toaleta – şi să-şi găsească de lucru. Şi lui Tudor i se întâmplase, de câteva ori, să-i spună cât este de deştept, de frumos şi de harnic, iar după o săptămână sau o lună să-l facă să se creadă un nimic. Însă, fiindcă ajunsese să-l cunoască şi el, întrucâtva, pe profesor, în puţinul răstimp petrecut acolo, ştie cât să bage în seamă şi ce să nu pună la inimă, atât din cele bune, cât şi din celelalte. De altfel, bănuieşte că Serafin îşi are deja părerile lui despre fiecare om din clinică, iar ce spune în diverse ocazii depinde de conjunctură, după o logică personală, de mult ştiută de ceilalţi. Una peste alta, un om destul de greu de suportat, uşor de urât, câteodată, dar, paradoxal, nu imposibil de îndrăgit.

De înţeles, acum, că atmosfera din clinică, şi bună şi

exact pe dos, este replica întocmai a stării de spirit a profesorului Serafin, însă, aşa cum o fi ea, este înghiţită, cu mai multe sau mai puţine noduri, de medicii lui. Fiecare îşi vede de treburile sale, până când Serafin trece într-o pasă mai bună, care, aceasta, nu este foarte stabilă. Cei mai mulţi nu se supără, considerând că nu este vina lui, ci a geneticii, şi, cum mai spune şi vorbe bune şi mai şi face bine, s-au învăţat cu el şi aproape nimeni nu i se opune. Nici n-ar avea curaj şi nici nu pot pleca la altă clinică, aşa cum le-ar veni câteodată. Ca într-un mariaj, cu bunele şi cu relele lui, cu care te obişnuieşti, aşteptând să se întâmple ceva, nici tu nu ştii ce anume, care să mai netezească relaţia. De regulă, nu vine nimic, iar când apare, totuşi, părţile îşi dau seama că nici aşa nu e mai bine, ori e chiar mai rău. Unii dintre cei ce divorţează şi apoi se recăsătoresc încep să-şi regrete prima pereche şi ori se resemnează, ori divorţează din nou, şi aşa mai departe.

În dimineaţa aceasta, din fericire, profesorul părea absent, nedormit şi fără vervă. Şi, cum nici ceilalţi, apatici şi ei – ca şi când ar fi suferit de sindromul zilei de luni dimineaţa, deşi nu era luni –, nul ascultară pe Şubaru cu cine ştie ce interes, raportul de gardă ieşi scurt, anost, searbăd şi toţi îşi începură ziua cu o îndoielnică tragere de inimă.

Legăturile lui Tudor Şubaru cu spitalul unde lucra acum începuseră prost, în anul cinci de medicină, când aterizase aici, pentru stagiul de interne, ca toţi colegii lui. La vreo două săptămâni după sosire, timp în care nu se prea arătase interesat de studenţi, Serafin intrase într-una dintre perioadele lui de intoleranţă faţă de oricine şi de orice, accentuată probabil şi din cauză că nu se mai putea readapta, după întoarcerea de la Lyon, unde, vreme de trei luni, lucrase într-o clinică de nefrologie. Iar atunci când era indispus, nimic nu-i plăcea, pufnea şi avea obiceiul, deloc agreabil, să pună întrebări, mai mult sau mai puţin încuietoare doctorilor

— Privind, mai ales, noutăţi de prin revistele pe care tocmai le citise – şi simple, studenţilor, dar ce poate fi

simplu pentru un student? La vizita mare trecea de la un bolnav la altul, cu o mină posomorâtă – nu o posomoreală liniştită, ci una ţâfnoasă, prevestitoare de necazuri – lua în mână foaia de observaţie a pacientului, o răsfoia şi, din când în când, mai ales dacă găsea vreo neregulă, începea să-i piseze cu întrebări pe medicul de salon şi pe studentul repartizat la patul cu pricina. Cu toate că asistentul se ocupa de studenţi în aceeaşi măsură ca şi de bolnavi, nu putea să stea după fundul fiecăruia, clipă de clipă, să controleze dacă executa ceea ce el îl învăţase, aşa că profesorului i se iveau ocazii câte îi poftea inima. Şi nu era uşor de mulţumit, fiecare răspuns fiind urmat de acelaşi sâcâitor: „De ce?”, de parcă tocmai atunci îl năpădea o curiozitate maladivă. Rareori îl auzeai să spună şi el că răspunsul e bun, deşi, câteodată, te alegeai cu un

„Mersi, bravo”, când te aşteptai mai puţin, pentru un serviciu neînsemnat. Dacă stai să te gândeşti, n-ar fi rău ce face, dar pentru studenţi aproape niciodată nu se sfârşeşte cu bine, căci, deloc târziu, ci mai degrabă prea de timpuriu, profesorul rămâne fără răspuns şi studentul cu privirea pironită în podea. N-a fost şi cazul lui Tudor, căruia i s-a înfundat înainte de a începe să răspundă. Pe atunci, acesta avea de pătimit lângă o pacientă tânără, cu o boală de rinichi atât de gravă, cu toate că nu era veche, încât nu mai urina niciun strop, şi asta, nu de câteva ceasuri, ci de vreo zece zile. Nu era vorba de un obstacol în calea preţioasei licori, ci amândoi rinichii puseseră, la iuţeală, de un fel de grevă. Studentul Şubaru, din al cincilea an de medicină, îşi mai amintea ce funcţii au rinichii omului, însă destul de vag, fiindcă trecuseră trei ani, o veşnicie, de când le învăţase şi până să le aplice în clinică. Nici dacă ar face pariu că vor uita ce tociseră în primii doi-trei ani, indiferent despre ce ar fi vorba, studenţii la medicină n-ar reuşi atât de perfect. Ori o fi un blestem, ori învăţământul preclinic este de o desăvârşită prostie. Revenind la Şubaru, tocmai aflase că, atunci când aceste două gigantice boabe de fasole se îmbolnăvesc, amândouă deodată, apa şi o mulţime de „deşeuri toxice”

sunt reţinute în corp şi, dacă nimeni nu bagă de seamă, zi de zi, ce se întâmplă, bolnavul o poate păţi, fără cale de întoarcere. Mare lucru doctorilor nu le stă în puteri, numai un rinichi artificial, care să preia misiunea „greviştilor”, ar putea fi salvator. Cum, însă, în clinică, maşinăria aceasta încă nu există, viaţa suferindului depinde mai puţin de puterea medicinei şi mai mult de organism şi de nişte gesturi simple, care să-l ajute să treacă, viu, peste perioada critică, până când rinichii îşi reiau ocupaţia.

Lui Tudor i s-a tras tocmai de la un fleac, zice el, nu cântărise pacienta şi, din această cauză, nu se putea şti dacă greutatea ei rămăsese stabilă, cum trebuia, sau crescuse, ceea ce n-ar fi fost în regulă, ba chiar ar fi putut pune în pericol ceea ce mai rămăsese din sănătatea femeii.

Aşadar, după ce alţi colegi de-ai lui Şubaru o păţiseră – cam toţi o păţeau – i-a venit rândul şi acestuia. Într-o zi, pe la ora zece, profesorul, cu suita sa de medici şi asistente, a intrat în rezervă. Cazul era cel mai greu din clinică şi şeful, iritat deja şi cu o mină preocupată de starea pacientei, care încă nu putea să urineze, s-a aşezat pe un scaun, şi-a pus ochelarii şi a început să cerceteze foaia de observaţie. Şubaru era aproape sigur că, dacă o ia la puricat, nu se poate să nu găsească ceva, fiindcă, într-un atât de scurt timp, nu apucase să se deprindă cu obiceiurile clinicii şi nu-i intraseră în reflex obligaţiile zilnice.

— Ia să vedem; mai întâi, încă nu urinăm, grăi profesorul, dar cum stăm astăzi cu greutatea… Începu să caute în foaia de evoluţie – lungă cât o zi de post – la locul cuvenit, şi nu-i veni să creadă. Mai căută şi în altă parte, o suci, o învârti şi o flutură aşa, în zeflemea, ca şi când s-ar fi aşteptat să cadă din ea ceva ce el dorea să afle. Dar tot nimic. Ridică o privire întrebătoare spre Weisskopf, asistentul lui Şubaru, inteligent, conştiincios, meticulos şi grijuliu cu toate cele. Acestuia i se înroşiseră obrajii – pe atunci asistenţii încă îşi respectau profesorul – semizeu – şi îşi întorsese deja privirea întrebătoare spre student. Apoi, inchizitorul, la rândul lui, îşi mută ochii reci în aceeaşi

direcţie, iar din acel moment, acuzatul nu mai avea vreun dubiu că, în răgazul ce mai rămăsese până la sesiunea de examene, avea să se opintească aşa cum nu i se mai întâmplase, ca să scape de tinicheaua pe care o simţea, zdrăngănind uşor, după el.

— Spune, îl luă la rost profesorul, cu voce joasă, cam prea solemnă, prea liniştită, de ce nu văd trecută greutatea şi de ce n-ai întocmit bilanţul hidric zilnic?

— N-am avut cântar, se auzi răspunsul lui Tudor, destul de clar, de parcă el ar fi avut dreptate şi, în acest caz, eventual, profesorul ar fi trebuit să cântărească bolnava. A fost mutat ieri la etajul trei şi n-a mai venit, părea să-i reproşeze, în continuare, el, o larvă, gigantului.

— Cine să vină? Cântarul? Dar ce, măi băiete, are picioare? Nu are, în schimb tu ai, însă nu ţi le foloseşti.

„Nu este corect, doar un singur cântar la treizeci de bolnavi, nu era să mă apuc de cărat măgăoaia de douăzeci de kilograme, în fiecare zi”, gândi studentul.

— Să te întreb câte ceva, să văd ce ştii. Dar mai bine spune chiar tu, continuă profesorul, bănuind că studentul habar nu are de nimic, din ce capitol să fie întrebarea. Cum lui Tudor îi era totuna, răspunse repede: „Din bolile rinichiului”, nădăjduind să aibă noroc şi să-şi amintească ceva de prin cursurile de semiologie din anul anterior.

După ce puse întrebarea şi aşteptă vreo douăzeci de secunde sau poate o jumătate de minut, timp în care Tudor se chinuia să facă o frază, profesorul vru să ştie:

„Ai învăţat sau ne prinde noaptea aici?” „Am citit”, fu răspunsul. Chinul luă sfârşit cu o învăţătură bună şi o concluzie deloc măgulitoare:

— Cineva, un mare scriitor, ar fi spus: „Să citeşti e o plăcere, să înveţi înseamnă trudă”, dar se vede că tu nu ştii, încă, ce înseamnă munca. Până una, alta, ţine minte ce îţi spun: eşti întunecat la minte, ca noaptea. Cu ce te ocupi?

Pe Şubaru îl impresionară spusele profesorului şi, cât mai putu, încercă să reţină, atât ce spusese acel scriitor, cât şi chestia cu întunecimea minţii lui.

Cu ce se ocupa? Avea cu ce. De pildă, nici nu îndrăzneşte să se gândească la expresia feţei lui Serafin, mai mult ca sigur mirată şi dezaprobatoare în acelaşi timp, ca şi când ar fi exprimat, mut, întrebarea: „Cine te-a pus?!”, când ar fi aflat că găgăuţă din faţa lui este şi însurat de curând.

O făcuse, devreme, este adevărat, altfel nu se putuse. Era prin anul doi, într-o zi, pe înserate, când stătea, ca şi în alte dăţi, la o masă, în bibliotecă, cu nişte caiete în faţă, încercând, convins şi nu prea, să înveţe. Studenţi şi studente se foiau, într-un liniştit, dar permanent du-te-vino, iar Tudor înregistra, involuntar, această mişcare, care nu-l deranja şi cu care era obişnuit. Ridicând privirea doar pe jumătate, vedea din fiecare – fată, desigur, băieţii nu-l interesau – cam de la brâu în jos şi, dacă nu merita, în secunda următoare scana mai departe sau revenea cu ochii pe caiet. Câteodată, această rutină era întreruptă de vreo siluetă ce îi atrăgea atenţia mai mult decât de obicei şi, atunci, analiza se prelungea.

În acea zi, privirea i-a căzut pe o făptură, ce, privită de dinapoi şi după o observaţie ceva mai îndelungată, i-a provocat un gând în care mijea păcatul, însă nu s-a ruşinat. Era potrivit de înaltă, cu mijloc subţire şi spate uşor cambrat, continuat, sub talie, cu o rotunjime frumos arcuită, de-a dreptul obraznică, plăcută ochiului, ba, ca s-o spunem până la capăt, tentantă. Nu purta mini, de altfel la modă, şi nicio rochie mulată pe trup, ci una ce doar lăsa să se ghicească ce se ascunde sub ea. Cunoştea fata, erau colegi de an, îi ştia şi numele, dar, deşi se mai întâlniseră pe la cursuri şi seminarii, nu-şi prea vorbiseră. Însă, după cum se înfigea la răspunsuri, Tudor îşi dăduse seama că învăţa, spre deosebire de el, care încă trăgea de timp, aşa cum îşi planificase să procedeze până către începutul lui noiembrie. Şi pe lângă toate acestea, dădea impresia de cuminţenie, cu toate că, dacă te conduci numai după aparenţe, te poţi pârli lesne, cum spunea tatăl lui. Dacă tot i-a plăcut cum arăta din spate, Tudor s-a ridicat şi şi-a făcut de lucru prin apropierea ei, s-o studieze cu atenţie şi

din faţă. A salutat-o, ea i-a răspuns zâmbind – mai târziu a băgat de seamă că aşa zâmbea ea, în general, nu lui în mod special – şi el şi-a continuat, cât a putut de discret, plăcuta îndeletnicire. Avea faţa ovală, ce se termina cu o bărbiţă uşor ascuţită, şi obrajii fragezi. Ochii căprui, cu gene lungi păreau inocenţi şi jucăuşi, dându-i un aer de copilă, într-un incitant contrast cu trupul de femeie, împlinit, sănătos, proaspăt şi plin de promisiuni, în mintea tânărului. Părul, şaten închis, era bogat, cu o şuviţă atârnându-i pe frunte şi cu restul împletit într-o coadă, groasă ca pe mână, lăsată pe şira spinării. Pe sub puloverul subţire, purtat peste rochie, se îndreptau înainte, cu tupeu, doi sâni ţâfnoşi, săltăreţi la mers, de tari ce erau, nici mici, nici prea mari, ideali, după părerea lui – deşi nu avea nicio experienţă în domeniu

— Purtând, fiecare, în vârf, ceva, ca un buton de sonerie, ce tocmai aştepta să fie apăsat. Apoi, ca să-şi disimuleze interesul, spera el, a schimbat câteva cuvinte cu cineva din apropiere şi s-a întors la locul lui, simţindu-şi, dintr-odată, gura uscată, de îi tot venea să-şi treacă limba peste buze, ca pisoiul Tom, când priveşte, jinduind, la Jerry, şoricelul ce i se plimba pe sub nas.

Atunci asta a fost tot, însă, după aceea, a continuat să-i dea târcoale, încât Iulia – aşa o cheamă − s-a cam lămurit ce doreşte el. Într-o sâmbătă, după-amiază, Tudor, roz în obraz, şi-a luat inima în dinţi şi, deşi a fost uşor incoerent şi bâlbâit, fata a priceput că el i-a cerut o întâlnire, pe duminică, să iasă la o plimbare. Iar Iulia, codindu-se doar atât cât se cădea, n-a zis nu, că doar băiatul din faţa ei, bine clădit, mai înalt decât ea atât cât îi şedea bine, cu bărbie hotărâtă, ochi negri, privire directă şi părul de aceeaşi nuanţă, părea interesant.

La prima lor plimbare, era frig şi bătea vântul, iar paltonul, larg şi evazat, ocrotea de privirea lui Tudor ceea ce el ar fi vrut să vadă, lăsând totul la cheremul imaginaţiei sale, de care nu ducea lipsă.

Şi a început o lungă perioadă de plimbări, cu progrese atât de încete, încât lui îi venea uneori să se

revolte. Aproape că a trecut toată iarna până au ajuns să se ţină mână în mână, şi iar, nu ştiu cât până când, înfierbântaţi – ea chiar avea o viroză – s-au sărutat prima dată. Au tocit pingele şi au lustruit băncile multor parcuri, au vorbit şi au tot vorbit până ce au obosit, iar băiatul a înţeles că se terminase de tot cu „progresele”. S-au blocat într-un punct, de care n-a mai fost chip să treacă. „Bată-te, să te bată norocul, cu cinstea ta cu tot”, o boscorodea el, reproşându-i fetei, mai ales în sinea lui, cuminţenia, după ce se întorceau de pe străzi. Practica de vară au făcut-o, amândoi, la Oncologie, dar, de fapt, ca mai toţi studenţii, mai mult la ştrand. Tudor ardea, de curios ce era, să o vadă în costum de baie şi, atunci când dorinţa i s-a împlinit, după doar câteva minute a fost nevoit să sară urgent în bazin, să se răcorească. Nu se mai putea trăi aşa şi, totuşi, a mai trecut un an şi ceva până când răbdarea le-a dat peste margini şi au căzut de acord că: „Ori la Sfatul Popular, ori la revedere”. Trecuseră aproape trei ani, adică îi pierduseră, ce mai!

Căsătoria au făcut-o la repezeală, între Crăciun şi Revelion, şi apoi le-a fost al naibii de bine. Lunga aşteptare, plină de dorinţe, a celor doi tineri cu nestăvilite puteri şi nemărginit nesaţ, le-a fost răsplătită, cu vârf şi îndesat; nu aveau experienţă, dar erau silitori, aşa că au învăţat repede ce era de ştiut.

Ar fi înţeles profesorul, dacă Tudor Şubaru i-ar fi spus ceea ce simţea şi cu ce se ocupa el? Greu de crezut, deşi, la cât de verde arăta, pentru vârsta lui, sigur că maestrul trecuse, şi el, prin multe şi fierbinţi păţanii.

Ei bine, tocmai într-un asemenea nebunesc şi dulce avânt, chiar de a doua zi după vizita cu cântec a profesorului, Tudor n-a avut încotro şi şi-a început penitenţa. Era nevoit să facă ceva, ce i se părea nedrept. Vreme de o lună, cât a mai stat pacienta în spital, la şase fix, îşi părăsea patul cald – sprijinit în trei picioare şi o buturugă, fiindcă un picior nu rezistase şi se rupsese – din cartierul mărginaş, unde îşi găsiseră prima lor cameră închiriată, la şapte ajungea la clinică, urca imediat la etajul

trei, unde sălăşluia cântarul, îl umfla în spinare, cobora, pe scări, la etajul întâi, cântarea pacienţii şi apoi îl căra la loc. Între timp, a avut parte de nenumărate vizite şi întrebări, până ce, într-o zi, profesorul i-a zis: „Ai început să te mai luminezi şi, dacă mă uit mai bine, ai făcut şi muşchi”.

Examenul n-a fost atât de greu, pe cât se aşteptase Tudor; evident că a răspuns şi la ciudata întrebare, mereu aceeaşi, pe care cunoscutul dascăl avea obiceiul să le-o pună studenţilor, la vizită, la curs şi chiar la examen. De fiecare dată, omul dorea să afle care este capitala Jamaicăi. De ani buni, toţi studenţii aflau răspunsul de cum călcau pragul clinicii, avertizaţi de cei din ani mai mari şi, conştiincioşi, îl informau, iar şi iar, pe profesor, ce capitală are Jamaica.

Înainte de ultimul an, Tudor şi Iulia au dat şi au luat – cu toate că lui nu i-a ieşit atât de bine, pe cât i-ar fi plăcut – concursul pentru postul de intern, iar după trei ani, deşi ar fi vrut să devină universitar, aşa şef de promoţie şi intern cum fusese, a plecat la un dispensar de ţară, la vreo sută patruzeci de kilometri nord-est de capitală, lăsând-o acasă pe Iulia. S-a ales cu naveta săptămânală şi ochii aţintiţi pe Bucureşti, să prindă de veste, printre primii, dacă se va anunţa vreun concurs.

„Rare, concursurile astea, gândea Tudor, rare şi cu locuri puţine; dar nici atunci când se anunţă, nu este sigur că se vor şi ţine sau că apuci să te prezinţi. Şi de unde buletin de Bucureşti? Nebunia cea mai mare se întâmplă când participi, îl câştigi şi auzi că s-a anulat. Dacă întrebi de ce, ţi se răspunde scurt: „S-a anulat şi gata. Turcul te bate şi tot el te şi judecă, ce poţi să faci?”

Şubaru încerca să afle ce şi cum, dar, fiindcă nu avea nicio pilă, cât de micuţă, îi era clar că speranţele sale pot fi apreciate doar ca urme fine. Şi, totuşi, printr-un noroc chior, la o şuetă, a aflat că fratele mai mare al unui coleg de an de-al lui ar încerca să intre pe un post de cercetător. „Unde?” s-a interesat. „La clinica…”

„Asta nu poate fi adevărat, ce ghinion! a gândit Tudor. Dar bine, măcar, că ăştia nu cer buletin de

Bucureşti. Mi-am mai lustruit eu, oarecum, blazonul, iar

Serafin a fost omenos cu Iulia, însă de aici şi până… Dar ce, o să mă mănânce? Nu, n-am ce pierde, ce o fi, o fi”.

Curajul de moment s-a evaporat repede, înlocuit de scepticism; apoi, iar ceva entuziasm, urmat de pesimism, şi tot aşa, până când şi-a luat inima în dinţi şi a trecut pe la clinică.

Când a ajuns, s-a dus mai întâi la Weisskopf, să-i ceară sfatul. Deşi trecuseră patru ani de când cu stagiul, devenit amintire, şi aproape doi de la ultima lor întâlnire, acela l-a întâmpinat deschis, curios să afle ce nevoi îl mai mână acolo pe vechiul student. „Ce mai face Iulia? N-am mai întâlnit-o în ultimul timp”, se interesă Weisskopf, drăguţ.

În paranteză fie spus, fără bravul Weisskopf, profesorului Serafin i-ar fi fost cel mai greu, fiindcă acesta putea face aproape orice: îi pregătea materiale pentru cursuri, pentru lucrările ce urmau a fi publicate, pentru câte o carte, fotografia, alerga încoace şi încolo, başca puncţiile renale percutane, pe care le făcea el, şi numai el. Weisskopf îi era indispensabil. Şi, totuşi, acesta îi suporta maliţiozitatea mai des decât alţii, dar, civilizat cum era, încerca să treacă peste toate. Chiar şi peste o întâmplare, pe care şeful o repeta când îi era lui Weisskopf lumea mai dragă.

— Freddy, începea sadicul, mai ţii minte restaurantul acela din Galaţi?

— Iaaar? se pregătea Weisskopf să îndure supliciul.

— Ne duseserăm, dom Moisescu, Freddy şi eu, la Galaţi, invitaţi la un simpozion, începe Serafin. Seara, am ieşit la cină, la un restaurant bun şi destul de ieftin, având în vedere oferta. Chelnerul, când ne-a văzut, şi-a dat seama că nu aveam obraz de Galaţi, aşa că îi tot dădea cu plecăciunile şi cu drăgălăşeniile obişnuite. Ne-a adus lista de bucate şi a aşteptat, în poziţie de drepţi, pregătit să ia comanda. Eu şi dom Moisescu ne puseserăm în gând să mâncăm icre negre, că se găseau şi nu erau chiar foarte scumpe, iar lângă ele să bem o sticlă de şampanie

franţuzească. Ceea ce am şi cerut, aşteptându-l pe Freddy să termine de studiat lista. Şi el ce-mi face, într-un târziu, zgârcitul, comandă trei crenvurşti şi o sticlă de bere. Auziţi, icre negre alături de crenvurşti! Ha, ha, ha, ce spuneţi de asta?

— Iulia se simte bine, mulţumesc, răspunse Tudor la întrebarea fostului lui asistent şi continuă cu subiectul pentru care venise. Am auzit că se va scoate un post de cercetare, aici în clinică, şi, cum nici nu prea am de ales, m-aş prezenta şi eu la concurs, chit că nu-mi acord prea multe şanse. Ce ziceţi de asta? i s-a adresat Tudor lui Weisskopf.

— Sigur, foarte bine, dar ce spun eu n-are importanţă. Dumneata – aşa se adresa Weisskopf aproape tuturor – ştii cine decide şi eu te sfătuiesc să încerci. Mă gândesc să treci şi pe la dom Moisescu, poate că are şi el vreo idee. În fond, de ce nu?

Lui Dom Moisescu, mâna dreaptă a profesorului, toţi i se adresau cu „dom conferenţiar”, titlu mare şi acesta, deşi, la valoarea lui şi la cei cincizeci de ani împliniţi, era, de multă vreme, doar şef de lucrări. Om mic de stat, brunet, cu sprâncene bogate, cu ochii negri, cam răcoroşi, acoperiţi de ochelari fumurii, educat, cu minte deşteaptă şi ordonată, ceea ce îl făcea un bun didact, fără apetit pentru câştig – ca şi profesorul, de altfel –, dom Moisescu l-a primit imediat pe Tudor. Cu el susţinuse examenul clinic, o ciroză tipică, pe care luase „doar” un nouă. Se dusese la proba teoretică, puţin temător, fără să ştie că, la Moisescu, nouă la o probă practică deschidea calea lui zece. Important este că asta o ştia profesorul.

Una peste alta, Moisescu era apreciat de aproape toţi cei ce aveau tangenţă cu el, mai puţin, desigur, de unul sau doi colegi. Chiar şi Serafin, de gura căruia nu scăpa nimeni, i se adresa cu „dom Moisescu” sau „dom Nic” şi cu „dumneata”, semn al unei stime de care nu se bucura altcineva din clinică; sau, poate, încercase altfel şi nu-i plăcuse replica. Cine ştie? Este drept că nici Moisescu nu încălca ierarhia, iar dacă ar fi făcut-o ar fi avut doar de

pierdut; or el, am mai spus, era deştept. Dom Nic era singurul care îl putea contrazice pe şef, sfătuitor al multora şi tampon între profesorul furios şi cei ce călcaseră pe bec – sau nu călcaseră, dar ajunseseră în vizorul celui dintâi –, reuşind să aplaneze conflicte şi să netezească asperităţi. În fine, ca să nu se creadă că este omul perfect, se vorbea că are, bine ascunsă, o doză de ranchiună, poate chiar de răutate, şi că nu stă bine nici cu simţul umorului. O fi fost adevărat sau nu, Tudor nu şi-a propus să afle şi a avut o relaţie foarte bună cu Moisescu, întotdeauna gata să-i dea vreun sfat, când i-l cerea.

— Ia te uită cine vine să mă vadă, îl întâmpină acesta pe Tudor, afişând un zâmbet cam forţat, de om ocupat.

După ce îl salută, cu neprefăcut respect, tânărul îi spuse şi conferenţiarului ce îl durea:

— Este adevărat că se vorbeşte de un asemenea post şi fireşte că poţi încerca. Deşi există un concurent cu şanse mai mari decât ale tale, încercarea moarte n-are, aşa se zice.

Cu toate că pornea cu şansa a doua, Tudor s-a înscris şi a început să se pregătească. Contracandidatul său era preferatul, fiindcă venea de pe postul de asistent la biochimie, iar profesorul îşi dorea pe cineva care să fie iniţiat deja într-ale laboratorului, mai ales de imunologie. Tudor s-a pus răbdător pe aşteptat, cu atât mai mult cu cât postul fusese blocat. Ce altceva mai bun de făcut avea? O dată şeful de la Personal l-a şi trimis la minister, să încerce să-l deblocheze. După opt ore de aşteptare în faţa cabinetului unui secretar de stat, a plecat acasă tot aşa cum venise. „Normal, dacă aş avea asemenea putere, nu m-aş afla în situaţia în care mă aflu”.

Mai târziu, au pornit, totuşi, concursul, dar dintre cei doi candidaţi s-a înscris doar unul, Şubaru; chimistul ceruse să i se dea şi un apartament, odată cu postul, şi profesorul l-ar fi anunţat: „Dragă, mă confunzi cu şeful Spaţiului Locativ”. După asta, l-a chemat la el pe singurul candidat rămas în cursă, pe care l-a privit serios şi i-a vorbit:

— Vreau să lămurim o chestiune: să nu crezi că te vei propti în clinică şi gata, imediat treci la bolnavi. Îmi eşti simpatic, te-aş ţine şi în sân la mine, însă nici prin cap să nu-ţi treacă saloanele şi pacienţii, fiindcă alte planuri am cu cel ce va ocupa postul”.

„Păi nu dumneavoastră spuneţi că Dumnezeu a creat medicul numai ca să aline suferinţa omului bolnav, nu să învârtă hârtii şi să „aranjeze” statistici?”

Ca şi când Tudor ar fi grăit asta, deşi a tăcut mâlc, profesorul a continuat:

— Lasă, că vă ştiu eu.

„Cu sau fără bolnavi, adevărul este că mă simt atât de uşor, cum nu m-am simţit de multă vreme”.

2

Pentru a înţelege mai bine bucuria lui Tudor, acum când devenea coleg – un fel de-a spune, totuşi – cu Weisskopf şi cu alţii ca el, trebuie povestită păţania Iuliei şi, bineînţeles, indirect, şi a lui, petrecută la vreo jumătate de an după examenul de stat, în urma căruia fuseseră declaraţi medici.

Ce li se întâmplase? Terminaseră facultatea şi erau interni, aveau încă doi ani până la cel mai apropiat concurs, aşa că putea veni primul din cei doi sau trei moştenitori, pe care hotărâseră să-i aibă, căci, se ştie, medicii îşi planifică viaţa şi chiar şi copiii în funcţie de examene. N-a fost greu, sârguinţa nu le lipsea şi se părea că vor izbândi. Însă n-a fost aşa şi, pentru prima dată, au simţit cât de nedreaptă poate fi viaţa. Mai mult, Iulia s-a pricopsit cu o boală de rinichi, pentru care s-a internat de urgenţă la Fundeni, unde, deşi toată lumea a îndrăgit-o, diagnosticul tot nu i-a fost pus, nici după cinci săptămâni, ceea ce nu era chiar o raritate. La o vreme, internarea n-a mai putut fi prelungită, aşa că Iulia a fost transferată la clinica de nefrologie în care Tudor îşi „ispăşise” stagiul de medicină internă. Ca şi Iulia, de altfel, însă pe ea profesorul n-o cunoştea, fiindcă materia aceasta, atât de importantă, îi fusese predată de conferenţiarul Moisescu. Şi acolo Tudor a petrecut, zilnic, ore întregi, cu Iulia,

încercând să nu-i deranjeze pe medici, deşi era conştient că nu întotdeauna reuşea. Se oferise să mai scrie câte o foaie de observaţie sau câte o ieşire din spital şi, în cele aproape două luni, cât Iulia a rămas internată, profesorul şi toţi ceilalţi, înţelegându-i grija, s-au obişnuit cu el, tolerându-l la nesfârşit. Fiindcă nici aici nu s-a ajuns la vreo concluzie, analizele s-au tot repetat, dar rezultatele au ieşit contradictorii – cum se întâmplă frecvent –, încât dilema n-a putut fi lămurită. Ba, mai mult, într-o sâmbătă, laboratorul i-a comunicat Iuliei că ureea din sângele ei este de patru ori mai mare decât valoarea normală. Cine nu ştie ce poate însemna vestea cu pricina, îşi vede liniştit de viaţă, ca şi mai înainte, până ce doctorii îl ajută să se dumerească. Însă, pentru cei doi proaspeţi medici, care ştiau ceva, dar nu aveau atâta experienţă încât să-şi permită a se îndoi de câte o analiză, atunci când este cazul, buletinul de laborator era pe cale să se transforme de îndată în certificat de deces. Iulia s-a şi văzut pe lumea cealaltă şi s-a pus pe plâns, iar Tudor, deşi îi tot spunea că, dacă ar fi aşa de bolnavă, nu ar arăta atât de bine, nu era destul de convingător. În final, până şi el s-a clătinat, a ieşit din salon şi, fiindcă a zăbovit prea mult, Iulia i-a luat urma şi l-a văzut, de departe, rezemând un colţ de coridor, cu umerii zguduiţi de plâns, scenă ce se întâlneşte destul de des prin spitale.

Povestea poate părea înduioşătoare, dar n-a fost. Până seara, ea i-a spus lui Tudor cu cine să nu se însoare, după ce ea nu va mai fi, şi multe alte nerozii.

Necazul era cu atât mai mare, cu cât laboratorul se închisese şi urma o zi de pauză, duminica. Mintea nu i-a dus într-atâta, încât să-l întrebe pe medicul de gardă de pe secţie dacă ştie să dozeze ureea, sau să trimită sângele la laboratorul altui spital, aşa că parşiva de analiză n-a putut fi repetată până luni dimineaţa, la prima oră. Atunci au aflat că fusese vorba de o greşeală, care, pentru câteva zeci de ore, le schimbase, nu dramatic, ci aproape tragic, viaţa, aşa cum li se mai întâmplase multora şi cum se va întâmpla cât timp vor exista pe lume laboratoare de

analize medicale.

Mult mai târziu, când episodul acela aproape că se pierduse într-un colţ al memoriei lui Tudor, Iulia i-a destăinuit acestuia: „… Plânsul tău de atunci, pe care n-am să-l uit vreodată, mi-a spus mai mult decât orice declaraţie de dragoste, şi te-am iubit şi mai mult”.

Ar fi trebuit ca el să ţină minte această confesiune şi să încerce să fie slab din când în când, dar a uitat.

Ca să terminăm, acel impas crease un alt fel de legătură între cei doi şi toată suflarea din clinica aceea, în frunte cu profesorul, şi îndepărtase din capul lui Tudor resentimentul de student, cât mai rămăsese din el; iar acum se aciuase acolo.

Spitalul este adăpostit într-o clădire veche, în apropierea unei cunoscute pieţe de alimente şi de toate cele a Bucureştiului, într-o zonă incertă, mai aproape, totuşi, de centru, decât de periferie. N-ar fi fost nimic rău că este mai lăturalnic, căci bolnavi se găsesc, berechet, nu doar în centru, unde sunt destule spitale, ci şi mai către margine, unde, pe o întindere destul de mare, altul nu mai exista.

Nici că este bătrân n-ar fi pagubă – de vreme ce Colţea, construit pe la o mie şapte sute şi puţin, sau Brâncovenescul, ridicat la o mie opt sute treizeci şi ceva, fac, încă, treabă bună –, însă, dacă ar mai trăi, primilor proprietari ai clădirii, nici în ruptul capului nu le-ar veni să creadă ce nobilă menire i se dăduse şi ce avea să devină ea, peste aproape o sută de ani.

Toată construcţia are forma unui dreptunghi, cu una dintre laturile mici la stradă. Nu mai întinsă de douăzeci de metri, faţada este străpunsă, mai întâi, de o poartă îngustă, prin care pot intra doar oameni şi, poate, vreo căruţă sau trăsură din cele mici, iar mai încolo cu trei-patru metri, de o uşă, ce dă, tot din stradă, direct în holul unicei şi improvizatei camere de primire a urgenţelor. Poarta duce într-un hol pavat, ce, la capătul opus, se deschide în curte.

O dată ajuns în capătul apropiat al curţii, lată de

numai şase-şapte metri şi lungă de treizeci, vizitatorului îi rămâne libertatea să-şi aleagă calea dorită. Poate să o apuce la dreapta, ca să urce, imediat, în spital, ori la stânga, către o scară cu câteva trepte, folosită de cei ce au treabă la camera de urgenţă, la administraţie sau la singura toaletă de la parter, folosită şi de medicul de gardă (după ce ieşea în curte, mai întâi), toate aşezate uşă în uşă. Mai rămân încă două căi: una, mergând în diagonală, spre stânga, de la poartă la camera de gardă, cu antecamera ei – ce serveşte şi ca vestiar, şi drept sufragerie, medicilor ce mănâncă, pe bani, în spital – şi a doua, înainte, atât spre sala de curs, cât şi spre farmacia din fundul curţii, ce închide dreptunghiul.

În sfârşit, intrusul ar mai putea s-o tulească îndărăt, dacă ceea ce vedea îi displace într-o atât de mare măsură, însă, din nefericire pentru el, aşa ceva nu se întâmplă; dacă are treabă acolo, este nevoit să rămână, altă alegere nu-i stă la îndemână.

După cum arată ansamblul, probabil că doar partea de la stradă, cu trei niveluri, şi cea din dreapta, cu două, fuseseră construite de la început, celelalte două laturi, ce mărginesc dreptunghiul, ambele pleoştite, adăugându-se, pe rând, mai târziu.

S-ar putea ca părţile iniţiale să fi adăpostit birourile unor negustori, poate de grâne, poate de altceva, sau o şcoală ori vreun han, dacă atât poarta, cât şi curtea ar fi fost mai late, dar nu erau.

Pe scurt, privită pe dinafară, nici măcar de departe şi cu atât mai puţin din apropiere, clădirea nu pare a fi ceea ce este de fapt, un spital, iar cine are vreo nevoie de sănătate, dar nu are cunoştinţă de poziţia sa, trece pe lângă ea fără să o ia în seamă.

Curtea, locul în care se întretaie atâtea liliputane căi de circulaţie, este mărginită în lungime, pe lângă zidul din dreapta, de un trotuar îngust – ce duce la farmacie şi la sala de curs –, alături de care se află o pipernicită zonă verde, în care se calcă pe picioare fire de regina nopţii, câteva tufe de crin, două magnolii, nişte trandafiri cam

sălbatici şi buruieni. Pe alee, trei bănci din stinghii de lemn, cu vopseaua cojită, servesc ca loc de odihnă câte unui bolnav ajuns într-o stare bună sau medicului de gardă, în pauze. Ceea ce mai rămâne este asfalt, udat, vara, odată cu florile, de furtunul cu apă mânuit de portar.

Dacă cel ce a intrat ar mai înainta câţiva paşi în curte, apoi s-ar întoarce şi şi-ar ridica ochii, privind deasupra intrării, ar putea vedea, la fiecare etaj, de la un capăt la altul, coridoare exterioare închise cu sticlă, străpunse ici şi colo de câte o fereastră şi circulate de personalul spitalului şi de bolnavi, ieşiţi să mai arunce o privire afară. Lift există, însă nu mai funcţionează şi de aceea Şubaru cărase cântarul în vremea studenţiei. De când nu mergea acesta nu a aflat, deşi a întrebat. Nimeni nu ştie, căci nimeni nu-l apucase în funcţiune, deşi se vorbeşte că fusese oprit definitiv, după ce zdrobise ţeasta unui om, înainte de înfiinţarea spitalului. Nici dacă această poveste de groază o fi adevărată, sau doar o scorneală, nimeni n-are habar.

Ziua, unui băştinaş, ce nu apucase niciodată dincolo de graniţă, curtea nu i se pare respingătoare, însă, în nopţile de vară, când ea devine raiul şobolanilor, este de nesuportat. Venite din cartier, în căutare de mâncare, hulpavele jivine sar, chiţcăie şi se luptă între ele, fără să pătrundă mai adânc înăuntrul spitalului sau în saloane, dar asta nu din bun simţ, fireşte, ci din cauza aglomerării de oameni, de care nu pot trece.

Fără şobolani, această sărăcie cu lustru ar fi putut deveni chiar suportabilă. Însă un vizitator din vest, care văzuse spitale normale, s-ar fi prăbuşit în depresie, dacă ar fi fost obligat să se interneze aici, chiar şi numai pentru o zi sau două. Asemenea oaspeţi, din care Şubaru, la aproape treizeci de ani ai lui, nu văzuse nici picior, nu existau, niciun străin, fie el bolnav sau doctor, nu le călcase, vreodată, pragul.

Pe cât pare de răpănos spitalul, pe dinafară, cel puţin la prima vedere, pe atât cei ce lucrau aici încearcă a-l face suportabil, pe dinăuntru. Sigur, oricât de buni sunt

doctorii, şi chiar sunt, saloanele acelea, ori prea mici, în care abia dacă ar avea loc jumătate din bolnavii internaţi în fiecare, ori prea mari, ori de trecere, tot nu ar putea oferi un minim confort.

Coridoarele fără ferestre şi atât de înguste încât abia se pot strecura, unul pe lângă altul, în lumina oarbă a becurilor slabe, doi oameni cu gabarit normal, întregesc, nu prea fericit, o imagine aflată, la ani-lumină depărtare de cea ideală.

Însă, de bună seamă că se poate şi mai rău, iar Şubaru, ca toţi studenţii la medicină, voiajori prin spitale, se convinsese de acest adevăr.

Bolnavii nu crâcnesc, ci se mulţumesc cu ceea ce li se oferă, nu atât de teamă, cât din neştiinţă; fiindcă nu au un termen de comparaţie, nu se miră şi nici nu se gândesc la mai bine. Şi, pe urmă, cei mai mulţi nu locuiesc mai confortabil nici acasă la ei. Aşa că un cinic ar putea spune că spitalul acesta este pe măsura celor mai mulţi dintre bolnavi: înghesuiţi acasă, ca sardelele din cutie, aşijderea şi în camerele de spital.

Părţile bune, căci există şi ele, compensează, cumva, disconfortul: medicii, podelele de mozaic, spălate, pereţii nu tare cojiţi, vopseaua de pe paturi şi de pe noptiere, cu julituri nu prea întinse, cearşafurile, albe, întregi, fără pete de sânge şi, mai ales, personalul omenos fac suportabilă atmosfera.

A, bine, nici sufragerie rezervată pacienţilor nu există, ceea ce nu e neapărat rău, căci hrana este servită în saloane, unde aceştia o mănâncă la singura masă, pe rând. Iar că nu se află decât o baie la câteva zeci de oameni bolnavi, care zăbovesc aici cu săptămânile, cine să mai ia în seamă şi un asemenea fleac?

Una peste alta, locul seamănă cu spitalul descris de Soljeniţin în „Pavilionul Canceroşilor”, doar că aici se găseşte ceva mai multă speranţă.

Acesta este locul unde Tudor Şubaru urmează să cerceteze, nici el nu ştie, încă, ce.

Cartierul unde se află spitalul este unul istoric, în

sens de vechi, mai ales; clădirile îmbătrânite, bisericile şi străzile largi îi dau un aer de linişte, cel puţin în aparenţă. Tudor Şubaru ajunge la spital cu tramvaiul, dar, dacă s-ar trezi cu o jumătate de ceas mai devreme, ar putea să străbată drumul şi pe jos, pe chei, în cea mai mare parte, în patruzeci de minute. Primăvara şi vara, când dimineţile sunt frumoase, chiar şi fără să-şi scurteze somnul, lui Tudor îi face plăcere să o ia la pas întins, mirosind floarea de salcâm, de liliac, de tei şi de ce mai întâlneşte în cale. Uneori, când simte că energia îi prisoseşte, aleargă, până la al treilea pod, prin spaţiile verzi, cu lume puţină, şi apoi o coteşte la stânga, spre spital, la pas, ca să nu dărâme pe cineva în calea lui. Odată, după ce s-a întâlnit cu un coleg de-al Iuliei, acesta a întrebat-o: „Omul tău se pregăteşte pentru olimpiada de anul viitor?”

Spitalul internează oameni dintr-o zonă a capitalei pricopsită, printre primele cu blocuri, ceea ce se simte, deja, în numărul mai mare al bolnavilor care ajung aici, şi al răniţilor şi loviţilor, ultimii din cauză că nici ciupercile după ploaie nu se înmulţesc cum s-au înmulţit cârciumile. Până atunci, în apropierea spitalului erau trei, patru, cu totul – restaurante şi bodegi –, dar, după ce s-au ridicat blocurile, deşi Tudor nu le-a numărat, crede că sunt cel puţin douăzeci; în orice caz, cârciumile depăşesc, în număr, blocurile.

Aproape în fiecare gardă află un nou nume de bufet şi nu este sâmbătă sau duminică să nu apară cel puţin un turmentat, lovit cu sticla în cap sau puţin crestat de vreun cuţit, mai ales de la bufetul „Bistra”, de pe o stradă paralelă cu strada spitalului. Cum secţie de chirurgie, prin apropiere, nu există, Tudor le dă să aleagă: ori se lasă cusuţi de el, ori pleacă, cu grămada de tovarăşi de chef după ei, doi kilometri mai încolo, la chirurgie. Cei mai mulţi doctori de gardă nici nu-i bagă în seamă, îi expediază urgent, însă lui Tudor nu-i displac experienţele din care are de învăţat. Cu trusa proprie de ace şi pense explorează plaga, să vadă cât este de penetrantă, şi, dacă e superficială şi nu conţine cioburi, anestezia de bază fiind

făcută la bufet, mai adaugă doar puţină novocaină şi se pune pe cojocărit, în văicărelile şi înjurăturile beţivului, emise pe toate tonurile, sub toate formele.

De aproape zece ani de zile, deşi nu curge şi nici măcar nu pică miere şi lapte prin Bucureşti, doar cu puţină fereală, se poate vorbi aproape liber, se spun şi se ascultă bancuri cu tâlc, fără să mai păţească cineva ceva. Cel puţin, nu imediat, deşi se notează, pentru mai târziu. Pe litoral îşi permite să meargă aproape orice amator de soare şi de valuri, dacă primeşte bilet de la sindicat sau dacă are ceva bani, iar acolo chiar poate să bea cola ori pepsi, de care este cam lipsă, în rest, pentru că sunt băuturi capitaliste. La concertele Filarmonicii, unde Iulia îl trage după ea şi pe soţul ei, este cald, pe străzi şi prin parcuri, lumină, zi şi noapte, şi siguranţă pentru îndrăgostiţi, de mâncare, pe toate drumurile, portocale, pe săturate, se pot lua cu sacul, lumea îşi cumpără, încă, şunca şi caşcavalul numai cu suta de grame, ca să fie proaspete. Excursiile în ţările „surori” se ţin lanţ, sunt la îndemâna multora, după cum, pe drumurile patriei, maşinile străinilor rulează, în scurte coloane, către litoral sau spre staţiunile de munte, oamenii de rând îşi procură Dacia (greu, dar se poate). Şi culmea, profesorul nu este membru de partid.

„E bine” gândeşte Tudor Şubaru, uşor de mulţumit, în calitatea lui de tânăr de tip nou, destul de învăţat cu lipsurile. Dar ce te faci că, atunci când este mai prost dispus, devine adeptul gândirii burgheze.

„Este drept că salariile ar putea fi mai mari – unii şi le completează, dar nu şi eu, care sunt om de laborator –, locuinţă nu am, cu toate că s-a pornit a se construi, gratis (pentru clasa muncitoare, însă eu nu fac parte din ea) şi pe bani (pentru cine îşi permite, eu şi Iulia nu ne permitem, aşa că locuim tot în gazdă), paltonul meu, în carouri, făcut dintr-unul vechi, de al lui taică-meu, de dinainte de război, din stofă englezească, dat la întors, dă semne de slăbiciune, iar la maşină nici nu mă gândesc. Da, meditează mai departe Tudor, poate nu este chiar aşa de

bine cum mi se pare”. Fireşte că nu zice nimic cu voce tare, ci doar pe dinăuntru.

De curând, şeful îi spusese în treacăt: „Am multe planuri cu tine” şi acum aştepta să afle care sunt planurile acelea.

— Cartea multă strică capul, zice, deocamdată, acesta – cacofonia nu poate fi evitată –, dar voi nu vă aflaţi în pericol, pentru că, supralicita el, vouă vă vine a învăţa, cum îi vine câinelui să lingă sare – o altă vorbă adevărată din popor. Puneţi mâna pe reviste şi citiţi, nu pierdeţi timpul, că nu se mai întoarce. Şi nu numai din reviste franţuzeşti, ci şi din alea americane, nu vă daţi seama că americanii îi depăşesc pe toţi?

Când a auzit asta, Tudor s-a gândit cât de imprudent este Serafin, dar a recunoscut că spusele din urmă sunt adevărate şi că, dacă trebuie, trebuie. În liceu, învăţase opt ani de limbă rusă şi patru de franceză, însă, după cum se vede, nu-i prea folosesc. Nu are nimic de împărţit cu limba „fratelui” mai mare din Est, mai ales că de la liceu trecuseră ani buni şi o uitase aproape de tot. În franceză se mai descurcă, însă niciodată nu-şi aruncase ochii pe un text în engleză.

Fiindcă nu avea, încă, un loc al său, îşi petrecea timp destul în sala de raport de gardă, ce se găsea la doi metri de uşa profesorului. Acesta, ieşind şi intrând de nenumărate ori pe zi, îl avea în priviri pe cercetător, mai mult decât ar fi dorit amândoi. Azi aşa, mâine aşa, până când s-a aşezat lângă el şi l-a întrebat:

— Ce limbă străină ştii? N-ar fi fost rău să-ţi fi pus întrebarea aceasta înainte de concurs, dar…

— Traduc binişor din franceză, în rest… rusă…

— Uite ce-i, n-am nimic cu tine, dar, dacă săptămâna viitoare nu-mi faci dovada, scrisă, că ţi-ai luat profesor de limba engleză, poţi să te duci încotro vezi cu ochii. Eu, cu şcoala de dinainte de război, şcoală ca lumea, nu glumă, am învăţat doar franţuzeşte şi nu mă simt confortabil că n-o rup nicidecum în engleză. Clar?

— Daaa, i-a răspuns Şubaru, cu grijă, şi pentru că

omul avea dreptate, şi ca să nu-l stârnească.

Tudor şi Iulia locuiau atunci la doamna Grecu, într-o singură cameră, la care ajungeau trecând prin odaia de zi a celor ce-i găzduiau. Era a patra sau a cincea locuinţă, după gazda din studenţie, şi după repetatele halte prin spitale. Ajunseseră acolo de nevoie, în iminenţă de a fi evacuaţi din ultima cameră a internului, căci altceva mai bun nu găsiseră. Pe doamna Grecu, o femeie simplă şi cam nevrotică, ce atinsese şaizeci de ani, care drăcuia pe rupte, chiar şi pe soţul ei, şi în loc de bună ziua, Tudor o cunoscuse pe vremea când fusese intern la hematologie, iar ea se nimerise acolo în una din frecventele internări pentru o anemie, nu prea gravă, dar rezistentă la tratament. În fond, şi în ciuda nevricalelor ei, doamna Grecu era cumsecade, de vreme ce se oferise să-i ia la ea pe cei doi tineri doctori. Mă rog, poate se gândise că nu i-ar strica nici ceva bănuţi, însă asta nu-i scădea din merite, fiindcă era destul de săracă, deşi nu voia să lase să se vadă.

Uneori, tânărul mai stătea la taifas, câteva minute, cu doamna Grecu, fiindcă domnul Grecu – un om care părea prost de bun ce era, înrobit de nevastă, de ţigară şi de televizor – făcea cinste taciturnilor din fire. Într-o asemenea ocazie, a aflat ea că doctoraşului îi trebuie profesor de engleză.

— De ce nu i-ai spus mai de mult lui tanti Grecu a dumitale? Peste drum de noi locuieşte doamna Elena, fostă profesoară de engleză, pensionară, care dă ore în particular. Acum, ştii cum e, nu vrea să se afle, s-o pună la taxe. O mai avea şi alţi elevi, poate că n-o avea liber în orarul ei, dar eu o întreb.

Tanti Grecu ghicise, doamna Elena, care nu numai că predase engleza, o viaţă întreagă, dar fusese şi la perfecţionare în Anglia, era foarte ocupată. Cu toate acestea, a fost amabilă: „Desigur, domnule doctor, încerc să le mai schimb orele elevilor mei şi vă voi face loc, mai ales că staţi peste drum. Şi soţia dumneavoastră vrea? Bine, veniţi împreună, pentru mine e totuna”.

Când a rugat-o să-i dea dovada cerută de căpcăun, ea s-a mirat şi a început să se codească, de frica impozitului, că, zicea ea: „Altceva ce să-mi facă, să-mi ia caii de la bicicletă”?

— E numai pentru el, nu o transmite mai departe.

Şi i-a dat-o.

Acesta a fost începutul şi Tudor era conştient că, până când va ajunge să poată traduce din engleză, pomii vor înflori de câteva ori, însă el spera că nu de prea multe.

„Până una, alta, mă apuc singur de treabă”. Şi s-a apucat, într-adevăr, voiniceşte, însă trebuia să se uite în dicţionar chiar şi la cuvintele de legătură, ca

„And” şi „but”; doar pe „în „şi „no” le-a tradus singur, căci înţelesul lor nu era greu de dibuit. „Am mai auzit eu că unii încercaseră să înveţe o limbă străină, pentru vreun examen, memorând pur şi simplu câte un dicţionar, dar prostia asta mare nu am de gând să o comit”. A pus mâna pe tratatul de nefrologie al lui Blake şi a început cu prima pagină. Procedând cum arătam, în trei ore a tradus pagina aceea. În final, s-a ales cu dureri de mâini – tratatul avea vreo două kilograme, şi el îl manipulase din greu –, de ochi şi de cap. A cântărit, iarăşi, din priviri, cartea, pe faţă şi pe cant, şi a căzut din nou pe gânduri. „Aşa nu merge”, şi-a spus şi a revenit la buchisirea lucrurilor simple de imunologie şi de nefrologie, din cărţi româneşti şi din reviste franţuzeşti. După şase luni de engleză, cu doamna Elena, şi după primele două volume din cele patru ale foarte cunoscutului manual al lui Eckersley, Tudor a reînceput să traducă din engleză; nu-i era uşor, dar, oricum, era altceva decât prima dată.

Profesorul Serafin îl şi bruftuluia, îl mai lua şi cu binişorul, cu Tudorică, şi îl şi analiza. Probabil că băgase de seamă cum arată, cu ce se îmbracă şi cât de uzaţi îi sunt pantofii, aşa că, într-o zi, s-a aşezat peste masă de el, s-a făcut că se încruntă şi i-a grăit:

— Uite, dragă Şubaru, de curând a trecut un an de când te-am adus la mine şi poate ai crezut că am şi uitat că eşti aici. Mă bucur să văd că te descurci binişor, deşi la

început eram sceptic. Ai învăţat ceva engleză, cât ai putut; nu te supăra, dar prea bine n-o să poţi, că eşti şi prea bătrân pentru asta şi nici n-ai unde şi cu cine s-o exersezi. Te-am văzut cu cărţi şi cu reviste în faţă, nădăjduiesc să le fi şi citit, măcar în parte, că nu te uiţi doar la poze, şi mă gândesc că vorbele lui Eminescu ţi se potrivesc: sărac eşti, gol, aşa şi aşa, făr' de adăpost eşti, un adevărat proletar. M-am sfătuit şi cu dom Moisescu şi am hotărât ca, de săptămâna viitoare, să preiei tu rezerva aceea de două paturi, de la etajul unu – eu şi dumnealui te vom superviza direct. Apoi, consider că poţi să te înscrii în tabelul de gărzi şi să faci şi o cerere de asimilare a postului tău de cercetare cu cel de secundar de medicină internă, din reţea – la noi, cercetătorii sunt, de fapt, cerşetori, şi n-aş vrea să mă blestemi mai târziu – şi… am uitat ceva, aaa, da, dar asta mai încolo, să te pregăteşti de admitere la doctorat.

Deodată, în locul profesorului, cu toane şi priviri dure, lui Tudor i se păru că vede o fiinţă diafană, căreia îi crescuseră aripi, din care bătea lin, făcându-i lui un plăcut curent şi care, la câţiva centimetri deasupra capului, avea un cerc luminos. Ochii tânărului tocmai urmăreau capul şefului, cu o privire circulară, iar pe faţă i se aşternuse un zâmbet cam ciudat, ca al unui suflet ce tocmai urca în rai, când subiectul veneraţiei sale îi observă transa în care picase şi îl apostrofă, cu înţelegere:

— Măi tinere, unde îţi umblă mintea, eu ţi-am bătut în poartă să-ţi spun că tocmai încerc să te fac om şi tu eşti dus de acasă. Vino înapoi!

Şi plecă, dând din cap, lăsându-şi elevul să-şi digere bucuria pe care i-o dăruise.

3

Privind înapoi, Tudor Şubaru a trebuit să accepte că anul şi ceva, de când era în clinică, însemnase pentru el mult mai mult decât cei de dinainte. Când s-a văzut cu post în capitală, i s-a luat o piatră de pe inimă, însă această eliberare era estompată de grija pentru Iulia. Nu atât amintirea, încă recentă, a lunilor ei de boală, îl făcuse să-şi

savureze cu moderaţie succesul, cât cumpăna în care se aflase şi se mai afla, încă, viaţa femeii iubite. În urmă cu doi ani, neputinţa de a-i pune un diagnostic îi determinase pe profesor, mai ales, şi mai puţin pe doctorul Weisskopf s-o bănuiască de nevroză – ceea ce n-ar fi fost de mirare, având în vedere prelungirea suferinţei – şi de hospitalism, de dorinţa de a-şi prelungi, fără rost, şederea în spital şi să-i spună: „Drăguţă, nu mai avem ce-ţi face; ori mergi acasă şi mai vedem peste trei luni, ori trebuie să-ţi facem o puncţie renală”. Iulia a acceptat, aproape fără să clipească, puncţia, în ideea că rezultatul va fi unul bun, iar, dacă nu va fi aşa, atunci măcar să poată începe un tratament. Speranţele nu i s-au împlinit, rezultatul a fost neaşteptat de prost, iar remediile inexistente. Cu aceasta, incertitudinea, care a măcinat-o atâtea luni, s-a sfârşit, dar, odată cu ea, viitorul s-a arătat a fi sumbru, de data asta fără nicio îndoială. Ce era de făcut? Nimic. Lacrimi, deznădejde şi, apoi, reacţia contrarie, mai puternică. Iulia s-a adunat şi o încrâncenată luptă (fără exagerare) pentru ce-i mai rămăsese din sănătate a pus stăpânire pe ea.

„Dacă de vindecare nu mai poate fi vorba, i s-a destăinuit soţului ei, voi face tot ce depinde de mine ca să trăiesc cât mai mult. Dar nu vreau să mă târâi prin viaţă, ca un om bolnav, demn de milă, ci voi încerca să-mi revin, dacă şi Dumnezeu va fi cu mine. Nici prin cap nu-mi trece să te las singur prea devreme”, şi-a terminat declaraţia, cu un zâmbet ce s-a vrut şugubăţ, dar pe care lacrimile ce picurau liniştite, ca boabele de cristal, l-au demascat. De atunci a şi început ceea ce-şi pusese în gând, cu o tenacitate de care nimeni, nici chiar Tudor, n-ar fi crezut-o în stare, dacă nu lua în seamă – şi nu lua, căci încă nu ştia – că şi cel mai plăpând trup al oricărei femei ascunde în el surprinzătoare energii, cu mult peste cele bărbăteşti, ce se eliberează, ca la comandă, când este nevoie de ele. Plimbările au devenit tot mai lungi, deşi se dezvăţase de efort, în lunga şedere la pat, savura mâncarea insipidă, fără urmă de sare, cu atâta aparentă plăcere şi cu seriozitate, de parcă ar fi avut parte numai de minunăţii

culinare, înghiţea medicamentele cu efect îndoielnic, ca pe acadele, şi, încet, încet, i-a revenit cheful de amor, ca mai înainte de a se îmbolnăvi, semn sigur că îi era mai bine. S-a apucat şi de învăţat, dar s-a hotărât să nu facă medicină clinică, cum intenţionase, căci o socotea prea obositoare pentru starea ei. S-a înscris la primul post de asistent stagiar ce i-a ieşit din cale, la o disciplină preclinică, mai uşoară, împreună cu alţi doi foşti colegi, cărora le-a suflat locul, deşi nici aceia nu erau răi. Ghinion, însă, imediat postul s-a desfiinţat şi numai înţelegerea decanului a făcut ca Iulia să nu rămână pe dinafară; acesta a „vărsat-o”, cu post cu tot, la catedra profesorului Alfred Moldoveanu.

Pe Tudor, clinica l-a scăpat de noroaiele de la ţară şi de vânturile din Est. La început, mai şi uita cât de mare era norocul ce dăduse peste el şi, de aceea, după un timp, când se întâmpla ca profesorul să-l ia în tărbacă, se supăra, murmurând mărunt din buze. Însă starea aceasta nu-l ţinea mult, revenea la sentimentele cele bune şi recunoştea că, deşi nu era chiar ce-şi dorise, pătrunsese cam prea lesne pe uşa deschisă larg de acesta. De fapt, examenul chiar fusese uşor; Serafin se aflase într-una dintre zilele sale bune şi îl lăsase pe Şubaru, năduşit de emoţie şi supravegheat de Weisskopf, să-şi pregătească în voie proba clinică. „Măi băieţi, le zisese, mă duc la curs şi pe urmă isprăvim. Formalitate, la drept vorbind, ce să-mi spună mie un examen de douăzeci de minute, după care n-o să ajung să te cunosc mai bine decât acum. Şi apoi, dacă n-o să fiu mulţumit, am eu atâta trecere, încât să te fac să pleci. Însă, ca să fiu sincer, mai degrabă cred că nu mă înşel, luându-te în clinică. Altminteri, de ce te-aş primi?”

Cu timpul, recunoştinţa tânărului faţă de profesor a devenit definitivă şi, în afară de cazurile în care acesta era supermalign, îi suporta toate bâzdâcurile, fără să se consume; ba, câteodată, dar nu prea des, îi era chiar drag, fiindcă îi schimbase viaţa în bine, în mod decisiv şi fără să-i pretindă ceva în schimb. Sigur că Tudor i-a mulţumit profesorului cum s-a priceput, dar acesta, cunoscător al firii omeneşti cum este, i-a zis:

— Las-o baltă cu vorbele mari, nu cred în ele. Nu ştiu de ce, adesea beneficiarii binelui se întorc împotriva binefăcătorilor lor, ca şi când aceştia din urmă ar trebui să le mulţumească celor dintâi că le-au dat voie să-i pricopsească. Am citit, am văzut la alţii şi am avut parte şi eu de asemenea experienţe. Inşi de calitate îndoielnică, asta ca să mă exprim blând, după ce sunt ajutaţi într-un mod sau altul, psihic, nu-şi pot digera situaţia. Le este greu să convieţuiască cu gândul propriilor slăbiciuni şi, progresiv, coc în ei parşiva revoltă: „M-a ajutat, e drept, dar ce, parcă numai pe mine? Şi ce, aşa a vrut el, ca să arate cât este de mare, de tare şi de influent. Dar, dacă n-aş fi avut merite, cum ar fi reuşit? Acum trebuie să muncesc de zece ori mai mult decât înainte, mai degrabă m-a încurcat”. Nu pot trăi până nu-şi dau în petic; pentru ei, recunoştinţa e o grea povară, imposibil de purtat. Dar aşa le trebuie binefăcătorilor, de ce nu-şi văd de treburile lor? Mie îmi plac la nebunie scrierile pline se sevă ale lui Seneca (pe care nu-l respect, fiindcă s-a făcut sluga lui Nero şi a murit prosteşte). Iată ce spune despre chestiunea aceasta: „Sminteala omenească a ajuns până acolo, încât nimic nu este mai primejdios decât să-i dăruieşti unuia mari binefaceri; căci acesta, fiindcă socoteşte că este ruşinos să nu înapoieze favoarea, vrea să nu mai aibă cui s-o înapoieze… Nu există ură mai distrugătoare, decât cea născută din ruşinea de a fi trădat o binefacere… Şi, totuşi, este mai bine să nu ai parte de recunoştinţă, decât să nu faci bine; chiar şi după o recoltă proastă se cuvine să semeni… Recunoştinţa este o parte a iubirii… şi a prieteniei”. Poate că Seneca exagerează, dar nu foarte mult, aşa că ai grijă, să nu aud că-mi declari recunoştinţă veşnică şi să nu-mi spui că tu n-ai să gândeşti niciodată aşa, îşi încheie Serafin lunga tiradă.

Tânărului doctor i-ar fi plăcut şi mai mult de n-ar fi bântuit prea des moartea, chiar dacă nu ca la hematologie. Tudor o simte, îl preocupă, îl pune pe gânduri, îl face să înţeleagă mai bine versurile lui Vlahuţă, citite lui, pe vremea liceului, de Şubaru-tatăl:

„Nu de moarte mă cutremur, ci de veşnicia ei”, şi să nu se mulţumească nicidecum cu detaşata părere a lui nenea Max cel înţelept: „Sigur că spitalele sunt locuri unde se moare mai des decât în alte părţi; dacă n-ar fi ea şi suferinţa, nici medicină n-ar mai fi existat”.

De aceea, toţi cei de aici, şi mai conştienţi de moarte decât Tudor, nu doar asistă tăcuţi şi neputincioşi, ci sunt preocupaţi să facă mai mult decât se poate acum. Doctorul Weisskopf este primul şi cel mai bun specialist din ţară, poate chiar singurul, în biopsia renală cu acul, ghidat doar de o simplă radiografie, şi, la vremea când i-a venit rândul Iuliei, avea în palmares vreo şapte sute de astfel de manevre. În alte spitale din Bucureşti, tratamentul bolilor renale glomerulare este făcut mai mult sau mai puţin empiric, după criterii clinice, fără puncţie; însă cei ce ţin să procedeze corect, îşi trimit pacienţii către Weisskopf.

Cu un an înainte de a poposi şi Şubaru în clinică, o echipă de medici tineri salvase viaţa primei bolnave cu insuficienţă renală acută – apărută după un avort, provocat cu rădăcină de nalbă –, făcând prima dializă din clinică şi printre primele din ţară.

„Probabil că, gândea Tudor, aşteaptă şi de la mine ceva, dacă tot m-au adus aici”.

Şi iată-l pe Şubaru în prima zi de gardă. Cum nu avea habar ce îl aşteaptă, nici tracul nu-i dădea târcoale; credea, aşa, axiomatic – se amăgea –, că este suficient de bun pentru o asemenea încercare. De când cu promisiunile profesorului, cele ce-l făcuseră să-l vadă pe acesta ca pe un înger, începuse să înveţe urgenţele medicale, înţelegând că, dacă, până atunci, nimeni nu-i ceruse să ia singur hotărâri, în scurt timp va fi obligat să o facă.

Lucrând zilnic o oră, două pe lângă Freddy Weisskopf, încercase să-l copieze pe acesta, cel puţin în ceea ce priveşte stilul ordonat, formularea elegantă şi argumentarea, nu după ureche, ci după carte, a diagnosticului.

Ca peste tot în spitale, şi aici garda începe în jurul orei unu din zi, când ceilalţi medici pleacă, unii până la

contravizită, alţii până a doua zi. Dacă Tudor s-ar fi interesat, ori dacă ceilalţi i-ar fi predat cazurile grave, ca să le urmărească mai atent, n-ar fi fost luat ca din oală, când sora Buţiu, o olteancă guralivă, unicul său ajutor de la etajul întâi, a vrut să ştie cu ce să continue perfuzia pacientei aflată în comă diabetică. La auzul catastrofalei veşti, proaspătul medic de gardă, care îşi făcea siesta, liniştit, senin, pe o băncuţă din curte, la soare, era să se înece cu felia de măr tocmai vârâtă în gură.

Coma diabetică, două cuvinte care, din studenţie i-au impus un respect vecin cu groaza, era ultima situaţie pe care ar fi vrut să o întâlnească în prima sa gardă. „Măcar dacă aş fi dat vreodată peste o schemă de tratament care să mă lumineze”, îşi aminti el, imediat, de un of mai vechi. Urcă treptele, preocupat, încercând să găsească, ascunse prin vreo firidă a memoriei lui, cunoştinţele de care avea nevoie, însă, până când a deschis uşa salonului, în afară de insulină – bine că din asta existau soiuri puţine, uşor de ţinut minte – şi de perfuzii, aşa, la modul general, nu i-a venit în cap nimic. Nu era de mirare că pacienta aceea, pe care o vedea pentru prima dată, zăcea în salonul în care, student fiind, el avusese parte de neplăcuta discuţie cu profesorul, căci, fiind singura rezervă, acolo se internau cazurile cu probleme, urgenţele. Era o septiiagenară, nemişcată, inconştientă, uscată ca iasca, cu pielea ca hârtia creponată, cu ochii duşi în fundul orbitelor, plină de vânătăi, mai ales la locul în care acele perfuziilor îi străpunseseră tegumentul, semn că stătea prost cu venele, o catastrofă pentru medici şi surori.

„Măi, de ce nu-mi vine acum inspiraţia aceea, de care vorbesc unii? Dacă este adevărat că medicina ar fi şi ştiinţă şi artă, cum aş face, chiar azi, să mă folosesc doar de partea ei artistică? Frumos spusă, chestia aceasta cu arta, de cei ce privesc de pe margine, dar mie mi se pare numai o amărâtă figură de stil”.

Despre diabet, de la curs – destul de dezlânat şi ceţos, ca şi cunoştinţele existente despre boală –, rămăsese cu puţine idei. Prima se referea la coma diabetică, descrisă

ca o teribilă „furtună metabolică”, un adevărat dezastru. A doua atrăgea atenţia că glicemia creşte sau scade, de la o clipă la alta, schimbătoare ca genul feminin, căreia îi aparţine, sau ca starea de spirit a profesorului Serafin. În fine, trebuia să fie clar că, din numeroase motive, insulina poate scădea glicemia atât de mult, încât creierul, care are nevoie de glucoză ca de oxigen, moare şi, odată cu el, şi bolnavul. Ceea ce reţinuse era adevărat, dar acum îl ajuta prea puţin.

Se uită la ceas – era numai ora două – şi se îngrozi când îşi dădu seama cât mai este până mâine, întrebându-se cum se va descurca în toată această perioadă, care, în imaginaţia lui, prinsese a se dilata fără măsură. Îşi răspunse că asta numai Dumnezeu ştie, şi n-ar fi exclus să-i fi trecut prin minte că, dacă ar fi bănuit ce caz avea să-i iasă în faţă, n-ar fi ezitat să-şi ia o zi liberă sau să schimbe garda cu altcineva.

Tocmai pe când sora Buţiu, cu ochelarii coborâţi către vârful nasului, se căznea să prindă o venă, pe dosul unui picior, Tudor înhăţă foaia de observaţie şi rezultatele analizelor recoltate de dimineaţă, şi se retrase în camera de gardă, să pună, cumva, lucrurile cap la cap şi să mediteze, singur, la ceea ce urma. De întrebat, nu mai avea pe cine întreba, o carte nu-şi luase cu el, iar telefoane de ajutor, celor mai vârstnici, se jena să dea, ceea ce era o prostie.

Cu toată lipsa lui de experienţă, absolut desăvârşită, într-o jumătate de oră înţelese mai bine în ce situaţie delicată se aflau, şi el, şi, mai ales, bolnava, se uită la schema de perfuzie, lăsată de cel de dinaintea lui şi, la sfârşit, trase câteva concluzii, toate corecte:

„Vasăzică, mai întâi, eu sunt ignorant, bolnava e ca lemnul, iar glicemia a fost ea, acum două ceasuri, cât a fost, dar cât o fi acum, sau cât va fi la noapte? De ce nu avem gardă şi la laborator? Ce bine ar fi fost!”

Căută şi găsi cheia de la laborator, intră, se opri şi aruncă o privire panoramică, să vadă ceva, ce l-ar putea ajuta. Şi avu succes. Pe faianţa albă, ce căptuşea zidul din

prima cameră, erau scrise, cu creion dermatograf de culoare neagră, special pentru medicul de gardă, metodele de dozare a ureei şi a glucozei din sânge, iar dedesubt, pe masă, se aflau cei câţiva reactivi necesari. Fugi înapoi, la bolnavă, recoltă sânge de pe acul de perfuzie şi – după ce, mai întâi, scăpă pe jos câteva eprubete, trase, prin pipetă, o gură de reactiv, pe care o scuipă repede, şi se şi pârli la degete –, într-un final glorios, se bucură să afle că glicemia era crescută, însă nu de speriat: „Acum, asta e, se mai linişti cumva, dar câtă insulină ar fi tocmai bine să-i pun în primul flacon de ser fiziologic? Nu multă, asta e sigur, însă ce o însemna mult aici? Hai să începem cu zece unităţi, şi vom mai vedea”.

Resemnat cu gândul că noaptea îi este compromisă, Tudor s-a fâţâit în jurul bolnavei până dimineaţa – o dată a băgat-o şi în comă hipoglicemică, cum procedează adesea novicii, de unde a scos-o cu injecţii de glucoză –, iar răsăritul de soare de la sfârşitul primei gărzi din viaţa lui l-a prins în curte, cu ochii injectaţi, arzându-i ca focul, în aerul curat şi răcoros al dimineţii, tot pe banca de unde fusese smuls, cu optsprezece ore înainte. Prin filme şi prin romane, într-o asemenea situaţie, eroul principal zâmbeşte satisfăcut, radios, luminat la faţă, de lumina lăuntrică a datoriei împlinite. „Poveşti patetice, când, de fapt, te alegi cu o teribilă oboseală, şi atât. Prea mândru de mine n-am de ce să fiu, deşi, una peste alta, tot e bine că bătrânica a supravieţuit bolii… şi tratamentului meu”, se luă el puţin în zeflemea. Aceasta chiar a scăpat, fără să aibă habar ce tare piatră de încercare fusese pentru un tânăr doctor, care făcuse chiar mai mult decât se pricepuse, ca ea să mai prindă nişte zile, nu prea multe, probabil, şi deloc de invidiat, aşa cum se întrevedeau ele.

Curând, pe Tudor a pus stăpânire un sentiment de jenă, pentru că îi era clar cât de ignorant – imorant, cum pronunţa, deseori, şeful – este încă, faţă de cât ar fi trebuit să ştie. De aceea, s-a ambiţionat să înveţe, adică să poată, să ştie, să facă, să ajungă asemenea celorlalţi.

Nu de mult, imunologia începuse să fie considerată o

ştiinţă de viitor. Cei ce începeau să o

„Deguste” erau socotiţi mai deştepţi, încât unii ajunseseră, mai pe nimic, nişte adevăraţi guru, la care alţii cască gura. Tulburările imunologice sunt inculpate, cu frenezie, şi pe drept şi pe nedrept, în producerea multor boli; mai la început, entuziasmul a fost năvalnic, însă rezultatele tratamentelor, mai ales cu cortizon, s-au dovedit decepţionante, ca în zicala cu sacul şi pomul lăudat. Profesorul Serafin face mare caz de noutăţile pe care le citeşte, asta şi cu gândul să scrie o carte, şi îi bâzâie, în continuare, şi pe alţii. Tudor citeşte şi el, iar mintea lui, odihnită în ultimii ani, absoarbe uşor noutăţile.

Încet, încet, pătrunde în tainele rolului complementului serie şi al imunoglobulinelor în unele boli renale, despre care susţinuse şi un referat, lăudat mai mult decât ar fi meritat. S-a dus vorba şi despre el ca despre un imunolog în devenire – ce nici vorbă ca el însuşi să creadă a fi – şi, ca urmare, a fost invitat la clinica de neurologie, în alt capăt al oraşului, de un mare dascăl – cu care dăduse şi examenul în studenţie –, să prezinte acelaşi referat. La sfârşit, profesorul i-a adresat o provocare: „Domnule coleg, aţi vrea să ne faceţi cinstea de a ne expune o prelegere despre rolul proceselor imune în scleroza în plăci?” Tudor era să se răstoarne, cu scaun cu tot, la auzul apelativului

„Domnule coleg”, dar mai ales din cauză că habar nu mai avea de scleroza în plăci – aşa era numită încă – şi, cu atât mai puţin, de modul în care imunologia nu avea de lucru şi încerca să-şi vâre coada şi acolo. Cum nu putea, nu să refuze, căci respectul lui pentru profesor era prea mare, dar nici măcar să ezite, cât de cât, a venit şi răspunsul sinucigaş: „Cum să nu, cu mare plăcere, mă simt foarte onorat”. Astfel încât, în loc să-şi vadă mai departe de ale lui, în luna ce a urmat s-a pus să pregătească subiectul propus de neurolog şi acceptat, cu senzaţia că face un lucru inutil – ceea ce era adevărat – şi cu teama că s-o găsi, printre viitorii ascultători, vreunul mai doct, care să-l provoace la discuţii. Dar noroc că n-a fost cazul şi totul s-a sfârşit cu bine.

Conştient că rătăcise, puţintel, calea ce trebuia să-l conducă la condiţia de cercetător în nefrologie, sau măcar la o postură cât de cât apropiată de aşa ceva, Şubaru se redresă. Uşor sătul de stat în bibliotecă, de cititul steril şi avertizat de profesor că va trebui să devină mai ales om de laborator – dar, după propria dorinţă, şi clinician, adică un fel de struţocămilă –, îşi intensificase strădaniile în direcţia cea mai ceţoasă, laboratorul. Începutul avusese loc în urmă cu vreo trei luni şi, de atunci, mediul acela liniştit îi devenise familiar. Laboratorul spitalului era strâmt, tot spaţiul său limitându-se la patru sau cinci cămăruţe. În prima erau aduse produsele de analizat, de tot felul – sânge, urină, fecale, spută, lichide de puncţie, puroi şi alte spurcăciuni; aici o laborantă mai în vârstă, optimistă din fire şi gureşă, lucra examenul sumar de urină şi, la sfârşitul zilei, tot ea, împreună cu Marta, femeia de serviciu, la fel de imperturbabilă, deşertau resturile şi spălau toată sticlăria folosită, pentru ziua ce urma. Era locul cel mai puturos şi mai greţos, prin care Şubaru trecea în mare grabă, ceea ce făcuse să nici nu bage de seamă că pe perete fuseseră scrise câteva metode de dozare, pentru medicul de gardă. În celelalte trei încăperi, se găsea aparatura, pe lângă care roboteau, ca nişte automate, doctoriţa, chimista şi laborantele, nu mai multe de cinci sau şase. Fiecare ştia ce are de făcut şi, de aceea, terminau la timp mulţimea de analize cerute; de necrezut, nu se certau şi nu se bârfeau, era linişte şi Şubaru nu l-a auzit vreodată pe profesor – altfel, gură bogată – decât adresându-li-se politicos, celor mai în vârstă, cu madam sau cu doamnă, iar celor tinere, cu simpatie, pe nume. Le respecta şi, mai ales, aprecia importanţa muncii lor.

Când le-a fost prezentat, în noua calitate, de conferenţiarul Moisescu – pentru că, de cunoscut, îl cunoscuseră pe Tudor, când Iulia fusese internată –, l-au primit firesc, de parcă ar fi fost deja unul de-al lor. L-au privit cu civilizat interes, l-au măsurat discret cu privirea – cele vreo două-trei mai tinere –, şi l-au acceptat, ca şi când abia l-ar fi aşteptat. Poate s-or fi gândit că un bărbat tânăr

şi atrăgător între atâtea femei mai schimbă monotonul peisaj. Moisescu le-a rugat pe toate, dar mai ales pe chimistă, care era şefă, ca, în toată îngrămădeala aceea, să-i găsească şi noului venit un locşor, cât de mic, unde să înceapă să lucreze, de fapt, să le incomodeze, ceea ce a şi făcut, o vreme. Pe neobservate, i-au eliberat o masă de laborator, faianţată, chiar în dreptul unei ferestre cu privire la stradă, la trotuarul de vizavi, unde se găsea intrarea într-un cinematograf, iar Tudor şi-a făcut o listă cu materialele pe care le credea necesare. Înţelegând că şi el trebuie să-şi justifice, cumva, leafa, în aceeaşi firească tăcere i-au fost puse la îndemână toate cele cerute: pipete de diverse calibre, eprubete, pahare Berzelius, o baie Marie, lampă cu spirt şi altele.

După o săptămână, profesorul, care, de altfel, călca destul de des prin laborator, a apărut, cu o mină normală, a schimbat câteva amabilităţi, dar a aruncat o privire şi spre locul unde se aranjase Tudor. Ordinea de pe masa lui nu i-a displăcut probabil – altfel, nu s-ar fi putut abţine – şi, fără niciun comentariu, cum nu-i era obiceiul, s-a retras spre propriul cabinet.

La drept vorbind, ce-i al lui e-al lui, Şubaru îşi cunoaşte şi lipsurile şi atuurile, iar printre cele din urmă nu figurează dexteritatea, abilitatea, îndemânarea, iscusinţa mişcărilor fine ale mâinii, calităţi cu care orice medic ar dori să se nască, la superlativ. Nu că, dacă ar fi fost înzestrat cu aceste calităţi, s-ar fi făcut chirurg, fiindcă specialitatea aceasta nu-l interesa, însă i-ar fi plăcut să le aibă. Mâinile lui Tudor pot să execute bine manevre gândite – de parcă mintea îi transferă în degete strictul necesar –, însă nu la fel şi pe cele instantanee, automate. Îşi acceptă, fără probleme, situaţia – alţii nici nu o observă – şi gândeşte că s-ar fi putut întâmpla şi mai rău, să aibă două mâini stângi, dreptaci fiind. Şubaru nu crede nici ceea ce afirmă, împinşi de o nedisimulată invidie, răutăcioşii, cum că, în general, medici ajung oamenii lipsiţi de calităţi: cei ce nu au talente artistice şi literare – dar Cehov, Cronin sau autorul „Cărţii de la San Michele”, Axel

Munthe, cel ce a făcut din colită o adevărată celebritate, să fi fost ei doar excepţiile, eşuate în medicină şi realizate în literatură? –, tineri ce nu au nici putere de abstracţie şi înclinaţie spre lucrurile exacte, ca matematicienii, nici ureche muzicală, ca muzicienii, şi nici imaginaţie, ca pictorii? Ei trebuie doar să audă bine – cei ce se fac internişti – şi să-şi mişte repede mâinile, viitori chirurgi. Aşa să fie? îşi lasă, oare, lumea, sănătatea pe mâna unei gloate lipsite de orice calităţi? Să fie omenirea atât de imprudentă, ori ea crede că inteligenţa… dar despre asta nu se vorbeşte.

Pe când fusese, timp de vreo opt luni, intern la obstetrică, Şubaru nu se înghesuise nici să asiste prea multe naşteri, nici să ajute la operaţii, ci, grijuliu, făcea examenul general al femeilor şi scria foi de observaţie şi bilete de ieşire din spital. Putea observa oricine că specialitatea aceea îi era indiferentă, deşi pe ea se băteau o întreagă armată de doctori. Şeful lui direct, un medic primar ce se apropia de şaizeci de ani, fusese, în tinereţe, chirurg de front, iar apoi dobândise atâta rutină, şi în profesie, şi în relaţiile cu oamenii, încât îşi dădea seama fără întârziere cu cine are de-a face. De la o vreme, în „ferestrele” de timp din gărzi, ajunsese să discute cu internul lui despre multe – cu predilecţie despre femei, mai ales că şeful avea vârsta potrivită pentru a da sfaturi şi se şi aflau în locul cuvenit –, iar către sfârşitul stagiului să-l întrebe pe acesta ce planuri de viitor şi-a făcut.

— Nu-mi voi alege o specialitate „sângeroasă”, i-a răspuns Tudor, pentru că nici nu mă atrage vreuna şi nici nu cred că aş putea face chirurgie, la pretenţiile pe care le am de la mine. Dacă voi putea, mă voi face internist.

— Cred că ai hotărât corect, nu poţi profesa bine o specialitate care nu te atrage. Orice medic trebuie să-şi aleagă, dacă poate, fireşte, specialitatea care îi inspiră pasiune ori îi oferă, cel puţin, plăcerea profesiei, nu regrete că n-a fost în stare de ceea ce şi-a dorit. Este ca în căsnicie: cum poate fi reuşită şi durabilă, dacă, de la început, nu există pasiune?

4

Trecuse mai bine de un an de când locuiau la tanti Grecu şi, cu toate că la început li s-a părut amuzant, în câteva luni distracţia îşi pierduse tot hazul. Războiul de gherilă dintre doamna Grecu şi vecini – şi aceştia destul de ciudaţi şi certăreţi –, în bucătărie sau pe coridor, ambele la comun, observaţiile bolovănoase, din cauză că Tudor şi Iulia se comportau civilizat cu adversarii Grecilor, faptul că doamna Grecu intra pe nepusă masă în camera doctoraşilor, uneori tocmai când Tudor se despuiase sau când erau de-a dreptul înfierbântaţi, toate astea îi făceau să se gândească serios la despărţirea de altcum, binevoitoarea gazdă.

Într-o sâmbătă senină de mai, dătătoare de bucurie, de optimism şi de speranţe, pe la prânz, din clinică apăru colonelul Ştefan Spornic, unul dintre medicii cunoscuţi ai Securităţii capitalei, bombănind, preocupat, grăbit şi agitat. Îl căutase pe profesor şi nu-l găsise. Nici nu avea cum să-l găsească, cine îl vedea pe Serafin plecând putea să-şi fixeze ceasul la ora treisprezece; lucra mai bine acasă. Securistul era cu mâna pe clanţa uşii ce duce din curte în holul spitalului, şi de aici în stradă, când îl zări pe Şubaru, ce tocmai ieşea din toaletă; se cunoscuseră în cabinetul profesorului, în urmă cu mai bine de un an. Şeful îi chemase pe Tudor şi pe Mănăilă, medic secundar, să le spună să-l ajute pe Spornic să-şi termine teza de doctorat, mai bine zis, să i-o termine ei.

— Băieţi, m-a rugat, disperat, venerabilul profesor Anghelescu, conducătorul tezei, să-l ajutăm, că e şi el presat de alţii, iar omul lui nu este în stare de nimic, dar chiar de nimic. Adică, măi, ca să ştiţi ce vă aşteaptă, trebuie să-i încropiţi lucrarea da capo al fine, unul partea generală, celălalt pe cea specială. Iacă, citiţi şi voi ce a mâzgălit pe foile astea şi lămuriţi-vă. Dar, vă rog, insistă şeful, tăcere de mormânt, să nu se afle.

Tăcere, la naiba, s-a aflat, şi încă repede, tocmai pe filiera lui Spornic.

Deşi nu Serafin era conducătorul de doctorat, tema

lucrării, de mare actualitate, despre suferinţa rinichiului în sarcină, era, mai degrabă, una de nefrologie, ceea ce îi făcuse pe profesorul Anghelescu şi pe doctorandul lui să se gândească la Serafin.

— Ce faci pe aici, nea Ştefane, sâmbăta după program? îl luă în primire Şubaru. Dacă, în tandem cu Mănăilă îl dădăcise atâta, măcar se alesese cu satisfacţia, uşor sadică – pentru că ştia că adresantului nu-i face plăcere – să se bată pe burtă cu un securist barosan.

— Aveam o treabă cu profesorul, voiam să vină acasă la mama unui prieten de-al meu, care se chinuie de câteva săptămâni cu o infecţie urinară. Până luni e mult şi nu ştiu de unde să-l mai iau. Auzi, ce treabă ai dumneata acum? îl întreabă Spornic, luminat la chip de ideea ce tocmai îi venise. Ia spune, cum stai cu locuinţa? N-ai? E bine. Om te fac, continuă Spornic, băiatul bolnavei de care îţi spun este şeful Spaţiului Locativ la un sector, nu ştiu la care. Du-te la mamă-sa imediat şi, dacă primeşti locuinţă sau nu, de ea depinde.

„Ba nu e bine deloc, că mă lovesc fund în fund, zilnic, cu tanti Grecu. De aşa bine să ai parte şi tu”, îi ură Tudor în sinea lui securistului, care, cum altfel, locuia într-o vilă primită de la stat. „Şi totuşi, ce noroc îţi poate aduce o vizită obişnuită la closet!” gândi Şubaru, cu autoironie şi sceptic. Îşi notă adresa pacientei şi, după o oră, suna la uşa unui apartament, într-o casă de stil vechi. Pe drum nu-şi făcu niciun plan de atac, plecase cu ideea că trebuie să se gândească, mai întâi, la boala femeii şi să vadă dacă se poate vorbi liber cu ea. „Simplu, dacă nu e greţoasă şi se mai şi vindecă, şansele de casă există, iar dacă nu, Spornic îl cheamă pe profesor şi gata, trec pe tuşă”.

Îi deschise o femeie simplă, încă în putere, între cincizeci şi şaizeci de ani, şi îl invită înăuntru.

— Îmi telefonă, adineaori, fiu-miu, că astăzi vine la mine un doctor tânăr. Mă bucurai, profesorii mă cam intimidează.

Îl invită să ia loc la masa din sufragerie, faţă în faţă cu ea. Cu privire preocupată, femeia vorbea o limbă

oltenească neaoşă, ceea ce lui Tudor i se păru de bun augur. El i s-a prezentat şi discuţia s-a îndreptat direct spre boală. A lăsat-o să-i depene toată povestea, după care ea i-a arătat un buletin de analiză, cu rezultatul sumarului de urină, ce nu spunea nimic, şi, în fine, a scos din sertar medicamentele care îi fuseseră recomandate, două feluri; din ele, dacă a respectat dozele scrise pe cutii, mai degrabă degustase, decât se tratase. La sfârşit, lui Tudor îi fu limpede că infecţia urinară a doamnei Elvira, dacă avusese aşa ceva, fusese amorţită cu cloramfenicol, mai întâi, apoi cu un mai ştiu ce, fiecare, ca doză, la jumătate şi, ca durată, la sfert din ceea ar fi trebuit să fie.

— Domnule doctor, m-am săturat de toate şi nici nu vreau să mă internez, fu foarte clară în opţiuni doamna Elvira, ceea ce pe Tudor îl lăsă indiferent.

— Ah, nici nu se pune problema internării; după cum am reţinut, temperatura a fost uşor crescută, şi asta doar câteva zile, iar acum este normală, v-am percutat la spate, în dreptul rinichilor, şi nu v-a durut, poftă de mâncare aveţi, trebăluiţi prin casă, deci nu sunt motive de internare.

— Da, şi am de hrănit trei bărbaţi: pe bărbatumiu, pe fiu-miu şi pe nepotu-miu de şapte ani, poate o să-i întâlniţi până mă vindecaţi.

„Să sperăm, măcar pe cel cu Spaţiul”, gândi Tudor, dar, de răspuns, îi răspunse:

— Doamnă, zic să întrerupem antibioticele pentru cinci zile şi apoi să facem o urocultură, sau două, sau trei, dacă va fi nevoie. Eu vă anunţ ce rezultate apar, nici nu trebuie să veniţi la spital. Ce spuneţi de asta?

— Bună idee, domnu’ Şubaru, că şi aşa mi s-a amărât gura de tot, de la fiere, din cauza pastilelor.

S-au înţeles cu privire la urocultură, cum şi când, şi Tudor a plecat, fără să pomenească ceva despre casă. Spre norocul lui, în urina femeii se confirmă prezenţa bacilului coli, sensibil la negram, medicament relativ nou şi foarte eficace, pe care Tudor nu avu încotro şi trebui să i-l procure, din farmacia spitalului, bineînţeles, că nu stătea

nimeni să numere câte tablete se scriu pe condică.

Vizitele s-au repetat, tema bolii s-a tot scurtat, până ce a fost clar că doamna Elvira, curioasă şi vorbăreaţă de felul ei, cumsecade şi plină de bun-simţ, deşi destul de hotărâtă, nu mai avea nevoie de doctor, discuţiile fiind orientate, treptat, în toate direcţiile. Încă de la cea de-a doua întâlnire, adresându-i-se la singular, ea a vrut să afle de unde se trage Tudor, ce lucrează părinţii lui, dacă e însurat şi cu cine.

— A, ce bine că şi dumneata eşti, cumva, oltean, i se îndulci şi mai tare privirea, noi suntem din Mehedinţi.

Altă dată a venit rândul ei să-şi povestească viaţa, ceea ce a făcut cu plăcere, pentru că: „Semeni aşa de mult cu fratele meu vitreg, Virgil, mai mare ca mine cu doi ani”, şi-a început spovedania doamna Elvira.

În primul episod, l-a făcut să afle că ea crescuse fără mamă, moartă de tânără, că a avut patru fraţi, toţi vitregi, din cealaltă căsnicie a tatălui, că Mitică – soţul ei –, funcţionar la finanţe, de dinainte de război, de familie bună, din sat de la ei, a luat-o de nevastă încă de boboc, fiindcă a fost frumoasă: „Domnule Şubaru, am fost printre cele şapte frumuseţi ale Severinului”, că nea

Mitică n-a lăsat-o să-şi ia serviciu, şi cât de greu le-a fost cu un singur salariu – atât de greu că prin anii ’60 şi-a cumpărat maşină de croşetat, de s-a anchilozat croşetând ciorapi, pe care îi vindea – şi câte şi mai câte. Doamna Elvira, o femeie ce suferea de singurătate şi de lipsă de vorbă, i-a pus, în cele din urmă, binefăcătoarea întrebare:

— Dar dumneata, cu doamna, unde locuiţi? Aş vrea să vii odată şi cu ea, s-o cunosc.

— În gazdă, aici, nu departe de dumneavoastră.

— Daaa, în gazdă? se miră femeia şi atât, n-a lungit-o, ca să nu mai vorbim de vreo promisiune. Vezi dumneata, domn Şubaru, că şi noi stăm modest, cu toaleta pe coridor, deşi fiu-miu George lucrează unde lucrează, cred că ştii, dar nu-i place nici lui, şi nici noi nu vrem, să ne dea locuinţă luxoasă, că ar putea. Totuşi, pentru dumneata o să pun o vorbă bună.

Prin iulie, înainte de concediul lor, doamna Elvira l-a anunţat:

— L-am rugat pe George să vă ajute cu locuinţa, dar e greu, căci şi el are nevoie de aprobarea primului secretar. O să încerce, şi când George îmi spune mie că încearcă, chiar fără să promită, am speranţă. Mai ales că dumneata eşti un oltean tânăr şi sărac, cum am fost şi noi. Şi auzi, mamă, nu te feri de George, doar fiindcă e coleg cu Spornic. George a ajuns la Securitate, la Tehnic, când a isprăvit, cu chiu, cu vai, Facultatea de Mecanică. A dat admitere de două ori, a pierdut un an, când s-a însurat cu noră-mea, care mai fusese măritată – aici doamna Elvira se strâmbase –, ne amărâse rău de tot, ce mai! Aşa că, la douăzeci şi opt de ani şi cu un copil – care de atunci stă la mine –, a ales Securitatea.

Unde era să plece? Dar n-a rămas acolo decât vreo cinci-şase ani şi a ieşit cu grad de căpitan la Tehnic; în viaţa lui n-a făcut rău nimănui.

Ascultând atent, Tudor Şubaru se întreba dacă domnul Luca Pulbere a avut dreptate când i-a spus:

„Securist cumsecade nu există, iar din Securitate nu poţi demisiona ca de la aprozar”. Avea el nişte teorii, verificate.

Deocamdată, George, pe care îl întâlnise acasă, la părinţi, la masa de Sfântul Dumitru, ziua tatălui său, îi făcuse lui Tudor – atent la acesta şi la ce-i iese lui însuşi din gură – doar impresia de om scump la vorbă.

„Îl iau pe garanţia mamei lui, n-am de ales, până mă lămuresc” (viitorul avea să-i arate că n-a greşit, zeci de ani de atunci încolo George dovedindu-se un credincios prieten).

În septembrie, doamna Elvira i-a telefonat lui Tudor şi l-a chemat la ei, acasă.

— Fiu-miu zice să te duci mâine, la douăsprezece, la el, la Spaţiu, cred că a reuşit ceva.

Când a ajuns la George cel taciturn, acesta i-a spus doar atât:

— Îţi dau doi inspectori, să mergi cu ei să vezi o

locuinţă. Nu este periferică, sunt două camere foarte mari şi bucătărie, doar că are coridorul şi baia în comun cu o familie de oameni în vârstă. „Iar la comun?” se nelinişti Tudor. Ei trebuie să-şi dea acordul, ca să ţi-o pot repartiza. Nu e la un bloc din astea noi, deci n-are încălzire centrală, dar are sobe de teracotă, mari. „Iar cu lemne?” se căină, în continuare, cel fără adăpost.

Au fost primiţi, cu evidentă rezervă, de cei doi bătrâni, însă când aceştia au auzit că vor locui împreună cu o pereche de tineri doctori, s-au muiat şi au semnat.

A doua zi, după ce doamna Elvira i-a dat repartiţia, adusă de George, zicându-i: „Ţi-am spus că băiatul meu e bun?”, Tudor le-a anunţat bucuria şi părinţilor. Acolo, departe, tatăl lui i-a spus, cu emoţie, la telefon: „Lucru mare! Se zice că păsării chioare Dumnezeu îi face cuib. Probabil că e aşa, iar pentru binele făcut tu să-i ţii minte pe oamenii aceia câte zile vei avea”.

Cu adevărat întinsă, locuinţa era situată într-o casă solidă, boierească, la trei kilometri de spitalul lui Tudor; avea o cameră de treizeci şi trei de metri pătraţi şi o alta de douăzeci şi cinci – puteai organiza şi un bal în ele –, bucătăria era la distanţă de şapte, opt, poate zece metri şi, până acolo, trebuia străbătut coridorul, mare şi rece. Baia era echipată cu o vană veche şi lungă de doi metri şi cu un boiler cu lemne. Una peste alta, apartamentul era într-o stare rezonabilă, doar că şi Tudor şi Iulia, cu toată fireasca lor bucurie, s-au întrebat cum îl vor încălzi şi dacă nu va trebui să-şi împrumute căldura mai ales unul de la altul. Dar calul de dar nu se caută la dinţi.

De la sosirea în clinică, sau în spital – tot una, când cel din urmă adăposteşte doar o clinică –, Şubaru ajunsese să ştie cam tot ce mişcă aici. Nici nu i-a fost prea greu să se dumerească, într-un loc atât de strâmt, în care lucrează cincizeci de oameni, de toate felurile şi cu diverse grade ale mâncărimii de limbă, ce îngrijesc o sută de bolnavi. Cu toată puţina lui pricepere, nu se mira să vadă că, în clinică, bolnavilor li se dă importanţă, că fiecare se străduieşte cât poate, iar certuri, scandaluri şi bârfe nu sunt decât rareori.

Nici n-ar putea fi altfel, într-o instituţie mică, cu un şef pretenţios, ca al lor, şi cu asemenea nepotrivire între asistente – aproape toate prea coapte – şi doctori, cei mai mulţi maturaţi şi ei, şi doar vreo trei-patru tinerei.

Gărzile nu sunt nici, toate, foarte grele, nici prea uşoare, gărzi de interne. În unele apar destul de multe cazuri de rezolvat, şi din cele deja internate în clinică, şi nou-venite la urgenţă. Altele sunt mai relaxate, în care doctorul poate să citească, să schimbe impresii cu bolnavii, să stea la aer, pe bancă, în curte, până ce îşi fac apariţia şobolanii, iar apoi să privească la TV, să ardă gazul de pomană, să aibă cine ştie ce alte plăcute îndeletniciri, ori, pur şi simplu, să se culce şi să doarmă până dimineaţa. Uneori, dacă i se nimereşte şi lui asemenea gardă, Tudor Şubaru mai şi iese la stradă, preţ de câteva minute, se aşază pe un taburet, ca în

„Tache, Ianche şi Kadîr”, să mai afle noutăţi de la portar şi să privească oamenii, ce trec sau stau aşezaţi la coadă, la cinematograful de peste drum.

Nu numai clinica lui Şubaru, ci şi alte spitale vechi, cel puţin cele prin care a trecut el, au doar o singură cameră de urgenţă – sau cel mult două, una pentru interne, alta pentru chirurgie – şi o sală de aşteptare, în care se intră din curte sau direct din stradă, ca aici. Doar la Fundeni, construcţie nouă, abia trecută de un deceniu, primirea urgenţelor este mai altfel, fiindcă sunt atâtea clinici, însă şi aici ar putea fi mai bine.

În echipa de gardă intră medicul, asistenta de la urgenţă şi două asistente de pe secţie; în faza de vis frumos au rămas infirmiera de noapte şi brancardierul, măcar unu’. Asta este situaţia, dar, la nevoie, echipa se lărgeşte cu portarul şi cu fochistul. Ultimii doi din echipa „lărgită” au, de cele mai multe ori, greutăţi: primul este ori bătrân, ori bolnav – aşa se aleg portarii –

Iar fochistul, beat, în diverse grade, cu logoree, ori mut, sau de-a dreptul narcotizat. Ultima situaţie îi supără cel mai tare şi pe Şubaru şi pe ceilalţi medici de gardă, fiindcă, dacă apare o mare urgenţă, ce trebuie internată,

mai ales la doi sau la trei, n-au încotro şi se înhamă şi ei la cărat pacientul. Câteodată, Tudor se luptă a-l opri pe fochist, beat, dar plin de zel, să participe la o asemenea importantă treabă, de frică să nu scape din mână scaunul pe care stă bolnavul, cum se mai întâmplase, însă fără urmări grave, când de gardă nu se nimerise el.

Asistenta de noapte de la urgenţă este, de fapt, un student la medicină, Pavel, care a absolvit şi şcoala de asistenţi. Asta e şi bine şi rău. Bine este că, uneori, pricepe ceva mai repede cât de gravă este starea unui bolnav nou-apărut, rău – că nu întotdeauna ceea ce crede el este şi adevărat. Tudor are dificultăţi în a-l face să-şi schimbe părerea şi, mai ales, să-l oprească a-şi pune în aplicare vreo originală idee de tratament, deşi i-a spus de nenumărate ori, aşa cum avea să le tot repete, iubitorilor de lucruri făcute „după ureche”, că drumul spre iad este pavat cu bune intenţii. Însă băiatul acesta, înalt şi slab, dintre aceia cu burtă scobită, de parcă n-ar mânca niciodată, deşi nu pregetă să pună mâna, când e vorba de efort, se vede că o face cu greu, icneşte la cărat, se opreşte la fiecare întorsătură de scară şi gâfâie, la sfârşit, de parcă ar trebui şi el internat. Poate şi fiindcă pe nasul şi pe pomeţii obrajilor lui se observă nişte vinişoare, ca şi cum ar bea cu tragere de inimă – el neagă asta –, iar degetele îi sunt galbene de la ţigările trase, des, cu simţ de răspundere pentru soarta Regiei Tutunului. Nu este prea bine nici că Pavel trăieşte într-o permanentă stare de nesomn – asta se ghiceşte uşor, deşi el nu se plânge –, dar e bine că e arţăgos de felul lui şi se bagă câteodată cu prea mult curaj în focul altercaţiilor, ce se mai ivesc, la poartă sau la urgenţă, cu beţivanii din zonă, veniţi cu plăgi, sau cu ţiganii nemulţumiţi, care nu mai vor să părăsească spitalul. Rău mai este şi că halatul alb, cu care se îmbracă, are, mai mereu, o tentă dubioasă, gălbuie sau gri, semn că n-a mai văzut apa de ceva timp, şi doar cam din trei în trei săptămâni devine ceva mai alb, pentru scurtă vreme.

Una peste alta, încă de la început, Tudor l-a privit pe Pavel cu rezerve, şi cu ele a rămas. L-a acceptat, cum l-au

acceptat şi ceilalţi, ce putea să facă? îi este şi milă, trebuie să-şi câştige şi el traiul, că nici bursă nu are. Şi, totuşi, Pavel nici nu este, cu adevărat, periculos. Povestea lui, tristă şi atunci, a devenit tragică, până la urmă. La doi ani după ce a ajuns medic, le-a făcut o vizită în clinică şi a trecut, bucuros, pe la toţi, începând de la profesor. Era îmbrăcat într-un costum frumos, se mai şi îngrăşase, părea vesel. După un an au aflat că Pavel s-a spânzurat.

Dotarea camerei de urgenţă este pe măsura echipei de gardă. Când intri, din holul de la stradă, pe peretele din stânga, imediat lângă uşă, se află canapeaua de consultaţie; vizavi de ea, cam la un metru, o masă şi, alături, dulapul cu medicamente. Electrocardiograf nu există decât la etajul doi, iar butelie de oxigen, când se nimereşte. Ceilalţi doi pereţi sunt ocupaţi de o fereastră, pe care ar putea privi oricine trece pe trotuar (dacă n-ar fi acoperită cu o vopsea albă de ulei), iar opusă ei, uşa prin care ieşi într-un coridor, la capătul căruia te impresionează firma cu „Departamentul de cercetare” al lui Tudor, grupul sanitar, pe stânga, uşa ce dă în curte şi administraţia, pe dreapta. Aici toate sunt ca sardelele în cutie, poate nu atât de ordonate, cât de înghesuite şi, uneori, de rău mirositoare.

La noi, spitalele sunt corcituri, între clinici supraspecializate şi urgenţe de cartier, fiindcă tratează pacienţii „după teritoriu”, adică după domiciliu, sau după loc de muncă; poate de aceea medicii români care părăsesc ţara sunt apreciaţi în Vest, ştiu să facă de toate şi sunt adaptabili. În săptămâna luminată, marţi, Tudor a repus, pentru prima şi ultima dată în viaţa lui, o luxaţie de umăr. Teoretic, aflase din studenţie cum se face, iar acum, încercând să-şi amintească procedura, şi-a dat seama că, pentru a ajuta bărbatul acela, este nevoie de doi inşi, cu putere în ei. Fiind vorba de forţă, Pavel a fost exclus din ecuaţie, însă noroc că fochist de serviciu era nea Petreanu. Acesta, un moldovean mustăcios, de patruzeci şi ceva de ani, musculos, ca piatra, cu un picior mai scurt decât celălalt cu cinci centimetri, din cauza unui accident, şi

proprietar al unui pantof ortopedic solid şi al unui nas cât un ditamai cartoful, nu era tare băut, ci doar atât cât să fie bine dispus, dar să înţeleagă ce are de făcut.

— Eu îl iau de cot, cu amândouă mâinile, dumneata vâri genunchiul sau gheata subsuoară; când îţi spun, împingi puternic, iar eu trag în jos. Ai înţeles? Dacă nu acţionăm în acelaşi timp, nu doar că nu-i punem braţul la loc, dar îi putem face rău. Pacientul dădea din cap, în sens afirmativ, el ştia deja.

— Gata, s-a priceput, dom' doctor, ce dracu'! a răspuns, cât putea el de civilizat, nea Petreanu.

Şi au reuşit, în curtea spitalului, dar nu din prima, ci dintr-a doua tentativă.

— O omor, s-a pornit cel în cauză, e a patra oară că păţesc aşa ceva, trage, ca nebuna, de mâna mea dreaptă, să merg mai repede, că o aşteaptă televizorul, şi mie nu-mi place să mă grăbesc; i-am spus să tragă de stânga, aia e bună, dar nu vrea, sau uită… de tâmpită, murmură el, în final.

— Pe cine omori, domnule?

— Cum pe cine, pe nevastă-mea, e în stradă acum, nici n-am lăsat-o să vină cu mine.

În altă gardă, Tudor a avut noroc de o nouă delicatesă, o luxaţie de mandibulă, la o bătrână din vecinătatea clinicii.

— Nu e prima dată că i se întâmplă, explica soţul ei, a căscat gura atât de mare, ca să muşte dintr-un măr, de parcă nu mai mâncase în viaţa ei. Şi a rămas cu ea căscată, n-o mai poate închide, cum vedeţi. Data trecută s-a întâmplat în timpul râsului, i-a repus-o domnul doctor Max. Dar, măcar, acuma tace.

— Bine, tanti, ştiu ce este de făcut şi, dacă ai mai păţit, ştii şi dumneata; să ai grijă să nu mă muşti.

I-a introdus cele două degete mari în gură, câte unul pe fiecare jumătate de mandibulă, a apăsat cu putere şi, apoi, imediat, a împins înapoi, iar osul a revenit la locul lui.

De îndată a început să-i reproşeze lui bărbatusău, de ce a spus despre ea ce a spus, când ea nu putea vorbi.

— Ce bine ar fi fost să rămâi ca adineaori, îl mai auzi Tudor pe soţ, răspunzându-i nevestei, ce îşi continua revolta, în surdină, în timp ce se îndepărtau.

Mai înainte cu trei, patru luni, profesorul a bănuit că a dat lovitura, cu un caz extraordinar, dintre acelea care te fac să crezi că boala, pe care n-ai mai întâlnit-o până atunci, există, că bolnavul poate fi vindecat şi că tu, ca doctor, eşti mare.

În clinică, într-un salon de-al lui Weisskopf, se internase o pacientă, într-o criză de hipertensiune arterială, însă nu ca toate crizele. Femeia, tânără, nici patruzeci de ani, bine „învelită”, cum spunea Serafin, adică puţin cam grasă, barmaniţă la birtul dintr-o comună, la treizeci de kilometri de Bucureşti, nu ştiuse să fi avut vreo boală care să explice creşterea tensiunii, aşa că, la început, aceasta a fost etichetată, cum se întâmplă mai totdeauna, ca esenţială, cuvânt ce încearcă să ascundă sub preş, fără să reuşească, ignoranţa medicinei. Asta până când criza s-a repetat în salon, în faţa lui Weisskopf. În afară de un salt teribil al tensiunii, existau semne ce te puneau serios pe calea diagnosticului de feocromocitom, tumoare a glandei suprarenale, aşezate, ca o căciulă, pe polul superior al rinichiului. Tumoare rară – după cum a citit Tudor Şubaru, în America un medic, din zece, o vede doar o dată în viaţă –, dar posibilă, totuşi. Frica de moarte, durerea de piept, paloarea, durerea insuportabilă de cap, creşterea glicemiei în criză şi, mai pe scurt, cam tot ce se ştie că poate apărea în feocromocitom se iveau şi la bolnava lui Weisskopf.

În timpul crizelor, declanşate de emoţii sau de palparea abdomenului, ori de ciocănirea lombelor, doctorii, în frunte cu profesorul, se strângeau ca la bâlci şi puteau să jure că au pus diagnosticul. Mai mult, insuflaţia de aer în jurul rinichilor – retropneumoperitoneul – confirma existenţa unei tumori în zonă, a cărei extirpare ar fi dus la vindecarea hipertensiunii arteriale, de fapt, singurul lucru ce o interesa pe pacientă. Cine putea s-o opereze? Rectorul facultăţii, desigur, căci trebuia făcut părtaş şi el la gloria

unui diagnostic atât de formidabil. La operaţie au asistat Serafin, Moisescu şi Weisskopf şi, când s-au întors în clinică, se putea observa, şi din satelit, cât erau de dezumflaţi. Nimeni n-a mai avut curaj să-i întrebe, ca să nu le provoace un nou dezgust pentru medicină, dar a spus conferenţiarul, neîntrebat, ca să curme penibilul situaţiei: „N-a fost feocromocitom, ci o splină supranumerară”. Bolnava a rămas să-şi ducă mai departe crizele, însă, în fond, nu fusese greşeala nimănui, procedaseră corect, probabil că nicio somitate din lume nu s-ar fi gândit la splina supranumerară.

După ce şocul deziluziei s-a mai atenuat, cazul a fost discutat şi răsdiscutat, zile în şir. Nici chiar unor medici de ispravă ca aceştia, care văzuseră şi dăduseră, ei înşişi, multe asemenea rateuri, nu le venea uşor, totuşi, să accepte, când era vorba de ei, scuza pe care o acordă altora, aceea că medicina seamănă cu un prostovol de prins peşte, cu găuri atât de mari şi de numeroase, încât prin ele scapă şi se pierd prea multe diagnostice şi o groază de bolnavi.

— Şi, totuşi, proba la regitină a fost pozitivă, aşa că poate fi vorba de o hiperplazie cromafină ectopică, cu aceleaşi manifestări ca şi localizarea în suprarenală, a zis careva, cu voce slabă, ca pentru sine.

Chiar s-ar fi putut, dar cine să mai stea să judece?

După mai bine de cincisprezece ani, Tudor, bărbat matur, cu părul uşor albit la tâmple, destul de schimbat faţă de ce fusese în tinereţe, s-a urcat într-un vagon de clasa întâi al unui tren de noapte, ce avea să îl ducă la Timişoara. În compartiment, lumina chioară a unei plafoniere murdare îi lăsa în semiîntuneric pe cei trei călători, cu Tudor cu tot. La un timp după pornirea trenului, se legase o banală discuţie între ocupanţii compartimentului, când, pe neaşteptate, femeia de pe bancheta opusă l-a întrebat cu voce calmă:

— Domnule, nu cumva aţi fost medic la spitalul – şi i-a pronunţat numele – şi vă aflaţi acolo, pe la începutul anilor „70?

— Ba da, i-a răspuns Tudor mirat.

— Ştiţi ce? Vă mai amintiţi de barmaniţa cu feocromocitomul, care n-a fost, de fapt? Eu sunt aceea.

— Sigur că îmi amintesc, cum să nu, mă bucur să vă revăd.

— Cum vedeţi, trăiesc, nici acum nu-mi prea pot stăpâni tensiunea, deşi folosesc alte medicamente; doar crize nu mai fac, decât foarte rar.

Şi, după o scurtă pauză, a continuat:

— Ştiţi de ce vă ţin minte, pe toţi medicii de atunci? Pentru că nicăieri, şi am mai umblat după aceea prin multe clinici, n-am fost atât de atent îngrijită ca în spitalul acela. Mi-ar plăcea să mai fiu văzută, măcar o dată, de echipa de sufletişti de acolo, dar ştiu că nu mai există.

Apoi, femeia, cu gândurile ei din trecut, n-a mai scos o vorbă. Şi nici Tudor, care trăise, cu totul neaşteptat, unul dintre rarele momente, în care crezuse că merită să fii medic.

5

După ce părăsise stagiul de obstetrică, Tudor Şubaru îl alesese pe cel de interne şi, acolo, şeful clinicii l-a repartizat la hematologie, un compartiment sărăcăcios, în celebrul spital de pe Mircea cel Bătrân, condus, pe rând, de cei mai mari profesori, nu numai din Bucureşti, ci şi din ţară, acolo unde avea s-o întâlnească şi pe tanti Grecu. Nu erau multe paturi, iar personalul era puţin, aşa că toţi medicii tineri ce treceau pe la hematologie trebuiau să lucreze şi la patul bolnavului, la etajul doi, şi la „munca de jos”, în laboratorul de la demisol. În prima lună, Şubaru a asistat la ceea ce făceau ba unul, ba altul, invitat tot mai des să-şi „arunce un ochi” în microscop, până când doctorul Crep, un priceput hematolog, l-a pus la treabă:

— Cred că te-ai acomodat destul, ai văzut cum se fac puncţiile osoase, ai privit la microscop, cunoşti celulele principale, din sângele periferic şi din măduvă, eşti pregătit pentru prima puncţie medulară, cu mâna ta.

— Dar, dacă nu-mi iese, ori dacă trec prin stern, ce se întâmplă?

— Nu te teme, e greu să treci în partea cealaltă a osului. Voi fi lângă tine, va fi bine, doar să ai grijă să pătrunzi înşurubând uşor acul de puncţie prin os – o să-ţi dai seama când ai trecut prin el –, apoi să-l fixezi, ca să nu-l scoţi când aspiri măduva. După aceea e simplu, întinzi lamele şi gata.

„Da, da. După matale, floare la ureche”, gândi internul.

Ajuns acasă, a mai citit încă o dată tehnica puncţiei, a simulat-o de vreo două ori, cum s-a priceput mai bine, pe o pâine cu coaja tare, şi, a doua zi, deşi destul de emoţionat, s-a descurcat mai uşor decât s-a aşteptat.

— Bravo, frumos, însă trebuie să ştii că, uneori, poate merge mai greu, adică este posibil să nu aspiri nimic, sau să te alegi doar cu sânge periferic. Acum coborâm, să colorezi lamele, tot personal, şi să le începem examinarea, amândoi.

De fapt, Crep avea nevoie de ajutor şi, păstrând proporţiile, îl pusese la microscop, cum sunt aruncaţi în luptă recruţii instruiţi în grabă, când s-au isprăvit rezervele, ori ca atunci când vrei să-l înveţi să înoate pe unul care se ţine deja, cu chiu, cu vai, deasupra apei: îi explici scurt şi imediat îi dai brânci, cu ochii pe el, să nu se înece. Mai târziu, Tudor şi-a dat seama că atunci îşi întâlnise primul maestru, căci, după încă o lună de dădăceală, Crep l-a lăsat singur, să citească lamele, să întocmească formulele, el examinând lama, preţ de un minut-două, ca să-şi dea seama dacă pe buletinul de analiză, pe care i-l întindea internul, era descrisă realitatea. Un an şi jumătate după aceea, Tudor Şubaru a citit lame câte trei-patru ore pe zi, a punctat vreo două sute de sternuri şi de oase iliace, şi a pus diagnostice, cele mai multe fără leac. Când a părăsit hematologia şi pe doctorul Crep nu realiza ce lucruri importante învăţase. Pentru prima dată în viaţă, deprinsese ceva temeinic, însă văzuse atâţia oameni de toate vârstele, de la adolescenţi la vârstnici, murindu-i sub ochi, încât şi-a zis că specialitatea aceea este prea deprimantă ca să i se potrivească.

La despărţire, pe care Tudor nu o regreta, Crep i-a spus:

— Aş vrea să te reţin la catedră, însă, din păcate, nu am atâta influenţă. Îmi dau seama că te-am pus la multă muncă, dar nu în zadar, asta o să-ţi folosească şi ţie, cândva.

— Îmi pare şi rău şi bine că plec, fusese Tudor sincer. Prea multe decese pe aici, o mare parte din hematologie mi se pare o îngustă prăpastie între frumuseţea diagnosticului şi tragedia, atât de apropiată. Cu cât este mai frumos diagnosticul, cu atât mai grabnică moartea. Totuşi, ce am văzut în secţie şi la microscop îmi va prinde bine. Din moment ce dumneavoastră mi-aţi spus, şi eu vă cred, că interniştii nu pot ţine minte hematologia, tocmai fiindcă n-au privit printr-un microscop şi nu cunosc morfologia sângelui, înseamnă că eu ies din acest stagiu cu un mare folos. Vă sunt recunoscător că aţi încercat să mă reţineţi aici, dar poate că este mai bine că nu s-a găsit un post şi pentru mine.

La urma urmei, atmosfera din laboratorul de la nefrologie, unde Tudor eşuase – acesta este cuvântul potrivit, fiindcă nu aşa ceva îşi dorise –, îi era cunoscută de la hematologie, încât nu se simţea stingher. Profilul fiind cu totul altul, a început cu începutul, cu pipetatul apei distilate, cu grija să nu-i ajungă în gură, niciun strop. Cu pipetele cele mai mici şi apoi cu unele din ce în ce mai groase, exersa, în văzul tuturor sau singur, astfel încât, de la un timp, să fii şi vrut, n-ar mai fi aspirat apa în gură; apa, care pe viitor va fi sânge, urină sau altceva, scârbos şi infectat, ori acizi sau baze, corozive.

Uşor deprimat, Tudor începuse a se întreba:

„Asta înseamnă să fii cercetător, ce-o să ajung eu să descopăr, cu ceea ce văd pe masa aceasta?”

— Cercetătorule, l-a auzit într-o zi pe profesor, vino la mine.

Acesta l-a urmat, în cabinet, şeful i-a arătat scaunul şi s-au aşezat amândoi.

— Ştii că se cercetează acum mărimea câtorva

proteine urinare, a continuat şeful, prin metoda imunodifuziunii radiare, în gel de agarozã, cu antiseruri specifice, se calculează indicele de selectivitate al proteinelor şi, în funcţie de rezultat, se apreciază severitatea leziunilor glomerulare. Poţi să introduci această metodă şi la noi în clinică? Te întreb fiindcă ştiu că ne lipsesc aproape toate materialele şi, în plus, trebuie să concentrezi urina.

— Teoretic, ştiu despre ce este vorba, urină am mai concentrat, însă avem nevoie de un răgaz, ca să fac rost de cele necesare. Dintre ele, mai greu de procurat sunt antiserurile specifice, care se importă, dacă nu cumva or zăcea nefolosite pe la vreun depozit de reactivi. De plăci standardizate cu gel de agarozã, tot de import şi ele, nu putem face rost, însă le putem improviza, iar micropipete acum nu avem niciuna.

Spre satisfacţia lui, Tudor primise în sfârşit o misiune, care, cu puţină indulgenţă, putea fi considerată chiar o cercetare.

Surpriza plăcută a fost că, în nicio lună, a împrumutat o micropipetă de la laboratorul de imunologie al doctorului Noica, a obţinut câte douăzeci de fiole cu diverse seruri antiproteine, toate foarte scumpe, şi s-a putut apuca de lucru. Lăsând la o parte amănuntele, cu îndemânarea „reperată” destul de bine prin exerciţiu, Şubaru a reuşit primul lucru credibil şi util din cariera lui de om de ştiinţă, „sovietic”, cum avea obiceiul să adauge, în băşcălie, profesorul, cu nonşalanţa inconştientului, fără să se gândească ce spune. Era ştiută gura lui mare, dar, cum era un om important, de care mulţi aveau nevoie, iar perioada niţel mai bună, nu fusese întrebat, deocamdată, ce înţelege prin „savant sovietic”.

Clinica aceasta de medicină internă fusese compartimentată în funcţie de specificul patologiei, însă nu totul este chiar ca la carte.

La etajul întâi se internează pacienţii cu boli renale, febleţea profesorului, indiferent de starea lor – mai bună sau mai rea –, şi, după ce a fost procurat şi rinichiul

artificial, trei camere le-au fost destinate celor cu boli acute şi grave, mai ales femeilor tinere cu insuficienţă renală acută, apărută după avorturi, pe care şi le provoacă fie singure, fie lăsându-se pradă unor specimene eu, dar, frecvent, fără legătură cu medicina, care le hăcuiesc pe unde apucă. Cele trei camere seamănă a compartiment de terapie intensivă, o specialitate dintre cele tinere, cu puţini specialişti recunoscuţi ca atare, din care, în clinica lui Tudor, nu exista niciunul.

La etajul al doilea, dotat cu un electrocardiograf şi o butelie de oxigen, se află capitolul diverse – babele cardiace ale lui Max, cum le alintă profesorul – şi salonul lui Şubaru, iar la cel de-al treilea, patologia digestivă şi respiratorie, de la ulcere şi pneumonii, până la insuficienţe respiratorii grave, cu bolnavi ce abia îşi mai trag sufletul, de-a dreptul asfixiaţi, puţin înainte de sau chiar în comă, instalată din cauza bogăţiei de bioxid de carbon şi a lipsei de oxigen din creier. Se află internate şi cancere, însă nu cazuri cunoscute – care sunt îndreptate, de peste tot, către Oncologie, primitivă şi ea, săraca –, ci acelea descoperite în clinică. Majoritatea sunt localizate la plămâni şi la stomac, ultimele etichetate, luni la rând, ca ulcere vechi. „Ce bine ar fi să ne putem uita şi noi înăuntru cu un gastroscop, cum se procedează în Japonia, patria cancerului gastric”, se lamentează Nicu Marcu, gastroenterologul. Tudor auzise că, la Fundeni şi la Cluj, ar exista un asemenea gastroscop, însă se ajunge greu acolo, nu oricine este admis să înveţe cum se lucrează cu ele.

Din gărzi şi practicând „braconajul” prin clinică, Şubaru şi-a însuşit convingerea că nimic nu poate fi mai îngrozitor pe lume decât senzaţia de lipsă de aer, în forma ei gravă şi fără leac, şi durerea bolnavilor de cancer, amândouă umilitoare, aducând omul în stare să-şi dorească moartea. Ceea ce, de regulă, se şi întâmplă în scurt timp. Condamnaţilor de acest gen, Lumea Cealaltă, cu toată teama pe care o induce oricui, li se pare izbăvitoare, iar tânărul medic, ce auzise, nu o dată, asemenea declaraţii, a ajuns curând să creadă că suferinţa

de dinaintea morţii trebuie să fie mai chinuitoare decât însăşi moartea.

Lipsa liftului este asemănată, de toţi cei ce lucrează în spital, cu o nemeritată pedeapsă, cu care, însă, erau obligaţi să se obişnuiască. Veşnicia acestei situaţii le intrase, tuturor, în minte, într-o asemenea măsură, încât, dacă într-o bună zi s-ar anunţa că liftul a pornit-o, nimeni n-ar crede sau, dacă, totuşi, s-ar convinge de realitatea veştii, ar pune-o, ca însemnătate, înaintea vizitei primului om pe lună, ce avusese loc nu de mult.

Nu numai pentru cine este obişnuit să mai şi gândească, ci chiar şi pentru un debil mintal, câteodată situaţia este incredibilă. Cardiacii şi respiratorii ce trebuie să ajungă la etajele doi şi trei, şi reuşesc această ispravă, pe scări, cu picioarele lor, fără să moară, oricât de încet ar merge, pot fi socotiţi a avea o speranţă de viaţă bună, căci, de fapt, îndeplinesc o silnică probă de efort.

Ceilalţi, cei mai gravi, sunt căraţi, cum spuneam, fie pe scaun, fie pe braţe, până la patul lor, de portar şi de fochist, cărora li se adăugă, noaptea, în gărzi, Pavel sau medicul. Evident, drumul invers al cadavrelor este parcurs în acelaşi mod, într-o pătură, pe post de hamac.

De când începuse gărzile, Tudor căra şi el, înjurând pe cei ce nu schimbau liftul:

— Ăştia nu se deosebesc prea mult de cei ce au lansat sinistra şi perfida lozincă „Arbeit macht frei”, vedea-i-aş aici, în locul nenorociţilor ăstora, ori măcar într-al meu.

Telefonul fusese primit de dimineaţă, dar

Şubaru nu fusese avertizat – se obişnuise deja cu aşa ceva – când şi-a luat garda în primire. Doctorul de salon uitase să-i lase vorbă că, după-amiază, de undeva de pe lângă Galaţi, urma să sosească o femeie cu septicemie şi insuficienţă renală acută, apărute după un avort provocat. Fiindcă Tudor mai văzuse asemenea bolnave, nu se sperie, cu atât mai mult cu cât în clinică fusese adus, de curând, un rinichi artificial; ca aceasta, însă, nu apucase să întâlnească niciuna! Este tare, tare galbenă, pur şi simplu

un galben curat, fără tentă verzuie. Când un om are icter, culoarea lui este asemănată cu galbenul şofranului; ei bine, la bolnava lui Tudor, şofranul rămăsese în urmă şi altă comparaţie din natură lui nu-i venea în minte atunci.

Poate că doctorii mai bătrâni şi mai experimentaţi întâlniseră pacienţi şi mai galbeni, mai cu seamă în urmă cu două-trei decenii, pe când hepatita acută era încă epidemică, ceea ce înseamnă că bolnavii se internau „în haită", cu zecile într-o zi, în acelaşi spital în care se întâlneau şi oameni cu oricare altă boală. Şeful povesteşte câte şi mai câte, dintr-un asemenea spital, unde fusese „deportat", laolaltă cu alţi colegi, să dea o mână de ajutor medicilor de acolo, care nu mai făceau faţă. Nici acum cazurile de hepatită nu sunt rare, ci tot frecvente, însă nu chiar ca atunci, şi, pe lângă asta, se duc la secţiile de hepatită din spitalele de infecţioase.

Deosebirea între acei oameni şi femeia trimisă de la Galaţi este doar una, dar capitală: dintre hepatici, majoritatea se vindecau, mai mult fără tratament, fiindcă boala le era dată de un virus mai omenos decât altele, introdus pe calea fecal-orală – scârboasă, dacă stai să te gândeşti ce înseamnă ea –, pe când o nenorocită sau un nenorocit în stare de şoc septic rareori se lecuiau.

Următoarea constatare care îl întorsese pe dos pe Tudor a fost faptul că femeia aceasta tânără, de nici treizeci şi doi de ani, a intrat în salon vorbind, şi de atunci vorbeşte întruna, grăbit, dar constant, coerent şi tonic, nu chinuit. Şubaru şi sora de gardă o ascultă şi se miră cum un om care are să moară în câteva ceasuri găseşte puteri să se transforme într-un perpetuum mobile logoreic. Vorbeşte despre copiii lăsaţi acasă şi despre cum îşi provocase, cu un fus, avortul – îi trecuse orice teamă de procurori –, în urmă cu numai cinci zile, despre soţul care o părăsise, de fapt despre orice îi trece prin minte. Nici măcar nu se opreşte să-şi tragă sufletul, vorbeşte la foc automat, intercalând, din când în când, în şirul interminabil de cuvinte, aceeaşi întrebare: „O să mor?" urmată de acelaşi răspuns: „Am să mor, sigur că mor". Însă

nu se roagă. Sora de lângă Tudor e lividă, deşi nu mai are grija avortului, datorită vârstei, în timp ce Şubaru sintetizează: „Are toate trăsăturile şocului: tensiunea arterială prăbuşită, de când a venit, nu mai urinează deloc, tegumentele, galbene, sunt reci şi transpirate. Dacă tensiunea nu mai creşte de ore bune, asta înseamnă şoc ireversibil, dar cum de continuă să turuie, ca în prima fază?”

În Salvare, perfuzia mersese în permanenţă, pentru a putea fi injectate antibioticele şi noradrenalina, că altceva nici nu există. În zadar însă.

Privind-o, plin de milă şi revoltat de ceea a ajuns să se întâmple „în zilele noastre atât de luminoase”, tânărul, rămas singur cu pacienta, simte, aproape fizic, moartea plutind în aerul camerei. Medicul nu făcuse nimic, asistase, tăcut, nemişcat, neputincios, penibil, cum adversarul îl învinge fără drept de apel.

La ora nouăsprezece – fusese internată la şaptesprezece şi treizeci de minute –, ca şi când peste vorbăria ei căzuse o ghilotină, femeia a tăcut pentru totdeauna, fără să mai schiţeze vreun gest prevestitor.

Prins între bolnavi şi laborator, Tudor Şubaru se gândea doar rareori la salariu; i-ar fi trebuit bani mai mulţi, dar de unde, căci leafa nu creşte la cerere. Era atât de mică, încât aproape că nici cu lupa nu se vedea: o mie cinci sute de lei, ceea ce însemna că, dacă nu s-ar fi uitat îndelung în portofel, atunci când plecau la cumpărături, nici vorbă să le fi ajuns întreaga lună, chiar dacă şi Iulia mai câştiga tot pe atât.

Amândoi mai aveau, încă, haine din studenţie, în stare a fi purtate fără ruşine, aşa că nu-şi cumpărau decât completări, primăvara şi toamna. Se mulţumeau cu puţin, căci, de când Iulia avusese nevoie de medicamente, trăiau cu teama că vremuri din acelea s-ar putea să mai vină, aşa că făceau asemenea economii, încât, de obicei, dacă cineva le-ar fi cerut împrumut cinci lei, n-ar fi primit şi s-ar fi supărat degeaba, veşnic le bătea vântul prin pungă. Sau cine ar crede că, într-o seară, dorind să-şi cumpere o chiflă

graham n-au putut aduna, din toate buzunarele, şaizeci de bani?

Cei ce stabileau salariile credeau, probabil, că foamea sporeşte agerimea minţii.

Leafa, ca leafa, cel mai important lucru, care îi făcea să uite de altele, era starea Iuliei. Se refăcuse, era, iarăşi, tonică, rumeneala din obraji îi revenise, ca şi mai înainte de boală, şi, într-o seară, a venit acasă revoltată

— Că un tânăr, călare pe o bicicletă, o ciupise de fund.

„Cred că se preface indignată, însă, oricum, e de bine”, gândi Tudor.

Într-o zi, i se arătă şi semnul că va deveni clinician. Soţul uneia dintre cele două paciente pe care le îngrijea în salonul lui sosi, la tanti Grecu, cu un coş de cartofi şi cu o găină, jertfită pe altarul medicinei. Era pentru prima oară şi Tudor, jenat, cum rareori i se va mai întâmpla, a răsuflat uşurat că omul nu l-a găsit acasă. Tanti Grecu, însă, s-a bucurat peste măsură, închipuindu-şi, probabil, că a dat norocul şi peste ea şi că de acum înainte va uita drumul către piaţă şi prăvălii. Ei, n-a fost aşa, dar datoria flămândului este să viseze la grămezi de codri.

Ilse zace în rezerva de lângă camera în care lucrează, zi şi noapte – cu întreruperile necesare pentru pregătirea dializei următoare –, singurul rinichi artificial al clinicii, adus aici, ca printr-o minune, din magazia altui spital, unde fusese depozitat fiindcă nimeni nu reuşise să-l pună în funcţiune. Moisescu aflase, întâmplător, de el şi insistase pe lângă profesor, să-şi pună în joc toată trecerea, pentru a-l transfera.

— Ce să fac cu un aparat defect? i-a replicat Serafin. Dacă ceilalţi n-au fost în stare să-l repare, crezi că noi vom fi? Nu cunosc niciun inginer, ori tehnician, care să mai fi făcut aşa ceva. Poate ştii dumneata.

— Strică să încercăm? Nu avem nimic de pierdut. Dacă nu vom putea, asta e, dar, dacă, totuşi, reuşim, nu vom mai sta cu braţele încrucişate ca acum, de atât de multe ori.

— Bine, dom’le, bine, baţi la o uşă larg deschisă, o să încerc şi sper să şi pot. Iar asta nu doar ca să nu-l supăr pe Voltaire, deşi părerea mea este că n-are dreptate când zice că oamenii, aşa ca noi, sunt vinovaţi pentru tot binele pe care nu l-au făcut. Afirmaţia e valabilă doar pentru cei ce puteau face binele, ştiau că pot şi nu l-au făcut, nu şi pentru restul.

L-au adus fără nicio piedică, fiindcă ceilalţi abia au apucat să-l dea, să scape de rablă. Doar liniştea conferenţiarului Moisescu s-a spulberat, sub presiunea zilnică a profesorului, cu repetată lui întrebare: „Mai e mult?”

Secundar în clinică era, pe atunci şi unul Mănăilă, care, şi el, primise o locuinţă, după ce îl ajutase pe Spornic, iar interni, apăruţi la vreo câteva luni după el, Bogdan şi Udroiu, acesta din urmă om matur, în vârstă de peste patruzeci de ani, care terminase târziu facultatea, întreruptă, mai bine de cincisprezece ani, din motiv de puşcărie politică, urmată de anularea dreptului de a-şi încheia studiile. Mănăilă, care avea o „mână bună” şi un comportament de hipertiroidian, împreună cu internii, cu un inginer şi un tehnician, toţi vegheaţi de Moisescu, au reuşit să pună în funcţiune rinichiul artificial şi să facă prima dializă, cu un an înainte de sosirea în clinică a lui Tudor Şubaru. Iar, de atunci, cu mici sincope, arătarea bănuită a fi tocmai bună de aruncat îi oprise pe câţiva bolnavi, chiar când ei se pregăteau să păşească peste Stix.

Ilse era nemţoaică, avea şaptesprezece ani şi de mai bine de două luni trăgea cu dinţii de viaţă. La ea, boala a început ca o bronşită, brusc apărută, ce nu părea să fie altceva decât o viroză oarecare, când, dintr-odată a urinat sânge curat. În săptămână următoare, fata n-a mai putut să urineze deloc şi s-a instalat uremia. Vizita zilnică a profesorului şi a suitei lui de doctori începea la patul în care stătea isteaţa Ilse, legată de o perfuzie.

— Domnule profesor, întreba ea stins, mai mult cu ochii, ce ziceţi, mă vindec eu? Astăzi nu-mi mai este atât de rău ca ieri, repeta ea, de fiecare dată. Nici dacă ştiu că

mor de sete, nu gust un strop de apă.

Profesorul ieşea tăcut, după ce o asigura că se va face bine şi, uneori, comenta, mai mult pentru el:

— Afurisită boală şi glomerulonefrita asta subacută – pe dracu', subacută – ori rapid progresivă, ori cum s-o mai numi.

Ilse a trecut prin zeci de dialize, prin multe frisoane după dialize, printr-o grămadă de alte mizerii şi, mai ales, prin deznădejde, în zilele în care rinichiul artificial se defecta.

Până când, într-o dimineaţă, bucuria ei şi a multor altora, borcănaşul de colectat urina, rămas mereu gol, s-a întors cu două, trei linguri din preţioasa licoare: zorii revenirii rinichilor la sentimente mai bune se arătau.

La vremea când fata se îmbolnăvise, trecuseră doi ani de când familia ei făcuse cerere de emigrare în Germania Federală, însă refuzurile se ţinuseră lanţ. În cele din urmă, cam după şase săptămâni de la primul borcănaş cu urină al lui Ilse, s-a obţinut aprobarea. Probabil că boala fetei şi nenumăratele audienţe ale părinţilor, pe la uşile ministerelor, groaza din ochii lor şi teancul de certificate medicale adunate i-au înduplecat pe cei ce trebuiau să-şi pună semnătura în josul hârtiei salvatoare. Sau poate că nu asta, poate că atunci venise şi rândul cererii lor.

Când Ilse a plecat, nu mai era în pericol de moarte, dar nici vorbă să se fi vindecat. Speranţele ei erau mari, aflase că, acolo unde mergea, transplantul de rinichi nu era doar o închipuire. La trecerea căruciorului, care, în ziua atât de dorită, o ducea pe Ilse spre maşină, oamenii ce se nimeriseră în calea ei îi zâmbeau, uşuraţi şi ei că, măcar din când în când, câte un condamnat la moarte sigură pleacă viu.

Deşi Tudor asistase, mai de la distanţă, la drama trăită de Ilse, ştiuse tot ce i se întâmplase, îi mângâiase, în câte o gardă, mâna palidă şi o încurajase. Asta, poate, şi cu gândul la zilele în care suferise şi el, alături de Iulia, cu aceeaşi teamă în suflet, însă cu mai mult noroc.

Cei mai vechi se obişnuiseră destul de repede cu figura lui Tudor Şubaru, zi de zi printre ei. Privit, la început, cu mirare, ca un pui de cuc, având în vedere postul lui, neobişnuit în clinică (se întrebau cu ce se va ocupa el, de fapt), l-au tolerat apoi, cu un amestec de simpatie şi ironie – „Ce mai lucrează astăzi domnul cercetător?” – şi, în final, „bătrânii” l-au adoptat. Aceştia păstrau, totuşi, nu aerul de superioritate, ci o anumită distanţă – firească, la urma urmei, şi acceptată de Tudor –, conştienţi de vârsta lor şi poate de postura de patricieni, justificată, fără îndoială, de calitatea de medici buni şi, la unii, şi de vreun neştiut complex.

Aprecierea, sau mai degrabă toleranţa, atâta câtă era, Tudor o datora nu doar bunăvoinţei, ci şi faptului că începuse să se dovedească greu de frânt de profesor, în înclinaţia acestuia spre ironii, şi mai potrivite şi mai nepotrivite, iar adesea chiar peste măsură de neplăcute.

Doctorul Vasiliu are aproape patruzeci şi cinci de ani, este, încă, bărbat bine, subţire şi înalt, inteligent, conştient de calităţile sale, uşor distant, printre cei mai bine puşi la curent cu noutăţile medicale şi cult, în general. Are şi umor şi prestanţă, dar este şi vanitos, cel mai vanitos dintre toţi. Când spune câte ceva interesant, ceea ce se întâmplă frecvent, îşi roteşte privirea, de la unul la altul, de parcă i-ar îndemna să-l admire. Tudor avusese de-a face cu doctorul Vasiliu în studenţie, fiindcă trecuse şi pe la saloanele sale, însă, pentru scurt timp, fiindcă nu mai era asistent. Atunci nu-l plăcuse, însă cu timpul s-a trezit că îl apreciază şi îl respectă; până şi profesorul îl ia numai rareori şi cât poate el de fin peste picior. Iar Vasiliu se roşeşte imediat şi îi răspunde la obiect, civilizat, însă serios. De fapt, el are tot ce i se cere unui post de conferenţiar şi poate chiar de profesor, însă un ghinion îl trăsese pe linie moartă, în reţea. Pe la treizeci şi şapte de ani, când era asistent universitar, avusese o idilă cu o asistentă medicală, mai tânără şi foarte frumoasă, după cum se spune, căci Tudor nu o ştie. Ghinionul a fost – altfel, care doctor, nu neapărat frumos, este ferit de

tentaţii? – că, într-o plimbare cu maşina, au avut un accident destul de grav, pe seama căruia s-a făcut mare vâlvă, şi Vasiliu a fost obligat de morala proletară, atât de sfântă, să abandoneze învăţământul. Responsabilii cu morala ar fi trecut totul cu vederea, că şi ei, aproape toţi, aveau încurcături de acest gen, mai mult sau mai puţin cunoscute, însă, cum femeiuşca aceea se alesese cu nişte plăgi urâte la faţă şi avusese nevoie de îngrijiri medicale, nu au putut muşamaliza tevatura iscată. Unde mai pui că era şi puţin cam măritată, iar soţul s-a simţit lezat, aşa că Vasiliu n-a avut încotro şi şi-a luat şi el partea de pedeapsă. Dacă ar fi fost posibil, şi-ar fi repudiat, fără ezitare, acest episod, dar, cum zice George Sand, nu poţi rupe o filă din viaţa ta, poţi numai să arunci toată cartea în foc. Orice plăcere se plăteşte, într-un fel sau altul.

Însă, ce-i al lui, e-al lui, arată şi se poartă ca un om ales. Plus că, de la el, Tudor a auzit pentru prima dată, expresia „boală lanthanică”, noţiune care i-a cam lăsat mască şi pe profesor, şi pe Moisescu, ca să nu mai vorbim de restul. Niciunul nu l-a descusut imediat pe Vasiliu, toţi cei prezenţi la acea vizită mare s-au făcut că au înţeles, însă sigur că, la fel ca Tudor, au dat fuga la dicţionarul englez-român. A doua zi, la raport, profesorul Serafin l-a întrebat nonşalant:

— Ia zi, dragă Iancule – numele mic al lui Vasiliu

— De ce crezi că pacienta din salonul tău are o colagenoză lanthanică, adică subclinică, latentă?

„Acuma ştim toţi, dar ieri?” gândi Tudor, cu respect, cum altfel?

La urma urmelor, Vasiliu a trebuit să se resemneze cu statutul de ex-cadru didactic, pe care probabil că l-a regretat toată viaţa, alegându-se cu cele de pieton – îi plăcea să meargă pe jos, să-şi menţină condiţia fizică –, de cuceritor asiduu şi de medic respectat, poziţii care, cel puţin în cazul lui, se armonizau de minune. Şi atunci, cum să nu-l respecte unii ca Şubaru şi, mai ales, cum să nu-i suporte ironia cu cercetarea, care mai era spusă şi cu înţelegere?

Între timp, şi statutul cercetătorului se mai întremase. La doi ani după obţinerea postului, la îndemnul profesorului, Tudor a comunicat, într-un simpozion, la Buzău, prima lucrare, încropită de capul lui şi verificată de conferenţiarul Moisescu. Era vorba de infecţia urinară asimptomatică din cursul sarcinii, subiect devenit important acum, că decretul făcuse să plouă cu gravide.

Întinderea compartimentului de hemodializă la etajul întâi a înghiţit, în scurt timp, şi rezerva de două paturi a lui Şubaru, care, din acest motiv, a fost avansat: de la două paturi la cinci şi de la etajul unu, la doi. Ba a mai primit şi o încăpere, la parter, lângă registratură şi camera de urgenţă, mai aproape de şobolani, botezată:

„Departament de cercetare”, un nume total aiurea, prea pompos pentru ce era, în fond.

În ea, Tudor şi-a mutat toată agoniseala de sus, din laboratorul clincii, adică ustensilele de concentrat urina, aparatul de imunoelectroforeză – improvizat la un atelier de mase plastice –, sticlăria, reactivii şi un frigider.

Mesele de lemn, cu tăblia nu prea dreaptă, aveau să-i facă lui Tudor necazuri, la turnarea agarului fierbinte, pe lamele de sticlă necesare imunoelectroforezei şi pe plăcile, tot de sticlă, pentru dozările de proteine, prin imunodifuziune radiară, fiindcă, după solidificare, gelul, care trebuie să aibă o grosime absolut uniformă, ar fi putut ieşi inegal, iar asta ar fi falsificat rezultatele.

Spaţiu are mai mult aici, aşa că nu mai încurcă pe nimeni şi nici alţii nu-l deranjează pe el, poate să-şi prelungească programul cât doreşte şi, între noi fie vorba, să şi-l şi scurteze, să încuie uşa pe dinăuntru, ca să citească, să lucreze sau să facă gimnastică.

„Invenţie” mondială, prin atributul de unicameral, departamentul de cercetare se află alături de grupul sanitar al parterului, în care sunt îmbăiaţi şi chiar despăducheaţi, la internare, bolnavii, şi unde îşi fac nevoile toţi medicii de gardă şi personalul de la administraţie.

Safteaua camerei aceleia Tudor a făcut-o, pe neprogramate, cu Mamule. Plăvanul acesta, asistent

stagiar, se distinge prin gabaritul ieşit din comun de mare şi prin numărul patruzeci şi şapte la pantofi. Mamule, semnificând ceea ce a mai rămas din numele lui, Manole, după ce i l-a stâlcit o nepoţică debutantă într-ale vorbirii, venise în clinică cu doar un an înaintea lui Şubaru şi se pusese pe treabă, şi în saloane şi în laborator, pe tăcute, într-un domeniu în care i se alăturase şi Tudor, fără ca asta să-l indispună pe mai vechiul său coleg.

În general, Mamule este un tip bine crescut, nu doar la propriu, ci şi la figurat, dar nu vorbeşte mult şi nici explicit, iar uneori râde în loc să răspundă, aşa că fiecare este lăsat să creadă ce vrea. În paranteză spus, nu doar Tudor, ci şi ceilalţi cred că numele de Mamule i se potriveşte colegului lui mai bine decât Manole. Ceva are el în cap, iar acel ceva este o ambiţie ieşită din comun, ideal mascată, de genul: „Ziceţi voi ce vreţi, eu am drumul meu”, că doar aşa se explică de ce trece drept un tânăr de treabă, poate prea cumsecade, deşi, de fapt, când îl ia gura pe dinainte, se dovedeşte un tip orgolios, inflexibil şi încăpăţânat, care ştie bine ce doreşte în viaţă. Nu pare să se supere la nicio observaţie a şefului, oricât de dură ar fi ea. De câte ori nu se minunează Tudor, la raportul de gardă, de râsul fals lui Mamule, tare, hăhăit, de se zgâlţâie, cât e de mare, când profesorul îi spune direct, în faţa a douăzeci de doctori, tineri şi bătrâni: „Măi Mamule, dar tâmpit – ori idiot sau prost, după caz – mai poţi fi”. Fiindcă, totuşi, nu e nici tâmpit, nici idiot, şi nici chiar prost, Tudor se revoltă la insultele aduse de profesor malacului pe post de preş. Dar, dacă Mamule însuşi suportă cu veselie „laudele”, de ce s-ar amesteca Tudor, în eventualitatea, improbabilă, că ar avea curajul?

Revenind la inaugurare, Mamule s-a dus să vadă ce reuşise Tudor, sau cine ştie ce-o fi vrut, secretos şi tăcut cum s-a născut. Ceilalţi plecaseră din clinică, ori se pregăteau să plece, deci întâmplarea a avut loc pe la amiază. Dintr-un dulap, cercetătorul a scos o sticlă cu ţuică, din care nu gustase până atunci, şi şi-a îmbiat musafirul, căruia, nici lui, alcoolul nu-i era prieten.

Mamule a făcut ceva ifose şi a întrebat de mâncare.

— N-am decât nişte prune, dacă vrei.

Şi s-au pus pe băut tărie şi pe mâncat prune – combinaţie sigură pentru o beţie de pomină –, mai strâmbând din nas, mai plescăind din limbă, până au terminat sticla.

A doua zi, Mamule nu părea să se resimtă deloc; era destul de vioi şi nici măcar n-a pomenit de ziua de dinainte, deşi numai el ştie dacă s-a îmbătat sau nu. Tudor a plecat din clinică fără greutate, înainte ca tot alcoolul băut să-i invadeze creierul, s-a urcat cu bine în troleibuz, dar, la coborâre, a călcat puţin în gol şi a fost gata-gata s-o ia de-a berbeleacul. Până la tanti Grecu avea de mers doar două sute de metri, pe care i-a făcut, însă nu şi-a mai amintit cum. Iulia ajunsese deja acasă, iar bărbăţelul ei atât a apucat să-i ceară: „Ligheanul!” Şi a căzut lat.

Beat mai fusese el, dar niciodată într-un asemenea hal. Ultima dată i se întâmplase cu trei ani în urmă, la circă, în ziua din săptămână în care mergea să consulte la punctul sanitar din satul vecin. Ca de fiecare dată, a plecat pe jos, la cinci dimineaţă, împreună cu Sandu, felcerul, argeşean strămutat în zonă, bărbat copt şi rezistent la de toate, inclusiv la băutură, deşi nu era beţivan patentat.

S-a ocupat, ca de obicei, de vreo douăzeci de bolnavi, mai mult bătrâni, a măsurat o mulţime de tensiuni, a vizitat, acasă, doi copii cu traheobronşite, terminând treaba pe la trei după-amiază. Se alesese cu ceva mărunţiş şi cu ţuică. Cu mâncare nu-i rugase nimeni, aşa că erau morţi de flămânzi.

— Dom’ doctor, i-a zis Sandu, iarna ziua e mică, e târziu, eu zic s-o tăiem peste deal, că aşa scurtăm drumul, chit că bate mai tare vântul. Aşa au făcut, însă vântul venea din faţă, făcându-i să se opintească la mers, desfăcându-le poalele paltoanelor, iar căciulile, dacă nu le-ar fi ţinut cu mâinile, le-ar fi zburat de pe cap.

— Am greşit, a grăit Sandu, după un timp, am îngheţat. Hai să luăm o gură de ţuică, să ne încălzim puţin.

— Eu nu pot, nemâncat cum sunt, dă cu mine de

pământ, n-am rezistenţă.

Însă Sandu a luat şi i-a întins sticla şi şefului lui. Şi a tras şi acesta. Şi iar Sandu, şi iar Tudor, până când a ajuns la gazdă, la coana Florica, femeie cu principii. După ce doctorul şi-a revenit din beţie, coana Florica i-a poruncit:

— Şezi pe scaun. Dom' doctor, dumneata nu te lua după Sandu, că burta ăstuia-i tăbăcită de băutură şi nici doctor nu-i, lumea îl ştie, nu are ce pierde. Dacă se mai întâmplă încă o dată, eu nu te mai ţin la mine şi te şi spun doamnei dumitale. M-ai înţeles?

— Da, a cârâit doctorul, dar acum slăbeşte-mă cu morala şi freacă-mă cu nişte oţet, că mor de dureri de cap.

Nu că s-ar speti muncind, că nu este cazul, însă lui Tudor nici nu-i mai este aşa uşor, ca mai an. După raportul de gardă, dă o scurtă raită în salon, să vadă dacă s-a întâmplat ceva peste noapte, dacă s-a recoltat sânge pentru analize, şi dacă asistenta ştie la ce investigaţii să mai bântuie cu bolnavii.

După aceea, coboară la „departamentul" lui, întrerupe curentul de la imunoelectroforeză, pune lamele şi plăcile la uscat, acoperindu-le cu hârtie de filtru, pregăteşte diluţii, scoate urmele de la concentrat, colorează lame şi plăci, măsoară cu rigla diametre atât de mici, că de abia le vede – noroc că are ochi buni –, interpretează imunoelectroforeze, scrie şi trimite buletinele de analiză şi, în final, face curăţenie pe mese, înainte de a pregăti totul pentru o nouă serie de dozări.

Urcă, apoi, iarăşi, la bolnavi, îi examinează pe cei noi, dacă există, consemnează evoluţia celor vechi în foile de observaţie şi se apucă de injecţiile intravenoase, căci curge cu insuficienţe cardiace, inimi obosite, greu de remontat.

Profesorul dictase ca studenţii şi secundarii, cu mâna lor, nu surorile, să facă injecţiile. „Ca să nu asistaţi, la vară, cum vă mor bunicii ori părinţii, pentru că nu sunteţi în stare să le faceţi o injecţie intravenoasă ce i-ar putea salva".

Şubaru, asimilat acum cu un secundar de interne,

mai făcuse câteva intravenoase şi în studenţie, tot numai în clinica aceasta, însă mai are probleme cu dibuitul venelor de la antebraţ, mai ales la bătrâni sau la bolnavi cu edeme la braţe. Fiindcă, de văzut, rareori se văd, venele trebuie găsite pe pipăite, cu răbdare, pe îndelete. Îşi ia taburetul, se aşază cât mai comod şi, cum salonul este întunecos, aprinde becurile – chioare, ca aproape în orice spital – şi se pune pe căutat. Din toată această pregătire se înţelege că injecţiile încă îl mai timorează, mai ales că, nu foarte rar, venele se „sparg”, înainte ca el să termine injectarea combinaţiei dintre digoxin, sau strofantină şi miofilin. Una peste alta, lui Tudor Şubaru nu-i convine ce este pus să facă: nu ştie că în Vest, treaba aceasta este numai obligaţia medicului, nu a surorii, ca la noi.

Totuşi, în câteva săptămâni, ajunsese să aibă doar un număr mic de eşecuri, căci răbdarea şi jena, de pe vremea când era nevoit să ceară ajutorul vreunei sore cu vechime, i-au compensat stângăcia, făcându-l să nu renunţe niciodată.

Pentru că în clinică se internează cazuri atât de variate, adesea Tudor are de a face cu unele boli pentru prima oară în scurta lui carieră de medic şi, de aceea, după-amiezile, citeşte şi medicină internă, mai ales că şi examenul de specialitate nu mai este ceva ipotetic şi foarte îndepărtat, ci se apropie în viteză. Şi, totuşi, încă doar citeşte, nu învaţă.

Max, care îşi are saloanele tot la etajul doi, dincolo de salonul lui Tudor, îl ajută ori de câte ori i-o cere, luându-i, din acest punct de vedere, locul lui Weisskopf, pe vremea când era la etajul unu. Însă, îndrăgostit de munca didactică, şi nici aşa de presat de treburi ca acesta, nea Max nu-l serveşte direct, pe tavă, când îi dă vreo lămurire, ci îl atrage în discuţii logice, care conduc la concluzii sugestive pentru diagnostic. Aşa crede că îl ajută mai cu folos, dar probabil că doreşte să se lămurească ce ştie Tudor şi dacă mintea lui e bună de ceva (dacă tot a ajuns la ei în clinică). Max are şi el peste patruzeci şi cinci de ani, este asistent, deşi ar trebui să fie academician, şi în

capul lui, totul este atât de organizat, încât la orice întrebare răspunde repede, limpede şi scurt, ca orice neamţ.

Îi place să facă lucruri utile, practice, chiar dacă nu-i intră în atribuţii, mai degrabă treburi de secretară, de pildă el aranjează, de ani de zile, orarul întregii facultăţi, de parcă n-ar avea nimic mai bun de realizat. În schimb, îi repugnă să se ocupe de ceva fără sens sau fără valoare, după părerea lui. Nu scrie articole ştiinţifice, conştient de banalitatea lor, şi nimeni n-are ce să-i facă, fiindcă, spre deosebire de Mamule, nu vrea să promoveze. Nu-i vorbă, i-a şi cam trecut vremea. Ca şi lui Weisskopf sau lui Vasiliu, sau altora, toţi buni, cărora li se potriveşte ceea ce spusese odată Sergiu Puican: „În învăţământ, când vine vorba de promovare, eşti considerat ori prea tânăr, ori prea bătrân”. Şi nici n-ar avea unde, posturi fiind puţine şi candidaţi mulţi, cam de-o vârstă. Teza de doctorat, despre tulburările biologice în insuficienţa renală acută, Max a întocmit-o, dar n-a mai vrut să şi-o susţină. Numai insistenţele lui Serafin l-au făcut să o termine, însă a pus-o pe un dulap şi acolo s-a aşternut praful pe ea. În final, i-a spus profesorului clar şi răspicat: „E depăşită, nu vreau să mă fac de râs şi nici nu-mi foloseşte la nimic”.

Max nici nu avea nevoie de teză, ca să fie socotit doctorul şi cadrul didactic cel mai deştept din facultate; ba mai este şi lector la marxism-leninism, până şi aşa ceva îi intră în cap. Profesorul apelează la el, după toţi ceilalţi, chiar şi în materie de noutăţi în cardiologie sau în orice chestiune controversată. De obicei, Max îi satisface curiozitatea, dar se întâmplă şi să spună: „Nu ştiu”, iar şeful îl laudă, în felul lui, fie cu

„Max dixit”, fie cu „Dacă nici Max nu ştie, înseamnă că nu se poate şti”. În ambele cazuri, Max se roşeşte, ca un flăcău, de plăcere sau din contră.

Când probabil i se păruse că are cu cine să stea de vorbă, Max îi ţinuse o dată şi o predică lui Tudor:

— Ca să ai cât mai puţine eşecuri, trebuie să te gândeşti la mai multe boli ce pot avea acuzele bolnavului

pe care îl ai de lămurit, iar pentru asta trebuie să ştii teorie. Ideile puţine şi fixe şi medicina făcută după ureche sunt slăbiciunile interniştilor mărunţi. Şi, desigur, experienţa redusă, dar experienţa nu vine decât cu timpul, căci în medicină nu se pot arde etapele, ca în matematică, muzică sau mai ştiu eu în ce altceva”.

Cam pe atunci, a făcut Tudor prima greşeală, dintre cele ce se ţin minte toată viaţa. Era într-o zi de iunie, când, în salonul lui, se internă o bătrânică, destul de vioaie, puţintică la trup, cu mari dureri abdominale, mai ales în partea dreaptă. Trimise pacienta să i se facă o electrocardiogramă – ştia şi el că durerea din infarctul cu o anumită localizare poate să iradieze în abdomen şi să semene cu o durere biliară, gastrică sau pancreatică – şi-i spuse surorii să o pregătească pentru colecistografie, bănuind, mai degrabă, o litiază biliară. Apoi se luă cu treburi prin laborator şi plecă acasă, fără să se uite pe electrocardiogramă.

A doua zi, pe la douăsprezece, după ce urcase scările, venind de la radiologie, bolnava s-a lungit pe pat şi a murit. Când a privit electrocardiograma, lui Tudor îi venea să-şi dea cu capul de pereţi: de pe hârtie se hlizea la el, a batjocură, un infarct miocardic acut în peretele inferior al inimii, cât toate zilele. Dacă şi-ar fi aruncat şi doar un ochi pe electrocardiogramă, poate că bolnava ar fi supravieţuit. I s-a plâns lui nenea Max, dar acesta l-a încurajat:

— Toţi am făcut asemenea greşeli în tinereţe, şi mai facem şi acum, însă mai rar. De ce ai fi tu o excepţie? Necăjeşte-te, că ai şi de ce, dar, îţi repet, nu uita că în spitale, prin definiţie, se moare mai frecvent decât la concertele Filarmonicii, ca să-ţi dau doar un exemplu.

Cum toţi oamenii au şi părţi mai obscure sau controversate, ori scăpări, ori fac lucruri inexplicabile, ori greşite, nici Max nu e o excepţie. Celibatar tomnatic, dar convins, s-a îndrăgostit de o asistentă, care „s-a nimerit” să-i stea zi de zi alături, la locul de muncă. Junã – cu aproape douăzeci de ani mai tânără –, se pare că şi ea avea

ceva special pentru Max, căci era încă bărbat arătos. Plus mintea, care pe unele femei chiar le impresionează. Ei bine, n-a luat-o, din cauza mămicii lui, se zice, aşa că fata s-a înfuriat şi s-a măritat cu un inginer. Abia atunci Max s-a trezit, a divorţat-o şi, în fine, s-au căsătorit. De ce n-o fi luat-o de la început probabil că nici el nu ştie. Nenea Max, cel ce-i spune lui Tudor Şubaru câte şi mai câte, tocmai el îi arată, fără să vrea, că doctorii de prin spitale, oricât de deştepţi ar fi, au momente în care conexiunile din creier se prăjesc şi, până nu se refac, acesta nu mai funcţionează cum ar trebui.

7

Fireşte că, de vreme ce spitalul are o singură poartă, numai pe acolo se şi intră, se şi iese. Nu doar medicii şi restul oamenilor ce muncesc în clinică, ci oricine are vreo nevoie aici, pe poarta aceea trebuie să treacă. Şi bolnavii trimişi pentru internare, cu excepţia urgenţelor, tot prin faţa portarilor trec. În cursul dimineţii, aceştia sunt greu de clintit din hotărârea lor de a păzi bine poarta, fiindcă până şi ei şi-au dat seama ce ar însemna să permită intrarea liberă oricui doreşte acest lucru. Coridoarele şi scările sunt atât de înguste, încât aproape orice intrus ar accentua înghesuiala şi fojgăiala bolnavilor, a personalului şi a studenţilor.

Ca să nu aibă de-a face mereu cu vizitatorii, portarul încuie poarta şi discută cu cei din stradă doar printr-o foarte vioaie ferestruică. Aflată la nivelul ochilor, ea se deschide scurt, la un ciocănit, şi se închide brusc, în nasul celui de afară, aproape turtindui-l uneori, când buclucaşa fereastră consideră discuţia terminată.

Dacă cineva nu reuşeşte să dea de doctorul de care are trebuinţă, când acesta vine, n-are încotro decât să-i aţină calea la plecare, deşi aşteptarea îi poate pune răbdarea la încercare. Şi? Eşti bolnav sau rudă de bolnav, fii calm!

A crede că nu există excepţii de la stricta şi, pentru unii, neplăcuta rânduială ar fi o greşeală. Pacienţii planificaţi pentru controale medicale şi medicii din afara

clinicii, veniţi cu cine ştie ce treburi, nu sunt lăsaţi să aştepte. Şi cum ar putea-o face, desigur, şefii de la Partid, Securitate şi Miliţie, în vizită sau în inspecţie? Granguri bolnavi vin rareori, pentru că ei au la dispoziţie serviciile medicale speciale, separate de ale oamenilor de rând, iar când, totuşi, vreunul are nevoie de un doctor „civil”, apoi îţi dai seama din timp, după cum se mişcă toţi cei ce se pregătesc de eveniment.

Dacă se întâmplă ca portarul să ajungă faţă în faţă cu un om ca toţi oamenii, care caută un medic anume – un pacient trimis, în mod expres, acelui medic, ori o rubedenie, indiferent a cui ar fi ea, de la profesor până la femeia de serviciu –, cerberul îl opreşte înainte de a ajunge în spital, îl ascultă şi cheamă la poartă persoana, prin sistemul „din gură în gură”, mofturi ca telefoanele de interior lipsind cu desăvârşire.

Una peste alta, Tudor bănuieşte că, din păcate pentru ei, portarii nu prea ştiu ce este şpaga din cursul dimineţii şi, în mare parte, nici cea de după amiaza. De dedulcit, se mai dedulcesc, de la vreun aparţinător întârziat, care vrea să-şi viziteze neapărat şi grabnic bolnavul lui, dar rareori, şi atunci sărăcăcios, căci în acest spital bucuriile sunt rare şi mici, de genul „Bine că n-a fost mai rău”. După ce doctorii pleacă, portarul se mai poate alege cu un corn, cu un măr sau cu câţiva lei, de la vreunul din cei internaţi, care o zbugheşte la alimentara din colţ să-şi cumpere de mâncare. De aceea, atunci când sunt pedepsiţi, portarii de la obstetrică şi ginecologie sunt trimişi la reeducare aici.

Pe Tudor Şubaru, nou printre medici, cu pacienţi puţini, până atunci nu-l aşteptase mai nimeni la plecare, după cum nici nu fusese căutat în spital decât arareori. Ceea ce era bine, şi nu prea.

— Domnule doctor Şubaru, se auzi el strigat, odată, de o voce străină, care venea din spate şi din dreapta, o clipă, vă rog.

Neobişnuit cu aşa ceva, dar necăjit şi cu barba mare, de doliu, obosit şi, în plus, uşor iritat, după ce o mare parte

a dimineţii pipetase, cu grijă, să nu tragă în gură urină şi sulfat de cupru, în concluzie, aflat într-o dispoziţie cum nu se poate mai proastă, cel strigat continuă să meargă, cu speranţa că va fi lăsat în pace. Dar nu se întâmplă aşa şi vocea nu se lăsă până ce posesorul ei nu ajunse în dreptul lui Şubaru şi îi intră în câmpul vizual. Atunci, doctoraşul îşi încetini mersul, cu gândul să-i spună omului să-l caute a doua zi la spital. Ceea ce şi făcu.

— Aceasta era şi rugămintea mea, domnule doctor, mulţumirile mele, îi răspunse, repede, bărbatul necunoscut. Numele meu este Luca Pulbere şi am un atelier de geamuri, chiar în curtea aceasta, aproape vecină cu spitalul dumneavoastră. Adică sunt geamgiu. Sigur, vă voi căuta mâine, la ora la care doriţi.

Ascultându-l şi privindu-l, în acelaşi timp, cu mai multă atenţie, Tudor fu surprins să constate totala discordanţă dintre persoana din faţa lui şi meseria de geamgiu. Limbajul neobişnuit de civilizat şi de cursiv, obrazul proaspăt ras şi îmbrăcămintea decentă îl situau pe interlocutor deasupra condiţiei declarate, cea de mic meseriaş; doar plasturele de pe un deget putea să aibă legătură cu sticla. Deşi se spune că nu haina îl face pe om, mai adevărat este că ea contează, cel puţin la prima vedere, care uneori este cea mai importantă sau chiar singura.

Geamgiul Pulbere purta un sacou gri, pantaloni de aceeaşi culoare, dar cu o nuanţă mai deschisă, cămaşă albă şi cravată. Trecut de cincizeci de ani – cincizeci şi şase, după cum avea să afle Tudor –, bărbatul era bine clădit, poate doar un pic prea bine hrănit. Avea un cap destul de mare, acoperit cu o claie de păr − o raritate la o asemenea vârstă −, uniform grizonant, cu firul des, drept şi aspru, rebel, în bătaia curentului uşor. Privirea lui exprima isteţime, iar faţa era plăcută, cu toate că ici şi colo se observau nişte semne asemănătoare ciupitului de vărsat.

Pe scurt, în câteva zeci de secunde, străinul îi făcuse lui Şubaru o impresie bună şi tânărul simţi pentru foarte

recentul său interlocutor o surprinzătoare şi inexplicabilă apropiere. Poate că vârsta, care, în general, îi impunea lui Tudor, poate privirea, ce i s-o fi părut asemănătoare cu a tatălui său, sau poate altceva să-i fi indus această senzaţie.

Stabiliră ora întâlnirii şi se despărţiră. A doua zi, la sosire, Tudor nu uită să-i lase vorbă portarului să-l anunţe de vizita geamgiului.

— Domnul Pulbere? întrebă portarul, cu simpatie în glas. Îl ştiu, umblă cu Trabantul lui pe la sate, pune geamuri şi îi aduce aici pe mulţi dintre cei ce se plâng de vreo boală.

La ora fixată, Pulbere se prezentă la întâlnire şi

Tudor îl invită la el, în „departamentul" de la parter, primit nu de mult. Îmbrăcat ca şi ieri, la fel de protocolar, îi spuse ce dorea. De fapt, nu cerea nimic pentru sine, ci îl ruga pe Tudor să se ocupe, în mod special, de o pacientă ce era internată atunci la el, soţia unuia dintre cei doi muncitori pe care îi avea în atelierul de geamuri.

— Nu i-am găsit boli grave, fierea nu-i lucrează cum ar trebui, tensiunea este puţin mai mare, are lipsă de calciu, o simplă spasmofilie (dar ce femeie la menopauză nu are această boală?) şi, pe deasupra, niţică depresie. Fireşte, toate la un loc contează.

— Eu nu ştiu ce are, dar nu mă mir de depresia ei. Nu sunt medic, şi sigur că ea s-a ruşinat să vi se destăinuie, însă la bază tuturor necazurilor ei stă faptul că… vă rog să mă iertaţi… nu ştiu cum să mă exprim. La doar patruzeci şi şapte de ani câţi are, soţul ei nu mai este capabil să-şi îndeplinească obligaţiile, sau, mă rog, atribuţiile de bărbat, iar asta femeii îi amărăşte viaţa, fiindcă este şi prea cuminte. Înţelegeţi ce vreau să spun.

„Dacă gândul îi zboară zilnic la ce crede geamgiul, n-o pot ajuta, problema ei nu are decât o singură rezolvare, conform principiului de drept latin, valabil în medicină: „Sublata causa, tollitur efectus", trase concluzia Şubaru.

— Şi, dacă nu e prea mare rugămintea mea, i-ar prinde bine o pensie de boală, la comisie s-a şi vorbit deja, nu vă faceţi probleme. Desigur, eu voi recompensa efortul

dumneavoastră, îşi termină Pulbere dizertaţia.

Orice medic auzea deseori o asemenea dorinţă, la mare preţ, ca şi certificatele medicale prelungite.

— Nu vă pot promite nimic, asta numai profesorul o poate decide, îi răspunse Şubaru, mirat în continuare de stilul lui Pulbere.

— Atunci, vom merge şi la dumnealui, eu şi soţul femeii, să-i explicăm că avem de-a face cu o suferindă. Domnule doctor, nu este neapărată nevoie să fii aproape mort, ca să ai dreptul la o pensie.

Pulbere s-a dus, într-adevăr, la Serafin, care, după ce l-a întrebat şi pe Tudor, a aprobat, fiindcă uneori putea fi mai mult decât normal.

Şi aşa a intrat în viaţa lui Tudor şi a spitalului acest om, despre care profesorul l-a întrebat:

— Nu cumva omul tău este medic sau are ceva studii de medicină, că prea pare familiarizat cu limbajul medical?

— Habar n-am, nu-i omul meu, ieri l-am cunoscut, i-a răspuns acesta.

S-ar fi putut ca pe domnul Pulbere, Tudor să-l mai fi văzut şi înainte, dar să nu-l fi luat în seamă, însă mai degrabă nu-l întâlnise, cu toată apropierea dintre spital şi atelierul acestuia. Geamgiul este mai mult pe drumuri, după comenzi de lucrări, iar munca îl ţine înăuntru, aşa că pot trece şi câte trei zile la rând, fără ca el să apară prin zonă. Impresia lui Tudor avea să fie aceea că domnul Pulbere nu se omoară cu treaba decât atunci când are de terminat vreo comandă mare şi urgentă. În rest, lucrează oamenii lui, un văr şi soţul femeii pentru care intervenise la spital, sau nici ei, când comenzile lipsesc, situaţie în care el îşi reia alte îndeletniciri, plăcute minţii sale. Mai mult de atât, în aceste pauze îi rămâne timp să cunoască noi oameni interesanţi, cu care să schimbe idei sau pe care să-i studieze. Cunoaşte o mulţime de medici – mai ales aceştia îi sunt pe plac, şi, dintre ei, preferă psihiatrii –, avocaţi şi profesori. Pe tineri îi impresionează de îndată, însă comunică cel mai bine cu oamenii de modă veche, cu aceleaşi experienţe ca şi el. Tudor şi-a dat repede seama

că domnul Pulbere nu poate suferi comunismul şi pe comunişti, în general, nu pe unii anume, şi nici Securitatea şi Miliţia. Treaba lui, dacă nu-i înghite, însă mai rău este că înjură la ei, pe rupte, şi nu între patru ochi, ci fără nicio fereală, mai ales la telefon, plăcerea sa. Observaţia lui Tudor, că tocmai atunci ar putea asculta cine nu trebuie, îi declanşează o nouă rafală de înjurături, mai spurcate decât cele de dinainte.

După ce pensia femeii pentru care îl agăţase pe Tudor se rezolvase, domnul Pulbere nu s-a dat la fund, ci îl mai caută, din când în când, fără niciun interes, că doar internarea vreunei sărăntoace, protejată de-a lui, din care se alege, ca şi doctorul, cu mai nimic, nu poate fi socotit interes, pentru unul cu situaţia lui. Tudor avea să constate că Luca nu bea decât vinuri bune – alese după soi şi după podgoria din care provin –, soiuri încercate, pe care îi place să le cupajeze după gusturile lui.

La puţină vreme după ce l-a cunoscut, Tudor credea că domnul Pulbere caută tovărăşia oamenilor fiindcă se simte singur.

— Nevasta mă ţine numai în şuturi, a ajuns, destul de repede, să i se destăinuie lui Tudor, şi asta din gelozie, o nebună, iar fiică-mea îi ia partea mamei. De facto, spune el, suntem despărţiţi, nu mai locuim împreună de mai bine de cinci ani şi de atunci am o prietenă, una singură, care nici nu locuieşte cu mine. Ce era să fac? Fiică-mea, cu toate că, la faţă, seamănă cu mine – până şi tenul meu mizerabil l-a moştenit –, n-a mai luat nimic altceva.

Pe urmă, s-a convins că nu doar de singurătate era atât de sociabil, ci şi fiindcă îl interesau oamenii.

Când domnul Pulbere a ieşit în calea lui Tudor, acesta era în doliu, de trei săptămâni, într-o stare de spirit înnegurată, şi începea să se pregătească pentru comemorarea de şase săptămâni a morţii tatălui său. Pulbere, curios, dar şi serviabil de felul său, l-a întrebat dacă poate să-l ajute cu ceva şi s-a oferit să-l ducă, la timpul potrivit, la ţară, cu Trabantul.

— Mă descurc şi cu trenul, i-a răspuns Tudor, deşi

ideea i-a surâs.

— Pentru mine, timpul nu contează şi nici efortul nu este cine ştie ce; ba, pe lângă asta, dacă aţi accepta să vă însoţesc, mi-aţi face o favoare. Am avea timp să mai vorbim, aş avea privilegiul să cunosc o zonă pe care n-am vizitat-o până acum şi nişte obiceiuri noi pentru mine. Mi-ar prinde bine.

Într-o vineri, pe la zece, s-au urcat amândoi în Trabant şi au pornit-o la drum. Pe Tudor, profesorul Serafin l-ar fi învoit şi o săptămână, că aşa e el, ieftin la făină, uneori surprinzător de culant, trăsătură proprie spiritelor superioare, după cum se spune. Pe urmă, mai ştie că nimeni nu este de neînlocuit. Odată a şi spus-o: „Toate merg înainte şi fără noi, cum merge şi fără mulţimea celor ce zac în cimitire, consideraţi indispensabili la vremea lor”.

Domnul Pulbere încerca să converseze, ca întotdeauna, însă tânărul de lângă el doar asculta şi dădea din cap, aprobându-l.

— Trabantul este cea mai bună maşină pentru săraci, consumă puţin şi poate prinde şi viteză; este adevărat că pârâie şi scoate fum, însă asta e treaba celor ce stau în afara ei, nu înăuntru. V-aş recomanda şi dumneavoastră unul.

Când s-a uitat la ceas şi a văzut ce viteză aveau, chiar şi pe şoseaua spre Piteşti, Tudor n-a fost prea vesel. „Şi dacă mi-l faci cadou, mai bine mă lipsesc. Noroc că ziua este, încă, destul de mare, altfel ne-ar apuca întunericul”. Imperturbabil, domnul Pulbere conducea cu grijă, vorbind, însă cu măsură, cu întreruperi destul de lungi, înţelegând ce trebuia să simtă Tudor, care se îndrepta spre casa unde, pentru întâia oară în viaţă, nu-l mai întâmpina tatăl lui.

— Sunt tare curios să văd cum staţi cu credinţa, ori mai degrabă cu ritualurile şi tradiţiile. În nicio religie cultul morţilor nu este atât de important, ca la noi, la ortodocşi. Parastasurile şi pomenile nu prea au legătură cu credinţa; alţii, mai deştepţi, le-au redus până aproape de desfiinţare. Nu vreau să vă supăr, trecu el la altceva; deşi

nu este momentul să vă spun, nu cred în ele. Aţi citit Biblia?

— Din păcate, nu. Nici nu am una, deşi acum m-ar interesa. Cât despre tradiţii şi ritualuri, pur şi simplu, să le luăm aşa cum le-am primit şi să le continue cine doreşte.

— Nu-i bine că n-aţi citit Biblia. Şi Noul Testament este interesant, însă, din Vechiul, o istorie a evreilor, înveţi şi îţi explici multe din cele ce se întâmplă în ziua de astăzi, căci acele principii practice, bune ori rele, sunt valabile încă. Eu nu sunt prea credincios, iar de vreo douăzeci de ani, încerc să cuget şi să fac bine, dar asta nu ca să-mi dreg relaţiile cu Dumnezeu, ci fiindcă mi se pare firesc să procedez aşa.

Între Piteşti şi Vâlcea, au oprit, într-o poieniţă de lângă şosea, să mănânce câte un sandviş şi un măr şi să se odihnească, mai ales că pe domnul Pulbere spondiloza şi coxartroza îl cam înţepeniseră. După ce şi-au mai rumegat gândurile, în tăcere, cel mai vârstnic dintre ei îşi drese glasul şi reveni cu o surpriză, fără legătură cu ceea ce vorbiseră până atunci:

— Domnule doctor, exagerând puţin, am aproape dublul vârstei dumneavoastră şi mi-ar plăcea să-mi ziceţi nea Luca. Mie, Luca mi se pare un nume la fel de bun ca şi altele, deşi soţia mea, în dragostea ei, zice că nu mi se potriveşte nicidecum numele acestui apostol, ci mai nimerit ar fi Iuda. Pot să vă spun pe numele de botez?

— Sigur, de ce nu? răspunse Tudor fără grabă, gândind că n-are nicio importanţă.

Acasă au ajuns după-masă, când pregătirile pentru a doua zi începuseră. Tudor se opri în drum, privind îndelung spre casa rămasă fără stăpân, şi apoi se ocupă de domnul Pulbere, care era mai musafir decât el. Băgaţi în seamă, şi nu prea, se amestecară printre cei mai bine de douăzeci de inşi, ce forfoteau la gătit şi la aranjat mesele, ca pentru mai mult de o sută de oameni. Început de octombrie, zi însorită şi caldă, acea sâmbătă, în care cei doi s-au trezit în zăngănit de oale, Tudor în atmosfera cunoscută, domnul Pulbere, adaptat rapid.

— Inutil, l-a auzit tânărul, rostind ca pentru sine. Preotul, un bărbat de aproape cincizeci de ani, cu obrazul ras, ceea ce îi dădea un aer de mirean – doar hainele preoţeşti îl deconspirau –, a venit din satul vecin, către prânz.

Cimitirul de la ei este cocoţat în vârful unui deal, pe care urcă numai căruţele ce duc morţii. În afară de tractoare, Tudor încă nu văzuse o maşină căţărându-se până acolo şi nici nu credea că aşa ceva ar fi posibil. Dar Trabantul avea să-i doboare această convingere, chiar în ziua aceea.

Acasă, slujba a început la ora unu, când agitaţia din curte încă nu se stinsese, şi n-a fost lungă. Oamenii, mai mult femei şi copii, se aşezaseră în dreptul scaunelor, însă prea aproape de mese, şi preotul i-a îndepărtat cam răstit, ca să-i facă lui loc să treacă pe acolo. A mai întrerupt slujba de două ori, să se răţoiască la nişte femei mai vorbăreţe, aşa cum majorul se adresează unor soldaţi, şi apoi totul a decurs în zgomote de farfurii, furculiţe şi pahare. Judecând după graba cu care se schimbau şi se umpleau, domnul profesor Şubaru, tatăl, trebuie să fi fost tare flămând şi însetat.

Duminică, după micul dejun, au pornit-o înapoi, spre Bucureşti. Domnul Pulbere a ţinut să-şi împărtăşească impresiile:

— Dacă faci abstracţie de ceea ce spuneam la venire, alaltăieri, cred că poţi fi mulţumit de eveniment, cu toate că preotul m-a indispus cu observaţiile lui. Şi înfometată mai este lumea pe aici, parcă nici în arestul miliţiei n-am mai văzut aşa ceva.

— Nu, nu-i chiar aşa, le luă Tudor apărarea, cam neconvingător, oamenilor ce veniseră la parastas, cei mai mulţi au de mâncare, însă, la pomană, ca la pomană, bun şi gratis. Dar de unde ştiţi cum este în arestul miliţiei?

Pulbere tăcu o vreme.

— Nu-mi prea face plăcere să-mi amintesc anii aceia, deşi a trecut destul de mult timp de atunci, reluă el, pe neanunţate; a fost teribil, la un moment dat am crezut că

nu mai scap viu. Hai să-ţi fac un rezumat. Prin ’52, eram economist la Agricultură, la Capitală, îmi făceam bine treaba şi de aia Partidul a considerat că eu eram tocmai bun să-mi dea pe cap parcul de maşini, ce se găsea într-o stare falimentară. De ce m-or fi ales chiar pe mine, care nici membru de partid nu eram, nici azi nu ştiu. Probabil că nimeni nu-l vrusese mai înainte. Am încercat să refuz, fiindcă ştiam că, dacă nu reuşeam să mă descurc, mă putea mânca puşcăria, dar nu mi-a mers. Măi nene, auzisem că, dacă puneau ochii pe unu, îl distrugeau, fabricau câte în lună şi în stele. Gândul ăsta m-a făcut să primesc, nici prin cap nu-ţi trece câte minuni face frica. M-am pus să caut cauzele dezastrului – e drept că mi s-a dat şi putere deplină – şi le-am găsit, că era suspect de uşor, orice nerod le putea dibui. Tractoarele, proaste din fabricaţie, se defectau repede, iar piesele de schimb erau permise, dar numai după un număr de kilometri stabilit, la care, însă, ele nu puteau ajunge. Cum altă soluţie nu aveau, oamenii luau piese bune de la tractoarele defecte şi le puneau la altele, pe care le făceau să funcţioneze. Însă, aşa, fireşte, numărul celor scoase definitiv din folosinţă a crescut, până au sufocat întreprinderea. Am explicat despre ce era vorba, la partid şi securiştilor (eu cred că ştiau de mult), apoi, sub acoperirea lor tacită, am cumpărat piese de schimb pentru tractoarele ce mai puteau fi reparate, iar pe cele mai vechi le-am casat.

După aceea, situaţia s-a redresat, atât cât tractoarele să le iasă din cap şi am crezut că am scăpat. Da’ de unde, am fost avansat la IRMT, o întreprindere regională de maşini de transport, de fapt un lanţ de – cum să-ţi spun, ca să înţelegi – SMT-uri şi Autobaze, cu sute de maşini de toate tipurile. Asta era în cincizeci şi cinci, Stalin murise de doi ani, era ceva mai bine în România, de când cu Hruşciov; IRMT-ul avea maşini noi şi cumpăram întruna, începea nebunia cu mecanizarea agriculturii. Am primit, poziţia era înaltă, mă credeam tare şi mare şi Michiduţă m-a împins la asta. Mi-am luat treaba în serios şi am început să fac ordine, să verific achiziţiile, încadrările de personal,

salariile, tot, ceea ce a început să-i deranjeze pe mulţi oameni cu greutate; mai întâi pe ocolite, apoi direct, am fost atenţionat s-o las mai moale. Însă n-am ascultat şi, într-o zi, m-am trezit cu o echipă de control de cincizeci de oameni, auzi tu câţi? Pentru fiecare autobază câte unul sau doi, care ştiau ce au de făcut. După o lună am fost arestat, sub învinuirea de a fi furat cincizeci de camioane noi-nouţe; ai dracului, parcă se vorbiseră între ei, câte unul pentru fiecare controlor.

Am râs şi le-am spus, încă de la începutul anchetei: „Domnilor, camionul nu-i cutie de chibrituri, să plec cu el în geantă, ori în buzunar”. M-au băgat în arestul miliţiei şi am stat cinci luni; când am intrat aveam o sută zece kilograme – că mâncasem aşa cum zice nevastă-mea, ca porcul; în paranteză fie spus, acum îmi este greaţă de cum arătam atunci –, iar la ieşire, cu douăzeci şi trei mai puţin. N-ai idee ce sănătos poate să fie arestul, din punctul ăsta de vedere.

Mi-au adus un costum de haine, cămaşă şi cravată, ca să mă poată plimba, ca pe urs, la sediul central, la procuratură, la reconstituiri inventate, aşa că n-am dus lipsă de activitate. Bătaie n-am prea mâncat, în afară de palme peste obraz, când anchetatorului nu-i plăceau răspunsurile mele. Avocat nu mi-am luat, le-am spus că mă apăr singur, la ce să-l mai amestec pe altul, şi neştiutor şi dezinteresat şi, poate, şi turnător. Nu aveam emoţii, nu-mi era ruşine, mă ştiam nevinovat şi, aşa cum bănuiam, mi-au dat drumul. N-am crezut că am scăpat, dar, în aşteptare să mă înhaţe din nou, mi-am găsit un alt serviciu. După câteva luni, iar m-au arestat şi scenariul s-a tot repetat, timp de şapte ani, până în ’62. Am fost arestat de douăsprezece ori, am stat în arest trei ani şi jumătate, n-am fost niciodată judecat, fireşte, nici condamnat, aşa cum citisem în

„Procesul” lui Kafka. În timpul acesta am lucrat, la negru, expertize de tot soiul, ca să avem din ce trăi. Ajunsesem într-o stare de stres pe care tu n-ai cum s-o înţelegi; dragul meu, urcam scările pe picioare, câte etaje

doream, câte era nevoie, însă nu le puteam coborî decât pe fund, din treaptă în treaptă, tot atâtea câte urcasem. Nu mi-am revenit decât în ’64, după ce am văzut că Dej s-a îndepărtat de ruşi. M-am jurat să nu mai lucrez la stat, în viaţa mea, şi aşa am ajuns geamgiu, cu atelierul meu.

O jumătate de oră îi fusese suficientă pentru a-şi povesti epopeea celor şapte ani, care îl transformaseră definitiv.

— Părerea mea, dacă vrei s-o ştii, asta este: „Dă-i în mă-sa, i-am învins, sau, în orice caz, nu m-au învins nici ei pe mine, meci nul, eventual. Acuma ştii de ce urăsc comunismul şi nu-mi este teamă s-o strig în gura mare, mi-am căpătat acest drept. De omorât, nu mă omoară, că nu mai sunt vremurile acelea, deşi nu sunt foarte sigur că nu se mai pot întoarce, iar restul ştiu cum este, nu mai pot avea surprize din partea lor”.

Lui Tudor i se cam făcuse frică să asculte.

8

Povestea mătuşii Iuliei – de fapt mătuşa tatălui ei, un fel de stră-mătuşă, dacă se poate spune şi aşa – merită a fi ştiută, nu numai fiindcă de pe urma ei Iulia s-a ales cu ce s-a ales, ci şi pentru că ultimele luni din viaţa tatălui lui Tudor se leagă de ea. Tanti Reta, aşa o chema, trăise în Sibiu, împreună cu singura ei fiică, frizeriţă, care murise tânără, la puţin timp după război. Rămasă fără rost şi fără sprijin, tanti Reta se chinuia cu un trai de pe o zi pe alta, până când în mintea ei de femeie în putere – avea cincizeci de ani – a mijit gândul unei afaceri, un birt modest, dar cu vad bun, pentru pieţarii dornici de o ciorbă ieftină. Era în ’47—48, confuzie generală, şi ea se întreba ce nume să-i dea birtului, să şi sune bine şi să şi atragă clienţi; până la urmă l-a numit „Bucătărie Populară”, aşa cum i-a fost sugerat într-un vis, zicea ea. Inspirată denumire, şi în pas cu vremurile. Dacă Republica putea fi Populară, birtul ei de ce să nu fie?

Din asta a câştigat ceva bani, destui cât să-şi poată cumpăra o căsuţă, în centru şi la un preţ bun, doar că era ocupată de o întreprindere de biscuiţi a statului. În câţiva

ani, isteaţă, harnică şi răzbătătoare, tanti Reta a reuşit să-şi elibereze o cameră şi bucătăria şi să pună piciorul în mica ei avuţie.

Anii au trecut, ea s-a îmbolnăvit de diabet, tensiunea i-a crescut, încheieturile s-au „gripat” şi puterea a luat-o la vale, aşa că, puţin după o mie nouă sute şaizeci, şi-a lichidat birtul. Cum pensie nu avea, trăia din ce agonisise şi din închirierea odăii unor şcolăriţe sărace şi cuminţi. Niciuna dintre rudele ei nu s-a oferit să o ajute, deşi ştiau că se mutase să locuiască în bucătărie şi, har Domnului, cei patru nepoţi, copii ai fraţilor ei, ar fi putut să-i sară în sprijin, nu doar să aştepte ca tanti Reta să-şi dea obştescul sfârşit, ca s-o moştenească. Nu ştiau, deşi ar fi trebuit, că nu era „consult”, cum zicea Luca Pulbere, să te pui cu bătrâna; în final, mintea ei, bună încă, le-a copt-o, îndreptându-şi privirea mai departe, la fiica unuia dintre nepoţi, pe care acesta o părăsise pe când era în leagăn. Acea fiică era Iulia lui Tudor. Tanti Reta i-a întrebat pe amândoi dacă vor s-o ajute, cu puţin de tot, să trăiască, în schimbul testamentului asupra casei. De fapt, ea voia nu atât să se asigure pe sine, cât să-i lase agoniseala Iuliei, pe care o iubea cel mai mult, încă de pe când fetiţa săracă, ce fusese, îşi petrecea vacanţele la Sibiu. Sigur că tinerii, amândoi, au fost de acord, oricât ar mai fi trăit tanti Reta.

Însă, grijulie şi cumsecade ca întotdeauna, mătuşa a închis ochii după nici doi ani şi Iulia s-a văzut proprietăreasă. Asta se întâmpla cam în timpul în care ei îşi aranjau locuinţa primită de la George, băiatul doamnei Elvira. Avusese o singură dorinţă, comună tuturor diabeticilor: „Când veţi vedea că nu mai am scăpare, să-mi daţi pâine, multă pâine, să mă satur, măcar atunci”. Cum însă a paralizat şi a murit în câteva ceasuri, ultima dorinţă nu i-a putut fi îndeplinită.

După moartea mătuşii sale, Iulia trebuia să vândă casa primită moştenire de la ea; ce era să facă, dacă, din păcate, era tocmai la Sibiu, nu în Bucureşti? Pentru asta, îi trebuia un negociator, care să stea mai mult timp acolo, să găsească amatori şi să aibă inteligenţa să se descurce,

într-o chestiune despre care se ştie că este grea şi enervantă. Singurul care ar putea duce la sfârşit misiunea, deşi fusese profesor şi nu samsar de case, s-au gândit Tudor şi Iulia că ar fi domnul Şubaru-senior. Rugat, acesta a acceptat imediat să meargă la Sibiu, dar nu singur, ci cu doamna Şubaru. Au făcut-o şi n-a fost deloc uşor, cum se şi aşteptaseră, cu atât mai mult, cu cât căsuţa nu era decât în parte liberă; domnul Şubaru, asistat de soţia lui, se tocmea cu potenţialii clienţi, fiecare cu obiecţiile lui, multe întemeiate, iar când avea noutăţi, i le comunica Iuliei. La sfârşitul primei luni a fost clar să s-a ajuns la un preţ, peste care nu se mai putea sălta, mai ales că interesul cumpărătorilor era în vizibilă scădere.

La momentul potrivit, Iulia, însoţită de Tudor, a plecat la Sibiu, să semneze contractul şi să intre în posesia banilor, optzeci şi cinci de mii de lei, adică vreo cincizeci de salarii de-ale ei – nici mulţi, dar nici foarte puţini –, şi să-i pună la CEC, urmând să hotărască la ce îi vor folosi, fiindcă aproape toate le lipseau.

Domnul Şubaru, obosit, a fost eliberat din funcţie şi a plecat acasă, bucuros că reuşise să dea o mână de ajutor, cum fusese obişnuit toată viaţa.

După două luni, în care au mai ţinut legătura cu părinţii lui – însă n-au răspuns, mai mult din comoditate, invitaţiei de a sărbători împreună Paştele –, într-o dimineaţă, o telegramă scurtă l-a făcut pe Tudor să simtă cum îi cade cerul în cap. Ea anunţa moartea neaşteptată a domnului Şubaru şi îl chema acasă. Avea să afle că murise într-o seară liniştită, pe banca de sub teiul lor din curte, fără ca înainte de asta să se fi plâns de ceva. Avusese şaizeci şi patru de ani.

Paul Şubaru predase o viaţă limba română, la ţară, şi se pensionase de patru ani. Îl iubise pe Tudor, aşa cum şi alţi părinţi îşi iubesc copiii, îmbinând dragostea nemărginită cu exigenţa şi cu grija ca vlăstarul lui să n-o apuce pe căi greşite. Tudor fusese conştient de toate acestea şi, la rândul lui, îl iubea şi i se simţea dator, pentru tot ce-l făcuse să simtă şi să ajungă. Avere nu-i dăduse,

fiindcă nu avusese, însă îi dăruise lucruri cu mult mai importante şi, de aceea, băiatul a vrut să-l facă să fie mândru de el şi a izbândit, chiar fără mari eforturi, căci nu fusese nevoit să le depună. Dovada că a reuşit să-l mulţumească pe deplin a fost o confesiune a tatălui, către mamă, auzită, fără să vrea, din cameră vecină, şi de Tudor: „Este om, are caracter, parcă a ştiut ce-mi doresc de la el. Îmi seamănă, prin toate”. Iar ea, bucuroasă, n-a luat în seamă că fusese scoasă din discuţie.

În vacanţa de vară, lungă, lungă pentru Tudor, doar cu romane, radio cu tranzistori şi dor – nici nu se gândea la vreun sejur pe Litoral, din lipsă de bani –, Paul Şubaru, care avea, din naştere, un ascuţit spirit de observaţie, nu putea să nu bage de seamă tocmai faptul că poştaşul aducea, la intervale regulate, o scrisoare adresată băiatului. Plin de discreţie, dar contând pe faptul că mama nu va răbda prea mult până nu-şi va întreba fiul de unde vin scrisorile, Paul a aşteptat momentul. Care n-a întârziat, aflând ei de la Tudor tot ceea ce voiau să ştie şi, fiindcă le-a arătat şi o fotografie a Iuliei, au văzut, atât cât se putea, cum arăta fata.

Când s-a pus problema căsătoriei, şi Tudor, şi Iulia şi-au anunţat părinţii. Le era teamă să nu li se spună că sunt prea cruzi pentru aşa ceva, că n-au terminat facultatea şi că nu au locuinţă şi, de altfel, de niciunele, chestiuni pe care le ştiau deja, când au hotărât ce au hotărât. Pe când mama Iuliei, o femeie simplă, văduvă muncită şi amărâtă, a încercat să o oprească pe aceasta – însă i-a fost, de îndată, limpede că nu va reuşi –, Paul Şubaru le-a scris o mică scrisoare, adresată, de fapt, Iuliei, în numele lui şi al soţiei lui. Iat-o: „Iulia, din rândurile scrise, m-am convins de dragostea ta pentru Tudor, ca şi de dorinţa de a fi împreună cu el, pentru toată viaţa. Cum, de câtva timp, ştim că şi el te iubeşte, noi suntem alături de idealurile voastre şi sperăm din inimă să trăiţi fericiţi, tu şi fiul nostru. Sperăm să ne vedem curând, în Bucureşti. Îţi dorim mult bine. Semnătura”. Atât, sinceră, fără patetism şi fără vorbe în plus.

Scrisoarea i-a transmis Iuliei esenţa gândurilor lor, şi lui Tudor, binecuvântarea.

Iar acum, barba crescută şi neagră a lui Tudor şi, pentru cine îl cunoştea, ochii întunecaţi şi rămaşi fără licărul obişnuit sugerau celor din afară, ca domnul Pulbere, tragedia. Nimeni nu putea şti, însă, că adevăratul prăpăd era înăuntru. La douăzeci şi nouă de ani, Tudor, maturizat de mult, nu mai era dependent de părinţi; de fapt, fusese învăţat să se descurce singur, cu mijloacele pe care el i le putuseră pune la îndemână, vegheat de departe, şi nu supravegheat de ei. Cu toate acestea, nu ajunsese atât de copt şi de independent, sufleteşte vorbind, încât să suporte moartea tatălui, fără să simtă că i se ia, pe nedrept, o mare parte din viaţa de până atunci şi din anii ce vor veni şi că, în lipsa acestei părţi, mult timp se va simţi frustrat, neterminat şi vulnerabil. Ar mai fi avut nevoie de dragostea lui, de sfaturile, de privirea lui, mai grăitoare decât cuvintele, şi de siguranţa pe care i-o dădea faptul că îl ştia acolo, la locul lui, bucurându-se sau întristându-se pentru a-i săi.

Deşi aşa este firesc, ca părinţii să depună armele înaintea copiilor lor, Tudor nu se gândise, încă, la moartea lor şi, mai ales, a tatălui lui, nici măcar teoretic; îşi făcea planuri de viitor, îi părea atât de tare, de atent la toate, încât fiului nici nu-i trecuse prin cap să asocieze această imagine cu moartea. Golul lăsat în el de tatăl dispărut atât de neaşteptat era pe măsura plinului pe care îl reprezentase până atunci şi de a cărui imensitate Tudor devenise conştient cu totul abia acum.

Odată, mult mai târziu, Iulia şi-a întrebat soţul:

— Acum, când ştiu ce fel de om a fost tatăl tău, care a devenit şi al meu, după ce l-am cunoscut vreme de şapte ani, după ce l-am îndrăgit şi eu, iar el m-a înţeles pe mine, ca pe o fiică, nu ca pe o intrusă în familia voastră, spune-mi sincer, dacă atunci, la căsătorie, s-ar fi opus, l-ai fi ascultat?

Pentru că şi el îşi pusese întrebarea acesta şi se gândise bine, Tudor i-a răspuns repede, dar cinstit:

— Nu ştiu ce aş fi făcut.

Însă el nu se opusese, ci, între Crăciun şi Anul Nou, luase drumul capitalei, încărcat cu merinde şi cu o damigeană cu vin. L-au aşteptat în Gara de Nord, la un tren de seară, şi, fiindcă nu coborâse multă lume, l-au văzut de departe, de la capătul peronului. Nu i-au ieşit în cale, ci l-au aşteptat să vină, Tudor, fără emoţii, ci doar înduioşat de revedere – de ce se văd oamenii atât de rar cu cei mai dragi lor? –, Iulia, în uşoară trepidaţie. Ajuns în faţa tinerilor, Paul Şubaru nu şi-a lăsat jos bagajele şi n-a sărit la îmbrăţişări, ci a privit-o direct pe Iulia, nu foarte mult timp, cât să devină stânjenitor, ci doar cât să-şi dea seama ce-i spun ochii ei şi dacă îi susţin privirea sau se pleacă.

Iar Iulia, care, în aparenta ei fragilitate, nu se pierde cu firea oricând, i-a susţinut-o, nu avea nimic de ascuns. O dată testul – pe care doar Tudor l-a înţeles – depăşit, s-au îmbrăţişat şi au pornit-o spre hotelul unde îi rezervaseră tatălui o cameră. El şi-a desfăcut bagajul, din care a scos şi surprizele, stofa pentru un costum de gabardin albastru lui Tudor, ultima cumpărată de părinţi, şi un fular frumos, scump, Iuliei.

La hotel, au mâncat din ce adusese tatăl, au băut câte un pahar de vin şi l-au lăsat să se odihnească, obosit cum era, după drum. A doua zi, pe la zece, când s-au întâlnit din nou, Paul Şubaru era şi mai bine dispus, însă Tudor a aflat mai târziu, de la mama lui, motivul. Se trezise la ora şase şi plecase spre căminul de la Medicină, unde locuia Iulia, în mulţimea de fete şi de băieţi, iar la şapte s-a postat în holul mare, unde, vreme de aproape un ceas, a privit fetele care se perindau spre şi dinspre cantină. Era interesat să-i găsească un loc Iuliei, în clasamentul pe care îl întocmea cu ochii, să-şi dea seama dacă, din punct de vedere estetic, fiul lui alesese pe cineva din partea de sus a ierarhiei. Fusese mulţumit şi de aceea devenise mai vorbăreţ decât de obicei şi trecuse la planurile de după căsătorie, ca şi făcută, din punctul lui de vedere.

— Teoretic, în medicină, aproape orice este posibil –

mai ales în rău –, dar aşa ceva, eu unul, nici n-am mai văzut, până astăzi, şi nici n-am auzit. Ca o banală rosătură de pantof, cum se întâlnesc cu milioanele, să omoare un bărbat tânăr şi sănătos, într-o săptămână, este de necrezut. Ce germene teribil s-o fi întâlnit cu o rezistenţă atât de prăbuşită, ca să se întâmple o asemenea catastrofă? Dă-o încolo de medicină! termină profesorul Serafin.

Dezolat şi mirat, făcu o scurtă pauză, de parcă nu-i venea să creadă ceea ce se întâmplase.

— Măi, săracul om, continuă el, în mod automat, ceva mai moale, întorcându-şi privirea spre medicul de gardă, care îşi începuse raportul cu acest deces, de altfel singurul din ziua precedentă. Şi întrebă:

— Ia spune, Sergiule, cum s-a întâmplat?

— Prea multe nu sunt de spus, pentru că în momentul morţii eram la etajul doi. S-a stopat, scuze, a făcut stop cardio-respirator. Sora, aflată în camera vecină, s-a auzit strigată de colegul de rezervă al lui Neţea, decedatul, şi când a ajuns la patul lui – chestiune de secunde – acesta nu mai respira. Am auzit agitaţia şi, în mai puţin de un minut, am coborât şi eu şi am constatat că nici bătăi cardiace nu mai avea, braţele îi erau flasce, căzute în lateral, iar capul, într-o parte. I-am făcut masaj cardiac extern, i-am injectat adrenalină intracardiac, de două ori, şi atropină în perfuzia care îi mergea, dar rezultatul se vede.

Cazul fusese, într-adevăr, ieşit din comun. Un profesor de liceu, de vreo treizeci şi cinci de ani, slab şi înalt, cu domiciliul în Bucureşti şi cu postul la o şcoală de undeva, între Buzău şi Focşani – mai aproape de Focşani –, făcea naveta, cu trenul, de şase ani de zile, săptămânal.

Cu exact zece zile înainte de a muri, profesorul a pornit-o, ca de obicei, duminica, după prânz, din Bucureşti, însă, de data aceasta, încălţat cu pantofi noi, din piele, buni, nu foarte scumpi, dar nici ieftini, două sute zece lei perechea. Cu toate că n-a avut mult de mers, un pantof i-a făcut o julitură la călcâi, în dreptul tendonului lui Achile. Cum alţi pantofi, la gazda unde locuia în cursul săptămânii,

nu mai avea, a continuat să-i poarte pe cei noi şi rosătura s-a mai adâncit, dar nu prea mult, şi s-a înroşit. Vineri, în trenul de întoarcere, a început să aibă friguri, apoi temperatura i-a crescut şi a transpirat. Sâmbătă nu s-a mai ridicat din pat şi, fiindcă era slăbit şi singur, a chemat salvarea, care l-a transportat – altceva în plus nici nu prea putea face – la spitalul lui Serafin. Şubaru nu-şi aminteşte ce medic a fost atunci de gardă, însă, spre „cinstea" lui, acesta l-a întrebat pe pacient dacă urinează şi când a făcut-o ultima oară.

— Ce să urinez... Ultima dată cred că asta s-a întâmplat alaltăieri, dar, vă spun, nici n-am băut, a răspuns bolnavul, cu voce stinsă.

O foarte meritată ocazie de a-şi da cu capul de pereţi, cea mai meritată, chiar mai bună decât cea ratată de Tudor Şubaru, când a uitat să examineze electrocardiograma bolnavei care, în scurt timp, a murit, este aceea în care un medic internist, de orice specialitate ar fi el, sare peste un diagnostic din domeniul său, umplându-se de ruşine (cuvânt blând). De pildă, un cardiolog pe care îl păcăleşte un infarct miocardic, ori un ftiziolog ce trece pe lângă o tuberculoză pulmonară, ca ce să mai vorbim de un specialist în diabet, care uită să măsoare glicemia, indiferent ce plângere l-a mânat pe bolnav la el, rămânând să-i pună diagnosticul un dermatolog sau un ginecolog.

În cazul profesorului mort deja, de la răspunsul acesta simplu, cum că n-a mai urinat de zeci de ore, şi până la diagnostic n-a mai rămas niciun pas: insuficienţă renală acută produsă de o septicemie, cu poartă de intrare, rosătura de pantof. Antibiotice, imediat, dializă a doua zi şi tot aşa, până când moartea i-a întrerupt ghinionistului profesor şi naveta, dar şi viaţa.

Cel ce fusese de gardă în noapte decesului, Sergiu Puican, este şi el un tip special, cum sunt aproape toţi medicii mai vechi din clinică, sau poate chiar mai mult decât ei. Băiat de colonel, ce luptase în război, şi spre răsărit şi spre vest, Sergiu, cam de aceeaşi vârstă cu

doctorul Weisskopf, fusese şef de promoţie, unul dintre cei patru – alături de Max, Weisskopf şi Şubaru – pe care Serafin îi adunase în jurul lui şi cu care, când era în bună dispoziţie, se fălea, în sinea lui şi către alţii. Nu cu mult în urmă, în timpul unui examen de sfârşit de an, la medicină internă combinată cu ftiziologia, al studenţilor din anul cinci, pe canapeaua din cabinetul profesorului se nimerise să se afle înghesuiţi unul în altul, ca să asculte răspunsurile studenţilor, toţi cei patru; nu de drag sau că nu aveau ce lucra, ci fiindcă şeful îşi obliga asistenţii să asiste, adică să-şi facă treaba lor de asistenţi. Trei dintre ei, sigur se plictiseau, aşa că, din când în când, se fofilau afară, cu precauţie, însă cel mai tânăr ştia câte mai are de învăţat şi, deşi nu era asistent, rămăsese ţintuit acolo.

În pauza dintre doi studenţi, profesorul s-a ridicat de pe scaun, să se dezmorţească, şi-a privit proprietatea – şefii de promoţie – şi, brusc, l-a pălit mândria:

— Domnule conferenţiar – de fapt, a recurs la termenul de alint, inventat de el, cel de confidenţial, pe care, cu Nic Moisescu, nu-l prea folosea – i s-a adresat el ftiziologului, un tip cumsecade, în care clinică din Bucureşti ai mai văzut patru şefi de promoţie strânşi, unul în altul, pe o canapea învechită, într-o dărăpănătură de spital ca acesta? Mai ştii pe cineva care are o densitate atât de mare de celebrităţi locale? Vezi, aşa se face o selecţie adevărată.

Sergiu Puican îi fusese asistent Iuliei şi de la ea Tudor aflase cât de bun şi de preocupat de studenţii săi este şi ce cursuri grozave ţine, atunci când i se face o asemenea cinste. De fapt, după caietul ei de cursuri învăţase şi Tudor pentru examenul cu profesorul, fiindcă ale acestuia erau cam frugale, pe când cele ţinute de Moisescu şi de asistenţi erau chiar complete. Şi totuşi, deşi îl apreciază, profesorul îi cam freacă ridichea, însă întotdeauna fără succes, fiindcă, asemenea lui Max, Sergiu iubeşte clinica şi bolnavii, la fel de mult ca pe studenţi, de care se ocupă pe îndelete, lăsând cu totul la o parte cercetarea, de care i se fâlfâie şi lui. Nici nefrologia nu-l

pasionează –, ci medicina internă, în general, pe care o ştie până la amănunte – şi de aceea nu este unul dintre colaboratorii preţioşi ai lui Serafin, cum sunt Moisescu şi Weisskopf.

Pentru că îşi cunoaşte poziţia faţă de epicentru, Sergiu caută, constant, să se situeze pe o orbită cât mai îndepărtată. Şi, cu toate astea, nu poate să evite vizitele şefului, înainte de care transpiră, de i se umezeşte cămaşa, din axilă până la cot, şi fumează câteva ţigări, una după alta, într-un loc ascuns sau, într-un acces de bravură, chiar patrulând pe coridor. De altfel, când teritoriul dializei s-a tot întins, Sergiu a fost mutat de la etajul unu, cel cu nefrologia, la trei, împreună cu Nicu Marcu, gastroenterologul, şi cu Adlerescu, preocupat de cardiologie. Sergiu s-a bucurat, căci acolo, la distanţă de ochii profesorului, putea să-şi vadă de ale lui şi să fumeze în voie. Ca să fie clar cu totul, deşi etajul trei nu era un loc de surghiun, profesorul urca, cel mult o dată pe săptămână să vadă pacienţii, şi atunci fără plăcere şi mai în grabă.

Sergiu, divorţat acum, nu este un tip solitar, dar nici foarte sociabil; are câţiva prieteni, toţi bărbaţi, din afara clinicii, spune bancuri cu tentă sexuală şi comunică mai mult cu asistentele, dintre care se spune că una îi este cum nu se poate mai apropiată, deşi e măritată. Unii sunt convinşi de legătură, alţii nu-şi pot imagina cum un cap atât de grozav poate accepta o femeie grasă, nu fără niciun farmec, ci de-a dreptul urâtă, rea de gură, ca o ţaţă, şi care, pe deasupra, îi mai şi toacă banii.

Tudor Şubaru nu are, încă, o opinie, pentru că nu văzuse nimic care să-l facă sigur de aşa ceva; şi, la urma urmei, ce ar fi atât de ciudat şi de inexplicabil în această relaţie?

Nicu Marcu, căruia îi fusese student, îl ia din când în când la rost: „Ce-i cu tine, măi Sergiule, umbli cu aceeaşi pereche de pantofi de ani de zile şi cu pantaloni lustruiţi în e… r, ce poate să-ţi facă, măi băiatule, pocitania asta, de ai ajuns lefter? Ori pui bani deoparte? Ţţţţ!” „Pun, pe dracu’, ar fi bine!” răspunde, constant, Sergiu.

O dată, când o doamnă în vârstă l-a chestionat pe tema relaţiei lui amoroase, i-a oferit explicaţia:

„Capul meu are două jumătăţi, una deşteaptă şi alta proastă. Probabil că aceasta din urmă este dominantă când spun bancuri fără perdea şi când e vorba de femei”. Pe Iulia o preocupă, totuşi, relaţia fostului asistent cu asistenta şi nu pierde ocazia să-i atragă atenţia soţului ei: „Fiecare medic are cel puţin o asistentă lângă el, dar ea se află acolo ca să-şi facă meseria de bază, nu pe cea mai veche din lume, aşa că…”. Tudor se face că nu înţelege avertismentul mascat, crede că lui n-o să i se întâmple.

Profesorul Serafin este un studios, pe care, când intri la el în cabinet, îl găseşti, de obicei, traducând din franţuzeşte sau scriind la vreun articol sau la cartea lui. Şi totuşi, nemulţumit, spune despre sine că a fost şi a rămas un tocilar. În faţa unei asemenea declaraţii, Tudor Şubaru zâmbeşte, bănuindu-l de falsă modestie şi de niţel alint.

De fapt, nu numai Şubaru nu crede asta, dar cei mai mulţi medici, mai ales din afară clinicii, îl consideră o eminenţă cenuşie, doctă, plină de prestanţă şi temută, pentru spiritul lui vioi, acid şi neiertător şi pentru ciclotimia sa.

Colaboratorii lui Serafin care nu se ocupă de nefrologie, cei de la etajul doi sau trei, ţin cont de tot ce spune acesta, însă nu-l prea au la suflet. Ca şi Sergiu, Nicu Marcu este unul dintre ei. Acesta din urmă are patruzeci şi opt de ani, deci este puţin mai bătrân decât Max, dar cu vreo patru sau cinci ani mai tânăr decât Nic Moisescu şi cu zece decât profesorul. Este doctor în medicină, cu o teză din gastroenterologie, terminată în urmă cu câţiva ani, la Griviţa Roşie; asta se întâmpla pe când locurile la doctorat erau foarte puţine, iar examenul de marxism şi nota la social contau enorm, chiar decisiv, la toţi candidaţii. Numai el şi Moisescu veniseră de la început în clinică, odată cu profesorul, restul apăruseră pe parcurs. Nicu Marcu făcuse mai întâi teologia şi apoi medicina şi se orientase spre gastroenterologie, pentru că, îi spusese el lui Şubaru:

„Tinere, mai există şi altceva în medicina internă, în

afară de bolile rinichiului, care nici nu sunt prea frecvente”. Cu aşa idei, nu trecuse mult până când Marcu ajunsese în opoziţie cu Serafin, mai ales că nici cu Nic Moisescu nu se înghiţea, acesta fiind socotit omul profesorului. În semiopoziţie se mai află, crede Şubaru, Adlerescu şi încă unul, nou, cu un an mai tânăr decât Sergiu.

Marcu citeşte gastroenterologie, tânjeşte după gastroscop şi încearcă să impună noutăţile şi la ei, deocamdată pe cele din hepatitele cronice, după ce acestea au fost împărţite, pentru prima dată, în agresive şi persistente. De când Tudor a fost mutat la etajul doi, se întâlneşte mai des cu Marcu, iar acesta, cu aproape douăzeci de ani mai în vârstă, a început să-l bage în seamă. În nevoia lui de a se mai destăinui cuiva mai mare, Tudor s-a apropiat de Marcu şi a prins încredere în el.

— Măi Tudore, îi spune acesta, când îl vede mai înnourat, lasă-l în pace pe nebunul ăsta de profesor, nu pune totul la suflet. Eşti tânăr, lucrurile se mai schimbă, nu eşti bătut în cuie aici, şi nici el. Deocamdată, fă-te util şi să vezi că va fi bine, încheie el. Marcu, şef de lucrări ca şi Moisescu, ajunsese să fie aproape independent, iar acum vrea să ajungă conferenţiar. Este conştient că nu poate trece peste Moisescu, dar, spune el: „Unde scrie că nu pot fi doi conferenţiari? Nu scrie nicăieri”. Şi, totuşi, Moisescu a promovat primul, aşa cum se aştepta toată lumea, inclusiv Nicu Marcu, şi abia apoi el, asta şi fiindcă n-a vrut să forţeze lucrurile. Cum era vechi membru de partid, încă din studenţie, şi mai avea şi alte atuuri, ar fi putut s-o facă, însă, pentru că, după avansarea lui Moisescu, nici profesorul nu s-a mai opus, a muiat şi el tonul şi a ajuns conferenţiar.

Pe Marcu, un om bun cu el, Tudor îl simte cel mai aproape şi nu trece o zi să nu-l caute, doar ca să-l întâlnească. Şi, culmea, tocmai pe el i-a fost teamă că îl va pierde, când l-a văzut zvârcolindu-se de durere de piept – un preinfarct – pe patul din camera de gardă. Un norocos, a scăpat.

Marcu i-a mai dat şi alte poveţe:

— Trebuie să-ţi justifici postul, prin ceva la vedere. Pregăteşte una sau două comunicări pentru şedinţele USSM, e bine ca lumea să înceapă să te cunoască. N-ai unde, altundeva, numai la USSM, dar e bine şi aşa. Congrese naţionale nu prea sunt, şi cele ce se ţin sunt timide, suntem rămaşi în urmă.

— Aş avea ceva rezultate şi acum, din ceea ce am lucrat, aş putea să le public.

— Mai bine arată-i-le lui Moisescu şi roagă-l să te ajute. Iar eu te iau colaborator la un referat despre hepatite, pe care vreau să-l public, mai uiţi puţin şi de necazul cu tatăl tău.

Acesta a fost începutul unui interes pentru comunicări, care, după ce a ştiut mai bine ce are de făcut, l-au acaparat pe Tudor Şubaru şi l-au făcut, într-adevăr, să crească şi în ochii profesorului şi ai altora. Prima lucrare, susţinută la Buzău, fusese doar avanpremiera şi au urmat altele, cinci într-un an, toate prezentând rezultatele analizei proteinuriei şi a indicelui de selectivitate al acesteia în diverse boli de rinichi.

Marcu îl învăţase de bine, Moisescu a fost interesat, profesorul a aprobat, până ce, văzând că Tudor sare peste cal, i-a spus: „Mai lasă proteinuria, că devii redundant, şi apucă-te de complementul serie şi de imunofluorescenţa renală, cu Weisskopf”.

Ocazia ce avea să le ridice, lui Tudor şi altora, cota de popularitate, avea să fie simpozionul despre glomerulonefritele cronice, ţinut în luna mai a anului ce a urmat morţii lui Paul Şubaru.

9

Cu toate că nu pare dezinteresat de studenţi, profesorul Serafin nici nu se omoară cu firea din cauza lor. La cursuri prezintă mai întâi un bolnav, timp de o oră, după care brodează pe cele văzute ceva teorie. Nu ţine cursuri contra cronometru, da capo al fine, de la definiţie la tratament, cu toate amănuntele, pentru că, dacă ar proceda aşa, nu i-ar ajunge timpul pentru prezentarea

cazurilor, parte în care probabil că el crede cel mai mult. Tudor bănuieşte că, după zecile de ani de activitate, s-a cam săturat de studenţi şi că, ajuns pe turnanta de dinaintea pensionării, rutina zilnică îl plictiseşte şi îl oboseşte.

Deşi cele câteva manuale apărute în anii din urmă sunt prea stufoase şi nu le apreciază, profesorul alesese varianta cu învăţarea teoriei din ele sau de pe unde şi cum s-o pricepe fiecare.

Şubaru îl auzise pe careva dintre profesorii lui cu experienţă că studentul începe să citească un capitol sau un curs, cu tot elanul, şi chiar reuşeşte să înveţe prima parte: definiţia, mecanismele de producere a bolilor, atât cât se ştie, şi poate şi ceva din diagnosticul clinic. După aceea, mintea lui începe să obosească şi, chiar dacă nu închide cartea, ci îi dă înainte, nu mai are suficientă atenţie şi ţinere de minte, ca să înţeleagă şi să reţină, cu amănunte, părţile cele mai importante. Când este vorba să uite, apoi atunci pe acestea din urmă, pe care le învăţase când nu mai putuse să se concentreze, şi le şterge din memorie mai întâi. Aşa se face că, la farmacologie, învaţă structura chimică, culoarea pulberii, punctele de fierbere, de topire şi de sublimare şi uită la ce foloseşte medicamentul şi ce doze sunt indicate, ca să nu mai vorbim de efectele adverse sau de durata tratamentului, iar la medicină internă, diagnosticul şi terapia – adică esenţa – i se volatilizează primele din cap. Studentului obişnuit, mediocru, îi este, deci, totuna ce uită, pentru că nu stă să se gândească la însemnătatea lucrurilor. Asta este lege.

Deşi expunerea cazurilor l-a interesat, lui Tudor cursurile lui Serafin nu-i fuseseră chiar pe plac, tocmai fiindcă teoria din ele era prea scurtă şi trunchiată, pentru unul care se afla întâia oară în faţa ei. Noroc că Moisescu, cel ce-i predase Iuliei, folosea stilul clasic, cu cursuri de la A la Z, şi astfel a avut şi el după ce toci, de s-a mirat şi Serafin, la examen, de unde o fi citit atâtea lucruri pe care nu şi le recunoştea.

Pe de altă parte, Tudor mai auzise, nu-şi mai aminteşte de la cine, un lucru demn de ţinut minte:

— Facultatea nu are menirea să scoată doctori care să ştie de toate, să fim serioşi, cei mai mulţi studenţi nu sunt maşini de memorat şi de judecat, iar elite sunt puţine. Ceea ce este obligată să facă, dar nu prea reuşeşte, este să-i înveţe să gândească şi, la nevoie, unde să citească, atunci când sunt în faţa unui bolnav a cărui suferinţă nu le este cunoscută.

Probabil că Serafin, crescut în alte timpuri, crede în elite, în personalităţi, idee la mare preţ în tinereţea sa şi pe care nimeni nu i-o mai poate schimba. Limbut şi nestăpânit, cum îi este firea, îşi şi declară deschis părerea, de parcă nu ştie pe ce lume trăieşte:

— Max, tu care le ştii pe toate şi mai eşti şi lector la marxism, ce părere ai? Numai masele, gloata contează, elitele nu există?

Max se roşeşte şi încearcă s-o scalde, cum că şi personalităţile, dar şi masele sunt importante, asta ca să orienteze discuţia încotro trebuie şi să taie macaroana vreunui eventual răuvoitor, ca să nu zicem turnător. Altfel, Max, cu mintea lui, era conştient că face parte din elita adevărată, chiar dacă, ruşinat de vocabularul de ocazie, declară, uneori, că se p „a pe pseudoştiinţă şi pe propriul lui doctorat, act fiziologic ce-i reuşeşte de minune.

— Bine, măi Max, dacă tu spui, aşa o fi, pare a se trezi, scurt, la realitate Serafin, dar eu tot continui să cred că o ţară merge înainte prin, hai să spun, sfertul acela din oamenii ei de frunte, chiar dacă restul e indispensabil, ca să tragă la căruţa mânată de elite, dă el iar cu bâta în baltă.

Cu câţiva ani mai înainte, poate că asemenea gafe ar fi fost suficiente pentru ca profesorul să aibă niscai necazuri şi să treacă din elită în gloată; chiar şi acum ar avea de dat ceva explicaţii, însă adevărul este că toţi cei ce şi-au câştigat meritul de a avea păreri proprii în clinica aceea cred că şi el. Vorbind de dreptul de a-şi da cu părerea, atunci când Serafin este surprins de vreo opinie

mai îndrăzneaţă, ce trădează şi inteligenţă şi informare la zi şi puţină originalitate, uneori neortodoxă, a vreunuia dintre tinerii colaboratori, acesta ridică din sprâncene, uşor intrigat, dar oarecum mândru, şi-l întreabă: „Ai deja păreri personale, asta nu este rău, dar te şi poate costa. În general, ideile noi aduc necazuri celui ce le aruncă în lume. Chiar dacă sunt bune, ele tot îi pot da bătăi de cap”. Şi îşi revenea la starea lui obişnuită, continuând:

„Apropo, ştii gluma aceea, cu turcul?” Dacă cel întrebat îi răspunde cu un, atunci i-o povesteşte: „Ascultă, odată, pe o luncă, probabil prin Dobrogea, unui turc ce îşi păştea animalele i-a venit să… defece – profesorul nu vorbea urât şi nu înjura, decât rareori – înţelegi? Cum mai era lume pe acolo, iar turcul cel ruşinos n-a zărit niciun tufăriş, s-a tot sucit, s-a tot învârtit, până când era gata-gata să se scape în şalvari. Atunci s-a aruncat în mijlocul bălţii din apropiere, destul de adâncă, unde erau adăpate oile, şi s-a uşurat. Când îi era mulţumirea mai mare, turcul simte ceva, chiar în creştetul capului şi sub nas, iar acel ceva nu avea chiar miros de bujori, sau de trandafiri, ci era puturos rău. Şi turcului nu-i place asta şi gândeşte: Ia te uită, afurisitul, abia l-am făcut şi mi s-a şi urcat în cap! Pricepi tâlcul?” îşi încheia Serafin spusele. Deşi poate nu-i convine, cel ce ascultă râde, căci gluma, cu finalul ei surprinzător, nu este chiar proastă.

Altă dată, la un raport de gardă, cam pe vremea în care Şubaru şi Mănăilă lucrau la teza lui Spornic, se iscase o discuţie civilizată, ca de obicei, arbitrată de profesor, despre prognosticul îmbolnăvirii rinichiului în cursul sarcinii, denumită de unii nefropatie gravidică primară, iar de alţii toxemie gravidică sau hipertensiune arterială de sarcină. Tineretul căsca gura, cum se întâmpla de regulă, când cei mai vârstnici şi mai docţi – în cazul acela, Weisskopf şi Vasiliu, ultimii combatanţi

— Îşi susţineau opiniile. Primul susţinea că nefropatia gravidică primară se vindecă în aproape toate cazurile, în decurs de un an după naşterea fătului, iar celălalt, că aproape niciodată nu poţi fi sigur de asta şi că femeia

trebuie ţinută sub observaţie chiar şi zece ani de zile.

Într-o scurtă pauză a dialogului dintre cei doi, Mamule a zis ceva, în fond un lucru de bun simţ, şi anume că, probabil, adevărul este undeva la mijloc. Atunci, Serafin s-a întors spre el şi i-a zis uşor sfătos, dar şi ironic: „Mamule, când armăsarii se bat, măgarii să stea deoparte”. Acesta s-a făcut că ia observaţia ca pe un fel de laudă şi a chicotit fals („Bună chestie!”), iar Şubaru s-a felicitat că tăcuse şi s-a ales cu învăţătura.

Colaboratorii ştiu pretenţiile, mari, ale profesorului, de la sine înţelese, ca şi pericolul care-i paşte, în public, mai ales, dacă nu pot face faţă unei discuţii. Mai mult, îi şi stimulează, însă lasă perfecţionarea fiecăruia dintre ei în propria grijă. De aceea, nici şedinţe de prezentări de caz, de referate şi recenzii nu se prea ţin. La raportul de gardă, nu se comentează, decât rareori, deciziile luate în gărzi, indiferent dacă acestea se lasă cu decese sau nu. Cine doreşte să ştie şi părerea altora, o află în discuţii directe, dar lui Tudor Şubaru i-ar fi plăcut să i se confirme pe loc dacă a făcut bine ce-a făcut sau dimpotrivă, să i se spună că mai trebuia întreprins şi altceva, ori, pur şi simplu, că a comis o nerozie.

Din studenţie, Tudor se alesese cu mai mult decât majoritatea colegilor lui şi, totuşi, nu cu destul ca să facă faţă într-o clinică atât de bună, ceea ce primele gărzi i-au confirmat cu vârf şi îndesat. Şi acum, când i se apropia examenul de specialitate, ceea ce nu ştie i se pare a fi încă enorm, pe lângă ceea ce ştie, iar concluzia îl indispune. În toţi anii din urmă, în paralel cu laboratorul, încercase să recupereze şi din medicina internă, dar nu prea intensiv, aşa că reuşise ceva, dar nu cât avusese în plan.

Laboratorul devenise, de mult, prima preocupare a lui Tudor, iar acum, după cele două luni petrecute pe lângă doctorul Noica, de la Institutul de Medicină Internă, cel mai bun imunolog din ţară, nu doar din Bucureşti, se şi pricepe mai bine. Furase de la acesta mici chiţibuşuri, care îl conduc şi pe el la rezultate mai exacte, cu toate că metodele folosite la diversele dozări sunt destul de

aproximative.

Bolnavii trebuie văzuţi, simpozionul se apropie, iar gărzile, deşi nu sunt foarte dese, i se par obositoare.

— Tudore, aduci ghinion, ori mi se pare mie? l-a luat puţin în răspăr profesorul, înainte de ultimul raport.

„Stai să vezi astăzi, până acuma am fost blând”, ar fi vrut să-i răspundă tânărul, care zise doar atât:

— Nu ştiu, s-ar putea, deşi luna trecută toţi pacienţii au scăpat de mine, şi cei internaţi, şi cei de la urgenţă.

Isprăvise o gardă foarte aglomerată, cu peripeţii şi, de data aceasta, îşi începuse raportul cu urgenţele şi lăsase mortul, care nici nu era al lui, pentru final.

Pe la patru după-amiaza intrase în camera de urgenţă, pe picioarele ei, şi într-o stare care, la prima vedere, putea fi socotită bună, o femeie, cam pe la cincizeci de ani, îmbrăcată într-o rochie de stambă. Scundă şi grasă – n-a cântărit-o, la urgenţă nu există mărunţişuri, cum ar fi un cântar, însă mai încolo, când a ridicat-o în braţe, a socotit că trebuie să fi tras spre chintal –, smeadă la faţă, destul de timorată, femeia se plângea de cefalee. Tudor a descusut-o, fără grabă, de una, de alta şi, deşi se dovedea destul de lentă în gândire, i-a încropit un istoric, din care se putea deduce să fusese împinsă spre spital numai de durerea de cap. O întrebase şi de tensiunea arterială, dar bolnava îi răspunsese: „Nu ştiu ce e aia”. Când i-a măsurat-o, mercurul era gata-gata să ţâşnească afară din manometru, de s-a minunat cum de femeii nu i se rupsese vreo arteră în creier, cum de nu făcuse edem pulmonar sau cine ştie mai ce. Tudor, care nu mai întâlnise asemenea cifre ale tensiunii arteriale, a intrat în panică. S-a repezit la „departamentul” lui şi şi-a adus propriul aparat, să-l verifice pe cel de la urgenţă. Nu era nicio eroare, tensiunea se dovedea mai mare decât era tensiometrul în stare să înregistreze.

Din dulapul de la urgenţă ştia ce poate folosi, doar fiole de novurit, diuretic cu acţiune rapidă şi raunervil; guanetidină nu se găsea, iar hipazinul şi hiposerpilul nu aveau căutare în asemenea cazuri, citise despre furosemid,

un diuretic utilizat în străinătate, ca unul dintre cele mai folositoare din întreaga istorie a medicinei, dar ei trebuiau să mai aştepte ca să-l vadă, cum mai aveau de aşteptat şi pentru clonidină, cunoscută de vreo patru, cinci ani; abia dacă se întâlniseră cu propranololul, medicament ce urma să facă istorie, deschizând drumul betablocantelor în cardiologie. Dar, oricum, niciunul dintre acestea nu i-ar fi folosit în asemenea crize hipertensive, decât sub formă injectabilă.

Preocupaţi şi indispuşi de bicisnicia tratamentului hipertensiunii arteriale, ce devenea tot mai frecventă şi mai gravă, profesorul şi ceilalţi seniori, care trăiseră şi perioade, mai scurte sau mai lungi, ale absenţei totale a medicamentelor contra acesteia, urmăreau în reviste orice noutate şi, unii mai sceptici, alţii mai optimişti, după cum era firea fiecăruia, discutau, chiar şi dimineaţa, la raport. Aşa au aflat şi cei tineri, care nu aveau încă experienţă, dar sufereau de optimism, că se sfârşise „moda”, cum zice Serafin, nu prea glorioasă, a rezerpinei şi guanetidinei şi începuse era şaizecistelor, propranololul, furosemidul şi clonidina, iar la orizont se ivise nifedipina. Pe Tudor Şubaru îl interesa şi anecdotica descoperirilor, pe care o transmitea mai departe. De pildă, îl amuzase împrejurarea apariţiei clonidinei, ca urmare a faptului că o firmă de produse farmaceutice dorise să sintetizeze nişte picături care urmau să desfunde nasurile înfundate de răceală. Primul pacient (o femeie) ce le-a folosit s-a ales cu nasul desfundat, dar şi cu prăbuşirea tensiunii arteriale. De aici, până la clonidină, o substanţă înrudită, care să scadă tensiunea şi să nu mai usuce chiar atât de tare nasul şi gura, n-a mai fost mult.

Tudor avea să înveţe în acea zi de gardă mai mult decât din zece cărţi. Deocamdată, i-a dat bolnavei ceea ce a avut, adică novuritul şi raunervilul, câte o fiolă, şi, aşteptându-le efectul, îi măsura tensiunea din sfert în sfert de oră, fără să înregistreze vreo schimbare în bine. Abia după aproape un ceas s-a slobozit diureza, însă nici după trei vizite la toaletă tensiunea n-a dat semne de îmblânzire.

„Moare şi asta, cu mine alături”, a gândit Tudor, în limbajul „de criză”, dar mut, al medicilor de gardă, prinşi în colţul ringului. „Hai, ca acum două secole, să-i slobozesc nişte sânge”. Aşa a făcut, dar, nici după mai bine de două ore, tensiunea nu ajunsese mult mai jos, faţă de ceea ce ar fi fost bine să se întâmple. Cum era periculos să-i repete diureticul, din cauza mercurului din el, i-a mai ars o fiolă de raunervil. Din două riscuri – hemoragie cerebrală sau prăbuşirea tensiunii – l-a ales pe al doilea, fără să bănuiască ce dramatice vor deveni orele următoare. Pe când se întorcea de la toaletă, pacienta s-a prelins, moale şi lac de sudoare rece, în braţele asistentei care o însoţea, conducând-o. Aceasta a lăsat-o pe parchet, de unde Tudor a săltat-o de subsuori şi a târât-o până la canapeaua de consultaţie. În minutele în care lipsise din cabinet, bolnava aproape că rămăsese fără tensiune, din cauza efectelor, cumulate în timp, ale medicamentelor injectate. I-a pus o perfuzie cu noradrenalină şi a stat lângă ea până dimineaţă, deşi pe la miezul nopţii îşi mai revenise. „Dar ce să fi făcut, să fi aşteptat să paralizeze?” La raport, ca de obicei, nimeni n-a comentat rezumatul acestei adevărate saga; ori păţiseră şi alţii la fel şi nu-i mai interesa, ori, pur şi simplu, văzuseră şi auziseră destule, ca să-i mai impresioneze ceva.

La sfârşit a anunţat şi cele două decese, căci două fuseseră. Prima murise o tânără de nouăsprezece ani, cu lupus eritematos diseminat, cu evoluţie acută, internată cu aproape două luni în urmă. Boala însăşi, prednisonul şi imunosupresoarele i-au prăbuşit sărmanei fete imunitatea, şi de aici i s-au tras septicemia cu focare multiple şi moartea, survenită tocmai când îşi evacua puroiul, dintr-un abces pulmonar gigant, de care ştiau cu toţii, dar care nu putuse fi operat, din cauza stării grave.

Anunţul decesului a făcut ca liniştea să se prelungească şi să se adâncească, fiindcă, deşi aşteptat, modul în care el se produsese fusese neobişnuit. Numai profesorul a întrebat, mai mult de ochii lumii:

— A aspirat puroiul în căile respiratorii?

— Nu, a răspuns Tudor, mă aflam lângă ea, când s-a întâmplat. „E prea mult, ăsta chiar mă crede idiot”. Şi continuă el:

— Al doilea deces este, de fapt, o sinucidere.

— Din camera de gardă am auzit o bufnitură înfundată, dar m-am gândit că femeia de serviciu sau portarul au trântit de beton un sac cu rufe, cum se obişnuieşte, chiar şi noaptea sau dis-de-dimineaţă, când ajunge aici maşina ce le cară. M-am uitat la ceas, era ora cinci. N-au mai trecut decât două-trei minute, până când portarul, speriat, m-a strigat să ies repede afară.

— Cum se poate, domnule? Aşa ceva se întâmplă pentru prima dată, se minună, pe drept cuvânt, profesorul, în timp ce toţi ceilalţi participanţi la raportul de gardă ascultau cu atenţie, cum li se întâmplă rareori.

— Când am ajuns în curte, a continuat Tudor, l-am văzut pe Voinea, pacientul cu insuficienţă renală cronică, lăţit, cu faţa în jos, pe beton. La geamuri ieşiseră deja câţiva bolnavi, să ia o gură de aer mai proaspăt, aşa că l-au văzut când era în zbor şi, apoi, jos. Fereastra de la etajul trei, de unde s-a aruncat în gol, era deschisă, însă nu era nimeni pe coridor.

Profesorul îl ştia bine pe cel ce îşi pusese capăt zilelor şi îl cunoscuseră şi ceilalţi medici, în gărzi. Era un bărbat de treizeci şi trei de ani, cu glomerulonefrită cronică în stadiul de uremie, fără nicio şansă. De trei luni, de când nu urina aproape deloc, era supus dializelor, la interval de două zile, dar suferinţa lui trebuie să fi fost îngrozitoare.

— Cum ştiţi, continuă Tudor, în urmă cu şase luni, ne-a fost trimis de la un spital mic, de la Zimnicea, mi se pare, şi a fost internat de mai multe ori, până ce a devenit aproape anuric, iar creatinina i-a ajuns până la nouă şi potasiul la şapte. Voinea o trăgea aşa de câteva săptămâni, însă în ultima vreme pruritul îl scosese din minţi, îl mânca pielea, se scărpina zi şi noapte, făcuse nişte leziuni de grataj suprainfectate, groaznice, iar picioarele i se mişcau automat, şi în somn; fenobarbitalul, plegomazinul şi

cloralhidratul nu-l mai ajutau. Acum trei nopţi abia a ieşit dintr-un edem pulmonar acut, pentru că rinichiul artificial pe care îl avem nu scoate lichidul în exces; asta e!

— Măi, săracul, lansă profesorul formula lui de căinare pe care o folosea de obicei. Cum s-o fi putut târî de la etajul unu la trei, ca să se arunce de acolo, când în ultimele săptămâni nici n-a părăsit patul? Mai pe la început a fost nevastă-sa la mine, amărâtă rău, nici nu ştia cât de grav bolnav este bărbatul ei. Au trei copii, ultimii doi mici de tot, decreţei. Au venit legistul şi miliţia?

— Încă nu, îi răspunse Tudor, însă vin curând.

— Nu-i puteam prevedea intenţia şi, apoi, pentru el, poate că este mai bine. Cât se mai putea chinui aşa? Dializa cronică la noi abia se pune pe picioare. Şi de transplant de rinichi, când va avea parte unul ca el? Ascultaţi-mă bine, este prima sinucidere, voi veţi mai vedea multe, termină profesorul.

Simpozionul despre glomerulonefritele cronice a fost şi bun şi de bun gust. Este drept că toată suflarea iubitoare de nefrologie din clinică a fost cuprinsă, aproape pe nesimţite, de febra pregătirii lucrărilor şi referatelor ce urmau a fi prezentate, iar pentru Serafin, interesat ca niciodată în ultima vreme, întâlnirea aceasta, urmată de tratatul de nefrologie la care lucra, aveau să însemne încununarea operei sale de nefrolog. A lui fusese ideea, el, împreună cu dom Moisescu şi, poate, cu Weisskopf întocmiseră programul şi stabiliseră autorii şi ordinea lor, la fiecare lucrare, el supraveghea pregătirile şi dădea toate indicaţiile. Invitaţiile, scrise de Nic Moisescu, cu scrisul lui mic, cam târşâit, şi bătute la maşină, cu panglică nouă, de doamna Niţă – dactilografa şi un fel de secretară a profesorului –, au încăput pe mâna doctorimii tinere, care a alergat cu ele la toate clinicile de interne şi de urologie din oraş.

Lucrările au avut loc într-o zi de miercuri, în amfiteatrul de la Colţea, împrumutat anume pentru acest nemaipomenit eveniment, anunţat cu mare pompă şi aşteptat cu o curiozitate cum nu se mai întâlnise până

atunci la întrunirile medicale. Serafin, omul din vârful piramidei, lucra şi la conferinţele lui, ca şi Moisescu, care mai şi controla alcătuirea lucrărilor altora, iar Weisskopf muncea la prepararea imaginilor de morfologie renală, fără de care toată vorbăria ar fi rămas în aer.

Profesorul a găsit de cuviinţă ca Tudor Şubaru să prezinte două lucrări, una în programul de dimineaţă, despre rolul prognostic al indicelui de selectivitate al proteinuriei, şi a doua, despre complementul serie în bolile de rinichi, pentru după-amiază. Teme de care şi el se cam plictisise.

Tânăra echipa de la hemodializă şi-a prezentat, în premieră, rezultatele, iar mândrul Iancu Vasiliu a vorbit despre tratamentul hipertensiunii arteriale de origine renală.

Max a participat cu sfaturi, iar Nicu Marcu şi Sergiu Puican, cu tot etajul trei, au privit, bucuroşi cu toţii că nu fuseseră obligaţi să muncească la „prostia de simpozion de nefrologie”, care lor le era indiferentă.

Interniştii din oraş s-au bulucit ca la spectacol, pregătiţi să asiste la momentul de glorie al lui Serafin şi al doctorilor mai vechi ai acestuia – consideraţi printre cei mai deştepţi din capitală – şi la lansarea tinerelor

„Achiziţii”; ori, mai ştii, la un mare eşec, cu aruncarea tuturor în anonimat, ceea ce iarăşi ar fi fost interesant şi chiar plăcut, pentru unii. La ora nouă, nu mai aveai unde să arunci un ac în amfiteatrul acela, ticsit de atâta lume.

După cum au decurs lucrurile, simpozionul a fost, de la început şi până la sfârşit, o întrunire de o asemenea ţinută, cum nu se mai văzuse. Serafin a fost în formă de zile mari, ca nefrolog – cu o strălucită actualizare a datelor despre bolile glomerulare acute şi cronice – şi în vervă, în calitate de amfitrion. Până şi glumele sale, unele neştiute de auditoriu, au fost ceva mai sărate şi mai puţin ofensive. Cu două zile înainte îl tachinase pe Tudor, amenințându-l:

— Ce-ai zice, dacă ţi-aş pune o întrebare la discuţiile de după lucrarea ta?

— Cel mai bine pentru mine ar fi să mă întrebaţi ce capitală are Jamaica, profită de ocazie cercetătorul.

— Nerecunoscătorule, i-a întors-o, uşor contrariat, dar benign, profesorul, care, în altă situaţie, l-ar fi taxat mai aspru, poate amintindu-i de păţania turcului.

Ieşirea în prim-planul lumii medicale bune din Bucureşti a tinerilor lui Serafin le-a adus tot felul de aprecieri măgulitoare, ce le vizau şi capul şi alte cele, iar şefului felicitări, ceea ce l-a făcut ca, preţ de o clipă, să se simtă, iarăşi, mulţumit de aceştia. Numai că ei, care îl cunoşteau, ştiau că o să-i treacă tot atât de repede şi de neaşteptat precum îi venise.

În timpul prânzului, toţi s-au împrăştiat, să înfulece, în viteză, ceva, ca să se poată întoarce, pentru sesiunea de după-amiază.

Seara, pe la şase, totul s-a terminat şi fiecare a luat-o spre casa lui. Nimeni nu le-a oferit nici măcar o grisină, ori un pişcot.

Până la treizeci de ani, Tudor fusese scutit de obsesii şi fobii, cum au alţi oameni, chiar şi la vârsta tinereţii. Nu suferea nici de mania persecuţiei, deşi i se mai întâmplase să nu-i meargă totul din plin, din cauza altora. Îşi căuta şi partea lui de vină şi şi-o găsea, o accepta şi încerca să ia măsuri, ca să nu se mai repete; dacă reuşea, bine; dacă nu, continua cum se pricepea.

Totuşi, unele lucruri nu i-au plăcut şi l-au chinuit. Unul era învăţatul zilnic din liceu, nu efortul, ci obligaţia de a învăţa, fie că avea, fie că nu avea dispoziţie pentru asta. Tudor este un om ordonat şi ştie care îi sunt îndatoririle, numai că se revoltă dacă i se impune ceva. Şi la facultate a trebuit să înveţe şi a făcut-o bine, chiar foarte bine, dar numai după planurile lui. De aceea, el a simţit trecerea de la liceu la universitate ca pe eliberarea de o corvoadă.

Curând, avea să-şi dea seama că viaţa este ca un liceu ce nu se mai isprăveşte. Şi dacă ar fi vorba doar de învăţat, ar fi floare la ureche; însă prea eşti obligat să faci aproape numai ceea ce impune eforturi, tot ce nu-ţi

convine sau, şi mai rău, să înfrunţi drame sau tragedii, ca să ajungi, în final, la o concluzie tristă, aceea că în viaţă plăcerile şi bucuriile adevărate sunt scurte pauze, precum cele pentru tras aer în piept, când urci dealul.

Cu asemenea gânduri, deloc vesele, Tudor îşi îndrepta atenţia spre examenul de specialitate, care îl indispunea de-a binelea, la gândul că n-are să se poată prezenta cum ar fi vrut, după cei trei ani în care îşi dăduse seama ce înseamnă doctorii ca lumea.

Şi, totuşi, dorinţa de a fi mulţumit de sine, ceea ce i se părea cel mai important lucru, orgoliul de a nu da ocazia nimănui să se îndoiască de el, ba chiar gândul că, la întoarcere, seniorii or să-i arunce o privire de măsurată apreciere: „Ia te uită de ce este în stare tânărul lup!” îl determinaseră pe Tudor să-şi înceapă pregătirea subiectelor, cu doi ani mai înainte. Îşi făcuse cel de-al doilea rând de conspecte, după cele de la concursul de internat, dar, ca şi atunci, greşise şi acum, considerând demn de pus pe hârtie tot ce citea, „comiţând”, astfel, nişte subiecte gigante.

Iar acum venise vremea să le şi înveţe, concomitent cu lucrul în laborator şi în salon (ce îi ocupa toată dimineaţa), cu pauzele impuse de gărzi şi cu nevoia de a mai citi şi altceva, mai urgent. Bănuieşte că pe Serafin nu-l interesează ce rezultat o să aibă el, Tudor, la specialitate şi nici n-o să-l întrebe de note, nu se coboară el până acolo şi nu crede prea mult în examene. Poate că nici n-ar fi ştiut prin ce urmează să treacă cercetătorul, dacă acesta n-ar fi trebuit să-l roage să-l lase să mai lipsească de la spital, în ultimele două luni.

Şi, ce-i al lui, e-al lui, profesorului, care, uneori, întreba de el şi de cinci ori pe zi, i s-a părut atât de firească cererea lui Şubaru, încât i-a răspuns în doar câteva cuvinte: „Bine, aşa să faci”.

Ce a urmat poate fi uşor intuit: cinci ore de somn din douăzeci şi patru, cinci kilograme în plus, extrasistole, gânduri negre, jurăminte că, la primariat, n-o să mai lase greul pe ultimele săptămâni, iar în seara dinainte: „Ducă-

se pe pustii de examen, asta e”.

Teza a dat-o în amfiteatrul de la Brâncovenesc şi comisia, leneşă, ca să nu aibă mult de corectat, a tot fracturat leucemiile, subiectul mare extras, până la tratamentul leucemiei granulocitare cronice, o nenorocită de eschilă, de două-trei pagini, în cartea de hematologie a lui Popescu. Mare foială şi nedumerire, ce puteai scrie timp de trei ore la un asemenea subiect? În ce-l priveşte pe Tudor, era momentul ca spusele conferenţiarului Crep să se adeverească: acum îi prindea bine stagiul de la hematologie şi se ivise o ocazie, cum nu se putea mai bună, să se facă remarcat.

Cazul clinic i s-a părut simplu şi, când s-a tras linie, s-a văzut pe locul doi, între toţi tinerii internişti ai acelei serii, nu doar din capitală, ci din ţară.

A doua zi s-a dus la clinică, nu de alta, dar poate că îl dăduseră dispărut. Se supraestima, nimeni nu l-a întrebat de notă, ci numai de subiecte şi cazuri. „Nota chiar nu contează, sau se jenează să mă întrebe?” s-a mirat Tudor. Felicitările, cu uşoare bătăi pe spinare, le-a primit abia după trei luni, când a sosit hârtia de confirmare. „Ai naibii, ce oameni greu de mulţumit”, i-a trecut prin cap lui Tudor.

Poate că tanti Reta ar fi strâmbat din nas, dacă ar fi aflat ce s-a ales de banii luaţi pe biata ei căsuţă, însă Tudor a mizat pe faptul că vestea n-avea cum să-i mai ajungă la ureche. Este adevărat că, în locul ei, a strâmbat puţin Iulia, dar bărbatu-său s-a făcut că nu observă şi, în ianuarie, a cumpărat o Dacia 1100, galbenă, la care, pe banii lor, n-ar fi putut ajunge nici în douăzeci de ani. A parcat-o în zăpadă şi a aşteptat să vină aprilie, când, cu pile, fusese programat să înceapă şofatul, la o şcoală de şoferi din apropierea spitalului. Între timp, prietenul lui, Luca Pulbere, care nu se poticnea de nimicuri, cum ar fi şi lipsa carnetului de şofer, l-a scos la poligonul situat lângă un mare stadion, să exerseze conducerea şi parcarea. Nea Luca este un curajos: „Nu-i băga în seamă pe curcanr, dacă ne opresc, nu te speria, eşti cu mine. Cobori de la volan, te miri şi negi că ai fi fost tu, n-are importanţă că te-

au văzut, spui că eu conduceam. Un nu poate fi rectificat uşor într-un da acceptat, pe când invers este mult mai greu. Dacă ai recunoscut ceva, eşti pierdut. Nu-ţi place, nu? Nici mie, te asigur. Nu-mi place minciuna, din principiu nu o accept. Totuşi, există şi adevăruri pe care nimeni nu mai dă nici doi bani, şi adevăruri sterile, ce nu fac nici rău, nici bine. Ba, sunt sigur că nu eu o spun primul, unele adevăruri fac mai mult rău decât o minciună, diplomatică – Diplomaţia şi Justiţia (aceasta, paradoxal), reginele minciunii şi compromisului! – sau, altfel spus, câteodată (rar!) o minciună, benignă" (mai ales dintre cele prin omisiune), dacă nu aduce prejudicii altora, poate fi, ca urmări, mai convenabilă decât unele adevăruri. Deşi tot minciună rămâne. Pe de altă parte mă întreb mereu şi încă nu găsesc răspuns: este absolut necesar ca orice adevăr să fie spus? Nu ştiu. Dar, despre minciună se pot scrie tomuri interminabile!" Şi mai este nea Luca şi un foarte bun pedagog, de vreme ce, după cinci sau şase ore de exerciţii pe maşina şcolii, când lui Tudor i se părea că toate maşinile de pe drum se îndreaptă direct spre el, i-a spus: „Conduci deja bine, ai tot ce-ţi trebuie ca să devii un foarte bun şofer. Dar, măi, nu mai privi la botul maşinii, ci mai departe, privirea trebuie să-ţi bată de la un kilometru până la douăzeci de metri". Nici atunci când, la poligon, n-a putut frâna, ca să oprească

„Bolidul" ce rula cu douăzeci de kilometri pe oră, de l-a lovit în spate pe un alt ageamiu, nu şi-a schimbat părerea. „Se mai întâmplă, nu-i nicio tragedie, deşi, măi, măi, frâna este acolo ca s-o apeşi cu nădejde, ca pe o femeie, nu doar s-o mângâi, că altfel te trădează". Şi a trecut să-l liniştească pe proprietar, care s-a nimerit a fi un om calm.

În iulie, s-a pregătit şi mai intens de examen, cu nea Luca tot pe post de psiholog:

— Ascultă-mă bine, când ţi-am vândut eu baliverne, ca să-ţi vând şi acum? Lasă-i în pace pe cei de dinaintea ta dacă pică; majoritatea oamenilor conduc prost, pe când tu ai talent, iei din prima încercare. Puţină atenţie şi gata!

Tudor a luat examenul şi, când s-a anunţat rezultatul, adică imediat, l-a privit întrebător pe Luca, în sens de: „Şi acuma, ce fac?”

— Ce te uiţi la mine, urcă-te la volan şi pleacă acasă. Ai făcut-o şi pe asta, ai patalama, provizorie, deocamdată, ai dreptul să conduci, străzile sunt libere, lumea a ieşit în afara oraşului, doar e duminică, n-ai cum să nu te descurci. Deşi am auzit că, pe vremuri, la Sulina existau doar două maşini de piaţă şi, cu toate acestea, au realizat performanţa de a se ciocni între ele. Ee, o fi tot o poveste şi asta! Nu uita, totuşi, că nu eşti chiar singur pe şosea.

S-ar putea crede că, dacă a ajuns specialist de boli interne, Tudor va termina cu laboratorul, sau, dacă nu, va fi obligat, să-şi ia şi specialitatea de medic de laborator, ceea ce şi el ar dori, dacă ar fi posibil. Dar nu este, şi asta mai întâi din cauză că nu există sistemul cu asemenea două specialităţi, şi, chiar de-ar fi, probabil că medicinei interne i s-ar putea asocia o ramură mai mică a acesteia, ca nefrologia, hematologia, gastroenterologia sau cardiologia, nu laboratorul.

Aşa nespecialist cum este şi, totodată, cel mai prost plătit dintre toţi, cercetătorul doreşte să schimbe ceva, şi chiar reuşeşte, în parte din proprie miaţivă, în parte la dorinţa profesorului Serafin. Şi acesta a vrut ca dozarea complementului serie, printr-o metodă ce fusese iniţiată la Colentina, de fapt la „Lupu”, să fie preluată, de la o laborantă, de Tudor Şubaru.

Dacă el credea că până atunci avusese mult de pipetat, atunci se înşelase. Metoda aceasta, bazată pe hemoliza hematiilor de berbec, deşi, poate, cam primitivă, este un progres. Sângele animalului, ce soseşte cu o precizie aproape matematică, într-o anumită zi, la ora opt, de la o fermă de oi, este prelucrat timp de cinci ceasuri. Ziua aceea, una singură pe săptămână, în care intră în laborator la opt dimineaţa şi iese la unu, cu buzele umflate, de atâta pipetat, de parcă tot timpul ar fi cântat la trompetă, iar după aceea îşi vede şi pacienţii, îi este cu totul antipatică lui Tudor. Numai faptul că ceilalţi, în frunte

cu Serafin, au nevoie de rezultat, ca să poată spune dacă o boală este activă, din punct de vedere imunologic – iar dacă este, mai au un argument în plus să înceapă un tratament cu imunosupresoare –, îl mai face pe Tudor să nu crâcnească.

Adevărul este că, uneori, se simte mai mult decât folositor, pe bucăţica lui, se simte indispensabil, ceea ce îi oferă şi o mică bucurie, simţăminte suficiente să-l facă să digere mai uşor neplăcerile. De fapt, şi în ochii celorlalţi a depăşit etapa de novice, de om a cărui lipsă nu se bagă în seamă; acum are nişte atuuri, fiindcă face şi ceea ce alţii nu pot să facă.

Şi pacienţii, care, în general, nu prea au încredere în medicii tineri, îl caută mai des. La ei în clinică nu s-a auzit ca vreun doctor să ceară bani bolnavilor, aşa cum se spune că se întâmplă pe la alte spitale, dar, dacă li se dă, sigur că nu fac nazuri, fiindcă, pur şi simplu, nu-şi permit luxul acesta, pe care, poate, şi l-ar dori. Chiar şi în jurământul lui Hipocrate scrie să nu iei mai mult decât face munca ta, iar ei nu primesc nici pe departe cât merită munca lor. Toţi sunt săraci, maşină au numai profesorul – un Fiat 1300 – şi Adlerescu, un Renault 10. Şi Tudor, dar a lui nu se pune la socoteală, fiind de căpătat. Max, Weisskopf, Adlerescu, Sergiu şi Mamule, bucureşteni, locuiesc împreună cu părinţii, Nicu Marcu, într-un apartament de bloc, de două camere, Mănăilă şi Şubaru abia au primit, cu pilele securistului, locuinţe de la Sfat, iar ultimii doi veniţi, la dializă, Tudor nu ştie pe unde or sta. Dacă există vreun doctor, în tot Bucureştiul, care să refuze darul unui bolnav, ar fi bun de conservat, pentru posteritate, însă nu este niciun pericol să se consume prea mult formol. Continuând ideea, abia de curând, pentru prima oară în viaţă, mănâncă şi Tudor atâta carne câtă şi-a dorit întotdeauna.

— Tudore, tu meriţi mai mult, îi spune mereu, Luca, dar în ţara asta, cu atâţia oameni de rahat, se trăieşte ca în spitalul vostru, ca într-o puşcărie, doar că zidurile nu se văd. Însă există şi n-ai nicio şansă să treci dincolo de ele. Tu nu-ţi pui probleme serioase, numai fiindcă eşti tânăr, ai

ce mânca, iubeşti pe rupte şi nu gândeşti încă. Tot din cauza tinereţii, şi eu m-am simţit bine, şi în timpul dictaturii lui Carol al II-lea, şi în timpul războiului, că pe front n-am fost. Aveam vârsta ta de acum şi eram la fel de… optimist, era să spun nesimţit, şi nu vreau să te supăr. Asta e, suntem într-o închisoare şi, pentru cei mai mulţi, eu nu văd o cale de evadare. Poate pentru nemţi, ori pentru evrei, dar pentru noi, românii, sigur nu.

— Ascultă, nea Luca, nu-ţi este teamă că te torn?

— Când e vorba de om, nimic nu mă mai miră cu adevărat, dar, ca să-ţi răspund la întrebare, de tine nu-mi este frică, te-am luat pe garanţie şi pe riscul meu. Dar, şi dacă ai face-o, ce-ar mai conta, la trecutul meu?

10

Nu numai în scurta vreme în care fusese cineva, ci şi mai înainte, şi după aceea, Luca Pulbere îşi probase talentul, mai degrabă înnăscut şi mai puţin cultivat, de a-şi face prieteni şi cunoştinţe plăcute şi folositoare. Superinteligent cum era, şi cu înclinaţie spre cuviincioasă purtare, omul acesta, ajuns atât de apropiat lui Tudor, rămăsese, încă, o enigmă pentru el. Când şi unde învăţase atâtea, nu doar despre viaţă, ci şi despre lucruri exacte şi practice, Tudor nu reuşise să afle. Nea Luca era în stare să demonteze, până la ultimul şurub, un motor de maşină şi să-l refacă, fără să-i rămână nicio piuliţă, niciun şurub şi nicio şaibă, oricât de neînsemnate ar părea ele; când stătea de vorbă cu un mecanic auto, îl uimea pe acesta cu ştiinţa lui. Cunoştea legile ca un avocat, iar pe medici îi surprinsese cu limbajul său, deşi, cu bun simţ iarăşi cum era, întreba, nu dădea verdicte. Şi, totuşi, niciodată, absolut niciodată nu i-a pomenit lui Tudor de copilărie şi de şcoală, nici măcar în treacăt, ca să nu mai vorbim de vreo amintire sau de vreo păţanie de la vreun examen din facultate, foarte probabilă pentru cineva cu atâtea cunoştinţe şi deprinderi. Iar Tudor s-a jenat să-l întrebe, fiindcă Luca îi spusese că avusese o slujbă de economist şi nu voia să-l indispună, iar de întrebat pe altcineva s-a ferit, de teamă să nu primească vreun răspuns decepţionant,

despre un personaj pe care îl aprecia atât de mult. Nu că facultatea l-ar fi ridicat şi mai mult în ochii lui, că şi aşa îl situase destul de sus, era doar curios, atâta tot.

Când l-a întrebat de unde crede că-i vine numele de Pulbere, a ridicat din umeri:

— Şi eu m-am întrebat; poate că este predestinat, viaţa mea a fost făcută, în parte, pulbere, ori careva dintre ai mei obişnuia să se îmbete des, de se făcea pulbere, ori, glumi el, încerc să transform în praf ceea ce crezi tu despre viaţă acum. Cine ştie?

Pentru Tudor n-a mai fost nicio surpriză să vadă că acesta are la degetul mic şi o parte din Direcţia Finanţelor capitalei. Acolo, de la portar la secretare şi inspectori, toţi îl ştiu, şi chiar şeful cel mare, un fel de Zeus cu burtă, îl bagă în seamă. Când nevoia îl împinge într-acolo, cu de-ale meşteşugului său, Luca nici nu se arată agitat şi încruntat, nici temător ca aproape toţi ceilalţi oameni, ci calm şi binevoitor, însă şi asta cu măsură, să nu pară slugarnic. Salută politicos, ca pe vremuri, persoana de dincolo de ghişeu – de obicei o doamnă, iritată încă de dimineaţă –, într-un mod atât de firesc, încât figura acesteia, acră de ţi se strepezeşte privirea, cedează, a mirare mai întâi, şi apoi, admiţând că e recuperabilă, chiar a zâmbet. Dacă, stând la coadă, se nimereşte să asculte discuţia contradictorie a cuiva cu funcţionara, o dată ajuns în dreptul geamului, Luca se preface că n-a auzit nimic şi se prezintă în stilul tipic lui, civilizat, plăcut şi, când crede că este cazul, plin de promisiuni nerostite, gata să-i ţâşnească din gură. Iar de cumva, atent la tot ce se întâmplă împrejurul lui, cum este, observă că mesei de dincolo de ghişeu i se mişcă un picior, de stă să cadă, face ce face şi întreabă mirat:

— Îmi cer iertare, nu e treaba mea, dar cum se poate, nimeni nu vede cât de şubredă este masa dumneavoastră?

— Eee, i se răspunde, hârbul ăsta este de dinainte de război, cui să-i pese?

— Dacă nu aveţi nimic împotrivă şi nu se supără nimeni pe aici, aş aduce eu un tâmplar, chiar mâine.

Şi pleacă, îşi amână chestiunea pentru care venise, până a doua zi, când pune totul la punct în birou, nu doar masa. Aşa află şi şeful serviciului şi doreşte să-l cunoască şi să-l întrebe, de fapt, ce căutase el acolo ieri.

— O problemă de rutină, răspunde, întinzându-i acestuia hârtia, însă, desigur, depinde de bunăvoinţa dumneavoastră.

De rutină sau nu, în noile condiţii, se rezolvă ca prin minune.

Nea Luca ştie nu doar să-şi facă legături, ci să le şi întreţină, şi mai este şi altruist, îşi pune pilele lui şi la dispoziţia unora dintre oamenii pe care îi îndrăgeşte: pe domnul inspector, mare mâncău şi băutor, îl face să-l servească pe Tudor, căruia i-l aduce pe bătrânul avocat Anton, un prieten mai vechi, ca să-l trateze, iar pe acesta din urmă îl trimite la înaintare când Poliş, reparatorul de maşini de încălzit, are nevoie de el, astfel încât nimeni nu pierde nimic, ci dimpotrivă. Luca i-a servit o pilă şi lui Tudor. Când domnul Şubaru senior trăia, îi promisese unui nepot că va vorbi cu fiul său, doctorul, să-l ajute să-şi facă băiatul popă.

— Eu ştiu, tată, dacă pot să rezolv o chestiune ca asta? Nu cunosc pe nimeni, cel puţin deocamdată.

Chiar aşa era, Tudor, un şoarece de spital, habar n-avea cum să-l facă să intre la Seminarul Teologic – unde se înghesuiau şi câte zece pe un loc – pe berbecuţul de ţăran, de paisprezece ani, care nu era deprins mai deloc cu învăţătura.

— Mă gândesc, deşi nu este acelaşi lucru, termina tatăl, că, dacă ai reuşit tu, în vremurile astea, să primeşti locuinţă şi post în Bucureşti, poate că o să izbândeşti şi acum. Dar mai vorbim, sănătoşi să fim, că ăsta micul mai are un an până termină şcoala din comună.

Însă Paul Şubaru a murit şi, la trei luni, l-a urmat şi nepotul lui, tatăl băiatului ce trebuia făcut preot. În situaţia aceasta, lui Tudor i-a fost clar că obligaţia aceea de suflet a căzut pe capul lui şi că trebuia să întreprindă chiar şi imposibilul ca rugămintea tatălui să se

împlinească.

Şubaru cel tânăr pe cine altcineva putea să consulte decât pe Luca Pulbere, sfetnicul lui, gândind că, dacă el nu găseşte cheia, atunci n-avea cine.

Luca l-a ascultat şi, aşa cum se aştepta, i-a răspuns:

— Tudore, putem să-l băgăm la orice şcoală, de ce tocmai la Seminar?

— Ştiu că nu vă plac popii, dar tatăl meu şi tatăl copilului aşa au dorit, mama tot insistă, copilul vrea şi el, afon nu este, nu pot să mai schimb nimic. Ce să facă el cu liceul, ori cu profesionala, decât să ajungă la baros, fiindcă la facultate nu-l prea văd. Dacă reuşim, poate află Cineva, acolo sus, şi ne mai iartă din păcate, o luă Tudor mai uşurel.

— Tu nu prea ai până acum, iar mie nu-mi pasă de păcatele mele. Dar, dacă asta îţi este hotărârea, să-mi aminteşti când se apropie momentul. Am un bun prieten, din cei vechi, la Finanţe, care îl cunoaşte bine pe contabilul şef de la Culte, iar ăsta îl are în buzunarul mic pe directorul Seminarului, fiindcă, dacă nu-l ascultă, nu mai primeşte bani. Înţelegi? Iar copilul să ia nişte ore, să nu fie mut de tot. Se face!

Au trecut cele câteva luni care mai rămăseseră, candidatul a terminat clasa a şaptea şi aştepta, acolo la ţară, semnalul izbăvitor. Prin iulie, mama lui Tudor, profesoară şi ea, la pensie, l-a luat de mână pe flăcăul amărât şi slab, l-a urcat în tren – prima dată în viaţa lui

— Şi au plecat la Bucureşti.

Fosta profesoară şi-a luat rolul în serios şi s-a pus pe capul copilului cu explicatul şi cu ascultatul. Însă fără prea mare succes; ori elevul era flămând şi trebuia să mănânce, ori era prea sătul – era vremea prunelor şi băiatul, cam subnutrit, dădea gata o pălărie de găluşte aproape în fiecare zi, „de pomana lui Unchiu’” –, ori, în fine, îl apuca nostalgia, chiar în mijlocul lecţiei şi se oprea din povestit: „Ia uite, Tanti, ce verde şi înflorat este în curte, ca la noi acasă”. Cum lucrurile nu păreau să se mişte din loc, Tanti a trecut la represalii. „Fire-ai tu să fii de prost, adică mă

vezi pe mine, o biată femeie bătrână, cu ochelarii pe nas, învăţând odată cu tine, ori mai degrabă în locul tău, şi ţie îţi umblă mintea la cai verzi pe pereţi. Stai să vezi”. Şi punea mâna pe mătura cu coada lungă, încercând să-l ajungă cu ea, tocmai sus pe divan, lângă perete, ca să-l altoiască. Scena se repeta aproape zilnic, ea nervoasă, el râzând cam strâmb: „Auuu, gata, Tanti, nu mai da!”

Pe la începutul lui septembrie, a venit, în fine, şi admiterea. Ca să nu trebuiască să străbată zilnic tot Bucureştiul, cum el nu se putea ţine după cei doi rătăciţi, Tudor le-a făcut rost de o gazdă în apropierea Seminarului, până ce avea să se termine examenul.

Cu mult timp mai înainte, se aranjase treaba. Tudor cu nea Luca i-au invitat, cu mare pompă, pe cei doi finanţişti, la restaurant, la un adevărat festin, unde s-a discutat totul.

— Vreau să fiu sincer cu dumneavoastră, i s-a destăinuit Tudor contabilului de la Culte, copilul nu ştie prea multe, aşa că, în îmbulzeala de la Seminar, singur n-ar putea reuşi.

— Sunt convins, i-a răspuns omul – de altfel de ispravă – dar să se străduiască puţin, restul cade în grija lui Dumnezeu. Mă impresionează ceea ce încercaţi să faceţi; la preoţime, pe care o cunosc bine, de când trăiesc pe lângă ea, mai mult decât orice contează înclinaţia – i se zice har – spre profesia aceasta; or fi unii mai deştepţi, nu zic nu, dar mulţi stau cu gândul numai la colaci şi la colivă, iar eu îi prefer pe cei ca băiatul acesta sărac. Să mergeţi într-o zi la Seminar, în vizită, veţi fi bine primiţi.

Tudor, împreună cu Iulia i-au urmat sfatul, chiar într-o zi de examen, şi au găsit-o pe mamă tremurând, cu cartea în mână, prin curte, de li s-a făcut milă de ea. Sus, la etaj, în sala de oaspeţi, li s-a aranjat o primire, de parcă ar fi venit mitropolitul, cu bucate fine şi vin bisericesc, din cel ales, nu din cel de vânzare.

Examenul a decurs cum era de aşteptat, iar doamna Şubaru s-a bucurat, ca şi cum ar fi câştigat o Dacia la CEC, mai făcând şi haz de candidat:

„Închipuieşte-ţi, chiar el mi-a spus că, în loc să răspundă că nu ştiu cine trăise ca în sânul lui Avram, a zis ca în sânul Evei, de abia s-a abţinut comisia să nu hohotească de râs”.

Se vede că, deşi nu părea, profesorul Serafin ţinea minte şi promisiunile plăcute, altfel nu se poate înţelege cum, tot la un raport de gardă, pe nepusă masă, s-a făcut auzit:

— Mai sunt patru neînscrişi la doctorat: Sergiu, Bogdan, Udroiu – cei doi de la dializă – şi Şubaru. A mai rămas o lună până în octombrie, când se ţine colocviul, înscrieţi-vă. Doctoratul ăsta nu vă aduce cine ştie ce folos – la voi nu se pune problema vreunei promovări –, însă fără el nu prea puteţi rămâne în clinică.

Fireşte că toţi patru au luat invitaţia aceasta şi explicaţiile ce o completaseră ca pe eufemismul unui ordin şi au urmat calea indicată, deşi Sergiu a făcut-o à contre coeur. Colocviul a fost o glumă, subiectele tezelor chiar atunci s-au stabilit şi, în final, docentul din Serafin le-a spus cu ton blând, dar concis:

— Măi băieţi, deşi doctoratul nu mai este ce a fost, nici nu vă voi permite să vă bateţi joc de el, căci, dacă începeţi să faceţi asta, vă bateţi joc de mine, ceea ce eu, unul, nu vă sfătuiesc.

Cum tocmai atunci fusese avansat la gradul de conferenţiar şi Nicu Marcu, acesta i-a invitat pe toţi medicii din clinică la o cină, într-un restaurant bun – mai pitit, şi cu lăutari –, al cărui şef îi era pacient. N-a lipsit nimeni şi, vreme de cinci ceasuri, s-au simţit bine şi aproape toţi sau şi pilit. La plecare, profesorul, căruia o băutură bună nu-i displăcea, era bine dispus, aşa că l-a luat de braţ pe Tudor şi i-a grăit, uşor sentimental:

— Nici să nu te gândeşti că sunt zăpăcit de tot, ori sclerozat, căci nu sunt, dar îţi spun ceva, ce mâine nu mai recunosc, dar ce trebuie să ţii minte, fiindcă nu ştiu dacă mă mai prinzi vreodată în forma de acum. Eu vă cunosc pe toţi, mai bine decât credeţi şi chiar decât vă cunoaşteţi voi şi nu am a mă plânge prea tare de niciunul. Însă, dintre

toţi cei care au fost strânşi azi în jurul mesei, numai tu o să-ţi termini teza în trei ani, aşa cum trebuie, fiindcă ai şi minte, şi simţul datoriei. Toţi ai noştri sunt deştepţi, dar fiecare are un defect, care o să-l împiedice să fie cineva. Cu siguranţă, imbecilul – pronunţat „embesilul" – de Mamule o să-i depăşească, pentru că are ambiţia aceea fără margini, care îl face să treacă peste toţi ceilalţi.

Bineînţeles că, în cele câteva zeci de secunde, în care profesorul i s-a confesat, Tudor a zâmbit în întuneric, căci nu credea o iotă din profeţiile şefului, iar, în final, s-a revoltat puţin, pentru că iar îl făcuse mai mult decât bou pe Mamule, pe care el îl aprecia încă.

Din ziua aceea şi până la examenul de morfopatologie – disciplină străină precum chineza – n-au trecut decât trei luni, timp suficient ca profesorul să sară, iarăşi, pentru a nu ştiu câta oară, într-o fază, nu doar proastă, ci şi periculoasă, cum mai avusese destule. Este adevărat că, prinşi cu de toate, cu amintirea chermezei de colocviu, proaspătă, şi cu siguranţa că, oricât ar şti, tot îi va încurca, „băieţii" nu s-au prea sinchisit să pună mâna pe carte.

În ziua hotărâtă, pe la ora zece, Tudor şi-a luat Dacia 1100 şi a plecat după profesorul Teodorescu, şeful catedrei de anatomie patologică, un gentleman, burduf de carte, academician, să i-l aducă lui Serafin, cu care era şi prieten.

— Ia spune, în ce toane este prietenul meu azi? Tudor i l-a descris cât a putut el de voalat, dar

Teodorescu a înţeles, probabil, şi l-a asigurat că nu le pregătise subiecte grele.

„Mai bine ni le spuneai alde matale, până acum", gândi Tudor şi-şi văzu de volan. Lui i-a căzut structura amiloidului, însă, cum din ce ştia el din studenţie nu mai rămăsese nimic, a început cu generalităţi de etiopatogenie, ce aveau legătură cu medicina internă, a turuit testul cu Roşu de Congo, pe care îl folosea la pacienţi, dar la morfologie a greşit în totalitate, fiindcă a ţinut-o tot cu structura amorfă, când, de fapt, nu de mult, se stabilise că era sigur fibrilară.

Teodorescu n-a făcut caz, fiindcă nu se aştepta la mai

mult, însă Serafin se schimonosise în toate felurile. Tudor n-a fost foarte atent la ceilalţi, dar şi ei s-au aflat cam în aceeaşi situaţie. În final, tocmai pentru că fuseseră siguri de ce avea să se întâmple şi erau pregătiţi să îndure orice, deşi şeful le-a tras un perdaf urât de tot, nu s-au prea ofilit.

— Vă dăm notă de trecere, opt adică, la insistenţele domnului profesor Teodorescu – ziceţi-i sărut-mâna –, altfel vă aduceam aici până nu mai ştiaţi cum vă cheamă. Să vedem la celelalte două examene, poate v-aţi hotărât să nu mai faceţi doctoratul.

Şi uite aşa, lui Sergiu, i s-a ivit ocazia, pe care abia o aştepta, să se retragă definitiv şi irevocabil de la doctorat, cum nu se mai auzise prin împrejurimi.

Din garda aceea de pomină, Tudor Şubaru n-avea să mai uite edemul pulmonar acut. De temut, da, rămăsese să se teamă şi mai departe, şi mai mult decât până atunci. Doctorii văd destule, dar se lasă rareori atât de impresionaţi, încât să ţină minte ani în şir, sau toată viaţa, eşecuri îngrozitoare, ori izbânzi strălucite şi, mai ales, suferinzi.

În facultate, ca să te întâlneşti „pe viu” cu edemul pulmonar acut, trebuie să ai noroc, fiindcă cele mai multe cazuri nu ajung la spital ziua, ci în toi de noapte, când studenţii, mă rog, majoritatea lor, dorm sau ar trebui să doarmă. Cu toate că trecuse prin trei clinici de interne, dintre care una cu profil de cardiologie, în care s-ar fi putut ivi măcar un edem pulmonar acut, lui Tudor primul pacient, o femeie, aflată în starea aceasta, absolut terifiantă, i-a ieşit în cale la câteva luni după ce Serafin l-a luat în clinica lui. Bolnava aceea l-a făcut să-şi dea seama, pentru prima oară, că oamenii care respiră ca peştele pe uscat îndură cea mai mare suferinţă a fiinţei umane. Încă tânără, între treizeci şi cinci şi patruzeci de ani, subţirică, blondă artificială, avea faţa şi buzele albastre ca cerneala, iar ochii, spălăciţi, inteligenţi, larg deschişi, aproape îi ieşeau din orbite. Era nefiresc de liniştită, dacă aveai în vedere că mai avea de făcut un foarte mic pas până la moarte, ceea ce ea ştia, căci nu se găsea pentru prima

oară în această situaţie. Însă, fie se resemnase cu gândul că poate muri în orice clipă, fie spera că va scăpa, totuşi, ca şi altă dată, fie, pur şi simplu, ceea ce era şi mai probabil, nu mai putea face vreo mişcare fără ca respiraţia să nu-i devină aproape imposibilă. Răsufla repede şi chinuit, de parcă urcase muntele, iar din piept se auzea, de fiecare dată când încerca să tragă aerul, un zgomot asemănător cu clocotul supei ce fierbe într-un ceaun. Căci asta şi avea în trahee, un fel de clăbuc spumos, care, după ce îi invadase plămânii, îi astupase aproape în întregime şi bronşiile, ajungându-i până în gură, de unde se scurgea, aproape fără efort de tuse, în tăviţa din faţa ei. Prin cămaşa subţire ce-i acoperea pieptul costeliv, se zăreau bătăile repezi şi neregulate ale unei inimi înfrânte.

Avusese, totuşi, un dram de noroc, fiindcă, dimineaţa pe la unsprezece, când apăruse ea, îl găsise pe Max acolo, aşa cum se întâmpla adesea, de parcă ar fi aşteptat să-i pice vreo urgenţă. Când Tudor a pătruns în cabinet, fluturând în mână o electrocardiogramă, căutându-l cu ea chiar pe Max, a văzut-o pe bolnavă aşezată pe canapeaua de consultaţie, rezemată de perete, în nas cu tubul de la „bomba” de oxigen, chinuindu-se să respire. La masa de vizavi, stătea Max, pândind-o atent, după ce îi injectase morfina şi novuritul, aşteptând, cu maseterii contractaţi, ca ele să-şi arate efectul, înainte ca bolnava să cedeze definitiv. Acesta i-a făcut semn tânărului să tacă şi să se aşeze pe scaunul de lângă el, şoptindu-i:

— Stenoză mitrală strânsă, veche. Tensiunea arterială scăzută nu-mi permite încă să o sângerez, şi nici să-i dau nitroglicerină, dar, dacă nu începe să se amelioreze în cincisprezece minute de acum încolo, va trebui să le încercăm şi pe acestea.

Captivat de gravitatea situaţiei, inedită pentru el, Tudor a rămas locului, să vadă ce avea să se mai întâmple, contemplând pe furiş scena ce ar fi putut fi transpusă pe o pânză, poate cu titlul „Doctor la pândă”.

Şi a fost de văzut, căci, la un moment dat, clocotul din torace, singurul zgomot ce se mai auzise, s-a estompat

încet, abia perceptibil; în douăzeci de minute, respiraţia femeii a devenit mai uşoară şi mai calmă, iar expresia ochilor ei, recunoscătoare.

Întâmplarea aceasta avusese loc în urmă cu aproape trei ani, iar de atunci, şi până în noaptea de gardă de care vorbim, Tudor mai asistase la câteva, aproape identice. Forţat de examenul de specialitate, tocise, printre alte situaţii pe urgenţă, şi edemul pulmonar acut, învăţase cum să-l trateze, în general şi în funcţie de cauzele ce-l produc, dar, singur, pe cont propriu, nu avusese de-a face cu un asemenea bolnav.

Garda începuse promiţător, ca şi altele. Îşi luase prânzul, primise vizita lui nea Luca, vorbiseră de una, de alta, spre seară trecuse prin toate saloanele clinicii, cinase cu poftă şi se întreba dacă n-ar fi bine să meargă la culcare, când l-a auzit pe portar, intempestiv ca de obicei, în asemenea ocazii, tunând în curte: „Domnu' doctor, urgenţă mare". La „urgenţă mare", nu şi la alte apeluri, dacă se găsea în clinică, indiferent cine era el, medicul cobora scările nu ca oamenii, ci aproape alerga, ţinându-se de balustradă, căci portarii văzuseră şi căraseră suficient de multe urgenţe, ca să-şi dea seama când e groasă de tot. Într-un minut, Tudor a împins, precipitat, uşa de la urgenţă şi a avut parte de un tablou identic cu al femeii cu edem pulmonar acut, văzut în urmă cu trei ani şi pe care nu-l uitase. Numai că, aşezat exact în acelaşi loc ca şi aceea, rezemat de acelaşi perete şi respirând greu, se afla un bărbat pistruiat, mai degrabă tânăr, albăstrui la faţă şi cu aceeaşi bolboroseală în piept. Singura diferenţă era transpiraţia rece, ce-i năclăise tot părul de pe cap şi de pe piept, şi-i izvora, parcă, pe obraji şi pe mâini. Se afla în stare de şoc cardiogen. Omul a mărturisit scurt că nu se ştie bolnav de inimă, dar că avusese, pe la prânz, o arsură în piept, iar de o oră îi era atât de rău. „Pare să fie infarct, gândi Tudor, deşi este cam tânăr, dar ce altceva să-l arunce în şoc? Nu poate fi vorba să-l duc la etajul doi, pentru electrocardiogramă, aşa că mă port cu el ca şi când ar avea infarct". Şi aşa s-a şi purtat, dar tensiunea n-a

crescut, clocotul din piept nu s-a redus şi s-a văzut şi el, ca şi Max, data trecută, pe acelaşi scaun, cu Pavel, vajnicul lui ajutor, agitându-se pe lângă perfuzie, pândind bolnavul, care n-a avut noroc şi a murit după trei ore. L-a acoperit cu cearşaful şi, dacă i-ar fi dat prin minte, s-ar fi rugat să nu mai apară şi altă urgenţă, căci n-ar mai fi avut unde s-o aşeze.

Nici n-a apucat bine să termine de acoperit decedatul şi în stradă a frânat o altă „Salvare”. Când a văzut că şoferul trage de mânerul tărgii, a fost convins că nu va fi bine nici pe mai departe, însă, cu siguranţă, nu s-a gândit că apare un alt edem pulmonar acut. Şi, totuşi, asta a fost.

— Lăsaţi targa în hol, le-a ordonat salvariştilor. N-am unde să-l mai pun şi pe ăsta, a adăugat Tudor, înfundat, ca să nu audă pacientul.

— Nu putem, n-avem altă targă, au răspuns ei, derutaţi.

— Atunci, luaţi-l cu targă cu tot şi duceţi-l la cea mai apropiată clinică de cardiologie, ori faceţi ce ştiţi cu el. Priviţi aici, hai, hai, şi i-a tras în cabinet, închizând o clipă uşa, ca să-l vadă pe cel de sub cearşaf. Vedeţi?

Salvariştii au lăsat targa şi au plecat.

Examinat şi tratat din genunchi, cel de pe targă, un beţivan cu o insuficienţă cardiacă veche, a supravieţuit, în acea noapte, bolii şi tratamentului.

La raportul de gardă, nimeni nu părea să audă ce spunea Şubaru; pentru ei însemna, de multe ori, déjà vu, deja connu.

Doar profesorul rosti automat: „Amărâtul”.

„Ce l-a apucat, de mă compătimeşte? s-a mirat Tudor, privind în stânga şi în dreapta. Probabil că arăt mizerabil”.

— Nu tu, decedatul, l-a lămurit, înţelegător, Serafin. Ce, ai luat-o razna? Rămâneţi pe loc, conferenţiarii şi Max, să discutăm despre spitalul cel nou, schimbă el vorba.

În urmă cu trei ani se auzise că, undeva, în apropierea Cheiului, începuse să se construiască un spital nou şi că, atunci când va fi gata, aveau să se mute şi ei acolo, evadând din cursa aceea ca de şobolani, dacă nu

cumva se va găsi altcineva să le sufle locul.

— Uite cum stau lucrurile, le atrăsese atenţia profesorul, după vreun an, când avusese voie, pentru prima oară, să vorbească deschis. Având în vedere şi luând în considerare mai multe argumente, la Judeţ am fost trecuţi, de la început, pe lista clinicilor care vor merge în noua clădire, însă, după cum am aflat deja, au început presiunile pe la Partid. Se înfiinţează secţii noi, unii ies de pe listă, alţii intră, nu este zi în care să nu se modifice ceva. În încă doi ani de aici încolo se pot întâmpla multe, aşa că, domnule Marcu, fiindcă eşti omul Partidului, îl ştii şi pe al mare, ai legăturile tale acolo, ar fi bine să te preocupe chestiunea aceasta. Mie îmi pasă, însă, la urma urmei, mă apropii de pensie, pe voi ar trebui să vă intereseze mai mult decât pe mine, îşi încheiase el scurta declaraţie.

Spitalul Nou avea douăsprezece etaje şi acolo urmau să funcţioneze zece clinici medicale şi chirurgicale, pe lângă o clinică de ATI şi de laborator. La parter avea să existe şi o policlinică, cu o sumedenie de cabinete, dintre care unele aparţineau de clinicile universitare.

Deşi viitorul părea ireal de frumos, scepticii declarau ba că măgăoaia nu are spaţii de învăţământ potrivite, pentru niciuna dintre clinici, ba că amfiteatrul, unde trebuiau ţinute cursurile, pe lângă faptul că este doar unul, mai e şi mic, ba că bolnavii vor sta înghesuiţi, ba câte şi mai câte. Alţii nu prea luau în seamă aceste cârcoteli şi abia aşteptau mutarea, siguri că odată cu ea, vor începe o altă viaţă.

Ceea ce nu ştiau era dacă viaţa aceea avea să fie mai bună sau mai rea; optimiştii mizau pe prima eventualitate, realiştii pe cealaltă.

11

Între timp, clepsidra îşi continua menirea ei, împuţinând zilele clinicii, ce avea să dispară curând. Oamenii îşi vedeau de ocupaţia lor zilnică, în virtutea inerţiei, ca şi când nimic nu urma să se întâmple, fără a se gândi – Tudor şi ceilalţi de seama lui – că lasă în urmă o

bucăţică din viaţa lor, de care, odată şi odată, ar putea să îşi aducă aminte cu nostalgie, dacă nu chiar cu părere de rău. Totuşi, atmosfera cam băltea, toţi aşteptau să se întâmple ce trebuia să se întâmple, să plece, să termine. Ce să termine, nu-şi mai continuau ideea, căci, dacă şi-ar fi continuat-o, la capătul ei ar fi văzut că nu isprăvesc nimic şi că, după săptămânile de acomodare, îşi vor relua rutina.

Fiindcă nu ştiu ce-i aşteaptă, nici nu se pot concentra asupra viitorului apropiat, iar de proiecte, nici vorbă. Numai Serafin munceşte la tratatul lui de nefrologie, alături de Nic Moisescu, de Weisskopf şi de încă vreo doi, trei.

Deocamdată, bătrânii clinicii repartizează medicilor saloanele în noua clinică, iar şoarecii de laborator – printre care şi Tudor – pun pe liste aparatele şi mobilierul pe care trebuie să şi le ducă, fiecare cu ce poate, dincolo, unde nu-i întâmpină decât zidurile. Cei ce înfiinţaseră hărăbaia se mulţumiseră doar cu ele, deşi era imposibil să nu le fi trecut prin minte şi dotările, pe care, însă, nu reuşiseră să le obţină.

Clinica lui Serafin şi doctorii ei urmează să se cocoţeze la etajul şapte, iar laboratorul să rămână la primul. Pentru nişte oameni care, ani la rând, se întâlniseră zi de zi, aceasta este o noutate nu tocmai plăcută, ce îi poate duce cu gândul la micile plăceri ale unei perioade tihnite, totuşi, şi, eventual, la micile petreceri aranjate la zilele unora dintre medici şi ale personalului din laborator, cu profesorul Serafin în capul mesei, destins, plăcut, cu umor, uşor grizat în final şi, tocmai de aceea, plin de bunăvoinţă.

La o adică, cine chibzuia mai bine nu putea să nu realizeze că mulţimea de clinici, mutate sau nouănfiinţate, se vor simţi, fiecare, ca un micuţ stat în statul condus de un director ce n-avusese de-a face, până atunci, decât cu constructori şi cu medicina aşa-zisă socială. O adunătură selectă, de personalităţi şi de fel de fel de alţi oameni, care, o vreme, nu prea avea şanse să funcţioneze onorabil.

Laboratorul, în care clincile urmau să-şi pună la un

loc aparatele, multe dintre ele depăşite şi uzate, trebuia să asigure investigaţiile unui mamut clinic, cu peste o mie de pacienţi, ce se voia a fi un mare progres al medicinei bucureştene şi chiar naţionale. Se întâmpla ca în căsătoria dintre doi calici, care cred că, unindu-se, devin mai puţin săraci, când, de fapt, din două sărăcii mici nu poate ieşi decât tot o sărăcie, însă una mai mare.

Dacă medicii lui Serafin, ce urmau să se mute în acea înaltă huidumă, ar fi meditat mai serios, ceea ce nici nu era cazul, ar fi ezitat, ba chiar ar fi refuzat (dacă s-ar fi putut) să meargă într-o măgăoaie, unde singura certitudine era gloata de bolnavi.

Însă nici vorbă despre toate acestea, ei doreau să plece şi pace, oriunde, crezând că mai rău decât de unde veneau nu putea fi.

Tudor Şubaru continua să se întrebe în ce colţ de laborator va ajunge cu ustensilele lui şi bănuia că nu-i va fi simplu să facă naveta de-atâtea ori pe zi între clinică şi laborator. Cu toate astea, însă, una peste alta, era nerăbdător şi curios, ca şi ceilalţi, şi nu regreta schimbarea.

Altfel, lui Tudor Şubaru îi merge binişor şi el chiar crede asta, cu toată morala lui Luca Pulbere, care, în unele privinţe, îl consideră un necopt.

Ca medic, după cinci ani, era cu totul altcineva faţă de începuturi, nu mulţumit, dar mai încrezător în sine.

Şi cu părţile esenţiale ale vieţii, în comparaţie cu trecutul nu foarte îndepărtat, era în relaţii mai cordiale. Nici vorbă să fie prosper – fiindcă ştie că n-are cum să fie, atât de repede –, deşi nu i-ar strica nişte pantofi fără tendinţe galopante de a face trotuarul sau o pereche de pantaloni mai puţin transparenţi într-un anumit loc esenţial.

În starea aceasta de spirit, în care nici el nu mai avea chef de treabă, într-o gardă, prin iulie, Luca Pulbere, a cărui minte iscoditoare nu avea odihnă, nu numai că i-a lămurit lui Tudor amănuntele unei poveşti cunoscute în ultima vreme de toată ţara, şi reală şi hilară şi, în fine,

demnă de mirare în acelaşi timp, dar i-a făcut şi o propunere de reţinut.

— Tinere domn, avem posibilitatea să facem o plimbare, şi plăcută, şi profitabilă, doar că e cam departe, tocmai la Oradea şi la Băile Felix.

— Lasă-mă, că oboseşti şi numai privind harta, domnule, ce să căutăm tocmai acolo, nu mă atrage nicidecum.

— Nu te pripi să refuzi, permite-mi să-ţi explic. Ţi l-am adus la clinică, în urmă cu vreo doi ani, pe doctorul Pomici. Îţi aminteşti, cred, că era în vremurile lui rele, când îl dăduseră afară din serviciu şi venise la Minister, să-şi caute dreptatea lui. Acum a ajuns, cum ştii, cineva, este inventatorul Pomicilului. Dă-mi cinci minute, nu mai mult, pentru istorioara lui, în variantă scurtă.

Ascultă-mă, Pomici ăsta – apropo, e român ardelean, deşi numele nu pare – îmi este, cumva, apropiat, de peste zece ani. L-am cunoscut pe la mijlocul anilor ’50, când el abia terminase Medicina, puţin după vârsta de patruzeci şi cinci de ani, cu nota cinci pe linie (chiar el se mândrea că nu avusese niciun şase măcar). Cum, la o asemenea vârstă nu se mai pusese problema vreunei specializări, apucase ca medic la o fabrică din Timişoara, unde eu mă dusesem într-o detaşare de câteva luni (îmi era încă bine). Pomici făcuse războiul cu grad de căpitan şi, chipurile, pe front, după cum spunea el, un neamţ îi dăduse reţeta unei alifii care calma durerea. După ce s-a întors, s-a apucat să producă şi el alifia asta, cică din spânz – leac vechi pentru porci –, dar eu nu ştiu dacă ăsta o fi adevărul. Pe urmă, a dizolvat substanţa, a pus-o în flacoane goale de penicilină şi, cum se convinsese pe propria piele că nu dăunează, de atunci o foloseşte la om, contra oricărei dureri, în infiltraţii locale, din creştet până în tălpi (în cel mai propriu sens).

La poartă la el căruţele şi maşinile nu se mai terminau, iar asta era bine, atât pentru bolnavi, se pare, cât şi pentru Pomici. Din nefericire, avea perioade lungi în care trăgea la măsea de zvânta, „ca multe genii”, după spusele lui.

Au venit peste el şi miliţia economică, pentru medicină ilegală, şi securitatea – ăştia voiau reţeta –, dar, ardelean ciufut rău şi căpos cum este, nu le-a dat-o. Bine, eu nici acum nu ştiu dacă avea ce să le dea, dar asta e altceva. Când au văzut că n-o scot la capăt, l-au lăsat în pace, însă a fost pus pe liber, din cauză că umbla numai turmentat şi că lipsea zile, uneori şi săptămâni, din cabinet.

A tras mâţa de coadă până când un poet gras l-a ochit, ca şi pe alţi „vindecători" miraculoşi, şi a început să-i facă reclamă. Omul meu a fost scos de la naftalină, a fost înţărcat de la tărie, a trecut la costum şi cravată, i s-a dat spaţiu într-o policlinică şi acum, lumea vine la el ca la Petrache Lupu de la Maglavit. Oricum, ce ştiu este că şirurile de maşini şi de căruţe cu bolnavi, sosiţi pe picioarele lor, sau căraţi în braţe şi chiar pe tărgi, nu se mai termină, din zori şi până în noapte. Şi-a mai luat şi ajutoare, ca să se descurce, dar tot îi e greu. Mulţi se vor pricopsi, deşi ţăranul de doctor e un zgârcit cum n-ai mai văzut.

Trebuie să spun că l-am rugat să-mi dea câteva sticluţe de Pomicil, pentru mine, iar el mi-a trimis o cantitate suficientă să tratez un batalion; valabilitatea medicamentului lui Pomici este infinită, nu are termen de expirare, ceva nemaiîntâlnit.

Tudor ascultase neîncrezător şi, cum ştia că nea Luca nu-i un prost, îl întrebă:

— Dumneavoastră credeţi toată chestiunea asta?

— Ei, cum să cred tot ce spune el, nici vorbă! Însă de faptul că Pomicilul reduce durerea sunt sigur, m-am supus şi eu, o dată, acelor maestrului (pune şi tu nişte ghilimele).

— Totuşi, ceva nu este în regulă în treaba asta, dacă nici acum nu se cunoaşte compoziţia soluţiei. Poate că nu-i vorba decât de un amestec de medicamente banale.

— Poate, răspunse Pulbere, deşi s-a cercetat şi nu s-au găsit nici novocainã, nici alcool. Pe de altă parte, ţi-am spus că nici eu nu înghit orice, mai ales că îi ştiu bine casă, din pivniţă şi până în pod, şi nicăieri nu găseşti vreo

instalaţie capabilă să producă, nu un medicament, dar nici măcar rachiu, pentru folosinţă proprie, că şi pe acesta îl cumpără.

— Păi şi atunci? Unde prelucrează spânzul şi cum sterilizează soluţia?

— Pomici zice că nu trebuie sterilizată, fiindcă are şi proprietăţi antibiotice, îşi probă din nou Pulbere, cu un zâmbet ironic, cunoştinţele medicale. Culmea este că, deşi acum are toate avizele de folosire a Pomicilului la om şi îl înfiolează la o întreprindere importantă de medicamente din ţărişoara asta, ăia de la fabrică nu ştiu ce anume ambalează, fiindcă el le trimite soluţia în damigene. Să nu-ţi faci cruce? La momentul oportun, termină Luca, vom discuta şi despre călătoria la Oradea. Deocamdată amânăm, fiindcă am de lucru cu geamurile; mai pe toamnă, mă gândeam eu s-o punem în practică.

Şi atunci asta a fost tot.

Pe la sfârşitul lui septembrie, Luca Pulbere a revenit cu propunerea:

— Cred că, dacă vrem să mergem la Bihor, va trebui s-o facem curând. M-am interesat, avem un rapid de dimineaţă, ne urcăm în el vineri, să vedem şi noi ţara noastră scumpă, şi seara ajungem. Maşina nu intră în discuţie, e prea departe.

— Şi, după ce coborâm, ce program avem?

— Plăcut. Tragem la Felix, reţin eu locuri la un hotel, Nufărul, micuţ, dar frumos, relativ ieftin şi plin de turişti, mai ales nordici. Mâncăm, ne distrăm, dormim şi, a doua zi dimineaţă, ne apucăm, adică tu, de tratat cu Pomicil, acasă la un nepot de-al nevesti-mii, unde se vor aduna pacienţii. Lui Pomici i-am cerut avizul, că aşa se cade (lucru ce, mai târziu, s-a dovedit a fi fost foarte înţelept). Bani nu pretindem, Doamne fereşte, dar se va strânge destul ca să ne acoperim cheltuielile, să-i lăsăm nepotului ăstuia ceva (are trei copii) şi să-ţi rămână şi ţie măcar o mie, poate chiar două, de lei; mie nu-mi trebuie nimic. La auzul cifrei, Tudor a ciulit urechile, era vorba de salariul lui pe o lună.

S-a lăsat convins şi au trecut la aplicarea planului lui

Pulbere. Au prins o zi de toamnă însorită, trenul mai degrabă liber, comod, ce mai, a fost mai plăcut decât s-au aşteptat, deşi mai spre sfârşitul drumului se plictisiseră.

În această primă vizită s-a întâmplat exact aşa cum prezisese optimistul de domnul Pulbere.

— Ţi-am spus, a fost bine, s-a lăudat omul, la întoarcere, dar, pentru vârsta mea, cam prea obositor. Mai venim împreună peste două săptămâni, când s-au planificat şefii Cooperativei de Consum din Oradea. După tratament mergem cu ei la Mand – e acolo un local, chiar la şosea –, la o masă aleasă, iar după aceea ne întoarcem la tren, la Oradea. Barosanii de la

Cooperativă s-au oferit să ne trimită la Bucureşti, cu o maşină, un butoi cu peşte viu, din crescătoria de la Cefa. Ne punem pe mâncat peşte, deşi nu ştiu cum o să-l păstrăm în viaţă. Poate mai dăm şi la alţii, depinde de cât de mare o fi butoiul.

După cele două săptămâni s-au dus iarăşi la Oradea şi totul a decurs la fel de bine ca şi prima oară, iar la câteva zile a sosit şi peştele, viu şi mare, însă asta le-a dat ceva bătaie de cap. Tudor şi-a pus partea lui – vreo treizeci de bucăţi, de cel puţin jumătate de kilogram fiecare – în vana din baie, unde, după tot drumul acela lung, frumoasele vietăţi s-au înviorat şi s-au pornit să înoate, de mai mare dragul. Au mâncat ei, au dat şi vecinilor, şi rudelor, însă şi aşa, peştele nu s-a terminat, nici în trei săptămâni. Doi ani după aceea Tudor n-a mai vrut nici să audă de peşte, nicidecum să mai şi mănânce.

Între timp a venit iarna şi plăcutele excursii au încetat. Nu însă şi legătura cu foştii pacienţi, dintre care unii chiar se amelioraseră, pentru perioade mai scurte sau mai lungi. Aşa se face că aceştia doreau să repete cura, ba mai apăruseră şi alţi amatori. Deci Pomicilul avea efect anestezic local, nu doar de scurtă durată, ci, câteodată, chiar persistent.

Prin martie, la Oradea pregătirile erau terminate şi aşteptau doctorul. Probabil că s-a şi făcut multă tevatură şi, desigur, pe lângă pacienţi, ziua exactă a vizitei a fost

aflată şi de multă altă lume. Tudor s-a dus singur, de această dată, fără nea Luca Pulbere, chinuit de un puseu de coxartroză şi care, oricum, zisese că nu mai merge.

Totul părea să se desfăşoare conform celor stabilite, însă, cum sâmbătă n-a putut să trateze toţi bolnavii strânşi, a rămas până duminică dimineaţa, pentru o nouă şedinţă de terapie.

La ora zece ajunsese acasă la una dintre paciente, care avea mai mult spaţiu, unde se adunaseră vreo zece, douăsprezece persoane şi se apucase de lucru. După o oră, în cameră au năvălit, pe neaşteptate, exact ca în filme, o haită de patru miliţieni, adică un colonel, un maior şi alţi doi ofiţeri, toţi de la Economic, în civil, şi a început un calvar, ce avea să dureze două zile.

— Cine eşti, unde lucrezi, cu ce drept faci tratamente private, la o asemenea distanţă de Bucureşti? a fost prima rafală de întrebări.

Tudor, palid, aproape ca un mort, din cauza şocului – deşi nu avusese de-a face, până atunci, decât cu cei de la circulaţie, destul de binevoitori cu medicii, avea faţă de miliţieni şi o frică disimulată, dar şi o antipatie organică, de agresivi şi primitivi ce erau cei mai mulţi –, le-a dat pe loc răspunsurile, dar, cum nu avea la el nicio legimitaţie care să-i confirme calitatea de medic, gorilele, şi aşa pornite, nu l-au crezut. În cinci minute, l-au şi ridicat şi l-au dus la Miliţie, cu toate vociferările violente ale gazdei, urmaşă a unei familii de boieri din zonă, fostă deportată în Bărăgan, o femeie de şaizeci de ani, aprigă, fără teamă şi, după cum se vedea de la o poştă, deloc iubitoare de tot ce puţea a comunism.

La Miliţie, l-au lăsat într-o cameră aproape goală, cam vreun ceas – să-l fiarbă în suc propriu –, timp în care mintea bietului băiat, trecut numai prin şcoli şi spitale, fără nici cea mai vagă idee de lege, fusese năpădită de o ruşine uriaşă, la gândul că zeci, poate sute de oameni, în frunte cu Serafin, vor comenta reţinerea lui. Întâmplarea devenise pentru el una de importanţă apocaliptică.

Când ofiţerii au reapărut, l-a luat în primire

colonelul:

— Dacă nu eşti medic, aşa am ne-ai informat, te mănâncă puşcăria.

— Iar dacă se confirmă că ai primit mită, nici nu vreau să mă gândesc câţi ani o să iei, l-a prelucrat, în continuare, şi maiorul.

Sadici nenorociţi!

— V-am spus că sunt medic şi ar trebui să vă convingeţi de asta printr-un simplu telefon.

— Aşa zici tu, cum zic toţi escrocii, e plină lumea de voi.

Apoi l-au trimis să aştepte afară, într-un coridor larg, unde, spre norocul lui, era şi un W.C. A intrat acolo, a făcut cocoloş vreo trei hârtii de o sută de lei şi, deşi bănuia că apa n-o să-l ducă la vale, l-a aruncat în scoică. „Dar, şi admiţând că ar merge, dacă pun ăştia să se cerceteze canalul şi dau peste bani?” se chinuia Tudor, care nu mai gândea logic.

Atunci, n-a avut încotro şi, ca o ultimă măsură, a încercat să mănânce, cu o grabă disperată, banii de hârtie. Gura şi gâtul îi erau uscate, timp nu ştia cât mai avea până-l vor chema înapoi, iar sutele, soioase, lucioase, tari, scârboase, nu se lăsau mestecate şi, nicidecum, înghiţite. Cu chiu cu vai, a înghiţit cinci bucăţi, a şasea a scuipat-o în scoică, fiindcă începuseră să-l strige. Restul le-a pus la loc, în buzunar, ce-o fi, o fi.

— Auzi, tovărăşelule, astăzi este duminică şi arestul este plin-ochi, au continuat să-l tortureze, aşa că o să te lăsăm să pleci, însă nu cumva să părăseşti Oradea, că te aducem legat, de data asta. Mâine, la ora opt, te prezinţi aici, cu dovezi că eşti doctor şi că ai folosit Pomicilul cu aprobarea lui Pomici.

De aici încolo, n-a mai fost aşa de greu. Boiereasa aceea de ispravă, doamna Mihăilă, care nu a contenit să-i înjure – în lipsă, desigur –, a dat, în sfârşit, de un avocat, care i-a confirmat că n-au ce să-i pună în cârcă lui Tudor. A petrecut noaptea la oamenii aceştia, ce se purtau ca nişte părinţi – domnul Mihăilă era cam ca nea Grecu de

cumsecade –, dar n-a prea dormit, deşi se simţea istovit. Ceva mai târziu, tot ei au aflat că ticăloşia fusese pusă la cale de un turnător, doctorul Naghiu, care locuia în aceeaşi casă cu nepotul doamnei Pulbere.

În după-amiaza aceea, la Bucureşti, pe o ploaie câinoasă, Iulia, îngrozită, l-a căutat pe Luca Pulbere, acesta a luat legătura cu Pomici, la Timişoara, care, luni dimineaţa, la prima oră, s-a dus la miliţia locală, unde a predat un document olograf, cum că-l ştia pe Tudor şi că acesta lucrase cu permisiunea sa. Şi aşa s-au convins şi miliţienii de la Oradea că tânărul era cu adevărat cine le spusese că este.

Marţi, când a ajuns la clinică, stors de vlagă, nimeni – nici Serafin, căruia îi ceruse învoire pentru sâmbătă – nu l-a întrebat unde a fost luni. Uşor contrariat, lui Tudor i-a trecut vag prin cap: „Ăştia nici n-au observat că am lipsit. Chiar aşa de neînsemnat sunt eu?” Cu toate astea, viaţa lui a redevenit roză, mult mai roză decât înainte cu o săptămână.

Tudor a trecut atunci printr-una dintre cele mai înfricoşătoare experienţe ale vieţii lui, care l-a făcut, când s-a mai liniştit, să se întrebe pentru prima oară:

„Dacă mie, care am simţit groaza asta, doar pentru o zi, îmi venea să mă omor, ce au simţit, oare, cei de la Canal sau din puşcării?” Şi s-a cutremurat.

Atunci s-a gândit că poate Luca Pulbere are dreptate când îi spune că nu mai merită să trăieşti într-o ţară ca asta. După vreo două săptămâni, a crezut că se cuvine să i se destăinuie Iuliei, care şi până atunci îl dojenise destul.

— Ţi-ai pierdut minţile? l-a luat ea în primire, să-ţi fie învăţătură, ai devenit o raritate, primul om, cunoscut de mine, care mănâncă bani, un argirofag. Deşi nu eşti singurul, probabil, bănuiesc ce frică şi ce ruşine trebuie să fi pus stăpânire pe sufletul tău, dacă ai fost în stare de aşa ceva. Însă, până la urmă, nici nu eşti atât de curat; ce-ai căutat de atâtea ori acolo? Credeai că te vei pricopsi? Uite că nu, şi să mulţumeşti lui Dumnezeu că ai scăpat uşor. De aici încolo, o să fiu cu ochii pe tine şi mai mult decât până

acum, să mai stai pe aici, pe lângă casă, şi s-o mai răreşti şi cu domnul Pulbere.

Aşa a făcut Tudor cunoştinţă, în premieră, cu severele măsuri pe care Iulia, organ domestic de justiţie, avea de gând să i le aplice.

Ameninţările ei n-ar fi însemnat nimic, dacă nu s-ar fi ţinut de promisiune. Dar s-a ţinut, iar ăsta a fost doar începutul.

La întâi aprilie, după câteva zile de agitaţie, alaiul clinicii se strecurase, printre toate celelalte alaiuri, la locul său, în spitalul cel nou de dincolo de chei, numit pompos „de urgenţă”.

Împreună cu toţi, Tudor, atent şi curios, fără să-i treacă prin cap că partea cea mai plăcută şi mai lipsită de griji din viaţa lui de medic se terminase.

12

După strămutare urmaşe o perioadă de vânzoleală şi aşezare. Deşi nu s-ar spune că adaptarea fusese anevoioasă, cei mai mulţi se aşteptaseră la altceva.

Spitalul, ca o cutie de chibrituri culcată pe o parte, cu faţa către oraş, orientată chiar spre nord, şi cu dosul spre sud, fusese proiectat cum nu se poate mai nefericit. Dimineaţa, când, firesc, era plin de lumea aflată la lucru, saloanele de la nord erau înnegurate şi reci, mai bine de şapte luni din an. Tot aşa, camerele de gardă ale medicilor şi asistentelor şi toate toaletele, ce apucaseră, fără nicio excepţie, pe partea proastă.

Opuse acestora, dincolo de coridorul cu două laturi ce se întâlneau în depărtare, camerele, dispuse în şir indian, erau mai însorite şi mai călduroase, uneori cu trei-patru grade, însă, ca un făcut, nici măcar una nu avea toaletă sau baie. Aşa încât pacienţii nu erau mulţumiţi, nici cei de la sud, nici cei de la nord.

Ferestrele, pe măsură ce lemnul din care erau făcute se usca, erau tot mai binevoitoare cu vântul, mai ales că, în concordanţă cu legile lui Murphy, acesta bătea, de regulă, dinspre nord, aerisind toaletele şi înfrigurând dosurile vremelnicilor ocupanţi.

Doctorii nu pătimeau nici mai mult, nici mai puţin decât pacienţii, fiindcă, în afară de profesor şi de conferenţiar, nimeni nu-şi avea un cabinet propriu, lucrau pe unde apucau, dar mai cu seamă în saloane şi, mai rar, în camerele de gardă, care, ziua, rămâneau neocupate. De comentat, se comenta, doar ca să se constate situaţia, cu alte cuvinte, în zadar, pentru că treaba mare, cum s-ar putea zice, era gata făcută.

De altfel, se discuta că spitalul fusese proiectat pentru nu ştiu ce judeţ şi mutat degrabă în Bucureşti, ceea ce poate explica lipsa spaţiilor de învăţământ, acolo unde acesta trebuia să fie preocupare de căpătâi. Când plecaseră de la vechile clinici, universitarii visaseră la amfiteatre spaţioase, cu acustică de filarmonică şi găsiseră unul singur pentru toţi; la săli de demonstraţii bine dotate şi se treziseră în nişte încăperi goale, înguste (una pe etaj). Fireşte că erau descumpăniţi, sau măcar ar fi trebuit să fie.

La început, profesorul Serafin nu se arătase nici mulţumit, nici nemulţumit, mutarea îl lăsase mai degrabă indiferent. Asta era impresia lui Tudor, care credea că, pentru cei de vârsta şefului, schimbarea venise târziu. Profesorul i se păruse neobişnuit, nu de apatic, dar, în orice caz, de lipsit de interes, ca să nu vorbim de entuziasm. Cabinetul lui, ca al tuturor şefilor de clinici, de jos şi până la ultimul nivel, era înghesuit între trei lifturi, două laterale şi unul în faţă, care, deşi erau noi, huruiau şi trepidau din greu, ceea ce îl enerva. Uneori, ieşea din cabinet şi rezema caloriferul din hol, dând impresia că îşi căuta liniştea, lăsată în urmă. Pe care, după cum se vedea clar, nu şi-o găsise încă.

Din fericire, salonul de bolnavi repartizat lui Tudor se afla de partea mai zâmbitoare a clincii, dar, în afară de soare, când se nimerea să fie, alte merite nu avea. La laborator primise un spaţiu mult mai mic decât fusese „departamentul de cercetare unicameral” pe care îl părăsise şi nu mai putea să lucreze aproape nimic, cu excepţia complementului serie, o dată pe săptămână. Analizele, pe care laboratorul central avea obligaţia să le

facă, se înmulţiseră (pe măsura preocupărilor atâtor clinici cu profiluri diferite), însă, în aceeaşi măsură, investigaţiile specifice se reduseseră. Bineînţeles că nu mai putea fi vorba de imunoelectroforeza urinară, de indicele de selectivitate, de dozări de imunoglobuline şi de alte câteva, ce le aduseseră o oarecare faimă, nu cu mult timp în urmă.

Nici măcar pe Mamule Tudor nu-l mai vedea prin laborator, fiindcă nu mai avea un locşor al său; în schimb, se apucase cu şi mai mult sârg de scris articole la reviste.

Din ce în ce mai puţin satisfăcut cu situaţia lui din clinica, pe atât de lungă, pe cât de înghesuită fusese cea veche, Tudor simţea că nu mai are ce lucra şi i se părea că devine tot mai puţin folositor, în comparaţie nu doar cu ceea ce făcuse mai înainte, ci şi cu ceilalţi din generaţia lui. Măcar asistenţii se îngrijeau de studenţi, în vreme ce el mai şi şoma, dacă partea de laborator îi fusese grav ciuntită.

Apoi, profesorul se scuturase de liniştea ce părea să-l domine – şi care, ce e drept, nici nu i se potrivea –, ieşise brusc din melancolia mutării şi îşi revenise la starea anterioară, doar că umorul său se afla într-o şi mai mare suferinţă decât înainte; atmosfera se întuneca mai mult şi mai de durată, iar colaboratorii, tineri şi mai puţin tineri, începuseră iarăşi a-l ocoli.

Conferenţiarul Nicu Marcu, care apucase în cealaltă parte a clincii, în raport cu holul, îl mai chema uneori la el pe Tudor, ca să comenteze ce se întâmplă.

După un timp, acesta i-a spus:

— Tudore, a venit vremea să-ţi termini teza de doctorat şi să pleci. Văd că apar alţi oameni în clinică, pe posturi didactice, toţi mai tineri decât tine, tu rămâi tot pe ultimul loc. A fost suficient de bine la început, dar, după aproape şase ani, deşi ţi-au apărut câteva fire albe la tâmple, baţi pasul pe loc. Alte clinici stau mult mai rău la capitolul medici decât noi, la ei se scot posturi, au nevoie de tineri oarecum formaţi, interesează-te, n-ar mai trebui să arzi mult gaz pe aici. Te paşte plafonarea, l-a îmbuns serios Marcu. O să fac şi eu investigaţii, am deja ceva în

vedere.

— Să mai vedem, m-am şi învăţat aici, mai este şi doctoratul, n-aş vrea să-l irit cumva, pe profesor.

— Asta e, faci cum vrei. Însă lipsa n-o să ţi-o simtă, fiindcă, în general, cred că el nu poate simţi lipsa cuiva.

Tudor, uşor dezorientat, nu-şi dădea bine seama ce vreme sosise pentru el. Uşor apatic şi ieşit din ritm, începu, totuşi, să se întrebe ce avea de făcut.

Timp liber, şi în gărzi, şi în afara lor, destul, tineret mult, sute de specialişti, de secundari, asistente, studenţi şi studente, toţi înotând în feromoni, endorfine, foliculină şi testosteron. În primul an, curiozitatea stârnită de acestea dăduse naştere la un permanent pelerinaj între etaje şi la trânteli de uşi, la ore tainice din noapte. Se întâmpla ceva.

Tudor, cu tot fizicul lui plăcut ochiului, îndelung şi insistent privit uneori, n-a intrat în jocul ce se încinsese. În ciuda a ceea ce se zicea (că e un fraier), el era foarte mulţumit cu ceea ce avea acasă.

Dacă, în ceea ce îl priveşte pe Tudor Şubaru, asta era situaţia, după perioada de mare fierbinţeală, babilonia începutului spitalului se potolise cumva (deşi nu se aşezase întru totul) şi, cu timpul, aproape fiecare ins se orientase şi ştia, cât de cât, ce anume are de făcut.

La sfârşitul celei dintâi săptămâni, îi venise rândul şi lui Tudor la prima sa gardă. Cum, la Urgenţă, nu era încadrat niciun medic, aici lucrau, prin rotaţie, medicii de gardă de pe secţia considerată, în ziua respectivă, de serviciu la primirea urgenţelor. Fiecare clinică cu profil medical avea câte un medic de gardă, pe când cele chirurgicale îşi organizaseră echipe operatorii, cu primar, specialist şi secundari. Serviciul de gardă de la Urgenţă avea, ai săi, doar o asistentă, la interne, un secundar şi un asistent, la chirurgie, cărora li se adăugau doi brancardieri şi două infirmiere, ce deserveau şi internele şi chirurgia. Toţi noi şi uşor dezorientaţi, oameni orbecăind şi adesea negăsind ce caută, circuite nesigure, lifturi circulând în ritm de vals, iată impresia oricărui om ce cunoştea viaţa de

spital. În concluzie, lui Tudor, obişnuit cu orice fel de gărzi, organizarea aceasta i s-a părut o glumă. Cu excepţia marilor urgenţe, medicale ori chirurgicale, când se proceda cât se putea de rapid, în rest, la sosire, bolnavul era luat în primire, examinat şi, apoi, dacă era cazul, trimis, însoţit de o infirmieră, sau de brancardier, la radiologie, de unde se întorcea, după vreo jumătate de oră. Rezultatele analizelor de sânge veneau, în respectul exagerat al principiului „Graba strică treaba", într-o oră sau două –, când glicemia, de pildă, nici gând să mai fie cea din momentul recoltării – şi apoi era chemat şi medicul de gardă de la clinica de care se decidea, în final, că aparţine pacientul. Venea şi el, ziua într-o dispoziţie acceptabilă, iar noaptea, prost dispus, cu ochii cârpiţi şi cu gulerul de la pijama ridicat şi atunci se lua, în fine, hotărârea: internare (în ce clinică, se stabilea, de obicei, după târguieli între medici), tratament şi aşteptare, în aşa-zisul staţionar, timp de câteva ore, sau ambulanţă şi trambalarea la alt spital din oraş, ori acasă. Destul de simplu, nu? După ceea ce se petrecea, n-ai fi avut impresia că te aflai într-un spital de urgenţă, unde, după părerea lui Tudor, evenimentele ar fi trebuit să se desfăşoare cu viteză, nu la fel, ori chiar mai încet decât la vechea lui clinică. Este drept că accidentele colective de muncă sunt rare, cele de circulaţie aşijderea, că, în jurul spitalului nou, blocuri abia se construiesc şi că birtul cel mai apropiat se află, stingher, dincolo de râu, la o respectabilă distanţă, dar, chiar şi aşa, situaţia se dovedea a fi neaşteptat de liniştită.

Suma sumarum, dacă, după doi ani, cineva l-ar fi întrebat pe Tudor Şubaru unde a fost mai bine, dincolo sau aici, acesta s-ar fi gândit bine înainte de a răspunde. Sigur, totul părea mai aerisit – la propriu, chiar era –, însă, nu se ştie cum, între timp, şoriceii, de data aceasta, nu fraţii lor mai mari, răzbiseră până la ultimul etaj. Şobolanii nu se mai luptau pe coridoare, dar prin curte şi prin alte cotloane ale spitalului mişunau în voie. La cât gunoi se strânsese, la câte conducte calde şi comode pentru ei erau

şi la ce miros emana bogata morgă de la subsol, nu era de mirare. În apropierea camerelor de gardă, după ora şase, zgomotele scârboaselor vietăţi fuseseră înlocuite, pe post de deşteptător, de T-urile grăbitelor femei de serviciu, hocheistele (cum li se zicea), ce spălau mozaicul cenuşiu şi care nu ratau nicio lovitură în uşă, trezindu-i pe medici înainte de vreme.

Dacă cineva dintre cei ce lucrau în spital (chiar dacă nu primise ceea ce se aştepta) se apucă să-şi spună părerea, găseşte şi părţi bune, care îl determină să facă uitat că nici aici bolnavii nu se pot îmbăia când trebuie, ci doar atunci când duşurile nu sunt defecte ori n-au fost

„Luate”, că toaletele, cu sau fără capace, sunt amplasate unde sunt, că, în saloane, lumina e chioară sau de-a binelea oarbă şi că aproape tot ce se strică nu se repară, iar ce se înlocuieşte (becurile, de pildă), „se ia”, în scurt timp, mai ales de bolnavi, ca suveniruri, la externare.

Bine este, mai ales, că aici se aciuase o mare parte din crema medicilor, veniţi cu valul de prin vechile spitale. Chirurgi, internişti, neurologi, diabetologi, anestezişti, oameni de laborator şi din alte ramuri, toţi de primă mână, găseşti oricând ai nevoie, consulturile între specialităţi nu mai sunt o problemă de turism medical, ca mai înainte, iar din când în când, la Terapie Intensivă, mai scapă câte un suferind, care, altfel, ar fi murit cu zile. Este şi asta ceva, şi anume, este esenţialul.

Rău nu este că, deocamdată, nu sunt prea mulţi bolnavi, că medicamente, tot cele de dinainte, se găsesc în farmacia de la parter şi că, dacă un doctor ori o asistentă are nevoie, pentru sine, de tetraciclină sau de o aspirină, nu-şi bate capul să o cumpere, ci o scrie pe condica secţiei; normal, nu?

— În sfârşit, scăpaţi din hruba asta şi numai voi ştiţi ce speranţe aveţi, îşi dăduse cu părerea Luca Pulbere, înainte de mutare. Toţi meritaţi ceva mai bun, îmi ştii părerea, de fapt toţi meritǎm, însă ţie, care mă cunoşti într-atât, încât să nu mă crezi un cârcotaş, pot să-ţi mai spun încă o dată: în comunism nu te poţi aştepta la ceva ca

lumea, pentru că plapuma lui e mică şi, de aia, când vrea să-şi acopere capul îşi descoperă picioarele sau zona de la rădăcina lor. Dacă iei în seamă vorbele mele, nu rişti să ai deziluzii.

— Nu reuşiţi să mă indispuneţi, parcă prea vedeţi lucrurile în negru, eu sper în continuare, îi răspunse Tudor.

— Da, doctore, e treaba ta, dar, după ce ai înghiţit la Oradea banii cu care puteai să-ţi iei două perechi de pantofi de lux – ceea ce nici chiar eu n-am fost obligat să fac în atâtea aresturi –, măcar şi numai de aceea ar trebui să vezi comunismul aşa cum este. Dar să lăsăm asta. Mie îmi pare rău că plecaţi, cu voi mă simţeam mai în siguranţă, dar nici cei trei kilometri de aici până acolo nu mă sperie într-atâta, încât să nu vin să mai pălăvrăgim, ca şi până acum.

Ceea ce s-a şi întâmplat curând, mai ales că Luca, amator de noutăţi, era curios să vadă, să compare, să… cine ştie ce mai dorea, şi, de ce nu, să-şi mute rarii pacienţi după prietenii lui. Mai mult, geamgiul ştia deja că, în scurt timp, va avea ocazia să-şi facă noi cunoştinţe şi să-şi îmbogăţească „eul”, cum îi mai plăcea să spună, cu o altă specialitate medicală.

Dacă cineva a sperat, cumva, că incubatorul de şobolani – fostul spital al lui Tudor, abandonat acum – avea să apuce pe o altă cale decât cea a „slujirii sănătăţii” unei alte părţi importante dintre bucureşteni, ei bine, s-a înşelat. De această dată, a ajuns clinică de psihiatrie, iar menirea lui a devenit şi mai moţată, numărul pacienţilor ce ţin de acest domeniu fiind cu mult mai mare decât cel suferinzilor de boli interne, chiar şi lăsând la o parte că lumea e plină de nebuni mascaţi, mulţi dintre aceştia cu funcţii publice.

Pentru Luca Pulbere, trebuie să fi fost mană cerească să aibă de-a face cu doctori cu imaginaţia liberă, cu alte teme de conversaţie, mai palpitante decât ale interniştilor, ce păreau dominaţi de şabloane, dacă nu chiar de platitudine. Dar poate că omul nu gândea aşa, pentru că interniştii îi erau dragi.

Tudor Şubaru aflase, din poveştile lui Luca, despre apropierea de noile lui cunoştinţe, însă nu ştia prea multe amănunte. Dacă nu l-ar fi cunoscut atât de bine, ar fi putut crede că prietenul lui nu va găsi nicio punte de legătură, dar chiar niciuna, cu psihiatrii, şi s-ar fi necăjit; însă, cum îl ştia, nu-şi făcuse griji pentru el.

Din sporovăiala lor, la fel de plăcută, dar mai scurtă, când Luca îl vizita, prin gărzi, Tudor a dedus că acesta ajunsese să se înţeleagă bine cu noii vecini şi că trecuse într-o fază superioară, abstractă, filosofică a medicinei (asta era o supoziţie). Legase, între timp, o relaţie absolut incredibilă cu însuşi celebrul Teofil, profesorul de psihiatrie, care îi fusese dascăl şi lui Tudor, în ultimul an de facultate. Atunci, pe viitorul absolvent şi cercetător pusese stăpânire, pentru prima dată, îndoiala că s-ar putea să fie mai prost sau, hai să spunem, mai puţin inteligent decât se credea el. Acest dubiu, generat de faptul că nu pricepea absolut nimic din cursurile maestrului, durase cât semestrul, şi îl amărâse. Spirit superior, profesorul nu dădea doi bani nici pe ceea ce înţelegeau studenţii şi nici pe răspunsurile lor la examen (un dialog între surzi), aşa că îi răsplătea aproape pe toţi cu nota maximă. O atât de mare bucurie nu putea duce la alt deznodământ decât la acela de a-l considera un semizeu neînţeles de ei, de bătuţi în cap ce erau, şi de a-l ţine minte după ce terminaseră facultatea, ca pe unul de la care nu se aleseseră cu niciun dram de învăţătură.

De fapt, Tudor avusese un coleg, ce părea normal şi care (el singur) îl pricepuse atât de bine pe filosoful psihiatru (probabil şi invers), încât, la douăzeci şi cinci de ani, numai în urma câtorva discuţii generale, acesta îl primise la doctorat. Ăsta, colegul, împreună cu magistrul (dar se vorbea că mai ales tânărul) scriseseră, fără bibliografie, două sau trei volume, foarte lăudate de specialişti ca şi ei, pe tema trionticii, termen al cărui conţinut se subînţelege (ori nu?). Doru Descu, colegul lui Tudor, a ajuns doctor în psihiatrie la douăzeci şi opt de ani, dar, ghinionist, odată cu asta a devenit şomer de lux, căci,

deşi doctoratul se echivala cu titlul de medic primar, lui nu i se putea aplica legea, fiindcă primari puteau ajunge doar specialiştii, ceea ce el nu era, cum nu fusese nici medic secundar de psihiatrie.

Evident că, în România, rar se mai întâlniseră doctori în medicină la o asemenea vârstă, iar în cazul lui Doru se confirma, cum nu se poate mai clar, cum ţi se pot trage belele de la prea multă minte, mai ales când deşteptăciunea, devenită defect, dă piept cu opusul ei. Abia câţiva ani mai târziu, Descu a devenit specialist şi apoi primar în psihiatrie, dar, din păcate, pe calea obişnuită, bătătorită de toată mediocritatea.

Revenind la maestru, altfel un faimos reprezentant al psihiatrilor români – dintre care o parte probabil că l-au şi descifrat –, lui nea Luca nu i-a fost greu să-l agaţe, mai ales că, de un timp, amândoi vieţuiau singuri cuc. Marele profesor tocmai divorţase de a doua nevastă, cu vreo treizeci de ani mai tânără, care îi luase tot, chiar şi chitara, de o valoare colosală, ca să nu mai vorbim de apartament, lăsându-l pe drumuri (adică nu tocmai, căci se mutase în cabinetul de la clinică). Nici lui mintea nu-i prea fusese de folos.

Şi totuşi, Tudor n-a înţeles, nici în ruptul capului, cum de puteau tăifăsui nopţi întregi despre triontică (relaţia „eu – tu – el” şi multe alte înţelesuri), lângă o friptură şi o sticlă (sau două) de vin bun, acasă la nea Pulbere, micul meseriaş, chiar aşa citit cum îl bănuia a fi, şi o somitate în psihiatrie, ce părea venită de pe altă lume. Şi până atunci Tudor tratase cu respect o parte din mintea lui Pulbere, dar, de când cu triontica, preţuirea lui aproape că… dar, de fapt, nu mai ştia nici el ce să creadă.

Mutarea lui Tudor şi „trădarea” cu psihiatrii nu aveau şanse să strice prietenia dintre tânăr şi bătrân, cu toate că se vedeau tot mai rar; tocmai de aceea şi credeau amândoi că prietenia nu se vede şi nu se vorbeşte. Se mai auzeau la telefon, ocazii cu care nea Luca îşi tot îmbogăţea şi îşi perfecţiona înjurăturile la adresa celor ce le ascultau, eventual, convorbirile, declanşându-i noi angoase lui

Tudor.

— Ţi-am găsit un loc cum n-ai mai visat, însă deocamdată îl ţinem secret. Nici n-o să-ţi vină să crezi când vei afla. Vrei să ţi-l spun sau mai aştepţi? îl luă deoparte Marcu.

— Ei, sigur că vreau, o să-mi ţin gura, am tot interesul, nu?

— Măi, băiete, rectorul te vrea asistentul lui! La asta sigur nu te aşteptai!

— Aiurea, cred că nici nu-mi ştie numele. De abia şi-a înfiinţat clinica şi, cum este şi cardiolog, o vrea să şi-o profileze pe gustul lui, or eu…

— Îl interesează şi cardiologia, însă de la el ştiu că intenţionează să facă medicină internă, că, zice el, „pute pământul de cardiologi înarmaţi doar cu stetoscopul şi tensiometrul”. Problema e că, până la toamnă, când vor fi concursuri, te ia cu postul de cercetător cu tot. La doar cei câţiva oameni pe care îi are, gândeşte-te, ce şansă, şi acum, dar mai ales în perspectivă.

După discuţia aceea, Tudor s-a gândit serios să plece. Tot amânând răspunsul, pe care rectorul îl aştepta, a trecut o lună de zile, sau poate mai mult, perioadă după care acesta i-a transmis să-i facă o vizită.

— Ai avut timp să te decizi, vrei să vii la mine sau nu?

— Vin, i-a răspuns Tudor scurt.

Luarea hotărârii l-a făcut să grăbească ritmul în care începuse să-şi scrie teza de doctorat, ce trata, bineînţeles, un subiect de nefrologie, terapia modernă a bolilor glomerulare.

Urma să mai aştepte până în apropierea sesiunii de concursuri din toamnă, când avea şi Serafin o problemă de rezolvat: o rudă foarte apropiată şi dragă lui, care ocupa un post de preparator, dorea să se transfere, de la clinica rectorului, la o specialitate mai mică şi cu perspective de promovare ca unse. Acesta, însă, nu putea să-şi atingă ţelul decât dacă Serafin îi dădea rectorului pe cineva, la schimb.

La momentul potrivit, a avut loc discuţia între rector

şi Serafin, la finalul căreia s-a ajuns şi la întrebarea rectorului.

— Pe cine îmi daţi, dintre cei tineri?

— Păi, asta este, că n-o să vrea nimeni să plece de aici; clinica este una de vârf, nu că n-ar fi şi a ta (rectorul îi fusese şi el discipol lui Serafin), cu toţii se simt bine – o exagerare, desigur –, ei ştiu că îmi sunt dragi (o altă exagerare) şi de aceea mă şi jenez să-l întreb pe vreunul, zău aşa.

— Ştiu şi eu? mimă rectorul o dilemă şi, după o scurtă pauză, bine regizată, întrebă: ce-ar fi să-l tatonaţi pe Tudor Şubaru?

— Aa, n-o să vrea nici el.

— După câte am văzut, este mai apropiat de Nicu Marcu, să ne sfătuim şi cu el, fu de părere rectorul. Trebuie să-mi găsiţi un om, altă cale nu este.

Au trimis după Marcu, cel ce negociase de la început cu rectorul şi care, „surprins” nevoie mare, a acceptat „neplăcuta” sarcină să-l întrebe pe Tudor. Chiar a doua zi (lucrurile se precipitau), acesta s-a trezit chemat la profesorul Serafin, care, uşor jenat, l-a luat cu

„Tudorică, dragă” şi i-a spus despre ce era vorba.

— Adică să plec de lângă dumneavoastră, acum, după atâţia ani, în care am realizat şi eu câte ceva? se miră el aproape natural; primul meu gând este să refuz, însă lăsaţi-mă să vă dau răspunsul peste vreo două-trei zile, să văd, să mă mai gândesc.

— Bine, Tudorică, cum vrei tu aşa va fi, dar nu uita că, deşi la rector, ciorba nu are atâtea bucături ca aici, el este un tip mult mai dificil decât mine şi, deci, îţi poate fi şi mai bine, dar şi mai rău; gândeşte-te, nu vreau să mă blastămi (aşa pronunţa el cuvântul). Pleci, dacă vrei, dacă nu, nu. Să nu-mi reproşezi că nu te-am avertizat.

După ce s-a mai gândit, Tudor a ajuns la concluzia că Serafin încercase să fie corect, cu tot interesul lui, dar că toţi „actorii” fuseseră farisei, dacă nu chiar mici cutre.

La termen, aşa cum promisese, se înfiinţă la viitorul lui fost profesor şi grăi:

— Între timp, am aflat mai multe şi nu vreau să vă provoc greutăţi. Mi-aţi făcut mult bine (asta era realitatea) şi, deşi mă despart cu greu de toţi din clinică (adevărat) şi de dumneavoastră (ceea ce, în ultima vreme, era parţial adevărat), am hotărât să vă ascult şi să plec. Rămân, însă, două treburi nerezolvate: cine dozează, în continuare, complementul serie şi teza mea de doctorat.

— Mai întâi, se îmbăţoşă puţin Serafin, nu tu îmi faci mie un serviciu, ci tot eu ţie, până la urmă. Şi apoi, e simplu: un an de zile de acum înainte, o zi pe săptămână, tu continui să-mi faci analiza asta de laborator, iar eu îţi voi accepta teza, când va fi gata. Nu-i socoteală cinstită?

„Ptiu, bou mai sunt uneori! se biciui Tudor, după ce auzi soluţia lui Serafin. Iată cu ce m-am ales. Nu puteam vorbi doar de teză?”

— Ba da, numai să îi spuneţi lui… şi făcu semn cu degetul în jos, referindu-se la rector, i-a răspuns, cu glas tare, viitorul fost cercetător al profesorului. Când să plec?

— Când vrei, dar ţine bine minte, nicăieri nu-ţi va fi mai bine decât ţi-a fost la mine în clinică. „Ei, asta-i acum!” Când îţi va fi greu, vino să mă vizitezi, să vorbim, sau, dacă vei voi, poţi reveni de tot. „Tu l as voulu, George Dandin”, îşi declamă el citatul preferat din Molière, ca şi când nu s-ar fi bucurat. Acum, gata, du-te, să nu te mai văd. Şi ascultă încă o dată, nu mi-am schimbat părerea, deşi tu nu mă crezi, o să ajungi departe şi mă bucur de pe acum, fiindcă atunci s-ar putea să nu mai fiu pe aproape, încercă iar şeful să fie patetic. Părea sincer.

„Ăsta cu sentimentalismul lui mă face să mă simt ca şi cum l-aş trăda; probabil că aşa simte şi el, în ce mă priveşte, deşi amândoi ştim că nu-i adevărat. Ce naiba, nu cumva semănăm?” se surprinse Tudor gândind când închise pe dinafară uşa maestrului său, simţind, totuşi, că ceva din el va aparţine, şi de aci încolo, oamenilor acelora, lângă care trăise câţiva ani buni.

Peste o săptămână, s-a mutat cu două etaje mai jos.

13

Cu schimbarea aceasta, viaţa lui Tudor Şubaru s-a

complicat atât de tare, cât până atunci nici nu şi-ar fi putut închipui că este posibil. Acomodarea în clinica lui Daniel Gherman, profesor şi rector, pe deasupra, s-a sfârşit înainte de a începe, trecerea la noul ritm fiind aproape instantanee. Profesorul, păstorul întregii clinici, avea în grijă, ca orice medic de rând, trei saloane, de care se ocupa zilnic; la ele l-a plantat pe Şubaru, să facă treabă, să se convingă ce-i poate capul (toţi procedează astfel cu nou-veniţii), să-i imprime viteza dorită, într-o clinică unde lucrau doar patru doctori, să-l înveţe, cât se poate de rapid, „bucătăria locală”.

După cum îşi dădu seama, în doar câteva zile, răbdarea nu era calitatea forte a lui Gherman, care părea să se ghideze după cunoscutul şi mereu actualul principiu: „(cel puţin) un picior în dos, un pas înainte”, aşa încât nu fu de ici, de colo pentru Tudor Şubaru să treacă, într-o săptămână, de la cinci la cincisprezece bolnavi, de la un ritm de vals sau swing, la unul de shake sau twist şi la un şef nerăbdător. Nu putea fi deloc uşor, pentru cineva obişnuit să lucreze după zicala „festina lente”, atât de plăcută, deprinsă la nefrologie, unde pacienţii zăboveau cu săptămânile, să sară din viteza întâi direct în ultima (nu merge nici la maşini).

Şubaru nu era, însă, omul gata să abandoneze şi, cum avea o vârtoasă experienţă cu Serafin, s-a apucat să-i dovedească şefului că poate să facă orice: să pună diagnostice rapide (cum pretindea acesta) şi, în acelaşi timp, exacte şi frumoase, să vindece bolnavii în şapte zile, cum, iarăşi, îi plăcea şefului, să completeze foi de observaţie model, să compună bilete de ieşire logice şi documentate, cum învăţase de la Weisskopf, iar, pe deasupra, să se ocupe, zilnic, şi de studenţi, ceva nou, dar interesant.

Cum nu avea niciun ajutor, Tudor robotea şi scria aproape tot timpul, fără vreun semn de satisfacţie din partea lui Gherman. Acesta, un bărbat arătos şi el, cu puţin peste cincizeci de ani, suplu, cu trăsături armonioase ale feţei, cu păr uşor buclat şi cu ochelari ce-i veneau bine, cu

succes la femei, se zice, pe care Tudor i-l descria lui Nicu Marcu ca pe „un tip cu nervii mereu întinşi, încruntat şi nemulţumit, încărcat negativ, un chiţibuşar, care observă şi contorizează totul, însă nu comentează decât greşelile. Mulţumiri? Nici cât de la Serafin. Ce mai, un om tare greu de suportat!”

După primele trei luni, în care muncise ca arareori mai înainte, Tudor nu se alesese decât cu nervi, cu o frumuseţe de bătătură pe degetul mijlociu (de la pix) şi cu o asemenea dispoziţie, încât singurul gând cei veni fu unul pe măsură: „Numai Scaraoţchi mi-a putut face vânt încoace”.

La toate cele zise, Nicu Marcu, tot numai grimase, îi răspundea:

— Îl cunosc, măi băiete, nu mă mir. Mai aşteaptă, noul tău şef nu-i prost deloc, îi eşti deja util şi îi vei deveni indispensabil, lucrurile se vor schimba. Plata? Totul în viaţă se face cu preţul consumului de nervi – iar Gherman este un neurofag de clasă – şi, câteodată, cu al ruinării sănătăţii, ceea ce unuia de piatră, ca tine, nu i se poate întâmpla. O să se lămurească şi că eşti om de caracter, o să fie mai bine. Învaţă, şi ţine minte: dacă vei urca vreodată în vârful unei piramide, să nu faci nici ca el, nici ca Serafin şi nici ca mine, că sunt prea indulgent. Vă cunosc pe amândoi, şi el a fost ca tine, s-ar putea să ajungeţi, cândva, prieteni, idee, care acum ţi se pare o aberaţie. Ai răbdare!

Abia apoi şi-a primit şi noul venit saloanele, unul de bărbaţi şi celălalt, de femei.

Unde mai pui că, specialişti puţini fiind, iar secundari, doar de sămânţă, unu sau doi pe toată secţia, lui Tudor îi venea rândul la gardă din trei în trei zile, că, în fiecare joi, dis-de-dimineaţă, coboară la laborator să-i dozeze lui Serafin complementul serie, zi în care îşi vede bolnavii după-amiaza, pentru că „ferestre” nu sunt de găsit.

Fostul şef nu-l bate la cap cu teza, dar nici nu este nevoie, fiindcă Tudor ştie că, deşi n-a ajuns în criză de

timp, avea să ajungă, dacă nu ridică strocul. Dar l-a ridicat, consultându-se din când în când cu Nic Moisescu şi, la câte două luni interval, cu Serafin însuşi, de la care se alege cu încurajări şi, de fiecare dată, cu gluma standard: „O să fie foarte bună, vei avea un succes epocal”. Cu doza sa de înţelepciune, acesta ştie ce înseamnă doctoratul în ziua de astăzi şi, de aceea, nu face caz de el. Chiar şi aşa, pregătirea lucrării îi ia timp şi îi dă griji, lui, celui ce, până de curând, se îmbăiase în ceea ce acum i se părea a fi fost o deplină şi nemărginită libertate.

„Importanţă să mi se dea am vrut, iacă, mi se dă”, constată Tudor, căruia nu-i venea să creadă că mai are încă multe de făcut şi chiar de învăţat. Aici, raportul de gardă este un nedorit prilej de a-şi pune la încercare ştiinţa de carte, căci, oricât de adevărat, de elegant, de rotund şi de frumos formulează el diagnosticul de externare, Gherman cere lămuriri, nu doar de la noul venit, ci şi celor mai vechi. Diagnosticul de externare şi indicaţiile terapeutice se citesc pe loc, se discută, se comentează, se fac modificări, dacă este cazul (şi, de regulă, este) şi se pun întrebări de tot felul, iar când răspunsul nu i se pare suficient de clar şi de credibil, profesorul cere dovezi. „Vă rog să-mi aduceţi bibliografie”. Şi, cum cartea nu este întotdeauna de partea lui Tudor, acesta are un sentiment greu de desluşit, un amestec de ciudă pe şef şi de nemulţumire faţă de sine, căci îşi dă seama că, uneori, îl „fură”.

Impresia artistică, bazată pe (credea el) suficiente cunoştinţe şi experienţă, însă nu destule, după cum tot el constată în faţa tratatelor. De la început s-a simţit pus sub presiune şi constrâns, ceea ce venea în conflict cu firea lui, devenită cu timpul mai încrezătoare şi mai nesupusă decât fusese înainte cu câţiva ani. Ce e drept, e drept, raportul de gardă este, totuşi, o mică şcoală.

Încă din primele zile, surprizele de tot felul se ţinuseră lanţ. Odată, intrând într-un salon, să caute o soră, Tudor dăduse acolo peste profesor, care îi aruncase o surprinzătoare privire de gheaţă. Peste cinci minute, când

se reîntâlniseră pe coridor, avea să afle şi explicaţia:

— La noi în clinică se bate la uşă, când se intră într-un salon.

Aşa ceva nu numai că nu mai auzise până atunci, dar nici măcar nu-i trecuse prin minte. „Am dat-o dracului, de-a binelea”, se minună Tudor perplex, rămas pe gânduri. „Zău, aşa e la voi?” mârâi creierul lui.

Dar, în vară, un fost coleg, fugit în vest, revenit în vizită, îl lămurise, amuzat:

— Normal, are dreptate, nu dai buzna în salon, noi batem şi aşteptăm răspunsul. Dacă intrăm, iar pacientul este doar pe jumătate îmbrăcat, ne scuzăm şi părăsim salonul, până când omul se pune la punct.

— Tot în această clinică, continuase Gherman, ne conducem după un dublu dicton: „Măria Sa bolnavul, Măria Sa studentul”; vă spun toate acestea ca să vă uşurez tranziţia.

După câteva luni, Tudor – ca şi aproape toţi cei ce lucrau acolo, fiecare la vremea lui – a ajuns să ciocănească (reflex), nu doar la toate uşile din clinică, nu numai când intra, ci şi când ieşea, dar chiar şi la el acasă, până şi la propria toaletă, şi asta la fel, nu numai la intrare, ci o dată chiar şi la ieşire, ceea ce lui însuşi i-a declanşat o criză de râs năuc, care a pus-o pe gânduri şi pe Iulia („Ce era înăuntru, gaz ilariant?” l-a întrebat ea).

De abia la sfârşitul celui de-al doilea an, când, cu chiu, cu vai, învăţase toate tertipurile şi nu prea mai avea neplăceri, numai atunci şi doar o dată, nu s-a mai putut abţine.

Fusese un raport de gardă concis, grav, încordat

— Cum erau aproape toate –, după care rămăseseră doar ei doi, să „inventarieze”, urmărind foaia de observaţie, un caz complicat. Gherman, un tip inteligent, cu puţină încredere în oameni, exigent cu sine şi nemulţumit, probabil, cu medicina pe care o ştiau medicii, în general, şi poate şi el – lua cu prudenţă orice afirmaţie a altora –, tocmai parcursese prima pagină, rubrică cu rubrică, şi trecuse mai departe, când, deodată, i s-a părut

că descoperise o prostie ordinară. Într-o fracţiune de secundă, a şi sfâşiat foaia, însă doar pe jumătate, fiindcă, reprocesând în cap ceea ce citise, s-a oprit tot atât de brusc şi a bâiguit: „Scuzaţi-mă”. Fusese prea târziu, Tudor îi luase deja foaia din mână, o pusese între copertele ei de carton şi o izbise cu putere de masă. Atunci i-a şi spus profesorului, palid şi el, deşi tânărului nu-i trecuse nici măcar o clipă prin minte să i-o trântească în cap, că părăseşte clinica:

— M-am săturat, chiar mă mut îndărăt, cu post cu tot, rostise, livid, Tudor, ale cărui gesturi şi priviri probabil că spuneau cu mult mai mult decât orice cuvânt.

Apoi, nu şi-au mai vorbit, Tudor nu l-a mai salutat decât o dată (salut fără răspuns), dar n-a făcut niciun alt demers; nici măcar lui Nicu Marcu nu i-a spus.

După trei săptămâni, profesorul l-a reţinut, tot în sala de rapoarte de gardă, şi, în timp ce Tudor, sigur că totul s-a terminat, căuta în minte următoarea lui zi de gardă, ca să-şi ia catrafusele de prin dulapuri, acesta i-a spus aparent calm:

— Nu consider că este bine să plecaţi din clinică, dar, dacă doriţi cu adevărat, ca rector, vă aprob cererea. Amândoi am greşit, dar vă daţi seama că un alt şef în locul meu n-ar mai sta de vorbă cu dumneavoastră. Nici eu nu ştiu de ce fac acest pas („ei, nu!”), când v-aş putea da afară. Cred, însă, că vom găsi calea de înţelegere. Gândiţi-vă, aştept răspunsul mâine, o noapte de răgaz în plus nu strică. Oricum, îmi voi da seama şi singur ce intenţii aveţi.

Nu mai trebuie spus că pe Tudor reacţia rectorului l-a luat prin surprindere. Nu se aşteptase la o propunere de pace şi nici după aceea nu s-a gândit că, de azi încolo, Gherman va deveni un blajin, bun de pus la rană. Însă întâlnirea a fost suficientă ca să-l determine să reevalueze situaţia, atât cât putea, cu mintea încă necoaptă într-ale cunoaşterii de oameni, punând în balanţă şi bunele, nu doar relele şefului.

Şi cum nemulţumirea se iscase din oboseală, analiza lui de aici şi porni: „Ce facem noi, atât de puţini câţi

suntem, seamănă cumva, păstrând proporţia, cu truda lui Sisif; o tot luăm de la capăt, cu aceeaşi resemnare, căci altă cale nu avem. Omul ăsta şi-a făcut şi el o clinică, pe care şi-a dorit-o, şi crede că toată suflarea este cu ochii critici pe ea. Îi este frică să nu se spună că nu merge ca lumea, înţeleg, dar ce l-ar costa s-o lase ceva mai moale, acum, când avem nişte reflexe, atât de adânc întipărite, că nici să vrem n-am mai putea trage pe dreapta? Nu l-ar costa nimic, dar nu poate, pur şi simplu. E şi pretenţios, de parcă el le-ar şti pe toate, ceea ce nu poate fi adevărat. Pe de altă parte, cu destui nervi, m-a făcut să citesc şi mă simt mai confortabil cu ce ştiu. Ca să nu mai vorbim că nici rector nu-i tocmai uşor să fii, să tot dai raportul oricui te ia la întrebări, de la minister, până la primul secretar şi Securitate. Pentru toate, ar avea ceva scuze, însă tonul face muzica. Aşa s-a născut şi nu se mai poate schimba. Să rămân, ori ar fi mai bine să-l las în plata Domnului, fără să mă mai uit îndărăt, cât timp e în toane mai bune?”

În cele din urmă, a rămas, cu hotărârea să-şi asume viitorul, dacă o fi posibil, acolo, lângă Gherman.

Atunci a fost şi prima şi ultima cumpănă. Şi tot atunci, şi-a pus în gând să încerce să nu-l mai taxeze atât de categoric pe acesta şi să se obişnuiască, indiferent ce ar mai fi spus – de vreme ce nu putea să-l schimbe –, cu atât mai mult cu cât, adesea, spusele lui au un sens, chiar nedestăinuit, nu sunt toate absurde.

„Bunăoară, m-am convins că, dacă rulajul bolnavilor este mai mare, cu atât mai bine ne merge, şi clinicii, şi doctorilor”.

Fireşte că profesorul Gherman a continuat să fie el însuşi, dar, de la acel incident grav, cu o nuanţă de duritate în minus. O mică schimbare, suficientă ca Tudor să-şi poată trage răsuflarea, din când în când. Atmosfera rămânea tot nesuferită, dar puţin mai suportabilă, ca într-un banc cu un om sărac, care avea o familie cu şapte suflete, înghesuite într-o singură cameră. Amărâtul s-a dus la rabin, să-i ceară un sfat, o soluţie, căci credea că mai rău de atât nu se poate. Sfătuitorul a ascultat atent şi,

după o îndelungată chibzuinţă, l-a întrebat:

— Capră ai?

— Dacă am capră? Cum să n-am capră? O ţin afară, în curte.

— Atunci bag-o în cameră la voi şi vino din nou peste o lună.

Omul, mirat nevoie mare, aşa a făcut, iar la termen, a revenit:

— Ei, ai adus capra în casă?

— Dacă am adus capra în casă? Da, aşa cum ai spus.

— Şi e mai bine?

— Să fie mai bine? Nici vorbă!

— Nu? Dar câine ai?

— Câine? Am, dar nădăjduiesc că nu vrei să-l mut din cuşca lui, în casă.

— Ba da, aşa să faci şi revino peste o lună.

Apoi, mânat de sfătuitor, a mai băgat în cameră cocoşul, cu câteva găini după el.

Luna următoare, săracul a venit, iar rabinul l-a întrebat iarăşi care mai este situaţia.

— Cum să fie? E şi mai rea, câinele latră, fiindcă nici lui nu-i place, toate jivinele se încaieră mereu, se face o hărmălaie de neînchipuit. Îmi vine să-mi fac felul, nu altceva.

— Adică, vreţi să vă sinucideţi, tu şi ai tăi? Nu, asta nu, i-a răspuns rabinul, mai bine scoate afară capra şi treci pe la mine peste o săptămână să-mi spui cum este.

— Dacă este ceva mai bine? Da, este ceva mai bine, s-a lăudat omul după şapte zile.

— Ei, fie, acum, din trei în trei zile, scoate câinele, cocoşul şi găinile şi întoarce-te la sfârşit.

În fine, săracul a revenit la rabin şi i-a spus:

— Acum ne simţim cu mult mai bine, mă gândesc cum să-ţi mulţumesc pentru sfaturile tale, nu ştiu ce m-aş fi făcut fără ele.

Acelaşi lucru părea să i se întâmple şi lui Şubaru. Unde mai pui că, într-o dimineaţă, atent ca de obicei,

Gherman l-a mai prins cu o mică eroare. În timp ce Tudor citea diagnosticul de externare al unui pacient, iar profesorul răsfoia, una după alta, filele foii de observaţie, acesta l-a oprit, surprinzător de gentil pentru el:

— Staţi puţin, vă rog, văd că aţi trecut cu vederea creşterea transaminazelor, ce e cu ele?

— N-am ştiut să le interpretez, i-a răspuns, sincer, Şubaru.

Bine intenţionat, Gherman i-a servit în continuare o lecţie utilă:

— Asta ni se poate întâmpla adesea; multe date patologice, clinice sau de laborator, scapă priceperii noastre, ceea ce nu înseamnă că ele nu există şi că le putem ascunde sub obroc, ca şi când n-ar fi. E dăunător pentru bolnav şi nici etic nu este. Vă rog să-l trimiteţi la un hepatolog.

Încă o mână întinsă, prinsă de Tudor.

Aşadar, la sfârşitul şederii lui în clinica lui Serafin, credea că mai rău nu se poate, dar s-a convins că se putuse, iar acum se simţea cam ca săracul, după ce scosese afară doar capra. Şi tot ca acel sărac, peste ani avea să-i mulţumească lui Gherman pentru ceea ce îl silise să facă.

În răstimp, şi-a văzut de teza de doctorat, pe care a terminat-o cu două luni înainte de încheierea celor trei ani de la admitere. Dar, când să înceapă demersurile pentru susţinere, de sus, aproape de sus de tot, a venit vestea că aşa ceva nu se mai poate, că deocamdată se amână, până la noi ordine.

Probabil că se depăşise planul şi se umpluse ţara de doctori în medicină şi în de toate şi, cum nu puteau fi (încă) eutanasiaţi, împuţinarea lor trebuia realizată altfel.

— Şi dacă o susţineam acum, tot nu-i băteam recordul de tinereţe unui fost coleg de-al meu, Doru Descu, i-a spus Tudor profesorului Serafin; sper să nu se depună prea mult praf pe ea până o susţin, ca pe a lui nea Max.

— Ai răbdare, musiu, căci, după cum zice cronicarul, omul este sub vremi, nu invers, Dar am mai văzut dintr-

astea, popreala n-o să ţină niciun an, că mai sunt şi alţii în această situaţie, mai co „şi decât tine.

Într-adevăr, dacă s-ar mai fi prelungit două luni, s-ar fi împlinit anul, cum prorocise Serafin.

Din comisie, au făcut parte, în afara conducătorului ştiinţific, profesorul Maxim şi Nic Moisescu, iar preşedinte a fost însuşi Daniel Gherman, acum cu gânduri ceva mai bune. Comisie de cinci stele. Toţi membrii ei erau cunoscuţi şi foarte apreciaţi în lumea medicală bucureşteană, dar Maxim, pe care Tudor nu-l întâlnise până atunci (invers, nici nu se punea problema), l-a impresionat cel mai mult. Nu prin ceea ce spusese despre lucrare, pe care o lăudase destul, ci pentru că se purtase ca un înţelept, care ştie să-i dea atenţie şi unuia mai mic, să-l facă să se simtă important câteodată; într-un cuvânt, aristocrat. Dacă o fi fost aşa întotdeauna, chiar şi cu colaboratorii lui, Tudor nu ştia şi nici n-avea de gând să caute să afle, ca să nu-şi facă sânge rău.

După vreo săptămână, a primit prin poştă câteva rânduri de la Maxim, în care acesta îi spunea cât de onorat fusese şi îi mulţumea că îi dăduse posibilitatea de a face parte dintr-o comisie atât de selectă, ce audiase o teză atât de valoroasă şi de originală, ce-l îndreptăţea pe autor (adică, pe el, pe Tudor) să se considere nu coleg cu el – „că şi aşa eraţi” –, ci un om de ştiinţă. I-a arătat scrisoarea lui Nic Moisescu, prieten cu Maxim, şi l-a întrebat: „Îşi bate joc sau vorbeşte serios?”

— Nu, nu, e serios, e un mare gentleman, i-a răspuns Nic.

Din nefericire, Maxim a mai trăit puţin timp după aceea. Ca orice om, avusese şi el un viciu, tutunul, iar acesta l-a dat gata.

Serafin avusese dreptate la cheful de admitere, în urmă cu trei ani, Tudor Şubaru devenise cel dintâi doctor în medicină, dintre cei se intraseră deodată în pregătire. Din păcate, Paul Şubaru, tatăl lui, n-a mai apucat ziua să se mândrească, încă o dată, cu fiul său, deşi n-ar fi avut atunci decât şaizeci şi nouă de ani. Doamna Şubaru,

modestă, s-a jenat să se amestece „între atâtea capete luminate”, aşa că doar nea Luca Pulbere, prietenul lui Tudor, aşezat în rândul al treilea, salutând cu deferenţă profesorii şi doctorii cunoscuţi, l-a felicitat, exagerând în stilul său:

— Ai fost strălucitor, ca întotdeauna, ce n-aş da să te văd, peste ani, la catedra aceea (şi a arătat-o), unde vei ajunge cu siguranţă, cu sau fără mine de faţă.

Dintre toate laudele, aceasta, venită din partea lui nea Luca, îi făcea cel mai bine, poate fiindcă era cea mai sinceră, chiar şi aşa umflată cum era. De parcă îmbărbătarea lui i-ar fi suficientă lui Tudor ca să devină profesor, aşa cum fusese să ajungă şofer.

O dată doctoratul terminat, luase sfârşit, aproape definitiv, şi legătura lui Tudor cu profesorul Serafin.

În despărţiri, distanţa nu contează, tot despărţiri se cheamă.

Acestuia îi apăruse, cu succes, cartea vieţii sale, primul tratat de nefrologie modernă, primit cu mare aviditate de specialiştii din toată ţara. Între timp, ajunsese la aproape şaizeci şi patru de ani, celebra sa vervă şi energie se mai potoliseră şi devenise şi mai sentimental. Cât a mai stat la catedră, a încercat să se menţină la nivelul lui şi a reuşit, deşi oboseala şi lehamitea nu doar i se bănuiau, ci le şi mărturisea. Întruna dintre ultimele vizite de dinainte de retragere, pe care Tudor simţea nevoia să i le facă, de drag şi din recunoştinţă pentru ce-i dăduse, ca maestru, îi spusese acestuia:

— Tudorică, simt că a sosit şi pentru mine clipa cântecului de lebădă. Cine spune că omul rămâne creator până la senectute se înşală sau chiar minte cu bună ştiinţă. Fiecare îşi dă seama când i-a secat izvorul, când a spus ceea ce – mult sau puţin – a avut de spus în profesia lui. Pentru majoritatea medicilor de vârf, eu cred că şaizeci şi cinci de ani este graniţa. Asta, cu indulgenţă, în ceea ce îi priveşte pe unii, şi poate, cu severitate, pe foarte puţini. Cine insistă şi după ce creierul îi transmite mesajul, greşeşte, aşa cum greşeşte şi artistul de excepţie care

continuă să cânte când vocea lui nu mai este ce a fost. De cele mai multe ori, artistul se retrage, iar omul de ştiinţă ar trebui să procedeze la fel.

Alţii abia atunci se cred tocmai buni să devină academicieni, iar unii chiar devin.

14

Tudor Şubaru rămăsese, pentru al treilea an de când migrase la rector, tot cercetător, iar vina, dacă s-ar putea vorbi de aşa ceva, îi aparţinea. Relaţiile cu şeful său se stabilizaseră, ştia fiecare la ce se poate aştepta de la celălalt, distanţa dintre ei se păstra constantă (şi încă mare), cum se spune, exista un modus vivendi acceptabil. În primul şi în cel de-al doilea an, rectorul nu putuse scoate la concurs un post de asistent, din lipsă de normă didactică, însă în cel de-al treilea, când a început să curgă puhoiul de studenţi străini, l-a anunţat pe Tudor să se pregătească de concursul din toamnă. Spre surprinderea lui, profesorul n-a citit pe faţa subalternului expresia la care s-a aşteptat şi a dat, întrebător, din cap:

— Ce s-a întâmplat?

— Domnule profesor, m-am gândit să merg pe linia cercetării. Aş mai avea puţin de tras şi aş îndeplini condiţii de cercetător gradul II. Ce ziceţi?

— Ce să zic? Cu puţină întârziere, eu v-am scos postul, pentru care aţi şi venit la mine în clinică şi, de aci înainte, ca şi până acum, hotărârea vă aparţine (şeful nu se adresa nimănui, dar absolut nimănui, altfel decât foarte protocolar, deşi în alt mod decât Weisskopf). Însă postul va fi anunţat şi, dacă altcineva îl ocupă, iar speranţa cu cercetarea nu vă iese, veţi avea o problemă.

Postul s-a scos, Tudor nu s-a înscris, însă nu s-a înscris nici altcineva şi, deci, nu s-a ocupat. Anul următor, rectorul l-a chemat la el, la Rectorat şi l-a întrebat ce mai are de gând:

— Ca şi anul trecut, i-a răspuns cercetătorul.

— Bine, dar am şi eu ceva de spus. Ştiaţi de la început că duc lipsă de cadre didactice şi, în aceşti ani, mi-aţi dat impresia că activitatea cu studenţii vă satisface. Pe

de altă parte, Institutul are un Centru de Medicină Experimentală, înfiinţat de predecesorul meu, unde se fac nişte lucruri frumoase. Centrul n-are un şef, aşa că, dacă doriţi să mergeţi pe cercetare, vă numesc pe acest post, dar va trebui să renunţaţi la clinică şi la bolnavi. Slavă Domnului, există destule animale, vă veţi putea dezvolta creator („Băşcălie, nu?”). Totuşi, din păcate, oricât ne-am chinui, noi nu prea putem împinge ştiinţa înainte, cel mult o mutăm, mai la stânga sau mai la dreapta. Pe orice cale o apucaţi, eu vă ajut.

Tudor a înţeles clar mesajul apăsat, fără să mai fie nevoie să i se repete şi, de a doua zi, s-a apucat să-şi facă dosarul de înscriere pe postul pe care nu-l mai prea dorea. Ajunsese clinician şi asta voia să rămână.

Dând mărunt din buze şi uneori chiar scrâşnind din măsele, învăţase multă medicină internă, ca orice om când este obligat, şi, cum, în patru ani, şi profesorul Gherman îşi cam epuizase întrebările cu surprize, nu numai că rapoartele de gardă nu mai erau de speriat, dar, uneori, lui Tudor chiar îi plăceau (asta, cu o doză de masochism şi de cabotinism). Probabil că stagiarii şi rezidenţii comentau prin spital, altfel profesorul Serafin nu i-ar fi spus, odată, când s-a dus să-l viziteze:

— Se vorbeşte că ai ajuns între primii doi tineri internişti din spital. Ţi-am zis eu?

„Păi, dacă eraţi atât de sigur, de ce m-aţi lăsat să plec?” îl luă la rost, pe muţeşte, Tudor, ca pe un părinte. De fapt, de curând, Tudor se pusese pe o toceală sistematică, pentru că de doi ani se reluaseră concursurile de medic primar şi avea de gând să nu rateze. Pe pile nu putea conta, deşi sistemul funcţiona.

Cum nu-i plăcea nici lui ca studenţii să ardă gazul de pomană prin stagii (ca să nu mai vorbim de marota profesorului, cu „Măria Sa studentul”), îşi verifica teoria învăţată, abătându-şi-o şi asupra acestora.

Rectorul, care băga de seamă orice, i-a spus odată:

— Mai puţină teorie, mai multe prezentări de caz!

Teoria o facem la curs.

„Ce să spun!” i-a răspuns Tudor în gând, părând că se îndoieşte de cursurile şefului. Ceea ce nu era chiar fair.

Profesorul Serafin nu-şi obliga asistenţii să-l asiste la cursuri, în afară de Weisskopf, care-i pregătea diapozitivele. La examenele studenţilor, da, îi plăcea să-i aibă aproape, gândindu-se, probabil, că e o bună şcoală pentru cei ce vor ajunge în postura de examinator, că, de învăţat, cu asemenea ocazii, nu era cazul; poate doar începătorii, cum fusese şi Tudor odată, să-şi reamintească ce uitaseră din facultate.

Aici, la Daniel Gherman, lucrurile se schimbaseră. Medicii erau invitaţi în mod special, ca să nu spunem obligaţi, obicei util numai pentru secundari şi stagiari, care învăţau câte ceva. Asistenţii nu mai aveau nimic de câştigat; vedeau cum trebuie ţinut un curs, sau, cârcotaşii, cum nu trebuie predat cursul. Profesorul era bine intenţionat, altfel nu s-ar fi expus unor critici sigure din partea unora ca Şubaru. Mai la urmă, acesta însuşi a recunoscut că i-au prins bine cursurile, cu toate că întotdeauna picau prost în program, când treaba în clinică ori nu începuse, ori nu fusese isprăvită.

Concursul de primariat s-a desfăşurat, cam pe şest, vreo trei ani la rând, iar Tudor Şubaru s-ar fi putut prezenta la ultimele două ediţii. Dacă ar fi fost mulţumit de el şi dacă primele ediţii nu s-ar fi soldat cu ciudăţenii, care îl făcuseră să se teamă de un eşec, s-ar fi înscris mai devreme. Ce fel de ciudăţenii? Reuşiseră şi din cei socotiţi buni, dar şi dintre catastrofe, şi din Bucureşti, şi din ultimul amărât de spital de ţară, iar de picat, picaseră şi de câte trei ori UMF-işti consideraţi chiar foarte docţi. Cică unii dintre ei încercaseră să dea lecţii comisiilor, altora li se puseseră contrapile, sau cel puţin aşa spuneau aceştia, când reveneau la matca lor. Unora li s-a întâmplat să aibă de-a face chiar şi cu absurdităţi: odată, ultimul reuşit s-a nimerit să aibă nouă, iar primul căzut, opt şi nouăzeci şi nouă (deşi, matematic, asta însemna tot nouă).

Aşa că Tudor şi-a mai amânat încercarea cu un an; la începutul acestuia parcursese toată medicina internă în

şase luni, după conspecte făcute în anii anteriori, apoi în două luni, pentru ca, în final, să o răsfoiască toată, în două-trei zile, numai ca să nu uite ce ştia deja.

Cu exact zece zile înainte de concurs, într-o dimineaţă (pe când se pregătea să facă a nu ştiu câta prezentare de caz), a auzit la ştiri, că acesta s-a anulat. Şi anulat avea să rămână până în ’90.

I se furase şansa de a încerca să obţină un titlu ce-i dădea drepturi la care, altfel, n-avea cum ajunge.

„Ce mai contează un an sau doi, la vârsta mea?” se consolă, Tudor, până la urmă; naivul, nu un an, ci zece a trebuit să aştepte.

A înjurat (pe cine trebuia), s-a lamentat, şi-a reproşat că nu s-a prezentat în anul anterior, dar în zadar. S-a ales cu un paradox: un concurs ce nu fusese susţinut îi adusese foloase mai mari decât toate celelalte, trecute cu brio. Pregătirea acestuia l-a făcut să creadă, el însuşi, că a ajuns să stăpânească medicina internă; niciun diagnostic nu-l mai deranja, oricât de rară ar fi fost boala. Nu mai existau întrebări dificile, se simţea în stare să predea un curs de la început, la sfârşit, de la traheobronşită la boala Behcet, fără notiţe. Perioada aceea avea să-l deosebească, pentru tot restul vieţii, de medicii obişnuiţi şi, în scurt timp, avea să fie recunoscut, inclusiv de către rector, ca unul dintre cei mai valoroşi internişti din capitală.

Vestea morţii lui Freddy Weisskopf a căzut ca un trăsnet (cuvânt atât de tocit, dar care aici chiar se potriveşte întru totul) asupra spitalului: „De necrezut” şi „imposibil” erau reacţiile imediate ale celor ce îl cunoscuseră bine pe Freddy.

Lui Tudor, care avusese cu Weismann o relaţie specială, aflarea veştii i-a luat, pur şi simplu, piuitul. De mult timp, adică de când nu-l mai vedea zilnic, întâlnirile cu acesta îi provocau o mică bucurie şi a observat că şi mentorului său îi făceau plăcere. Şi cum să nu impresioneze un întreg spital, mai ales că era vorba de un vârf, de un consacrat, în fine, de cineva?

În ultimii ani, cărările lui Tudor se întretăiaseră, de

nenumărate ori cu ale lui Freddy, aşa cum se întâmplase şi cu ceilalţi foşti colegi, întâlniri necăutate, marcate de grabă. Însă, în zilele în care se nimereau să fie amândoi de gardă, fiecare la clinica lui, Tudor îl căuta negreşit şi, dacă Weisskopf nu era ocupat (ziua cea mai liniştită era, de multe ori, duminica), tăifăsuiau câte o jumătate de oră sau mai mult. Despre orice, dar mai ales despre clinică, în general despre lucruri plăcute, căci necazurile Iuliei rămăseseră doar amintire.

Chiar în clipa în care a aflat că Weisskopf a murit, Tudor a simţit că acesta o să-i lipsească, de parcă pierduse o rudă, pe care nu numai că o preţuise la superlativ, ci o şi îndrăgise.

Ca un făcut, în acea ultimă zi a lui Freddy stătuseră unul lângă altul la o şedinţă a direcţiunii, fiecare în calitate de surogat al şefului lui. Plictisitoare şi găunoasă, ca o şedinţă de partid, pierderea de timp ţinuse aproape o oră şi jumătate şi nu adusese nimic, nici nou, nici bun. Au fost atenţi la început, dar, mai apoi, Tudor, mai ales, s-a plictisit şi l-a provocat pe Freddy la vorbă. Amabil, acesta îi răspundea, dar, mai cu minte fiind, îl atingea pe mână, făcându-i semn spre catedră, din când în când. S-au despărţit, fără ca Tudor să rămână cu nici cea mai vagă impresie că ceva n-ar fi în regulă cu mai marele său prieten.

Şi totuşi, după nici jumătate de ceas, Freddy Weisskopf zăcea, mort, în faţa spitalului, căzut de la etajul opt. Se aruncase pe fereastra cabinetului în care măiestrise atâtea puncţii renale.

De ce a făcut-o, dacă a făcut-o (a existat o asemenea dilemă), nimeni, nici Tudor, n-a ştiut, nici nu avea să ştie şi nici nu mai avea importanţă.

Dintre toţi cei pe care îi cunoscuse până atunci, Freddy Weisskopf a rămas în memoria lui Tudor ca omul de valoare, cel mai civilizat şi sensibil, în vorbă şi în purtare, cel pe care nu-l auzise vreodată ridicând glasul la cineva, cel ce nu era în stare să curme o convorbire, nici când stătea ca pe jar.

Cu moartea lui Freddy a început decăderea acelei mari clinici.

— Ocupaţi-vă de bolnavi, staţi de vorbă mai mult cu ei, explicaţi-le ce suferinţe au şi cu ce medicamente îi trataţi, îmbărbătaţi-i, nu vă purtaţi cu ei ca şi când ar fi nişte maşinării stricate şi neînsufleţite, căci nu sunt. Şi, ca să înţelegeţi mai bine, purtaţi-vă cu ei aşa cum aţi dori să se poarte un medic cu o rudă foarte apropiată a dumneavoastră, ca să nu spun cu dumneavoastră chiar.

Acesta este un îndemn al profesorului Gherman, repetat, cu diverse prilejuri, către medicii săi, pe care şi Tudor Şubaru îl auzise de atâtea ori. Aţi ascultat ceva mai frumos, prin spitale, decât un asemenea îndemn? Greu de crezut, şi totuşi el nu avea, în mintea subalternilor răsunetul cuvenit, căci acestora li se părea că mesajul era îmbrăcat în straie nepotrivite; după grai şi privire nu semăna a sfat, ci a poruncă şi a mustrare („Voi nu faceţi asta”!). Or, cui îi plac poruncile şi mustrările, mai ales când cineva consideră că nu le merită sau că i se potrivesc cu mult mai puţin decât altora? Dar, oare, să nu li se fi potrivit, chiar deloc, colaboratorilor lui Gherman?

Îndemnul acesta stârnea şi în Tudor exact asemenea reacţii. Însă, cum era corect din fire şi cum îşi pusese în cap să nu-şi mai nedreptăţească şeful, nu putea să nu recunoască adevărul spuselor acestuia şi să nu-i acorde circumstanţe atenuante. „Nu ştie altfel, deşi ce bine ar suna din gura lui şi cum i-ar fi acceptate aceleaşi sfaturi, în alt mod ambalate”.

La cei treizeci şi cinci de ani, de care de abia trecuse, ca şi cei mai mulţi oameni de-o vârstă cu el, Tudor nu apucase să mediteze la spirit, la suflet. Preocupat de studierea trupului, mai ales a celui bolnav, de parcă omul ar însemna doar carne şi nimic altceva, îndoctrinat cu materialism, un profan ce mergea, când şi când, cu teamă la biserică, fără vreo preocupare spirituală, ca majoritatea celor din aceeaşi generaţie (cu excepţia lui Doru Descu, desigur), nu-şi pusese niciodată probleme existenţiale profunde. Dacă ar fi fost întrebat câte ceva despre aceste

delicate subiecte, cu siguranţă că n-ar fi reuşit să lege două propoziţii. Auzise de cuvântul metafizică, însă habar nu avea ce sensuri are.

De când se străduia să-i îngrijească, atât cât putea el de bine, pe cei ce-i apucau pe mână, lui Tudor Şubaru îi părea rău de unii, dacă era cazul, însă nu se gândise la simţirile bolnavilor grav decât o dată, atunci când a murit însuşi tatăl său. Văzuse şi aici câţiva care se aruncaseră pe fereastră şi, totuşi, nu ajunsese cu studiul la capitolul „suflet”.

Asta, până într-o zi, după care a văzut lucrurile altfel.

În clinica lui Gherman, deşi predomină cardiacii, se internează tot felul de suferinzi, ca de altfel şi în cea a lui Serafin, profilată pe maladii renale. Aici, ca şi acolo, apucă şi mulţi diabetici, care, se ştie, sunt predispuşi la îmbolnăvirea inimii şi a arterelor, din creştetul capului până în vârful picioarelor. Aşa se face că şi în salonul lui Tudor s-a internat un asemenea pacient, al cărui picior fusese mâncat, pe jumătate, de o gangrenă. Omul, în fiecare zi proaspăt ras şi cu mustaţa neagră, aranjată, avea şaizeci şi trei de ani, aproape câţi avusese şi Paul Şubaru, când a murit. Putea să nu fie sau, mai degrabă, să fie ceea ce se cheamă un intelectual, însă asta, pentru Tudor, nu avea vreo importanţă; îmbrăcămintea lui era decentă şi poate că pijamaua îi era chiar nouă, cum se întâmplă adesea când oamenii se internează în spital. Ceea ce surprindea imediat erau ochii întunecaţi şi trişti, când îşi privea piciorul negru ca tăciunele, şi faptul că nu se văita, nu întreba nimic, cum fac alţii, de parcă n-ar fi vrut să afle vestea rea, de care părea să depindă hotărârea lui. Dorea să o tot amâne!

Când, după două săptămâni, profesorul şi Tudor s-au aşezat, unul pe pat şi celălalt pe un scaun, semn că voiau să stea de vorbă, în ochii condamnatului s-a putut citi că ştie ce urmează:

— Amputaţia piciorului meu?

Profesorul a dat afirmativ din cap şi a glăsuit:

decide.

— La ce nivel se va face amputaţia, chirurgul va

— Adică, s-ar putea să trebuiască… şi a făcut cu mâna semnul tăierii peste fluierul piciorului. Asta n-o să accept, în ruptul capului, mai bine mort, decât… Aş vrea să plec acasă, dacă se poate.

Fireşte că doctorii l-au luat cu blândeţe, au încercat să-l convingă de lipsa unei alternative şi că, altfel, viaţa îi este pusă în pericol. Au chemat profesorul de la chirurgie, dar acesta, deşi avertizat de dificultatea cazului, a fost mai categoric în ce priveşte amputaţia („de la gambă sau de la coapsă?" se întreba, în minte, chirurgul, probabil).

Pacientul, căzut din nou în obişnuita lui stare de profundă tristeţe şi tăcere, a rezistat trei zile tentativelor de convingere ale medicilor şi ale familiei. Apoi, cu lacrimi în ochi, a zis scurt:

— Bine, aşa să fie. Hotărâse.

La ora prânzului s-a transferat, iar la patru după-amiaza a fost găsit mort, spânzurat, în baia rezervei de spital, care i se făcuse privilegiul a i se oferi, ca bonus.

Când a acceptat transferul, asta hotărâse.

De aci înainte, Tudor Şubaru, mai atent la fiecare bolnav, a învăţat să ia în seamă şi altceva decât trupul, ca să-şi dea seama până unde are voie să insiste, atunci când îi propune ceva dureros sau riscant. De regulă, de aci încolo, la jumătatea drumului, avea să lase mereu de la el. Însă, niciodată, nici după ani, n-a putut să ştie când proceda corect şi când nu.

De la strămutarea în noul spital trecuseră atâţia ani câte degete are o mână. La sfârşitul unei zile de marţi

— Ziua lui obişnuită de gardă –, obosit de permanentul du-te-vino şi cu ochii ceţoşi de atâta scris, Tudor îşi pironi privirea într-un punct fix de pe peretele gros şi rămase aşa, cu capul aproape gol, frecându-şi palmele şi trosnindu-şi articulaţiile mâinii drepte, înţepenite.

„Ceva se întâmplă, de avem tot mai mult de lucru? Vremea n-o pierd, nu sunt un contemplativ şi, chiar de-aş fi, n-aş avea ce contempla. Cei de lângă mine, la fel, a

apărut şi un preparator nou – acum nu mai sunt chiar cel din urmă –, dar, şi aşa, de abia poţi smulge o vorbă de la ei, la un ceas o dată”.

Era pentru prima dată când peste Tudor dăduse o preocupare ce depăşea zona bolnavilor şi studenţilor; fusese cine să gândească la altele, şi la Serafin, şi aici, el fusese începător şi auzise de atâtea ori bancul cu turcul, de-i pierise cheful să-şi mai dea cu părerea. Într-una din zilele următoare a trecut prin faţa uşii cabinetului de diabet din policlinică şi şi-a adus aminte că avusese intenţia să se intereseze la ei cum este. Intră şi întrebă ce tendinţă are numărul pacienţilor lor:

— Ah, creşte, cam cu o mie de fişe pe an.

În propria lui clinică i se confirmă că numărul internărilor s-a înmulţit cu o sută în fiecare an. „Bine, îşi zise, da’ aşa ca la noi, cu Gherman în viteză, la nimeni”. În final, însă, îşi consultă şi şeful, dar acesta, grăbit, încercă să-l expedieze urgent:

— Bineînţeles, nicio mirare.

— Păi, dacă-i aşa, ori s-a înmulţit populaţia care apelează la spitalul ăsta, ori oamenii se îmbolnăvesc mai uşor, ori au apărut boli noi, ce se întâmplă?

Profesorul Gherman se opri mirat şi-l chestionă:

— Dar de când vă puneţi asemenea probleme, într-adevăr interesante? Bine, toate supoziţiile dumneavoastră sunt reale, o să mai discutăm pe tema aceasta.

„Interesante, auzi la el! Uite, de acum mi le pun, că doar pe mine mă dor mâinile de atâta scris”, bodogăni Tudor, privind în urma şefului.

Adevărat că dincolo de spital se construise un cartier întreg, cu aproape zece mii de suflete, iar internările nu mai picurau, ci curgeau. Afecţiuni noi, puţine, dar se vorbeşte tot mai mult, şi asta cu dovezi, că peste tot, nu numai la noi, unele capitole de patologie au luat-o razna. Hipertensiunea arterială, bolile inimii, diabetul şi cancerul fac nişte salturi atât de mari, încât în toate secţiile de medicină internă ocupă peste trei sferturi din paturi.

Gărzile nu mai sunt lejere, cele mai multe, rare sunt

nopţile în care Tudor Şubaru nu orbecăie pe coridoare, prin leneşe şi somnoroase lifturi şi pe la

„Urgenţă”. „O, tempora!” îşi regretă el gărzile ceva mai omeneşti de la clinica de început. În saloane, în dreptul multor paturi, becurile lipsesc, să „prinzi” o venă, noaptea, e un chin, gurile de oxigen se defectează tot mai des şi nimic nu se repară, iar infirmieră de noapte, niciuna şi, la fel ca în urmă cu ani, Tudor ajută la căratul bolnavilor; la Urgenţă, aceeaşi atmosferă crepusculară, niciun aparat nou, ca şi la laborator, iar filmele radiologice parcă încep să nu mai ajungă. Toate acestea începuseră să-i dea, în liniştea asurzitoare a nopţilor, ce părea să-i spargă timpanul, senzaţia de singurătate şi de inutilitate, în acele cazuri pe care ar fi trebuit să le rezolve şi nu avea cu ce.

Medicamente, cu deosebire cele noi, puţine. Ulcerului, mai ales celui duodenal, i se opune acum o armă pe măsură, cimetidina (celebrul, deja, Tagamet), tocmai apărută, cu efecte extraordinare – sau aşa pare –, deşi bărbaţii nu sunt prea mulţumiţi de un neplăcut efect, cu adevărat advers.

Tudor Şubaru s-a maturizat (părul îi albeşte înainte de vreme) şi, probabil, din cauza aceasta, priveşte mai atent şi mai profund lucrurile, le ia în serios şi, nemulţumit, se întreabă ce o mai urma. Pe măsură ce ştie mai multe, este tot mai nemulţumit de medicină, iar eşecurile îl indispun şi îl revoltă.

„Este drept că şi medicina a rămas modestă”, i se amestecă gândurile. Clinica, radiologia şi electrocardiograful ajută cât pot. Dar cât pot?”

Într-o gardă, a internat o femeie de cincizeci şi cinci de ani, căreia, până atunci, sănătatea nu-i pricinuise neplăceri; singurul simptom era o „durere la inimă, ce merge în umărul stâng”. Tensiunea arterială normală, radiografia toracică în limitele vârstei (fixaţie a radiologilor), electrocardiograma fără semne de lichid în pericard sau de suferinţă miocardică evidentă, toate dădeau impresia că n-ar fi vorba de ceva grav.

A ajuns în clinică pe propriile picioare, a fost tratată,

totuşi, ca un infarct acut, în primele lui ore, iar ea începe să se simtă mai bine. După o jumătate de oră, s-a dus să urineze şi şi-a dat duhul în mai puţin de un minut, fără să zică nici pâs. La necropsie, surpriză, peretele aortei rupt în pericard, cu tamponadă. Nici tatăl profesorilor de cardiologie nu i-ar fi pus diagnosticul, deşi poate vreunul s-ar fi gândit.

Şi atunci, cum să nu fie deziluzionat şi umilit de medicină?

15

Dacă Tudor Şubaru ar fi luat în considerare numai ultimele luni, ar fi putut zice că relaţiile lui cu şeful s-au dres şi mai vizibil. Nu că ar fi devenit apropiaţi deja, dar erau semne că, în mintea lui, Gherman l-a ridicat în rang. Îl pricopsise cu un secundar bun, care, deşi nu scria suficient de ordonat, a preluat o parte din corvezile zilnice, dar, în compensaţie, ca să nu se culce pe o ureche, profesorul a găsit un alt motiv de discuţii, de şicane, cum le considera Tudor.

— Vă rog să-mi aduceţi un rezumat al activităţii dumneavoastră ştiinţifice din perioada de până acum, că, iată, mergeţisprezece ani de când lucraţi în Medicină.

— Sigur, răspunde Tudor Şubaru, însă n-am încă o listă pregătită, îmi trebuie ceva timp. „Auzi la el, rezumat!”

N-a fost prea greu s-o încropească, întrebându-i pe alţii, căci până atunci nu publicase mai nimic de capul lui, ci făcuse parte din câte un colectiv (ce cuvânt şi ăsta!). Întâi, i-a luat pe rând pe cei ce l-ar fi putut trece şi pe el spre coada şirului de autori. S-a dus la conferenţiarul Crep de la Colentina, să vadă dacă o apărea pe vreo lucrare de la hematologie şi a fost surprins să vadă pe cât de multe îl trecuse, drăguţul de el. Apoi, la fosta clinică, Nic Mănescu i-a dat lista sa şi, cum conferenţiarul, ca şi Weisskopf, figura pe toate lucrările lui Serafin, pe fostul maestru nu l-a mai deranjat. Mai culese câteva titluri de la Nicu Marcu, le numerotă şi fruntea i se descreţi de ceea ce constată.

— Nu staţi rău, începu Gherman a doua zi discuţia („Ei, bravo!”), dar nici foarte bine, dacă avem în vedere

pretenţiile noastre, ale mele şi ale dumneavoastră (Nu, zău!”). O sută şi ceva de lucrări şi o colaborare la un tratat, la o primă vedere spun ceva, dar, ridică el tonul, dacă ne uităm câte din ele sunt comunicări, câte aţi publicat ca prim autor, sau in extenso, şi în ce reviste, atunci ne dăm seama în ce direcţie avem de lucrat.

— Îmi acordaţi câteva momente, să-mi spun şi eu părerea? îl întrebă Tudor.

— Spuneţi!

— Aveţi dreptate. Însă, şi nu ca o scuză, mă gândesc că nu se face ca un medic ca mine, care abia s-a dumerit cum este chestia cu medicina (o morulă, cel mult o gastrulă de doctor), dacă are un pic de decenţă, să se apuce de scris. Eu am crezut de cuviinţă să public doar ceea ce lucram, şi asta numai când m-am luminat cât de cât şi m-am simţit în stare. N-ar fi părut o dovadă de superficialitate (unii ar zice de tupeu sau chiar de de obrăznicie) să copiez de prin reviste, cum fac mulţi? Ce să transmiţi altora, când tu însuţi n-ai experienţă? Nici măcar o compilaţie bună nu eşti în stare să încropeşti. Şi aşa, cu doctoratul am cam pus căruţa înaintea cailor, însă asta a fost conjunctura şi, fiind vorba de o temă în care, de bine, de rău, mă documentasem, şi de bolnavi supravegheaţi de mine, a mers.

— Chiar dacă e adevărat, tot se putea mai mult, mai ales de când sunteţi în clinica aceasta.

— Cu ajutorul dumneavoastră, sper, de acum încolo, îl pişcă uşor Tudor pe profesor.

De atunci, adio tihnă; periodic, dar constant, şeful, iritat de cine ştie cine sau ce, îl interpela:

— Cu ce aţi mişcat înainte cercetarea în clinică, în ultima săptămână? Ce aţi mai citit nou? Ce aţi mai publicat?

Îi venea a-i reaminti ce zisese el însuşi, că în ţara asta ştiinţa nu putea fi împinsă înainte, ori să-i întoarcă întrebarea, dar înghiţea în sec.

„Ca să scap de gura lui, va trebui să mă apuc o dată de scris, să-l satur de cărţi, de lucrări, de referate şi de

cazuri clinice, pe care nici dracul nu le citeşte!”

Mare maestru în sistemul „una caldă, una rece”, prin aprilie, anul următor, profesorul Gherman îl chemă la el pe Şubaru şi-i dădu şi prima veste, probabil caldă, cu toate că de la el te puteai aştepta la orice dedesubt:

— S-au strâns studenţi mai mulţi în ultimii ani, în special străini, seriile s-au înmulţit, m-am gândit că, de la toamnă, decât să cedăm vreuna altor clinici, mai bine vă dau dumneavoastră una, să predaţi cursul, chiar dacă sunteţi numai asistent.

Tudor era conştient că, dându-i o serie, ca să predea toată medicina internă, mai întâi la anul patru şi apoi şi la cinci, profesorul îi făcea un avans, iar privirea lui chiar asta şi spunea („Ca să nu te mai plângi că sunt un măgar şi te pun să faci doar munca de jos, ia şi puţină frişcă”). Este adevărat că Tudor îl mai înlocuise pe rector, când era ocupat, la câteva cursuri, alegându-se, la început, cu observaţii destul de corecte. Se convinsese că asistentul nu e bâlbâit, că îşi pregăteşte cursul, că explică ce este de explicat, că nu se pierde în prea multe amănunte inutile, că dictează clar, ca studenţii să aibă după ce învăţa (cursul scris se cam învechise), şi mai văzuse, vulpe bătrână cum era, că tânărului îi fac plăcere două lucruri: să-şi etaleze cunoştinţele (chiar dacă uneori scapă hăţurile şi dă prea multe nume proprii) şi să fie lăudat. „Aha, e şi puţin cabotin, dar, într-o anumită doză, cabotinismul debutantului poate fi folositor. O să-i treacă, o să se sature”.

Şubaru ar fi desluşit clar sensul cuvântului cabotin, desigur, de aceea Gherman nu-i destăinuise gândul lui.

Ca orice subaltern care se respectă, dacă i se dă o însărcinare, mai înainte de a o duce la îndeplinire, Tudor o gândeşte şi o critică pe dinăuntru, evident, însă are grijă să nu depăşească perioada de graţie. Când are, însă, de făcut ceva, ce crede el că merită, nu stă mult pe gânduri până să treacă de la vorbă la faptă. De această dată, s-a apucat, încă din zilele următoare discuţiei, să-şi pregătească cursurile, încât luna august, când a plecat pe

litoral, l-a găsit cu ele gata, aranjate în teanc, pe masă, şi cu diapozitivele cu figuri în cutiile lor. Mai avea nevoie doar de câteva scheme pentru retroproiector, pe care avea să le facă în ziua de dinaintea fiecărui curs.

La întâi octombrie a început primul şi, de aceea, cel mai greu, dar şi cel mai frumos an al său ca

„Profesor”; fusese apreciat de studenţi – în seria aceea dintâi s-au nimerit aproape numai români – şi lăudat de secundarii şi stagiarii care asistaseră, din curiozitate, apoi din interes, la cursuri.

Ei, la examen s-a dovedit poate prea pretenţios, după gustul multor studenţi, dar, cu una sau două excepţii

— În care greşise, fiind prea drastic –, cu, şi mai ales, fără plăcere, aceştia au recunoscut că a fost destul de corect.

Însă şi studenţii l-au impresionat pe surogatul de profesor. Unul sau doi din serie au dat răspunsuri aşa cum le-ar fi dat el însuşi în studenţie şi pe aceştia avea să-i ţină minte ani de zile; restul s-au repartizat după curba lui Gauss. Cinci nu dăduse, din principiu, iar şase şi şapte, foarte puţin, încă de pe atunci credea că doctor de nota cinci sau chiar de şapte n-ar trebui să existe. Mai bine trântise aproape o treime dintre toţi, mai ales dintre cei ce era clar că nu învăţaseră, dar nu pentru că n-ar fi avut creier. Se observase şi se comenta deja că la Şubaru iei mai uşor un opt decât un cinci, ceea ce i-a avertizat pe cei din anii următori. Se comporta ca un fost şef de promoţie, de parcă ar fi vrut ca toţi studenţii să fie aşa, ceea ce era imposibil.

În sfârşit, ajunsese să facă o muncă ce îl stimula şi pentru care era dispus să se străduiască, până când o să se placă el însuşi, iar asta avea să fie cel mai greu.

Din salba de medici din fosta lui matcă, condusă acum de un Serafin din ce în ce mai depresiv şi melancolic, dispăru, în curând, încă un galben, Max.

Max era încă cel mai şi cel mai, din multe puncte de vedere, şi în clinică şi oriunde era nevoie de capul lui. Considerat un fel de profesor fără portofoliu (ca miniştrii),

rămăsese tot ce fusese, dar anii trecuseră şi peste el. Probabil, ori mai mult ca sigur, Max îşi compusese, după placul lui, un scenariu, pe care l-a urmat întocmai, până la un punct. Tudor şi alţii dintre cei ce trăiseră lângă el nu se mai gândiseră că, neamţ fiind, totuşi, Max va emigra într-acolo, după ce ajunsese la aproape cincizeci şi cinci de ani. El spusese mereu că rămâne, şi-l crezuseră, fiindcă nu putea fi, chiar Max, atât de dezorientat, încât, dacă ar fi avut de gând, să nu plece cu mult mai devreme, când era încă tânăr. Dar probabil că abia acum se preocupa şi de viitor, iar viitorul nu i s-a părut potrivit.

Ajunsese la un punct al scenariului, de unde l-a rescris.

Ca pentru oricine altcineva care anunţa oficial că stă să plece – adică aproape de momentul sosirii paşaportului –, i s-a organizat şi lui Max o şedinţă de excludere din partid. De cele mai multe ori, cu acele ocazii se juca un vodevil, în care câţiva „actori”, dinainte desemnaţi, cuvântau şi-l criticau pe cel în cauză de-i mergeau fulgii. De regulă, cel criticat fusese avertizat, punct cu punct, de ceea ce urmează, ca să nu se consume, şi doar rarisim câte un ranchiunos, cu care avusese ceva de împărţit, îl beştelea de-adevăratelea, depăşindu-şi rolul.

Oricum ar fi fost, cei ce urmau să părăsească ţara se aflau în dificultate, pentru că celor mai mulţi dintre ei le părea rău să-şi lase în urmă cea mai frumoasă parte din viaţă, prietenii şi amintirile de neînlocuit. Tudor auzise şi văzuse destui din cei ce spuneau că abia aşteaptă s-o şteargă cât pot de repede din nenorocita asta de ţară; însă pe unii dintre ei îi reîntâlnise în Bucureşti şi prin spital, după un an sau doi sau cinci; se vedea că îşi schimbaseră părerea.

La Max, şedinţa de excludere, cu „inculpatul” de faţă (ar fi putut lipsi, dar nu era el omul acela), s-a transformat într-un fel de ceremonie festivă, după care ar fi trebuit ori să fie făcut cetăţean de onoare al capitalei, ori să fie decorat, ceva de genul ăsta. Membrii de partid vârstnici i-au lăudat, unul inteligenţa şi talentul didactic, altul

corectitudinea şi mai nu ştiu ce, iar cei tineri, incluzându-l şi pe Tudor, i-au mulţumit pentru cât de multe învăţaseră de la un medic excelent ca el şi aşa mai departe. La sfârşitul şedinţei s-au trezit că nimeni, nici chiar secretarul de partid, nu-i făcuse nici cea mai neînsemnată observaţie.

Dintre toţi, Max a fost cel mai amărât. Emoţionat de atâtea laude, roşu la faţă de căldura celor spuse despre el, s-a ridicat şi le-a mulţumit tuturor. În ochi avea lacrimi.

A fost unica şedinţă de partid în care cel exclus a primit aplauze la scenă deschisă şi nimeni nu s-a îndoit că ele fuseseră sincere.

Într-o seară, Tudor a primit un telefon de la Luca Pulbere, cu care nu se întâlnise de câteva săptămâni. După vorbă, bătrânul său prieten nu părea în apele lui, iar Tudor a vrut să se convingă:

— Da, domnule doctor, îşi întări acesta vocea, să pară mai optimistă, ai băgat bine de seamă. Nu e cine ştie ce, o oboseală, un fel de lene, ce mă ţine pe lângă casă. Poate că ar fi cazul, mă gândesc, să vând atelierul şi să mă retrag. Dar mă întreb ce o să fac după aceea, o să mor de plictiseală.

— Altceva? Alte simptome? se interesă Tudor.

— Altceva nimic, poate ceva edeme la gambe, dar ştiu că nu mai am o circulaţie prea bună în picioare. Ah, am fost la dispensarul de lângă atelierul meu şi mi-au găsit o tensiune ceva mai mare, dar eu zic că şaisprezece cu zece, la vârsta mea, merge, nu? Mi-au indicat să mănânc fără sare, atâta.

— Haideţi încoace, domnule, nu ne-am întâlnit de atâta timp. Ce ziceţi?

— Bine, vin, însă sunt mândru de mine, cred că mi-am şi pus diagnosticul: a obosit motorul; când ai prima gardă, atunci ne întâlnim.

— Necazul e că asta se va întâmpla abia săptămâna viitoare pe la mijloc, e prea departe. Dacă n-aveţi altceva important de făcut, atunci mâine, pe la douăsprezece, când sunt mai liber, cred că ar fi cel mai bine.

La prima vedere, nea Luca era tot cel pe care îl ştia,

nu avea o dispnee evidentă şi era la fel de volubil ca întotdeauna, aşa că Tudor nu se grăbi să facă pe doctorul. Vorbiră mai cu seamă despre ce se mai întâmplase prin zona fostei clinici, despre psihiatri, vecinii lui, despre cum mergeau treburile în spitalul unde se aflau, despre multe altele, o adevărată revistă a noutăţilor, şi despre Neli, de un an de zile noua lui tovarăşă de viaţă. Neli era profesoară, ieşită la pensie, o adevărată doamnă, după vorbă, cum văzuse Tudor, şi după port – cum îi povestise nea Luca. Îl îngrijea atât de bine cât îi permitea el, şi-i menaja nervii, tot în aceeaşi măsură.

După ce au pus ţara la cale, timp în care l-a şi observat, Tudor a încuiat camera de gardă şi l-a luat la puricat pe nea Luca, mai grijuliu decât ar fi procedat, de pildă, cu primul secretar al judeţului sau cu un mare şef de la Securitate, dacă, prin absurd, aceştia ar fi apelat la el. N-ar fi vrut să greşească, tocmai de astă dată.

Oricărui doctor, uneori şi unuia foarte bun, îi mai şi scapă diagnosticul, oricât de burduf de carte ar fi, şi, cu această idee în minte, îşi şi iartă unele erori. Însă medicul – chiar tânăr fiind sau matur „modest” – n-ar trebui să-şi ierte niciodată ratarea unui diagnostic obişnuit, din cauza indolenţei, a indiferenţei – Cehov spunea despre aceasta că este paralizia sufletului –, a temporizării şi a uitării, într-un cuvânt, a superficialităţii, a lacunelor din anamneză sau din examenul fizic, situaţii în care, dacă pacientul o sfârşeşte rău, îi vine să-şi dea cu capul de pereţi; de regulă, însă, nu-şi dă, ci, eventual, îşi şterge doar o pălmuţă peste obraz şi îşi adresează o invectivă, de genul: idiotule, nesimţitule, animalule etc. Nici ignoranţa strigătoare la cer nu este de scuzat; lipsa unor cunoştinţe elementare n-ar trebui să intre în discuţie, dar intră, ceea ce este de neconceput. Lista se încheie cu erorile de diagnostic la propriile rude, pe care medicul ar face mai bine dacă le-ar da în grija unor colegi de încredere, aceiaşi la care ar apela şi pentru el însuşi la nevoie.

De fapt, Şubaru le spune studenţilor că există unele profesii în care orice eroare poate să ucidă sau măcar să

provoace suferinţă şi, de aceea, ele se deosebesc de altele. Gesturile obişnuite, normale ale unui pilot, de pildă, sau ale unui chirurg, ba chiar şi ale unui internist sau ale oricărui medic aflat în faţa marilor urgenţe, cu doar puţină exagerare, pot fi socotite eroice, fiindcă orice decizie greşită atrage după sine tragedii. Departe de Şubaru gândul de a nesocoti însemnătatea altor ocupaţii, dar el crede că nu greşeşte când se întreabă: „Moare cineva sau are mult de suferit, dacă, de pildă, o soprană scapă un falset într-un mic fragment dintr-o arie? Sigur, nu”.

Tudor, aşa tânăr cum este, avusese timp să facă greşeli şi să cunoască şi gafele altora. În afară de bătrânica de la început, la care confundase infarctul cu pietrele din fiere, îşi mai aminteşte de un caz, pentru care, dacă Gherman l-ar fi dat afară, n-ar fi protestat. Transferase o pacientă, tot cu litiază biliară – de data aceasta de-adevăratelea –, la chirurgie, pentru colecistectomie; risc operator prea mare nu avea şi îşi purta fără probleme un diabet uşor, tratat doar cu regim. Deşi la fiecare transfer între clinici, Gherman punea placa despre grija pentru sufletul bolnavului (o făcuse şi acum), Tudor a uitat cu totul de pacientă. N-o vizitase niciodată, nu-i mai verificase glicemia, nimeni (nici el) nu-i indicase insulina, când, în a doua sau a treia zi după operaţie, a fost chemat la patul acesteia pentru o glicemie de peste şapte sute.

A avut noroc (el) că era de gardă. Cu gândul la ceea ce va auzi de la profesor, şi-a zis „uitucule” şi a fugit, sperând că o fi fost o greşeală de laborator. Nu era, mirosea a acetonă ca la manichiuristă, până dincolo de uşă, pe coridor, iar de arătat, bolnava arăta cum este descrisă în carte coma diabetică. A făcut ceea ce trebuia şi, până a doua zi de dimineaţă, a „scos-o”.

— Diagnosticul pe care vi l-aţi pus este corect, îl asigură Tudor pe nea Luca. Într-adevăr, aveţi o insuficienţă cardiacă moderată, însă n-ar fi cine ştie ce motiv de îngrijorare, dacă nu s-ar însoţi şi cu o fibrilaţie atrială. Avem nevoie de câteva analize, iar ca să nu umblaţi prea

mult pe drumuri, prin policlinică, cel mai bine ar fi să vă internaţi. Vreţi să discutăm mai multe acum?

— Nu, se mulţumi să zică nea Luca; ştiu ce înseamnă insuficienţa cardiacă şi fibrilaţia atrială, nu sunt boli de doi lei, dar nu mă sperie, nu mă tem de moarte, după cum ţi-am mai spus.

Apoi scoase dintr-o pungă o carte cu coperte tari şi i-o arăta lui Tudor:

— Este o cardiologie, veche de zeci de ani, după care mi-am pus diagnosticul. Cred că n-ar fi rău s-o răsfoieşti şi tu, să ai un termen de comparaţie pentru cărţile scrise în ultima vreme. Dacă trebuie să mă internez, o fac! Pe urmă, te rog să-mi spui direct cum stăm de fapt.

Internarea n-a durat decât trei zile; de mai multe nici nu fusese nevoie şi, de altfel, cu greu l-ar mai fi putut ţine pe nea Luca.

— Cunosc oameni care o duc, de mai bine de douăzeci de ani, cu mai mult decât aveţi dumneavoastră. Şi ca să previn întrebarea ce urmează: da, alţii trăiesc mai puţin.

— Vom vedea, dar ce e de făcut?

— Aţi spus că vreţi să vă pensionaţi, ceea ce este o idee bună; esenţa regimului este sarea; şi, desigur, sunt necesare câteva medicamente. Nu e cine ştie ce, nu? Şi Tudor îi dădu reţeta.

— Digoxin, am câteva cunoştinţe care îl iau, într-adevăr, de mulţi ani, comentă Luca, citind reţeta.

— Da, cred că descoperirea digitalei a fost unul dintre cele mai mari succese ale medicinei şi, în acelaşi timp, nu a costat nimic. Ca să-l ducă niţel cu vorba, se apucă să-i spună cum, cu aproape două secole în urmă, o femeie cu hidropizie (acum termenul acesta nu se mai foloseşte), o stare cu edeme în aproape tot corpul, disperată, povăţuită de cine ştie cine, s-a tratat cu foile uscate şi pisate ale unei plante, degeţelul roşu; în scurt timp, s-a pus pe urinat, până s-a dezumflat de tot. N-a ţinut secret miracolul şi s-a adresat medicului, un oarecare – până atunci – Withering, care a crezut-o şi a tratat câţiva

asemenea pacienţi, cu acelaşi rezultat. După cinci ani strânsese deja peste o sută şaizeci de cazuri, pe care le-a comunicat confraţilor şi le-a publicat, susţinând că produsul fortifică miocardul şi elimină astfel lichidele reţinute în corp. De atunci, Withering n-a mai fost un nume oarecare, iar degeţelul roşu (digitalis purpurea) a devenit faimos.

— Povestea digitalicelor, trecută şi în cartea asta veche, preluă nea Luca ideea, are multe tâlcuri. Primul ar fi că întâmplarea pusă la îndemâna unor oameni cu har, care aud când li se spune sau văd când privesc, poate duce la mari descoperiri; istoria penicilinei nu se aseamănă cu aceasta? Şi câte or mai fi? Alt tâlc, după părerea mea – deşi ştiu că nu eşti de acord –, este acela că plantele sunt un izvor de sănătate.

— Ba nu neg asta întru totul. Eu spun doar că plantele ar trebui folosite cu cap, ca măsuri ajutătoare, nu în locul medicamentelor verificate de medicină, şi mă supăr când nu se întâmplă aşa. Am văzut prea multe necazuri, după indicaţii prosteşti, date de „vindecători” inconştienţi. Am mai discutat: cum să înlocuieşti citostaticele cu nişte buruieni, în cancere? Sau cum să-i opreşti injecţiile cu insulină unui tânăr cu diabet dependent de insulină? Astea sunt mari greşeli şi ar trebui pedepsite cumva.

— Da, da, sigur, aşa o fi, dar mai văd aici şi alte… trombostop, de ce?

— Aveţi un cheag undeva în inimă şi trombostopul face ca el… dar nu mai intru în amănunte. Bine că l-a văzut ecocardiograful, altfel n-am fi aflat. Medicamentul, un anticoagulant, poate fi periculos şi de aceea trebuie să luăm măsuri. Ştiu, este neplăcut să te tot împungi pentru analize, dar gândiţi-vă că alţii, chiar mai tineri, suportă. Ce putem face?

— Este adevărat, dar…

Cu mintea lui, n-a fost greu ca nea Luca să citească şi să înţeleagă, aproape ca un doctor, cum trebuie să se trateze şi la ce poate să se aştepte de la medicamentele cu

posibile efecte neplăcute sau grave. Neli i-a organizat acasă un dulăpior, cu cutiuţele aranjate ca într-o farmacie, iar indicelui Quick i s-a supus, în săptămânile următoare, fără să protesteze.

— Ştii ce? Respect tot tratamentul, cum ai spus şi nu te mai deranjez decât aşa, ca mai înainte. Există un laborator bunicel în policlinică, la doi paşi de mine, discutăm amândoi doar rezultatul şi doza de trombostop. În altă ordine de idei, mai am o propunere, ar trebui să mergem la… Era un semn că îşi revenise la forma obişnuită.

— Vă rog să mai amânăm, că am… îi luă Tudor vorba.

— Treabă, da, ştiu, însă cred că n-ai uitat încă păţania cu Oradea. Hai, că n-a fost atât de rău. Lasă, mai vorbim, încheie Luca, deocamdată.

— Mă bucur să ştiu că aveţi cu cine discuta – mă refer la urmaşii noştri, psihiatrii – despre lucruri interesante, care vă şi plac. Ce mai aveţi pe tapet? îl întrebă Tudor pe Luca Pulbere, într-una din vizitele acestuia, acum ceva mai rare.

— Nici n-o să-ţi vină să crezi că ultima dată am luat în primire moartea… Te miri, după ce am declarat de atâtea ori că nu mă tem de ea. Bănuieşti, probabil, că nu vorbim despre propria noastră moarte, ci în general.

Am primit o carte de la bătrânul avocat Table, pe care îl cunosc de mulţi ani, scrisă în urmă cu vreo patruzeci de ani, de Georges Barbarin, un francez cu mintea limpede şi condei vioi. Se cheamă „Cartea morţii uşoare” şi pare mai degrabă o carte de medicină, ce îşi propune să convingă cititorii că frica de moarte nu este justificată, iar pentru asta aduce fel de fel de mărturii. Are un iz optimist, dar, până la urmă, cine ştie, poate ajută.

— Nu mă prea interesează, pentru moment… îi răspunse Tudor.

— Eram aproape sigur că asta vei spune, însă nu trebuie să ajungi senil ca să-ţi pui nişte întrebări. Poate citeşti şi tu cartea, dar fie că reuşeşti, fie că nu, te anunţ că profesorul Teofil are de gând să discute despre moarte,

într-una dintre obişnuitele şedinţe cu psihiatrii lui, la care, după cum ştii, pot avea acces şi unii oameni din afara clinicii (lui Tudor i se păru a ghici, în glasul prietenului său, o umbră de mândrie). Poate treci şi tu pe acolo.

— Poate... Mă anunţaţi când, şi vedem, fu de acord Tudor, mai mult ca să scape.

Şedinţa s-a ţinut într-o după-amiază de mijloc de mai şi a participat şi Tudor, care nu era o figură cu totul nouă pe acolo. În urmă cu unul şi cu doi ani, fusese invitat de colegul lui, Doru Descu, o dată la schizofrenia în literatură şi altă dată la nevrozele în muzica clasică. S-au adunat cam treizeci de oameni, medici şi nemedici, cu nea Luca de faţă, evident.

— Aţi aflat că astăzi vom discuta un subiect ce nu mai are nevoie de prezentare şi care preocupă omenirea, de când este ea, începu profesorul Teofil. Nici măcar medicii, mai ales cei tineri, nu ştiu despre moarte mai multe decât restul oamenilor, pentru că facultatea nu-i pregăteşte, lăsându-i să o perceapă fiecare cum o putea, când vor ajunge să o cunoască la modul cel mai direct posibil. Vă provoc, pe aceia dintre dumneavoastră, care au citit ceva interesant, să ia parte la discuţii.

Până atunci, să încercăm a da o definiţie morţii şi apoi să vedem dacă frica de moarte, apanaj al speciei umane, este justificată sau nu; dacă vom mai avea timp, vom mai discuta şi altceva. M-ar interesa părerea celor din afara psihiatriei, în primul rând.

Ca întotdeauna în asemenea situaţii, s-a lăsat liniştea câteva zeci de secunde. Tudor, mai mult din obligaţie, ca să-i pună capăt, decât din convingere, o întrerupse:

— Cred că ar trebui să delimităm două noţiuni, viaţa şi moartea, dacă putem. Medical vorbind, moartea în sine este definită prin încetarea funcţiilor creierului, ceea ce se poate produce prin agresiune directă ori prin influenţe definitiv nefaste, pornite din altă parte a trupului, mai ales de la inimă şi de la respiraţie.

— Corect, dar, revenind la relaţia viaţă – moarte, ce ar fi de spus? reluă Teofil ideea. Tăcerea dumneavoastră

prelungită este justificată de nesiguranţa răspunsului. Un biolog, Varigny, încercând să definească moartea, îşi răspunde: „Nu se ştie deloc. Nu este viaţă, aşa cum o cunoaştem, iată tot ce putem spune; cât despre ce este, nu putem afirma nimic”, iar Fourchardière, un laic, o matematizează: „Moartea este viaţa cu semnul minus, ca în algebră”. Barbarin însuşi spune cam acelaşi lucru: „Moartea e absenţa vieţii, cum întunericul este absenţa luminii, liniştea, absenţa zgomotelor”.

— Atunci, intră în vorbă Nestorescu, conferenţiarul lui Teofil, poate mai aproape de adevăr se situează axioma lui Larousse, cum că „moartea este încetarea vieţii”. Însă nu ştim prea bine nici ce e viaţa!

— Ca să ne alegem cu o concluzie, încheie Teofil, din punct de vedere fizic, conform unei logici simple, putem admite că moartea nu este viaţă, ci absenţa vieţii, căreia îi pune capăt. Am spus de la început că vom discuta despre moarte numai din punct de vedere medical şi filosofic şi nu din unghiul religiei creştine, conform căreia lucrurile sunt stabilite. Acum, ar mai fi o întrebare: este moartea doar un moment, un tablou scurt, ori un fenomen, cu început, şi cu un sfârşit îndepărtat în timp? Cu alte cuvinte, cât durează actul morţii în sine? Eu sunt de părere că este o secţionare a vieţii, cu durată extrem de scurtă – secunde –, însă unii afirmă că omul începe să moară imediat după ce se naşte, ceea ce, biologic şi filosofic, este adevărat. Seneca era convins că „murim în fiecare zi, în fiecare zi ni se smulge o parte de viaţă şi, chiar când suntem în creştere, viaţa tot scade… chiar ziua aceasta, pe care o trăim acum, o împărţim cu moartea. Aşa cum clepsidra nu se goleşte odată cu ultimul strop, ci treptat, mai înainte, tot aşa ceasul cel de pe urmă, care pune capăt vieţii noastre, nu ne aduce, el singur, moartea, ci singur o împlineşte: atunci am ajuns la ea, dar am venit de mult timp spre ea… Vreau să spun că te duci spre moarte chiar din momentul în care te-ai născut”. Ba, chiar şi fizic este adevărat, continuă Teofil. Heraclit a spus: panta rhei – totul curge –, ca esenţă a transformismului. Omul crede că se scaldă în aceeaşi

apă, şi acum şi în clipa următoare, când, în realitate, doar albia şi numele râului rămân aceleaşi, însă apa este mereu alta; cea din clipa trecută s-a dus şi a venit una nouă. Priviţi acum un om, ajuns la maturitate, orice vârstă ar avea, şi priviţi-l peste un an, ca să nu mai vorbim peste zece ani. Ca şi râul, poartă acelaşi nume, ştim că este el, dar nici la suprafaţă şi nici în intimitatea lui structurală nu mai este acelaşi: de ce i s-a încreţit pielea de pe faţă, de ce i s-a albit părul, de ce se mişcă mai lent? Pentru că, în esenţă, este altul: calapoadele după care se primeneşte trupul lui, ca să nu devină gelatinos sau sfărâmicios, sunt aceleaşi, iar produsele scoase de pe ele sunt identice şi, totuşi, altele, mai puţin rezistente. Acesta este drumul început de la naştere şi, chiar dacă schimbările dintâi, din copilărie, sunt considerate necesare şi bune, până la urmă reprezintă trepte spre bătrâneţe şi spre moartea ce îi pune capăt. Bolile terminate cu moarte parazitează această cale, grăbind sfârşitul, iar sinuciderea şi accidentele, fiindcă intervin brutal, contra firii, opresc calea, dar nu infirmă regula.

Teofil se apucase de ţinut un curs, pe care, de data aceasta, Tudor îl înţelegea.

Când s-a uitat la ceas, şi-a dat seama că venise ora să plece la contravizită. Îl salută din cap pe profesor, îi făcu semn, discret, cu mâna, lui nea Luca şi ieşi.

Ei doi n-au mai reluat niciodată discuţia despre moarte.

16

Pentru Tudor Şubaru, schimbarea la faţă din decembrie a fost o surpriză şi, ca majoritatea proştilor de români, a crezut că Raiul va coborî, instantaneu, peste ei, ca să-i fericească pe toţi, mai puţin pe cei ce îşi pierduseră viaţa, şi pe familiile lor. Tudor e de partea celor care spun că vreo câteva zile – adică şapte la Timişoara şi două la Bucureşti – s-a început o revoluţie, manipulată, violată şi confiscată de cei mai tari şi mai învăţaţi cu puterea şi degenerată într-o democraţie cum numai noi puteam încropi. A fost revoluţie, zice el, căci s-a schimbat

rânduiala, dar manevra a semănat cu întorsul clătitei în tigaie: faţa de jos a ajuns deasupra, însă clătită a rămas aceeaşi.

Mai departe, se ştie ce a urmat: Nici măcar cum prevăzuse un cunoscător, tare înjurat pe tema celor douăzeci de ani, până ce am fi ajuns în rând cu lumea; care, cu adevărat a greşit, dar invers, cei douăzeci de ani devenind „nici în vecii vecilor”.

De politică, dacă aşa s-o fi chemat toată ţigănia asta, ce nu se mai termina, Şubaru nu s-a sinchisit. Totuşi, a votat mereu, de parcă ar fi crezut ceea ce zisese Abraham Lincoln, cum că votul este mai puternic decât glonţul. A luat-o de bună, dar, cu timpul, prin cap i-a trecut gândul că, atunci când Lincoln făcuse această afirmaţie, era viu. Probabil că, în clipa fatală, dacă ar mai fi avut timp să mediteze, s-ar fi răzgândit. În cazul lui, glonţul a fost mai tare; ori poate că el a fost excepţia care a confirmat regula. Acum, Tudor crede că tot glonţul e mai puternic.

După ce a tot aşteptat să fie bine, a înţeles că, indiferent pe cine vota, tot rău ieşea, şi, dacă a văzut aşa, nu s-a mai obosit să voteze.

Primul gând savurat de mintea lui Tudor

Şubaru, după căderea dictaturii, întâmplare care, la început, parcă nu i se părea a fi adevărată, a fost libertatea. Poate că altor oameni le venise în cap, mai întâi, pâinea sau cotletul, cele ce le lipsiseră cel mai mult, dar pe Şubaru, care avusese şi pâine şi cotlet, şi cozonac – şi, de nu le-ar fi avut, tot aşa ar fi simţit – l-a furat imaginaţia şi a început să aibă o vedenie, înfăţişând zborul unei păsări spre cerul senin, simbolizând eliberarea. La vârsta lui, poate că ar fi trebuit să fie mai puţin romantic şi să nu viseze cai verzi pe pereţi. Libertate, să ce? Pierre Bezuhov se întreabă, retoric: la ce este bună libertatea, dacă nu ştii ce să faci cu ea. La noi, unii au făcut cu ea şi în numele ei ce au vrut şi ce vor şi le-a mers. Tolstoi, săracul, ar fi rămas cu gura căscată, dacă ar fi fost contemporan cu aceştia.

Şubaru nu fusese niciodată un rebel cu fapta, ci mai

mult în spirit, adică pe dinăuntru, şi, câteodată, în vorbe. Adevărul este că lui nu-i trecuse prin cap să se revolte. De ce să se amestece în lucruri ce îi depăşesc posibilităţile, dacă nimeni nu se legase de el şi nici nu văzuse pe alţii din mediul lui cârtind? Era ceea ce era, un analist platonic şi apatic, precum aproape toţi românii. Totuşi, până la urmă, interdicţia de a gândi cum vrea despre ce mişcă în jurul său, de a spune ceea ce voia, dacă ar fi avut chef s-o facă, de a umbla prin lume şi de a cunoaşte, nu doar l-a deranjat, ci, câteodată şi pentru scurtă vreme, chiar l-a înfuriat. Una peste alta, doctorul Şubaru nici nu avusese stofă de dizident – foarte rară la noi – şi nici după ’90 n-a ieşit să strige, să critice, să arate cu degetul sau cu sulul de hârtie igienică. Însă de meditat, medita, simplu, moromeţian:

„Băi, dacă m-am născut cu darul gândirii şi al vorbirii şi cu nişte drepturi, de ce să vină oricine şi să mi le ia, că aşa vrea el? La Filarmonică şi la Operă mă duc des? Nu, doar că, dacă doresc s-o fac, sunt liber, nu mă opreşte nimeni. Şi atunci, de ce să nu fie tot aşa cu gânditul şi cu vorbitul?”

De vorbit, nu se putea vorbi, la spital, din prudenţă, acasă, de teamă, fiindcă auzise că telefoanele puteau fi ascultate şi când şedeau, cuminţi, în furcă. Securitatea era peste tot şi Tudor de-abia îşi permitea să asculte Europa Liberă, în orele de întuneric, atât de dese, pe care era obligat să le suporte.

Apoi, dar tot în legătură cu libertatea, Tudor încerca să-şi închipuie ce-ar fi zis Luca Pulbere, prietenul lui, dacă ar mai fi trăit. El, care, oricum, fusese mai liber decât alţii, chiar şi în arest, probabil că mai întâi ar fi vărsat o lacrimă şi s-ar fi simţit frustrat că nu mai are pe cine şi de ce să înjure. Destul de repede, când ar fi văzut ce cacealma luase, şi-ar fi actualizat repertoriul de sudalme, însă fără cine ştie ce bucurie, căci dispăruse pericolul ce plutise totuşi, acela că ar fi putut fi auzit şi luat la întrebări. Şi, în final, s-ar fi plictisit de toţi şi de toate, ca mai toată lumea, căzută în democraţia originală, precum muştele în lapte.

Fireşte că, trezit şi el, Şubaru, încercat de ani de zile de o senzaţie de insuficientă utilitate, fiindcă ajunsese să ştie din ce în ce mai multe şi să nu facă atât cât ar fi putut, reîncepuse să spere. Se închipuia participând curând, voios, mândru de ţara lui, prezentând lucrări la mari congrese şi călătorind pe unde până atunci doar gândise că i-ar plăcea. Era sigur că patria îl va susţine, îi va mulţumi şi îl va lăuda.

Sărmană minte, ce imaginaţie şi apoi ce de noi deziluzii! Ţara l-a lăsat să plece: „Du-te, băiete, dacă ai cu ce, dar pe mine nu mă priveşte asta”.

Pentru medicină, deceniul nouă însemnase un dezastru. Cuprinsă de moleşeală, obişnuită şi cu teroarea, şi cu presiunile duse până la absurd, breasla medicală continua să tacă prelung. Prin ’86, Tudor Şubaru asistase la o şedinţă, ţinută în amfiteatrul spitalului, în prezenţa tovarăşei Bâtlan, în care directorul Direcţiei Sanitare îl ridicase în picioare pe profesorul de pediatrie cel mai stimat din capitală, căruia îi fusese şi student şi intern, care îi îngrijise copilul şi la a cărui masă se înfruptase de câteva ori, întrebându-l, răstit, de ce este negativ, încă, sporul demografic. Lăsând la o parte aberaţia „spor negativ” – o licenţă a statisticienilor –, atmosfera era atât de tensionată, încât nu se putea imagina niciun răspuns serios şi cinstit, şi niciunul în doi peri. Renumitul profesor, un timid de stil vechi, s-a ridicat, cu obrajii împurpuraţi, mai degrabă de ruşinea celui ce i se adresase, a tăcut şi, când i s-a ordonat, s-a aşezat, însă întâmplarea a făcut înconjurul spitalelor din Bucureşti.

Lumea medicală, înfricoşată, dar nu prea, n-a cunoscut nici măcar un singur caz de protest. Câte o arestare, ici şi colo, pentru luare de mită, a unor crăpceni, nu a balenelor, venea să-i facă pe doctori să-şi bage, şi mai adânc, capul în nisip.

Îngheţarea aproape totală a concursurilor, de la secundariat la primariat, mai ales a celui dintâi, completase apatia generală a fatidicului deceniu. Generaţii întregi pierdeau ani mulţi, blocate, tocmai la vârsta cea

mai potrivită pentru învăţătură, iar răul n-a putut fi reparat nici în următoarele două decenii. La reluare, cine a mai apucat a ajuns specialist, mulţi către patruzeci de ani; de unde timp să se mai perfecţioneze şi, eventual, să mai facă şi performanţă un asemenea specialist în chirurgie, de pildă? Cei ce pătrunseseră în sistem, dacă nu pe uşa din spate, atunci pe una colaterală – universitarii –, erau prea puţini şi populau doar câteva centre, restul ţării rămânând văduvit de specialişti. Se acumulase o baltă mare de medici generalişti, din care doar câte unul mai reuşea să străpungă barajul.

Nu trebuie să fii din cale afară de perspicace, ca să-ţi dai seama de ce, după douăzeci de ani, speranţele să apară medici la fel de buni ca aceia ce părăseau sistemul, din motive naturale, rămăseseră deşarte. Tot mai mulţi specialişti, aflaţi pe cale să îmbătrânească, se gândeau, mai puţin în glumă şi mai mult în serios, ce medici să-şi aleagă dacă se vor îmbolnăvi. Însuşi Tudor Şubaru avea să-l întrebe acest lucru pe profesorul Caloianu, prieten de-al lui, mai vârstnic cu doi ani şi chirurg de încredere: „Bătrâne, dacă ar trebui să-mi recomanzi, la nevoie, un chirurg din generaţii mai tinere, la cine m-ai trimite?” Acesta a căzut pe gânduri, nu i-a fost chiar uşor să rostească două, trei nume.

Ultimele modele demne de imitat de un medic dispăreau pe capete, iar ceea ce se întâmpla în medicină trebuie să se fi întâmplat în toată ştiinţa şi cultura română. „Norocul meu a fost că am prins, încă în putere, câţiva maeştri, care, deşi, cronologic vorbind, nu făceau parte din prima linie de modele, se formaseră înainte de război. Cei de dinaintea lor, veniţi modele gata făcute, s-au epuizat în deceniul şapte; generaţia lui Serafin, a doua linie, cea care, la terminarea războiului, mai avea binişor până la patruzeci de ani, s-a dus la jumătatea anilor ’80. Şi în comunism s-au mai ivit modele, dar nu generaţii, ci inşi, şi aceştia mult mai rari. Dintre ei, cei ce nu crezuseră în comunism – majoritatea –, dar îl folosiseră ca să devină medici şi profesori importanţi, au fost mai veritabili decât

cei

„Făcuţi” pentru că practicau din convingere comunismul. Trebuie să mă socotesc privilegiat, deşi nu mi-am pus în cap să devin niciun Crep, niciun Moisescu, niciun Gherman şi niciun Serafin; când mă analizez, cred că de la fiecare am „furat” câte ceva, mai mult, probabil, de la ultimii doi, fiindcă, după câte văd, apucăturile mele, bune şi rele, mai ales cu ale lor se aseamănă. Iar nevoia de modele a tinerilor rămâne; ei caută, chiar şi inconştient, şi nu prea găsesc”.

Cine a apucat timpurile, ştie că, în deceniul nouă, cel fără de speranţă, doctorii se căzneau să nu intre în vizorul Puterii, să pară – mulţi şi reuşeau, sau chiar asta erau – nişte anonimi, şi cei tineri şi cei ajunşi la maturitate. Dar cine avea vreo speranţă pe vremea aceea?

Şi totuşi, trebuie recunoscut că medicii se luau în serios, când era vorba de făcut medicină. Pentru ei, cu aparatura de diagnostic învechită, cu criză de filme radiologice, cu avertismente repetate, de a face economie la medicamente, bombănind în sinea lor şi înjurând, actul medical era esenţa şi, aşa cum este firesc, îşi făceau treaba pe care o aveau de făcut. Şefii de secţie transmiteau ordine contradictorii, venite de sus, de genul: „Să se evite polipragmazia, să nu se scrie mai mult de trei, patru medicamente unui pacient… dar, dacă este cazul, se poate depăşi această prevedere”. Şubaru şi ceilalţi se făceau că nu aud şi continuau să prescrie, ca şi mai înainte, orice găseau de cuviinţă, din ce aveau la îndemână, căci nu se pomenise ca vreun politruc din afară să ia în mână foile de observaţie şi să se amestece în medicină.

Fiindcă ajunsese nu doar să simtă nevoia, ci să-i facă plăcere, Tudor se refugiase de-a binelea în medicină, citea mult, publicase articole şi chiar şi două cărţi – încât, în fine, profesorul Gherman era mulţumit

— Şi ţinea cursuri cât putea de bine; iar toate probabil că îi răpeau timpul în care ar fi putut să resimtă prea puternic presiunea psihică. De chivernisit, până şi Tudor Şubaru reuşise, în cele din urmă. Nu că, în fine, s-ar

fi îmbogăţit, însă o ducea bine, cum n-o dusese de când era medic, şi cum nu avea să-i mai meargă niciodată după aceea. El şi Iulia nu locuiau în cine ştie ce căsoaie, ci tot într-un apartament – e drept, unul spaţios – pe care şi-l cumpăraseră; nici nu strânsese valută sau aur – niciodată nu năzuise la aşa ceva – însă ajunsese în confort material, fără a se hămesi şi a se deda la năravuri ce puteau să-i provoace insomnii.

Dacă, prin toamna lui ’89, cineva i-ar fi prezis că în următoarea jumătate de an va avea primariatul, că va deveni adjunct de profesor şi că o să-şi ia şi primul zbor în străinătate, ar fi crezut că acela e nebun. La începutul lui ’90, în lumea lui Şubaru, de la toropeală şi rutină s-a trecut într-o agitaţie şi o fierbinţeală necunoscute până atunci. O depeşă de la Minister reactivase o lege mai veche, ce dădea dreptul celor ce aveau titlul de doctor în medicină, ca Şubaru, şi aşteptaseră în zadar atâta vreme, să devină primari. Deşi târziu, a devenit şi el, dar pentru întârziere n-avea cui să-i ceară anii pierduţi; venise, în fine, apă şi la moara lui. La întrebarea dacă merita să se ridice dintr-odată până către vârful ierarhiei din clinică, răspunsul celor mai mulţi era afirmativ; chiar şi profesorul Gherman l-a susţinut cu convingere. Când a fost vorba să fie acceptat pe o listă scurtă, a celor promovaţi în mod excepţional, n-a putut fi refuzat, fiindcă, până la momentul de mult timp aşteptat, îşi construise – graţie, în mare măsură, „şicanelor” lui Gherman – ceea ce atunci se chema dosar beton.

În anul următor, în primăvară, Şubaru şi-a dobândit, printr-un concurs dur, de data asta, primariatul în cea de-a doua specialitate şi, după câteva zile, a făcut şi acea dintâi călătorie în străinătate, invitat la o conferinţă medicală, ţinută într-un mic paradis, Montreux, aflat în altul mai mare, Elveţia. Când s-a trezit, a doua zi, în hotelul Hilton, la douăzeci de paşi de apa lacului Leman, cu piciorul afundat în mocheta groasă, în acea dimineaţă de martie, cu un răsărit de soare neverosimil de frumos, Tudor, deşi puţin stingher, s-a simţit mulţumit şi important, nu un

impostor. Atunci, mai ales într-o seară dintre cele trei petrecute în Montreux, a văzut ce înseamnă eleganţa în tot, cum nu mai întâlnise până atunci. Se anunţase o somptuoasă recepţie, însă, deşi era însoţit de oamenii companiei care îl invitase – cu experienţă, nu ca el –, Tudor nu aflase la ce trebuie să se aştepte. Abia când au ajuns în sala principală, au văzut, cu toţii, mese mari, rotunde, ornate fără cusur, cu steguleţele fiecărei ţări participante pe ele; te puteai şi inhiba, însă Tudor Şubaru s-a simţit grozav. Ospătari foindu-se în jurul fiecăruia, mâncare nu foarte multă şi poate nici atât de gustoasă ca la noi, însă simandicoasă. Atunci a avut parte, pentru prima dată, de friptură de potârniche, despre care citise prin romane, şi de garnitura ei, alcătuită din unsprezece feluri de frunze verzi (dintre care lipsea crăiasa, regina, vedeta festinurilor autohtone, salata verde). La sfârşitul mesei nu era nici sătul, nici flămând, nici treaz, nici ameţit, ci îl cotropise o stare de confort, cum nu mai avusese. A doua zi, la prânz, de la Montreux a pornit-o prin Vevey, spre La Gruyère, sălaşul vestitului caşcaval, din care s-a ospătat prima oară; fondue, ce bucurie a papilelor lui gustative. Intrase, târziu de tot, printre cei aleşi, într-o altă lume, pe care, după cum spusese Luca Pulbere, o merită şi unde Şubaru-tatăl dorise să ajungă.

După câţiva ani de mare deranj între ei, se pare că Şubaru şi Gherman hotărâseră – ori poate că asta s-a întâmplat fără să hotărască nimic – să îngroape securea războiului de gherilă în miniatură, pe care îl prelungiseră prea mult. Niciunul nu mai credea că are toată dreptatea de partea lui şi, după şaisprezece ani, destui pentru doi inşi care nu aveau nimic de împărţit, au lăsat tot ce era neplăcut din trecutul lor la o parte. Aşa, în treacăt, ca să aibă ultimul cuvânt, profesorul s-a arătat nedreptăţit de relaţia mai afectuoasă a lui Tudor cu Nicu Marcu, decât cu el şi i-a spus-o în felul său:

„Vedeţi că, dacă s-ar pune problema să fiţi lăsat din braţe, nu ştiu de la care dintre noi doi aţi aluneca mai repede”. O întâmplare de mai înainte a fost, probabil, un

neaşteptat pretext în pacificarea lor. Într-o zi, pe la zece, din salon, Tudor a auzit zarvă şi strigăte ce veneau de undeva, de pe coridor, de la douăzeci-treizeci de metri de el. A ieşit la timp ca să vadă că un bărbat încă tânăr îl apucase de cravată pe Gherman şi încerca să-l zgâlţâie, iar un altul, aflat lângă cel dintâi, îl lătra cu fel de fel de ocări. Şi altă dată s-ar fi amestecat, însă acum Tudor n-a ezitat să intre în gâlceavă şi să-l ajute pe profesor să iasă din clinci.

Pe vremea aceea, ca oricând, şi ca şi astăzi, unii dintre nebunii care circulă printre noi, pe stradă, ajung, inevitabil, şi prin spitale, unde nu stau prea mult pe gânduri când e vorba de a pune gheara în gâtul oricui le iese în cale. Ăştia doi – mici şi afurisiţi, cum se spune – care se legaseră de Gherman, fiii unei bătrâne ce tocmai decedase, veniseră să-i poruncească acestuia să le-o dea repede acasă, fără să fie autopsiată. Cum profesorul îi refuzase – ce-i drept, câteodată acesta ştia să refuze pe un ton ce putea stârni reacţii adverse – iar smintiţii îşi înecaseră, mai înainte, amarul în tărie, scânteia a scăpărat uşor.

Poate că împăcarea lor venise pentru că ajunseseră să se preţuiască, ori fiindcă lui Tudor îi lipsea Luca Pulbere. Sau Şubaru se maturizase ori profesorul Gherman începuse să îmbătrânească şi se mai muiase şi el, cine ştie? Mai probabil este, însă, că toate la un loc, îi făcuseră să se simtă mai confortabil împreună decât înainte, chiar mai bine decât se simţiseră vreodată la serviciu.

Mai era o chestiune care îi apropiase, iar ei îşi dăduseră seama de asta: încrederea; în toţi anii aceia, în care, la drept vorbind, nu s-au prea agreat, nu se vorbiseră de rău, ireconciliabil. Fireşte că fiecare dintre ei ştia asta şi dacă nici în faţa unor declaraţii ca acestea n-ar fi avut încredere unul în altul, atunci când? „Cum adică, se mirau unii, Şubaru să spună despre Gherman că este cinstit, când aproape toată suflarea ia bani de la studenţi şi de la bolnavi, iar dacă ăsta aşa declară, aşa o fi, că se cunoaşte că nu-l înghite”; sau: „Dacă mă voi îmbolnăvi, mai încolo, am să mă duc la Şubaru să mă îngrijească, am mare

încredere în el…” Erau afirmaţii ce te puteau face să iei decizia potrivită. Ei doi crezuseră, odată, că se deosebesc, când, de fapt, în profunzime, se asemănau, căci erau făcuţi din acelaşi material, poate nu nespus de frumos, dar sigur, durabil.

Una peste alta, ce mai tura-vura, au devenit din ce în ce mai apropiaţi, până când s-au împrietenit cu adevărat, ceea ce lui Tudor Şubaru, mai înainte, când i-o prezisese Nicu Marcu, i s-a părut o absurditate.

Ce binefacere colosală – o vorbă preferată a lui Gherman – să comunici fără autocenzură şi ce idei interesante poţi prelua de la celălalt, gata finisate, digerate şi frumos împachetate, când ai încredere!

Profesorul se pensionase – mai degrabă fusese pensionat – curând după decembrie ’89, într-o condiţie fizică şi intelectuală de-a dreptul formidabilă. Agitaţia, ca stare aproape obişnuită în urmă cu doar cinci sau zece ani, dispăruse, ca prin farmec, după retragere, şi, deşi se simţise puţin frustrat, intrase într-o perioadă de linişte, pe care fostul lui colaborator nici măcar nu i-ar fi putut-o bănui pe vremuri. Cei doi, el şi Tudor Şubaru, simt nevoia să se întâlnească săptămânal şi, dacă se întâmplă ca fostul profesor să lipsească, urmaşul său îi simte lipsa.

Şi de data aceasta, ca de fiecare dată când se văd, prima întrebare a profesorului Gherman, dornic să mai afle noutăţi, fusese aceasta: „Ei, ce se mai aude?”; Şubaru se apucase să-i povestească de un caz de cancer pulmonar, descoperit întâmplător, la un examen radiologic de rutină, şi de aici începuse să se plângă iarăşi, de medicină.

— Văd că dumneavoastră sunteţi decepţionat de nivelul la care a ajuns sau, mai degrabă, la care a rămas medicina; eu sunt de acord, însă fără să fac din asta o tragedie, îi răspunse profesorul Gherman lui Tudor Şubaru, care îi luase locul la şefia catedrei. Nu cred să mă fi auzit vreodată spunând altceva, doar că sunt şi mai tolerant, şi mai sceptic, în acelaşi timp, când afirm că niciodată medicina nu va fi suficient de bună, de eficientă, de înaintată, încât rezultatele ei să răspundă pretenţiilor

noastre şi aşteptărilor pacienţilor.

— Nu ştiu dacă aşa va fi mereu, însă, în cazul în care prezumpţia dumneavoastră se va adeveri, ce rost mai au toate căutările, toate eforturile şi cheltuielile? Pentru ce toate astea dacă, fatalmente, suntem condamnaţi să batem pasul pe loc?

— Progrese au loc mereu, iar înmulţirea populaţiei planetei din ultima jumătate de veac stă mărturie a faptului că nu trebuie să fim anxioşi. Este adevărat că, mai înainte, s-au făcut descoperiri epocale

— Cum le place unora să spună – şi mă gândesc la descoperirea antibioticelor şi, ceva mai înainte, a insulinei, însă şi noi, cei de mai târziu, am trăit să vedem multe. Gândiţi-vă la vindecarea unor leucemii şi cancere, la cardiologia intervenţională – după părerea mea, cel mai important succes al medicinei în ultimele decenii –, la transplantul de organe, la atâtea medicamente noi, la redescoperirea aspirinei, ca panaceu important în cardiologie, la descoperirile în imagistică, domeniu în care radiologia a trecut în urma tomografiei computerizate şi a rezonanţei magnetice nucleare, pe post de bunică a acestora, şi la câte şi mai câte.

Tudor chiar îşi aduse aminte de discuţia privitoare la ecografe, la tomografe şi la altele, din urmă cu câteva săptămâni, în care cel tânăr dintre ei doi se arătase nemulţumit, pentru a nu ştiu câta oară, de ecografia abdomenului.

— Metoda asta a devenit, la un moment dat, o adevărată obsesie a medicilor – avizi să şi-o treacă în palmares – şi a laicilor, dornici să li „se facă”, dacă nu de altceva, atunci măcar fiindcă „nu strică s-o am şi eu”. Sigur că este un de netăgăduit progres, aplicabil aproape tuturor organelor, vedeţi, însă, cu nişte excepţii esenţiale: creierul şi intestinul. Că ecografia a preluat primul loc în imagistică, devenind mai populară decât „razele” de pe vremuri, e bine. Doar că ecografiştii s-au înmulţit şi, odată cu asta, şi eşecurile, căci nu este destul să ai un ecograf, mai trebuie să şi ştii ce să faci cu el. De aceea, după

entuziasmul de început, a urmat reculul, odată cu adevărul că ecografia abdominală nu „vede” chiar tot, iar în final, exagerarea defectelor ei, fiind asemănată cu

„Cititul în cafea”. Gata, gata să fie compromisă, ecografia s-a menţinut şi după decenii, are şi merite, cu o condiţie, să n-ai pretenţii ieşite din comun de la ea.

— Poate că s-ar fi menţinut în rolul de

„Primadonă”, dacă, la niciun deceniu după ce fusese inventat, n-ar fi apărut şi la noi tomograful computerizat şi, aproape imediat, rezonanţa magnetică nucleară, ambele mai precise, în general, şi o mană cerească pentru neurochirurgi, continuă Gherman ideea.

— Sigur că aşa este, fu de acord Şubaru, fără asemenea aparatură ar fi mult mai rău, însă, pe de altă parte, mă întreb dacă înmulţirea oamenilor este un lucru chiar atât de bun. Lăsând la o parte asta, chiar dacă medicina a progresat, pe ici, pe colo, nu a făcut descoperiri de genul celor în stare să-i schimbe istoria. Este adevărat că a prelungit puţin durata de viaţă, dar n-a redus prea mult suferinţa oamenilor. Ca să nu mai vorbim că eu nu cunosc nicio boală sigur vindecabilă. Nu mai ştiu în ce roman, a cărui acţiune se petrece în urmă cu şapte decenii, sau poate cu mai mult, decanul unei facultăţi de medicină le spunea absolvenţilor că el ştie douăzeci şi şase de boli care se vindecă. Poate avea dreptate, deşi am mari îndoieli, însă, oricum, vă rog să-mi arătaţi dumneavoastră doar cinci boli care se vindecă sigur, în zilele noastre; ca să fiu sincer, m-aş mulţumi şi numai cu un exemplu.

— O să mă gândesc la asta, dar mie mi se pare şi mai grav faptul că medicina, care, prin definiţie, ar trebui să mai şi prevină îmbolnăvirile, să-l ajute pe om să-şi păstreze sănătatea, din punctul acesta de vedere chiar că a bătut pasul pe loc. Mă întreb, de la descoperirea vaccinurilor şi până astăzi, ce s-a mai întâmplat? Nici măcar cariile dentare nu pot fi prevenite, ca să nu mai vorbim de cancere, de diabet, devenit epidemic, ori de bolile psihice ale omului modern? Ce face medicina, săraca, decât să se opintească să le trateze şi să nu prea reuşească? Am mai

discutat noi, totul decurge de parcă progresele ar atrage după sine noi boli şi alte reacţii contrarii, îşi încheie profesorul Gherman tirada.

17

Clinica de obârşie a lui Tudor nu mai era ce fusese odată, de parcă nu-i priise strămutarea în spitalul cel nou.

Doctorul Weisskopf şi Max dispăruseră de acolo şi făcuseră primele breşe. Profesorul Serafin s-a retras la aproape şaptezeci de ani, la capătul unei perioade în care parcă n-a mai fost el; devenise depresiv, uneori prea patetic, nu mai părea leul cunoscut de Tudor, care ajunsese să-l regrete pe Serafin al lui, cel falnic, schimbător şi rău de gură. Când i-a venit timpul, s-a pensionat, dar, ceea ce nu i-a plăcut lui Şubaru a fost anonimatul, şi nedrept şi trist, în care s-a întâmplat evenimentul. E adevărat, lumea medicală se primeneşte, căci totul este trecător, însă Şubaru crede că s-ar fi cuvenit ca retragerea unui mare profesor, precum Serafin, să fie cumva semnalată. De fapt, acea lume parcă e bolnavă de nerăbdare când vine vorba de oameni văzuţi în acelaşi loc – într-un spital, de pildă – timp de zeci de ani; cu mult mai înainte de vreme, unii se întreabă, dacă nu cumva se şi interesează: „L-am văzut pe Popescu; Matusalem ăsta chiar că este de mult în spital, oare când s-o pensiona?” S-au plictisit cu el şi vor să-l vadă plecat o dată, numai aşa, ca să se modifice peisajul, doar de dragul schimbării. Numai că pe Serafin nu l-a interesat ce cred şi ce vor alţii, s-a pensionat fără regrete, că şi aşa îi spusese, nu o dată, lui Şubaru că se săturase. După pensionare, fostul maestru a trăit mai bine de zece ani, şi bunicei şi răi de tot, la sfârşit, în care, un timp, a mai primit vizitatori, rari şi numai dintre cei foarte apropiaţi. Tudor a preferat să-l ţină minte aşa cum îl ştiuse şi nu l-a mai văzut decât la înmormântare, într-o iarnă, pe un ger pătrunzător.

Nic Moisescu a murit prin ’85, înaintea lui Serafin, după cum îşi aminteşte Tudor Şubaru, la şaizeci şi nouă de ani, cum avea să moară şi Luca Pulbere, doar că nu noaptea. Ieşise şi el la pensie şi-şi făcuse un program

plăcut, cu plimbări, citit, discuţii cu prietenii, cu un ceas de odihnă după-amiaza, şi concerte, dar tot mai rar, căci sălile ajunseseră la temperatura frigiderului. Într-o zi, după masa de prânz, s-a întins, îmbrăcat, cum venise din oraş, pe canapeaua din salon, după ce i-a destăinuit femeii de serviciu că nu este în apele lui. Puţin mai târziu, când aceasta a vrut să-l întrebe dacă mai are nevoie de ceva, murise. Pentru Tudor, plecat în concediu şi, deci, absent la înmormântare, Nic Moisescu avea să rămână cel dintotdeauna, fără cusur.

Cu un an înaintea lui, pierise Sergiu Puican şi, dintre toate poveştile celor pe care Tudor i-a cunoscut în acei ani, drama lui Sergiu a fost nu ca în filme, nu doar incredibilă, ci de-a dreptul fantastică. După ce renunţase la doctorat, Sergiu şi-a văzut mai departe de bolnavi şi de studenţi, în acelaşi ireproşabil mod. De profesor, căruia dinţii i se mai tociseră, nu-i mai păsa tot atât ca înainte, avea aceiaşi prieteni, cu care îşi omora timpul liber, ce, se pare, îi prisosea, şi (poate) aceeaşi ibovnică. Şi fuma îngrozitor de mult, de parcă ar fi dorit să se sinucidă, ceea ce nu era cazul.

Locuia în apropierea spitalului, într-un bloc nou, la etajul patru, deasupra unei farmacii, într-un apartament prea mare, împreună doar cu tatăl său, octogenar. Fiindcă se plictisea acasă, după cum aflase Tudor, Sergiu avea obiceiul să vină, după-amiaza, la Urgenţa spitalului – îl şi întâlnise de câteva ori –, să stea la taclale cu cine se găsea pe acolo, medici şi asistente, infirmiere, dacă, bineînţeles, aceştia erau liberi. Sporovăiau, cu el moderator, căci mintea sa depozitase multe, şi bune, dar şi balast, pe care, probabil, îl deversa în acele întâlniri; râdeau şi fumau, mai ales el.

Într-o dimineaţă, pe la cinci, Sergiu s-a trezit cu o durere teribilă în piept, exact aşa cum le-o descrisese de sute de ori studenţilor. Şi-a sculat tatăl, şi-a adunat, într-o sacoşă, câteva lucruri, necesare unui bolnav internat, şi amândoi, de braţ, au luat-o spre spitalul aflat peste drum. Chiar în momentul în care a ajuns la urgenţă i-a spus

primului întâlnit: „Am infarct, duceţi-mă la coronarieni şi faceţi după aceea formalităţile de internare”. În primele minute s-a instalat un bloc atrioventricular complet, dar, într-o oră, echipa, sosită de acasă, îi şi pusese un stimulator ventricular.

Până la ora nouă, tot spitalul aflase ce păţise Sergiu, un doctor „popular” şi simpatizat, de-al casei, însă, fireşte, se stabilise să nu fie vizitat, pentru a fi ferit de agitaţie. Tudor l-a văzut după patru zile, când starea lui se ameliorase; atunci a aflat că Sergiu continua să fumeze, pe furiş, ziua, dar mai ales noaptea, când primprejur nu se mai găsea nimeni să-l „toarne”.

Medicina este plină de nenumărate cutume, bune ori dăunătoare, ambele categorii practicate cu convingerea că fac bine, deşi de unele doar Dumnezeu ştie ce efecte au. Oricum ar fi, vine o vreme când, una după alta, idei ce păreau veşnice, sunt dislocate şi aruncate la coş de altele contrarii. Lui Tudor îi era cât se poate de clar că, aşa cum ipotezele, teoriile şi terapiile vin şi trec, tot aşa şi Sergiu a căzut pradă unei relativ noi atitudini, în ceea ce priveşte folosirea heparinei. Dacă, până de curând, acest medicament fusese literă de lege în protocolul terapeutic al infarctului miocardic – mai ales în lipsa trombolitice-lor, ce dizolvă cheagul format în coronare –, în ultimii ani începuse să se spună că ea ar predispune la tulburări de ritm, unele grave, posibil mortale. Aşa că, punând în balanţă cele două opinii, cineva a hotărât că lui Sergiu ar fi mai bine să nu i se administreze heparină. După şapte zile de la instalarea stimulatorului cardiac, adică tocmai când era de aşteptat, un tromb mare, format la locul unde cateterul stimulatorului „julise” endocardul ventricular, a migrat în plămân; curând, tensiunea arterială s-a prăbuşit şi Sergiu, chinuit de durere, a început să expectoreze sânge curat. Rezidentul de gardă de la coronarieni – singurul medic în acea zi – lipsea, chemat la un alt caz, dar, şi dacă ar fi fost acolo, n-ar mai fi putut face nimic, nu doar el, ci nici vreun corifeu al cardiologiei mondiale. Asistentele au relatat că Sergiu şi-a condus, el însuşi,

tratamentul, mai ales cel adresat durerii şi şocului cardiogen, până ce şi-a pierdut definitiv cunoştinţa. Avusese numai cincizeci şi doi de ani.

Viaţa şi moartea lui Sergiu Puican, ce tragic destin!

Din vechea clinică mai rămăseseră Nicu Marcu şi cei din generaţia lui Tudor. Şi, uite aşa, în faţa lui

Mamule – nici el prea tânăr acum – se făcuse tot atât de liber, ca pe o tablă de şah de pe care piesele au fost măturate de mâna violentă a unui nebun.

Când s-a crezut în stare să-şi pună întrebări ce priveau trecutul său şi al celor printre care trăise şi să-şi permită a emite judecăţi de valoare – dar numai după ce a simţit că şi-a câştigat dreptul acesta –, un timp, pe Tudor Şubaru l-a muncit o dilemă: fuseseră unii dintre cei de la care învăţase atâtea nişte nerealizaţi, poate chiar nişte rataţi, sau nu?

Ce a simţit fiecare despre sine Tudor n-are de unde să ştie, fiindcă n-a discutat niciodată cu ei, dar părerea sa este că se căzniseră să-şi îndepliniseră menirea; fuseseră şi dascăli, şi oameni, şi medici adevăraţi, pregătiţi, ca puţini alţii, să-şi îngrijească semenii, cu o firească, pentru ei, seriozitate şi cu multă înţelegere, ceea ce le conferea o aură specială şi binemeritată. O făcuseră la superlativ şi probabil că fuseseră mulţumiţi de ei. Vremurile şi, unora, propriile gene nu le-au permis şi mai mult, iar ei, nobili, s-au împăcat cu atât, deşi ar fi putut să se realizeze mai bine. Tudor crede că nici doctorul Crep, hematologul, nici Moisescu şi nici chiar Weisskopf n-au murit de inimă rea că n-au devenit profesori, numai că, dacă ar fi trăit să vadă ce fel de inşi au ajuns la un asemenea înalt rang, mai târziu, cu siguranţă că s-ar fi crucit.

Iar dacă, printr-o minune, vreunul i-ar deschide uşa cabinetului său de profesor, fostul cercetător s-ar ridica în picioare şi s-ar pleca în faţa lui, aşa cum a făcut-o odată, în faţa lui nea Max, venit în vizită din Germania, dornic să-l întâlnească şi pe el. Ar face-o şi fiindcă simte că, în el, cel de acum, se găseşte câte ceva din fiecare dintre ei.

Singurul cu care mai poate sta, la o parolă, despre

trecut, în afară de profesorul Gherman, este Nicu Marcu, pentru viaţa căruia se temuse un sfert de veac. Paradoxurile şi surprizele medicinei sunt fără sfârşit: operat pe coronare, cu trei by-passuri, acum trecut de optzeci şi cinci de ani şi încă activ, omul care „ar fi trebuit” să moară înaintea multora, le supravieţuieşte, după aproape patru decenii de la prima criză de angină pectorală; pe el progresele medicinei l-au ajutat.

„Poftim, faceţi prognosticuri, dacă vă dă mâna”, îşi aminteşte Şubaru cum se pornise, într-o dimineaţă, la raportul de gardă, Serafin, când venise vorba despre aşa ceva. El povestea că, mai în tinereţe, avusese în grijă, ca pe mulţi alţii la fel, un pacient cu un sindrom nefrotic sever, căruia de luni de zile nu-i dăduse de capăt şi pe care, după multe săptămâni, îl externase, cu gândul nerostit că nu mai avea nicio şansă. După aproape zece ani, în tramvai, un om l-a salutat, dar Serafin fireşte că nu l-a mai recunoscut.

— Nu mă mai cunoaşteţi, domnule profesor, e mult de atunci, eu sunt pacientul cu sindrom nefrotic, căruia i-aţi dat drumul, să moară acasă. N-am mai luat niciun medicament, dar, încet, încet, am înviat din morţi.

Nicu Marcu mai trece din când în când pe la Tudor. A fost o surpriză pentru acesta să-l audă, odată, într-o discuţie, fără legătură directă cu vremurile de mult trecute: „Tudore dragă, ce doctori şi ce oameni a avut spitalul ăla al nostru, aşa mic şi nenorocit cum a fost, când mă gândesc, mă trec lacrimile de mândrie. Iar Serafin, ce valoare, şi cât s-a zbătut pentru medicină; a fost un om al noului, cum rareori am întâlnit, Dumnezeu să-l odihnească. Este adevărat că nu l-am prea înghiţit, şi nici el pe mine, dar trebuie să-i recunosc meritele şi o fac din toată inima. Dacă o să-l întâlnesc Dincolo, o să-i spun şi personal”.

Nici clinica al cărei şef Tudor Şubaru ajunsese, după optsprezece ani de muncă în ea, nu stătea mai bine cu creierele. Primul plecase ultimul venit, în urmă cu zece ani, promovat şef de lucrări la gastroenterologie, unde îşi găsise locul, următorul se pensionase cu puţin înainte de

plecarea profesorului Gherman.

— O să vină vreo câţiva ani grei, prevăzuse acesta, în ’90; posturi vor fi, dar cu cine să le ocupăm? Mă gândesc şi nu-mi vine în minte niciun medic format deja, nu sunt tineri specialişti de încredere. Nu mai prea are cine să trateze bolnavii şi nici cine să vadă de studenţi; să încercăm să găsim nişte secundari mai răsăriţi din ultimul an, pentru posturile de asistenţi, şi câţiva absolvenţi proaspeţi, din cei buni, să-i luăm preparatori. Şi a început o poveste ca aceea cu zece negri mititei.

De găsit, mai mult i-au găsit amatorii pe ei şi, de voie sau de nevoie, i-au luat, la grămadă, asistenţi tineri şi preparatori, deşi Tudor Şubaru bănuia că, până să aibă încredere în ei, mai va. Cu unii o nimeriseră, cu alţii nu, fiindcă nici el, nici profesorul Gherman nu-i cunoscuseră, îi acceptaseră ca să nu rămână clinica goală, urmând să se cearnă singuri.

Prin ’95, trei dintre ei confirmaseră şi ajunseseră specialişti cu perspective, alţi doi deveniseră tot specialişti, dar nu erau nici pe departe ce-i trebuia noului profesor.

Dintre cei buni, doi au plecat cu burse în Statele Unite, pentru zece luni, şi nu s-au mai întors, iar unei ciudate din categoria a doua, Şubaru i-a făcut vânt într-o altă clinică, rămânând iarăşi cam pe drojdie.

A venit rândul celei de-a doua serii de concursuri, căci până şi Şubaru fusese obligat să se întoarcă la munca de jos, să facă stagii cu studenţii. Povestea s-a repetat, dacă nu cumva a fost şi mai rău. Au intrat un şef de promoţie, bolnav de o boală cronică, transferat după doi ani altundeva, căci nu i-a plăcut în clinică – iar Şubaru nu s-a opus, ci, din contra, l-a lăudat viitorului şef, numai să-l vadă dus unde îl mâna dorinţa –, o fâţă prefăcută, pe care a îndemnat-o să plece în Germania, atunci când a fost întrebat dacă nu poate „livra”, unui mic spital, una bucată medic cunoscător de limbă germană. Şi, în fine, fiica unui prieten de-al lui Caloianu, chirurgul, care terminase cu medie mare facultatea şi care îi fusese recomandată cu

(prea multă) căldură lui Şubaru. Asta, o speriată, ce nu putea umbla prin clinică decât alergând ca la cutremur, maltratată, se pare, de părinţii ei, încă din copilărie, a dispărut, cu loteria vizelor, după ce a devenit specialistă de interne.

Ce să mai fi făcut Şubaru? A organizat a treia rundă de concursuri şi, în doi ani, a băgat în clinică alţi şase asistenţi şi preparatori. Învăţat minte de această dată, mai întâi i-a studiat atent – aproape toţi erau rezidenţi în clinică – şi i-a luat după criterii sui-generis: să nu fie proşti sau bâlbâiţi, să cunoască bine limba engleză şi să ştie să lucreze, aproape ca nişte maeştri, pe computer. Aşa a mai brodit-o: dintre ei, doar o fătucă a plecat la doctorat în Franţa şi nu s-a mai întors.

De fapt, poate că profesorul Gherman, mai întâi, şi apoi Şubaru au greşit, alegându-şi oamenii după criterii învechite, cum ar fi concursurile clasice. Aşa sar explica de ce au muncit atâta – mai ales Tudor – ca să-şi înjghebeze un grup mic de medici, cât o echipă de handbal, în vreme ce alţi şefi, care au adoptat la iuţeală regulile jocului „modern”, au scos posturi cu toptanul, şi-au selecţionat jucătorii înainte de a da „probă de joc” şi au făcut loturi ca la fotbal, inclusiv cu rezerve.

Că în medicină nu-i ca la fotbal n-a interesat pe nimeni.

La socoteala pe care a făcut-o de curând, în doisprezece ani Tudor Şubaru a format cu mult peste o duzină de specialişti, din care a „exportat” şi a transferat aproape jumătate; în cele din urmă, în clinică au rămas opt, cu el cu tot. Puţin, aşa cum prevăzuse, mai ales că nu luase în calcul şi exodul spre vest. Cu toate că ceea ce a păţit cu tineretul i-a depăşit cele mai pesimiste aşteptări, Şubaru vede că lucrurile merg mai bine decât în majoritatea clinicilor din spital şi ceea ce se face la el seamănă a medicină mai mult decât în alte părţi. Iar asta o observă şi pacienţii şi rezidenţii şi chiar şi studenţii, ceea ce îi face plăcere.

Curând, au învăţat cu toţii să pună şi diagnosticul de

HIV.

La vremea când în clinica profesorului Şubaru a apărut primul caz de SIDA, eveniment ce s-a întâmplat după aproape cincisprezece ani de când fusese semnalată boala, testul HIV nu mai era o noutate şi nu doar internistul din clinică, ci aproape orice medic avea în minte diagnosticul acesta, mai ales la bolnavii tineri, cărora n-au reuşit să le dea de rost.

Pacientul, un tânăr în vârstă de douăzeci şi doi de ani, a fost totuşi o mare surpriză şi a creat o nedorită emoţie tuturor. Fusese internat în gardă cu tabloul unei pneumonii, cu febră înaltă, cu nimic clinic ce ar fi putut să te facă să te gândeşti, în primul rând, la SIDA. Dimineaţa, imediat după raportul de gardă, l-a examinat şi Şubaru, căruia i s-a părut că, totuşi, starea generală a pacientului este mai gravă decât s-ar fi căzut. Trecuse vremea când ar fi „sărit" peste diagnosticul de infecţie cu HIV, aşa că înainte de prânz a avut confirmarea, iar după încă o oră, bolnavul îşi luase deja locul în compartimentul special de la Boli Infecţioase. Mai târziu, s-a interesat şi a aflat că tânărul murise printr-o infecţie pulmonară rezistentă la tratament. Emoţia extraordinară abia a urmat, fiindcă în gardă, la recoltarea sângelui pentru analize, asistenta se înţepase, probabil superficial, cu acul tocmai scos din pielea pacientului. Din fericire, imprudenta, dar norocoasa fată s-a ales doar cu teama teribilă, lesne de înţeles şi… a emigrat în Germania.

Şubaru zice că SIDA sau AIDS – denumită după ţărmul Canalului Mânecii pe care te afli când vorbeşti despre ea – a apărut pentru ca medicina să nu aibă parte de linişte, iar cercetarea să nu ducă lipsă de subiecte grave. Ca să fim corecţi, pe el, boala aceasta, care a făcut să frisoneze – doar de frică, la început, apoi şi la propriu

— Milioane de oameni, nu l-a interesat. Fireşte că aproape niciun număr din revistele medicale importante de la începutul deceniului nouă nu omitea tema, însă, deşi la noi articolele erau citite cu suficientă curiozitate, provocau mai degrabă mirare decât grijă. „De se să ne intereseze o

boală atât de rară şi de îndepărtată, aflată tocmai la homosexualii din America? Ce, musca Ţeţe şi boala somnului avem? Treaba lor!” (Numai infecţioniştii, mai mult ca sigur, făceau excepţie.)

Ei, cine a gândit aşa, s-a înşelat. Nu trecuseră decât câţiva ani, din 1981, de la primii homosexuali morţi de AIDS, când s-a aflat că şi în Bucureşti au apărut nişte cazuri de bolnavi al căror sistem imunitar ar fi fost făcut praf, dar oficial nu s-a suflat o vorbă.

De abia în ’90 a izbucnit scandalul copiilor infectaţi cu HIV prin folosirea, la mai mulţi pacienţi, a seringilor nesterilizate, sau prin transfuzii de sânge şi produse derivate din el.

Populaţia de peste tot începuse să se teamă, mai ales după moartea actorului Rock Hudson, în ’85, prima victimă celebră a HIV, cel ce a deschis lista, pe care s-au mai înscris Anthony Perkins, Dack Rambo (Jock Ewing, din serialul Dallas), şi ei actori, adolescentul, devenit celebru ca simbol al luptei pentru drepturile pacienţilor cu AIDS, Ryan White şi mulţi alţii.

La un an de la moartea lui Perkins, Ronald Reagan a pronunţat public cuvântul AIDS, atenţionând o societate înfricoşată (ce îşi repudia bolnavii cu HIV) că prevenirea acestei infecţii este singura cale de scăpare. Încă un an mai târziu, prinţesa Diana a fost văzută de presă strângând, cu mâna neprotejată de mănuşi, mâinile unor tineri cu HIV, dorind astfel să schimbe percepţia oamenilor despre aceşti mari ghinionişti. Povestea baschetbalistului Magic Johnson, care, depistat cu HIV încă din ’91, trăieşte şi astăzi, a insuflat un nejustificat optimism şi confuzie, în legătură cu durata de viaţă a celor infectaţi. Adevărul este că se poate trăi şi foarte puţin şi foarte mult, dar, când e vorba de AIDS, timpul devine o noţiune mai relativă decât de obicei.

Ce s-a mai întâmplat după aceea? În anul decernării premiului Nobel, pe lume trăiau şaizeci de milioane de oameni infectaţi; după ce douăzeci şi cinci de alte milioane muriseră. Tristă aniversare!

Tudor Şubaru s-a lăsat convins de mult de grozăvia acestei boli, care înainte îi era aproape indiferentă; nu devenise vreun specialist, ci doar un medic avizat, iar din istoria ei reţinuse şi anecdotica serioasă.

Când a fost vorba să se lămurească originea AIDS, povestea a mers pe două cărări, una furnizată de teoria conspiraţiei şi alta de cercetare, ambele cu semne de întrebare.

Cu şapte ani înainte de cumpăna dintre milenii, Alan Cantwell Jr., medic, istoric şi homosexual, publicase o carte, în care imagina o conspiraţie împotriva homosexualilor şi a negrilor, prin care „ei" (care ei?) au iniţiat un genocid al acestor două comunităţi indezirabile, injectându-le un virus produs prin inginerie genetică.

Omul, interesat, fără îndoială, punea o serie de întrebări, la care nu s-a răspuns încă şi la care poate că nu se va răspunde niciodată. De pildă, de ce epidemia de AIDS a debutat la sfârşitul anilor '70 şi începutul anilor '80, în acelaşi timp cu experimentul privind vaccinul contra virusului hepatic B? Cu acea ocazie, au fost testate eşantioane de sânge provenite de la mai mult de o mie de bărbaţi, cuprinşi în studiul privind hepatita B, şi de la peste zece mii de homosexuali albi. Nu cumva atunci, în 1978, cu prilejul recoltării sângelui, virusul suspectat a fi HIV le-a fost injectat homosexualilor şi negrilor?

Şi o altă întrebare, tot retorică: de ce epidemia de AIDS, în Africa, începe concomitent cu programul Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii de vaccinare antivariolică din anii '70? Nu cumva şi acelor oameni li s-a introdus HIV?

Cantwell îşi mai sprijină teoria pe încă o dilemă: cum să fi fost posibil ca o epidemie apărută la negrii heterosexuali din Africa să se transforme într-o boală a albilor homosexuali din America, unde, într-adevăr, AIDS a apărut, pentru prima dată, în mod exclusiv, la tineri, albi, sănătoşi şi gay.

Fiecare poate crede ce vrea. Aproape orice este posibil – teoretic –, iar conspiraţia cea mai bună este aceea

ce nu poate fi descoperită, cum declarase, într-un inspirat film, un personaj întruchipat de Mel Gibson.

Dar să vedem şi calea cealaltă. Un grup internaţional de cercetători de la Universitatea Alabama din Birmingham (SUA), condus de Beatrice Hahn, au anunţat, cu un an înainte de trecerea în mileniul trei, că au descoperit locul de pornire al HIV. După aceştia, originea lui s-ar afla în vestul Africii Centrale, rezervorul fiind două subspecii, denumite troglodites (nu, nu e vorba de o categorie de homo politicus, ci de cimpanzei), ce trăiesc exact în zona unde fuseseră depistate toate cele trei grupe de HIV-1 cunoscute la om.

Calea de transmitere la om trebuie să fi fost sângele cimpanzeilor, vânaţi pentru hrană, din ce în ce mai frecvent, din cauza sărăciei extreme.

Pentru aceste rude ale sale, mai periculos decât HIV, faţă de care sistemul lor imunitar este rezistent, pare să fie omul, cel ce, pentru asta, plăteşte un greu tribut.

În natură, în societate şi în viaţă, uneori, când câştigi, pierzi, şi invers.

— Ce părere aveţi de controversele privind ultimul premiu Nobel în medicină, cel acordat pentru descoperirea virusului HIV? deschise discuţia profesorul Gherman, în maşina care îi ducea de la Bucureşti spre Sinaia, unde urma să înceapă congresul anual de medicină internă.

— De ani de zile ştiam că Montagnier a fost socotit singurul autor al descoperirii, însă văd că m-am înşelat; nu numai că nu este singurul, dar nici măcar cel mai important, îi răspunse Şubaru, uşor contrariat.

— Nu vedeţi că istoria se repetă, aidoma celei de la descoperirea insulinei, cu Montagnier în poziţia lui Banting? Noroc că, în cazul HIV, cercetătorul în rol principal n-a fost omis şi, fiind vorba de o doamnă, nici nu s-au luat la bătaie pentru bani, cum au făcut canadienii. Continuând analogia, în locul lui Chermann, cel nedreptăţit anul trecut, pot fi puşi Best şi Collip, din echipa insulinei, ca să nu mai vorbim de Paulescu. Bine că Termin şi Baltimore, cei ce descriseseră cu mai bine de zece ani în

urmă o enzimă fără de care mai mult ca sigur HIV-ul n-ar mai fi fost descoperit, luaseră Nobelul, altfel nu se ştie ce tevatură s-ar fi iscat.

— Aşa este, dar asemenea controverse au mai fost de multe ori. Oscarul acesta pentru ştiinţă, fiind o alegere cu o doză mare de subiectivism, ar fi foarte greu să nu apară discuţii şi contestări, încheie Şubaru.

— Povestea descoperirii HIV este veche şi de aceea atribuirea premiului Nobel abia după douăzeci şi cinci de ani este surprinzătoare. Mie mi s-a părut prea lungă şi n-am avut răbdare s-o citesc în întregime, se lamentă Gherman.

— Atunci, să vă fac un rezumat. După ce, în ’81, cum ştim, fuseseră diagnosticate primele cazuri de „gay syndrome”, începu Tudor Şubaru, în anul următor a apărut şi în Franţa o suferinţă asemănătoare, necunoscută până atunci. După părerea mea, ideea lui Rozenbaum – medicul de la spitalul Bichat, care s-a gândit că are de-a face cu un virus nou, şi de la care a pornit cercetarea – este la fel de preţioasă şi de originală ca şi descoperirea în sine. Fără clinicieni, descoperirile din medicină nici n-ar putea exista sau ar fi cu mult mai rare. Însăşi Françoise Barré-Sinoussi, în interviul de după atribuirea premiului Nobel, a spus că din echipele de cercetare în domeniul bolilor infecţioase trebuie să facă parte, pe lângă virusologi şi microbiologi, şi clinicieni, toţi lucrând în spitale şi în ştiinţele fundamentale.

Acest Rozenbaum i s-a adresat lui Luc Montagnier, şeful laboratorului de oncologie virală de la Institutul Pasteur din Paris, căruia i-a trimis prima biopsie a unui ganglion limfatic recoltat de la un pacient. Montagnier îl primeşte şi pasează sarcina cercetării profesorului Chermann şi doctoriţei Barré-Sinoussi, cea care a observat prima că, într-adevăr, în cultura preparată de ea a crescut ceea ce s-a dovedit a fi HIV. Ea şi Chermann au continuat munca, au împrumutat un reactiv de la un celebru cercetător din America, Gallo, cel ce identificase, cu aproape zece ani în urmă, primul retrovirus, de care era

sigur că producea AIDS (din păcate pentru el, Gallo s-a înşelat). După ce au fost siguri că ei au descoperit adevăratul agent al cumplitei boli, ca să nu le-o ia alţii înainte, cercetătorii francezi au publicat urgent noutatea în prestigioasa revistă Science, în mai ’83, botezându-l HIV, în engleză, sau VIN, în franceză. Atenţie, în şirul de doisprezece autori ai articolului, Luc Montagnier – altfel, cercetător foarte cunoscut şi, cum ziceam, şeful laboratorului unde se lucrase – apare ultimul, imediat după Rozenbaum, fiindcă, într-adevăr, nu participase direct la descoperire.

Vestea descoperirii HIV a iscat de îndată o gâlceavă franco-americană, în care Gallo i-a acuzat pe francezi de minciună şi chiar de furt de ştiinţă. Conflictul a fost stins tocmai la nivelul şefilor de stat, Chirac şi Reagan, printr-un compromis, fireşte – arma preferată a diplomaţilor –, ceea ce l-a înfuriat la culme pe Chermann, care nici n-a vrut să semneze hârtia prin care se stipulau merite egale, pentru ambele tabere, franceză şi americană.

— Am citit şi eu că, alături de Françoise Barré-Sinoussi, cel ce a primit premiul Nobel a fost Luc Mantagnier, iar Chermann a fost „uitat”; mi se pare că regulamentul nu permite un număr mai mare de trei laureaţi pentru un singur premiu –, al treilea fiind un german, pentru o altă descoperire, a continuat Gherman.

— Aşa este, însă aproape imediat marile ziare franceze l-au contestat pe Montagnier, reafirmând adevărul, foarte cunoscut în Franţa, conform căruia Françoise Barré-Sinoussi, cu ajutorul lui Chermann, a descoperit virusul, pe când Montagnier, ca şef, n-a făcut altceva decât să dea nişte avize.

— Şi uite aşa, cel din urmă a ajuns cel dintâi! De ce şi cum? se interesă Gherman.

— Aproape că nici nu mai contează, motive omeneşti, nu biblice. Montagnier a fost şi principalul adept al compromisului cu americanii, mergând până acolo încât a afirmat că dacă se discută despre cine a rămas pe dinafară, acela ar fi Gallo, şi nu Chermann, omul lui. Deh!

De la un personaj ca Montagnier, lumea lui spune că s-ar fi aşteptat la mai mult.

18

Luca Pulbere a murit la două luni după ce împlinise şaptezeci şi trei de ani. O dusese, cu insuficienţă cardiacă şi fibrilaţie, aproape zece ani după ce fusese diagnosticat şi Tudor Şubaru îi prezisese că poate trăi chiar mai mult de două decenii. Anii s-au scurs fără ca, din fericire, nea Luca să se lupte din greu cu dispneea, mai ales că doamna Neli adusese în viaţa lui, pentru prima dată, ordinea şi tihna. Cu vreo două săptămâni mai înainte de sfârşit, însă nevoia de aer se accentuase relativ brusc şi Tudor a constatat că Luca devenise tahicardic, mai neliniştit şi pesimist. „Embolii pulmonare repetate? Probabil, şi nu prea văd ce s-ar mai putea face”.

În săptămâna următoare, domnul Pulbere a murit în somn; sfârşitul fusese aşa cum şi-l dorise, o moarte ideală. Dimineaţa, doamna Neli i-a telefonat lui Tudor şi i-a dat vestea. Surpriză n-a fost – deşi moartea venise oarecum pe neaşteptate –, dar Tudor l-a regretat, cum de foarte puţine ori mai regretase pe cineva. În acele din urmă zile, Luca îi spusese că nu doreşte să se facă mult zgomot când va muri – ceea ce era convins că se va întâmpla curând –, nu voia anunţ la ziare, nici trei popi, nici pomeni: „Să vină numai prietenii mei, care vor primi vestea din gură în gură. Tu – în tine am încredere cu privire la chestiunea asta – să veghezi să se împlinească aşa cum ţi-am spus acum”.

Înmormântarea a fost una obişnuită, însă, deşi nu se făcuse niciun fel de publicitate, trebuie să fi asistat aproape o sută de cunoscuţi şi prieteni, majoritatea bărbaţi, şi toţi înlăcrimaţi.

Tudor fusese unul dintre discipolii învăţăturilor lui Luca Pulbere, cum acela mai avusese încă doi, trei, nu mulţi. Unul dintre ei, reparatorul de cuptoare de încălzit şi de frigidere, avea darul de a-l imita pe dascăl, când acesta le spunea câte ceva ce trebuia ţinut minte, sau când le făcea câte o părintească observaţie; semăna atât de bine cu Luca, încât se puneau pe râs. Dar asta s-a întâmplat

numai după câţiva ani de la moartea lui.

Cu ce s-a ales Tudor din prietenia cu Luca Pulbere? Cu multe, însă în primul rând cu o amintire caldă, cum până la propria bătrâneţe nu avea să mai întâlnească, printre cei ce nu făceau parte din copilăria lui sau din spitale. Nu se bătuseră pe burtă, cum se spune, legăturile lor fuseseră cinstite, civilizate, afectuoase, profunde; Luca nu-l dezamăgise, nici măcar o dată, şi, se înţelege, nici invers! mai mult ca sigur, întâlnirea dintre cei doi bărbaţi cu vârste atât de diferite avusese loc când Tudor simţea în subconştient nevoia tatălui, mort prea devreme, iar cel vârstnic regretul de a nu fi avut un fiu reuşit şi ascultător, căruia să-i predea lecţiile învăţate mai mult pe propria-i piele. Că nu în zadar îl apreciase atât de mult pe Luca Pulbere Tudor şi-a dat seama şi după o scurtă discuţie cu medicul cardiolog, un profesor universitar, pe care Tudor îl atrăsese în îngrijirea prietenului său, în ultimii şase-şapte ani de viaţă ai acestuia. Se întâmpla la mulţi ani după moartea lui, când, pe nepusă masă, acesta i s-a destăinuit lui Tudor: „Prietenul tău, ştii tu care, Pulbere parcă, ce om, a fost unul dintre cei ce m-au învăţat să gândesc”.

Niciun sfat nu fusese de rău. Dacă Tudor ar fi stat să-şi amintească învăţăturile lui Luca Pulbere şi să le noteze, probabil că ar fi avut mult de scris. Dar n-a făcut-o, deşi toate erau îndemnuri bune şi practice, precum acesta: „Ai grijă să nu vorbeşti pe nimeni de rău, căci niciodată nu ştii cu cine stai de vorbă, iar pe urmă ai să te întrebi de unde primeşti o lovitură la c. r”. Aici mai făcea şi câte o consideraţie generală, cu aplicaţie expresă: „Unele persoane şi unele naţii – şi dădea exemple – sunt mai iertătoare, însă altele nu uită şi nu iartă nimic, niciodată”. De la Luca Pulbere citire, această povaţă l-a făcut pe Tudor să se abţină de nenumărate ori, chiar când era gata, gata să slobozească din gură vreun porumbel nu tocmai pacifist. Şi câte şi mai câte…

În ultimul an, Tudor primise de la Luca o fotografie fidelă, de mărimea unei cărţi poştale, dominată de capul lui mare, acoperit cu claia de păr şi, mai ales, de privirea

deschisă, caldă, destinsă, ce iradiază siguranţă şi inteligenţă, exact aşa cum a fost. Nu că ar fi presimţit ceva, sau poate da; oricum, când i-a întins-o, părea că îndeplineşte un fapt divers.

Dintr-un singur punct de vedere, curiozitatea lui Tudor referitoare la Luca Pulbere rămăsese nesatisfăcută, până la urmă: nu aflase ce studii avusese, dar s-a obişnuit cu mica lui frustrare. După vreo trei ani de la moartea lui Luca, timp în care el îi rămăsese prezent, de parcă ar mai fi trăit – deşi doar o dată pe an, de ziua lui, nu mai des, îi aprindea o lumânare –, Tudor s-a ciocnit, cu totul întâmplător, chiar în mijlocul trotuarului, de doamna Neli. De mirare că a recunoscut-o, pentru că o întâlnise doar de câteva ori, când trăia Luca, iar după aceea, niciodată; cum şi ea a dat semne că îl recunoaşte, s-au oprit amândoi. Rămasă singură şi purtându-şi cu destulă semeţie anii ce trecuseră peste ea, doamna Neli se dovedi dornică să vorbească despre domnul Pulbere cu un om care îi fusese apropiat. După câteva minute, au stabilit ca el să-i facă o vizită, curând, ocazie pe care doctorul o aşteptase mereu. Ceea ce s-a şi întâmplat, chiar în apartamentul în care Luca trăise în ultimii ani ai vieţii.

Buchetul de trandafiri şi pachetul de cafea pe care Tudor i le adusese, atenţii de convenienţă, trecură dintr-o mână în alta, cu un mulţumesc cât se poate de firesc din partea ei.

— Ca să fiu sinceră, deschise Neli discuţia, mă aşteptam să mă căutaţi de multă vreme, deşi înainte ne-am văzut atât de puţin. Cred că n-aţi făcut-o fiindcă bănuiaţi că îl cunoscusem pe Luca doar cu puţin timp înainte de moarte, ceea ce nu este adevărat. Nici nu ştiţi, probabil, că am apucat să ne şi căsătorim, deşi eu n-am acordat atenţie acestei formalităţi.

— Am greşit, am tot amânat, apoi mi-a fost jenă să mai vin şi, mai mult ca sigur, dacă întâmplarea n-ar fi făcut să ne întâlnim zilele trecute, situaţia ar fi rămas la fel. Mărturisesc, însă, că mi-am dorit mult să mai aflu câte ceva din ceea ce nu ştiu despre domnul Pulbere, lucruri

care îmi lipsesc cumva.

— Cum ar fi? Întrebaţi-mă şi o să vă răspund, pentru că, poate iarăşi surprinzător pentru dumneavoastră, îl cunoşteam de când eu eram mică de tot, iar el, cu unsprezece ani mai mare şi prieten cu fratele meu, venea adesea la noi în casă.

— La drept vorbind, continuă Tudor, nu mi-a prea făcut destăinuiri de dinainte de a-l cunoaşte, în afară de faptul că ar fi avut, la un moment dat, o funcţie de conducere şi nenumărate arestări. Am făcut diverse supoziţii, şi înainte şi după moartea lui, dar n-am ajuns la nicio concluzie.

— Aşa este, nu pomenea despre primii douăzeci de ani din viaţă, pentru că fuseseră grei. Venise pe lume pe la mijlocul primului război mondial, la Budapesta – unde tatăl său, jurist, se afla cu serviciul, în slujba unor industriaşi –, ceea ce explică de ce vorbea bine limba maghiară (avusese o bonă unguroaică). Pe la şase ani, au revenit în ţară, el, părinţii şi fratele mai mic, dar mama lui a murit imediat şi, după ceva timp, tatăl s-a recăsătorit. Nu ştiu altceva, decât că nu s-a înţeles cu mama vitregă şi că, o dată plecat la şcoală, nu s-a mai întors acasă şi n-a mai păstrat legătura decât cu fratele lui. Primele două clase le-a făcut undeva în Banat, în limba maghiară, dar tatăl său i-a luat şi profesori de germană şi de franceză, aşa că, poate nu ştiţi, vorbea binişor şi citea mult în aceste două limbi; se descurca şi în sârbă, mai ales că, pe atunci, în Timişoara, copiii învăţau sau exersau toate limbile deodată, pe stradă, la joacă.

— De studii ştiţi ceva?

— Nu prea multe, căci, cum spuneam, evita să povestească. Ştiu că a terminat liceul comercial din Timişoara şi a făcut şi unul sau doi ani de facultate (nu mi-a spus care). Apoi, fiindcă nu avea din ce trăi, s-a angajat într-o muncă de birou, la nişte comercianţi evrei. A venit războiul şi gata, n-am mai auzit de el, până târziu, când ne-am revăzut, aici în Bucureşti.

— Nu s-ar spune că i-a mers prea bine până la război şi cred că a rămas cu nişte frustrări şi complexe de pe

vremea aceea.

— Frustrări multe, complexe deloc; era conştient de mintea lui foarte bună. Imediat după război şi-a găsit o slujbă de funcţionar pe la finanţe şi, cum lăsase facultatea şi nu-i plăcea să piardă timpul, s-a pornit să citească şi ce trebuie şi ce nu trebuie, iar pe deasupra, s-a apucat să înveţe diverse meserii, pe care nu le-a practicat, deşi dovedea talent în toate.

— Din câte înţeleg, nu m-am înşelat când l-am apreciat a fi destul de cult.

— N-aţi greşit, însă nu cultura a fost punctul lui forte – a fost doar un autodidact, îi confirmă doamna Neli vechea impresie –, ci inteligenţa, absolut cu totul ieşită din comun şi caracterul, corect şi cinstit, i-au fost însuşirile frumoase. Şcoala vieţii l-a ajutat; după ce a trecut şi prin ceea ce v-a povestit el, a devenit un înţelept; îmi spunea că înţelepciunea izvorăşte din frustrări şi din multă scârbă, materii prime pe care le achiziţionase din beşug. Sunt sigură că a regretat toată viaţa că nu s-a fructificat pe sine însuşi, cum ar fi trebuit şi cum i-ar fi plăcut. Eu, dimpotrivă, pot spune că am cunoscut puţini oameni de calibrul lui şi, deşi nu s-a născut şi n-a trăit unde şi când trebuia – ceea ce gândea şi el –, l-am considerat valoros. Cu comunismul nu s-a obişnuit niciodată, asta o ştiţi, şi de aceea s-a jurat să nu mai lucreze la stat, iar când un prieten de-al lui, un evreu, i-a oferit spre cumpărare atelierul de sticlărie, n-a stat pe gânduri.

— Nu-mi dau seama dacă se cade, dar pentru că l-am preţuit atât de mult, nu pot să nu întreb: s-a născut la Budapesta, a vorbit şi a înţeles bine cinci limbi, a lucrat la evrei, un altul i-a dat atelierul, era înţelept ca un rabin bătrân, nu cumva a fost evreu?

— Nu mă mir de întrebare, dacă nu l-aş fi cunoscut atât de bine, poate m-aş fi întrebat şi eu. Nu, a fost român, şi ortodox din naştere, însă mai degrabă liber cugetător. Are asta vreo importanţă?

— Absolut deloc, niciuna, aşa cum l-am cunoscut, ar fi făcut cinste oricărei naţii, grăi Tudor, cu glasul în

surdină.

Discuţia se cam sfârşise şi Tudor a simţit asta. Doamna Neli îi mai spuse:

— În ultimii ani, Luca a fost un om trist şi adesea singur şi fără bani. Însă acest din urmă lucru nu l-ar fi recunoscut vreodată, din orgoliu. Nimeni n-ar fi crezut – bănuiesc că nici dumneavoastră nu v-aţi dat seama –, dar acesta a fost adevărul. Divorţase şi rămăsese sărac, veniseră acasă, în lipsa lui, rudele cele mai apropiate şi-i luaseră tot, tot, lăsaseră doar pereţii goi. Apoi vânduse casă, pe care o moştenise de la o mătuşă, unde l-aţi vizitat o dată sau de două ori, şi cumpărase apartamentul acesta, în care se întâlnea cu profesorul Teofil, cu Doru Descu şi cu alţi camarazi de vorbă, care îl mai scăpau de singurătate. Nu mai avea pe nimeni, doar pe dumneavoastră şi pe ei. Aşa l-am găsit eu.

Iarăşi tăcere şi Neli termină:

— A fost mândru de dumneavoastră şi v-a iubit, asta n-o bănuiesc, el mi-a spus-o.

Apoi cotrobăi într-un sertar şi scoase un caiet ca de şcoală, cu coperţi albastre.

— Imediat după moartea lui Luca, am dat peste nişte însemnări de-ale sale; la cele mai multe am renunţat, însă la acestea nu, fiindcă par să fi fost făcute cu multă chibzuinţă. Este vorba despre moarte; drept să vă spun, nu le-am citit, nu mă pasionează subiectul. Vă interesează?

— A, am avut noi preocuparea asta, la un moment dat, dar nu m-am gândit că o luase în serios. Chiar că sunt curios să văd cum a continuat-o el, căci eu m-am lăsat.

Tudor a mulţumit, a salutat şi a plecat, cu gândul să nu mai aştepte trei ani ca să-i facă o nouă vizită doamnei Neli, deşi nu era sigur că se va ţine de cuvânt.

Aflase cam tot ce-l interesase despre bătrânul lui prieten şi era mulţumit.

Întors acasă de la întrevederea cu tanti Neli, Tudor a aşezat caietul lui Luca Pulbere într-un loc ferit de riscul de a fi aruncat, odată cu alte hârtii inutile şi, o vreme, nu s-a mai uitat la el. Moartea altor oameni, la care trebuise să

asiste în atâţia ani de profesie, îl deranja încă, dar sensibilitatea lui se mai tocise. Aşa cum recunoscuse în finalul vizitei la doamna Neli, subiectul îl preocupase, pentru scurt timp, însă îl abandonase, pur şi simplu îşi pierduse interesul.

Cu toate acestea, Tudor nu uitase de eseul lui Luca Pulbere, şi asta nu numai ca o datorie, ci şi din curiozitate: oare ce-o fi scris înţeleptul sticlar şi cum s-a mai înţeles cu moartea, pe care zicea că o sfidează?

La o sumară introspecţie, pe Tudor, ajuns la o coaptă maturitate, moartea nu-l înfricoşa, însă nici nu-i era cu totul indiferentă. Nici n-ar fi putut fi altfel, doar lucra zece ore pe zi în mijlocul unui soi de mizerie omenească – dintre cele multe –, locul unde moartea amuşina în voie.

Adevărul este că lui Tudor Şubaru îi lipsea timpul, însă nici nu şi-ar fi dorit atâta cât avusese odată, la început, pe vremea când era la Serafin. La vârsta şi la răspunderile de acum, să aibă timp de „spart”, i s-ar fi părut un semn şi mai grav al propriei inutilităţi, senzaţie care şi aşa îl urmărea.

S-a apucat, totuşi, de citit; pagini liniate, scris citeţ, cu litere mai degrabă inegale, uşor tremurate, semn al neliniştii cu care Luca fusese dotat de la natură şi căreia Tudor îi fusese martor ani de zile. La o primă privire, fraza i se păru limpede, ca şi mintea autorului, iar nivelul ideilor, conform aşteptărilor. Doar câte o greşeală de ortografie îl trăda.

După primele câteva pagini, parcă prea ordonate pentru domnul Pulbere, Tudor bănui că acesta scrisese ce scrisese cu gândul că s-ar putea să fie citite cândva. De altfel, nu pentru asta scrie, cine scrie?

Ca să nu piardă timpul, prietenul său îşi mărturisise de la început intenţia: să pledeze pentru lipsa de motive a temerii de moarte şi să-şi argumenteze pledoaria cu idei proprii şi cu ale unor oameni, mai mult sau mai puţin faimoşi. Se vedea apetitul, cu greu înfrânat, pentru diverse citate care îi fuseseră pe plac, însă acest lucru era scuzabil; cu un asemenea subiect era şi greu să fii original.

Şi iată ce scrisese Luca Pulbere:

Aşa am declarat mereu, nu-mi este frică de moarte. Într-adevăr, nu-mi este; însă de gândit la ea, tot mă gândesc, fiindcă, aşa cum a spus Molière: „Murim o singură dată şi pentru atâta timp!”. Şi pentru veşnicie, ceea ce îl înfricoşa pe Eminescu şi îl cutremura pe Vlahuţă.

Dacă aş avea cu cine să vorbesc despre moarte, câteodată aş vorbi, însă mie mi-a fost greu să găsesc pe cineva.

Pe tineri, subiectul nu-i preocupă, fiindcă nu-i priveşte, zic ei. Aş băga mâna în foc că, dacă aş întreba câteva zeci de medici de-ai noştri, care au asistat la moartea multor pacienţi de-ai lor, ce anume pot spune despre sfârşitul fizic al omului, unii s-ar mira, ca de cine ştie ce prostie, alţii ar rămâne descumpăniţi, dovedind că nu se gândiseră niciodată la asta, iar alţii ar ridica, pur şi simplu, din umăr, ca semn că nu-i interesează. Cu un timp în urmă, şi tânărul meu prieten, Tudor, s-ar fi plasat, undeva, printre ei, iar asta nu i s-ar fi părut o problemă; poate că, pentru el, nici nu este, încă.

Bătrânii nu vor să intre în amănunte filosofice ori medicale, de teamă, că şi aşa sunt bântuiţi, dacă nu de spaima de moarte, măcar de gândul ei, iar cu bolnavii grav, chiar că nu se face, lor duhovnicul fiindu-le mai potrivit. Până la urmă am găsit un interlocutor: acea carte scrisă de Barbarin, împrumutată mie de profesorul Teofil, pe care îl auzisem citând-o şi din ale cărei povestiri m-am inspirat.

Când, totuşi, am reuşit să leg câteva vorbe, cu oameni simpli, ca mine, n-am văzut niciunul căruia moartea să-i fie indiferentă. Cei mai mulţi se schimbă la faţă, vocea le devine răguşită, moale şi nesigură şi privesc într-o parte, de parcă le-ar fi frică să nu-i audă însăşi moartea şi să se răzbune pe loc. Un filosof scria că moartea este cu atât mai de temut, cu cât ne temem mai mult de ea, iar eu cred că aşa şi este.

„Gândeşte-te la cine voieşti: tineri, bătrâni, oameni maturi, îi vei găsi deopotrivă de înfricoşaţi”, observase şi Seneca domnia spaimei de moarte. Chiar şi eu cred că e de

înţeles, însă numai până când devine obsesie şi transformă „orice bucurie în putregai”, după cum a mărturisit un scriitor francez.

Cu toate că n-ar fi exclus ca unii să se mire, nu mă pot stăpâni să nu afirm că anticii, în general – nu doar filosofii –, pe care noi îi judecăm, în mod superficial, pot spune absurd, chiar idiot, şi îi găsim nişte primitivi, numai pentru că au trăit acum mii de ani, ne erau superiori. De acord, nu aveau cinematografe, televizor – ca să-i tâmpească – şi automobil, dar aveau teatru, construiau minunăţii şi, mai ales, gândeau. Acum cine mai gândeşte?

Ce îi preocupa? Dar ce nu-i interesa? Raţiunea, iubirea şi ura, virtutea şi ticăloşia, adevărul şi minciuna, binefacerea şi recunoştinţa ori lipsa ei, curajul şi laşitatea, cumpătarea şi lăcomia, tinereţea şi bătrâneţea, bogăţia şi sărăcia, fericirea şi nenorocirea, înălţarea şi decăderea, prietenia şi duşmănia, mânia şi înţelegerea, atomii şi mişcarea lor, oamenii şi zeii. Totul, adică totul despre viaţă şi despre moarte, pe unii mai ales aceasta din urmă.

„Să mori de frica morţii este o neghiobie. Moartea trebuie cu atât mai puţin să inspire teamă, cu cât datorită ei nimic altceva nu mai poate inspira teamă. Gândeşte-te în fiecare zi cum să părăseşti cu sufletul împăcat viaţa… de care (oamenii) se agaţă, cum se agaţă de stânci colţuroase cei pe care îi ia şuvoiul. Cei mai mulţi se zbat, nefericiţi, între frica de moarte şi chinurile vieţii: nu vor să trăiască, nu ştiu să moară… Un singur lanţ ne ţine legaţi: iubirea de viaţă; nu trebuie să o înăbuşim, ci să o micşorăm pentru ca… să fim pregătiţi să facem pasul, de îndată ce trebuie făcut. Să fii senin în faţa morţii şi să nu cedezi, dacă puterile te-au părăsit… Nu este nimic dureros în moarte, după cum nu este nici după ea”, îl asigură Seneca pe Lucilius, mai tânărul său prieten, într-una dintre epistole. Tot el, într-o altă scrisoare, îl citează pe Bassus, istoric celebru atunci, care gândea: „Să te temi de moarte este la fel de prostesc ca a te teme de bătrâneţe. Dacă unul nu vrea să moară, nu vrea trăiască: viaţa ne-a fost dată cu condiţia morţii. De aceea e o sminteală să te temi: ne

temem numai de întâmplările îndoielnice, pe cele sigure le aşteptăm. Aşadar, moartea este într-atât ceva de dincolo de suferinţă, încât este şi dincolo de teama de orice suferinţă”.

Nu era prost deloc Bassus ăsta, contemporan cu Iisus Hristos.

Un alt geniu, Epicur, exclamă: „Toţi ies din viaţă, de parcă abia ar fi intrat. Gândeşte-te la moarte, e lucru de seamă să înveţi să mori… Moartea nu e nimic pentru noi, nici durere, nici plăcere. Nimeni nu iese din viaţă altfel decât s-a născut”.

Frica, în general, e şi rea, dar e şi bună câteodată. Omul s-a învăţat cu ea, deşi, de multe ori, obiectul fricii este necunoscutul. Cu toată inteligenţa lui, se teme de întuneric, de ceea ce se ascunde după colţ şi, în fond, de tot ceea ce nu cunoaşte. Iar din punct de vedere strict fizic, moartea pare a fi o necunoscută absolută, cel puţin prin ceea ce îi urmează. Credinţa oferă explicaţia, foarte mulţi muritori o acceptă, dar nu toţi; destui se îndoiesc, parţial sau în totalitate. Oamenii se îmbărbătează, constatând că nici la naştere n-au ştiut de unde vin, ba mai mult, nu-şi amintesc să fi simţit vreo durere, vreun disconfort. De ce n-ar fi la fel şi cu moartea?

Eu cred că frica de moarte mai izvorăşte şi din regretul de a părăsi ceea ce este bun în viaţă: iubirea, fiinţele dragi, florile din grădină, iarba verde de primăvară, averea, faima, strălucirea, înfăptuirile, multe sau puţine, câte sunt, lucrul început şi rămas neterminat, ori din părerea de rău pe care o încearcă omul, la gândul că nu va apuca să vadă ce va fi lumea peste o sută de ani. Până la urmă, tot ce ne înconjoară, bun sau rău, ne inspiră teama de moarte. Aproape niciun om nu este mulţumit cu viaţa lui şi aproape toţi au dreptate. Bogaţi şi săraci, frumoşi şi urâţi, buni şi răi, credincioşi şi necredincioşi îşi găsesc destule motive să se considere, într-o oarecare măsură, nemulţumiţi şi nedreptăţiţi de viaţă. Propria îmbolnăvire, boala şi moartea celor dragi, zbaterea continuă pentru hrana zilnică, agresivitatea, răutatea şi invidia celorlalţi –

că viaţa e o luptă nu e o doar figură de stil – şi câte şi mai câte lucruri făcute împotriva voinţei proprii, de nevoie sau din obligaţie, îi împing pe oameni să crâcnească împotriva vieţii lor. Şi, totuşi, când vine vorba să o piardă murind, se răzgândesc, aşa că, dacă ar fi după ei, n-ar accepta nici în ruptul capului, ceea ce înseamnă că ea, viaţa, nu este chiar atât de rea, ci, din contră, că merită să fie nu numai străbătută, ci şi prelungită.

Undeva am găsit scris, continua bătrânul prieten, că n-ar trebui să ne fie mai greu să murim decât îi este călătorului să-şi lase jos, povara, pe drum. La urma urmei, înfricoşătoarea faimă a morţii, din imaginaţia omului, a transformat-o în Moarte, Ucigaşa. Pictorii, sculptorii, muzicienii, poeţii i-au dat spirit şi chip – un schelet înarmat cu o coasă – deşi evident că nu le are.

Aşa că n-ar fi rău, dacă putem – eu s-ar părea că pot –, să luăm de bună spusa lui Epictet: „Groaznică e numai părerea noastră despre moarte, părere ce ne face să considerăm că moartea e groaznică”. Şi acum cât amar de ani a spus asta, Epictet?

În fond, se poate afirma că nu suntem în stare să ne imaginăm propria moarte; nu ştim când va veni şi ce ne-o va provoca. În schimb, mai înspăimântătoare ni se pare moartea celorlalţi, ale cărei faze se derulează, ca la teatru, prin faţa ochilor noştri.

Cei ce asistă la zbaterea muribunzilor sunt impresionanţi, teribil, de risipa de mişcări, convulsii, presupuse chinuri, de aparenta rezistenţă pe care aceştia ar opune-o morţii. Mototolirea, cu mâna, a cearşafului de pe pat, ce pare disperată, nu înseamnă că suferindul se pregăteşte să-şi apuce valiza şi să plece, ci este un gest mecanic. Dar, ca de obicei, aprecierile oamenilor se agaţă mai mult de aparenţe decât de realitate.

Dintotdeauna, instinctual şi fără niciun alt argument, în afara impresiei făcute de agonici, oamenii au pus semnul egalităţii între suferinţa de dinainte de moarte şi clipa morţii (doar o clipă) izbăvitoare. Ei cred că agonia înseamnă un chin, uneori înfiorător, pe care muribundul l-

ar simţi până în momentul când inima i se opreşte şi el devine inert şi, ca atare, au decis că moartea, prin ea însăşi, este dureroasă, atroce, insuportabilă, deci rea şi demnă de a fi temută.

Cu siguranţă că oamenii care au vegheat agonici

— Acum aflu că agonie înseamnă luptă în greacă – au interpretat manifestările acesteia, ororile văzute, prin prisma simţurilor lor normale, crezând că, în timpul zbaterilor din cursul luptei dintre viaţă şi sfârşitul ei, muribunzii resimt aceeaşi suferinţă ca şi ei, martorii. Greşit, căci în cursul agoniei – care se poate întinde de la câteva minute, la ore sau săptămâni – oamenii aceia nu erau morţi, erau încă vii.

Este cunoscută suferinţa, devenită clasică, a medicului care în urma unei boli ajunge el însuşi până în pragul morţii, povesteşte tot Barbarin. Fiind perfect conştient, s-a străduit, din curiozitate profesională, să-şi urmărească, clipă de clipă, fazele propriei agonii, să-şi noteze slăbirea facultăţilor senzoriale, care au dispărut, una după alta, simţul tactil mai întâi, apoi vederea, apoi gustul, apoi mirosul. Singur auzul mai persista, aşa cum se poate constata frecvent, nu diminuat, ci sporit, până într-atât, încât muribundul, în izolarea lui patologică, se străduia să identifice toate zgomotele. În acest moment, el nu încerca nicio senzaţie dezagreabilă, ci dimpotrivă. Ceea ce îi mai rămăsese ca sensibilitate în corp îi dădea impresia unei stări plăcute, a unei afundări… În acel moment, muribundul „repera” toate incidentele sonore ale anturajului său: un du-te-vino, zgomotele plânsului, batiste, murmure, uşi deschise, sertare de mobilier închise. Ai lui îl considerau deja în comă şi ultimele cuvinte ale confraţilor săi nu lăsau loc nici unei îndoieli. În acel moment, agonicul a fost frapat de un zgomot din ce în ce mai puternic. Era un soi de horcăit răguşit şi ritmic, care semăna cu sforăitul unui beţiv şi cu suflul unei locomotive. După ce s-a însănătoşit, a povestit că acest zgomot nu-i era necunoscut. Îl mai auzise deja, de nenumărate ori, poate că în alte condiţii şi, fără îndoială, sub altă formă. Creştea

în stridenţă şi în volum, până la umplerea spaţiului din jurul său. Deodată, el înţelese că e propriul său horcăit, pe care auzul exacerbat îl amplifica peste măsură. Abia a avut timp să se mire, că a şi adormit, pierzându-şi cunoştinţa”. Apoi s-a vindecat, n-a murit.

Horcăitul, gemetele nu sunt semne de suferinţă extremă, nu. Eu însumi, când am fost internat în spital, am asistat la scene care, cuiva avizat, i s-ar fi părut scene de agonie: bărbaţi graşi, mai ales ei, cu feţe transpirate şi albastre, în lumina slabă din salon, cu respiraţie horcăitoare, inegală, sacadată, cu pauze de zeci de secunde, însoţită, câteodată, de tresăriri din umeri, de mişcări de braţe. Dimineaţa, le-am povestit ce făcuseră şi i-am întrebat ce simţiseră; toţi mi-au spus că au dormit foarte bine.

Şi cine n-a văzut copii sănătoşi, gemând şi zvârcolindu-se în somn, găsiţi la trezire cu picioarele unde le fusese capul la culcare? Şi nu sunt ei perfect sănătoşi?

Când cineva spune despre o suferinţă că este mai rea decât moartea, se înţelege că aceasta din urmă este socotită culmea suferinţei. Puţini au argumente împotrivă şi, totuşi, oameni demni de încredere, medici care şi-au notat observaţii asupra sutelor de muribunzi, ba chiar doctori reveniţi la viaţă după o boală aproape mortală, scriitori, filosofi, alţi intelectuali de seamă, întorşi de pe fâşia de graniţă dintre viaţă şi moarte, au mărturisit că niciodată nu s-au simţit mai bine, mai plăcut, mai liniştiţi, mai odihniţi decât în ceasurile sau în zilele în care cei din jur îi credeau ca şi morţi şi le pregăteau înmormântarea. Unii înţelegeau aproape tot ce se discuta, reproducând apoi idei şi convorbiri întregi, iar asta, chiar când, pentru ceilalţi, erau socotiţi definitiv pierduţi.

Un mare doctor, William Osler, a spus, după ce studiase, prin multe clinici, cinci sute de muribunzi, că marea majoritate nu manifestă nimic, în niciun fel. Moartea este pentru ei ca o naştere, un somn şi o uitare. Un altul, doctorul Goodhart, pe vremea când era intern la un mare spital, ajunsese să declare că moartea nu are

nimic înspăimântător pentru bolnav: „Vălul dintre cele două lumi nu este decât un nor pe care îl traversezi, fără ca măcar să-ţi dai seama de acest lucru”.

Sau de ce nu l-aş crede pe Robert W. MacKenna, şi el observator atent al multor muribunzi, când declară, perfect convins de importanţa spuselor sale:

„Conform experienţei mele, indiferent de gradul în care atât bărbatul, cât şi femeia se pot teme de moarte în plină vigoare a sănătăţii, când se apropie clipa, teama se transformă, aproape invariabil, în linişte şi ei fac faţă sfârşitului cu calm şi seninătate sufletească”.

În „Times”, în urmă cu aproape un secol, se relata cum profesorul Cook-Wilson, ce asista la groaznica agonie a tatălui său, îi ruga pe medici să facă ceva pentru ca suferinţele, pe care se părea că acesta le îndură, să se sfârşească. Deşi medicii îl asigurau că tatăl este inconştient şi nu resimte crizele, fiul nu le dădea crezare, cu atât mai mult cu cât acea stare se prelungea de câteva ore. La sfârşit, tatăl s-a calmat, a deschis ochii şi a declarat că a petrecut o noapte excelentă.

„Să învăţăm deci să privim moartea aşa cum este ea însăşi, despuiată de spaimele imaginaţiei. Să gonim, mai întâi, tot ceea ce o precede şi nu face parte din ea. Noi îi imputăm chinurile ultimei boli şi acest lucru nu e drept… Ele aparţin vieţii şi nu morţii… Uităm cu uşurinţă cele mai crude suferinţe, dacă după ele ne redobândim sănătatea, iar prima rază de soare a convalescenţei şterge cele mai insuportabile amintiri ale camerei de suferinţă. Dar de îndată ce vine moartea, ea este copleşită cu tot răul făcut înaintea ei. Nu scapă nicio lacrimă, fără să-i fie reproşată, niciun strigăt de durere care să nu devină un strigăt de acuzare. Numai ea singură poartă povara greşelilor naturii sau ale ignoranţei ştiinţei, care au prelungit, în mod inutil, chinurile, în numele cărora este blestemată, pentru faptul de a le fi pus capăt”, îmi sare în ajutor şi Maeterlinck, în stăpânirea fricii de moarte.

Aşadar, nu este obligatoriu ca suferinţa să se sfârşească în moarte; uneori chinurile sunt mai atroce în

cazuri în care omul se vindecă. Moartea te aşteaptă chiar şi după vindecare; dacă te vindeci, nu vei fi scăpat de moarte, ci de boală, logică simplă şi adevărată.

Mă şi mir cât de bine au înţeles unii scriitori şi filosofi chestiuni aflate la graniţa cu medicina.

Luca Pulbere a continuat să strângă, pe zeci de pagini, argumentele altora pentru susţinerea teoriei morţii uşoare. Toate semănau între ele, păreau plauzibile şi Tudor le-a citit ca pe nişte întâmplări bune de povestit. Când le-a terminat, deşi, parcă, îl încerca pe el însuşi o abia simţită uşurare, a revenit la întrebările şi la îndoielile de dinainte; iar asta, fără să cadă pradă vreunei depresii, fiindcă poseda, bine înfiptă în cap, ideea obligaţiei de a muri (şi pe „dacă trebuie, trebuie”). Poate de aceea şi finalul însemnărilor lui Luca Pulbere i-a plăcut:

— Sigur, teama de moarte, de care omul nu poate scăpa, este exagerată cu mult, pentru că moartea este confundată cu suferinţa. Înţeleg şi regretele după ceea ce lasă omul în urmă, şi orice alt argument, însă resping tirania gândului morţii şi groaza permanentă şi obsesivă – era să spun animalică, numai că animalele nu-şi pun asemenea întrebări – ce transformă viaţa în chin.

De suferinţă mă tem, de moarte nu. Poate că şi de bătrâneţe ar trebui să ne temem, căci ea duce întotdeauna la moarte, însă cine nu vrea să îmbătrânească nu are decât alternativa, deloc convenabilă, să moară mai înainte.

Luca nu fusese original şi poate că nici Seneca şi nici Epicur şi nici alţii din acele timpuri, ori din vremuri mai apropiate, n-au fost, şi nu sunt originali: asemenea gânduri mai existaseră şi înaintea lor, există şi după ei.

Însă lui Tudor, prins într-o zi fastă, cuvintele lor înţelepte i-au prins bine. „Poate că moartea este uşoară, nu este nevoie să pui degetul pe cărbunele înroşit ca să ştii că arde. Este suficient să ajungi doar în apropierea lui şi, atunci, de ce n-ar fi aşa şi cu moartea? îşi zise Tudor şi închise caietul lui nea Luca. Cine nu crede, trebuie să aştepte să se convingă”.

Scepticii vin cu un contraargument de bun simţ:

nimeni dintre cei „întorşi” nu şi-a definitivat experienţa morţii, n-a fost mort de-a binelea, iar acest adevăr, de care nu putem să nu ţinem seama, poate discredita ideea că moartea este uşoară. Însă, cu acelaşi argument, se poate nega şi reversul: „Dar cei ce spun că moartea este chinuitoare, de unde ştiu, căci nici ei n-au fost morţi?” Şi atunci, de ce n-am lua de bună prima variantă?

Şi, totuşi, are dreptate cineva, nu ştiu cine, când spune: „Nu este mare lucru să fii mort, totul este să mori”.

Cinste lui, toată filosofia vieţii şi a morţii, în câteva cuvinte.

19

Îndemnul lui Dante, adresat celor ce pătrund în infern, de a-şi lăsa la intrare orice speranţă, se potriveşte mai ales bolnavilor ce intră într-un spital, ca să rămână acolo un timp; în această situaţie, ei dau speranţa pe frică. Niciun om bolnav şi nicio fiinţă căreia el îi este drag nu deschid uşa spitalului unde sunt trimişi decât cu teamă, mai ales dacă ajung acolo pentru prima oară. Teama de boală, când diagnosticul este cunoscut şi grav, îl chinuie pe cel suferind şi, câteodată, mai ales când este vorba de cancer, îl îngrozeşte şi îl paralizează. Chiar şi numai bănuiala unui diagnostic echivalent cu mari suferinţe sau cu moartea, îl macină pe bolnav aproape la fel de mult. Frica de răul necunoscut, dar posibil iremediabil, dăinuie până ce suspiciunea este infirmată – când boala, dacă se descoperă una, nu este atât de gravă, precum s-a crezut, iar omul răsuflă uşurat –, ori înteţită, din cauza unei neplăcute sau chiar dureroase certitudini.

Suferinţa sufletească, provocată de boala gravă, posibil incurabilă, a propriului copil, este fără egal şi fără remediu. Cu toate relele imaginabile omul se poate obişnui, chiar şi cu gândul propriei morţi – destul de rar, totuşi, s-o recunoaştem –, însă cu pierderea copilului, niciodată, căci, odată cu asta, îşi pierde speranţa, iar viitorul rămâne fără rost. Urmează teama pentru pierderea, cu mare probabilitate şi în scurt timp, a propriei vieţi; doar în cazuri nefireşti, ordinea aceasta se poate

inversa.

Fiindcă, în spital, omul bolnav intră cu inima cel puţin îndoită, dacă nu cu ea chircită sau de-a dreptul frântă, în ochii lumii spaţiul acesta simbolizează mai degrabă un rău decât un bine. Deşi cei mai mulţi suferinzi îşi găsesc aici alinarea – ceea ce ar trebui să echivaleze cu speranţa –, fiindcă, pe de altă parte, tot aici se moare, iar multe dintre veştile aflate sunt neplăcute, sau, pur şi simplu, fără soluţii şi greu de acceptat, spitalul rămâne unul dintre cele mai antipatice locuri ce pot exista. O nedreptate!

Frica de boală, de „înţepături", de operaţii, de medici şi de „aşteptările" lor, de portar, de asistenţi, de brancardieri, de fapt, de orice mişcă sau nu mişcă într-un spital îi determină pe cei ce ar avea nevoie de acesta să-l ocolească sau să întârzie atât de mult, încât, atunci când se hotărăsc, totuşi, să vină, pentru unii este prea târziu.

Dintre toate bolile cunoscute, câteva îi produc omului – ca individ şi ca mulţime – cea mai mare teamă posibilă, fobii şi obsesii, aproape imposibil de înfrânt prin raţiune. Cirozofobia – teama extremă de ciroza hepatică –, obsesia „colesterolului", fobia de uremie şi altele, toate faimoase în deceniile anterioare, au mai pălit (parţial nejustificat), deşi progresele medicinei din ultimul timp nu sunt atât de categorice, încât să schimbe cursul bolilor cunoscute şi să facă faţă unora recente. „Mintea colectivă" se înşală, mai ales în cazul cirozei, căci, printre cauzele ei, pe lângă alcoolism, în plină eflorescenţă încă, s-au adăugat noi virusuri hepatice, mai frecvente şi mai agresive ca niciodată, şi chiar producătoare de cancer.

Frica de SIDA nu pare chinuitoare, fiindcă, tot în subconştientul colectiv, s-a insinuat – după cum am mai spus-o – ideea că, pe la noi boala este rară, deci foarte puţin probabilă şi că poate fi prevenită, aserţiuni false, în cea mai mare parte, de vreme ce un remediu vindecător nu există, iar vaccinul anti HIV se lasă cam de mult aşteptat.

Aşadar, multe boli au produs o teamă care, pe drept sau pe nedrept, persistă, ori s-a atenuat, însă dintre toate,

una singură a fost şi continuă a fi însoţită de o spaimă suverană, cancerul.

Într-una dintre zile, profesorul Gherman, în stare mereu ireproşabilă, scoase o listuţă, pe care îşi notase ce ar fi vrut să discute neapărat, dar începu ca de obicei:

— Ce mai este nou?

— Nimic, dar e mai bine aşa. Gherman ridică mirat din sprâncene:

— Da, e bine aşa, repetă Şubaru, fiindcă nu ştiu cum se face, însă astăzi, mai des ca altă dată, ce e nou este mai degrabă rău.

Fostul şef trecu la subiect:

— Mă cam doare genunchiul drept şi asta cam de mult timp, începu el.

— Sper că nu vă temeţi de altceva, decât la o gonartroză. Acum e plin de alifii şi de geluri, prin farmacii.

— M-am uns, dar nu simt nicio ameliorare; am luat şi diclofenac oral şi, totuşi, în câte o noapte nu pot dormi din cauza durerii.

— Sunt sigur că nu aveţi cancer, dacă la el vă e gândul. Cineva, nu ştiu cine, spunea (gluma, intrată în folclorul medical românesc, a fost pusă pe seama multora, încât uneori am impresia că ar fi opera mea):

„Dacă ai trecut de cincizeci de ani şi n-ai nicio durere, zi după zi, probabil că ai murit şi nu ţi-ai dat seama”. De ce nu faceţi o radiografie, ca să vă liniştiţi?

— Asta cu muritul de la mine o ştiţi, dar nu eu am imaginat-o. Iar radiografie am făcut, nu se vede nimic. Şi, totuşi, ştiţi foarte bine, când o durere e persistentă, iar în rest, toate normale…

— Şi mie îmi trece prin cap, uneori, recunoscu Tudor Şubaru, de ce să mint, sunt în rând cu restul lumii.

— E firesc; nefiresc este să nu-ţi fie frică de ceva rău, iar cancerul fiind un rău, frica de el este de înţeles

— Un silogism simplu –, nu numai pentru orice om, ci şi pentru medici, că şi ei sunt oameni, îl scuză profesorul Gherman şi pe Şubaru.

— Deşi, în ultimii zeci de ani, vindecarea unor

cancere nu mai este o utopie sau o deşartă nădejde, teama oamenilor de a se îmbolnăvi de cancer n-a slăbit deloc, căci între boala aceasta şi moarte se pune, încă, semnul egalităţii. Exagerat câteodată, îndreptăţit de prea multe ori, continuă cu gravitate Şubaru. Gândul cancerului nu este un fenomen individual, ci unul general, ca şi frica de moarte, şi puţini nu se tem de această boală.

— O adiere de teamă, ca a noastră, este şi normală şi folositoare, ca o stare de veghe, cred eu, îi preluă ideea profesorul Gherman, pe când cancerofobia, frica de neînvins, în lipsa cancerului, ca orice exagerare în sens negativ, cufundă omul într-o suferinţă psihică inutilă. Bine că este rară şi de mai scurtă durată decât ipohondria.

— Aşa e, când e vorba de cancer, orice este de înţeles; cazurile tot mai multe, durerea atroce, adesea de nesuportat, terapia agresivă, invalidantă, înjositoare, suferinţa sufletească a bolnavilor şi a celor apropiaţi şi, mai ales, moartea, toate învinge optimismul moderat al rezultatelor tratamentului şi explică de ce, la unii, gândul obişnuit devine cancerofobie, obsesie, fu, iarăşi, didactic, mai mult pentru sine, ca un exerciţiu de gândire, Şubaru. Revenind la medici, fiind mai avizaţi, la orice suferinţă proprie, au în vedere mai uşor cancerul, fie că recunosc acest adevăr, fie că nu. De vreo câteva ori am trecut chiar eu prin episoade de care nu mai vreau să-mi amintesc, fiindcă nu mi-au plăcut deloc. Vi le-am destăinuit de mult.

Trecuseră ani de când nu se mai socotea imun la orice şi credea că lui nu i se poate întâmpla nimic rău. Între timp, devenise un tip grijuliu, poate uşor exagerat când e vorba de investigaţii, fiindcă în păţăniile prin care trecuse – între ele, câteva operaţii importante – se dovedise ghinionist, cum numai medicii şi ţiganii pot fi (o vorbă de prin spitale). Iar ca să nu se mai ardă, începuse să sufle şi în iaurt, cum se spune.

Odată, pe când tuşea de trei luni, aproape zilnic, uneori chinuitor, dureros, obositor, câteodată şi cu sughiţ, intrase la idei. Însă, fiindcă în rest se simţea bine, n-a luat în serios cancerul bronhopulmonar. Într-o sâmbătă, în

timpul unei plimbări alerte, ce-i făcuse plăcere de când se ştia, paşii l-au purtat şi prin faţa spitalului său şi, cum tuşise destul şi în dimineaţa aceea, şi-a zis că, dacă tot este acolo, să treacă şi pe la radiologie, pentru o radiografie toracică. De siguranţă, să fie, că nu strică (?!).

Aşa a făcut, şi surpriză: s-a văzut un nodul, în plămânul drept, o imagine ce, pe ultima radiografie, veche de doi ani, nu apărea.

Ideea de cancer i s-a înşurubat în minte, însă verificarea tomografică, devenită obligatorie acum, nu putea avea loc decât luni, peste cel puţin patruzeci de ore; în gărzi, tomograful nu funcţiona, căci nu existau filme. A luat-o, cu radiografie cu tot, spre casa profesorului de radiologie, deşi ştia că nici acesta n-o să-i spună altceva; evident că de acolo a plecat şi mai năuc. Intrase în bulgărele, ce avea să tot crească, al fricii de cancer, aşa că au urmat aproape două zile în care şi-a făcut destule gânduri cenuşii, de care a scăpat abia luni, după tomografia computerizată.

Mult mai târziu, după ce în faringe îi crescuse un chist cât o cireaşă, Şubaru şi-a pus singur diagnosticul. O raritate, o manifestare necunoscută până atunci şi incredibilă, a unei boli destul de frecvente, guta. La operaţie, din chist s-a scurs o magmă, asemănătoare cu cea conţinută de totul gutos, pe care o mai văzuse la alţi bolnavi. La insistenţele lui, laboratorul a căutat şi a găsit urat de sodiu, ceea ce i-a confirmat suspiciunea de gută. După operaţie, a mai tuşit câteva luni, însă mai rar, apoi a început tratamentul de scădere a acidului uric şi, după alte trei luni, tusea a dispărut şi nu a mai revenit, fiindcă uratul de sodiu ce-i infiltrase faringele fusese îndepărtat. Cazul lui ar fi meritat să fie publicat, însă ORL-istul ce l-a operat a ezitat, ca semn că nici acum nu crede ce îi spune Şubaru, fiindcă, zice el, nici n-a auzit de o asemenea boală şi nici în tratatele lui nu scrie despre aşa ceva.

Altă dată, într-o perioadă în care îl supăra constant hipocondrul drept, într-o zi, pe la prânz, s-a întâmplat să treacă prin faţă uşii profesorului de gastroenterologie, ce

practica de mult explorarea aceea, despre care ajunsese şi el, Tudor, să considere că seamănă cu cititul în cafea. De colecist, Şubaru

„Scăpase” în urmă cu vreo câţiva ani şi bănuia că trebuie să fie vorba de un sindrom aderenţial postoperatoriu. Şi, cu toate astea, şi-a zis: „Dacă tot sunt aici, ce-ar fi să mă vadă, rapid, colegul meu”?

Acesta, mult mai tânăr, îl primise cu respect, închisese uşa pe dinăuntru, îl unsese cu gelul obişnuit şi, la treabă. Îl întoarce pe stânga, pe dreapta, îl pune să inspire puternic şi iar o ia de la început şi nu mai termină cu privitul.

— Ia zi, ce vezi, de durează atâta? n-a mai răbdat Şubaru.

— Nu cine ştie ce, dar, în segmentul şase, posterior, pare să fie o zonă cu altă densitate decât restul parenchimului.

— Ştii că am o steatoză hepatică, nu?

— Da, dar acolo nu seamănă cu steatoza.

— Să tragem o concluzie, se grăbi Şubaru: cam la cât apreciezi riscul de a fi cancer?

— Ei, la ce vă gândiţi şi dumneavoastră! Nu pot să apreciez exact, dar oricum, mai nimic, sub cinci procente. Totuşi, o verificare CT sau RMN ar fi necesară, zilele următoare, nu e nicio urgenţă.

— Fiule, cinci la sută e mult; bună ziua îţi dădui, belea îmi căpătai, aşa că mă duc chiar acum la CT, scap de cuiul pe care tocmai mi l-ai înfipt în cap, nu mai aştept. Până la ora trei după-amiaza şi-a făcut CT, însă, cum acolo n-au avut substanţă de contrast, s-a iradiat în zadar şi, la patru, s-a dus şi la RMN; abia acolo s-a lămurit: nu avea nimic. Ecografie, ecografie!

Mai înainte şi după aceste păţanii, se investigase cu rost, spune el, în multe direcţii; îşi făcuse şi gastroscopii, şi o colonoscopie şi chiar şi o coronarografie, ca să nu mai vorbim de nenumăratele electrocardiograme, până când Iulia l-a apostrofat fără milă:

„Bun, ai avut şi nişte motive să te analizezi atâta, dar

dacă nu te opreşti, n-ai să mori de vreo boală, ci la vreo investigaţie. Mai termină, o dată, omule!”

— Dom’ profesor, vestea bună este că n-avem cancer, niciunul dintre noi, îl încurajă Tudor Şubaru pe Gherman.

— Şi cea proastă? fu curios acesta.

— Că putem să ne pricopsim în viitor, însă, până atunci, să vorbim şi de lucruri mai vesele.

Nimic nu-i face pe medici mai sensibili la necazurile oamenilor ca propria lor suferinţă, nimic nu-i face mai înţelegători pentru problemele lor, decât asemănarea cu experienţele proprii. Până la un punct, odată cu trecerea anilor – pe la cincizeci, crede Tudor – medicii devin mai pricepuţi, mai rapizi în diagnostic şi în decizii grele, iar unii ajung chiar foarte buni (intră în discuţie doar cei ce au fost cel puţin buni). De ce este aşa, e mai uşor de constatat şi de înţeles decât de explicat, dar este adevărat. Fără îndoială, adună cunoştinţe, experienţă, răbdare, greşeli din care învaţă, capacitatea de „prelucrare” rapidă li se hipertrofiază şi, pe măsură ce devin mai „bogaţi” în ani, scapă şi de o parte din ideile fixe. Către şaizeci de ani, aflaţi încă pe creasta dealului, întâi insesizabil, apoi din ce în ce mai evident, mai ales la chirurgi, urmează coborârea. Elanul, forţa fizică şi creativitatea scad şi medicul continuă să trăiască încă mulţi ani, profesional vorbind, mai ales din ceea ce a acumulat până atunci, plus ceva noutăţi.

Însă, pe deasupra, unii, nu toţi, dacă sunt normali la minte şi n-au nicio patimă grea, de genul îmbogăţirii cu orice preţ, câştigă în bunătate şi în blândeţe faţă de sufletul bolnavilor.

Şi totuşi, câţi oncologi înţeleg prin ce epopee trece un bolnav de cancer, câţi cardiologi nu doar înregistrează dispneea, ci se şi întreabă la ce s-o fi gândit omul cu insuficienţă cardiacă severă din faţa lui, candidat la o moarte apropiată, şi câţi diabetologi, ce îngrijesc bolnavi orbi sau uremici, meditează la ceea ce au ajuns aceştia şi nu le mai reproşează, cu oarecare asprime chiar: „Vezi unde ai ajuns, dacă nu m-ai ascultat când ţi-am indicat să…?” Sigur, nimeni nu pretinde ca medicul să plângă cu,

ori pentru fiecare pacient, însă bine ar fi dacă am fi mai omenoşi. Când se înfuria, profesorul Gherman spunea, de la el, sau poate citise undeva, n-are importanţă, că unii medici au fost făcuţi zei – consideraţi de către lume, adică – înainte de a fi oameni şi că, deşi nu i-a fost uşor cu medicina, dacă ar fi să mai înceapă viaţa, încă o dată, tot medic s-ar face, ca să nu fie la cheremul unora dintre confraţi. Deşi în spusele lui există şi o doză de exagerare, nu zicea rău, în ele este şi mult adevăr.

În cele două zile, cu totul, în care îşi închipuise că ar putea avea cancer, Tudor Şubaru intuise, doar într-o măsură infimă, firește, ce poate simţi bolnavul veritabil. Simţirile omului bolnav de cancer? Nimeni nu le ştie, niciun medic, nicio rudă şi nici vreun alt om, care îşi închipuie că înţelege orice. De fapt, cineva din afară le bănuieşte doar şi este departe, departe de adevăr! Şi cum ar putea fi altfel, dacă nu este el cel ce îşi vede moartea cu ochii? Tudor Şubaru a pus diagnosticul de cancer atâtor oameni, dar n-a încercat să intre în mintea lor, să-i întrebe ce simt. El, personal, s-a ferit să-i dea cuiva vestea aceasta, cu adevărat cumplită, privindu-l în ochi; a decis că aşa e mai bine, să o dea familiei. Psihologii şi psihiatrii cred, totuşi, că bolnavii au dreptul să-şi afle primii, diagnosticul şi, în multe ţări, medicii aşa şi procedează, căci, spun ei, s-ar fi dovedit că trupul celor ce îşi cunosc mai repede suferinţa este mai pregătit să lupte pentru prelungirea vieţii şi chiar pentru vindecare. Cineva se întreba: de ce are dreptul să-şi ştie boala omul cu gripă sau cu orice altă infecţie, ori cu multe alte boli ce pot fi şi mortale, chiar dacă mai rar, şi de ce să nu aibă acest drept şi cel cu cancer? De ce să nu i se explice, fără întârziere şi amănunţit, ce fel de formă de cancer are, ce tratament poate urma şi ce efecte, folositoare sau dimpotrivă, au metodele acelea? De ce să nu aibă şi el dreptul să-şi aleagă, în cunoştinţă de cauză, calea, să poată decide pentru viaţa sau pentru moartea sa? De ce să nu-şi pregătească şi el corpul pentru o asemenea luptă cruntă şi decisivă?

Uşor de zis, mai greu de făcut. Şubaru este doar unul dintre doctorii supuşi obiceiului împământenit la noi, acela ca ei să dezvăluie diagnosticul unui membru al familiei, şi nu pacientului, privindu-l în ochi. Bună sau rea, conduita aceasta nu este dăunătoare, cu o condiţie: aceea ca medicul să facă tot ce trebuie ca tratamentul să nu întârzie. Chestiune de cultură a locului, ce se potriveşte inimii românului, după cum în alte zări există obiceiul ca omului să i se declare verde, în faţă: „Da, aveţi un cancer şi cu el mai puteţi trăi trei luni (sau trei ani sau treizeci de ani)”.

Cine ştie cum ar fi mai bine să se procedeze? Pentru sărmanul bolnav, care nici nu poate să aleagă dacă vrea să i se spună sau nu, lucrurile sunt cât se poate de limpezi: ar fi preferat de o mie de ori să nu fi aflat. Şi, totuşi, trebuie să ştie, cât mai curând. Vestea îl năuceşte, îl îngrozeşte – chiar şi dacă mai înainte avea o bănuială –, îl face să pice din picioare sau să arate ca şi când ar sta să cadă şi asta fiindcă, odată cu acea ştire, cineva îi răpeşte şi ultima incertitudine şi cea din urmă rază de speranţă. În această situaţie, una este dorinţa, de a evita sau de a întârzia, cât poate, aflarea adevărului, şi altul îi este interesul, de a şti cât mai repede, ca să aibă timp să se dezmeticească şi, cu toată apăsarea sufletească, să o ia pe drumul greu al încercării de vindecare, la capătul căruia se poate găsi izbânda, incertitudinea (care nu dispare, nici chiar la unul considerat vindecat, ca Lance Armstrong) sau moartea.

Cineva, o cunoştinţă, pe care Tudor Şubaru şi-a permis s-o întrebe, la şase ani după ce fusese operată, iradiată şi tratată cu citostatice, pentru un cancer de sân, ce a simţit în prima clipă, i-a răspuns: „Domnule doctor, am simţit de toate: furie, nedreptate, oboseală, tristeţe, dorinţa de a ceda, frustrare, toate dominate de o teribilă frică de moarte. Nimic nu mă mai privea, nu mai aveam nimic în comun cu nimeni. Da, dacă mă gândesc bine, aveam impresia că trecusem într-o altă lume, paralelă şi fără vreo posibilitate de întâlnire cu lumea din care veneam. Aşa este, asta simt toţi cei aflaţi în situaţia în care

am fost şi eu: trăiesc în altă lume, lumea lor, ce se îndreaptă spre un se ştie unde, spre nicăieri, ori spre moarte, pe care nimeni nu şi-o doreşte”.

Şubaru a înţeles-o, căci probase cât de fulgerător se poate instala frica de cancer, cu acea „altă lume”, izolată, pustiită, groaznică, în care interesul pentru orice altceva dispare şi izolarea devine totală.

Chiar şi după ce trec de ceea ce este mai greu şi se socotesc scăpaţi, puţini oameni mai suportă să-şi spună povestea, să şi-o mai retrăiască în vreun fel, chiar şi în vis.

Margot a fost o excepţie. Ajunsese medic anestezist şi emigrase, cu familia, la München. Colegă de facultate cu Tudor Şubaru, plăcută, frumuşică şi zâmbitoare, zglobie, romantică şi naivă, se iubise şi, repede după absolvire, se căsătorise cu un coleg de grupă, dragostea vieţii ei. Căsătoria, binecuvântată cu un băieţel, s-a destrămat după câţiva ani şi ea a ales să plece, lăsând în urmă o dragoste care avea să dăinuie mereu, ca în romane, până la moarte. Tudor n-a mai văzut pe altcineva, care să fi părăsit de bunăvoie ţara aceasta, nici român, nici neamţ ca ea, nici de altă naţie, şi să-i ducă dorul cât i l-a dus Margot, pe nimeni care să dorească să-şi păstreze, cu atâta convingere, legăturile din tinereţe cu colegi din ţară sau din diasporă, sau să nu lipsească de la aniversările acelea obişnuite ale absolvirii, pe care se mai fac a le uita chiar şi bucureştenii. Şi asta datorită (ori din cauza?) unei dragoste unice şi nefericite.

Cine a cunoscut-o bine, crede că Margot ar fi meritat mai mult de la viaţă, dar n-a fost să fie aşa. În urmă cu zece ani, şi-a diagnosticat singură un nodul la sânul drept (da, tot la sân, regele cancerelor femeii!). Operată bine – doar era medic într-un mare spital din München – şi apoi tratată cu cele mai moderne medicamente, după reguli şi protocoale noi, Margot s-a refăcut şi a revenit la forma ei dintotdeauna, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

Numai că, după cinci ani, în care se analiza periodic, ca la carte, un afurisit de pui al cancerului vechi a început să scoată capul: un singur indicator, un marker, nu mai era

în regulă, nimic de palpat sau de văzut. Ochii lui Margot s-au întunecat din nou, deşi nu lăsa să se vadă, deşi voia să fie tot ea, cea veche; pe mulţi i-a păcălit, chiar şi pe Tudor Şubaru l-a înşelat. Iarăşi citostatice, dintre cele mai noi şi puternice, iarăşi perucă şi disperare şi, la urma urmei, măduvă osoasă pustie, septicemie şi moarte.

La ultima întâlnire, cu doar doi ani în urmă, după ce a râs şi a dansat, a băut şi s-a simţit de minune, Margot a adresat o rugăminte insistentă colegilor: „Vă rog, să fixăm următoarea noastră revedere peste doi ani, nu peste cinci ani, ar fi prea mult, peste doi ani vreau să ne vedem”. Toată lumea i-a făcut pe plac, dar evenimentul n-a mai putut să aibă loc; fără Margot îşi pierduse din farmec şi s-ar putea să se mai amâne, căci trebuie curaj ca să-i suporţi lipsa.

Într-una dintre zilele încă bune, Margot i-a divulgat lui Tudor Şubaru câteva dintre gândurile ei de căpătâi:

— Tudore, tu ştii ce este adâncul pustiu al unui suflet şi de aceea cu tine am curajul să discut orice. Eu nu ştiu cât răgaz mai am, dar presimt că nu destul, ca să aştept şi să mai prind vreo minune din partea cercetării în cancer. Caut informaţii care să-mi dea şi mie o boare de speranţă şi nu găsesc nimic.

Nici cât se mai cercetează nu ştiu, mai ales la americani. Între noi fie vorba, în ei ne este şi nădejdea aceasta, deşartă poate (ca multe altele); or mai avea bani, ca înainte, sau patima războaielor i-a sărăcit? Realitatea este că nu s-au mai făcut descoperiri serioase, căci, dacă s-ar fi făcut, oricât ar fi de secretoşi cercetătorii, tot ar fi fost timpul să mai scoată câte ceva la iveală. Ţi se pare ciudat? Mie, nu! Nu ţi se pare ca un blestem aruncat asupra omului, ca bolii acesteia, cu adevărat cea mai înspăimântătoare, să nu i se găsească un leac mai bun decât cele de acum?

— Şi eu mă mir şi îmi vine să cred că aşa trebuie să fie. Însă nici toată speranţa nu ne-o putem pierde, uite apar noi…

— Lasă-mă, Tudore, în prea puţine cazuri din cele

trecute de început se reuşeşte vindecarea – asta vorbim între noi, nu cu pacienţii, pe care trebuie să-i încurajăm

— Şi de aia te întreb: ce speranţe să-ţi dea o boală cunoscută de mai bine de cinci-şase mii de ani, căreia Hipocrate i-a descoperit esenţa şi i-a dat numele, acela de rac, în urmă cu trei mii cinci sute de ani, dar rămasă şi acum, după atâta amar de timp, cu aceiaşi cleşti năprasnici?

Tudor Şubaru i-a spus la telefon, doar cu două săptămâni înainte de moartea ei, ceea ce gândea:

„Margot, eşti un erou!” „Zici tu? Dacă spui tu!” Şi a încercat să râdă, chinuit, de data asta. „Numai că, Tudore, ca mine sunt prea mulţi şi, din păcate, întotdeauna, chiar şi la război, eroii mor cei dintâi. Un coleg de aici, anestezist şi el, mi-a spus o dată, când eram sănătoasă, vorbind de un pacient, care nu avea pe nimeni: Bine pentru cei mai mulţi oameni este că trăiesc împreună cu rudele, cu prietenii, cu alţi semeni. Însă de murit, fiecare moare singur, însoţit numai de gândurile şi de temerile lui, ca şi omul acesta”.

A fost ultima dată când a auzit-o.

20

În drumul de întoarcere de la Montreux, unde vizita fusese prea scurtă, după gustul lui Tudor, el şi însoţitorii lui au făcut escală la Viena, unde au fost găzduiţi la un hotel de patru stele, ce purta numele uneia dintre împărătesele Austro-Ungariei; nu-şi mai aminteşte numele, însă acest amănunt nu are importanţă. Elegant şi acela, dar după ce trecuse pe la un Hilton, un altul, atât de curând, era greu să-l mai surprindă. În schimb, Viena, pe care abia aşteptase s-o viziteze, avea cu ce să impresioneze pe oricine, ca să nu mai discutăm de cineva atât de puţin umblat ca Şubaru, cu toate că se apropia de cincizeci de ani. De fapt, unul dintre puţinele sale regrete este că, pentru generaţia lui, uşa coliviei în care trăise se deschisese prea târziu, cam odată cu primele semne de artroză. La Viena, în ziua sosirii au prânzit la un restaurant din turnul rotitor, ce oferă vizitatorilor o splendidă

panoramă a oraşului, iar seara au fost la operă. Câţi români se puteau lăuda că au văzut un spectacol la Opera din Viena, ea însăşi un spectacol? Nu prea mulţi, în orice caz. A doua zi au colindat Centrul, au vizitat cele două muzee vecine, de peste drum de intrarea pe cărarea ce duce în spatele Hofburgului, au căscat gura la Stefansdom şi, nu departe, la mimii şi cântăreţii în aer liber, în plină stradă, ce fac parte din peisajul obişnuit al celebrului oraş. Iar când au obosit, au luat-o spre Primărie – Tudor admiră caleştile cu cai, cocoţate deasupra ei – şi spre piaţa, ca un târg, de dincolo de ea, ca să înfulece un prânz întârziat, cu mâncăruri de-ale locului. Seara s-au dus la un vin ales, la Grinzig, prilej pentru Tudor să-şi amintească de Eminescu, ai cărui paşi călcaseră pe aceleaşi cărări, întrebându-se ce-o fi simţit el acolo, singur şi suferind.

Ei bine, Tudor Şubaru avea să ţină minte toată viaţa călătoria aceea, nu doar pentru că fusese prima, ci şi fiindcă îi delectase privirile cu locuri celebre, pe care dorise să le viziteze şi care îl bucuraseră.

Se întâmplase în martie, iar în iunie urma să aibă loc congresul mondial de la Washington, la care fusese invitat să participe, de o altă importantă companie de medicamente.

Şubaru îşi făcea probleme şi avea de ce, fiindcă, dacă vine vorba de America, experienţa unui voiaj cât o aruncătură de băţ, până în centrul Europei, nu contează, mai ales că a fost şi însoţit, mai de-a dreptul zis, condus ca un copil. Apoi, îl preocupa engleza lui debilă, învăţată cu doamna Elena, atât cât putuse, şi rămasă nefolosită ani şi ani, ascunsă în străfundul memoriei, unde ruginise într-atât, încât Tudor nu era sigur dacă va putea fi recondiţionată, deşi, ca să mai recupereze ceva, o luase cu asalt, împreună cu o profesoară, timp de douăzeci de ore.

De data aceasta, scenariul prevedea să plece singur. Omul firmei îi adusese biletul de avion, hârtiile de rezervare a hotelului din Washington şi ceva bani, pentru cheltuielile drumului, şi plecase îndoit, deşi Tudor i-a dat asigurări să nu-şi facă griji. Însă tocmai uşurinţa cu care a

făcut-o, adăugată la anemica engleză vorbită, i-au întărit misitului convingerea că invitatul său nu ştie ce-l aşteaptă şi că, s-ar putea să nu-l mai vadă niciodată. Gândurile acestea i le-a mărturisit uşurat, abia după un an, când ajunseseră să se înţeleagă şi prin cuvinte, nu mai mult prin semne. Fiindcă nu-l cunoscuse îndeajuns, nu-i venea să creadă cât de mult îşi redusese, într-un an, handicapul de limbă, cel mai frustrant dintre toate, pentru cineva ce pleacă în lumea largă.

Avionul nu-l ducea direct la Washington, ci prin New York, iar dacă asta era situaţia, convins că nu-şi va ierta toată viaţă să fi fost în America şi să nu fi vizitat acest… ziceţi-i cum vreţi – pentru că este de toate la un loc, cu bune şi cu rele –, călătorul de ocazie s-a hotărât să nu rateze ocazia.

Tudor Şubaru plănuise să-şi înceapă aventura americană cu şapte zile înainte de deschiderea congresului, însă şederea la New York trebuia să se consume pe spezele lui. Îi mai trebuiau ori „resurse” financiare, ori, şi mai convenabil, din toate punctele de vedere, nişte români pe acolo, care să-l găzduiască, ceea ce era esenţial, şi, dacă vor putea, să-l plimbe cât de cât, ca să viziteze oraşul, că doar de aia se oprea la New York. Pe când se interesa cum să-şi aranjeze situaţia, Tudor a avut norocul să fie recomandat unui pastor baptist, revenit în ţară cu misiuni şi aflat în căutarea unui medic. În timp ce îl analiza pe acesta, aflat într-o criză prelungită de ulcer duodenal – ceea ce a durat vreo două zile –, cei doi şi-au împărtăşit obişnuitele banalităţi, printre care s-au strecurat şi ceva proiecte pentru viitorul apropiat, incluzând, fireşte, şi vizita la New York. După ce l-a informat că America e în criză, pastorul Mihai s-a oferit să-l ajute, aşa cum Şubaru se şi aştepta, dar mai ales spera. N-au fost vorbe în vânt, căci la capătul setului de întâlniri s-a dovedit că acesta nu stătuse în zadar: l-a predat, pentru cinci zile, unei familii de enoriaşi de-ai săi din New York, cu care aranjase totul, exceptând primirea la aeroport, căci ai casei erau ocupaţi chiar când el urma să aterizeze.

Fiindcă pe acolo programul de lucru nu se schimbă, sub tot felul de pretexte, cum se schimbă ciorapii, ca să ajungă la oamenii aceia trebuia să ia un taxi.

Cine s-a aflat în faţa unei călătorii la mare distanţă ştie ce întrebări şi-a pus şi ce îndoieli a avut şi îşi aminteşte, mai mult ca sigur, toată viaţa, ceasul în care a pus piciorul la destinaţie. Acela ştie că povestirea lui Tudor Şubaru, de la întoarcere, a fost adevărată, vorbă cu vorbă.

Până la Amsterdam, în avionul TAROM-ului, printre români, s-a aflat în apele sale, însă începând de acolo a rămas să se descurce, pentru prima oară, singur, doar cu engleza lui şchioapă. S-a îmbarcat în cel mai mare avion ce exista, căscând gura – prudent, ca să nu se observe – la hala dinăuntru, cu etaj, şi s-a aşezat, uşor stingherit şi înarmat cu răbdare. Frică de avion? Atunci nu cine ştie ce, însă, după aceea. când aeroporturile îi deveniseră tot mai familiare, ca şi când s-ar fi plimbat pe Magheru, aproape de fiecare dată s-a gândit dacă nu cumva… Accidentul de avion de la Baloteşti, de mai târziu, în care a pierit şi un bun prieten de-al lui, şi care l-a înfricoşat de-a binelea, l-a prins pe Tudor Şubaru la Atena. Dacă a doua zi ar fi avut o alternativă, fie ea şi o Dacie, ar fi ales-o fără să ezite, în locul avionului, iar când a mai dat cu ochii şi de stewardesele Taromului, palide ca moartea, îi venea s-o ia la sănătoasă înapoi, pe scări. Atunci probabil că s-a temut mai mult decât la oricare dintre celelalte câteva sute de decolări şi de aterizări pe care le-a ispăşit

— Se poate spune aşa – în viaţa lui.

A decolat, deci, de la Amsterdam, pe ploaie, la ora unu din zi, şi, deşi ştia de diferenţa de fus orar, nu şi-a putut stăpâni surprinderea ca, la sosire, după şapte ore de zbor, la New York să fie cam cinci după-amiază şi un soare strălucitor.

Pe pământ, Tudor a redevenit omul cu griji de la plecare, iar dezorientarea lui, deşi se căznea să o ascundă, se vedea, mai ales dacă privitorul era un hoţoman de taximetrist de New York, care, în paranteză fie zis, oricât ar fi el de şmecher, n-o să reuşească să-i ajungă din urmă

pe pungaşii de la Gara de Nord şi din spatele gărilor oricărui oraş mai mare de la noi. Până când a ajuns în staţie, încet şi cu băgare de seamă, toate taximetrele galbene o luaseră din loc şi, fiindcă avea bănuiala că celelalte, negre, mari şi arătoase, suspect de numeroase, trebuie să fie mai scumpe, se pregătea să aştepte. Dar a putut? Care mai de care din haita de amabili bandiţi cu maşini s-a repezit spre cei întârziaţi, la fel de căzuţi din lună ca şi Tudor, veniţi din Lumea Veche.

N-a avut nicio şansă să scape. Un haidamac cu faţa creolă i-a înhăţat bagajul, i-a deschis portiera şi, amabil din cale afară, l-a împins uşurel şi pe el înăuntru. Tudor s-a lăsat în voia acestuia („Fie ce-o fi!”), cu ochii pe aparatul de taxat, mai mult decât la drumul plin cu maşini ce vâjâiau în viteză, la stânga şi la dreapta lui. Cu toate că distanţa de la aeroportul Kennedy la Queens, unde trebuia să ajungă, nu i s-a părut prea lungă, a avut timp să afle că prietenosul şofer venise din Georgia în urmă cu opt ani („În definitiv, se întreba Tudor, în timp ce îl asculta, Georgia asta e în Europa sau în Asia?”), că fusese prin Moldova, unde văzuse femei frumoase şi mâncase mămăligă, şi alte câteva fleacuri.

Însă, de când a intrat în zona românilor pe care îi căuta şi până la adresa lor, taxa s-a dublat, pe seama unor târcoale pe străduţele din jurul cvartalului, căci simpaticul ipochimen nu zărise, zicea el, numărul casei, nici la prima şi nici la a doua tură. Ce era să facă, să fie mai fraier decât toţi taximetriştii din lume şi să nu folosească trucul acesta cu ocolitul, cu care Tudor s-a mai întâlnit în Pireu, în Roma – unde îşi făceau veacul cei mai nesimţiţi dintre toţi – şi chiar şi în Amsterdam? De plătit, a plătit treizeci de dolari, de patru ori mai mult decât avea să-l coste acelaşi drum, la întoarcere, cu un taxi galben. Nu i-a convenit, dar se aşteptase la asta şi măcar s-a văzut teafăr la sfârşitul primei etape a călătoriei.

Queensul este plin de români, majoritatea cu situaţie modestă, după cum se dumerise repede Tudor Şubaru. Cei la care ajunsese el, o familie de ardeleni cumsecade,

baptişti, cum ziceam, locuiau în condiţii mai bune decât ceea ce urma să vadă la alţii, însă nici pe departe de invidiat, ceea ce l-a făcut să le aprecieze şi mai mult omenia de a-l fi primit în casa lor şi să-i îndrăgească de-a dreptul. De fapt, la începutul anilor ’90, America era într-o adevărată recesiune, cum îi spusese şi pastorul, şi de aceea Ştefan, capul familiei, şi amândoi băieţii lui erau şomeri de câteva luni, după ce firma de construcţii a celui mai mare dintre fii dăduse faliment.

Dar, deşi îngânduraţi, zbătându-se şi alergând mult să-şi caute de lucru, şi-au făcut timp să-l şi plimbe puţin pe Tudor, să-l prezinte altor români, acasă la ei, şi chiar să-l ajute să-şi cumpere bilet de avion către Washington şi înapoi, desigur, de la o agenţie ţinută de o româncă. Isaia, cel mai tânăr dintre băieţi, încă neînsurat, l-a lăsat în faţa muzeului Metropolitan, unde Şubaru a stat ore întregi, zăbovind în saloanele impresioniştilor, mulţi şi buni, delectându-se şi încercând să-l înţeleagă şi să-l aprecieze pe Cézanne.

Tot Isaia l-a urcat pe turnurile gemene, lângă care s-a şi fotografiat şi de deasupra cărora s-a minunat de toată imensitatea metropolei aceleia. Altă dată, Ştefan l-a adus pe cheiul de unde se vede Statuia Libertăţii, la care Tudor n-a mai ajuns, fiindcă vaporul tocmai plecase. De acolo a luat-o pe jos spre Broadway şi spre prăvăliile chinezeşti, cu de toate cele, rămânând uimit de bijuteriile din aur ce acopereau în totalitate pereţii, luându-i ochii. Atunci, la întoarcerea cu tramvaiul, în vagonul aproape gol, a admirat – în viaţă, nu pe ecrane –, cu mirare, cea mai frumoasă pereche de negri tineri – ea şi el –, liniştiţi şi îmbrăcaţi atât de elegant, încât s-a întrebat ce-or fi căutând ei într-un tramvai, şi nu într-o limuzină ultimul răcnet.

La aeroport, pentru zborul către Washington, la congresul de care Tudor nu uitase, a fost condus de băiatul cel mare; zilele din New York îl făcuseră ceva mai încrezător şi mai puţin stingher, deşi nu în suficientă măsură.

Întâlnirea cu bărbatul care îi dăduse instrucţiunile de dinainte de plecare s-a produs la hotel, a doua zi după sosire. Mai distant decât ar fi dorit Tudor şi decât şi-l închipuise după întâlnirea prietenoasă de acasă, omul, mult mai preocupat acum de organizare, se dovedea a fi, de fapt, un profesionist, care îşi îndeplinea obligaţiile, corect şi civilizat, ca un nordic, ce şi era, fără tendinţe româneşti, s-ar putea spune, de a fi mai apropiat de invitaţi decât îi impune slujba.

În cea dintâi seară, Tudor a coborât în holul hotelului – o rotondă, unde, pentru zece dolari, te puteai servi cu orice doreai. Ceea ce lui nu i-a fost lesne, începând cu portiţa de intrare în ţarcul acela, pe care a căutat-o multişor, şi până la manevrarea maşinii de taxat, căreia trebuia să-i laşi plata.

Despre Washington ştia şi mai puţin decât despre New York şi când, după ani, încerca să-şi rememoreze vizita aceea, a putut să-şi amintească de muzeul din apropiere de Washington Convention Center, unde s-au ţinut lucrările congresului –, ceea ce i-a confirmat că, într-adevăr, America are o istorie scurtă şi puţin cunoscută lumii –, ori despre un lucru pe care îl ştiuse, dar pe care îl uitase, anume că oraşul capitală a Americii este, în cea mai mare parte, un oraş de negri. Lui, cel trăit într-o ţară unde întâlnise oameni de culoare mai mult în filme, i s-a părut interesant să vadă, de pe trotuar, de la doar doi metri distanţă, stând în aşteptare la semafor, pe străzile cu cinci benzi de circulaţie, maşini conduse de bărbaţi şi de femei, toţi negri, însă dichisiţi şi plăcuţi ochiului, contrar unei păreri preconcepute, cum că toţi aceştia…

S-a mai ales Tudor cu un prânz pe malul Potomacului, oferit de nu ştiu ce companie tuturor invitaţilor, servit de o negresă ce fusese la studii în Basarabia, despre care le-a vorbit frumos, iar într-o altă zi, cu o cină în cartierul chinezesc, unde au fost duşi cu taximetrele, după ce li s-a atras în mod serios atenţia să nu se depărteze de maşini, căci poate fi periculos. Atunci, greul mâncărurilor l-au dus fructele de mare, din care n-a

gustat – nici atunci, nici altă dată – astâmpărându-şi foamea, mai către sfârşit, cu beef şi orez fiert, pe care ar fi trebuit să-l ducă la gură cu celebrele beţişoare (a ales furculiţa).

Altă dată, Tudor şi încă vreo zece români au fost invitaţi tot la o cină, înainte de care au avut parte de un „apetitiv" special: tocmai când să intre în restaurant, au asistat la o urmărire, cât se poate de reală, a unui bărbat tânăr, ce alerga de mânca pământul, fugărit de un poliţist la fel de fără burtă, în vacarmul maşinilor cu claxoane ale poliţiei, şi terminată cu un placaj, ca la rugby, şi cu celebra scenă de prindere a cătuşelor. În acea seară a mâncat, pentru întâia şi pentru cea din urmă oară în viaţa lui, o jumătate de langustă opărită, din care tăia cu greu, de aţoasă ce era, bucăţi potrivite, pe care le înmuia în sosuri, cu grijă, ca să nu-şi păteze hainele. Plăcerea nu i-a fost pe măsura ostenelii.

Într-o dimineaţă au fost conduşi, cu autocarul, în Mount Vernon, să viziteze casa lui George Washington, ceea ce lui Tudor Şubaru i-a făcut plăcere; gospodărie de om important, cu o casă mai degrabă modestă, faţă de ceea ce te-ai fi aşteptat să vezi, cu multe acareturi, ateliere şi locuinţe pentru servitori. Interesant, în aer plutea iz de istorie.

Însă cea mai grozavă experienţă, nu culinar privind-o, a fost cea oferită de organizatorii congresului unui număr de – ţineţi-vă bine – cinci mii de oameni, nu pe un izlaz ori pe un teren de fotbal, ci chiar în gara din Washington. De când a aflat unde urma să aibă loc evenimentul, curiozitatea însoţită de o uşoară îndoială nu i-au mai dat pace lui Tudor, păcătosul lui de subconştient păţit asociind cuvântul „gară", de oriunde ar fi ea – poate să fie şi de pe lună –, cu putoarea insuportabilă din orice gară de la noi. Adevărul este că toţi cei ce au intrat acolo, nu numai români, au fost impresionaţi de mărimea neobişnuită a sălii aceleia şi de frumuseţea ei, de aranjamentele florale, de aspectul nenumăratelor baruri cu băutură şi cu mâncare şi de muzică. Din ceea ce a mâncat,

nu-şi aduce aminte decât de nişte crocante aripi de pui şi de fructe, multe şi absolut fără niciun gust, încât, dacă ţi le-ar fi băgat cineva în gură fără să le vezi, n-ai fi ştiut ce mesteci. Cozi au fost doar la început, din cauza nerăbdării omului, de oriunde ar veni el, de a merge înainte, cât de repede, când e vorba de plăcinte, chiar şi atunci când este sigur că nu-l paşte riscul să rămână flămând.

Cine nu ştie că, aproape pentru orice european, America este tentantă? Şi surprinzătoare, indiferent despre ce este vorba: ţară, drumuri, clădiri, spaţii în general şi oameni tineri uluitor de graşi, ca nişte căpiţe de fân. O dată, Tudor a luat micul dejun într-o hală aproape pătrată, cu suprafaţa de cel puţin un hectar, plină cu mese mari şi rotunde, iar pe margini cu o mulţime de locuri, unde câte un om, negru de regulă, pregătea nenumărate omlete, turnând în tigăi o zeamă galbenă, dintr-un cub de carton. Nici tu coadă, nici riscul de a atinge pe cineva, locuri la masă câte doreai… dar nu şi pâinea ce se cere într-o asemenea companie; în locul ei, nişte mai degrabă prăjituri, care au stricat tot farmecul omletei, şi aşa redus, la vederea emulsiei de ouă, pe care Tudor o întâlnea pentru prima dată. Atunci nu ştia, încă, să ceară french bread ori european bread, dar, după câte şi-a dat seama, ocolind sala, putea să tot întrebe, că şi aşa n-ar fi primit, căci nu exista.

Evident că din planul lui Tudor nu putea lipsi vizita la Casa Albă, pe dinafară, fireşte. Când a ajuns acolo, pe pajişte nu se vedea nicio mişcare; mai întâi a privit-o îndelung şi sistematic, printre drugii gardului, aşteptând să vadă ceva sau pe cineva, dar n-a avut noroc. Apoi i-a dat ocol prin stânga, încercând să-şi închipuie ce se ascunde în clădire, însă n-a zărit prea mult; camerele de supraveghere de după gard, dese, l-au intimidat puţin, dar putea să fie liniştit, căci, dacă cineva l-o fi urmărit atunci, şi-a dat seama imediat că e un gură-cască, cum probabil se văd mulţi, în fiecare zi. Ca impresie finală, Tudor a rămas uşor dezamăgit, deşi nu avusese pretenţia să fie aşteptat şi omenit în vreun fel.

Punctul culminant a fost vizita la lucrările Congresului Statelor Unite, unde se intră fără restricţii deosebite, deşi nici chiar ca la tine acasă. Ca orice alt doritor, a putut urmări de la balcon lucrările înaltei instituţii, dar ghinionul lui a fost acela că aleşii naţiei americane tocmai luaseră o pauză şi se fâţâiau de colo până colo, sporovăind între ei, ca nişte elevi aflaţi în recreaţie, doar că erau mai calmi.

În paranteză fie zis, dintre toţi, l-a recunoscut pe Edward Kennedy, de fapt singurul a cărui figură o cunoştea din ziare şi de la TV, care i s-a părut cam prea roşcovan în obraji (Bacchus?). Apeciat uneori, luat în tărbacă alteori, că doar era om şi el, Şubaru îl simpatiza doar fiindcă era ultimul supravieţuitor dintre băieţii

Kennedy. Nu avea de unde să ştie că, peste ani, va deveni un fel de erou printre parlamentarii ţării lui, şi asta numai pentru că şi-a făcut datoria. Ar putea fi o pildă şi pentru parlamentarii noştri, cu toate că lui Şubaru îi vine greu să creadă că se poate prinde ceva de ei, mai ales când e vorba de muncă şi de cinste.

Escapadele de la lucrările congresului, în Washington, au fost rare, totuşi, dacă, din cele cinci zile, a „sărit” peste una singură, şi aceea din bucăţi. Curiozitatea de a vedea ce înseamnă un congres gigant, de la care nu lipseşte niciunul dintre monştrii sacri şi dorinţa de a-şi da seama pe unde se situează ştiinţa lui de carte l-au ţinut în sălile de lucrări. Obositor, pe ici, pe colo, plictisitor, dar interesant şi folositor.

De fapt, cu timpul, Şubaru s-a convins că la congrese nu te duci să înveţi – cine are de învăţat rămâne s-o facă tot din cărţi şi din reviste –, ci să spui ce ai de spus – cine are ceva interesant de comunicat –, să-i asculţi pe alţii, să afli noutăţile din cercetare şi, în fine, în funcţie decât înţelegi, dacă eşti corect cu tine însuţi, să-ţi găseşti locul ce ţi se cuvine.

În mulţimea celor ce bântuie pe la congrese, cu rost şi fără rost, se găsesc habotnicii – cei ce audiază atât de multe lucrări câte le permite tot timpul lor, exploatat fără

milă, intrând primii şi plecând printre ultimii – năravrar nu doar la noi –, chibzuiţii, ca Şubaru –, care audiază ce-i interesează, dar, bănuind că nu vor mai ajunge niciodată prin acele locuri, vizitează ce trebuie văzut neapărat –, şi un număr, aparent infinit, de împătimiţi ai turismului ştiinţific, amatori, aproape în exclusivitate, de excursii, cumpărături, mese şi vizite. Ah, şi de pânda la standurile companiilor, aşteptând să se „bage” o umbrelă, o şepcuţă, o păpuşă, un tricou sau un te miri mai ce. Cine are curiozitatea să privească, într-un aeroport, plecarea congresiştilor (nu congresmeni!), va vedea atâtea umbrele pe metru pătrat, încât ai crede că ori vin de la ori se îndreaptă, toţi deodată, spre cine ştie ce zonă în care se apropie sezonul ploilor. Pe măsură ce se separă liniile aeriene, îţi dai seama cam unde va ploua mai abitir (la noi s-ar părea că plouă întruna).

Şi totuşi, oricum ar fi, Tudor nu se îndoieşte că fără congrese nu se poate, chiar dacă unii exagerează, ajungând să trăiască, săptămâni şi luni întregi dintr-un an, în „deplăsări”, numai la slujbă nu; noroc că nu-i întreabă nimeni pe unde hălăduiesc şi de ce. Revenind la lucruri serioase, nu e niciun secret că nimeni nu aleargă de colo până colo pe cont propriu, iar de-ar trebui s-o facă, cei fără bani şi chiar dintre cei cu dare de mână, de pe oriunde ar fi ei, ar rămâne acasă, ceea ce, iarăşi, n-ar fi bine. După cum ştie oricine, congresele sunt stipendiate, nu numai la noi, ci peste tot în lumea aceasta mare. Însă cine îşi închipuie că, primind o sponsorizare, devii, în mod automat, sluga unei anume companii, se înşală (în general, fiindcă sunt şi multe excepţii), şi asta pentru simplul motiv că este (aproape) imposibil. Fiecare dintre medici ajunge, în timp, să se îndatoreze atâtor firme concurente între ele, încât să şi vrea, i-ar fi greu să le mulţumească pe toate. Fireşte că sponsorii ştiu asta, dar celor ce le merge bine nu le pasă, iar ceilalţi… treaba lor.

Este bine, totuşi, că, de pe urma celor ce mai apucă şi prin sălile de lucrări, beneficiază şi niscai pacienţi, ceea ce pansează conştiinţe şi justifică (atât cât justifică)

participările, cu bulucul, la congrese. Cât o mai ţine şi asta.

Această cea dintâi vizită în America a lui Tudor Şubaru s-a terminat tot la New York! La întoarcerea din Washington, într-o zi de duminică, la aeroport a fost aşteptat de Ştefan şi de Isaia, şi mai amabili decât înainte. Luni, ultima zi, a rezervat-o cumpărăturilor, într-un cunoscut cartier comercial din Manhattan, cu preţuri pentru buzunarele mici. În zona aceea, o altă faţă a Americii era la ea acasă: gunoaie aruncate pe trotuare şi la marginea străzii, încât în unele locuri piciorul intra până la gambă, şi prăvălii una lângă alta, în care erai rugat sau tras de mânecă să intri, ca în Turcia.

După o vreme, când, sătul de atâta umblet, Tudor s-a oprit şi i-a zis lui Ştefan: „Aici nu mai intrăm”, o voce clară, fără accent, a vânzătorului, l-a contrazis: „Adică, de ce tocmai la noi să nu veniţi?” În cele din urmă, a cumpărat ce căuta dintr-un alt loc, unde a auzit iarăşi româneşte, chiar de la patroană, ai cărei bunici – evrei – imigraseră la începutul secolului şi care îi învăţaseră până şi pe nepoţi limba ţării de unde plecaseră ai lor, vorbită la nevoie, aşa cum şi-o mai aminteau.

Fusese în America – visul multor pământeni –, unde avea să mai revină de câteva ori în anii ce au urmat şi, ca orice om cu un rost în lume, se întorcea bucuros la casa lui, pe care o iubea. I se părea că nu trecuseră doar zece zile de când plecase, ci o veşnicie.

Seneca spunea că omul îşi iubeşte ţara, nu pentru că e mare (ori bogată, ori civilizată, ori grijulie cu fiii ei, ceea ce nu era cazul, ar adăuga Şubaru), ci fiindcă e a lui. Norocul filosofului a fost că n-a apucat să vadă cum defineşte patriotismul un român pe nume Croitorescu, prin gura genialilor săi doi limbrici (tată şi fiu); poate că marele antic ar fi înţeles de ce Moiceanu, editorul şi filosoful, îl tot ridică în slăvi pe scatopornograf, autorul cărţii cu titlul oftalmologic

„Chiorâtor, aripa mijlocie”.

Au urmat şi alte călătorii – nu aşa multe ca ale altora

– folositoare, care îl fac pe Tudor Şubaru să se simtă acum un (mai) om al lumii decât înainte, ceea ce îi micşorează ceva din nemărginita lehamite, pe care o simte tot mai apăsătoare, cu gândul la ceea ce se întâmplă în jurul lui.

Cu timpul, Tudor Şubaru a început să-şi răărească peregrinările şi în ultimii ani nici nu s-a mai lăsat dus de alţii şi a refuzat destule invitaţii. Apoi, nici nu-l mai ţin balamale, ca înainte, nici nu-l mai atrag atâta alte locuri, căci îşi dă seama că, oricât ar mai cutreiera, nu poate vedea tot pământul, deşi ar vrea el. Acum mai participă doar la congrese mondiale şi europene, ceea ce îi permite să fie la curent cu ce se întâmplă în medicina internă. Congresele şi revistele îl fac să fie convins de criza în care se află cercetarea medicală, ceea ce nu i-ar fi trecut prin minte pe vremea când a vizitat întâia dată America. După părerea lui, împărtăşită şi de mulţi „grei", cu care stă de vorbă, ştiinţele fundamentale n-o mai ajută, aşa că se revine către cercetarea clinică, ceea ce este un alt semn de stagnare. În diabet, de pildă, în ultimul sfert al secolului trecut, ipotezele ce împleteau imunologia cu genetica au făcut furori şi entuziaştii sperau că se va putea pune la punct prevenirea bolii, cel puţin a unei părţi din ea. Cum nu s-a reuşit, teoriile acestea au fost aproape părăsite, chiar şi de „părinţii" lor, pe care Şubaru i-a întâlnit şi care i-au confirmat impresia; iar în locul rămas gol n-a fost pus nimic. Schimbul generaţiilor de cercetători, îmbinat cu gestaţia prea lungă a altora noi, pe fondul subţierii fondurilor (acolo unde erau bani pentru cercetare, că de unde nu-i…) au declanşat şi menţin impasul din cercetare.

Când le vorbeşte şi altora despre acest subiect, interlocutorii îl privesc destul de fix, îşi încreţesc fruntea, a mirare şi a început de negare, după care par a privi în gol, gândind, probabil: „Dar dacă aşa o fi?"

Odată l-a întrebat şi pe profesorul Gherman ce părere are.

— Nu mai am o vedere exactă asupra cercetării în lume, i-a răspuns el.

— Dar în ţărişoara noastră?

— Cercetare medicală de vârf la noi? glumiţi! Cu cine şi cu ce?

Şi la început şi mai târziu, pe Şubaru l-au interesat oamenii întâlniţi pe la congrese: cei mai mulţi necunoscuţi, alţii ştiuţi din vedere şi câţiva cărora le-a strâns mâna. Savanţi cunoscuţi şi oameni de tot felul.

În primii ani trăia cu impresii nedesluşite, induse de complexele de inferioritate de atunci: ba că toţi străinii sunt reci, ba că sunt drăguţi şi amabili din cale-afară, dacă nu chiar prietenoşi. De fapt, aşa şi este, unii sunt distanţi, alţii mai sociabili, cum e lumea în general; câte unul te salută zâmbind (hello!), de parcă te-ar cunoaşte, cu alţii ieri ai stat de vorbă minute bune, iar astăzi se uită la tine ca prin sticlă; nu-i interesezi, cum, dacă eşti cinstit, nici ei nu te preocupă pe tine. Totul este chestiune de convenienţă, de educaţie, de civilizaţie, de reflex, până la urmă.

Ce fel de oameni a cunoscut? Unii i s-au părut grozavi, dar a avut şi surprize. O dată, după un prânz, Tudor a asistat la o scenă pe care înainte nu şi-ar fi imaginat-o; oameni de bază pe la congrese mari, strânşi într-un mic grup, vorbeau şi râdeau, cu gura până la urechi, de li se vedeau plombele, cu scobitori înfipte între dinţi, ori căscând, ori scărpinându-se asiduu în partea din trup cu care şezuseră pe scaun, fără ca niciunul dintre ei să se sinchisească, încât s-a întrebat:

„Cum de au ajuns ăştia acolo sus şi cum de merg atât de bine treburile în ţara lor, dacă până şi elitele fac ce fac ei?” I-a trebuit timp să înţeleagă, fără să-i spună cineva, de ce merg: la ei sistemul funcţionează, chiar dacă are şi zone mai slabe; în sistem, fiecare om este pus la locul ce i se potriveşte, iar dacă o verigă se uzează, sistemul o înlocuieşte fără să stea pe gânduri.

„Asta e românul, gândeşte Şubaru, nu este mai prost decât alţii – dar nici mai deştept, cum îi place să se creadă –, însă, la noi, de când lumea, sistemul este prost, strâmb, putred şi putrid, cu prea multe verigi puse în alte locuri decât ar trebui. Iar când să elimine una, tot angrenajul

scârţâie, se opune, se complace aşa cum este. Din punctul unde a ajuns, bolnav şi neruşinat, sistemul nu mai poate fi îmbunătăţit, ci ar trebui înlocuit cu totul. Dar, veşnica noastră poveste, nu are cine s-o facă sau cine ar putea, nu vrea”.

Epilog

„Nu eşti înfrânt atunci când sângeri şi nici când ochii-n lacrimi ţi-s Adevăratele înfrângeri

Sunt renunţările la vis

Radu Gyr

Oamenii, indiferent cât de mulţumiţi ar fi de viaţa lor, au destule momente de cumpănă, în care se întreabă dacă se poate şi mai rău de atât. Puţini îşi răspund negativ, în sensul că mai rău nu se poate, şi rămân la această părere, însă cei mai mulţi îşi schimbă, din timp în timp, opinia, până ajung să creadă că întotdeauna este loc de mai rău. Nici Tudor Şubaru nu făcuse excepţie de la regulă, însă ajunsese târziu la această neîndoielnică şi deprimantă concluzie; nu este un apologet al răului şi niciun prăpăstios, dar, cu mâna pe inimă, poate convinge oricând şi pe oricine de acest adevăr.

În primul lui spital, fiindcă era novice, crezuse că e rău de tot, în al cel de-al doilea, mai întâi a avut impresia că lucrurile s-au mai îndreptat, dar mai târziu, şi la Serafin, şi la Gherman, putea spune, fără putinţă de tăgadă, că e mai rău decât în urmă cu două decenii. După „89 a trăit cu iluzia că va fi bine şi de aceea n-a vrut să admită a fi mai rău, cum era, de fapt, însă, în ultimii ani, a găsit un superlativ foarte exact: „Atât de rău ca acum n-a fost niciodată, în ultima jumătate de veac”. Asta îi e convingerea din zilele noastre, nu în ce-l priveşte personal, ci referindu-se la ce se întâmplă mai cu seamă în sănătate şi în educaţie, domenii pe care a ajuns să le cunoască la perfecţie. Dezastrul a devenit de necomparat, nici chiar cu deceniul nouă, pe care îl crezuse de neegalat, şi inimaginabil în democraţie. „Că e rău, n-ar fi o nenorocire, pentru că suntem obişnuiţi, dar acum răul ar putea fi definit ca tentativă de genocid, pe cale de glorioasă

izbândă”, îşi zice Şubaru.

— Domnule profesor, să nu vă supăraţi pe mine, dar trebuie să vă spun că iarăşi nu avem spirt medicinal, nici din acela albastru, aproape ca cerneala, care pătează, îl anunţă asistenta şefă.

— Dacă l-aţi băut iar, dumneata cu asistentele dumitale, cum să mai fie, îi răspunse Şubaru, însă femeia nu-i mai luă în seamă gluma, mereu repetată, mai ales că era şi slabă, şi amară, ci continuă:

— Necazul este că nici vată, leucoplast şi faşă nu mai există. Ah, şi nici detergent n-am primit de trei luni, aprovizionarea zice că magazia spitalului e goală, noroc că am făcut economie şi mai avem oleacă.

Dialogul avusese loc, pentru prima oară, pe graniţa dintre milenii, după zece ani din cei ce puteau fi uitaţi fără păreri de rău, căci nimic nu e mai jalnic decât să speri în zadar, cu deosebire în democraţie.

Şi totuşi, Şubaru se înşela, în parte, pre vremea când le spunea colaboratorilor lui că s-a ales deja praful de sănătate; pulverizarea adevărată este abia acum în plin avânt, praful de tot urmând să se aleagă în scurt timp, dacă nu se întâmplă o minune. La câţi miniştri – aproape douăzeci – se perindaseră pe la Ministerul Sănătăţii în anii aceştia din urmă, cu toţii soldaţi umili ai partidelor, la ce putere li se dăduse şi la câtă pricepere avuseseră, nici nu avea cum să fie altfel.

Când Winston Churchill a zis că democraţia e cea mai proastă formă de guvernare, cu excepţia tuturor celorlalte încercate în istorie, era el mulţumit de democraţie? Nu, însă, dacă ar fi cunoscut democraţia noastră, poate că şi-ar fi întrerupt panseul la jumătate.

Profesorul Gherman se nimerise în vizită şi găsi prilejul să-l sâcâie:

— Domnule profesor Şubaru – aşa i se adresa când voia să-l ia, părinteşte, la rost –, am trecut prin clinică şi am constatat că pute, domnule, în dreptul uşilor de la toalete, ceea ce mai înainte nu se întâmpla.

— Ştiu că pute, dar nu cine ştie ce, peste puţin timp

duhoarea poate deveni şi mai tare. Şi eu ce-ar trebui să fac, să stau toată ziua în WC-uri şi să le frec? Le-aş freca, dar n-avem detergent decât trei zile dintr-o lună. Mai înainte, înjuram, în gând, dar acum, când poţi să înjuri în gura mare, constaţi că merită atât de mulţi, încât ocara devine impersonală şi îşi pierde rostul.

— Nu e bine, dar măcar am şi eu o bucurie. Vă aduceţi aminte ce mi-aţi răspuns când v-am întrebat dacă aţi intrat în toaleta bolnavilor, aceea aflată uşă în uşă cu salonul dumneavoastră?

Sigur că Tudor nu uitase ce-i răspunsese, nici atunci, nici altă dată, dar astea se întâmplau în primele luni după ce, între Serafin şi Gherman, îl alesese pe cel de-al doilea. Când cu vizita la toaletă, îi răspunsese că nu aceasta e treaba sa şi că atribuţiile îi sunt cu totul diferite.

Într-o altă altă zi, din holul clinicii, profesorul, nerăbdător ca întotdeauna, îi făcuse semn cu mâna – ura strigătele de pe coridoare, ca în codru sau ca pe tarla –, să vină până la el, ceea ce, firește, Tudor a şi făcut, însă într-un ritm doar ceva mai grăbit decât de obicei.

— Nu prea aveţi condiţie fizică, i-a zis, uşor iritat, şeful, deşi tocmai de asta nu ducea lipsă.

— În clinică lucrez cu capul, iar la stadion, cu picioarele, i-a răspuns, cât a putut de umil, Tudor.

— Revenind, continuă să-l tachineze Gherman, ce mult se schimbă oamenii: va să zică, acum v-aţi lărgit atribuţiile, în toate direcţiile.

— Ce să fac, deşi n-aş fi crezut vreodată, am ajuns exact ca dumneavoastră: îmi îndemn colaboratorii să se poarte frumos cu bolnavii, să citească mai mult, să scrie, inspectez toalete, sting becurile ce ard şi ziua prin sălile medicilor, strâng tampoane de vată „uitate” pe jos, îi beştelesc pe fumători şi câte şi mai câte. Probabil că ispăşesc „urările” pe care mi le-aţi făcut atunci.

Gherman, care se distrase tot timpul, îşi revine:

— Serios, atunci nu aveam chiar atâtea lipsuri; văd că urina se scurge din pisoar pe podea, că rezervoarele de la WC-uri sunt defecte şi nici vorbă de capace, că duşurile

nu funcţionează. Ceva trebuie făcut, totuşi.

— Ştiu, dar cum? De când v-aţi pensionat, am tot strâns bani, de la câte un bolnav cu vreo mică afacere, de la medicii clinicii, am mai dat şi de la mine şi am tot reparat, dar nici asta nu poate continua la infinit. Am cerşit detergenţi de la fabrică, hârtie de scris, calculator şi toner de la facultate; îmi ajunge, e mai rău decât pe vremea comuniştilor, mai rău de atât nu se poate, sfârşi Şubaru, scârbit.

— Ba se poate, îi reaminteşte profesorul Gherman ce cred ei doi.

— Aşa e, dar măcar dacă medicina de astăzi ar fi mult mai deşteaptă, în compensaţie, însă nu e cazul: ce nu se ştie cântăreşte mai greu decât ceea ce se ştie şi nici nu putem fi siguri că ceea ce ştim e adevărat, în cea mai mare parte.

— Tudore, când ai timp să ne vedem câteva minute? Aş vrea să-mi fac nişte analize de laborator, îi telefonă Nicu Marcu lui Şubaru.

— Ce întrebare! Pentru dumneavoastră, uşa mea e întotdeauna deschisă, ca şi sufletul. Oricând doriţi, la orice oră din zi – ori din noapte –, ferească Dumnezeu.

— Hoţomanule, hai că vin săptămâna asta. A venit peste două zile, într-o joi.

— Arătaţi splendid, îl lăudă Tudor Şubaru pe ultimul reprezentat din vechea gardă, vechiul lui sfetnic de taină.

— Aşa mă şi simt, îi răspunse nea Nicu, privindu-l mai lung pe Tudor. Măi băiete, ai îmbătrânit şi tu, şi erai doar un copil!

— Mulţumesc, dispus ca de obicei să-i dăruiţi omului o bucurie, i-o întoarse, cu un zâmbet, Tudor, făcând aluzie la stilul direct al lui Marcu.

— Hai, măi, lasă, tu ştii cât ţin eu la tine. Dar să trec la subiect: mă p. Şi mai des noaptea şi mi-ar trebui un examen sumar de urină şi o ecografie de prostată şi de vezică, înainte şi după micţiune. Poţi aranja tu asta, pentru mine?

— Pot, dar mai greu.

— Cum aşa? Nu mai sunt urologi buni în spitalul ăsta? Ce vorbeşti?

— Nu ei sunt problema, ci examenul sumar de urină, pe care laboratorul nostru nu-l mai face de vreo două luni; nu are reactivi şi nici bani, ca să cumpere.

— Nu-ţi bate joc de mine, Tudore! Chiar în halul ăsta sunteţi? Şi ce încă nu se mai poate face?

— Am pierde mai puţin timp dacă v-aş spune ce se mai poate; revenind la examenul de urină, la dumneavoastră ne interesează doar sedimentul urinar, iar un microscop încă mai există, aşa că se rezolvă.

— Da, dar aş vrea un set întreg de analize; uite aici lista.

— Bine, aici facem o parte, iar restul la un laborator privat, pe gratis, fiindcă patronul e un coleg de-al meu. A, dar ştiu că le vreţi aproape pe toate.

— Apropo, ştii întâmplarea cu profesorul Harry Marconi, neurologul, prietenul tău, şi cu o bolnavă care îi cerea toate analizele? Ce umor avea omul ăla!

— Pe asta poate că n-o ştiu, dar de el îmi amintesc cu nostalgie de multe ori; mi-a fost asistent şi am rămas apropiaţi zeci de ani.

— Hai să ţi-o spun. Ţii minte că el făcea vizita într-un ritm foarte alert şi că nu-i prea plăcea să se lungească la vorbă cu pacienţii; cei ce voiau să-i ceară ceva, mai degrabă alergau după el. Într-o zi, o femeie internată cu o zi în urmă, despre care el îşi dăduse seama că e mai mult nevrotică decât suferindă neurologic, l-a luat la prelucrat: „Vă rog să-mi faceţi toate analizele”.

„Bine, dragă, îi răspunse Harry, şi urmă – luând toată suita prin surprindere –, ţi le fac pe toate, în afară de necropsie”; speriată că rămâne neanalizată, bolnava a început să-l roage: „Ba, vă rog mult să mi-o faceţi şi pe aia”. Ce râsete au urmat, îţi închipui.

— O fi adevărat sau n-o fi, însă eu, unul, atâtea am auzit de la el, încât mai degrabă cred că da, răspunde Tudor, zâmbind; snoava asta ar fi mai potrivită în zilele noastre, când o necropsie este mai uşor de realizat decât

un examen de urină.

— Sinistră treabă, Tudore. Mă şi întreb, ce i-o interesa pe conducători, dacă sănătatea îi lasă indiferenţi, de parcă ei şi ai lor ar fi nemuritori. Ce o să mai urmeze?

— Dacă numai sănătatea nu i-ar preocupa, ar mai fi o speranţă, însă aproape toţi conducătorii, politicieni fireşte, în general, nu sunt preocupaţi de altceva în afară de propria lor prosperitate. Ce o să urmeze? Nimic bun, asta o să urmeze. Ţara asta nu are un viitor roz, ceea ce nu e de mirare; domnule profesor Marcu, când a avut ea viitor? Într-un acces de juvenilă iubire de patrie, Eminescu a făcut o entuziastă urare, o ştiţi, ca la trecutul mare, ţara să aibă şi un mare viitor; însă, cum vedem, urarea şi speranţa lui nu s-au împlinit, cel puţin până acum. Vi se pare că prezentul – adică trecutul de mâine – are ceva măreţ în el, ori măcar normal, ca să prevestească un viitor cel puţin suportabil?

Dacă stăm să judecăm, la noi singura certitudine dintotdeauna a fost un prezent cu probleme, ca şi cel de astăzi. Dacă nu avem prezent, cum să avem un viitor? Poate vreo minune să schimbe ce e de schimbat, mai ales oamenii – adică totul –, ca să avem şi viitor. Altfel să fim sănătoşi! Şi asta, cine are noroc, pentru că medicinei îi cântăm deja prohodul, iar de minuni adevărate n-am mai auzit. N-avem viitor, domnule profesor, ce e aşa greu de înţeles? Şi ştiţi ceva? Nu numai noi nu avem viitor. Întrebaţi oriunde în lumea largă şi veţi vedea că, una peste alta, prea puţini oameni sunt optimişti. Cu atâtea atacuri armate asupra şcolilor – şi asta în ţări „călăuzitoare” – şi cu atâţia copii morţi, ce viitor să existe? Şi poate nu vă aşteptaţi la ce vă spun acum: pentru toate astea îmi pare al dracului de rău.

— Mi se pare că debordezi de optimism, tinere. Hai, că m-ai bine dispus şi tu, încheie nea Nicu Marcu. Îţi convine să începem mâine analizele mele?

Asistenta şefă deschise iar uşa cabinetului şi intră, fluturând o coală de hârtie:

— Iar aveţi şedinţă cu managerul spitalului,

poimâine; să nu uitaţi să vă duceţi, aici scrie că nu se admit absenţe şi nici înlocuitori, e musai să participaţi personal.

— Bine, pari atât de veselă, de parcă vii să mă anunţi că ţi s-a mărit leafa. O să mă duc, ce pot face!?

Şi de data aceasta, şefilor de clinici, ce se adunau, încet, încet, li se citeau pe faţă entuziasmul şi optimismul, în timp ce se întrebau ce rost mai are toată piesa de prost gust, pe care o joacă toţi, când ştiu bine că toate şedinţele astea, lunare, trimestriale şi anuale nu aduc nimic nou, ca să nu mai vorbim de ceva bun, ci sunt doar pierdere de vreme.

Managerul, profesor şi el, altfel un tip aparent de treabă, era pus la costum şi cravată, de parcă ar fi sperat că ţinuta lui festivă va creşte bugetul spitalului.

Fiindcă tot îl avea în faţa ochilor, Tudor Şubaru îşi aminti de o mai veche preocupare de-a lui, din ultimele două decenii, şi anume: ce-o fi în capul celor care, în ciuda lipsei de bani din ţară (aşa ni se spune), se luptă pentru posturile de şefi, pe diverse trepte ale sistemului. „Mai înainte, câtă vreme s-au mai rulat nişte fonduri, pentru mai mici sau mai mari investiţii, da, unora le-o fi mers bine. Trăgeau spuza pe turta lor, ba chiar şi câte o „atenţie, acolo, le putea ieşi, dacă nu erau din cale-afară de fricoşi sau, mai ştii, de cinstiţi.

Cu ei, cu şefii de orice rang, de la cei mari şi până la şefuleţi (oare o mai exista şi alt diminutiv de la şef?), trebuie să fie una din două: ori firea lor le impune să se caţere, ori îi ispiteşte chiverniseala sau, mai degrabă, amândouă, căci e greu de crezut că o sfântă dorinţă de bine îi mână chiar pe toţi. De ce doresc să ajungă acolo şi, mai ales, de ce le sunt pândite scaunele, de alţii, care aşteaptă la rând, gata să li le tragă de sub şezut celor dintâi, la cel mai mic semn de neatenţie sau de „debilitate politică?” Şubaru zice că nu are răspuns şi se întreabă de ce o fi el atât de prost, încât să nu ştie ce se întâmplă. Sigur că se preface, fiindcă, în general, e bine informat, dar chiar şi aşa, tot se întreabă sincer: „Bă, ce dracu’ se

pune atât de dulce în postul ăla de director, încât profesorul de chirurgie dă sala de operaţie pentru el?" Explicaţia pe care şi-o oferă se bazează pe o concepţie de necontestat, după părerea lui Şubaru: „Asta este, lumea iubeşte averea; nu e o surpriză pentru nimeni, aşa e făcută ea, lumea, însă ca să te îmbogăţeşti cu adevărat eşti nevoit să faci ceva necurat: să iei şi ceea ce nu ţi se cuvine, adică să şterpeleşti de undeva, atât cât poţi. Cei ce fac averi mai cu obraz „iau' mai puţin, însă, pentru averi fabuloase e necesar jaful la nivel naţional. Acum nu se mai fură cu leul, cu paporniţa sau cu stânjenul, ci cu flota şi cu rafinăria, cu banca şi cu fabrica, cu muntele, cu pădurea lui cu tot şi cu mai cine ştie ce alte asemenea nemaivăzute unităţi de măsură. Cine fură? Cum, cine fură? Nu despre politicieni se zice că acel unul cinstit din zece îi compromite pe ceilalţi? Nu despre ei se discută atâta şi niciodată de bine? De ne-am conduce după ultimele alegeri, dacă politicienii ar dispărea mâine, cel mult unul din patru români le-ar înregistra lipsa. Ba, cei mulţi s-ar bucura: „Bine că s-au dus. Mai şi mint cu neruşinare. Pe ce mă bazez? Pe aproape tot ce le iese din gură şi pe declaraţiile lor de avere. Ne cred idioţi, iar noi meritǎm". Dar, dacă aceasta este părerea generală, de ce îi alege norodul, iarăşi şi iarăşi? În ciuda cui? Masochism colectiv? Prostie? Foarte posibil, de ce nu? Probabil că de Gaulle la „clasa politică" (auzi, clasă!) a făcut aluzie când a zis: „Cu cât cunosc mai bine oamenii, cu atât mai mult îndrăgesc câinii". Sau poate s-o fi referit la cei trimişi de Dumnezeu în lume, să împartă dreptatea. Aceştia fac grevă şi, fluturând şantajul, pe care îl pedepsesc la alţii, cer nişte salarii în afara oricărei logici şi a bunului simţ. Auzi? Spor de surmenaj vor, ca şi când numai munca lor surmenează, a altora fiind doar o dulce distracţie. Şi mai pretind şi un alt spor, miraculos, se vede, de are puterea să-i ferească de ispita şpăgii. Culmea cinismului şi a tupeului, ca şi cum n-ar şti că de boala şpăgii nimeni nu-i poate scăpa pe cei de care s-a lipit. Şi acum mă întreb, ce ar face şeful sindicatului lor, dacă oamenii cu bisturiul ar intra în grevă când lui tocmai i-a

crescut un buboi în fund? Noroc că ăştia…” şi aici Şubaru începu să surâdă, închipuindu-şi, parcă, un bisturiu ascuţit înfipt într-un falnic furuncul de pe dospita parte sedentară a şefului (sau şefei) sindicatului magistraţilor, anestezistul fiind, şi el, plecat la grevă.

După ce dădu o raită, cu privirea aproape indiferentă, prin amfiteatru, acelaşi de la început, ajuns acum o ruină, managerul lui Şubaru trecu direct la subiect, declanşând calculatorul cu tabele şi grafice:

— Dorim să vă arătăm care a fost situaţia financiară a spitalului şi a secţiilor, în anul trecut („Aşa, taică, spune-ne, că noi suntem picaţi din lună!” gândi Şubaru). După un sfert de ceas, trecu la comentarii, care, pe scurt, au fost acestea:

— Spitalul a avut datorii mari şi cu ele pornim la drum anul în curs. Cele mai multe fonduri s-au dus pe salarii – peste optzeci la sută – şi doar cinci la sută pe medicamente şi materiale sanitare. Necazul şi noutatea – „Asta da, noutate”, îl îngână tacit Şubaru – sunt că, anul acesta, personalul s-a mai înmulţit, iar bugetul este şi mai mic, aşa că pe salarii vor merge nouăzeci de procente din el. Banii vor fi împărţiţi pe secţii, iar dumneavoastră, şefii, după ce semnăm un contract între noi, va trebui să luaţi măsuri pentru buna lui gestionare („S-o crezi tu!”). Adevărul este, însă, că nu ştiu cum ne vom descurca, fiindcă mai departe de septembrie nu cred că rezistăm cu banii aceştia. Cine doreşte să spună ceva sau să facă propuneri?

Nimeni nu avea chef de vorbă, lucrurile erau cât se poate de clare; era şi prea de dimineaţă, perioadă nepotrivită pentru vorbărie goală şi, oricât ar părea de improbabil, oamenii se gândeau la treburile care îi aşteptau. Mai mult, începură să murmure a plecare şi bâlciul s-ar fi spart, dacă unul dintre decanii de vârstă ai spitalului, mai vigil decât ceilalţi, n-ar fi făcut un fel de rezumat original:

— Melodia aceasta, a banilor, o fredonăm de ani de zile, însă situaţia a devenit din ce în ce mai rea. Cauza este

ştiută de noi toţi şi recunoscută şi de miniştrii trecuţi pe la Sănătate. Numai că, deşi ştie toată suflarea de sărăcia sistemului, se dă tare în continuare cu „Să facem şi să dregem”. Nu se poate îndrepta nimic, dacă nu creşte bugetul, iar în lipsa măsurii acesteia, o să tot pierdem timpul prin şedinţe, în loc să ne vedem de bolnavi. Să obligăm oamenii să-şi plătească spitalul? N-aveţi decât, însă câţi îşi pot permite lucrul acesta? Cât priveşte rectificarea de buget, despre care aţi vorbit, domnule manager, ţineţi cont că asta nu înseamnă doar creştere, ci şi scădere. O să vedeţi că se poate şi mai rău. Mai au profesioniştii vreun rol în sănătate, ţine cineva cont de părerea lor?

— Şi dumneavoastră ce aţi dori? Să stăm cu mâinile în sân, vru să ştie directorul.

— Păi, şi aşa stăm; cu mai puţin de o zecime pentru medicină şi restul pentru salarii, spitalul nu mai e instituţie medicală, s-a transformat în fabrică de şuruburi sau de şaibe. Existăm ca să fie de lucru pentru nişte oameni (care, şi ei, au dreptul să trăiască), dar ceea ce facem noi are tot mai puţină legătură cu medicina. Aţi auzit cum au procedat nemţii şi mai ştiu eu cine? Grevă, de la portar la director. Însă noi ne comportăm ca şi când am fi cu musca pe căciulă, vulnerabili şi chiar şantajabili, ceea ce o fi cazul unora, dar nu al tuturor medicilor. La urma urmei, mai comit o inepţie: ce s-ar întâmpla dacă toţi directorii de spitale şi-ar depune demisia, iar alţi amatori nu s-ar mai găsi?

Managerul rămăsese inert şi impasibil, cu ochi inexpresivi, ca de peşte mort, de parcă n-ar fi auzit, gândind, probabil, că omul din faţa lui delirează, iar acesta termină, dând din mână, a zădărnicie: „Dau din gură şi eu, să mă aflu în treabă. Orbului degeaba îi spui că s-a făcut ziuă”.

— Astăzi îmi ajunge, ori baliverne ori utopii, îi zise Şubaru celui de lângă el, după care se ridică şi părăsi, alene, sala.

De data aceasta, profesorul Gherman intră în

cabinetul lui Tudor Şubaru, şchiopătând, prost dispus, încercănat şi şifonat la faţă, ca un om care n-a dormit.

— Ce vi s-a întâmplat?

— Nu se vede? Genunchiul mă chinuie de trei zile, însă de data asta chiar nimic nu mă mai alină, ca niciodată mai înainte.

— Probabil că vi s-a agravat şi mai tare artroza, cred că la asta vă gândiţi, ca să nu mai reluăm vechea discuţie. Zău, nu cred că există vreun osteosarcom cu evoluţie atât de lungă, îl încurajă Şubaru pe fostul lui şef.

— Nici eu nu cred. M-am gândit, totuşi, să-mi fac un RMN.

— Cum să nu? Să vă dea medicul de familie un bilet de trimitere şi gata.

— L-am şi obţinut, mi l-a adus acasă Gigi Alexandrescu, la care sunt înscris. Domnule, se învioră Gherman, ăsta era supărat din cauza bugetului repartizat medicinei primare, care ar fi devenit atât de mic, încât nu se mai vede nici cu lupa. Doctorul Alexandrescu spune că, dacă nu se revine, se scufundă şi sectorul lor, ceea ce ar fi grav.

— N-ar trebui să ne mai mire nimic în ziua de azi, îl temperă Şubaru. La Rochefoucauld, mi se pare, zicea că singurul lucru de care ar trebui să ne mai mirăm este că putem, încă, să ne mirăm. Nu vă mai consumaţi, medicina de familie este învăţată cu greul, aşa că se va adapta şi va găsi calea să reziste; ştiţi, ca şi mine, că toţi cei ce muncesc în domeniul acesta, împreună cu familiile lor, trebuie să trăiască, iar asta îi face să se descurce, nu să abandoneze. O să mai crească puţin şi bugetul, după ce sindicatele mai ies la târguieli, cine ştie? Oricum ar fi, „familiştii” se descurcă.

— Mă intrigă faptul că, după aproape douăzeci de ani, în loc să fie mai bine, e mai rău, continuă profesorul Gherman, uitând de genunchiul său. Nici intrarea în ceea ce se cheamă, cu atâta emfază, „marea familie europeană”, nu ne-a ajutat.

— Pe noi este şi greu să ne ajute cineva, îi luă

Şubaru, vorba din gură; Europa ne cunoaşte, ştie cum am intrat şi, zgârcită cum este, nu se grăbeşte cu banii; ba chiar când ne mai „aruncă” vreo ciozvârtă, e cu ochii pe noi, fiindcă românul are obiceiul să facă ce-i place lui, nu ce trebuie. Ştiţi vreun sector ori vreo instituţie care funcţionează normal, chiar dacă nu chiar ca la alţii? Cred că niciuna, iar Coana Europa ştie de ce suntem în stare şi nu dezleagă baierele pungii prea uşor. Are ea dreptate să procedeze aşa? Are. Pe lângă asta, cine să ne facă proiecte, ca să-i luăm banii, nişte experţi doar cu numele? Doar Dumnezeu dacă ne-ar putea ajuta, deşi parcă îl văd şi pe el privind în jos, gânditor: „Pe ăştia, bolnavi de toate relele Pământului şi îndărătnici cum sunt, chiar şi Mie îmi este greu să-i vindec. Dar nu-i nicio pagubă, că Mi se pare că nu merită”.

— Până una-alta, lansă profesorul Gherman o întrebare retorică, îi interesează pe politicieni, care decid totul, sănătatea?

— V-aţi înţeles cu nea Nicu Marcu, asta îl preocupă pe el. La noi? Ştiţi bine că nu. Cu oarecare cinism, putem presupune că sănătatea nu mai este interesantă, în general, nici la nivel global: omenirea s-a înmulţit, resursele se epuizează, mediul devine irespirabil şi ultrapoluat. Realitatea susţine ideea că sănătatea planetei trece printr-o pasă proastă: sisteme sanitare neperformante, asigurări medicale zgârcite, chiar în ţări mari şi bogate, acolo unde, în urmă cu două-trei decenii, lucrurile stăteau aproape ca în poveşti

—Vezi Germania –, migraţia medicilor spre zone ceva mai omenoase cu ei, reculul cercetării medicale şi acum şi criza financiară, toate sunt semne de rău augur. Că la noi e mai grav decât la alţii, e de înţeles, când n-a fost?

— Adică, vreţi să spuneţi că nu prea sunt speranţe de mai bine, în curând?

— Da, aşa cred; or fi speranţe, dar mai încolo, iar asta nu pentru că eu vreau să spun, ci aşa văd lucrurile, cu părere de rău. Ar fi mai bine să învăţăm a ne descurca

singuri şi să nu mai întindem mâna spre alţii, cum ne stă în fire, fiindcă nicăieri nu mai este ce a fost. Lumea toată este în disconfort.

— Noi doi am mai vorbit despre Uniunea Europeană, şi înainte de a fi admişi în ea, şi după aceea şi ne-am dovedit eurosceptici. Vă aduceţi aminte? întrebă retoric Gherman. Ajunseserăm la două concluzii: prima, că, decât să rămâi pe dinafară, e mai bine înăuntru şi a doua, că Europa ne primeşte, deşi nu meritărm, fiindcă are interes, nu că este o societate de binefacere. S-a schimbat ceva?

— În principiu, nu, doar că mă aşteptam ca această făcătură să funcţioneze mai bine; dar nici asta nu este chiar o surpriză. Idee trăsnită, cum a părut multora, de la început, o plăsmuire împotriva firii omeneşti, un conglomerat de ţări, fiecare cu interesele şi cu pasiunile ei naţionale (anesteziate de nevoie, pentru aderare, dar mereu prezente), cu regrete şi nostalgii ale unor vremuri de mărire, ce la un moment dat pot degenera în dorinţa de revanşă, UE va ţine câtva timp, însă nu va fi prea durabilă, nu are cum.

— Cam aşa gândesc şi eu, continuă Gherman ideea. De fapt, nici n-ar trebui să mă intereseze, ce, mai apuc eu să văd ce s-o întâmpla? Nici măcar n-o să-mi pot verifica teoria, n-o să am timpul necesar. Totuşi, ca să termin, Europa nu poate avea decât două căi: una biblică, liniştită, în care ţările vor fi egale în bunăstare, ceea ce va genera o atmosferă ca în rai – eventualitate cu totul absurdă –, şi alta, aproape sigură, în care naţiile bogate se vor mai îmbogăţi, iar cele sărace vor rămâne cu fundul gol, căci, după un alt precept, tot biblic, cine are, i se va da, cine nu are, şi ce are i se va lua. Probabil că noi ne vom găsi în ultima categorie, ca o mănoasă şi pitorească provincie a Europei, cu Dracula, arome de sarmale, mititei şi cozonaci, cum inspirat zicea foarte de curând un istoric. Şi cine ştie, cu haite de câini vagabonzi gonind copiii pe maidane?

— Şi eu mizez pe varianta aceasta, zise Şubaru, pentru că ţine seama de istorie, în sensul că nicio asemenea adunătură (nu cred că greşesc) de naţii – fie ea

şi imperiu – nu au avut şi nu au nimic altceva în comun în afară de interese – schimbătoare, din nefericire – şi de frică. Şi mai ţineţi cont şi de firea omului – oamenii tind să-şi smulgă unul altuia ce au – şi de instinctul de proprietate, ce vine, ca tărie, imediat după cele de conservare şi de înmulţire. Cândva, sărăcia va exacerba naţionalismul, iar Bunica Europă-Al-Naibii-De-unită va face implozie şi se va dezintegra. Uitaţi-vă ce se întâmplă în Statele Unite, sudiştii ar vrea iar secesiune, istoria se repetă. Părerea mea este că Uniunea Europeană va dura cu mult mai puţin, e prea pestriţă. Dar, în fond, ce înseamnă pentru istorie câteva zeci de ani sau, hai să zicem, o sută?

— Domnule, dar pesimist mai sunteţi.

— Nu, este doar un exerciţiu de gândire, ce se poate dovedi greşit, ceea ce noi doi nu vom afla, din păcate.

— În orice caz, genunchiul meu se simte mai bine şi chiar şi eu, poate că nici nu-mi mai fac RMN-ul.

— Păi, ce ziceam de firea omului? Europa Unită are o gravă indigestie, sănătatea românilor este aproape înmormântată, genunchiul vă doare, dar dumneavoastră vă simţiţi bine, glumi Şubaru.

În ultima vreme, pe Tudor Şubaru nu-l mai mulţumeşte aproape nimeni şi nimic, cu toate că – aşa crede el – a devenit din cale afară de îngăduitor cu lumea de alături. Nici de sine nu este încântat şi se întreabă dacă nu cumva abia acum îi ies la iveală cine ştie ce frustrări, ascunse în adâncurile sale şi scăpate de sub control. „Ce se întâmplă, ori lumea s-a schimbat, ori eu chiar nu numai că am ajuns o combinaţie dintre Serafin şi Gherman, şi ceva în plus?”

— Ce mai faci, tinere, îl iscodeşte Nicu Marcu, venit după rezultatele analizelor lui.

— Nici eu nu mai ştiu, parcă nu mai merge nimic, totul se desfăşoară sub semnul lui „Lasă, că se poate şi aşa”. Multe lucruri nu le mai înţeleg, iar pe altele le pricep, dar nu le accept.

— E şi normal, Tudore; în tinereţe ai pornit-o, probabil, cu gândul să schimbi lumea? Păi, nu zice Molière

că una dintre neroziile noastre cele mai mari este credinţa că putem face o lume mai bună? Tu nu-ţi dai seama că lumea în care trăieşti astăzi, e altfel, însă în niciun caz mai bună? Alte generaţii, mulţi dintre oamenii tăi ţi-ar putea fi copii, la ce te aştepţi?

— Nu mă aştept la nimic, doar că mă simt tot mai însingurat şi anacronic, iar asta mă indispune, căci nu cred că e doar vina mea.

— Poate că ar trebui să o laşi mai moale cu pretenţiile cu care eram obişnuiţi.

— Păi, nu doar că am renunţat la pretenţiile acelea, dar de mult m-am muiat de tot; pentru cei din jurul meu asta nu se vede, fiindcă ei nu ştiu ce însemna altă dată… Mă deranjează, totuşi, dezorientarea tinerilor, care nu poate deosebi esenţele de amăgirile şi de amănuntele vieţii şi ale profesiei, au uitat să citească sau au devenit cititori de coperţi, şi mănâncă la fastfood-uri, cu plăcere! Şi nu-mi convine că nu mai văd decât arareori internişti foarte buni, la patruzeci de ani, că nu mai sunt şcoli de medicină… şi încă o grămadă de alte chestiuni nu-mi plac. S-or fi schimbat timpurile, dar, ca oricând, medicina presupune trudă – nu plezirism –, înţelegere, spirit superior şi civilizaţie. Vi se pare firesc să năvălească peste mine, aici, în cabinet, de o sută de ori pe zi, oricine crede că treaba lui nu suferă amânare? Eu îmi amintesc că dumneavoastră, ditamai conferenţiarul ce eraţi, ajungeaţi în faţa uşii lui Serafin de vreo două ori pe săptămână şi atunci băteaţi în ea şi aşteptaţi să iasă cel de dinainte, ca să intraţi. Acum uşa îmi este deschisă cu botul pantofului (aproape), concomitent cu o bătaie grăbită în ea, şi cel ce vrea să-mi vorbească rămâne ţintuit acolo, deşi sunt în plină discuţie cu altcineva sau vorbesc la telefon ori scriu, ori pur şi simplu stau, şi nu pleacă până nu-i spun eu. Cum să nu mă indispună asta?

— Tudore, ce poţi face? Mă întâlnesc şi eu cu oameni, cei mai mulţi dintre ei tineri, care mă salută şi îmi întind mâna, intempestiv, mai-mai să-mi scoată ochii, când ar trebui să aştepte să le-o întind eu pe a mea, că sunt mai

bătrân, cel puţin de asta. Ce să fac, să le spun cum ar trebui să se poarte? Sigur că aşa ar fi bine, le-aş face un serviciu, dar pe urmă mă întreb: de ce, dacă mulţi tot nu vor înţelege buna mea intenţie? Când au simţit la fel, tânărul şi bătrânul? Niciodată. Ei percep totul diferit: verdele ierbii şi al frunzei tinere de primăvară, mirosul de flori de bujor, de tei, ori de salcâm, sau al pâinii abia scoase din cuptor. Razele soarelui de dimineaţă, care pe tânăr îl înviorează, pe vârstnic îl indispun: „Sunt frumoase, dar cam reci, şi apoi, ce se va alege de ele până-n seara?” Şi atunci, cum vrei să gândească tinerii la fel ca mine sau chiar ca tine?

— Ia uite, cât lirism, mereu plin de surprize. Ah, bine că mi-am amintit să vă întreb ceva: poate un profesor (orice şef, în general) să fie prieten cu colaboratorii lui?

— Ce-ţi veni? Prietenia?! mai degrabă un concept teoretic, atât de pretenţios şi atât de rar întâlnit în viaţă, încât te şi îndoieşti că ar fi altceva decât dorinţă şi iluzie.

— Aşa credeţi? Descurajant, deşi este drept că acest cuvânt, folosit mai ales când nu trebuie, s-a bagatelizat. Totuşi, n-ar fi exclus să existe şi prietenii adevărate.

— Nici nu neg, însă nu vezi că atunci vine vorba se recurge la aceleaşi străvechi pilde de prietenii ideale, din vremurile de demult şi, chiar şi acelea par să fie mituri. M-ai întrebat dacă un şef poate să-şi facă prieteni dintre colaboratori, continuă Marcu, iar eu îţi răspund că n-am văzut aşa ceva. Nu cred că se pot lega prietenii între oameni care trăiesc împreună zi de zi, ani în şir, nici dacă ei sunt egali.

De ce? Omul greşeşte mult. Iar greşeala atrage după ea observaţii, discuţii şi resentimente, care se acumulează. Apoi, orgoliile, deosebirile de personalitate, diferenţele de vârstă, de temperament şi de educaţie fac restul. Totuşi, apropieri, de mai scurtă sau mai lungă durată, se fac şi se desfac, însă acestea ţin de interese şi de slăbiciuni de toate felurile. Să ştii că, de obicei, şeful este mai apreciat de colaboratori după ce se pensionează (probabil că e mai rău fără rău). Apopo, te-ai gândit că ţi s-a apropiat ceasul

retragerii?

— O să vină în curând şi vremea să mă retrag, reveni Tudor – tuturor celor de dinainte mea v-a venit, există şi dreptul la odihnă, nu doar la muncă –, că şi aşa am ajuns să fac multe lucruri à contre coeur. Credeţi că o să-mi convină vreodată că un şapte sau chiar un opt pe care îl dau astăzi studenţilor mei nu valorează nici cât un cinci de-al lui Serafin, de-al lui Gherman ori de-al meu, de acum douăzeci de ani, sau chiar de-al dumneavoastră, oricât de cumsecade aţi fost, şi aţi fost, slavă Domnului!

— Ai dreptate, prea s-au coborât pretenţiile, însă ţine cont şi de faptul că niciodată n-au existat doar premianţi şi că, totuşi, ţara a supravieţuit prin cei doi sau trei din zece, cei ce contează, nuferii lui Blaga de pe lacurile cu noroi în adânc (mie nu-mi place „noroi la fund”, cum a zis poetul!).

— Şi a mers bine? Vă place unde suntem?

— Nu, nu te pot contrazice. Pe de altă parte, că nu te mai mulţumeşte aproape nimic, înţeleg – eşti un perfecţionist din fire – dar, la urma urmei, ce mai vrei? Faci parte din două Academii, fii şi tu mai îngăduitor, cu tine şi cu ceilalţi. Te-ai gândit că eşti singurul din toată clinica noastră de început care a ajuns atât de sus? Eşti considerat un învingător, şi încă unul cu idealuri. Ştii că, pentru toate astea, stârneşti invidii?

— Nu mai pot eu de asta! Invidia e teribil de omenească, iar eu, cu toată modestia (recunoscută mai ales de mine), zâmbi Şubaru, nu pot decât să repet vorbele lui Mecena, cel ce a spus că înălţimea însăşi face să fie lovite de trăsnet culmile.

— Tudore, tare aş vrea să fie mai bine şi la noi, deşi nici eu, nici tu şi nici prietenul nostru Gherman n-o să apucăm vremurile acelea, reveni Nicu Marcu pe neaşteptate la ideea lor fixă.

— Iarăşi? Domnule profesor, cum ziceţi, ce ne mai priveşte asta pe noi, bătrânii? Poate că o să fie şi bine, cândva; sper să n-am eu dreptate, când spun că niciodată.

În timp ce îl asculta îngândurat, Nicu Marcu ciuli urechea la nişte zgomote, ce veneau din toaleta

cabinetului lui Şubaru şi pe care acesta nu le mai lua în seamă, ori, de timpuriu uşor hipoacuzic, nu le mai percepea.

— Ce se aude de dincolo? Parcă ar fi nişte şoareci.

— Ei şi sunt, uneori le place să ronţăie cărţile scrise de mine, măcar ştiu sigur că folosesc şi ele cuiva. Sunt gingaşi şi drăguţi, nu ca şobolanii, şi ne-am împrietenit, deşi câteodată se obrăznicesc prea mult, iar atunci mă supăr pe ei.

— Ce, măi Tudore, aici ai ajuns, am ajuns de unde am pornit?! îşi duse Nicu Marcu mâna la gură, a mare mirare.

— Şi ce este asta atât de extraordinar? Ce, ni se întâmplă pentru prima dată? Şi n-am ajuns tot acolo de unde am plecat, ci mai jos. Aveam şobolani, acum avem nişte amărâţi de şoricei. A, că în politică s-a întâmplat invers, în ultimii douăzeci de ani, asta e altceva!

Tudor Şubaru îl conduse până la lift – „Auzi-l şi pe ăsta: învingător cu idealuri! Şmecher simpatic ce eşti, nene Marcule! Idealist, eu? Mi-ar fi drag mie să fiu aşa, dar n-am norocul acesta. De unde loc pentru idealuri în minţi şi suflete obosite şi adesea pervertite de medicină? Să mai am idealuri, eu, cel mâncat de atâtea decepţii şi însingurat cum mă ştiu? Iar despre alţii, ce să mai spun, când ei stau şi mai rău decât mine?”

La întoarcere se răţoi cu grijă la soră şefă:

— Şefa, iar s-au înmulţit amicii mei; spune-i femeii de serviciu să le mai pună nişte „dulciuri”.

— Domnule profesor, nu avem decât otravă din aceea roşie, şi veche pe deasupra, care parcă îi îngraşă, în loc să-i stârpească.

— Atunci ia o sticlă de ţuică şi du-te la magazie, să-ţi dea una mai tare, până nu mă rod şi pe mine.

Apoi murmură acru:

„O mulţime de smintiţi, cuprinşi de un optimism nerod, repetă la infinit neghiobia că, în ciuda tuturor nenorocirilor, speranţa moare ultima, când de fapt, ar trebui să fie trişti că până şi speranţa, care n-ar trebui să piară niciodată, moare.

Iar ca să nu mai fie atât de încrezători, le dau o veste cu adevărat proastă: speranţa a murit. Dacă îi mai aude cineva, ar fi bine să le spună şi lor, dar nu sunt sigur că vor înţelege”.

Intră în cabinet şi trase uşa după el.

—SFÂRŞIT–